

بشارت شریف کا نام ہے یہاں پر اللہ تعالیٰ نے فرمایا

وَمَنْ حَبَّ كَعْبَةَ اللَّهِ كَحُبِّ اللَّهِ
رَبُّهُ يُدْخِلْهُ الْجَنَّةَ يَدْخُلُهَا مِنْ أَيِّ بَابٍ
شَاءَ ذَلِكَ يَوْمَ تَفْرَقُ السَّمَوَاتُ
كَالْذُبَابِ الْمَذْمُومِ الْفَرَسِ الْفَرَسِ
الَّذِي يَفْرَقُ الْبُرُودَ وَالْحَرَارَةَ
وَمَنْ حَبَّ كَعْبَةَ اللَّهِ كَحُبِّ اللَّهِ
رَبُّهُ يُدْخِلْهُ الْجَنَّةَ يَدْخُلُهَا مِنْ أَيِّ بَابٍ
شَاءَ ذَلِكَ يَوْمَ تَفْرَقُ السَّمَوَاتُ
كَالذُّبَابِ الْمَذْمُومِ الْفَرَسِ الْفَرَسِ
الَّذِي يَفْرَقُ الْبُرُودَ وَالْحَرَارَةَ

از حضرت محمد ﷺ نے فرمایا کہ جو اللہ کی کعبہ کو اللہ کی طرح چاہے

اللہ تعالیٰ اسے جنت میں سے جس دروازے سے چاہے

پارے گا اور اللہ تعالیٰ اسے جنت میں سے جس دروازے سے چاہے

حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہما نے فرمایا کہ جو اللہ کی کعبہ کو اللہ کی طرح چاہے

رحمہما اللہ تعالیٰ

عبدالرحمن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَنْ حَبَّ كَعْبَةَ اللَّهِ كَحُبِّ اللَّهِ
رَبُّهُ يُدْخِلْهُ الْجَنَّةَ يَدْخُلُهَا مِنْ أَيِّ بَابٍ
شَاءَ ذَلِكَ يَوْمَ تَفْرَقُ السَّمَوَاتُ
كَالذُّبَابِ الْمَذْمُومِ الْفَرَسِ الْفَرَسِ
الَّذِي يَفْرَقُ الْبُرُودَ وَالْحَرَارَةَ

یکڑت پڑاؤ

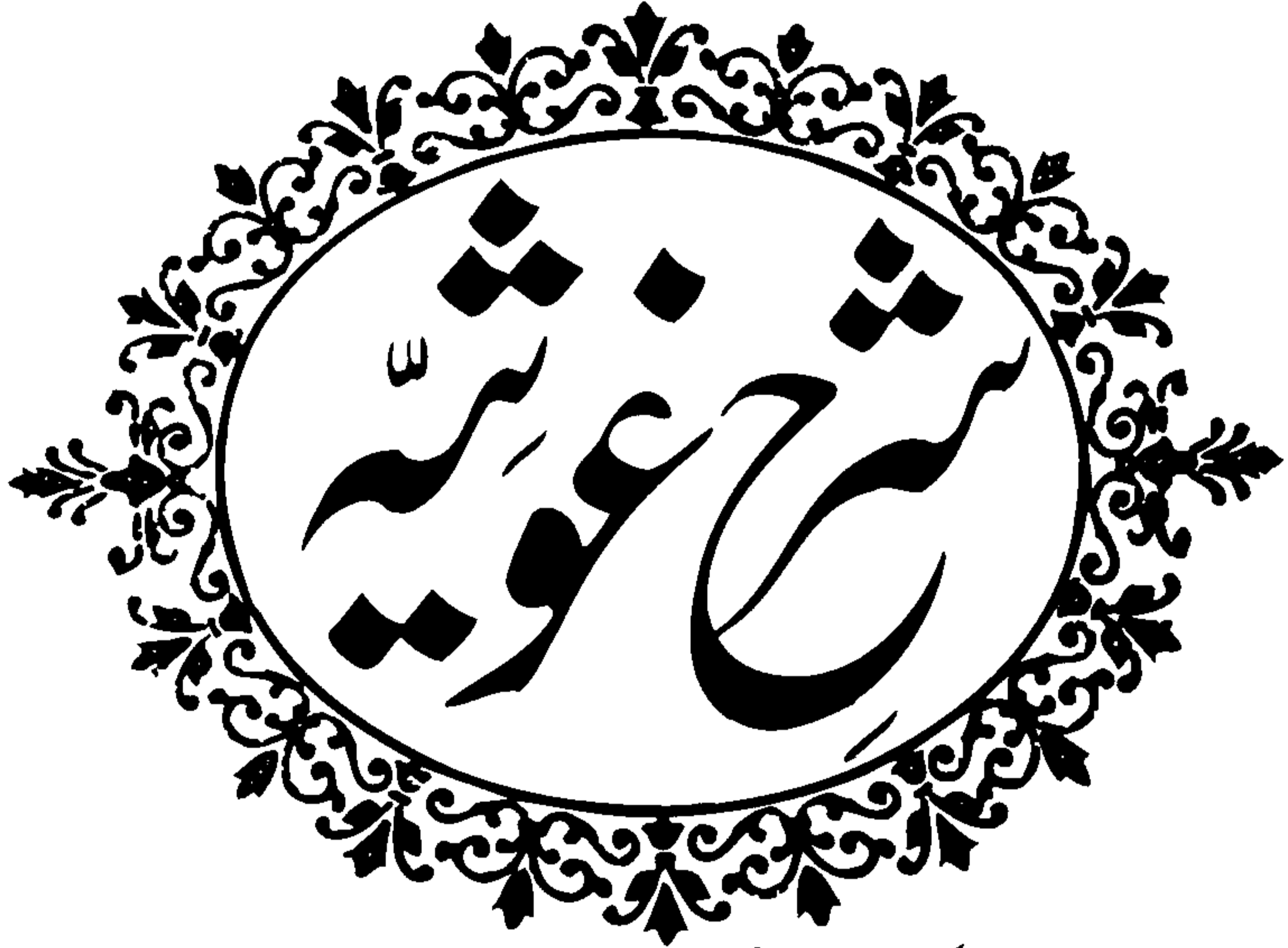
;

7

]

△
2
3

حدیث مبارکہ کی عظیم شان کتاب
اصح الکتب بعد کتاب اللہ الصّحیح البخاری
کی
فارسی میں جامع، مکمل اور مدلل شرح بنام

از حضرت محدث کبیر فقیرہ فخر، غواص بحر حقیقت و معرفت علاء اہل

سید شہداء محمد عورت رحمۃ اللہ علیہا

پشاور ٹیم لاہوری المتوفی ۱۳۷۳ھ
بنے

حضرت ابوالبرکات سید حسین ٹھٹوی ثم پشاور ڈی گیلانی نسوی رحمۃ اللہ علیہ

رحمہما اللہ تعالیٰ

شائع کردہ

مکتبہ اسلامیہ پشاور
مکتبہ اسلامیہ پشاور
مکتبہ اسلامیہ پشاور

یکہ توت پشاور شہر

حدیث مبارکہ کی عظیم شان کتاب
اصح الکتب بعد کتاب اللہ الصّحیح البخاری
کی
فارسی میں جامع، مکمل اور مدلل شرح بنام

از حضرت محدث کبیر، فقیہ فخر، غواص بحر حقیقت و معرفت علاء اہل

سید شہداء محمد عورت علیہ

پشوری ثم لاہوری المتوفی ۱۳۰۳ھ

بن

حضرت ابوالبرکات سید احسن ٹھٹوی ثم پشوری قادی گیلانی المتوفی ۱۳۰۳ھ

رحمہما اللہ تعالیٰ

شائع کردہ

مکتبہ دارالعلوم دیوبند

یکہ توت پشاور شہر

135342

جملہ حقوق طباعت و اشاعت بحق شاہ محمد غوث اکیڈمی محفوظ ہیں

بخاری شریف کا یہ تیسرا پارہ شرح غوثیہ شریف بزبان فارسی محدث کبیر حضرت شاہ محمد غوث رحمۃ اللہ علیہ
کے اپنے قلم مبارک سے تحریر کئے گئے قلمی نسخے کا عکس شائع کیا گیا ہے۔

شرح غوثیہ صحیح البخاری شریف	نام کتاب:
محدث کبیر حضرت شاہ محمد غوث قادری گیلانی پشاور میٹروپولیٹن لاہوری <small>رحمۃ اللہ علیہ</small>	شارح:
۱۴۲۳ھ / ۲۰۰۲ء	طبع اول:
۲۷×۱۷ ۴	سائز:
رضوان پرنٹرز، ڈھکی نعلبندی پشاور شہر۔	مطبع:
	قیمت:
شاہ محمد غوث اکیڈمی کوچہ آقا پیر جان یکہ توت پشاور شہر۔	ناشر:

عرض مترجم

باسمہ تعالیٰ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ
وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّاتِهِ وَأَوْلِيَاءِ أُمَّتِهِ أَجْمَعِينَ لَا سِيَّمَا
عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا وَمُرْشِدِنَا الْغَوْثِ الْأَفْحَمِ السَّيِّدِ أَبُو مُحَمَّدٍ مُحَمَّدٍ مُحَمَّدِي الدِّينِ
عَبْدُ الْقَادِرِ الْمَكِّيِّ الْأَمِينِ الْجِيلَانِيِّ الْبَغْدَادِيِّ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ

اما بعد

الحمد للہ ثم الحمد للہ یہ فقیر انتہائی صمیم قلب سے بارگاہ رب العالمین میں سجدہ شکر و امتنان بجا لاتا ہے کہ
اسی رب تعالیٰ جل جلالہ وعم نوالہ وعز اسمہ وجل مجدہ کی توفیق و عنایت اور محبوب رب العالمین، شیخ
المذنبین، رحمت للعالمین، عالم ماکان وما یکون جناب احمد مجتبیٰ حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم کی خصوصی کرم
نوازی سے شرح غوثیہ صحیح بخاری از محدث کبیر، فقیہہ ائم، غواص بحر حقیقت و معرفت علامہ اجل
حضرت سید شاہ محمد غوث قادری گیلانی پشاوری ثم لاہوری (المتوفی ۱۳۷۳ھ) بن قدوة السالکین،
زبدۃ العارفین، قطب الاقطاب حضرت ابوالبرکات سید حسن قادری گیلانی (المتوفی ۱۱۱۵ھ) رحمہم اللہ
تعالیٰ علیہما کے تیسرے پارے کا اردو ترجمہ مع عکس فارسی متن بخط شارح رحمت اللہ علیہ حسب وعدہ
نذر قارئین کیا جا رہا ہے۔

شاہ محمد غوث اکیڈمی کی طرف سے قبل ازیں پہلے پارے کا اردو ترجمہ مع عکس فارسی متن بخط
شارح رحمت اللہ علیہ ۱۴۱۲ھ / ۱۹۹۲ء اور اسی طرح دوسرا پارہ ۱۴۱۸ھ / ۱۹۹۷ء میں شائع کیا جا چکا
ہے جسے ملک و بیرون ملک دینی و روحانی اور علمی و ادبی حلقوں میں بے پناہ پذیرائی حاصل ہوئی اور
ان کی طرف سے تیسرے پارے کی اشاعت کے مطالبے میں دن بدن اضافہ ہوتا چلا جا رہا تھا۔ اس
فقیر نے اپنی طرف سے پوری پوری کوشش کی کہ جلد از جلد یہ پارہ بھی طبع ہو جائے لیکن قدرتی طور پر
ایسے حالات رونما ہوتے رہے جن کی بدولت تاخیر ہوتی رہی۔

اس فقیر نے حسب معمول اس تیسرے پارے کا اردو ترجمہ بھی شروع کیا تھا اور اس کے ابتدائی

تقریباً سو صفحات ترجمہ کرنے کی سعادت بھی حاصل کی لیکن ضعف بصارت کی وجہ سے مزید کام جاری رکھنا ممکن نہ ہو سکا اور یوں کچھ عرصہ اس وجہ سے یہ کام تعطل کا شکار رہا۔ پھر بعض حساب کی تجویز پر پندرہ روزہ ”الحسن“ پشاور کے مستقل مضمون نگار مفتی سرحد حضرت علامہ مفتی خلیل الرحمن صاحب قادری گلوزئی مدظلہ العالی کی خدمات حاصل کی گئیں اور شرح غوثیہ کے اس تیسرے پارے کا باقی مسودہ مفتی صاحب کو دیا گیا اور انہوں نے فارسی سے اردو کے قالب میں منتقل کرنے کا یہ مقدس فریضہ انجام دیا۔

الغرض جب تیسرے پارے کا اردو ترجمہ مکمل ہو گیا تو کمپیوٹر پر اس کی کمپوزنگ کے بعد جب تصحیح کا کام شروع ہوا تو تحت اللفظ ترجمہ کو با محاوہ بنانے اور اس کی نوک پلک سنوارنے کی ضرورت محسوس کی گئی چنانچہ اصل فارسی مسودہ، اردو ترجمہ اور کمپیوٹر کا کمپوز شدہ مواد سامنے رکھ کر اصلاح کا کام شروع کیا گیا جس پر کافی وقت لگا۔ بعد ازاں اس اصلاح شدہ ترجمہ کی کمپوزنگ شروع ہوئی۔ اس عرصہ میں بار بار کمپوزنگ کے مسائل پیدا ہوتے رہے اور یوں اس تیسرے پارے کے منظر عام پر آنے میں بھی پانچ سال کا طویل عرصہ لگا۔ اس تاخیر کو ہم رضائے الہی سمجھتے ہوئے اس کی بارگاہِ صمدیت میں اپنی عجز و انکساری پیش کرتے ہوئے قارئین سے معذرت خواہ ہیں۔

اسی دوران گذشتہ برس حلقہ قادریہ حسنیہ کے عقیدتمندوں کی خواہش پر اس فقیر نے ان تینوں پاروں کا درس بھی دیا جس سے مستفیض ہونے والوں میں محترم حاجی سجاد حسین قادری، قاری حافظ نصیر الدین قادری (خطیب جامع مسجد حضرت ابوالبرکات سید حسن قادری گیلانی عرحمت اللہ علیہ)، قاری حافظ علاؤ الدین قادری (خطیب جامع مسجد محلہ قاضی خیلان پشاور شہر)، مولانا قاری عزیز احمد (امام مسجد محلہ شاہ معصوم پشاور شہر)، برخوردارم سید نور الحسنین قادری گیلانی، سید غلام الحسنین قادری گیلانی، سید محمد انور شاہ قادری (لائبریرین گورنمنٹ ہائر سیکنڈری سکول نمبر ۱ پشاور شہر)، حاجی تنویر احمد صدیقی قادری (ناظم ادارہ اشاعت و تبلیغ اسلام قاضی خیلان پشاور شہر)، سید یاسر بخاری، حاجی عبدالعزیز، ڈاکٹر احمد علی ملک اور کئی دیگر حضرات کے اسماء گرامی شامل ہیں۔

اس موقع پر یہ فقیر علامہ مفتی سید حسین فرید گیلانی (خطیب جامع مسجد موضع پھندو پایان پشاور)، عزیزم سید محمد انور شاہ قادری (ایم اے) اور سید یاسر بخاری کا صمیم قلب سے شکریہ ادا کرتا ہے جنہوں نے ترجمہ اور عربی عبارات کی اصلاح کا کام بڑی عرق ریزی سے کیا نیز محترم محمد اسد انجینئر الیکٹرانکس (امریکہ) کا بھی دل کی اتھاہ گہرائیوں سے شکریہ ادا کرتا ہے۔ برخوردارم سید نور الحسنین قادری گیلانی،

سید احمد محی الدین گیلانی المعروف اسد آغہ، سید غلام الحسنین قادری گیلانی کا بھی تشکر ہے کہ ان حضرات نے طباعت و اشاعت کے مختلف مراحل میں تعاون کیا اور ان کی کوششوں سے یہ تیسرا پارہ آپ تک پہنچ رہا ہے۔ علاوہ ازیں جناب محمد عمر قریشی قادری، جاوید الحسن آفریدی قادری اور غلام دستگیر کا بھی تہہ دل سے شکر گزار ہے کہ انہوں نے کمپیوٹر کمپوزنگ کا کام بڑی محنت سے کیا۔

اللہ تبارک و تعالیٰ سے دعا ہے کہ رب کریم ان سب کی یہ پر خلوص و بے لوث مساعی جمیلہ اپنی بارگاہ عالیہ میں قبول و منظور فرمائے، انہیں دینی، دنیوی اور اخروی کامیابیوں سے سرفراز فرمائے اور پڑھنے والوں کے قلوب و اذہان کو پیارے محبوب سرور عالم و عالمیان، سید الانس و الجان، نبی اکرم، رسول معظم ﷺ کے عشق سے منور فرمائے اور آپ ﷺ کی اطاعت اور ادب و احترام کے جذبہ صادق سے منزین فرمائے۔

آمین و بجاہ نبی الرؤف الرحیم علیہ التحیة و التسلیم

(فقیر) محمد امیر قادری گیلانی

یکہ توت، پشاور شہر

بروز منگل ۸ شعبان المعظم ۱۴۲۳ھ ۱۵ اکتوبر ۲۰۰۲ء

در آمد بران عمر بن عبدالعزیز عروبة بن الزبير بس خبر داد او را که بدستی مغیره بن شعبه موخر گردانید نمازی را یک روزی
 و حال آنکه آن مغیره در عراق بود و مراد عراق عرب است و آن از عبادان ناموصل است طولاً و از فادسیتة ناصحان است
 عرضاً و در روایتی که هو با کوفه واقع است بیان اخضر موضع شده کوفه عراق موافق آمده که کوفه موضع است خاص از
 عراق و مغیره در آنوقت امیر آنجا بود فدخل علیه أبو مسعود الأنصاري فقال ما هذا يا مغيرة

بس در آمد بران مغیره ابو مسعود انصاری بس گفت صحبت این تا خبر در نماز ای مغیره اليس قد علمت ان جبريل
عليه السلام نزل فصلي فصلي رسول الله صلى الله عليه واله وسلم يا نبيت که تحقیق میدانی
 که بدستی جبریل علیه السلام نازل شد پس نماز خواند پس نماز خواندند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از ظاهر لفظ این حدیث
 چنان مفهوم میشود که نماز آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعد از نماز جبریل بود لیکن از احادیث دیگر معلوم شده که
 نماز آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بافتدای جبریل آمده و باید دانست که نزول جبریل برای بیان اوقات نماز قبل
 صبح صادق آن شب که در آن نمازها بنحی که فرض شدند بود و شروع بیان اوقات از وقت نماز نمودن فصلی

رسول الله صلى الله عليه واله وسلم پس نماز خواندند رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم و این نماز ظهر بود ثم صلى فصلي رسول الله صلى الله عليه واله وسلم پس نماز
 خواند جبریل علیه السلام پس نماز خواندند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و این نماز عصر بود ثم صلى فصلي

رسول الله صلى الله عليه واله وسلم پس نماز خواندند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و این نماز
 و آله و سلم و این مغرب بود ثم صلى فصلي رسول الله صلى الله عليه واله وسلم پس نماز خواند
 جبریل علیه السلام پس نماز خواندند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و این نماز عشا بود بر لفظ صلی که مستحب است رسول
 صلی الله علیه و آله و سلم است فاداخل کرده و بر آنکه مستحب است جبریل علیه السلام است لفظ آورده زیرا که نماز حضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم از جهت اقتداء در آن بجزیر متصل نماز جبریل آمده و هیچ زمانی در میان دو نماز فاصل شده بلکه
 بتعقیب ربیب عقب آمده و نماز جبریل از نماز خود وی که سابق بران بوده بعد از زمان دراز واقع شده از این
 جهت مدخول نمیشد و مدلول تراخی بوسیله استلال کرده نشود باین حدیث جواز اقتداء مفسرین بمنقول که نماز
 جبریل نقل بود و نماز حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرض زیرا که جبریل نیز نامور شد بنمودن طریق نماز در وقت

معین پس بروی نیز نماز دوران وقت شد با حضرت صلی الله علیه و اله و سلم تا میان جبریل علیه السلام فرض نمود
 پس هر دو طریق اقتدای مفترض منتقل شده و فساد استلال با بحدیث بر جواز آن ظاهر آمده شد قال بهذا
أموت پس گفت جبریل علیه السلام باین ما مورثدم یعنی بنحین و تعلیم این اوقات معینه برای ادای نماز شما و نمودن
 طریق ادای نماز شمار الیکن این معنی وقتی است که امرت بصیغه متکلم باشد فاما اگر بصیغه مخاطب خوانند و خطاب آن
 بسوی آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم دانند معنی چنین باشد باین معنی با دای نماز باین کیفیت و درین اوقات
 معینه امر کرده شده توفی قال عمر لعروة اعلم ما تحدثت به پس گفت عمر بن عبدالعزیز عروة بن
النضر بر امان و بفهم جبریر که حدیث میکند باین و این انکار است از عمر بن عبدالعزیز عروة بن النضر بر از دو
 یکی از جهت ترک اسناد یعنی نو که از ابو مسعود نقل میکند و حال آنکه ابو مسعود را نیافتد و کلام او را بواسطه شنیده
 پس فهمیده حدیث کن و واسطه را ترک کن و دیگر از جهت آنکه درین حدیث کذب و وقت مفهومی نشده بر حجت تو بلکه
 بر من تا خیر نماز را درست نیامده و ان جبریل هو اقام لرسول الله صلی الله علیه و اله و سلم
وقت الصلوة آبا و تحقیق جبریل آن جبریل معین گردانید و قایم ساخت وقت نماز را برای رسول خدا صلی الله علیه
 و اله و سلم همزه در ادان برای استفهام است و او برای عطف است و همزه ان مکسوره است بر روایت شهر
 و مفتوحه بر تقدیر او علمت ان قال عروة كذلك كان لثبير بن ابي مسعود حدیث عن ابيه
 گفت عروة همچنین بوده است بشیر بن ابی مسعود که حدیث بگرد از پدر خود قال عروة حدثني عائشة
ان رسول الله صلی الله علیه و اله و سلم گفت عروه و قسم خداست هر اینکه تحقیق حدیث کرده است
 مرا عائشه صدیقه رضی الله عنها که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم كان يصلي العصر و الشمس
في حجرتها قبل ان تظلم بودند که بخوانند نماز عصر را و حال آنکه آفتاب در حجره ان عائشه صدیقه
 پیش از آنکه بر آید یعنی نماز عصر را حضرت صلی الله علیه و اله و سلم بخوانند در وقتی که آفتاب بلندی بود زیرا ان
 وقتی که بلندی باشد نور آن که از انبر آفتاب میگویند درون خانهای باشد و وقتی که نزدیک غروب میگردد
 از خانها نوری بر آید و بالا خانهای باشد و این کلام عروه بن الزبیر جواب برد و انکار عمر بن عبدالعزیز است
 انکار اول که از جهت ترک اسناد بودند که اسناد از ادفع نمود و انکار دوم که از وجه عدم تحدید بود بحدیث

حضرت عائشه مدینه وقت سحری نماز عصر بان فرمود و جواب معارضه این حدیث املت جبریل در روز یکروز
یکروز در اوایل اوقات در روز دوم در او آخر آنها آنت کد و دوم برای بان جواز تاخیر نماز برای عذری بوده
نه آنکه سحری تا آخر وقت تاخیر باشد بلامتداد است حضرت صلی الله علیه و آله وسلم در جمیع اوقات بر اوایل
آنها و یا تاخیری فی الجمله تاخیری که تا آخر وقت کشد و در حدیث است که مبادرت در نماز باید و جایز است در خل
شدن بر امیران علماء و انکار کردن بر ایشان مخالفت سنت را و نیز ازین حدیث معلوم شده که حجت مستند
نیست مطلق زیرا که هرگاه عروه اسناد ذکر کرده بود عمر انکار کرده و قناعت نمود پس وقتی که اسناد کرد بسوی بشیر عمر
از قبول نکردن کاتب قوله تعالى منيبين اليه واتقوه واقموا الصلوة این باب
بتنون است و بعضی باضافه باب سوی قوله گفته اند یعنی باشد رجوع کنندگان بسوی خدا تعالی و برتر سپید از
وی و برای دارد نماز را در اوقات مستحبه بجای آرید آن را که ان طاعة عظمت ولا تكونوا من المشركين
و نباشید از مشرکان بزرگان بلکه باشد از موهدان نماز گذار مثل مخلصان یعنی خالص کنندگان عبادت را برای خدا
و اراده نکنید عبادت غیر او را و این آیه از ان جنبه است که استدلال کرده است بان کسی که اعتقاد دارد تکفیر تارک
نماز را برای چیزی که تقاضا میکند از مفهوم این آیه لیکن مراد اینست که ترک نماز از افعال مشرکانست پس وارد
شدنی از تشبیه بان مشرکان نه آنکه کسی که موافقت کرد با مشرکان در ترک نماز میکرد مشرک و این آیه از اعظم
جنبه است که وارد شده است قرآن در فضل نماز زیرا که فراموش کننده آن موهب مخلص شده و تارک آن سبب مشرکان گشته
و قایم گردانیدن نماز در وقت او اگر دن آنت بان وجه آوردن این باب درین کتابست حدثنا قتیبة
بن سعيد حدثنا عباد وهو ابن عباد عن ابی حمزة عن ابن عباس حدیث کرد ما را قتیب بن سعید
بضم قاف گفت حدیث کرد ما را عبید و آن ابن عباس است بفتح عین مهمله و تشدید بر بار موصود در هر دو از ابی حمزه
یحیی و راهمه از ابن عباس رضی الله تعالی عنهما قال قدم وفد عبد القیس علی رسول الله صلی الله علیه
و آله وسلم گفت ابن عباس رضی الله تعالی عنهما که آمدند رسولان قبیله عبد قیس پیش رسول خدا صلی الله علیه و
آله وسلم در سال فتح مکة فقالوا اتاهنا الحج من دبیعة و لسنانصل الیک الا فی الشهر
الحرام گفتند که بدرستی ما میان مراد میداریم این قبیله را از قوم ربوعه و نسیم ما که بر سیم بسوی شما در هیچ وقت

کرمه حرام یعنی جناح نرد بهی است یا مرد جنس است برش مل میشود هر چهار رکذافی الفسطالی و نصب هذا الخ تعذر
 اعنی است فَمَنْ تَابَ شَيْءٌ فَآخِذْهُ عَنْكَ وَتَدْعُوا إِلَيْهِ مَنْ وَسَّادَتَا بَسْ امر کن مارا بجنبری که بگرم طان
 از تو و بگو اینم ما بسوی آن جنس کسی را که در خانه خود مانده اند پس ما و ناخذه مرفوع است بر استیناف و مجزوم نیست از
 روی جواب بودن از امر زیرا که ندعو معطوف است بر ناخذه و آن مرفوع است فقال امر که باریع وانها
 کمر عن اربع پس فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم امر میکنم من شمارا بچهار جنس و نهی میکنم و منع مینمایم من
 شمار از چهار جنس بعد از آن شرح کردند آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم در بیان آن چهار جنس ماموره پس فرمودند
الْإِيمَانُ بِاللَّهِ ثُمَّ فَشْرَهَا لِمَنْ بِي از آن چهار جنس ایمان بخداست و لفظ و ایمان مجرور است بنا بر
 بدلیت از اربع با مرفوع است بتقدیر می یا منصوب است بتقدیر یعنی بستر تفسیر کردند آن ایمان را با آن اربع را و
 تائیدت ضمیر از جهت نظر کردنست بسوی کلمه ایمان پس فرمودند شهادة أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَبِالْحَمْدِ لِلَّهِ
 الله یعنی ایمان کواهی و ادانت بانگ نیست معبودی سزاوار معبودیت غیر الله و بدرستی که من محمد رسول الله
 خدایم یعنی شهادة بتوحید الهیت و رسالت من حقیقت ایمانست و إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَ
أَنْ تُوَدَّ وَالِیَّ الْخَمْسَ مَا غَنَمْتُمْ و دوم از آن چهار جنس بر پا کردن نماز است و سوم از آن چهار جنس دادن زکوة
 مفروضه است و چهارم از آن چهار جنس ادا کردن شهادت بسوی من پنجم حصه از آن جنس است که غنیمت آرید از
 اموال کفار و متصل گردانید اقامت صلوة را یعنی شراک بان خداستعالی برای آنکه صلوة از بزرگترین علامات
 اسلام است بعد توحید و نزدیکترین و سایر است نزد حق تعالی و ذکر کرده است صوم رمضان نیز در باب
 سابق و ذکر کرده نشد اینجا با وجود آنکه فرض کرده شده است صوم رمضان در سال دوم از هجرة و آمدن ایشان
 رسالت بوده است در سال فتح مکه پس وجه آن بعضی گفته اند اغفال است از روایت نه آنکه آنحضرت صلی الله
 علیه و اله وسلم فرمودند در یک موضع و فرمودند در موضع دیگر و بیان حج نکردند که فرضیت حج برش ازین
 همه کس سبب استند بیان قوم راجع میرشد که کفار مفرمان بودند اندوشتان را از حج وَأَنَّكُمْ عَنِ
الدُّبَابِ وَالْحَنَمِ وَالْمَقِيرِ وَالتَّقِيرِ بستر در چهار جنس منہیات شرح کردند و فرمودند و نهی میکنم
 من شمار از نوشیدن آب و بنیدن ساختن در که و ما در خم سبز و ظرفی که او را قیر مالیده باشند و ظرفی که از

Marfat.com

جوب کننده میسازند و جز این نیست که خاص کرده شدند این آوند ما نهی از ابتداء در آن و نوشیدن آن
 که بش از حرمت خمر درین آوند ما خمر میساختند چون خمر حرام شد هنوز آن خمر در آن ظروف باقی بود لهذا منع
 نمودند از ابتداء و شرب در آن و بعضی گفته اند که بنید درین ظروف زود مسکر میکرد و در زیاد مسکر میکرد
 از آوند ما دیگر و این مردم را نهی کردن از ابتداء درین ظروف از جهت آن بود که ایشان ابتداء در همین ظروف
 میکردند و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم هر کسی را مناسب حال و امر و نهی میفرمودند و وجه مطابقت با ترجمه از جهت
 آنست که در آیت اقتران نفی شرک است با قامة صلوة و در حدیث اقتران اثبات توحید با قامة آن

مَا سُبِّحَ عَلَيْهِ عَلَىٰ إِقَامِ الصَّلَاةِ بِابْتِغَاءِ بَعْثِ بَعْثٍ كَرِهَ اللَّهُ مُبَرَأً

یعنی بر باد داشتن نماز را در اوقات شرک و **مَا سُبِّحَ عَلَيْهِ عَلَىٰ إِقَامِ الصَّلَاةِ بِابْتِغَاءِ بَعْثِ بَعْثٍ كَرِهَ اللَّهُ مُبَرَأً**
حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ جَبْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ حَدِيثُ كَرَمًا رَأَى مُحَمَّدُ بْنُ الشَّيْبَانِيِّ تَبَدُّدَ بَنُونَ مَفْتُوحَةً كَقَوْلِهِ
كَرَمًا رَأَى الْقَطَّانَ كَقَوْلِهِ كَرَمًا رَأَى السَّمْعِينِ بْنِ أَبِي خَالِدٍ كَقَوْلِهِ كَرَمًا رَأَى فَيْسَ وَأَنَّ ابْنَ أَبِي حَازِمٍ

بجاری هم در ای معجم تابعی است از جریر بن عبد الله که صحابی است **قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاللهِ وَسَلَّمَ**

عَلَىٰ إِقَامِ الصَّلَاةِ وَابْتِغَاءِ الزَّكَاةِ وَالنَّصِيحِ لِكُلِّ مَسْلُومٍ کفایت هر بیعت کردم من با رسول
 خدا صلی الله علیه و آله و سلم بر بر باد داشتن و قیام کردن نماز فرض در اوقات آن و دادن زکوة فرض و
 نصیحت کردن مردم مسلم را در بعضی اشخاص بجای رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم است و النصیح مجرور است از جهت عطف بر اقام
 الصلوة و خاص گردانیده شده است بیعت جریر بیفیع زیر آن بوده است آن جریر سید اهل محله و پیشوای
 ایشان پس از فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم او را بسوی نصیحت که محتاج تر بود بسوی این
 بخلاف وفد عبد القیس که فرمود ایشان را او ای غنیمت از برای بودن ایشان اهل محاربه با کفار
 مضر که متصل با ایشان بودند پس ایشان را فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم هر قوم را چیزی که محتاج بودند

بِأَنَّ قَوْمَ إِزْنَانَ جَبْرِيَاءُ الصَّلَاةُ كَقَوْلِهِ كَرَمًا رَأَى فَيْسَ وَأَنَّ ابْنَ أَبِي حَازِمٍ

مخطایار است **سَدَّدُ حَقِّ شَيْخِي عَنِ الْأَعْمَشِ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ قَالَ سَمِعْتُ حَذِيفَةَ**
 حدیث کرد ما را آمد و گفت حدیث ما را ای قطان از ائمه گفت حدیث کرد در اشقیق گفت حدیث

من ضریف بن البان را قال کُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ فَقَالَ اِتِّكُمُ بِحِفْظِ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي الْفِتْنَةِ كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَرْبِ
 عَنْهُ لَسْتُ كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَرْبِ كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَرْبِ
 وَرَحِمَ فِتْنَةً بَعْضِي شَخْصِي يَأْتِيهِ دَارُكَ الْخَفَرِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَرَحِمَ فِتْنَةً بَعْضِي فِتْنَةً بَعْضِي فِتْنَةً بَعْضِي فِتْنَةً بَعْضِي
 اِنَّا كَمَا قَالَ قَالَ اِتِّكُمُ عَلَيْهِ اَوْ عَلَيْهَا الْحَجِي نَعْمُ مِنْ بَادٍ مِيدَارِمْ حَنَاطِمْ فَرَسُودَه اِنْدَ الْخَفَرِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَرَحِمَ فِتْنَةً بَعْضِي بَعْضِي فِتْنَةً بَعْضِي فِتْنَةً بَعْضِي فِتْنَةً بَعْضِي فِتْنَةً بَعْضِي فِتْنَةً بَعْضِي
 عَنْهُ رَضِيْفَه رَا تُوْرَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ هَرَابِيْنَه وَلَبِيْرِي الْكُفْرِيْمُ نَزَكَرَ بَاشِدَانِ مَعْنِي بَاشِدَا الْكُفْرِيْمُ مَوْنَش
 بَاشِدَا مَقَالَتِ الْخَفَرِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَاجِعٌ بَاشِدَا مَوْنَشَ كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَاجِعٌ
 بِرَجْهَةِ الْكَاْرِبْرَانِ وَابْنِ شَكِّ اَزْ رَاوِي اِسْتِ كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَاشِدَا مَوْنَشَ الْوَجَلِ
 فِي اَهْلِهِ وَمَالِهِ وَوَالِدِهِ وَجَارِهِ كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَنْ فِتْنَهُ مَرْدُكُمْ دَرِ اَهْلِ وِسِيْتِ بَاشِدَا مَوْنَشَ
 اِسْتِ اَنْ جَبْرِي كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَنْ فِتْنَهُ مَرْدُكُمْ دَرِ مَالِ وِسِيْتِ بَاشِدَا مَوْنَشَ اَنْ مَالِ رَا اَزْ جَابِي كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 اَزْ اِنْبَاسِ دَرِ سِتِ نِيْمَتِ وَصَرَفِ بَكْنَدَانِ مَالِ رَا دَرِ جَابِي كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَنْ فِتْنَهُ مَرْدُكُمْ دَرِ وِلْدِ
 وِسِيْتِ بَاشِدَا مَوْنَشَ اَزْ جَابِي كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَنْ فِتْنَهُ مَرْدُكُمْ دَرِ مَالِ وِسِيْتِ بَاشِدَا مَوْنَشَ اَنْ مَالِ رَا اَزْ جَابِي كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 دَاسِيَا زَلْمَنَدَا اَزْ جَابِي بَاشِدَا مَوْنَشَ اَزْ جَابِي بَاشِدَا مَوْنَشَ اَزْ جَابِي بَاشِدَا مَوْنَشَ اَزْ جَابِي بَاشِدَا مَوْنَشَ اَزْ جَابِي بَاشِدَا مَوْنَشَ
 تَقْصِيْرُ كَنْدَا دَرِ رَعَايَةِ حَقُوْقِ وِي وِدْرِ حَقِ اَهْلِ وَوْلَدِيْمُ تَقْصِيْرُ دَرِ تَعْلِيْمِ وَتَاْدِيْبِ يَسْتُوْنَدِشُدَا اَزْ اَمْرِ مَعْرُوْفِ
 وَنَهْيِ مَنكَرِ اَزْ اَهْلِ دِيْنِ بَرَايِ خَاطِرِ دِيْنِ اَوْشَانِ تَكْفِيْرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالصَّدَقَةُ وَوَلَاةُ
 وَالتَّحِيْمُ كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَنْ فِتْنَهُ رَا نَا زُوْرُوْرَه وَصَدَقَه وَامْرُ مَعْرُوْفِ وَنَهْيِ اَزْ مَنكَرِ مَرَادِ اَزْ اَنْ كَبِيْرُ
 نِيْمَتِ بَلَكَا كُنَا اَنْ صَفَاةُ رَا كَفَاةُ مِيْشُوْدِ بَرَايِ حَدِيْثِ الصَّلَاةِ اِلَى الصَّلَاةِ كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَمَّا بَيْنَهُمَا اَجْتُنِبْتَ
 الْكِبَايْرُ بَعْضِي نَا زَا نَا زَكْفَاةُ كُنَا هِي رَا اَكَا دَرِ مِيْاَنْ اَنْ هَرُو نَا زَا سِتِ مَا دَامِي كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 اَزْ كَبَايْرُ دَرِ نِيْمَتِ جَبْرِيْرَا اَكَا مَطْلُوْقِ ذَكَرْ كَرْدَه شَدَه سِتِ تَا لَ كَيْسَ هَذَا اُرِيْدُو لَكِنْ
 الْفِتْنَةُ الَّتِي تَمُوجُ كَمَا يَمُوجُ الْبَحْرُ كَقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اِنْ رَا اَرَادَه كَرْدَا مَن وِلَكِنْ

اراده میکنم آن فتنه که موج میزند چنانچه موج میزند در با حضرت عمر رضی الله عنه ثابت کرده است آن
 فتنه را موج و تشبیه داده است آن فتنه را بدریا موج برای شدت و عظمت آن فتنه و کثره تشبیه
 آن قال لیس علیک منها بأسٌ یا امیر المؤمنین گفت خذیفه نیست بر تو باکی از آن
 فتنه ای امیر المؤمنین ان بینک و بینها لباباً مغلقاً برسی در میان تو و در میان آن فتنه دروازه است
 بند مقفل کرده شده قال ایکسر ام یفتح گفت حضرت عمر آتش کسه میشود این دریاکت ده می شود
 قال یکسر قال اذا لا یغلق ابداً گفت خذیفه شکسته خواهد شد گفت حضرت عمر رضی الله عنه که شکسته میشود بند
 کرده خواهد شد هرگز قلنا آکان عمر یعلم الباب قال نعم گفت شقیق گفتیم ما آیا بوده است عمر بن الخطاب
 رضی الله عنه که میدانست دروازه را گفت خذیفه آری میدانست کما ان دون الغد اللیله چنانچه میدانند
 که بشل از فرداشبی است اتی حدثت به بحديث لیس بالاشغال لیله گفت خذیفه بدرستی من حدیث کردم و را
 یعنی عمر را بحدیثی که نیست در غلط افکنده اغالبط جمع اغلوط است و انجسرت که غلط داده میشود بان گفته است
 نووی معنی آن اینست که حدیث کردم آن حضرت عمر رضی الله عنه بحدیثی حق و صدق محقق نه از اجتهاد دورای و عرض
 خذیفه انت که آن باب یکم است که قتل کرده خواهد شد بامی میرد چنانچه آمده است در بعضی روایات گفته
 نووی و احتمال دارد که بود خذیفه که میدانست که عمر مقتول خواهد شد لیکن مکرده داشت این را که خطاب عمر را
 بقتل بدرستی عمر رضی الله عنه میدانست که آن باب منم پس او آورد عبارتی را که حاصل شود عرض از آن و نباشد چنانچه
 صریحاً بقتل عمر رضی الله عنه و حاصل اینست که عابین در میان فتنه و اسلام عمر است و همان عمر است باب پس ما داعی که
 عمر حی است داخل نمیشود فتنه دوران اسلام و وقتی که عمر خواهد مرد داخل خواهد شد فتنه در اسلام یعنی در اهل
 اسلام و باز بند نخواهد شد و مراد از فتنه فتنه عامه است و آن است که با امام و خلیفه مسلمانان جنگ کنند
 و خلیفه را بکشند فقیهنا ان لساک خذیفه گفت شقیق خالیف شدیم ازین که بپریم خذیفه را
 که هست آن باب قامی نامسرو قافساله فقال الباب عمر پس امر کردیم ما مسروق را پس
 پرسید آن مسروق آن حدیث را پس جواب داد خذیفه و گفت آن باب عمر بود رضی الله عنه حدیثنا
 قتیبه حدیثنا زید بن زریع عن سلیمان التیمی عن ابي عثمان النهدی عن

فرمودند نماز در وقتش یعنی در وقت سحر نمازی که خوانده شود آن محبوبتر است و احترام از کردن آن حضرت
صلی الله علیه و آله و سلم بقول خود علی وقتها از آن نمازی که واقع شود در خارج وقت است از معذور و حاکم نام
و ناسی پس بر آوردن آن بر دو آن نماز از وقتش موصوف نیکر و بجزمت و نیز موصوف نیکر و بجزمت
با وجود آنکه محبوبیت لیکن واقع گردانیدن آن نماز در وقتش احب است و وجه مطابقت میان ترجمه
که در آن وقتهاست و میان حدیث که در آن علی وقتهاست اینست که لام کاهی می آید معنی علی و آن لام
مثل لامی است در قول خدا تعالی و یخرون الاذقان یعنی علی الاذقان و نزد کوفیان حروف جو یعنی از آن قائم
مقام بعضی دیگر میشوند و لام در وقتها و علی در علی وقتها قائم مقام فی واقع شده و تدر بصیران آوردن
علی نظر بر اوده استعلا است بروقت و ممکن بر ادای آن در هر جزئی از اجزای آن و هر چونکه باشد لام
پس آن لام مثل لام قول خدا تعالی است فطلقوهن لعدتهن و این لام را لام تاقیت و تارخ میگویند که
شَدَّ اَیُّ قَالَ بِرَأُوَالِدَیْنِ كَفَتْ عِبَادَیْنِ مَسْعُوْدَیْنِ كَدَامِی فَرَمُوْدُنَا خَفْرَتِ صَلی الله علیه
و آله و سلم نیکی با مادر و پدر یعنی بر سیدم من از آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعد از نماز نیت کدام
عمل است آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند نیکی کردن فرزند با والدین خود با حسان کردن
با اوشان و حاضر و قائم بودن بخدمت اوشان و بدعای کردن در حق اوشان و تبرک نامورمانی اوشان
و در بعضی نسخ هم بر اوالدین است و لفظ ای شَدَّ یید و تنوین است و بعضی گفته اند که وقف خفیف
کرده شود بر آن بساکن گردانیدن با آن بعد از آن از مابعدش شروع کنند قال شَدَّ اَیُّ قَالَ لِحَمَائِ
فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ كَفَتْ عِبَادَیْنِ مَسْعُوْدَیْنِ كَدَامِی فَرَمُوْدُنَا خَفْرَتِ صَلی الله علیه و آله و سلم
کارزار کردن در راه خدا تعالی یعنی بر سیدم من از آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم که بعد از بر والدین نیت
کدام عمل است آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند بعد از آن مرتبه جنگ کردن است با کفار از همه
اعلام کلمه الله نه برای غرض دیگر از اغراض دنیا و آخری قال حَدَّثَنِي بِهَيْتٍ وَ لَوْ سَأَرْتَهُ لَكُنْتُ اَدْنٰی
كَفَتْ عِبَادَیْنِ مَسْعُوْدَیْنِ كَدَامِی فَرَمُوْدُنَا خَفْرَتِ صَلی الله علیه و آله و سلم بآن سه عمل اگر من طلب یادتی
میکردم و می بر سیدم هر اینها را کرده میکردانیدند آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم مرا یعنی علم را برابر است

اعمال زیاده می خستند باب الصلوة الخمس کفارة للخطایا اذا اصلاحهن

لوقتها فی الجماعه و غیرها این باب متون است نماز بجگانه کفارت در خطاب را وقتی که بخواند آنها را در وقت آن در جماعت و غیر آن جماعت که حالت انفراد باشد این باب و ترجمه در بعضی نسخها بنا بر نسخه ابی ایثم ثابت است و در بعضی نسخها ساقط است و در آنها که ثابت است در بعضی کفارت است بجای کفاره و در بعضی عوض لوقتهن لوقتهاست حدیثنا ابراهیم بن محمد بن محمد بن

ابن ابی حازم و الدر و ودی عن یزید عن محمد بن ابراهیم عن ابی سلمه بن عبد الرحمن

عن ابی هریرة کتبت کرمه ابراهیم بن حمزه کاهمه و زای معجمه کتبت حدیث کرمه ابراهیم بن حمزه با و اوست و در نسخ صحیح است ابن ابی حازم بجای مهله و زای معجمه و در او روی بفتح و ال و را مهملین بعد ان الف باز و اولس را ساکنه در پی آن دال مهله آخر آن بارشانه تخانیه نسبت است بسوی در او رد که قویه است در خراسان حدیث کردند هر دو از بن برید بن عبد الله از محمد بن ابراهیم از ابی سلمه بن عبد الرحمن از ابی هریرة

که صحابی است مشهور انه سمع رسول الله صلی الله علیه و اله و سلم یقول لو ان نضرا

بیاب احدی که یغتسل فیہ کمال یوم کسما ما نقول که بدرستی شان اینست که شنید

ابی هریره رسول خدا را صلی الله علیه و سلم که میفرمود اگر ثابت شود که بدرستی باشد نهی بر روزانه

یکی از شما در آن حالتی که غسل میکند در آن نه هر روز پنج بار چه میگوید تو یعنی چه میگوید در حق آن غسل

کنده پنج بار هر روز ذلک یبقی من در آن شبها آن غسل کردن وی هر روز پنج بار باقی میگذارد

از جرئت بدن وی چیزی و بقی بقی اول و کسرتا که مخفف است قال لو الا یبقی من در آن شبها

شئ گفتند صحابه آن اغتسال باقی میگذارد از جرئت بدن وی چیزی قال فذلک

مثل الصلوة الخمس یحوی الله به الخطایا فرمودند صلی الله علیه و اله و سلم این

مثل نماز پنجگانه است محو میکند الله تعالی با برای صلوات خمس صفای را و تذکیر صغیر با اختیار

او ای صلوات است و در بعضی نسخها است بتاب و فایده تمثیل تاکید است و گردانیدن معقول

منزله محوس باب فی توضیح الصلوة عن وقتها بابت در بیان

اینست که نمی یابیم چیزی را که بود در زمان آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم از طاعات و عبادات مگر همین نماز
 و هذه الصلوة منسوبة بنا بر استثنا باریه و هذه الصلوة قد ضيعت و حال آنکه این نماز منسوخ
 گردانیده شد بهر بر آوردن از وقت جواز با استحباب زیر آن ثابت شد که بر رستی حجاج بن الولید بود
 که موز میگرد نماز از وقتش و قال بکر بن خلف حدثنا محمد بن بکر البرسانی نحوه
 و گفته است بکر بن خلف بفتح بار موصده و سکون کاف حدیث کرد ما را محمد بن بکر البرسانی بضم بار موصده
 و سکون را ممله و بنون مانند آن حدیث عمرو بن زراره بِأَنَّ الْمَصْلِيَّ يُنَاجِي رَبَّهُ
عَزَّ وَجَلَّ این باب بعنوان است نماز خواننده خطاب میکند و اگر از میگوید با برورد کار خود و مضمی
 نیست که مناجات با برورد کار برای رفع درجات بنده است حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ
حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ حدیث کرد ما را مسلم بن ابراهیم گفت حدیث کرد ما
 هشام که آن بسیر عبد الله است از قناده بن دعامة از انس قال قال النبي صلى الله عليه وآله
 و سلم إن أحدكم إذا أصلى يناجي ربه كففت انس فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم بر رستی یکی از شما وقتی که نماز میخواند از میگوید با برورد کار خود و باید دانست که منتهی نمیشود
 مناجات مکرر وقتی که باشد که زبان معبر از آن چیزی که در دل است پس غفلت ضد آنست و تنگ
 نیست که مقصود از قنوت قرآن و باقی از ذکر مناجات بنده است با خدا ایتعالی پس وقتی که باشد
 دل محجوب بگفقت و غافل باشد از جلال الله تعالی و کبر یاری و زبان جاری باشد بحسب عاده پس
 بسیار درست است آن نماز از قبول و نقل کرده است امام محمد غزالی از بشر حافی کسی که خاشع نیست در
 نماز فاسد است نماز وی و مرویست از حسن بصری هر نمازی که حاضر نباشد دل در آن پس آن نماز نشناها
 تر است بسوی عذاب لیکن فعما یجین نماز را هم جانم میدارند ما بالکلیه ترک نکرد و اخذ ما حیاط
 ضرورتی تا حاصل شود لذة مناجات فلا یتقلن عن یمینیه و لکن تحت قدمیه الیسری
 پس باید که آب در مان بیند از جانب راست خود و لیکن بیند از زیر قدم چپ خود یعنی اگر در نماز
 این حالت عارض کرد و پس بی ادبانه آب در مان هر طرف بیند از دو بداند که من مناجات میکنم با

پروردگار خود و این حالت مقتضی نهایت ادبست لیکن حق تعالی برای دفع حاجت این محتاج
که انسانست و احتیاج لازم وی محض بکرم و فضل خویش بزبان رسول خدا و اذن داده جایز گردانیده
نائب و مان را زیر قدم چپ بنده از دو با وجود این نماز فاسد نمیکرد و منافی مناجات نمیشود ^{والله}

اعلم حدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ اِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ النَّسِی
سَدِثَ كَرَمًا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ عَنِ مَهْمَبِ بْنِ الْحَارِثِ الْأَزْدِيِّ كَفَتْ حَدِيثَ كَرَمًا يَزِيدُ بْنُ اِبْرَاهِيمَ كَفَتْ حَدِيثَ

کرم را فنا و بن دو عامه از انس رضی الله عنه عن النبی صلی الله علیه و اله و سلم انه قال اعْتَدِ لَنَا
فِي الشُّجُورِ اِزْ رَسُوْلٍ خَدَا صَلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَ اَلِهٖ وَسَلَّمَ كَمَا بَدَرَسْتِي الْخَفْرَتِ صَلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَ اَلِهٖ وَسَلَّمَ فَرَمُوْنَهُ كَمَا

گردید و سجده به نهادن هر دو کف بر زمین و برداشتن هر دو ریح این و دور داشتن ریح از رو و پهلو و دور
داشتن شکم از ران و هر دو ران از ساق زیر که این بیات فریب تر است بتواضع و ابلغ است

در تمکن چهره بر زمین و دور تر است از بیات کسلان و لا یَسْطُرُ اِحْدَاكُمَا ذِرَاعَيْهِ كَالْكَلْبِ
و باید که گستر اند و فرس نکند یکی از شما هر دو دست خود را بر زمین مثل سگ و اِذَا ابْرُقَ لَا يَبْرُقُ

بَيْنَ يَدَيْهِ وَ لَا عَنْ يَمِيْنِهِ وَ وَفِي كَمَا حَوَّاهُ بِنْدَ اِزْ و آب و مان بنده از دو پیش خود و نه از دست راست
شود که بشیر آن مصلی قبله است و جانب یمن فرشته مقرب است که کاتب اعمال منزه است فَاِنَّهُ

بِنَاجِي رَّبِّهِ بَسْ بَدَرَسْتِي شَان اِيْنَسْتِ كَمَا اَنْ مَصْلِي مَنَاجَاتِ يَكْنُذُ بِالْخَالِقِ وَ پَرُوْر دَا رُخُوْر و قَالَ
سَعِيْدٌ عَنْ قَتَادَةَ لَا يَتَّقِلُ قَدَامَهُ اَوْ يَمِيْنُ يَدَيْهِ وَ لَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ اَوْ تَحْتِ قَدَمَيْهِ

و با سناد مذکور گفته است سعید بن عروه بفتح مهمله از قتاده باید که آب و مان بنده از دو پیش خود
لفظ قدام گفت یا لفظ یمن بدیه گفت نه در معنی زیر که معنی هر دو لفظ یکی است ولیکن بنده از دو

بانب چپ خود یا زیر قدم خود و کلمه او برای تخمیر است و قَالَ شُعْبَةُ لَا يَبْرُقُ بَيْنَ يَدَيْهِ
وَ لَا عَنْ يَمِيْنِهِ وَ لَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ اَوْ تَحْتِ قَدَمَيْهِ وَ با سناد مذکور نیز گفته است شعبه

بنده از دو مصلی آب و مان را پیش خود و نه از جانب راست خود ولیکن بنده از دو از جانب چپ خود و قَالَ
حُمَيْدٌ عَنْ اَنَسِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ اَلِهٖ وَسَلَّمَ لَا يَبْرُقُ فِي الْقِبْلَةِ وَ لَا عَنْ

بنفسین اگر کسی وهم کند که بودن شده حراره از بیخ جهنم چگونه علت تاخیر نماز میشود جواب آن اینست که عمل
مفوض بسوی شارع است پس قبول کردن آنها واجب است اگر چه معانی آن فمیده نشود و این معنی هم ظاهر است
که عبادت در وقت ظهور رحمت مفیدتر است و لفظ بیخ بفتح فاء و سکون بارشناه تحتانیه معنی آن در اصل سمع

و انشأست حدثنا محمد بن بشر حدثنا عند حدثنا شعبه عن المهاجر ابي الحسن

سمع زيد بن وهب عن ابي ذر حدیث کرد ما را محمد بن برفیع بار موصوده و نشدید بنین معجمه گفت

حدیث کرد ما را عند برفیع بن معجمه و وال ممله و بفتح آن و نام وی محمد بن جعفر است گفت حدیث کرد ما را شعبه

بن حجاز از مهاجر اسم فاعل ابي الحسن که شنید آن مهاجر زید بن وهب را که روایت میکرد آن زید بن وهب

از ابي ذر آنه قال اذن مؤذن النبي صلى الله عليه واله وسلم الظهر که بدستی نشان

اینست که گفت ابو ذر که اذان گفت مؤذن رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم در وقت ظهر یعنی

خواست که اذان گوید و آن مؤذن بلال بود و نصب الظهر بنا بر ظرفیه است بخلاف مضاف که لفظ وقت

است و قایم گردانیدن مضاف الیه بجای مضاف فقال ابرد ابرد او قال انتظر انتظر

پس فرمودند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم سرد کن سرد کن یا فرمودند انتظار کن انتظار کن یعنی کلمه

ابرد را یا کلمه انتظار را دو بار فرمودند و این شکر روایت و قال شدت الحر من فیخ جهنم

و فرمودند سختی گرمی از تنفس و وزخ است فاذا اشتد الحر فابرد و اعن الصلوة پس وقتی

که سخت گرمی پس گردانید نماز ظهر را تا خیر کنید نماز تا حراره کم کرد و گفت ابو ذر بودند آنحضرت

صلی الله علیه واله وسلم که میفرمودند همان قول راحتی رأینا فی التلؤلؤ لانا که دیدیم ما سایه

بلندیهای زمین را و تلؤلؤ بضم تاء مشناه فوقانیه و تخفیف لام جمع تل است و تل بفتح اول و تشدید

لام هر جنبی که مجتمع گردد بر زمین از خاک یا ریاک یا مانند آن و در اکثر تلؤلؤ بسیار بلند نمی باشند و

ظاهر نمیشود آنها را سایه مگر وقتی که برود اکثر وقت ظهر و فی سایه را میگویند که بعد از زوال باشد و ظل

مطلق سایه را میگویند قبل از زوال باشد یا بعد از زوال و سایه تلؤلؤ برای بستی آنها ظاهر متصل زوال اگر چه

وقت ظهر را فی ضرورت پس انجام را در ایست و الله اعلم حدثنا علی بن عبد الله حدثنا

سُفْيَانُ قَالَ حَفِظْنَا مِنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حدیث کرد مارا علی بن عبداللہ و در بعضی نسخ عبداللہ مدنی است
 حدیث کرد مارا سفیان گفت با و کہ فرستم ما ان حدیث را از زہری از سعید بن المسیب از ابی ہریرہ
 از رسول خدا صلی اللہ علیہ والہ وسلم اَنَّهُ قَالَ إِذَا اسْتَشَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ کہ بدستی
 شان اینست و نمودند رسول خدا صلی اللہ علیہ والہ وسلم وقتی کہ سخت کرد در گرمی پس غسل کنید در وقت
 سرد نماز را یعنی نماز ظهر را تا خیر کنید تا شدہ گرمی مانند این تا خیر سحبت است و مفید کردہ شد نماز را بہ نماز
 ظهر زیرا کہ همان نماز است کہ سخت می باشد گرمی در اول وقت ان فَإِنَّ سِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ
 جَهَنَّمَ کَبَسٍ بَدْرَسِي شَدَّةٍ كَمِي از انشا رو بہراکنده شدن نفس و وزخ است پس ان حالت مفتضی
 حیرہ و تفکر است و صیرت منافی حضور است کہ ان در نماز ضرور است لهذا امر فرمودند تا خیر در نماز
 پس اگر کوئی کہ از ظاہر این حدیث و وجوب تاخیر مفهوم میشود گوئیم قرینہ صارفہ موجود است از وجوب
 بسوی نذب زیرا کہ جلالت در ان دفع مشقت است از مصلی پس کردید از باب شفقت و نفع و ہر
 امری کہ ازین باب است برای نذب است پس اگر کوئی حسرت و وجہ جمع میان استجاب تاخیر و میان بودن
 ان نماز ظهر در اول وقت چنانکہ مفهوم میشود از حدیث حَبَّانُ شَكَوْنَا اِلَى رَسُوْلٍ لَدَيْهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
 اٰلِهِ وَسَلَّمَ حَرًّا اَثْمًا فَلَمْ يُشْكِنْ یعنی شکایت کردیم بسوی رسول خدا صلی اللہ علیہ والہ وسلم گرمی مضار
 یعنی گرمی سنگ گرم را یعنی بس ووز نکردند آنحضرت صلی اللہ علیہ والہ وسلم شکایت ما را یعنی ما خواستیم
 کہ در نماز ظهر تاخیر فرمایند تاخیر نفرمودند میگوئیم کہ وجہ جمع است کہ حدیث حَبَّانُ مَحْمُولٌ اسْتِطْلَبَ
 زِيَادَتِي در برابر او از قدم سحبت یعنی تاخیر میکردند در نماز آنقدر کہ در سایہ دیوار ما مردم برای نماز بنشیند
 و ایشان تاخیر میخواستند تا آنکہ سنگها سرد کرد و آنحضرت صلی اللہ علیہ والہ وسلم تا این وقت
 تاخیر نکردند وَ اسْتَشْكَيْتَ النَّارَ اِلَى رَبِّهَا وَ شَكَيْتَ النَّشْرَ وَ وَزَخَ لِسُوْيٍ بِرَدِّ كَارِهُوْدُو
 این جملہ برای بیان اثبات فحیح است مرہم را و ان شکایت حقیقی است بزبان مقال خلق کردن اللہ تعالی
 زبان و قوہ لطق را در ان بقدرہ خود فقال يَا رَبِّ اَكْلُ بَعْضِي بَعْضًا بِسُكْتِ اَنْ النَّشْرَ

ای برود کار من خورد و بعضی من بعض را و اکل بعضی را بعضی را را عبارتست از از دعام اجزای آن و میتوان
گفت که خاصیت آتش اشیا است چنانچه پیروز و غیره را میخورد و وفانی میسازد پس وقتی که نباید چیزی دیگر را
میخورد و اجزا خورد و این جمله بان شکایت است که شکایت آن باین عبارت بود فَاذِنَ لَهَا لِنَفْسِیْنَ
نَفْسِیْنَ فِی الشِّتَاءِ وَ نَفْسِیْنَ فِی الصَّیْفِ پس اذن داد الله تعالی آن آتش دوزخ را بدو دم بر آوردن
یک دم بر ما و یک دم بر ما و نفس نفع فایده ای است که می براید از جوف و داخل میشود در آن و این ^{نفسین}
بصیغه نشئه در هر دو جا مجرور است زیرا که این بدل است با بیان است از نفسین و جایز است رفع
آن هر دو بتقدیر اهداها و جایز است نصب آن هر دو نیز بتقدیر اعمی اگر چه نصب را حظ مساعده میکند
که منصوب را از بالف می نویسد اَشَدَّ مَا تَجِدُوْنَ مِنَ الْحَرِّ وَ اَشَدَّ مَا تَجِدُوْنَ مِنَ
الْقَمْهِیْرِ سخت ترین چیزی که می یابید شما از گرمی و سخت ترین چیزی که می یابید شما از سردی
یعنی مراد میدارم از آن نفس که در صیف است شده چیزی را که می یابید شما از گرمی و مراد میدارم من
از آن نفس که در شتا است سخت ترین چیزی را که می یابید شما از سردی و لفظ اشد در هر دو جا منصوب
بتقدیر اعمی و این نشر است بر غیر تزیین لف و بودن نفس سرد از آتش بعینیت زیرا که مراد
از آتش محل آتش است که جهنم باشد و در آن جهنم طبقه زهر سریره است با آنکه مراد از آتش چیزیست
که بسوزد اشیا را و کمال سردی هم میسوزد و مراد از نفس انبساط و فراخی و است و در بعضی نسخ
فنون اشد ما تجدون است پس بر آن نسخ معنی چنین باشد پس آن نفس صیفی سخت ترین چیزیست
که می یابید شما از گرمی و آن نفس شتوی سخت ترین چیزیست که می یابید شما از سردی در عینی است
که گفته است ابن عباس رضی الله تعالی عنه که خلق کرده است الله تعالی آتش را چهار قسم یک قسم آن
میخورد و مینوشد و دوم قسمی است که نمیخورد و مینوشد و سوم قسمی است که مینوشد و نمیخورد و چهارم
قسمی است که نمیخورد و مینوشد پس از قسم اول مخلوق شدند ملائکه و قسم دوم در سنگها است
و قسم سوم در درختانست و مخلوق شده است از آن آفتاب و قسم چهارم نار دوزخ است
که میخورد گوشت و استخوان کفار اِحْوَانِ کَفَارٍ رَا حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا ابْنُ قَالَ حَدَّثَنَا

آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم نماز ظهر را گاه گاه برای بیان ابتداء وقت باشد یا آنچه جابر رضی الله
 عنه روایت کرده بیان حال نشستن باشد نه بیان حال صیقل و نیز میتوانند که ناچهره شامل ابر باشد
 زیرا که در قاموس اللغة واقع است که ناچهره نصف نماز است از زوال تا عصر زیرا که می نشینند مردم
 در الوقت در خانه گویا که بجهت کردن از مردم و درین اشاره است بوجه تسمیه آنوقت به چهره حدیثاً
ابو الیمان قال اخبرنا شعيب عن الزهري قال اخبرني النس بن مالك حديثه
 ما را ابو الیمان و نام وی حکم بن نافع است گفت خبر داد ما را شیب و آن ابن ابی حمزه است از زهری و
ان محمد بن مسلم بن شهاب است گفت خبر داد ما را النس بن مالک و آن صحابی مشهور است ان رسول الله
 صلی الله علیه و اله و سلم خرج حين ذاعت الشمس که بدرستی رسول خدا صلی الله علیه و اله
 و سلم بر آمدند وقتی که مایل شد آفتاب جانب یعنی وقتی که زوال شد فصلی الظهر فقام علی المنبر
 پس خواندند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم نماز ظهر را و بعد فرائع از نماز استخواندند بر منبر بجهت خطبه خواندن
 از برای خبری که رسیده بود آنحضرت را صلی الله علیه و اله و سلم که منافقان میخواهند که بپرسند از آنحضرت صلی الله
 علیه و اله و سلم مشکلات و عاجز گردانند از جواب پس در غضب شدند و خطبه خواندند قد کون الساعة
و ذکر ان فیها امور اعظاما پس ذکر کردند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم قیامت را و ذکر کردند که
 بدرستی در آن قیامت کارهای بزرگ است از احوال و قسما و عذابها و غیر آن شد قال من احب ان
یسأل عن شیء فلیسأل به فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم که دوست دارو پرسیدن
 چیزی را از من پس باید که پرسد فلا تسألونی عن شیء الا اخبرتکم ما دمت فی مقامی هذا
 پس نمی پرسید شما را از هیچ چیزی مگر که خبر میدهم من شمارا مادامی کهستم در مقام خود این مقام و لفظ مقام
 میم است و اخیرتکم بصیغه ماضی ماضی مستقبل استعمال کردن از جهت اشارت بآنکه آن استقبال مثل واقع است
فأكثر الناس في البكاء و اکثر ان یقول سلونی پس بسیاری مردم در کسب و بسیار
 کردند آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم در گفتن کلمه سلونی و معنی این کلمه اینست که پرسید از من یعنی این کلمه را
 بسیار فرمودند و سبب که به مردم با خوف از احوال قیامت بود که آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم

پان نموده بودند آن را در خطبه نمود و پانچویں عذاب عام در دنیا از جهت غضب کردن رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جناب چه محمود بود در امم سالفہ نزدیک کردن ایشان قول نبی خود را و در غضب آوردن اورا و لفظ بکا بعد در از کردن او از است در کہ یہ و بقصر اشک است و بر آمدن آن فقہام عبد اللہ

بْنُ حُذَافَةَ السَّحْمِيِّ فَقَالَ مَنْ أَبِي پس برخواست عبد اللہ بن حذافہ بضم حاء مہملہ و فتح ذال نجحہ سہمی بفتح سین مہملہ و سکون ہا ہا برست پس گفت کبت پدر من یعنی سوال کرد از آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آن بود کہ مردم کہ بر من در نفس الامر کبت آبا انکہ ما میدانیم ہمانست با شخصی دیگر است و سب بر سپدن وی اینرا از آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آن بود کہ مردم در نسبت وی طعن میکردند اورا بجانب غیر بد روی نسبت میدادند پس خواست کہ این دعا را از خود دور و دور شود فَقَالَ ابُو لَحْدَافَةَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ
بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ
بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ
بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ
بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

بِسْمِ مُحَمَّدٍ نَحْنُ صَاحِبُوهُ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ صَاحِبُكَ

135342

نبود که در نیمی اقدام نماید و با وجودی که حضرت عمر رضی الله عنه را جلالت شان بود سوای این طریق
 راهی نیافتند برای اطفای غضب رسول که عین غضب حق بود و خاص کردن همین سه چیز بزرگ از جهت
 بودن این امور است اصول همه قربات اعتقادیه و عملیه فسکت ثم قال عرضت علی الجنه
 وَالتَّارُ انْفَاغِي عَرْضِ هَذَا الْحَايِطِ فَلَمَّا ارْكَبَ الْخَيْرَ وَالشَّرَّ بَسَّ خَامُوشٍ كَثُورًا نَدَا الْخَفْرَةَ صَلَّى
 عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اَنْ تَقْنِي كَلِمَةَ سَلَوِي بَسْتَرُ فَمُودِنْدُ عَرْضِ كَرْدَه شَد بَرَسِن بَهْت و دوزخ اكنون در جانب
 و گوشه این دیوار پس ندیدم من مثل الخیر و آن شریفی مثل آن بهشت هیچ شی خوب ندیده ام و مثل
 آن دوزخ هیچ شی زیون ندیده ام و عرض آن بهشت و دوزخ بر آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم یا آورد
 آنها بودند و آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم و یا بدور کردن اشیا را حایبه از میان آن حضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم و میان آن بهشت و دوزخ و یا تمثیل آنها پیش آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم و لفظ انفا بعد همزه است
 و نسب آن بنا بر ظرفیه است و لفظ عرض بضم عین مهمله بمعنی جانب و ناحیه است و مراد از خیر نعمای بهشت است
 و از شر غدایها و دوزخ است یا مراد از خیر اعمال و انقادات موجب بهشت است و از شر اعمال و عقوبات
 موجب دوزخ است مَدَانَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي الْمُنْهَالِ عَنِ أَبِي بَرزَةَ حَدَّثَ
كُرْمًا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْخَارِثِ الْخَوْضِي كَفَتْ حَدِيثًا كَرْمًا شُعْبَةُ بْنُ الْحَجَّاجِ اَزْ أَبِي الْمُنْهَالِ كَبِيرٌ مِمَّ و دَرِ عَوْضِي نَسَخَ
حَدِيثًا اَبُو الْمُنْهَالِ اِسْتِزَالِي بَرَزَه بَفِجْ بَا مَوْصَدَه و سَكُون رَا مَهْمَلَه بَسْرَ بَرَايِ مَعْجَمٍ و نَامِ وِي تَفْصَلَه بَفِجْ لَوْنِ
و سَكُون صَادٍ مَعْجَمِ بْنِ عَمِيْدٍ مَصْنُوعِي اَبِي اِسْتِ رَضِي اَسَدٌ عَنهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
يُصَلِّي الصُّبْحَ وَاَحَدُنَا كَعْرِفَتْ جَلِيْسَه كَفَتْ اَبُو بَرَزَه بُوْدَه اَنْدَرِ رَسُوْلٍ فَاَصَلِي اَسَدٌ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ كَمَا يَخْوَانَدُ نَدْمَا زَجْرًا و حَالِ يَكِي اَزْ مَا مِشْتَاخْتِ هَمْتِيْنِ خُوْدَرِ اَيْعِنِي اَبْرَ خَفِي مِشْتَاخْتِ كَسِي اَبْرَ
كَمَا دَرِ پَهْلَوِي اَوْ شَسْتَمِي بُوْدِ سَبَبِ رُوْشْتِي وَفْتِ وَاوَادِ وَاَصْدَا حَالِيَه اِسْتِ و ظَاهِرِ اَسْتِ كَمَا اِسْتِ اِسْتِ اِسْتِ
اَلْخَرَفِ اَلْخَفْرَةَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَا شَد و يَفْرُ اَفِيْهَا مَا بَيْنَ السَّتِيْنِ اِلَّا اَلْمَسْمُوعَةُ
 آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم در آن نماز صبح آیات قرآن را میان شست آیه و زیاده از آن نماند
 آیه و حذف کرده شده است لفظ فوق را برای دلالت سیاق بروی و اگر نه لفظ بین تقاضا میکند

خود را بر مقدار پس بوده است قیاس آنکه میگفت ما پیش شست و صد بدون کلامی و حاصل آنست که از شستن
 آن زیاد میخوانند و منتهای آن زیادتی تا صد آیه بود و یُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ و نماز میخوانند
 ظهر را وقتی که زایل شد آفتاب از خط استوا یعنی اول وقت نماز ظهر آن بودند آنکه تمام وقت است
 وَيُصَلِّي الْعَصْرَ وَ أَحَدٌ نَأْيْدُ هَبُّ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجَعَ وَالشَّمْسُ حَيْثُ وَ مِخْوَانُهُ أَنْ
 حضرت صلی الله علیه و سلم نماز عصر را در وقتی که اگر میخواست یکی از ما که برود بسوی نهایت و آخر مدینه
 طبعه و حال آنکه رجوع کننده باشد بخانه خود که در اقصی مدینه دارد و میرسد بخانه خود در آنجا یعنی که آفتاب
 زده است یعنی هیچ تغییری در آن واقع نشده است و نه در حرارت و نه در لون و نیز بیان اول وقت
 عصر است و قدر مقدرات بر رجوع ای احدی ناید هب الی اقصی المدینه قدر رجوع و در بعضی نسخ بر جمع لفظ
 مضارع است و در بعضی نسخ هم بر جمع است و در بعضی فاذا رجوع و جمع و الشمس حیه است و نَسِيتُ مَا
 قَالَ فِي الْمَغْرِبِ و فراموش کردم من چیزی را که گفته بود ابو هریره در بیان وقت نماز مغرب یعنی
 كَفَتِ ابُو مَنَالٍ فَرَامُوشَ كَرَمَ بَانَ ابُو بَزْرَةَ رَادِرِ بَانَ وَ قَتِ نَمَازِ مَغْرِبٍ وَ كَابِبَ إِلَى بِنَاخِرِ
 الْعِشَاءِ إِلَى ثَلَاثِ اللَّيْلِ و بودند آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم که پروا نمیکردند تا خیر عشاء
 تا گذشتن سیوم صه شب از ظاهر عبارت چنان مفهوم میشود که تا خیر آنحضرت صلی الله علیه و اله
 و سلم نماز عشاء تا ثلث بطریق عدم مبالغت بودند بطریق استحباب چنانکه آن مشهور است
 لیکن از عدم مبالغت تا خیر چنانکه مبالغت بان لازم نمی آید مبالغت بتعجیل نماز عشاء هم منتفی
 و پیرگاه که عمل تا خیر آن بود استحباب آن حاصل شد و الله اعلم و لایبالی عطف بر جمله یصلی است
 شَهْدَ قَالَ إِلَى سَطْرِ اللَّيْلِ بَسْرَةَ كَفَتِ ابُو مَنَالٍ نَاصِفَ شَبِّ وَ شَطْرَ نَصْفِ رَاكُونَ بِعِلْمِ الْخَفَرِ
 صلی الله علیه و اله و سلم پروا نمیکردند تا خیر عشاء تا نصف شب و قَالَ مُعَاذٌ قَالَ شَعْبَةَ
 شَهْدَ لَقِيْتُهُ مَرَّةً فَقَالَ أَوْ ثَلَاثِ اللَّيْلِ وَ كَفَتِ مُعَاذٌ كَفَتِ شَعْبَةَ بَسْرَةَ مَلَاقَاتِ كَرَمِ
 مِنْ ابُو مَنَالٍ رَاكُونَ نَوْبَتِ بَسْرَةَ كَفَتِ يَأْتِلُ شَبِّ يَعْنِي ابُو مَنَالٍ مَرْدُودٌ وَ لَوْ دَرَمَانَ ثَلَاثِ
 وَ نَصْفِ حَدِّ مَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَ نَاعِبِدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَ نَاعِبِدُ اللَّهِ مِنْ

مغرب و اول وقت عشا اختلافست نزد بعضی تا غایب شد کمره وقت مغرب است بعد از آن وقت
عشا است و نزد بعضی تا غایب شدن بیاض وقت مغرب باقی است بعد از آن وقت نماز عشا است
و این اختلاف مبسوط بر اختلاف در تفسیر شفق است که آن نزد بعضی حمرة است و نزد بعضی بیاض بنا برین
اختلاف توهم کردند بعضی که در وقت نماز مغرب نماز عشا را هم خوانند و بعضی دیگر آنکه در وقت نماز
عشا نماز مغرب هم خوانند و جمع وقتی حقیقی در خیال آوردند و حال آنکه آن جمع فعلی صورتی بوده است
فَقَالَ أَيُّوبُ لَعَلَّهُ فِي كَيْلِهِ مَطِيرَةٌ قَالَ عَسَى لِسِ الْيُوبِ سِحْبَانِي جَابِرًا امِيدًا
که بوده است آن جمع در شب سخت باران گفت جابر قریب است که باشد آن جمع در شب سخت
باران و مراد از شب هم شب است و هم روز است بقریب ذکر نماز ظهر و عصر و ترک ذکر آن در
روز از جهت انکساف بندگی و نرسیدن از قرین دیگر و حذف کرده شد اسم و خبر عسی را بقریب ذکر آن در
سوال **بَابُ وَقْتِ الْعَصْرِ** بابت در بیان وقت نماز عصر و قَالَ ابُو اسَامَةَ
عَنْ هِشَامٍ مِنْ قَعْرِ حَجْرٍ تَهَا وَكَلَفْتُ ابُو اسَامَةَ بِفَمِ هَمْزَةٍ مِنْ هِشَامٍ أَنَّ لِسَ عُرْوَةَ هِشَامٍ
از پدر خود که عروه است از پدر خود که زبیر است از عایشه صدیقه رضی الله عنها در تفسیر قول حضرت
عایشه من حجرتها که در حدیث آمده می آید من قعر حجرتها و مراد ازین است که این حدیث بیان
اول وقت نماز عصر است پس اگر کلمه من حجرتها را بر ظاهر آن بگذاریم آخر وقت عصر میشود زیرا که برآمدن
آفتاب بالکلیه از حجره نیز وقت میشود که نزدیک بغروب میرسد پس از پنجه من حجرتها را تفسیر
کردند بن قعر حجرتها و مراد از آن اینست که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در وقتی نماز عصر
خواندند که آفتاب انتقال نکرده بود از منتهای حجره حضرت عایشه صدیقه رضی الله عنها و این تعلق
در بعضی نسخ ساقط است و صواب تاخیر اینست از حدیث آمده زیرا که آنچه گفته است اسامه
تفسیر خبر است که در آن حدیث است حَدَّثَنَا اِبْرَاهِيمُ الْمُنْذِرُ قَالَ حَدَّثَنَا النَّسَبِيُّ
بْنُ عِيَاضٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ اَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ حَدِيثُ كَرَمًا اِبْرَاهِيمَ الْمُنْذِرُ كَقَوْلِكَ
حدیث کرد ما را انس بن عیاض از هشام که ابن عروه است از پدر خود که عروه است از زبیر

از عایشه صدیقه رضی الله عنها قَالَتْ كَانَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَصِلُ الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ كَمَا يُخْرُجُ مِنْ حَجْرٍ تَهَا كَفَتْ عَائِشَةُ صَدِيقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بُوَدْنَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَمَا يَخُونُ نَمَازَ عَصْرٍ وَأَحَالٌ أَنْ أَقْتَابَ بِرَأْسِهِ بُوَدْنَ مِنْ حَجْرِهِ أَنْ عَائِشَةَ صَدِيقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَأَنَّ الشَّمْسَ حَالِيَةً هِيَ وَدَرِّمِيرِ حَجْرٍ نَمَا انْتِقَالَ مِنْ مَقَامِ تَكَلُّمِ لِسَوِي غَيْبِهَا وَسَكَكِي بِهَا بِنِ رَاهِمِ سَمِ التَّفَاتِ كَقَفْتِ وَبَعْضِي قَابِلِ تَجْرِي دَاهِلِ بِنِ شَدِّهِ أَنْذَكَ كَوِيَا حَفْرَتِ عَائِشَةَ مِنْ خُودِ جُرْدِ كَرْدِهِ هِيَ وَبِرَأْسِهِ هِيَ بِنِ رَارِازِ زَمَانِ وَثَابِتِ كَرْدِهِ هِيَ أَنْزَا حَجْرَهُ وَجَبْرَدَادَهُ هِيَ كَهْفَرَتِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَمَازَ عَصْرٍ رَادِرَانِو قَتِ يَخُونُ نَمَازَ كَمَا أَقْتَابَ نَمِي بِرَأْسِهِ مِنْ حَجْرِهِ أَنْ مَرَاةً وَوَرَادِازِ أَقْتَابِ نَوْرًا أَقْتَابِ هِيَ زِيَرَا كَهْفَرَتِ أَقْتَابِ دَاخِلِ شَدِّهِ بُوَدْنَ دَرِّجَرِهِ كَمَا بِرَأْسِهِ زَانِ كَقَفْتِ هِيَ سَامَهُ دَرِّ نَفْسِهِ مِنْ حَجْرَتَاهَا مِنْ فَعْرِ حَجْرَتَاهَا بِعَيْنِي بِرَأْسِهِ بُوَدْنَ أَقْتَابِ مِنْ نَهَائِتِ أَنْ حَجْرَهُ وَصَوَابِ النَّبِيِّ كَهْفَرَتِ مِنْ حَجْرَتَاهَا مِنْ فَعْرِ حَجْرَتَاهَا وَاقِعَ شُدُّهُ كَمَا بِرَأْسِهِ وَاصْحَ نَمَرَاتِ دَرِّ نَجْمِ عَصْرٍ زَانِ مَطْلُقِ حَدَّثَنَا قَتِيبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَيْنِ ابْنِ شِهَابِ

عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ حَدِيثُ كَرْدِمَارِ قَتِيبَةَ بْنِ سَعِيدٍ كَفْتِ حَدِيثُ كَرْدِمَارِ الْبَيْتِ إِمَامِ مَصْرِيٍّ
 از ابن شهاب زهری از عروہ بن الزبیر از عایشه صدیقه رضی الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَصِلُ الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ فِي حَجْرٍ تَهَا كَمَا بِرَأْسِهِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَخُونُ نَمَازَ عَصْرٍ وَأَحَالٌ أَنْ أَقْتَابَ دَرِّجَرِهِ أَنْ عَائِشَةَ هِيَ كَمَا يَطْهَرُ الْغَيْخُ مِنْ حَجْرٍ تَهَا ظَاهِرٌ هِيَ هِيَ سَابِ دَرِ الْجَا كَمَا أَقْتَابَ مِنْ حَجْرِهِ أَنْ عَائِشَةَ زِيَرَا كَمَا أَقْتَابَ وَوَقْتِي كَمَا دَرِّجَرِهِ بَاشَدِ سَابِ دَرِّجَرِهِ نَمِي بَاشَدِ وَابِنِ مَعْنِي وَوَقْتِي هِيَ كَمَا فِي بَعْضِي سَابِ بَاشَدِ وَبَعْضِي جَبَانِ مَعْنِي كَقَفْتِ أَنْذَكَ صَعُودِ كَرْدِهِ هِيَ ضَمُورُ حَجْرِهِ وَابِنِ مَعْنِي وَوَقْتِي بَاشَدِ كَمَا فِي بَعْضِي ضَمُورِ كَوِيَا وَظَهْرُ بَعْضِي صَعُودِ دَارِ نَدْبِ بِنِ بُوَدْنَ أَقْتَابِ مِنْ حَجْرِهِ سَمَرُزَمِ هِيَ عَدَمِ ظَهْرِ سَابِ بِرَأْسِهِ رَادِرَانِ بِنِ مَعَارِفَتِهِ دَرِّ زَمَانِ وَوَقُولِ وَابِنِ كَبِيٍّ وَالشَّمْسُ فِي حَجْرَتَاهَا وَدَكْرِمِ لِيَطْهَرُ الْغَيْخُ مِنْ حَجْرَتَاهَا حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَيْنَةَ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ حَدِيثُ كَرْدِمَارِ ابْنِ نَعِيمٍ وَنَامِ وَابِنِ نَضْرِ بْنِ رَكْبِنِ هِيَ كَفْتِ حَدِيثُ كَرْدِمَارِ ابْنِ عَيْنَةَ وَدَرِّ بَعْضِي نَسْخِ اخْبَرْنَا هِيَ وَنَامِ

وی که غیبان است از زهری از عروه بن الزبیر این عوام از عایشه صدیقه رضی الله عنها قائلت گان
 النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيُ صَلَاةَ الْعَصْرِ وَالشَّمْسُ طَالِعَةٌ فِي حَجْرَتِي
 کنت عایشه صدیقه رضی الله عنها بودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که میخواندند نماز عصر را
 و حال آنکه آفتاب ظاهر است در حجره من لَمْ يَطْهَرِ الْفَجْرُ بَعْدَ ظَاهِرَتِهِ هِيَ سَائِبَةُ تَاهِنُونَ
 یعنی تاهنگام نماز خواندن و فارغ شدن ازان در لفظ بعد منبئ است بر ضم زبر که طرف است مقطوع الاضافه
 در لفظ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ مَالِكٌ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَشُعَيْبٌ وَابْنُ أَبِي حَفْصَةَ
 وَالشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ تَطْهَرَ كَقَوْلِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ كَقَوْلِ مَالِكٍ وَيَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ وَشُعَيْبٍ
 و این ابی حفصه و آفتاب پیش از ظاهر شدن است یعنی و حال آنکه آفتاب در حجره ثابت است و هنوز صعود
 کرده است و ظهور یعنی صعود است و عدم ظهور در روایت ایشان برای شمس است و در روایت این
 عیینه برای فی حدیثنا محمد بن مقاتل قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَوْفٌ
 عَنْ سَيَّارِ بْنِ سَلَامَةَ حَدِيثُ كَرْدَمَارِ مُحَمَّدِ بْنِ مِقَاتٍ وَكَانَتْ وَی أَبُو الْحَسَنِ مَرُوزِي است
 گفت خبر داد ما را عبد الله بن المبارك گفت خبر داد ما را عوف بن عوف و آن اعزالی است از سیار
 بن سلامه بفتح سین مہمله و نشدید بار مشاء تخنانه و سلامه بفتح سین مہمله و تخفیف لام قال
 دَخَلْتُ أَنَا وَابْنُ عَلِيٍّ ابْنُ بَرَزَةَ الْأَسْلَمِيُّ كَقَوْلِ سَيَّارِ بْنِ سَلَامَةَ
 برای برزه اسلمی و نام وی فضله است فَقَالَ لَهُ ابْنُ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيُ الْمَكْتُوبَةَ بِرَأْسِ مِرْآةٍ ابْنِ بَرَزَةَ رَأَى مِنْ جَلُونِ
 بوده اند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که میخواندند نماز مفروضه را و مراد سلامه سوال از او است
 صلوات مفروضه بوده است لهذا در جواب او گفت ابو برزه فَقَالَ كَانَ يُصَلِّيُ الْهَجِيرَةَ
 الَّتِي تَدْعُو لَهَا الْأُولَى حِينَ تَدْخُلُ الشَّمْسُ بِرَأْسِ مِرْآةٍ ابْنِ بَرَزَةَ رَأَى مِنْ جَلُونِ
 صلی الله علیه و آله وسلم که میخواندند نماز روز را که می نامید شما آنرا اولی وقتی که زایل سیر و مایل
 می شد آفتاب از وسط سما به مغرب و گفته شده است آنرا اولی از جهت بودن اول بودن نمازی

که امامت کرده است در آن نماز جبرئیل علیه السلام وَبِصَلَى الْعَصْرِ شَمَّ يَجْعُ أَحَدُنَا إِلَى
 رَجُلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَيُخَوِّدُنَا نَحْنُ صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ
 نماز عصر پسر جوع میکرد و میرفت یکی از ما بسوی منزل بود که بوده است آن در نهایت مدینه و حال
 آنکه آفتاب بجال خود است از حرارت ولون و نور و لفظ رحل بفتح را همه و سکون عار همه یعنی منزل
 وَلَسِيْتُ مَا قَالَتْ فِي الْمَغْرِبِ وَفَرَمَوْشُ كَرَمٍ مِنْ حَبْرٍ بَرَاكَةَ كَفَتْ أَبُو بَرَزَةَ دَرَبَانَ وَقَدْ
 مَغْرِبٌ وَقَائِلٌ قَوْلٌ نَزَّ سَابِرٌ وَكَانَ لَيْسَتْ أَنْ يُؤَخِّرَ مِنَ الْعِشَاءِ الَّتِي تَدْعُوهَا
 الْعَتَمَةُ وَبُودَهُ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ كَمْ دُونَ سَيْدِ شَتْمٍ كَمَا نَفِي كُنْتُمْ مِنْ أَوَّلِ
 وَقَدْ نَمَزْتُمْ عِشَاءً كَمَا نَحْنُ أَنْ سَمَاءُ أَعْتَمَةُ بَفْتَحَاتٍ وَتَقْيِيدِ بَيْنَ نَمَازِ بَيْنَ نَامٍ بَرَاكَةَ
 بَانِكَةَ بَيْنَ نَامٍ مَوْذُونَ است از تا خیر آن و نماز ظهر را وعشا را مقید زد بخلاف ما سوی آن از جهت
 اهتمام تقدیم و تا خیر در آن هر دو نه در غیر آن وَكَانَ يَكُونُ التَّوَمُّ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثُ بَعْدَهَا
 وَبُودَهُ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ كَمْ مَكْرُوهٌ سَيْدِ شَتْمٍ خُوابِ رَأْسِ نَمَازِ عِشَاءٍ وَبِسْمِ
 كَفْتُمْ رَابِعًا مِنْ نَمَازِ عِشَاءٍ وَمَرَادُ أَنْ نَوْمٌ نَوْمٌ بِطَرِيقِ مَعْنَا وَاخْتِيَارٌ وَكَرْنَهُ رَوَايَتٌ كَرْمَةً
 مِنْ صِحَابِهِ كَرَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ كَمْ بُوذُوكَ غَالِبٌ فِي أَمْدَانِ رَأْسِ رَجَالٍ أَنْظَارِ نَمَازِ رَسْمِ
 شَرِيفِ نَبِيِّ نَاكَمْ فِي افْتَادِ سَرَامِي اِثْنَانِ بَرَسِيْنَهَائِي اِثْنَانِ وَمَرَادُ أَنْ سَمْنٌ سَمْنٌ وَبِنَايَتِ
 فِي ضَرْوَرَةٍ وَكَرْنَهُ بِسَبَبِ ضَرْوَرَةٍ سَمْنٌ سَمْنٌ كَفْتُمْ صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ جَانِبَهُ خُوابِ
 اِنَّ رَأْسَهُ تَعَالَى وَكَانَ يَنْفَتِلُ مِنْ صَلَاةِ الْعَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ الرَّجُلُ جَلِيْسَهُ
 وَبُودَهُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ كَمْ فَاخِرٌ مَبْشُرٌ مِنْ نَمَازِ جُزْءِ وَقْتِ كَمْ مَبْشُرٌ مَرْدِ عَشْرِينَ
 خُورِ اِبْنِي وَقَدْ جَبَانَ رُوشَنٌ مَبْشُرٌ كَمْ هَرَكِسٌ مَبْشُرٌ كَمْ كَسِيٌّ كَمْ دَرِ بَهْلَوِي وَبُوشَرَةٌ مَبْشُرٌ
 بِسَبَبِ رُوشَنِي وَيَقْرَأُ بِاللَّتَيْنِ إِلَى الْمَاءِ وَيُخَوِّدُنَا نَحْنُ صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ
 وَقَرَاءَةُ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ اِبْنِ نَاهِدِ اِبْنِ بَعْنِي كَمْ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ كَمْ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ كَمْ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ
 وَاشْتَارُ زِيَادَتِي نَاهِدِ اِبْنِ بَعْنِي مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ مَبْشُرٌ

وکم کجب اراده حق تعالی حدثنا عبد الله بن مسleme عن مالك عن اسحاق
 بن عبد الله بن ابي طلحة عن انس بن مالك حديث کرد ما را عبد الله بن مسleme از امام
 مالک از اسحاق بن عبد الله بن طلحة از انس بن مالک رضی الله عنه که صحابی است قال كنا
 نصلي العصر ثم يخرج الانسان الى بني عمرو بن عوف فيجدوهم يصلون
 العصر كفت انس بن مالک رضی الله عنه بودیم ما که میخواندیم نماز عصر را بستر برآمدیم
 بسوی بنی عمرو بن عوف پس یافت او شارا که میخواندند نماز عصر را و بنی عمرو بن عوف می بود
 در قبا برد و گروهی از مدینه طیبه و بحد و بحد بنایت و تکلم برود روایت است و مراد از عصر عصر همان
 روز است و تاخیر آنها در نماز عصر سبب آن بود که آنها را شغل زراعت بود لهذا در وسط وقت
 میخوانند حدثنا ابن مقاتل اخبرنا عبد الله قال اخبرنا ابو بكر بن عثمان بن
 سهل حنيف قال سمعت ابا امامة حديث کرد ما را ابن مقاتل ابو الحسن محمد مروزی
 کفت خبر داد ما را عبد الله بن المبارک کفت خبر داد ما را ابو بکر بن عثمان بن سهل بن حنيف بر صغ
 تصغیر کفت ابو بکر شنیدم من ابا امامه را بضم امه و نام وی سعد بن سهل بن حنيف است يقول
 صلينا مع عمر بن عبد العزيز الظاهر که میگفت خواندیم ما با عمر بن عبد العزيز نماز ظهر را
 ثم خرجنا حتى دخلنا على انس بن مالك فوجدناه يصلي العصر بستر برآمدیم ما
 و رفتیم تا که داخل شدیم بر انس بن مالک رضی الله عنه پس یافتیم او را که میخواند نماز عصر را در خانه خود
 که در بهلوی مسجد نبوی بود صلی الله علیه و آله وسلم فقلت يا عم ما هذه الصلوة التي صليت
 قال العصر بس کفتم من ای عم هست این نمازی که خواندی تو کفت ان نماز عصر است و کفتم ابا
 امامه حضرت انس را عم بجهت توفیر و تعظیم بود و الا انس عم نسبی ابی امامه نبود و سوال وی از تعیین
 نماز بود که ابا ان نماز ظهر است یا عصر و تاخیر عمر بن عبد العزيز نماز ظهر را یا برای ان بود که خبر استجاب
 تاخیر بوی رسیده بود یا برای عذری بوده باشد و لفظ عم بحدف یا است بعد میم و اصل اثبات است
 وهذه صلوة رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم التي كنا نصلي معه

کرد ما را عبد الله بن یوسف گفت خبر داد ما را امام مالک از ابن شهاب از انس بن مالک

صحابی است **قَالَ كُنَّا نَحْضِي الْعَصْرَ شَرِبْنَا هَبُّ الذَّاهِبِ مِثْلًا إِلَى قَبْرِ فَيَأْتِيهِمْ**

وَالشَّمْسُ تُرْتَفَعُ كَقَوْلِ النَّسَبِيِّ قَالَ كُنَّا نَحْضِي الْعَصْرَ شَرِبْنَا هَبُّ الذَّاهِبِ مِثْلًا إِلَى قَبْرِ فَيَأْتِيهِمْ

رونده از ماسوی قبا پس می آمد اهل آن قبارا و حال آنکه آفتاب بلند است را و میدارد انس از زنا

نفس خود را برای قول وی در روایت ابی الایض ثم ارجع الی قومی فی ناحیه الیینه الی اهل قبا و لفظ

قبا بعد و قصر و صرف و عدم صرف و تذکیر و تانیث است و انصح در آن تذکیر و صرف است بآب

اِشْمِ مِنْ قَاتِلِهِ الْعَصْرُ بَابُ تَنْزِيهِ مَنْ كُنَّ كَفَتْ شَدَّ هَبُّ الذَّاهِبِ مِثْلًا إِلَى قَبْرِ فَيَأْتِيهِمْ

تا خیر است و بسته از وقت جواز بغیر عذر زیرا که تزیین کنه بر همانست **حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ**

بْنُ يُونُسَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ

بْنُ يُونُسَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ

یوسف گفت خبر داد ما را مالک از نافع معنی ابن از عبد بن عمر رضی الله عنهما ان رسول الله

صلى الله عليه واله وسلم الذي تقوته صلوة العصر كما تمشا وتراهله وماله كبر

رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم فرمودند آنکس که فوت شد از آنکس نماز عصر کو یا که قطع کرده شده است

اهل وی و مال وی و وتر بر صیغه مجهول است و با بعد آن منصوب است بر روایت اصح اشهر بنا بر آنکه مفعول

نانی است از وتر و مفعول اول ضمیر مستتر است در آن که راجع بسوی کسی که فوت شده است از وی نماز

عصر یعنی تنها و طاق گردانیده شد آن شخص از اهل خود و مال خود و برفع اهل و مال هم روایت است بنا بر آنکه

مفعول مالم بسیم فاعله باشد مروت و ضمیر مستتر در آن نباشد قال ابو عبد الله يكثر كمد وترت الرجل

اذا قتلت له قتيلا او اخذت ماله كقت ابو عبد الله كمد وترت الرجل

خود اشاره میکند بسوی قول حق تعالی که لن يتركم اعداؤكم باشد که انجا وتر متعدی شده بسوی

دو مفعول و بیان این قول نکرده زیرا که مفسران بیان کرده اند در تفسیر آن را چنانچه گفته اند که معنی آن

کم کردنست چنانچه از جنزی و دیگر گفت و تررت الرجل یعنی قطع کردم من از او این قول میگوید و

که میکشی هر یک مروی را قتیلی یا میگیری مال او را و این قول آورده برای بیان آنکه وتر متعدی بسوی یک

مفعول است و آن موید است روایت رفع را بآس إِنَّهُ تَرَكَ الْعَصْرَ است
 در بیان کناه کسی که ترک کرده است نماز عصر را ترجمه این باب اخص است از ترجمه باب سابق زیرا که
 ترک اینجی مستند است بسوی تارک و آن با ضلالت است و فوت در مابقی مستند است بسوی نمازی که
 قائم کرده شده است وقت را مقام آن و آن عام است از اضلا بقصد ترک بستر آن مولف هرگاه
 عقد کرد باین برای بیان کناه فاست نماز عصر و ذکر کرد در آن حدیثی را که دال است بر آنکه فوت آن
 نماز عصر مودی است بسوی فوات نعماء دنیا و احباب آن عقد کرد باب دیگر را برای ذکر حدیثی که
 دال است بر آنکه ترک نماز عصر مودی است بسوی فوات احباب اخروی و آن اعمال صالحه است که
 مرتب میگرد در آن ثنوبات و نعماء اخروی پس وجه تخصیص این ابواب برای نماز عصر برای بودن آن
 نماز است در وقت اشتغال مردم بعمالات دنیاچه واقع شده است اشاره بسوی آن در قول حَافِظُوا عَلَى الصَّلَاةِ وَالصَّلَاةِ الْوَسْطَى بنا بر مذکور از ج أَشْهَرُ حَدِيثًا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ
قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ حَدِيثٌ كَرَّمَهُ الرَّاسِمُ
 بن ابراهیم گفت حدیث کرد ما را هشام گفت حدیث کرد ما را یحیی بن ابی قلابه بکسر فاف از ابی الملیح
 بفتح میم و کسر لام آخر آن حارمه و نام وی عامر بن اسامه است قَالَ كُنَّا مَعَ بَرِيْدَةَ فِي غَزْوَةٍ فِي يَوْمٍ
ذِي غَيْمٍ گفت ابی الملیح بودیم ما با بریده بن حصیب سلمی و آن از کسی است که مرده است در زمان
 از صحابه رضی الله عنهم در سال شست و دو از هجرت حال بودن ما بان در غزوه در روز ابر فقال
بَكُرُوا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ پس گفت بریده بگاہ خوانند نماز عصر را و گفتن بریده این قول بعد از غم
 بدخول وقت عصر بوده است بنظور آفتاب از قطعهای ابر یا با جهاد بود و بگروا بمعنی عجلوا و
اسرعوا است فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ
حَبِطَ عَمَلُهُ زیرا که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند کسی که ترک کند نماز عصر را پس
 تحقیق نابود شد عمل وی و حبیط بکسر بار موصوفه بمعنی بطل است و مراد ترک ترک باستحلال است یا باطل
 فرضیت آن که باستحلال ترک فرض و با بکار فرضیت آن کافر میشود و وقتی که کافر شد باطل شدند

اعمال سابقه که کرده بود در اسلام یا مراد از ضبط نقصان عمل آن در وقت است یا مراد بعمل عمل دنیا است که بسبب آن نماز را ترک کرده و مراد بکسب شدن آن عدم انتفاع بدانست و یا ورود آن بحدیث بسبب تغلیظ است یعنی گویا که ضبط شده است و وجه اختصاص این نماز باین وعید بودن آنست وقت رفع اعمال روز و وقت اجتماع ملائکه روز و شب و اشتغال مردم با امور دنیوی **بَابُ فَضْلِ صَلَاةِ الْعَصْرِ** بابت در بیان فضیلت نماز عصر بر دیگر نماز برای بودن آن صلوة وسطی نزدیک اکثر علماء حدیثنا الحمیدی قال حدثنا مروان بن معویة قال حدثنا اسمعیل بن قیس عن جریر بن عبد الله حدیث کرد ما را حمیدی بضم حاء ممد و آن عبد الله بن الزبیر قرنی می است گفت حدیث کرد ما را مروان بن معویة بن حارث قراری گفت حدیث کرد ما را اسمعیل بن ابی خالد از قیس و آن ابن ابی حارث است بجا معلوم وزای مجتبی کوفی محرمی و گفته میشود که او را روایت است و روایت کرده است از ده کس فوت شد بعد از نود سال از هجرة بایش از آن و تجاوز کرده بود یکصد و نود را از جریر بن عبد الله که صحابی است قال کنا عند النبی صلی الله علیه واله وسلم فنظر الی القمر لیلۃ گفت جریر بن عبد الله رضی الله عنه که بودیم با نوز رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم بسوی مایه شبی و مراد از آن بدر است چنانچه در روایت مسلم آمده است فقال انکم سترونکم و انکم کما ترون هذا القمر کس فرمودند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم خواهید دید شما بروردگار خود را چنانچه می بینید شما این ماه را و شبیه در روایت است نه در مرئی و لا تضامون فی رؤیتهم بیک شبید شما بچ و مشقت و تعب را در دیدن آن و تضامون بضم ناء مشاء فوقانیة و تحفیف بضم شتق از ضمیم یعنی تعب و مشقت و یا بفتح ناء مشاء فوقانیة و شد بدیم از ضمیم یعنی ضم نمیشوند بعضی از شما یا بعضی در وقت دیدن بدر چنانچه ضم میشوند بعضی با بعضی در وقت دیدن هلال از جهت خفا و اشکال در روایت آن فان استطعتم ان لا تغلبوا علی صلوة قبل طلوع الشمس و قبل غروبها فافعلوا پس اگر بتوانید که مغلوب نگردید از نمازی که پیش از طلوع آفتاب است که نماز فجر باشد و از نمازی که پیش از غروب آنست که نماز عصر باشد پس بکنید و تفریح با اعتبار آنست

که روایت الهی که بزرگترین همه نعمتهاست مرتب است بر آن پس کسی که دوست دارد آن را بسناید
 که بکند عمل مذکور زیرا که آن عمل اگر چه شاق است در دنیا لیکن موصل است بسوی نعمتی در آخرت زیاد
 از آن نعمتی نیست در آن و تغلبوا بضم اول و فتح ثالث مبنی برای مفعول است یعنی اگر بتوانید که مغلوب
 نگردید با استعداد کردن قطع اسباب منافیه آن نماز جنبانچه خواب و شغل مانع از آن پس مغلوب
 نگردید که نازی از شما فوت کرد و شما قراآت سبح بحمد ربك قبل طلوع الشمس و
 قبل الغروب بخوانند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم این آیه از جهت استدلال بر فضیلت
 و تاکید درین دو نماز و معنی این آیه جنبانست که تسبیح بگوید در آن حالتی که متلبسی بحمد پروردگار خود
 پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آن و مراد از تسبیح نماز است و بعضی فاعل قرا جریب را گفته اند
 که صحابی است قال اسمعيل افعلو الا تقوتنکم گفته است اسمعیل بن ابی خالد در تفسیر قول
 حضرت صلی الله علیه و آله و سلم که افعلو است لا تقوتنکم و معنی این کلمه آنست که فوت نشود هرگز از شما
 یعنی در عبارت اگر چه افعلو است و فعل شمی وجودی رومی باشد و اینجا عدم مغلوب نیست لهذا تفسیر
 کردند افعلو را بمانقوتنکم که عدمی است و عدم فوت لازم فعل است پس فکر لازم و اراده ملزوم است و این
 حدیث دال است بر امکان رویت خدا بعالی و وقوع آن در آخرت مومنان را جنبانچه مذمب اهل سنت و

جماعت است حدثنا عبد الله بن يوسف قال اخبرنا مالك عن ابي الزناد عن
 الاعرج عن ابي هريرة حديث كرمنا عبد بن يوسف كفت خبرنا ابا مالک از ابی زناد
 و نام وی عبد الله ذکون است از اعرج عبد الرحمن مرمز از ابی هریره رضی الله عنه که صحابی است ان

رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قال يتعاقبون فيكم ملائكة بالليل
 و ملائكة بالنهار که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند بی در پی می آیند در
 شما و شبنگان در شب و روزنگان در روز و تعاقب آمدن جماعت است در پی دیگری ستر می آید
 اولی بعد از خری و نیکم ملائکه برای افاده آنست که جماعت ثانیه غیر اولی است و مراد بملائکه حفظ اند و ترکیب
 يتعاقبون فی کم ملائکه باللیل مشهور است که جماعت ثانیه غیر اولی است و مراد بملائکه و هل ان مشهور است

بعضی علما کرده اند از ازل لغت اکلونی البراغیث بگردانیدن مرفوع مظهر فاعل و واو علامت جمع و بعضی
 کرده اند مرفوع را بدل با وجود آنکه آن مظهر مکره است بی لغت و احتمال است که کرده اند شود بخذف
 بتدار جمله ستانفه برای بیان تعاقب یون گویند که بر سیده شدن المتعاقبون و قول کسی که گفته است
 که بدلیه و تقدیر مرفوع است ملثفه الیه نیست نزد کسی که میداند علم نحو و معانی را زیرا که حمل کردن کلام
 بر لغت علیا بهتر است از حمل کردن آن بر لغت سفلی و بیان مجمل بمفصل بسیار است و بحکم معون
 فی صلوة الفجر و العصر و جمع میشوند ملائکه شب و روز در وقت نماز فجر و نماز عصر و تعاقب
 منافی اجتماع نیست زیرا که تعاقب عام است با اجتماع هم می باشد چنانکه اینجا و بی اجتماع هم می باشد چنانکه
 در صیدین و مراد حضور ملائکه است با آن مصلیان در نماز جماعت و در تخصیص اجتماع ایشان در اوقات
 عبادت مکرّمه است بمؤمنان و لطف است با ایشان تا باشد شهادت ایشان با حسن ثنا و اواب
 ذکر پس مراد است حمد شکر کبرج الذین بانوا فیکم فیما لهدس بهم و هو اعلم بهم
 بسبب خروج میکنند و بالا میروند و در مرتبه قرب حق میسرند آن و شتهای که شب گذرانده بودند در شام
 پس می پرسد ایشان را هرورد کار ایشان و حال آنکه آن هرورد کار داناتر است بحال آن مؤمنان
 از آن و شتکان حذف کرده شده است صلا فعل تفضیل و اکتفا کرده شده است بذكر الذین بانوا
 از ذکر الذین ظلوا چنانکه اکتفا کرده میشود بذكر احد المثلیین از دیگری مانند سر ایل تقیکم اطری و یاری
 آنکه معلوم میشود حال در طرف روز از حال در طرف شب و با استعمال کرده شد بات را در اقام مجازا
 بس خاص شد بمیل بدون نیاز و حکمت در سوال از ملائکه اظهار حکمت است در خلق نوع انی در مقابل
 کسی که گفته بود از ملائکه اجعل فیها من یفید فیها و باید دانست که خدا تعالی قایم میکرد اندام خود را
 بر ایشان در هر روز و بار از جهت یک سوالی که صادر شده بود از ملائکه برسید استر شاد پس لاچاران
 می باید که متنبه شود و ضیاع کرد و غافل نباشد از غضب و قهر حق بارتکاب معاصی حفظنا الله بحرمه
 النبى صلی الله علیه و آله وسلم کیف ترکتم عبادی فیقولون ترکناهم وهم یصلون
 چگونه گذاشتید بندهای مرا و در کدام حال از ایشان جدا شد پس میگویند گذاشتیم ما ایشان را

و حال آنکه او شان نماز میخوانند و جواب اشکالی که از بنی سبدا میشود که از بنی مفارقت ملائکه لازم می
 آید پیش از حضور ملائکه با مصلیان و از حدیث مفنوم میشود حضور ملائکه با مصلیان آنست که حضور
 ملائکه با آن مصلیان باشد که در اول وقت نماز خوانند و حال مفارقت آن مصلیان در نماز بود
 که در وسط وقت نماز میخوانند و میتوانند که وهم بصلون مجاز باشد باعتبار ماکان و بجهت اشتغال
 با و راوی که مقرر اند بعد از نماز و تخصیص سوال بحالت ترک از جهت اعتبار بخاتم است و اینها
هَمْ وَ هُمْ يُصَلُّونَ وَ اَمَدِمْ مَا اَوْشَانُوا وَ اَمَدِمْ مَا اَوْشَانُوا نماز میخوانند نذاکر کسی
 گوید که جواب تمام شده بود بترکنا هم و هم بصلون اطباء در جواب مذکور اینهم و هم بصلون بر چه مبنی است
 جواب برای اطهار فضیلت مصلیان و حرص بر ذکر چیزی که موجب مغفرت ذنوب باشد و احتمال دارد که اطباء
 جهت التذاذ باشد بخ طیبه پروردگار تعالی بَابُ مَنْ اَدْرَكَ رُكْعَةً مِنْ الْعَصْرِ قَبْلَ الْغُرُوبِ
 بابت در بیان حکم کسی که دریافته است یک رکعت را از نماز عصر پیش از غروب آفتاب و در بعضی نسخ قبل لغروب
 بجای قبل الغروب است و این معنی بنا بر موصولیت من و اضافه بباب بسوی آنست و اگر من نیز طیبه گویند
 معنی آنجنان جویند کسی که دریافت یک رکعت را از نماز عصر پیش از غروب پس باید که تمام کند نماز عصر را
حَدَّثَنَا ابُو نَعِيمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ اَبِي سَكَنَةَ عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ
 حدیث کرد ما را ابو نعیم و نام او فضل بن رکن است گفت حدیث کرد ما را شیبان بن عبد الرحمن
 یحیی از یحیی بن ابی کنیر از ابی سلمه عبد الله بن عبد الرحمن بن عوف از ابی هریره رضی الله عنه که صحابی است
قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَدْرَكَ أَحَدُكُمْ سَجْدَةً مِنْ
صَلَاةِ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرِبَ الشَّمْسُ گفت ابو هریره فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم وقتی که دریافت یکی از شما یک رکعت را از نماز عصر پیش از غروب آفتاب فَلْيُتِمَّ صَلَاتَهُ
 پس باید که تمام کند آن نماز عصر را و مراد از سجده تمام رکعت است بذکر خبر و اراده کل وَ إِذَا أَدْرَكَ
سَجْدَةً مِنَ الصُّبْحِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَلْيُتِمَّ صَلَاتَهُ و وقتی که دریافت یک
 رکعت را از نماز صبح پیش از طلوع شدن آفتاب پس باید که تمام کند نماز خود را و این حدیث دلیل

شافعی است رحمه الله زیرا که تسویه کرده است در نماز حکم نماز کسی که بافته است یک رکعت از نماز عصر یا یک رکعت از نماز فجر و فرق کرده است ابو حنیفه در میان آن هر دو پس گفته است بطلان فجر و صحت عصر زیرا که شروع نماز فجر در وقت کل بوده است بستر برآمده است آن وقت منتهی که آن وقت طلوع آفتاب است پس مودعی مثل واجب نشد و در عصر شروع نماز در وقت ناقص بود پس مودعی مثل واجب شد پس اگر کسی که صحبت جواب ابو حنیفه رحمه الله را از تجدید است که ظاهر است در بنا بعد طلوع آفتاب میگویم که متواتر شد از اخبار از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم منتهی از نماز در طلوع آفتاب چند آنکه وارد شده اند باوجه نماز در طلوع آن پس دلالت کرد بر آنکه حدیثی که در اباحه است منسوخ است با تجدید آن که در آن نوتر است منتهی پس اگر کسی چیزی که تو ذکر کردی احتمال نسخ است نسخ ثابت نمیشود با احتمال میگویم حقیقت نسخ اینجا نیست که جمع شده است درین موضع حرم و مسیح و تحقیق شناخته شده است از قاعده که اگر جمع شوند هر دو میباشند عمل حرم را و میباشند مسیح منسوخ زیرا که نسخ مستأخر است و شک نیست که حرم مستأخر است از مسیح زیرا که اصل در اشیا اباحت است و تحریم عارض است و جایز نیست

عکس زیرا که لازم می آید نسخ دو بار حدیثنا عبد العزیز بن عبد الله قال حدثني ابي ابيهم

بن سعد بن ابن شهاب عن سعد بن عبد الله عن ابيه انه اخبره حديث
 که ما را عبد العزیز بن عبد الله گفت حدیث کرد مرا ابراهیم از ابن شهاب زهری از سالم بن عبد الله
 بن عمر از پدر خود که عبد الله بن عمر است بدستی شان اینست که خبر داده است بد روی او را آنکه

سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِيمَا سَلَفَ
 قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَمِ كَمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ بِرِسْتِي شَانَ ابْنِ
 که زمان بقا شما در دنیا نیست بسوی زمان بقا که پیش از شما گذر شده اند از امم سابقه مثل زمان

که در میان عصر تا غروب آفتاب است اَوْ تِي أَهْلُ التَّوَدَةِ التَّوَدَةِ فَعَمَلُوا حَيْثُ
 إِذَا انْتَصَفَ النَّهَارُ عَجَزُوا فَأَعْطُوا قِيْرًا قِيْرًا طَاوَدُوا شَدَّاهِلَ تَوْرِيْتِ
 توریست که آن بهودند پس عمل کردند تا که شدیم روز عاخر آمدند از عمل کردن پس داده شدند از جر

غیر اظہار و آن نصف دانق است و اصل آن قرط است بشدید را مہملہ زیر کہ جمع آن قرط است
 پس بدل آوردہ شد با از یکی از دو حرف تضعیف چنانکہ در کلمہ دینار است و مراد اینی نصیب و
 حصہ است و ہر دو غیر اظہار منسوب است اول بنا بر غالبیت و ثانی بنا بر آنکہ تا کبدا اول است یعنی دادہ شوند ہر واحد ہر کی
 حال بودن آن اجر غیر اظہار یعنی آن مقرر و لفظ او بی بر صیغہ ماضی مجهول است و جملہ سنانفہ است شہ او بی
أَهْلُ الْأَجْنِبِ الْأَجْنِبِ لَبَسُوا شہ او بی از نصاری اند فَعَمِلُوا إِلَى صَلَاةِ الْعَصْرِ
ثُمَّ عَجَزُوا فَأَعْطُوا قَبْرًا طَيِّبًا پس عمل کردند تا نماز عصر بستر عاجز شدند از عمل کردن بسبب
 نسخ در بعضی احکام آن بس دادہ شدند از اجر غیر اظہار و حال آنکہ زمان عمل ایشان قرب است از
 نصف زمان عمل اہل توریہ شہ او بی ثَبَّتْنَا الْقُرْآنَ فَعَمَلْنَا إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ بستر دادہ شد
 ما از آن بس عمل کردیم تا غروب آفتاب فَأَعْطَيْنَا قَبْرًا طَيِّبًا بس دادہ شد ما را
 از اجر و غیر اظہار و غیر اظہار فقال أَهْلُ الْكِتَابِ بَيْنَ أَيْ رَبَّنَا أَعْطَيْتَ هُوَ كَقَبْرِ طَيِّبًا
وَأَعْطَيْتَنَا قَبْرًا طَيِّبًا پس گفتند اہل ہر دو کتاب ای پروردگار ما دادی نو آن اہل قرآن را کہ امت
 محمد اند صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و در و غیر اظہار و دادی تو ما را یک یک غیر اظہار و لفظ ای بفتح ہمزہ حرف ندا است
 و ربنا منادی است و وَحَنُّ كُنَّا الْكُتُبِ عَمَلًا و حال آنکہ بودیم ما اکثر از روی عمل یعنی بودہ است عمل ما اکثر
 و کثرۃ ہو در برای زیادتی زمان عمل ایشان ظاہر و همچنین کثرۃ عمل نصاری برای زیادتی زمان عمل ایشان بزمب
 ای حنیفہ رحمہ اللہ زیر کہ گفتہ است ابو حنیفہ کہ اول وقت عصر از مثلین است و ما قبل آن از زوال تا مثلین تا
 وقت ظهر است و لیکن بزمب کسی کہ بگوید کہ منہار وقت ظهر تا مثل است و بعد از آن وقت عصر است پس
 بعید است زیر کہ زمان دو نماز درین وقت متساویست با قرب بتساوی و این استدلال از حنیفہ برانند
 وقت عصر از مثلین در نہایت لطافت است قَالَ اللَّهُ هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ مِنْ شَيْءٍ فَرَدَّ اللَّهُ
 تعالی ابا ظلم کردم من شما را از اجر شما جزئی قالوا لا قال فَهُوَ فَضْلٌ أَوْ تَبِيهٍ مِنْ أَسْأَوْهٍ گفتند
 آن اہل ہر دو کتاب نہ ای پروردگار ظلم نکرده و کم نہ دادہ ما را از اجر ما جزئی گفتہ است تعالی پس آن فضل و زیادتی
 از جانب من است میدہم من از کسی را کہ میخواہم انکسر او و ہر مطابقت حدیث با ترجمہ ظاہر است حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ

قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو سَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بَرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَدِيثٌ كَرَّمَاكَ رَبِّ بِفِطْرَتِهِ كَافٍ وَفَتْحٌ رَابِعٌ مَعْدُومٌ بِأَمْنَةٍ تَحْتَانِيَةٍ سَاكِنَةٍ وَأَخْرَأَنَ بَارِ مَوْصِدَةً وَنَامَ
 أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ الْعَلَاءِ كَفَتْ حَدِيثٌ كَرَّمَاكَ أَبُو سَامَةَ بِفِطْرَتِهِ وَنَامَ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ أَيْضًا بِفِطْرَتِهِ بَارِ مَوْصِدَةً وَأَخْرَأَنَ
 أَنَّ دَالَ مَعْلَمَةَ ابْنَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ بَرْدَةَ كَوْنِيٍّ مِنْ جَدِّهِ خُودِ ابْنِي بَرْدَةَ بِفِطْرَتِهِ وَنَامَ وَدَى النَّوْحِ عَامِرٌ أَيْضًا بِفِطْرَتِهِ خُودِ ابْنِي مُوسَى
 اشْعَرِيٍّ مِنْ رَسُولِ خَدَا صَلِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَثَلُ الْمُسْلِمِينَ وَالْيَهُودِ وَالنَّصْرِيِّ كَمَثَلِ جَلِ
 اسْتَجْرًا قَوْمًا يَعْمَلُونَ لَهُ عَمَلًا إِلَى اللَّيْلِ فَمُؤَدَّرُ رَسُولِ خَدَا صَلِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 حَالِ سَلْمَانَانَ وَبُهِودِ وَنَصَارِيٍّ مَثَلِ حَالِ يَهُودِيٍّ كَمَا جَرَّةٌ كَرَفْتَهُ هِيَ رَاكِعَةٌ لَمْ تَنْدِرْ لِي أَوْ عَمَلِي تَانِبِ
 فَعَمَلُوا إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ فَقَالُوا لَا حَاجَةَ لَنَا إِلَى اجْرِكَ لَيْسَ عَمَلٌ كَرَفْتَهُ تَانِيمٌ رُوزِ لَيْسَ كَرَفْتَهُ
 نَيْسَ حَاجَتِ مَارِ بَسُوِيٍّ اجْرِيٍّ كَرَفْتَهُ نَيْسَ حَاجَتِ مَارِ بَسُوِيٍّ أَنْ وَاجْرِيٍّ
 عَمَلٌ كَرَفْتَهُ أَنْ اجْرِيٍّ مَيْخُوَاهِمُ فَاسْتَجْرًا جَوَاحِرِيٍّ فَقَالَ كَمَلُوا ابْقِيَّةَ يَوْمِكُمْ وَلَكُمْ
 الَّذِي تَشْرَطْتُمْ لَيْسَ اجْرِيٍّ كَرَفْتَهُ قَوْمِيٍّ دِيكْرًا لَيْسَ كَرَفْتَهُ كَامِلٌ كَرَفْتَهُ نَامَ سَارِيٍّ بَاقِيٍّ رُوزِ خُودِ
 وَمَرَّ نَمَارًا اسْتَجْرِيٍّ كَرَفْتَهُ امِنْ لَيْسَ عَمَلٌ كَرَفْتَهُ رُوزِ وَاجْرِيٍّ مِنْ شَرْطِ كَرَفْتَهُ بُوْدَمِ اجْرِيٍّ
 نَامَ رُوزِ أَنْ مَرَّ نَمَارًا اسْتَجْرِيٍّ كَامِلٌ فَعَمَلُوا حَتَّى إِذَا كَانَ حِينَ صَلَاةِ الْعَصْرِ قَالُوا لَكَ
 مَا عَمَلْنَا هُ لَيْسَ عَمَلٌ كَرَفْتَهُ قَوْمِ دِيكْرًا وَفَتِيٍّ كَرَفْتَهُ نَامَ زَعْمُ كَرَفْتَهُ نَامَ اجْرِيٍّ كَرَفْتَهُ
 عَمَلٌ كَرَفْتَهُ مَا أَنْ رَابِعِيٍّ بِلِ عَمَلٍ اجْرِيٍّ مَيْخُوَاهِمُ وَنَفْظِ حِينَ نَبْصَبُ اسْتَجْرِيٍّ وَفَتِيٍّ كَرَفْتَهُ بَانِدْ كَانِ أَنْ بَقِيٍّ
 وَنَعْبِرُ حِينَ بَانِدْ وَفَتِيٍّ كَرَفْتَهُ بَانِدْ زَمَانِ وَفَتِيٍّ نَامَ زَعْمُ بَرَفَعُ اسْتَجْرِيٍّ كَرَفْتَهُ بَانِدْ كَانِ نَامَ فَاسْتَجْرًا
 قَوْمًا فَعَمَلُوا ابْقِيَّةَ يَوْمِهِمْ حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ فَاسْتَكْمَلُوا أَجْبَ الْفَرِيقَيْنِ
 لَيْسَ اجْرِيٍّ كَرَفْتَهُ بَلِ قَوْمِيٍّ دِيكْرًا لَيْسَ عَمَلٌ كَرَفْتَهُ رُوزِ خُودِ كَرَفْتَهُ غَائِبٌ شَمْسُ أَنْ بَقِيٍّ
 نَامَ وَحَالِ كَرَفْتَهُ اجْرِيٍّ هَرْدُ وَفَرِيقِ رَابِعِيٍّ حَالِ سَلْمَانَانَ اسْتَجْرِيٍّ كَرَفْتَهُ بَقُولُ كَرَفْتَهُ اسْتَجْرِيٍّ
 وَحَضْرَتِ رَاكِعَةٍ أَوْ رُوزِ خُودِ اجْرِيٍّ خَدَا صَلِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَحَالِ أَنْ بُوْدِ وَنَصَارِيٍّ كَرَفْتَهُ
 كَرَفْتَهُ بَانِ بَنِيٍّ كَرَفْتَهُ اسْتَجْرِيٍّ كَرَفْتَهُ بَخْلَافِ دُورِ نِيٍّ سَابِقِ اجْرِيٍّ وَنَظَرِ نَصْرِيٍّ كَرَفْتَهُ

سابق است که داده شدند از اجرة غیر طایفه ای که او شان مردند پیش از نسخ و از اهل اعدا نند برای قول
وی معجز و ابان وَقْتِ الْمَغْرِبِ بابت در بیان وقت نماز مغرب و قَالَ عَطَاءُ
يَجْمَعُ الْمَرِيضُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ و گفته است عطاء بن ابی رباح جمع میکند در بعضی در میان
مغرب و عشاء اشاره است باین اثر درین ترجمه بسوی آنکه وقت مغرب تمتد است تا عشاء زیرا که مفتیق
میشد هر اینچه جدا باشد از مغرب وقت عشاء و اگر جدا باشد جمع نمیشد در میان آن هر دو چنانچه در صحیح
و ظهرو این جمع نزد امام شافعی و امام احمد و اسحاق حقیقی است که هر دو در یک وقت خوانده شوند
در مرض و باران و سفر و نزد امام اعظم جمع محمول است بر تأخیر اولی تا آخر وقت آن و مجلس اولی در اول وقت
ان مکروه جمع حدیثنا محمد بن مهران قال حدثنا الوليد قال حدثنا الاوزاعي
قال حدثني ابو النجاشي مولى رافع هو عطاء بن صهيب حديث كرومار محمد بن مهران
بكرهتم كفت حديث كرومار اوليد اسم بكون سين و كسر لام اموي عالم شام كفت حديث كرو
مار اوزاعي از عبد الرحمن بن عمر كفت حديث كرومار ابو النجاشي بنون مفتوحه و جيم مخفضه و شين
معجمه مفتوحه رافع كه آن عطاء بن صهيب است بضم صا و همزة مصغرة و در بعضی نسخ حدیثنا ابو النجاشی است
قال سمعت رافع بن خديج يقول كنا نضلي المغرب مع النبي صلى الله عليه
واله وسلم كفت ابو النجاشي شنيدم من رافع بن خديج رافع فاب معجمه و كسر ال همزة و كيم در آخر
آن نصاری اوسى مدنی صحابی است در آن حال كه ميگفت بودیم ما كه ميخواندیم نماز مغرب را بار رسول
خدا صلى الله عليه وآله وسلم فيصرف احدنا و آتته ليبيصر مواقف بنيله بس فارغ ميشد
از نماز یکی از ما و حالانكه بدرستی شان اينست كه هر اينه ميديد شخص حاجاي افتادن تيرهای خود را
و نبل بفتح نون و سکون با موصو ده تير با عربي است و آن جمع است كه نيست واحد آن را از لفظ آن و
ابن حديث ميگند بر تعجيل صلوة مغرب و عدم تطويل قراوة در آن كذا في القسطلاني و گفته است در
كرمانی معنی آن اينست كه اول وقت ميخواندند آنحضرت صلى الله عليه وآله وسلم نماز مغرب را
بمجرد عزوب شدن آفتاب تا كه بعد فراع اگر یکی تير می افراخت از گمان ميديد موضع رسيدن آنرا

از جهت بقا و روشنی وقت و احوال دینی که دلالت میکنند بر تاخیر آن تا قرب غایب شدن شفق
محمول اند بر بان وقت جواز و جواز تاخیر نماز آن وقت حدیثنا محمد بن بشر قال حدیثنا
محمد بن جعفر قال حدیثنا شعبه عن سعد بن ابی ابراهیم عن محمد بن عمرو
بن حسن بن علی حدیث کرد ما را محمد بن بشر بفتح بار موصوفه و شدید مجمله گفت حدیث کرد
ما را محمد بن جعفر و آن عند است گفت حدیث کرد ما را شعبه بن الحجاج از سعد بکون عین مسمی
بن ابراهیم از محمد بن عمرو بفتح عین مسمی بن امام حسن علی بن ابی طالب رضی الله تعالی عنهم قال
قدم الحجاج فسألنا جابر بن عبد الله فقال كان النبي صلى الله عليه وآله
وسلم يصلي الظهر بالهاجرة كفت محمد بن عمرو و آمد حجاج بن یوسف ثقفی در مدینه در آن
حال که ایستاد بر آن از جانب عبد الملک بن مروان سال هفتاد و چهار از هجره نبوی بعد قتل عبد
بن الزبیر رضی الله عنه و بوده است حجاج که تاخیر میکرد نماز را پس پرسیدیم ما جابر بن عبد الله که
از وقت نماز پس گفت جابر بود نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که میخواهند نماز ظهر را در نیم
روز یعنی متصل زوال در اول وقت همیشه مگر وقتی که احتیاج ابراد میشد وقت شده حرارت
و العصر و الشمس بقیته و المغرب اذا وجبت و العشاء احيانا و احيانا
و میخوانند نماز عصر را و حال آنکه آفتاب خالص است از تغییر و تبدل و میخوانند نماز مغرب را وقتی که
غروب میشد آفتاب و میخوانند نماز عشا را در بعضی اوقات اول وقت و در بعضی اوقات بناخیر
و لفظ نقیه بفتح نون و کسرة فاف و بیار شانه تخم نایه بمعنی خالص صافی است و وجوب در اصل
بمعنی سقوط است اذا انهم اجتمعوا عجل و اذا اراهم ابطوا اخر وقتی که
بیدیدند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مردم را که آمده مجتمع شده اند نجس میکردند و نماز عشا
و وقتی که بیدیدند مردم را که در تنگ کرده اند در آمدن و مجتمع شدن تاخیر میکردند آنحضرت صلی
صلی الله علیه و آله و سلم نیز در نماز عشا و این هر دو جمله مصدر باذاد در محل نصب اند بنا بر حالیت
از فاعل صلی العشا رجعا اذا اجتمعوا و موخر اذا ابطوا و احتمال دارد که حال از مفعول باشد و رایج

و الشمس بقیته
و العشاء احيانا
و احيانا

بسوی مفعول محذوف است زیرا که تقدیر عملها و افعالهاست و قول وی اذ اراهم بان است ایمانا
 و ایا ناروا الضحیٰ كانوا او كان النبي صلى الله عليه واله وسلم يصليها بغلبي
 و نماز صبح را بودند صحابه یا رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم که میخواندند آن نماز صبح را در تاریکی و لفظ
 الصبح منصوب است بنا بر آنکه ما اضرعنا له علی شرطه التفسیر است و این کان بصلیها تفسیر کان بصلی محذوف است
 و تقدیر چنانست کان بصلی الصبح کان بصلیها بغلبي و غلبت بفتح غلبت معجمه و لام تاریکی آخر است
 و این شک از راوی جابر است حدثنا المکی ابن ابراهیم قال حدثنا زید بن
 ابی عبید عن سلمة حدیث کرد ما را یکی بن ابراهیم بن شبر بلخی گفت کرد ما را نیز بن ابی عبید
 بضم عین ممد و فتح بار موصد معنق سلمة از سلمة ابن الکوخ رضی الله عنه که صحابی است قال کنتا
 نصلي مع النبي صلى الله عليه واله وسلم المغرب اذا توارت بالحجاب گفت
 سلمة بن الکوخ رضی الله عنه که بودیم ما که میخواندیم با رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم نماز مغرب
 وقتی که پوشیده میشد آفتاب بجای ب و ضمیر توارت راجع بافتاب است بقرینه ذکر مغرب در
 تفسیر معالم التنزیل گفته که بعضی گفته اند که حجاب کوهی آن طرف کوه قاف مسافت یکساله راه
 و اسد اعلم و این حدیث چهارم ثلاثیات بخاریست و ثلاثی بخاری آن حدیث را میگویند که باین بخاری و آخرت
 صلی الله علیه و اله وسلم به واسطه باشد و از این حدیث معلوم شد که اول وقت نماز مغرب بعد غروب
 آفتاب است و درین خلافی نیست ولیکن در آخر وقت آن اختلاف است بعضی تا غایب شدن
 حمرة که بر کناره آسمان جنب مغرب است گفته و بعضی تا غایب شدن بیاضی که بعد از حمرة
 بجای آن پیدا میشود گفته اند و اسد اعلم و فیضه تم حدثنا آدم قال حدثنا شعبة قال
 حدثنا عمرو بن دينار قال سمعت جابر بن زید عن ابن عباس حدیث کرد
 ما را ابن ایاس گفت حدیث کرد ما را شعبه بن الحجاج گفت کرد ما را عمرو بن دينار ^{بن} ^{بن}
 ممد گفت شنیدم من جابر بن زید را که از وی جو فی بفتح جیم و سکون و او بعد آن نماز این
 عباس رضی الله عنه قال صلى النبي صلى الله عليه واله وسلم سبعا جميعا و ثمانيا

جمیعاً گفت عبد الله بن عباس رضی الله عنهما که خوانند در رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم
هفت رکعت را در حال جمع کردن در میان مغرب و عشا و هفت رکعت را در حال جمع کردن
در میان ظهر و عصر و عمل کردن این جمع بر جمع صوری یعنی تاخیر مغرب و تعجل عشا و تاخیر ظهر و تعجل عصر
اولی است از جهت مطابقت با ترجمه یعنی وقت مغرب متصل بعشا است چنانچه وقت ظهر متصل است
بعصر **باب من كره ان يقال للمغرب العشاء** بابت در میان کسی که مکروه

دشمنه است که گفته شود مغرب را عشا از جهت التباس مغرب بعشا حدیثاً ابو معمر هو
عبد الله بن عمر قال حدثنا عبد الوارث عن الحسين قال عبد الله بن
بریده قال حدثني عبد الله المزني حديثاً كرمنا ابو معمر بفتح هـ و دميم و نام وی
عبد الله بن عمرو است بفتح عین مهمله در هر دو گفت حدیث کرد ما را عبد الوارث بن سعید بن
کوان غنبری از حسین بن ذکوان معلم گفت حدیث کرد ما را عبد الله بن بریده بضم بار
موصوله و فتح را مهمله و سکون باء مشاء ثمانیه و بدل مهمله قاضی هر دو گفت حدیث کرد در عبد الله
مزنی بضم ميم و فتح زای معجمه و بنون صحابی است از اصحاب شجره گفت بودم من که بر میداشتم شاخهای

ان شجره را از رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم ان النبي صلی الله علیه وآله وسلم قال
لا تغلبتكم الاعراب على اسم صلواتكم المغرب که بدستی رسول خدا صلی الله علیه
وآله وسلم فرمودند که غالب نشوند شمار اهل بادیه بر نام نماز شما که مغرب است یعنی چنان نشود
که نام نماز مغرب که نزد شماست سر وک گردد و نامی که نزد او شانت استعمال کرد و شما
تابع او شان شوید و لا تغلبکم بفتح تاء مشاء فوقانیه و تشدید نون تاکیدنی غائب معلوم است
والاعراب فاعل انت و این جمعی است که واحد نیست آنرا از لفظ انت و بود نوا عراب که
عشا میکنند و مغرب مراد میباشند پس حضرت صلی الله علیه وآله وسلم نهی کردند صریحاً از
از غالب آمدن بر سیمیه اهل شرع و در حقیقت نهی اهل شرع راست از اینکه ایشان تابع و
مغلوب شوند و خود هم بهمان نام خوانند و لفظ مغرب مجرور است زیرا که عطف بیان است از صلواتکم

قَالَ وَتَقُولُ لِأَعْرَابٍ هِيَ الْعِشَاءُ كَفَتِ عَبْدُ اللَّهِ فِي سَبْكَوْنِهَا أَنْ نَمَازَ مَغْرِبِ عِشَاءٍ
 وَبَيْنَ نَامٍ يَلْبَسُ مَيِّسُودُ وَعِشَاءُ آخِرَةٌ كَأَسْمَاءٍ ذِكْرُ الْعِشَاءِ وَالْعَتَمَةِ وَمِنْ رَأَى
 وَاسِعًا بَابِ سِتِّ دَرْبَانَ ذَكَرَ عِشَاءَ وَعَتَمَةَ وَكَسَى كَمَا اتَّفَقُوا مَيِّسُودُ اِطْلَاقِ اسْمِ عَتَمَةَ بِرِشْتِ جَائِزٍ بِعِنَى
 بَابِ سِتِّ كَمَا ذَكَرَهُ مَيِّسُودُ دَرَانَ جَوَازِ اِطْلَاقِ اسْمِ عِشَاءَ وَعَتَمَةَ بِرِشْتِ جَائِزٍ بَابِ اِيْمَانِ
 بِسَوِيٍّ اِنَّكَ اِطْلَاقِ عِشَاءٍ اَفْضَلُ هِيَ وَدَرِبُ عِشَاءٍ نَسَخَ اَوِ الْعَتَمَةَ هِيَ وَعَتَمَةُ لِفَتْحَتِهَا وَبَعِيْنِ مَهْمَلَةٍ وَتَاءِ
 شَاءَةٍ فَوْقَانِيَّةٍ وَفِي نَمَازِ عِشَاءٍ هِيَ وَكَفَتِ هِيَ خَلِيْلٌ اَنَّ اَزْ غَيْبِيَّةٍ مَتَّفِقَةٌ هِيَ تَائِلَةٌ لِقَوْلِهِ
 اَعْتَمَ وَفِي كَوْنِهِ كَمَا وَاضِلٌ مَيِّسُودُ دَرِعَتَمَةَ وَعَتَمَةَ تَاخِيْرًا هِيَ كَفَتِ مَيِّسُودُ اَعْتَمَ اَلشَّيْءُ وَعَتَمَةُ وَفِي كَوْنِهِ كَمَا
 مَيِّسُودُ اَنْزَاوَقَالَ اَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ
 عَلَيَّ الْمُنَافِقِيْنَ الْعِشَاءَ وَالْفَجْرَ وَكَفَتِ هِيَ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْزَاوَقَالَ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ
 وَاللَّوْطِ اِنَّ تَرِيْنَ نَمَازَ بِرِشْتِ اَفْضَلُ نَمَازِ عِشَاءٍ وَنَمَازِ فَجْرِ هِيَ زِيْرًا اَنَّ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ
 بِدَنَسٍ وَاَوْشَانِ كَاهِلٍ مَيِّسُودُ اَدَايَ نَمَازَ زِيْرًا اِنَّ اِيْمَانَ بِرِشْتِ اَفْضَلُ نَمَازِ عِشَاءٍ وَنَمَازِ فَجْرِ هِيَ زِيْرًا اَنَّ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ
 نَمَازَ وَدِيْكَرَ نَمَازِيٍّ بِرِشْتِ اَفْضَلُ نَمَازِ عِشَاءٍ وَنَمَازِ فَجْرِ هِيَ زِيْرًا اَنَّ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ
 وَقَالَ وَلَوْ يَعْلَمُوْنَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالْفَجْرِ وَرَمُوْهُنَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ
 وَكَرْبَانَ هِيَ زِيْرًا اِنَّ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ وَرَمُوْهُنَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ
 وَتَقْدِيْرًا هِيَ كَمَا لَأَوْهَمًا وَكَوْجِبُوْا بِعِنَى هِيَ زِيْرًا اِنَّ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ
 نَمَازًا اِنَّ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ وَرَمُوْهُنَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ
 قَالَ اَبُو عَبْدِ اللهِ وَالْاِخْتِيَارُ اَنَّ يَقُوْلَ الْعِشَاءُ كَفَتِ هِيَ اَبُو عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ
 بِاَبُو عَبْدِ اللهِ نَفْسِ خُوْدِ اَلْاِمَامِ بِنَجَارِيٍّ وَنَمَازِ اَمِيْنَتِ كَمَا يَكُوْبُ وَاِطْلَاقِ كَمَا اَسْمَاءُ عِشَاءٍ رَابِعًا اِنَّ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ
 اَلْاِخْتِيَارُ مَرْفُوعٌ هِيَ بِرِشْتِ اَفْضَلُ نَمَازِ عِشَاءٍ وَنَمَازِ فَجْرِ هِيَ زِيْرًا اِنَّ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ
 الْعِشَاءُ بِرِشْتِ اَفْضَلُ نَمَازِ عِشَاءٍ وَنَمَازِ فَجْرِ هِيَ زِيْرًا اِنَّ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اَنْتَقَلَ الصَّلَاةَ
 بِاَبُو عَبْدِ اللهِ نَفْسِ خُوْدِ اَلْاِمَامِ بِنَجَارِيٍّ وَنَمَازِ اَمِيْنَتِ كَمَا يَكُوْبُ وَاِطْلَاقِ كَمَا اَسْمَاءُ عِشَاءٍ رَابِعًا اِنَّ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ

در بعضی نسخ بجای لقوله لقول الله است و يذكر عن ابي موسى كثر تناوب النبي صلى الله
 عليه واله وسلم عند صلوة العشاء فاعتم بها وذكر کرده میشود از ابی موسی اشعری یعنی
 نقل قول او کرده میشود که اینست بودیم ما که نوبت بنوبت می آمدیم پیش رسول خدا صلی الله علیه واله
 وسلم نزد نماز عشاء پس موخر گردند آنحضرت صلی الله علیه واله وسلم از آنکه سخت شد ظلمت و تاریکی
 شب باید دانست که بعضی صحابه را با بعضی تناوب بود و معنی تناوب اینست که در جماعت صحابه با
 یکدیگر مقرر میکردند که یک روز یک جماعت در خدمت آنحضرت صلی الله علیه واله وسلم برای اخذ سنت
 حاضر و متفحص احوال نبوی باشد و جماعت دیگر برای مصاحف خانهای هر دو جماعت قیام نماید و روز دوم آن
 جماعت که دیر روز در خانه بود امرو از اینجا آمده حاضر شود و جماعت که دیر روز حاضر خدمت نبوی بود در
 در خانه قیام بمصاحف نماید و این عهد خواه در دو جماعت باشد یا در دو شخص باشد این را تناوب مکنونند
 و حکم تناوب آن بود که بر احوال و اقوال آنحضرت صلی الله علیه واله وسلم همه اطلاع یابند و مصاحف
 دنیوی هم از آنجکس فوت نشود و قال ابن عباس وعائشة اعم النبي صلى الله عليه و
 اله وسلم بالعشاء و گفته است ابن عباس و عائشه صدیقہ رضی الله عنہم موخر گردند رسول خدا صلی الله
 علیه واله وسلم عشا را و قال بعضهم عن عائشة اعم النبي بالعتمه و گفته اند بعضی از
 از عائشه صدیقہ رضی الله عنہا که موخر گردانیدند و داخل در تاریکی شب ساختند عتمه را یعنی نماز عشا را
 و قال جابر كان النبي صلى الله عليه واله وسلم يصلي العشاء و گفت جابر بودند رسول
 خدا صلی الله علیه واله وسلم که میخواهند نماز عشا را و قال ابو برة كان النبي صلى الله عليه
 واله وسلم يؤخر العشاء و گفت ابو برة بودند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم که تا خیر می
 میکردند نماز عشا را و پرزه بفتح بار موحده و سکون را رسد و برای معجمه سلمی است و قال انس اخر
 النبي صلى الله عليه واله وسلم العشاء الاخرة و گفت انس بن مالک رضی الله عنہ که موخر
 ساختند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم و الفظ الاخرة بدو همزه است و قال ابن عمر و ابو
 ايوب و ابن عباس صلى النبي صلى الله عليه واله وسلم المغرب والعشاء و گفت

ابن عمر و ابویوب انصاری و ابن عباس رضی اللہ عنہم خوانند رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم نماز شب
 و نماز عشا را هدایتنا عبدان قال اخبرنا عبد اللہ قال اخبرنا یونس بن عمار عن الزهري قال
 سألته اخبرني عبد الله حديثه كروا ما را عبدان بفتح عين ممد و سکون با موحده و نام وی عبد
 بن عثمان مروزی است گفت خبر داد ما را عبد السبن المبارک گفت خبر داد ما را یونس بن برداز
 زهري محمد بن مسلم بن شهاب گفت سالم خبر داد ما را عبد السبن عمر قال صلى لنا النبي صلى الله
 عليه و آله و سلم ليلة صلوة العشاء كفت عبد السبن عمر خوانند برای ما رسول خدا صلی اللہ
 عليه و آله و سلم یک شبی نماز عشا را یعنی امامت کردند در آن ما را و هي التي يدعون الناس
 العتمة و ان نماز عشا نماز است که بخوانند مردم از اعتمه این همه تعلیقات و سنه که امام بخاری
 اپنی ذکر کر برای آنکه برین وقت نماز اطلاق لفظ عشا بسیار آمده و اطلاق لفظ عتمه کم شده پس
 اصل جواز اطلاق لفظ عتمه و اولویة اطلاق لفظ عشا معلوم شده ثم انصرف فاقبل
 علينا بسنة ائمتنا حضرت صلی اللہ علیہ و آله و سلم پس بروی مبارک خود متوجه شد مذبر ما
 فقال ارايتكم ليلتكم هذه بس فرمودند رسول خدا صلی اللہ علیہ و آله و سلم ابامی بسید
 شما شب خود را این شب همزه در را اینکم برای استفهام است و را اینکم بفتح را مهله صیغه خطاب
 از رویت بصری که متعدی بسوی یک مفعول است و ليلتکم مفعول است و کم در را اینکم حرف است بمنزله
 ننون محلی نیست از ازا عاب و اگر می بود اسم بر اینمی بود مفعول را بیت پس واجب میشد که می
 گفتند ارايتکم یا ليلتکم مفعول ثانی است مر را اینکم که مجاز است باطلاق سبب و اراده سبب
 از خبر و بی و یا رمتکم مفعول اول است فان راس مائة سنة منها لا یبقی ممن هو
 اليوم علی ظهر الارض احد پس بدرستی سر کصد سال ازین شب باقی نخواهد ماند از آنکه
 که امروزند بر روی زمین هیچ کس و احد فاعل لا یبقی است یعنی زنده نخواهد ماند هیچ کسی بعد از صد سال
 ازین شب از آنکه ان که امشب مستند بر روی زمین و احتیاج کرده است امام بخاری و غیر آن با
 حدیث بر موت خضر علیہ السلام و جواب داده اند جمهور از آن احتیاج باینکه حدیث عام مخصوص

البعض است یا مراد بارض ارض مخصوص است چنانکه زمین مکہ یا زمین مدینه طیبہ مثلاً و نیست مخفی خبر
 که درین جواب است از تکلف زیرا که عمومی که معلوم از لفظ است ترک کرده نمیشود و مخصوص غیر معلوم
 الوجود پس اولی اینست که گفته شود که عموم باعتبار کسی است که بوده است در آن شب بزرگ زمین و خضر
 علیه السلام شاید که نباشد بروی زمین در آن شب بلکه باشد بروی آب در دریا یا طیران کنان در هوا و
 این حدیث دلالت میکند بر فتنه کسی که بروی زمین موجود باشند بعد صد سال و قیام شود قیامت تا لازمه
 استحالہ تکلف زیرا که مراد فتنه کسی است که موجود بوده است در آن شب چنانکه تصریح کرده اند بان شراح و
 گفته است صاحب خیر جاری ملا یعقوب بنیانی رحمه الله که شنیدم من از بعضی برادران خود که میگفت
 ملاقات کرد حضرت خضر اجد من در مسجد بخاری که نامیده شده است مسجد مغاک بعد موافقت جد من
 حضور نماز فجر اهل روز در آن و التزام کردن از آنجا بیاید صحبت حضرت خضر اجد من هر گاه که ملاقات
 کرد التماس کرد از آن خضر علیه السلام جد من دعا برای خود و برای اولاد خود مستجابان و شاید ذکر کردن
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم این را بعد انصراف از نماز عشا برای آن باشد که نزول وحی بان خیر
 در آن وقت شده باشد یا برای تسمیه را آنکه این صلوة اگر چه ثقل است بر منافقان لیکن بقا شما درین
 ثقل قلیل است که نهایت کسی که عمر طولیابد بعد ازین شب صد سال خواهد بود و این مدت بسیار قلیل
 نسبت بقا مومنان که ثقل این نماز را کشیده اند در بهشت که آنجا جاودان خواهند بود و فرمودن
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم در اول این خبر ایتکم لیتکم هذه از جهة اهتمام این و هیاه و متوجه گردانید

نسبت همه را برای استماع این خبر و الله اعلم **بَابُ وَقْتِ الْعِشَاءِ إِذَا اجْتَمَعَ**
 النَّاسُ تَأَخَّرُوا وَأَبَاتُ دَرَبَانَ وَقْتُ عِشَاءٍ وَقْتِي كَمَا اجْتَمَعُوا شُونَ مَرْدَمًا بِمَنَازِلِهِمْ وَاجْتَمَعُوا
 بِمَعْنَى أَنَّ وَقْتُ نَمَازِ التَّسْمِيَةِ عِشَاءٌ مَكِينٌ وَمَلَاخِظَةٌ تَقْدِمُ وَمَا خَرَّانَ نَمِي نَمَانِيذُ كَمَا نَزَدُ تَقْدِمُ عِشَاءُ
 كَوْنِيذُ نَزَدُ مَا خَرَّ عِشَاءٌ خَوَانِيذُ بَلَكَةً دَرَبَهُ وَحَالُ عِشَاءٍ مَجْزُوعَةٌ وَاجْتِمَاعُ قَوْمٍ وَعَدَمُ أَنْ يَمْكِنُوا
 بِأَيْنَ مَعْنَى هِيَ بَابُ دَرَبَانَ وَقْتُ عِشَاءٍ نَزَدُ اجْتِمَاعُ قَوْمٍ كَمَا دَرَبَانَ وَقْتُ تَجْمِيلٍ وَتَقْدِيمٍ
 وَكَر قَوْمٍ تَأَخَّرُوا مَشَدُّو وَقْتُ نَمَازِ عِشَاءٍ تَأَخَّرُوا مَشَدُّو وَقْتُ نَمَازِ عِشَاءٍ تَأَخَّرُوا مَشَدُّو وَقْتُ نَمَازِ عِشَاءٍ تَأَخَّرُوا

علیه و آله و سلم و در بخدیت است استحباب انظار حضور مردم جماعت و کراهت طول انظار ایشان وقتی
 که مجتمع شوند **باب فضل العشاء** بابت در بیان فضل عشا یعنی فضل نماز عشا **فضل**
 انظار برای نماز عشا حدیثنا یحیی بن یزید قال حدثنا اللیث عن عقیل عن ابن شهاب
 عن عمروة حدیث کرد ماراجبی بن بکر بضم بار موصده و فتح کاف نسبت بسوی جدوست برای
 شهره وی و اگر نه پدر وی عبد الله مخزومی است گفت حدیث کرد مارالبیث بن سعد مصری از عقیل
 بضم عین مهلب بن خالد ایلی از ابن شهاب زهری از عمروة بن الزبیر بن العوام که صحابست ان
 عائشة رضی الله عنها اخبرته قاله اعتم رسول الله صلی الله علیه و
 اله و سلم لیلة العشاء که بدستی عایشه صدیق رضی الله عنها خبر داد او را گفت عایشه تاخیر
 کردند داخل شد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در نماز یکی یک شبی نماز عشا را و ذلک
 قبل ان یقشوا الاسلام و ان تاخیر کردن آنحضرت صلی الله علیه و سلم نماز عشا را بوده است
 پیش از ظاهرا شدن اسلام در غیر مدینه طیبه زیرا که ظهور اسلام در غیر مدینه طیبه بعد از فتح مکه معظمه
 بوده است **فکم یخرج حتی قال عمر و نام النساء و الصبیان** پس برآمدند رسول خدا صلی
 علیه و آله و سلم تا که گفت حضرت عمر رضی الله عنه خوابیدند زنان و کودکان یعنی زنان و کودکان
 که حاضر در مسجد بودند و خاص کردن ایشان ترانند که رجال را برای آنست که ایشان منطنه قلت صبراند
 از نوم و حضرت عمر رضی الله عنه میگفت این قول را در آن حال که بلند کرد و آنزه بود او از را برای شنو آمدن آن
 حضرت صلی الله علیه و آله و سلم و در بخدیت دلیل است بر جواز اعلام مرام را تا براید و در بعضی نسخ
 نام الناس است بجای نام النس **فخرج فقال لا همل المسجد ما ينتظرها احد من اهل الارض**
 غیر که پس برآمدند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پس فرمودند اهل مسجد را انظار میکنند آن
 نماز را هیچ یکی از اهل زمین سوا ی شما یعنی این ساعت کسی دیگر در انظار نماز عشا نیست درین
 تسلیم است اهل مسجد را و عینیه است بر آنکه التزام طاعت در وقت غفلت مردم امری عظیم است
 و لفظ احد فاعل ما ينتظرها است و غیر کم مرفوع است بنا بر آنکه صفت احد است و لفظ غیر باضافه

موه نیشود برای تو غل آن در نگاره و جایز است لفظ غیر استثنایه است حدیثاً
 مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو سَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى
 حَدِيثُ كَرِيمٍ أَنَّ ابْنَ كُرَيْبٍ كَفَتْ حَدِيثُ كَرِيمٍ كَرِيمٍ كَرِيمٍ كَرِيمٍ كَرِيمٍ كَرِيمٍ
 بَرِيدٍ بَرِيدٍ بَرِيدٍ بَرِيدٍ بَرِيدٍ بَرِيدٍ بَرِيدٍ بَرِيدٍ بَرِيدٍ بَرِيدٍ بَرِيدٍ بَرِيدٍ
 كُنْتُ أَنَا وَاصْحَابِي الَّذِينَ قَدِمُوا مَعِيَ فِي السَّعْيِ نَزُولًا فِي بَيْعِ بَطْحَانَ
 كَفَتْ أَبُو مُوسَى اشعری بودم من و اصحاب من انک منی که آمدند با ما در کشتی فرود آورده در بیع
 بطنان و بیع بفتح بار موصده و کسوف و سکون بارشاة تحتانیه بعین مهله و بطحان بضم
 بار موصده و سکون طار مهله و بحر مهله غیر منفرد یک و اوی است بدین طبعه روایت میکنند این
 کلمه را محدثان بضم بار موصده و این لغت بفتح آن و کسوف و گفته است جوهری موضع است که
 در آن انواع درختان است و بطحان سببی است واسع در آن سنگریزهای حوز دشت و النبی
 صلی الله علیه و اله و سلم بالمدينة و حال آنکه رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم در مدینه
 بودند فکان یکنایه و النبی صلی الله علیه و اله و سلم عند صلوة العشاء و کل
 لیلۃ نفر منہم پس بود که نوبت نبوت می آمد که رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم نزدیک نماز عشا
 هر شب یک جماعتی از آن اصحاب من و لفظ ابی منصور است بتناوب و نفر فاعل بتناوب است و نفر
 جماعتی است از سه تاده و معنی تناوب سابق گذشته است و له بعض الشغل فی بعض امور
 و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم را اندک شغلی بوده است در بعض کار خود و آن کار بجهت حجت بود
 فاعتمد بالصلوة حتی ابھار اللیل پس تا خیر کردند و داخل در تاریکی ساختند نماز عشا را تا که
 گذشت نصف شب میگویند ابھار اللیل ابھار او قتی که نصف شب میشود شد خراج النبی صلی
 الله علیه و اله و سلم فصلی بهمین بر اینند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم پس نماز را در آنجا
 یعنی امامت کردند مردم را فلما قضی صلاته قال لمن حصره علی و سلم پس هر گاه که فارغ شد
 و او اگر در نماز خود را فرمودند مگر که حاضر بوده است بشن آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم بر بیت خود

باشد و رسول کبریا ممد و فتح آن یعنی هیت است یعنی باشد چنانکه استند مجتمع و منفردی نکرده باشد و
 ان من نعمته الله عليك انه ليس احد من الناس يصلي هذه الساعة
 غیر که ثبات کبریا بدستی از نعمه خداست بر شما اینکه نیست هیچ یکی از مردم که بخواند
 نماز درین ساعت غیر شما ان کبریا همزه است و این جمله ستانده است برای بیان وجه ثبات
 و از بفتح همزه ان است و من بعد از خبر مقدم است او قال ما صلی هذه الساعة احد
 غیر که لا ندري ای الکلیتین قال یا فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم خود را
 نماز درین ساعت هیچ یکی غیر شما نمیدانیم که این دو عبارت فرمودند و کلمه را استعمال در عبارت
 و کلام نیز میکنند چنانکه کلمه لا اله الا الله محمد رسول الله میگویند او قال و لا ندري ای الکلیتین قال قول
 ابو موسی اشعری است میگوید که از یاد من رفته که ازین دو کلمه کدام کلمه حضرت صلی الله علیه و اله و سلم
 فرمودند از نهایت احتیاط در روایت شک خود را بیان کرده تا سماع حکم بتعین نکند فرجعتنا
 فرج ما سمعنا من رسول الله صلی الله علیه و اله و سلم پس رجوع کردیم ما بسوی خانها
 خود در حالتی که خورسند بودیم بسبب چیزی که شنیدیم ما از رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم و فرجی
 روزن سگری است بر صیغه صفت جمع فرج بر غیر قیاس و یا مونت افرح است و در بعضی نسخ فرج با بفتح فاء و راهله
 بر صیغه مصدر یعنی فرحین و سبب فرح ایشان اختصاف بان عبارت که آن نعمتی عظیمه است و سزاوار است
 ثواب عظیم را و درین حدیث جواز سخن گفتن است بعد از نماز عشا و درین باب تاخیر عشا است و فنی که بگذرد
 که بقوم قوه انظار نماز است تا حاصل شود او را و از افضل انظار زیرا که نظر برای نماز در نماز است و تاخیر
 آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم نماز عشا را تا نصف شب بسبب مانعی بوده است از تحجیل و نبوده است این
 قدر تاخیر عاوه شریف نبوی باس ما یكوه من النوم قبل العشاء باست در بیان کرده
 خواب پیش از نماز عشا حدیثنا محمد بن سلام قال اخبرنا عبد الوهاب الثقفي قال حدثنا
 خالد الحذاء عن ابي المنهال عن ابي برة حدیث کرد ما را محمد بن سلام تحفیف لام گفت خبر ما
 ما را عبد الوهاب بن المجید بن الصلت الثقفی البصری گفت حدیث کرد ما را خالد حذا بفتح حاء مهمله

و شد نیزه ال معجم بعد از ابی المنال کبریم از ابی برزه بفتح بار موصد و سکون را مهله آن رسول الله صلی
 الله علیه و آله وسلم کان یکوه النوم قبل العشاء والحديث بعدھا که بدرستی رسول خدا
 صلی الله علیه و آله وسلم بودند که مکره میباشند خواب را پیش از عشا و سخن گفتن را بعد آن و خبری
 گفته که این گراست تنزیهی است و سبب گراست آنکه خواب در آنوقت مظنه فوات نماز است یا فوات
 فضیلت جماعت یا فضیلت وقت با وجود آنکه طلب استراحت پیش از فراغ ذمه غیر مرضی اهل صفا
 مگر که غالب این خواب ضایقه حاصل نشود و او را جمعیت بدون خواب کردن یا موکل سازد کسی را برای بیدار
 کردن برای نماز بس خواب درین صورت مباح است بی گراست و در سطلانی گفته سبب گراست
 سخن گفتن بعد از نماز عشا است که در سخن گفتن بسیار بیداری ماند و خواب غلبه میکند بعد آن
 پس خفته می ماند و قیام شب و ذکر فوت میشود بلکه خوف فوت نماز فجر میشود و لیکن مکره نیست سخنی
 که در آن مصلحت دینی و دنیای باشد چنانکه علم و حکایات صالحین و موانع مهمان و عروس و مانع و غیره

باب النوم قبل العشاء لمن غلب این باب بهترین است خواب پیش از
 نماز عشا مگر کسی را که مغلوب شده است در عینی گفته یعنی این باب است در همان حکم خواب پیش از نماز
 مگر کسی را که مغلوب شده است و غالب آمده است بروی خواب و بقیه کلام در ترجمه مقدر است و آن
 لباس به است و حدیث دوم این باب دلالت میکند برین مقدر و غلب بصیغه ماضی مجهول است
 حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سَلِيمَانَ بْنِ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ عَنْ سَلِيمَانَ هُوَ ابْنُ بِلَالٍ
 قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ شَهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ حَدِيثُ كَرَمَارِ ابْنِ
 بِنِ سَلِيمَانَ بْنِ بِلَالٍ كَقَوْلِهِ حَدِيثُ كَرَمَارِ ابْنِ بِلَالٍ كَقَوْلِهِ حَدِيثُ كَرَمَارِ ابْنِ بِلَالٍ
 مَا رَأَى ابْنَ كَبْرٍ بَفَتْحِ كَافٍ مَلَى هِيَ كَقَوْلِهِ خَيْرٌ دَامَرَ ابْنَ شَهَابٍ زَهْرِيٌّ زَعْوَةٌ بِنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَالِشَةَ

قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِالْعِشَاءِ حَتَّى تَادَاهُ عَمْرُ الصَّلَاةِ
 نَامَ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانُ که بدرستی ام المومنین عایشه صدیقہ رضی الله عنہا گفت تا خیر کردند
 رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نماز عشا را یک شبی تا که خواند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم

عمر بن الخطاب رضی الله عنه وکفت الصلوة یعنی در باب نماز از خواب کردن زمان و کوه و کان کفته است
 قسطلانی الصلوة منسوس است بنا بر و کفته است کرمانی که نام النار و الصبان از تمة کلام عمر است
 فخرج فقال ما ينتظرها من اهل الارض احد غيركم بس برآمدند رسول خدا صلی الله علیه
 و آله وسلم بس فرمودند انتظار نمیکنند آن نماز عشا را از اهل زمین هیچ یکی سواي شما قال و کما
 تصلي يومئذ الا بالمدينة کفت راوی خواه عایشه صدیقه رضی الله عنها باشد یا غیر او و
 معین کرده است قسطلانی عایشه صدیقه رضی الله عنها را و نماز خوانده نمیشد در آن روز مگر در
 مدینه یعنی خوانده نمیشد نماز جماعت مگر در مدینه طیبه زیرا که مکه مبارکه در آنوقت فتح نشده بود
 و کسی که بوده است در آن مکه از ضعف بس نماز میخواندند در خانه بطریق خفیه و داخل شده بودند
 دیگر سلام قال و کما یصلون فیما بین ان یغیب الشفق الی ثلث اللیل الاول
 کفت راوی و بودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و اصحاب وی که نماز میخواندند در
 ما بین غایب شدن شفق تا گذشتن سیوم حصه شب اول و شفق سفید است برکناره آسمان
 جانب مغرب نزد امام اعظم رحمه الله و سرخی است نزد صاحبین و امام شافعی رحمه الله و لفظ الاول
 مجرور است بنا بر آنکه صفت ثلث است و در کرمانی کفته است که در نجد بیت است که تذکیر کرده شود
 امام را و اگر صادر شود از آن جنری که نظمه مشقت باشد بر قوم باید که عذر بیان کنند یا بگوید که برای
 شما درین مصلحت است انتهى حدثنا محمود قال حدثنا عبد الوتر ارق قال اخبرنا
 ابن جریج قال اخبرني نافع قال حدثنا عبد الله بن عمر حديث كرومارا محمود بن غيلان
 كفت حديث كرومارا عبد الرزاق بن بهام بن نافع كفت خبر و او را ابن جریج بچشمین بصفه بضعف
 كفت خبر و او را نافع مولى ابن عمر كفت حديث كرومارا عبد الله بن عمر ان رسول الله صلى
 الله عليه و آله وسلم شغل عنها ليله كرومارا رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مشغول
 گشتند از آن نماز عشا یک شبی و مشغول باضی مجهول است فاخرها حتى مرقدنا في المسجد
 پس تاخیر کردند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم نماز عشا را تا که تا که خوب کردیم در مسجد حضرت

صلی اللہ علیہ والہ وسلم شَرُّ اسْتَيْقَظْنَا شَرًّا وَقَدْ نَأَسْتَيْقَظْنَا بَسْتَرٍ بَدَارِ سِدِّمٍ
 بستر خواب کر دیم بستر بیداریم کفہ است صاحب خیر جاری کہ طہ را نیست کہ بنودہ است
 در فعود خواب مکرر وجہ غلبہ لیکن مفہوم میشود از ما بعد آن کہ بوقت بافتن ربرای ازالہ
 کس و این مناسب مذہب ابن عمر است کہ او خواب پیش از نماز عشا مکروہ نمیدارد بستر
 علما اختلاف کردہ اند در بودن خواب ناقض وضو پس بعضی ناقض نمیکونند مطلقا بہر حال
 کہ باشد چنانکہ موسی اشعری و سعید بن سبیب و حمید اعرج و بعضی ناقض میکونند مطلقا و آن
 مذہب امام حسن بصری و مزنی است و نیز منقول است از امام شافعی و بعضی از ان تعضیل
 کردہ اند بر وجہ انتہی و کفہ است یعنی بعضی گفته اند کہ بسیار آن ناقض است مطلقا و اندک
 آن ناقض نیست مطلقا و اینست مذہب زہری و رسعہ و اوزاعی و مالک و احمد در روایتی
 و مذہب بعضی اینست کہ اگر خواب کردہ است بر سیانی از سیالیات نماز چنانکہ رکوع یا سجود یا قیام
 یا فعود ناقض نیست و صور برابر است کہ در نماز باشد یا نباشد و اگر خواب کردہ است بطرف
 اضطراری یا استلفا ناقض است و این مذہب ابی حنیفہ و داود است و این قول غریب است
 و مذہب بعضی اینست کہ خواب کردن بروجہی کہ مقعدوی محکم باشد بر زمین ناقض نیست
شَرَّ خَرَجَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ
الْأَرْضِ يَنْتَظِرُ هَذِهِ الصَّلَاةَ عَجْرًا كَمَا بَسْتَرٌ بَدَارِ سِدِّمٍ خدا صلی اللہ علیہ والہ وسلم
 از جہ شریف خود بستر و بستر نمودن نیست یکی از اہل زمین کہ انتظار کنند این نماز را غیر شما
 و در بعضی نسخ فخرج رسول اللہ است بجای النبی و کان ابن عمر لا یبالی اقدما ہا امر
اخرها اذا كان لا یحیی ان یغلبہ الثوم و وقتها و قد کان یوقد قبلہا
 و بودہ است عبد اللہ بن عمر کہ باک نمیداشت ایام قدم کنند آن نماز عشا را یا سوختر کند از
 وقتی کہ بود کمتر رسید از غلبہ کردن خواب او را از وقت آن نماز عشا و تحقیق بودہ است
 عبد اللہ بن عمر کہ خواب میکرد پیش از نماز عشا یعنی عدم مبالغات ابن عمر بقدم و تاخیر در نماز

غنا در حالت عدم خشیت غلبه نوم بوجه است و اگر خوف غلبه خواب میبود تمام کرده و
 ورزیده هر چه که مقتضا وقت می بود میکرد و اگر وقت مقتضی تقدیم می بود تقدیم میکرد و اگر
 مقتضی تاخیر می بود تاخیر میکرد پس اگر میدانست که اگر تاخیر میکنم در نماز و خوف میکنم اول از
 نماز در خواب خواهم ماند و نماز از وقت بیرون خواهد رفت نماز را تقدیم میکرد و اول نماز
 میخواند و اگر میدانست که اگر اول خواب میکنم و حال آنکه خواب فی الحال غالب است و در غلبه
 غلبه خواب نماز گذاردن موجب مجبوریست در نماز و نماز بحضور خواندن گویا بخواند
 پس اول خواب میکرد و نماز را تاخیر میکرد و اگر خوف غلبه خواب نمی بود هیچ باک نمیداشت
 نظر بمقتضیات دیگر هر چه که اتفاق می افتاد میکرد قال ابن جویج قلت لعطاء کف
 ابن جریج باسناده سابق کفتم من این خبر نافع مرعط را گفته است که مانعی ظاهر است که عطا
 این یاسر است و احتمال دارد که عطا بن رباح باشد و گفته صاحب خبر جاسی که صحیح است
 که عطا بن رباح بوده است فقال سمعت ابن عباس یقول اعلم رسول الله
 الله علیه و اله وسلم لیلة بالعیاء پس گفت عطا شنیدم من ابن عباس رضی الله
 عنهما که میگفت تاخیر کردند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم یکس نماز عشا را
 حتی رقد الناس و استیقظوا و رقدوا و استیقظوا اما که خوابیدند مردم
 و بیدار شدند نماز خواب کردند باز بیدار شدند فقال ابن الخطاب رضی الله عنه
 فقال الصلوة پس برخواست عمر بن الخطاب رضی الله عنه پس گفت الصلوة یعنی
 در بیدار نماز را قال عطاء قال ابن عباس خرج رسول الله صلی الله علیه و اله
 و سلم گفت عطا گفت این عباس رضی الله عنهم پس برآمدند رسول خدا صلی الله علیه و اله
 و سلم از حجره **كَايَ انْظُرَ إِلَيْهِ** الآن يَقْطُرُ رَأْسُهُ مَاءً لَوْ بَاكَ لَمْ يَبْنِم
 بسوی رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم اکنون در اینجا ای که میچکد سر مبارک آنحضرت صلی
 الله علیه و اله و سلم از روی آب یعنی آب سر مبارک میچکد و گفته گفته صاحب خبری جمله

کافی نظر یا معترضه است یا عالیه است و فقط راسه مارا ش رشت بسوی آنکه رسول خدا صلی الله علیه و آله
 وسلم غسل کرده بودند و نصب ما بر تیسر است از نسبت بقطر بسوی راس و أَضَعَا يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ
 حال آنکه نموده بودند دست مبارک خود را بر سر مبارک خود فقال لولا أن اشتق على امتي لا
 مرثم أن يصلوها هكذا پس فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم اگر نمی بود شقت بر
 هت من هر اینه امر میکردم من او شان که بخوانند آن نماز عشا را همچنین گفته است کرمانی یعنی در نبوت
 یا بعد غسل و در بعضی نسخ و کذاست بغیر نافاستثبت عطاء کیف وضع النبي صلی الله علیه
 و آله وسلم على رأسه يده پس طلب کردم ثبوت را از خطا که چگونه نداده بودند رسول خدا صلی الله
 علیه و آله وسلم بر سر مبارک خود دست را یعنی بر سیدم من عطا را از کیفیت نهادن حضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم دست مبارک خود را بر سر شریف خود و فاستثبت استفعال است از ثبوت و مقوله
 ابن جریر است كما أنبأه ابن عباس جناحه خبر داده است ان عطا را ابن عباس رضی الله عنهم قید
 لي عطاء بين أصابعه پس متفرق گردانید و جدا جدا ساخت و کت و کی انداخت برای من عطا در
 انگشتان خود یعنی برای نمودن من کیفیت وضع آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم دست مبارک خود
 بر سر شریف خود شیئا من تبدی یک جنبی از تفریق شد و وضع اطراف أصابعه علی قرون
 الرأس بستر نهاد عطا را انگشتان خود را بجانب خود و قرن بسکون را همه جانب سر شد ضمها
 يمرها كذلك على الرأس حتى مسَّت إبهامه طرف الأذن مما يلي الوجه على
 الصدغ و ناحية اللحية بستر ضم کرد و با هم آورد انگشتان از بعد تفریق ظاهر است که ضم
 و باقی افعال راجع بسوی عطا باشد و صاحب خیر جاری راجع بجانب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 گردانیده و الله اعلم در الخالقی که میگذارد انگشتان را همچنین بر سر تا که مساس کردند انگشت او کناره گوش
 از الجانب که متصل بوده است روی را بر کبوی و کناره حاسن و غیر مضارع معلوم از اول است و غیر
 یمر عاید بسوی بد است و یا بسوی اصابع او ابهامه فاعل مسَّت است و طرف الاذن مفعول است یا
 طرف الاذن مرفوع باشد یا فاعل مسَّت و وجه تائید فاعل آنکه لفظ طرف کسب کرده است

تانیث را از مضاف الیه که آن اذن است زیرا که اعضاء مکرره از آن منونث اند و غیر مکرر مذکرند
 در اکثر قول وی که علی الراس است متعلق است بپیر و صدق بضم صاد و مکون و ال مهمله و در بعضی نسخها
 صبا است بضمها بصا و مهمله و با موصده لا یقصر و لا یبطش الا کذلک تاخیر نیکو و تعجیل نیکو و مکرر
 لا یقصر بفتح قاف و کسر صاد مهمله ای لا یبطی و در بعضی نسخ بعین مهمله است از عصر بمعنی شبیدن و گفته است
 فطلانی که صواب اول است و لا یبطش بضم طاء بمعنی لا یستعجل است و قال لولا ان اشق علی
 امتی لاکم منتم ان یصلووها هکذا و فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم اگر نمی بود شقت
 بر امت من هر این امر میکردم من او را بناز خواندن اینچنین یعنی درین وقت باب
وقت العشاء الی نصف اللیل بابت در بیان آنکه وقت نماز عشا تا نصف شب است گفته
 عینی قدس برین حدیث بابت و گفته است که مانی ترجمه این باب مشعر است بانکه در نذهب امام
 بخاری وقت نماز عشا تا نصف شب است فقط و لهذا ذکر نکرده است حدیثی که دلالت کند بر امتداد وقت
 آن تا صبح انتهی میگویم من مراد امام بخاری ازین وقت و وقت اختیاریست نه وقت جواز و آن کرمانی
 تصریح کرده است پیش ازین کلام خود باینکه مراد از وقت و وقت مختاریست و نیز گفته است پس اگر کتب
 کدام دلیل است بر آنکه وقت جواز عشا تا صبح است و حال آنکه گفته است اصطخری از سافعیه که وقت
 نماز عشا تا نصف شب است و بعد نصف شب فضا است ادانیت میگویم من تانیث شده است
 در صحیح مسلم از روایت ابی قتاده که بدست رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم فرمودند که تقصیر نیست
 در خواب کردن جز این نیست که تقصیر بر کسیست که نخوانده است نماز تا که آمده است دیگر وقت نماز پس
 اگر کبوی که تحقیق پیش گذاشته است که وقت مختار نماز عشا تا سیوم حصه شب است میگویم من که نیست
 منافات در میان این دو قول زیرا که ثلث داخل است در نصف یا مختار بودن تا ثلث بنا بر عاده
 شریفه آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم بوده است و تا نصف از جهت خواندن در آن وقتی که عذر بیده
 چنانچه گذشت انه شغل عنایله و قال ابو برة کان النبی صلی الله علیه و اله و سلم
یسحب تأخیرها و گفت ابو برة بود در رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم که دوست پنداشتند

تاخیر آن نماز عشا را گفته است صاحب خیر جاری برزه بفتح بار موصده و سکون را مملد و فتح زاید محم است و درین تعلیق
 نصیح است باصل تاخیر و آن بعض ترجمه است و همان کافی است در مناسبت و گفته است یعنی هرگاه وارد شدند اناج
 در باب تاخیر نماز عشا بعضی مقید بثلث و بعضی بنصف و بوده است نصف غایت تاخیر پس مناسب شد
 بترجمه دلالت نه صریحا حدیثنا عبد الرحیم المحاربی قال حدثنا زائدة عن حمید الطویل عن
 انس حدیث کرد ما را عبد الرحیم بن عبد الرحیم بن محمد محاربی بنعم مہم و نشدید بار مشاة تحتانیہ بعد بار موصده گفت
 حدیث کرد ما را زایدہ بن محمد بن قدامہ بنعم قاف از حمید طویل بن ابی حمید بصری متوفی در حالت قیام در نماز روزه
 یکصد و چهل و دو یا سه از انس رضی اللہ عنہ کہ صحابی است قال اخر النبی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم العشاء
 الی نصف اللیل گفت انس رضی اللہ عنہ تاخیر کردن رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم تاخیر نماز عشا را تا نصف
 شب ثم صلی ثم قال قد صلی الثامن و ناموا اما انکم فی صلوة ما انتظروها بستر
 نماز خوانند تا حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم بستر فرمودند تحقیق نماز خوانند مردم و خواب کردند آگاه باشند
 بدستی شما در نماز بیدار ما می کہ انتظار میکنند نماز را و با بحقیق ہم حرف بنیہ است و انکم کسیر ہمزہ است
 و زاد بن ابی مریم قال اخیر نا محیی بن ایوب قال حدثنی حمید زایدہ کہ ہے است ابن
 ابی مریم و آن سعد بن الحکم بن محمد بن سالم بن ابی مریم است گفت خبر داد ما را یحیی بن ابوب گفت حدیث
 کرد ما را حمید طویل بن ابی حمید بصری سمیع انسا گا کانی انظر الی و بیص خاتمہ کیلتید کہ شنید
 انس را کہ میگفت کویا کہ من می بینم بسوی بریق و لمعان انگشتری حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم در آن شب
 یعنی آن شب بمن چنان حفظ است کویا کہ الحال محسوس اند و افعات آن شب اگر چه الحال محفوظ اند محسوس
 لیکن محفوظ را برای قوہ حفظ در آن شبہ داده اند محسوس و بیس بود و کسر بار موصده و بار مشاة تحتانیہ و ما
 مہلم یعنی بریق و لمعان است و گفته است کرمانی کہ در خاتم چهار لغت است کسر تا و فتح آن و خاتم و در لیلند
 تنوین عوض مضاف الیہ است یعنی لیلۃ اذا اخر النبی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم العشا یعنی شب تاخیر کردن انحضرت صلی
 اللہ علیہ و آلہ وسلم نماز عشا را گفته است یعنی و اول این حدیث نیست سئل انس ہل شذ النبی صلی اللہ
 علیہ و آلہ وسلم خاتما قال نعم اخر العشا یعنی برسیدہ شد انس رضی اللہ عنہ ایا گرفتند رسول خدا صلی اللہ علیہ

که مغلوب نکرود بر نمازی که پیش از طلوع آفتاب است یعنی نماز فجر و بر نمازی که پیش از غروب آفتاب است
یعنی نماز عصر پس بکنید گفته است صاحب خیر جاری لا تغلبوا بر صیغه مخاطب است از فعل مجهول فاعله
جز از شرط حذف است و معنی آن اینست اگر میخواهید شما آن رویت را پس او اکتید نماز فجر و عصر را بر
شما خیریرا که خواننده است الله تعالی آن را اجر این دو نماز که آن رویتی است که نیست هیچ نعمت مثل
آن و وجه تخصیص این دو نماز باین اجر بدین زیرا که آن هر دو در وقت غفلت واقع اند فجر برای غلبه خواب
و محبت استراحت در آن و عصر بودن آن وقت تجارت و معاملات و نیز آن وقت اجتماع ملائکه لیل
و نهار است و این حدیث از مهمکات اینست و جماعت است در اثبات رویت گفته است
علامه سعد الدین تفتنازی حدیث انکم سترون ربکم كما ترون القمر لیلته البدر حدیثی مشهور است
روایت کرده است آن را احمد و بیست کس از صحابه رضی الله عنهم شده فسیح مجید ربک قبل
طلوع الشمس و قبل غروبها بستر فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم تسبیح کن در آن
که تسبیحی محمد پروردگار خود پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آن و در بعضی نسخ قرآن است و
فسیح در روایت بخاری بفاست و لفظ قرآن محمد بود است پس نسخ اولی او ای است و مراد از تسبیح
نماز است حدیثنا هذبته بن خالد قال حدیثنا همما قال حدیثی ابو حمزه عن ابي
بکر بن ابي موسی عن ابيه حدیث کرد ما را هر چه بستم تا و سکون دال مهله بعد آن بار موصوده این خاله
گفت حدیث کرد ما را امام بن یحیی گفت حدیث کرد ما را ابو حمزه بحیم مفتوحه و این لفظ هر جا که در
باب مذکور شده بحیم است از ابی بکر بن ابی موسی از پدر خود ابی موسی شعری آن رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ صَلَّى الْبُرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ که بدستی رسول خدا صلی الله علیه
و آله و سلم فرمودند کسی که خواند دو نماز زیرا که در وقت سرد واقع اند داخل شد در بهشت گفت
صاحب خیر جاری بر دین بفتح بار موصوده و سکون را در مهله فجر و عصر است برای واقع شدن آن
هر دو وقت سرد و در میان آن هر دو وقت یک وقت گرم است که آن وقت نماز ظهر است گفته
قططانی تعبیر کرده است بدخل که ماضی است از مضارع ما معلوم شود که موعودیه بمنزله واقع است برای

تحقق وقوع و تمت زشد فجر و عصر بان برای زیادتی شرف آن هر دو و تخریب در محافظت بدان هر
 باجماع ملائکه در آن و قال ابن رجاء حدثننا همام عن ابی حمزة ان ابا بکر بن عبد الله
 بن قیس اخبره هذا و کتبت ابن رجاء بفتح راء مهمله و جیم باید گفت حدیث کرد ما را همام
 از ابی حمزه بفتح جیم که بدستی ابی بکر بن عبد الله بن قیس خبر داده است او را بان گفته است صاحب
 خبر جاری مقصود از ذکر این دو طریق اینست که اختلاف است در اینکه ابی بکر این ابن ابی موسی اشعری است
 یا آن ابی بکر بن عمارة بن رویه بر او مهمله و بار موصوده صغره نفی است و ابی که مذکور است ابن ابی موسی
 اشعری است و این کتب اسد بن قیس اشعری حدثننا اسحاق قال حدثننا حبان قال حدثننا
 همام قال اخبرناک ابو حمزة عن ابی بکر بن عبد الله عن ابيه عن النبي صلی الله
 علیه و آله و سلم مثله حدیث کرد ما را اسحاق گفت حدیث کرد ما را حبان بفتح حا مهمله و
 شد بر بار موصوده گفت حدیث کرد ما را همام گفت خبر داد ما را ابو حمزه بفتح جیم از ابی بکر بن عبد الله
 از پدر خود از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مثل آن **باب وقت الفجر** باب در
 بیان وقت نماز فجر است و این باب باضافه است حدثننا عمرو بن عاصم قال حدثننا
 همام عن قتادة عن النضر ان زید بن ثابت حدثنه حدیث کرد ما را عمرو بن عاصم
 گفت حدیث کرد ما را همام از قتاده از النضر رضی الله عنه که صحابی است که بدستی زید بن ثابت حدیث
 کرده است او را و در بعضی حدیثم واقع است یعنی حدیث کرد آن انس را و کسی را که با او بود انهم
 تسحر و امع النبي صلی الله علیه و آله و سلم که بدستی که آن زید و اصحاب وی خوردند سجود
 بار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و سجود بفتح سین مهمله طعایت که خورده میشود در وقت
 سحر و بهم ان اسم است مرفعل کل را شتم قاموا الى الصلوة قلت کم کان بینهما بستر خا
 بسوی نماز فجر گفتیم من زید را حقد ر بوده است زمانه فاصل در میان سحر و در میان قیام برای
 نماز و در بعضی نسخ قال است بجای قلت و لفظ کان محذوف است در بعضی نسخ قال قد حمسین
 اوستین یعنی آیه گفت زید بن ثابت مقدار سنی ه با شصت مراد میدارد آیه را و معنی

مقدار مدت وضو کردنست و لفظ قدر بر رفع و نصب است انتی و گفته است عینی و اختلاف است
 آخر وقت نماز فجر پس گفته اند بسوی آنکه آن قبل طلوع اول جرم افتابست و آن مشهور از مذاب امام مالک است
 در روایت کرده است از ان ابن قاسم و ابن عبد الحکیم که آخر وقت آن اسفار اعلی است و روایت
 از اصطنحی کسی که خواند نماز فجر را بعد از اسفار اعلی میباشد قاضی نه مودی و اگر چه طلوع نکرده است افتاب

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ عَنْ أَخِيهِ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ أَنَّهُ سَمِعَ
 سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ حَدِيثَ كَرْدَمَارِ السَّمْعِينِ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ هَمَزَهُ وَفَتَحَ وَادْبَعْدَ أَنْ يَأْتِيَهُ تَحْنَانِيَةً سَاكِنَةً
 وَنَامَ أَوْ عَبْدَ اللَّهِ هَسْتِ وَأَوْ خُوَاهِرَ زَادَهُ كَمَا هَسْتِ أَرْبَادُ خُوَدُ وَبِرَادُ رُوِي عَبْدِ الْحَمِيدِ أَبُو بَكْرٍ هَسْتِ أَرْبَادُ

بن بلال از ابی حازم سلمه بن دینار عرج مدنی عابد که بدرستی آن ابی حازم شنید سهل بن سعد را بگوید
 عین مہملہ ابن مالک الفاری صحابی ابن صحابی یقول کنت الشحر فی اہلی شمر تکون سر

بِئْسَ أَنْ أَدْرِكَ صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ دَسْوَالِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَمَا مَكُنْتُ
 بودم من کہ میخوردم سحر و در اہل خود بسته میبود سرعت بمن درینکہ در یابم نماز فجر را با رسول
 خداصلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گفته است قسطانی سرعت بضم سین مہملہ و سکون راد مہملہ مرفوع
 بنا بر آنکہ اسم کان است و لفظ بی صفت انت و آن مصدر یہ بآمد دخول خود خبر کان است
 یا کان نامہ است و معنی چنین است ثم تو بعد سرعتی لا در اکی صلوة الفجر و جائز است نصب سرعت بنا
 خبریہ کان و اسم کان ضمیر است کہ عابد بسوی خبری کہ دلالت میکند لفظ سرعت یعنی بوده است آن
 سرعت حاصلہ بمن برای اوراک نماز فجر گفته است صاحب خبر جاری است در حدیث ہان تا خبر
 تا قرب فجر و تعجب نماز فجر و ادای آن در اول وقت و ہین ظاہر میشود مطابقت در میان حدیث

وَمَرْحَمٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بَكِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ

قَالَ خَبَرَنِي عَمْرُو بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدِيثَ كَرْدَمَارِ يَحْيَى بْنِ بَكْرِ وَنَسَبَ بَسْوِي جَدُّوَيْتِ وَنَامَ
 بدروی عبد اللہ مخزومی است گفت حدیث کرد مار الیث و در بعضی نسخ اخبارناست از عقیل
 بضم عین مہملہ و فتح قاف از ابن شہاب زہری گفت خبر داد مرا عمرو بن الزہریر ان عائشہ

از نماز وقت جز باقی بود پس واجب میشود بر همه ایشان آن نماز و همچنین اگر کم از یک رکعت را در یافته
 یافته باشد اگر چه مقدار یک تکبیر باشد حدیثنا عبد الله بن مسleme عن مالك عن زيد
 بن اسلم عن عطاء بن يسار و عن بسر بن سعيد و عن الاسعجج یحدثونه
 عن ابی هريرة حدیث کرد ما را عبد الله بن سلمه از امام مالک از زید بن اسلم عدوی از عطاء بن
 یسار بن مسمد مخفف الال مدنی معنق میمونه از لبر یغم با موصوده و سکون سین مسمد مدنی عابد
 بن سعید و از اعرج عبد الرحمن بن هرز که حدیث میکردند این هرز زید بن اسلم را از ابی هریره درهما
 اسد عنه که صحابی است ان رسول الله صلى الله عليه واله وسلم قال من ادرك من الصبح
 ركعة قبل ان تطلع الشمس فقد ادرك الصبح که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم فرمودند که در یافت از صبح یک رکعت را پیش از طلوع آفتاب پس تحقیق در یافت صبح را
 و این حدیث سند غیر ابی حنیفه است بقره اول و جواب میدهد ابو حنیفه بآنکه این حدیث منسوخ
 است با حدیث نهی چنانکه پیش ازین در باب من ادرك ركعة من العصر تفصیل این جواب گذشت
 و سند هم است بر تفسیر ثانی و آنچه در آن ركعة من العصر قبل ان تغرب الشمس فقد
 ادرك العصر و کسی که در یافت از عصر یک رکعت را پیش از غروب آفتاب پس تحقیق در یافت
 عصر را **باب** من ادرك من الصلوة ركعة بايست در میان حکم که در
 یافته است از نماز یک رکعت را گفته است فسطانی فرق در میان این ترجمه و سابقه اینست
 که اولی بر تفسیر اول در آن بخصوص دو نماز است از جهته وقوع فوات اکثر در آن و این اعم است
 و بر تفسیر ثانی آن برای کسی است که در یافته است بعض وقت را و این برای کسی که در یافته است بعض
 نماز را حدیثنا عبد الله بن يوسف قال اخبرنا مالك عن ابن شهاب عن ابی
 سلمة بن عبد الرحمن عن ابی هريرة حدیث کرد ما را عبد الله بن يوسف غنسی گفت
 خبر داد ما را امام مالک از ابن شهاب زهری از ابی سلمة بن عبد الرحمن بن عوف از ابی هریره
 رضی الله عنه که صحابی است ان رسول الله صلى الله عليه واله وسلم قال من ادرك

رُكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ فَقَدْ اَدْرَكَ الصَّلَاةَ كَمَا بَدَرَتْهُ رَسُولُ صِدْقِ صَلَاتِهِ عَلَيْهِ وَاللهُ وَسْمٌ وَنُورٌ
کسی که در بابت یک رکعت را از نماز پس تحقیق دریافت آن نماز را گفته است که بانی که اجماع کرده اند
علماء بر آنکه این حدیث محمول بر بطن هر یک است زیرا که بخواندن یک رکعت حاصل نمیشود و فرایح ذمه بلکه
در حدیث اظهار است تقدیرش از مرتبه پس دریافت حکم نماز را و مانند آن و در حدیث است
ادراک کسی که داخل شد در نماز پس خواندن یک رکعت را بر سر برآمد وقت ادای آن نماز را و می
باشد هم آن او اجنبی که نزد بعضی است و نزد بعضی هم آن قضا است و بعضی گویند هر قدر که در وقت
واقع شد او است و هر قدر که خارج از وقت است قضا است بَابُ الصَّلَاةِ بَعْدَ
الْفَجْرِ حَتَّى تَوْتَفِعَ الشَّمْسُ است در بیان حکم نماز نافله بعد از نماز فجر تا بلند شدن آفتاب
حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ ابْنِ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ ابْنِ الْعَالِيَةِ عَنِ ابْنِ
عباس حدیث کرد ما را حفص بن عمر گفت حدیث کرد ما را هشام از قتاده بن دعامة از ابی العالیة
ویا حی و نام وی رفیع است از ابن عباس رضی الله عنهما که صحابی است قَالَ شَهِدَ عِنْدِي رَجُلًا
مَوْضِيُونَ وَارْتَضَاهُمْ عِنْدِي عُمَرُ گفت ابن عباس رضی الله عنهما که خبر دادند نزد من
مردان عادلان و درست گویان و شک نیست در دین او شان و صدق او شان و عدل ترین هم
آن مردان نزد من عمر بن الخطاب رضی الله عنه و ارضاء اسم تفضیل است یعنی معقول مثل شهر
و در بعضی روایات و اجیم الی است چنانچه در فتح الباری گفته و درین دلیل است بر حسب ابن عباس
عمر رضی الله عنه را و معرفت منزلت و مرتبه آن بر خلاف آنچه ظن کردند آن را شیوعه ان النبیه
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاللهُ وَسْمٌ كَمَا نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَشْرُقَ الشَّمْسُ که بدستی
رسول خدا صلی الله علیه و الله و سلم منع کردند از نماز نفل بعد از نماز فجر تا بلند شدن آفتاب
و شرف بهم نشانه توفیق و کسر را مبدء از اشراق در روایت کرده شده است بَابُ الصَّلَاةِ
بِرُؤْسِ النَّوْمِ است در بیان حکم نماز نافله بعد از نماز فجر تا بلند شدن آفتاب
بروزن تغرب و معنی اول اضا است و ارتفاع است و معنی ثانی طلوع و بعضی گفته اند هر دو متحد اند
و بعضی گفته اند مراد از ارتفاع است و این حدیث حجت است بر آن که بَابُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْعَصْرِ

حَتَّى تَغْرُبَ وَمَنْعَ كَرْدَنَ الْخَفَرَتِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَقْلِ ضَوَانِ بَعْدَ زَمَانِ عَصْرِ
 تَاغْرُوبِ شَدْنِ اَنْتَابِ وَبُودِهِ سِتِّ عَمْرَبِنِ الْخَطَابَتِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَمْ مَبْرُوكَسِي رَاكَمْ مَبْخُورَانِ دُورِ كَعْتِ رَابِعِ ز
 عَصْرِ وَرَحْضُورِ مَحَابِهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ مِنْ غَيْرِ الْكَارِ اَزْ هَيْجِ بَكِي اَزْ مَحَابِهِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ وَكَفْتَهُ هِتْ اِبْنِ بَطَالِ
 مَتَوَاتِرْ شَدَّ اِنْدَا عَادِيثِ اَزْ رَسُوْلِ خَدَا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دَرِ نَهِي اَزْ نَمَازِ بَعْدَ زَمَانِ زَبِيحِ وَبَعْدَ زَمَانِ عَصْرِ
 كَفْتَهُ هِتْ عَسْنِي لَيْسَ دَلَالَتِ كَرْدَا اِيْخْدِيثِ بَرَانِ كَمْ نَمَازِ الْخَفَرَتِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ زَمَانِ عَصْرِ مُخْصُوصِ
 بِالْخَفَرَتِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بُودِهِ هِتْ سِوَايِ اِمْتِ زِيْرَا كَمْ رَوَايْتِ كَرْدِهْ شَدَّ هِتْ كَمْ رَسُوْلِ خَدَا صَلَّى
 اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دُورِ كَعْتِ خَوَانْدَنِ پَشِ اَزْ عَرُوبِ اَنْتَابِ وَتَرْكِ نَكْرَدِهْ اِنْدَا اَنْزَا كَفْتَهُ هِتْ كَرَا
 اَوْقَاتِي كَمْ نَهِي كَرْدِهْ شَدَّ هِتْ اَزْ نَمَازِ دَرَانِ بَرْدِ وَنُوعِ هِتْ يَكِ نُوعِ مُتَعَلِقِ هِتْ بِنَمَازِ وَيَكِ نُوعِ مُتَعَلِقِ
 بُوْقْتِ لَيْسَ صَدِيثِ اَوْلِ وَرَابِعِ دَلَالَتِ مِيْكَسِدِ بَرِ نَهِي بَعْدِ دُو نَمَازِ فَجْرِ وَعَصْرِ وَصَدِيثِ ثَمَانِي وَثَالِثِ بَرِ نَهِي
 اَزْ وَقْتِ طُلُوعِ وَغُرُوبِ كَفْتَهُ هِتْ قَاضِي بِنَهَا اِخْتِلَافِ كَرْدِهْ دَرِ جَوَازِ نَمَازِ بَعْدَ زَمَانِ فَجْرِ وَعَصْرِ وَنَزْدِ طُلُوعِ
 وَغُرُوبِ لَيْسَ رَفْتَهُ هِتْ دَاوِدِ لَيْسُ جَوَازَانِ دَرَانِ اَوْقَاتِ وَشَايِدْ كَمْ وَيِ حَمَلِ كَرْدِهْ هِتْ نَهِي رَابِعِ تَرْتِيْبِ
 نَبِيْرِ تَحْرِيْمِ وَكَفْتَهُ هِتْ اِمَامِ شَاْفِعِي جَابِزِ نَيْسْتِ نَمَازِي كَمْ سَبَبِ نَيْسْتِ اَنْ رَاوَا اِمَامِ اَعْظَمِ اَبُو حَنِيفَةَ رَحِمَهُ اللهُ حَرَامِ
 مِيْكَوِيْدِ هِرْ نَمَازِ رَا سِوَايِ عَصْرَانِ رُوْزِ تَرْدِيْكَ اَصْفَرِ اَوْ حَرَامِ مِيْكَوِيْدِ مَنْدُورِهْ وَنَافِلِهْ بَعْدِ هِرْ دُو نَمَازِ وَ اِمَامِ مَالِكِ
 حَرَامِ مِيْكَوِيْدِ دَرَانِ اَوْقَاتِ نَوَافِلِ رَا نَهْ فَرَا اِيْضِ رَاوَا مَوْافَقَتِ كَرْدِهْ هِتْ اَوْرَا اِمَامِ اَحْمَدُ مَكْرَاهِيْ نَيْسْتِ كَمْ
 وَيِ جَابِزِ دَاشْتَهْ هِتْ دُورِ كَعْتِ طَوَافِ وَكَفْتَهُ هِتْ نُوِي اِجْمَاعِ كَرْدِهْ اِنْدَا بَرَا كَرَامَتِ نَمَازِي كَمْ
 نَيْسْتِ اَنْزَا دَرِ اَوْقَاتِ وَاتِّفَاقِ هِتْ بَرِ جَوَازِ فَرَا اِيْضِ مَوَادِدِ دَرِ اَوْقَاتِ وَ اِخْتِلَافِ كَرْدِهْ اِنْدَا
 دَرِ نَوَافِلِي كَمْ سَبَبِ دَرِ نَزْهِنَا كَمْ لِحْمَةِ الْمَسْجِدِ لَيْسَ جَابِزِ دَاشْتَهْ هِتْ اَنْزَا اِمَامِ شَاْفِعِي بَلَا كَرَامَتِ دَرَانِ
 حَالَتِي كَمْ اِجْتِهَادِ كُنْشُدِهْ هِتْ بَا يَكْ نَابِتِ شَدَّ هِتْ اَزْ رَسُوْلِ خَدَا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَمْ قَضَا
 كَرْدَنِ سُنْتِ ظَهْرِ رَابِعِ عَصْرِ لَيْسَ حَافِظَهْ بَطْرُقِ اَوْلِي جَابِزِ بَاشَدِ وَفَرِيْفَهْ كَمْ فَوْتِ شَدَّ بَاشَدِ قَضَا اَنْ
 اَوْلِي هِتْ جَوَازِ حَدَّثَنَا مَسْدُوقٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ حَدِيثُ كَرْدِ
 مَا رَسَدَ وَكَفْتِ حَدِيثُ كَرْدِ مَا رَا يَحْيَى بِنِ سَعِيْدِ قَطَانَ اَزْ شُعْبَةَ بِنِ الْحَجَّاجِ اَزْ قَتَادَةَ بِنِ دَعَامَةَ قَالَتْ

بغیر نظر کردن بسوی آن گفته است یعنی در آن حالتی که نفل میکنند از صحاب حنفیه که ملامت و منابذة و القاء
 حجر بوده اند بیجا و جاهلانه که دو مرد قصد میکردند بیع را پس وقتی که می انداخت مشتری بر آن بیع سنگریزه
 یا می انداخت از ابایع بسوی مشتری یا لمس میکرد از مشتری لازم میشد بیع و تحقیق منع کرده است
 شارع از آن همه و خواهد آمد زیادتی کلام متعلق باین در باب بیوع و لباس الثا^{لث} الله تعالی باب
لَا يُخْرِى الصَّلَاةَ قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ این باب بتئیین است قصد کرده نشود نماز پیش از
 غروب آفتاب و در بعضی نسخ بصیغه معلوم است یعنی قصد نکند نماز را مصلی پیش از غروب آفتاب
 و در بعضی نسخ لایحروا بصیغه جمع است حدیثنا عبد الله بن یوسف قال أخبرنا مالك عن
 نافع عن ابن عمر حدیث کرد ما را عبد الله بن یوسف بنیسی گفت خبر داد ما را امام مالک از نافع
 معنی ابن عمر از عبد الله بن عمر رضی الله عنه که صحابی است أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
قَالَ لَا يُخْرِى أَحَدُكُمْ فَيُصَلِّي عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَلَا عِنْدَ غُرُوبِهَا که برستی رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند که قصد نکند یکی از شما پس بخواند نماز و طلوع شدن آفتاب و نه نزد غروب
 آن در فسطائی گفته لایختری بنیوت حرف عدلی که مقتضی است مخریت فعل را و سابق بود حرف
 نفی را لکن بمعنی نهی است گفته است در شرح تفریب لایتری بالنبات القدر صحیحین و موطایست
 و وجه صواب حذف است تا باشد علامت جزم لیکن اثبات اتساع است پس آن مثل
 قول حق تعالی است ان من بغی وبصیر در قرأت کسی که خوانده است با ثبات یار و عمیری بمعنی
 قصد است و فیصل منسوب است بنا بر جواب نهی که لایختر است مثل مضارع که مقرون بفعل
 در قول قائل ما تینا فخذ ثنالبس مراد نهی است از ختری و نماز معا و جایز است این حرف
 جزم را بر عطف یعنی لایختری لایصل و جایز است رفع بنا بر متصلی قطع یعنی لایختر فهو یصل و در حدیث
 نبی است از نماز نرد طلوع آفتاب و نزد غروب آن و آن متفق است فیما بین صحابه
 شده است در آن برد و حالت طلوع و غروب و در غیر آن نهی باقی است بسوی طلوع تا که بلند کرد
 آفتاب و نهی متوجه میشود پیش از غروب از وقت زدن شدن آفتاب و تغییر آن و گفته

کرمانی که جایز است که نهی متعلق شود و فعلی دیگر یعنی قصد نکند فعلی را که سبب شود آن فعل برای واقع
 واقع گردانیدن نماز در وقت نهی که طلوع آفتاب یا غروب است حدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنِ
عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا اِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ اِبْنِ شَهَابٍ قَالَ حَدَّثَنِي
عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ الْجَنْدِيُّ حَدِيثُ کرد ما را عبد العزیز بن عبد السد بن یحیی القرظی اوسی مدنی گفت
 حدیث کرد ما را ابراهیم بن سعد بسکون عین مہملہ از صالح کہ ان ابن کیمان مودب ولد عمر بن عبد
 العزیز است از ابن شہاب زہری گفت حدیث کرد مرا عطاء بن یزید جبندی یضم جیم و سکون نون
 و یفتح وال مہملہ و کای مضموم ہم روایت میشود و بعد آن عین مہملہ منسوب است بسوی جبند
 بن لیث بن ابی بکر ابن عبد مناف بن کنانہ اِنَّهُ سَمِعَ اَبَا سَعِيدٍ الْخَدْرِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ کہ بدستی شان اینست کہ شنید آن ابن عطاء بن یزید
 ابوسعید خدری را کہ میگفت شنیدم من رسول خدا را صلی الله علیه و آله وسلم یقول لا
صَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ کہ میفرمودند نیست هیچ نمازی بعد از نماز فجر
 تا کہ بلند شود آفتاب و لا صلوٰة بعد العصر حتی تغیب الشمس و نیست هیچ نمازی
 بعد از نماز عصر تا کہ غایب شود آفتاب و غروب کرد این نفی است بمعنی نهی مثل قول آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم لا نکاح الا بشہود پس اگر کوئی نوجو کہ نہ حدیث دلالت میکند بر ترجمہ
 میگویم لا صلوٰة کہ در حدیث واقع است معنی آن اینست کہ نیست صحت برای نماز پس لازم آمد
 ازان کہ قصد میکند آنرا مکلف زیرا کہ عاقل مشغول نمیکرد و بخیزی کہ متضمن بنا باشد بر فایده
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ اَبَانَ قَالَ حَدَّثَنَا عِنْدُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ اَبِي التَّيَّاحِ
 حدیث کرد ما را محمد بن ابان بفتح ہمزہ و تخفیف بار موصوہ بلخی و بعضی گویند واسطی مردور سہ
 دو صد و چهل و چهار گفت حدیث کرد ما را عند ر یضم غین معج و فتح وال مہملہ و ضم ان وان
 محمد بن جعفر است گفت حدیث کرد ما را شعبہ بن الحجاج از ابی التیاح بفتح تار مشاة فوقیہ
 و تشدید بار مشاة حنیہ آخر ان ہمزہ و ان یزید بن حمید ضعی بصیرت قال سمعت حمران

بن ابان یحَدِّثُ عَنْ مَعْوِيَةَ كَافَتْ اَبِي التَّيَّاحِ شَنِيدِمُ مِنْ حَمْرَانَ بِضَمِّ حَاءٍ مَهْمَلَةٍ وَسُكُونِ
 مِيمِ ابْنِ ابَانَ بِفَتْحِ هَمْزِهِ وَتَخْفِيفِ بَاءِ مَوْصُوْدَةٍ كَمَا حَدَّثَتْ كَرْدَازِ مَعْوِيَةَ بْنِ اَبِي سَفِيَّانٍ كَمَا صَحَّابِي سَتِ
قَالَ اَنَّكُمْ لَتَتَصَلُّونَ صَلَاةَ لَقَدْ صَحَّبْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ فَمَا رَأَيْنَاهُ يُصَلِّيهِمَا كَافَتْ مَعْوِيَةَ كَمَا بَدَرَسْتِي شَمَاهِرِيَّةً يَخْوَانِيْدُ نَمَازِي رَا كَمَا قَسَمَ خُذْرَاءُ
 تَحْقِيقِ صِحِّتِ دَاشْتِيْمُ بَارِسُوْلُ خُذْرَاءُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ نَرِيْدُ بِمِ مَّا اَلْخَفَرْتُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ رَا كَمَا يَخْوَانِيْدُ نَمَازِ اَوْ لَقَدْ نَهَى عَنْهُمَا يَعْنِي الرَّكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَقَسَمَ خُذْرَاءُ
 تَحْقِيقِ نَبِيِّ كَرْدَهَ اَنْدَا تَخَفَرْتُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اَزْ اَنْ دُوْرُ رَكَعَاتِ نَمَازِ دُوْرُ بَعْضِي نَسَخَ عَنْهَا سَتِ
 وَفِيْمَا رَا جَعَلِي سُوِيْ صَلَاةٍ اَسْتِ مَرَادِ مِيْدَارِ دَعْوِيَةِ اَزْ اَنْ رَكَعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ اَلْقَعْتَا
 صَاحِبِ خَيْرِ جَابِي اَزْ يَخْدِيْثِ رَا اِلَ مِيْكَرَا اَنْدَا وَاِوَيْلَ رَا اَبَانَ كَمَا بُوْدَهَ اَنْدَا اَنْ دُوْرُ رَكَعَاتِ اَزْ خَوَاصِلِ اَلْخَفَرْتُ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَكْرَانِيْكَ تَا وَاِوَيْلَ كَرْدَهَ اِيْخْدِيْثِ رَا اَبَانَ كَمَا مَرَادِ مَعْوِيَةَ لَمْ يَصَلِّيْهَا فِي الْمَسْجِدِ بُوْدَهَ اَسْتِ
 وَبُوْدَهَ اَسْتِ اِيْنِ تَا وَاِوَيْلَ رَا صَدِيْقِيْ كَمَا رُوَايَتْ كَرْدَهَ اَسْتِ اَنْ رَا اَمَ الْمُؤْمِنِيْنَ عَائِثَةَ صَدِيْقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
 وَخَوَاصِلِ اَلْمَدْرِيْنَ نَزْدِيْكَ وَاَنْ اِيْسَتْ كَمَا اَلْبَنِيْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَصَلِّيْهَا وَاَلَمْ يَصَلِّيْهَا فِي الْمَسْجِدِ
 مَخَافَةَ اَنْ يَتَقَلَّ عَلَى اُمَّةٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْنِي بُوْدَهَ رَسُوْلُ خُذْرَاءُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَمَا يَخْوَانِيْدُ نَمَازِ
 دُوْرُ رَكَعَاتِ بَعْدَ اَزْ عَصْرِ اَوْ يَخْوَانِيْدُ نَمَازِ اَنْ دُوْرُ رَكَعَاتِ بَعْدَ اَزْ عَصْرِ اَدْرُ مَسْجِدِ اَزْ تَرَسِ كَرَانَ كَرَانَ اِيْدِيْنَ بَرَامَتْ
 حُوْدِيْكَ مِيْكَوْنِيْمُ مَاحْتِمَالِ اَسْتِ كَمَا بَاشَدُ قَوْلِ اَنْ اَمَ الْمُؤْمِنِيْنَ يَصَلِّيْهَا وَاَلَمْ يَصَلِّيْهَا فِي الْمَسْجِدِ اَشْرَارَةَ
بِسُوِيْ عَدْرُ كَسِيْ كَمَا مَنَعَتْ اَسْتِ اَزْ صَحَابِيْ اَنْ دُوْرُ رَكَعَاتِ رَا وَاَلَمْ يَصَلِّيْهَا بَعْضِي رَكَعَتَيْنِ اَسْتِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ
بْنُ سَلَامٍ قَالَ اَخْبَرَنَا عَبْدَةُ عَنْ عَمِيْدِ اللَّهِ جُبَيْبٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ
 حَدَّثَتْ كَرْدَهَ اَسْتِ بِنِ سَلَامٍ تَخْفِيفِ لَامٍ كَافَتْ خَبْرُ دَاوَمَارَا عَبْدَهَ وَاَلَمْ يَصَلِّيْهَا بَعْضِي نَسَخَ عَنْهَا اَسْتِ كَمَا اَنْدَا
 اَزْ عَمِيْدِ اَسْتِ اَزْ جُنَيْبِ بَعْضِي فَارِسِيْ وَبَدُوْا مَوْصُوْدَهَ دَرْمِيَانَ اَنْ هَرُوْا بِرُكْنِيْمِ بَعْضِي مَعْمُوْرَ اَرْعَضِيْنَ
 عَاصِمِ اَزْ اَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَمَا صَحَّابِي سَتِ قَالَ لَمَّا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَنْ
 صَلَاتِهِمْ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ كَافَتْ اَبُوْهُ هُرَيْرَةَ مَنَعَهُ كَرْدَهَ رَسُوْلُ خُذْرَاءُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

و سلم از دو نماز یکی از آن بعد از نماز فجر تا که طلوع شود آفتاب گفته است فسطائی مراد بطلوع اینجای ارتفاع
 آفتاب است برای احدی نبی که وَالَّذِينَ يَرَانِ وَقَبْلَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرِبَ الشَّمْسُ و دوم از آن دو نماز نماز
 بعد از نماز عصر است تا که غروب شود آفتاب بَابُ مَنْ كَثُرَتْ صَلَاةُ الْإِبْرَاهِيمَ
الْعَصْرِ وَالْفَجْرِ بابت در بیان کسی که گروه نمیدارد نماز را مگر بعد از عصر و بعد از نماز فجر گفته است صاحب
 خیر جاری که اینجای مضاف محذوف است که آن لفظ روایت است و مراد بیان روایت کسی است که گروه
 نداشته نماز را مگر درین دو وقت نه در وقت استوا و جمهور فقها بر آن است نماز مذوق است استوا
 نیز بخلاف امام مالک و میل بخاری بسوی عدم کراهت است در وقت استوا گفته است یعنی در الخالی
 که نقل کننده است از توضیح که غرض بخاری ازین باب زود قول کسی است که منع کرده است نماز را نزد استوا
 و این ظاهر است وَأَبُو عُمَرَ وَأَبُو سَعِيدٍ و ابو هریره روایت کرده است آن عدم
 کراهت را عمر بن الخطاب و عبد الله بن عمر بن الخطاب و ابو سعید خدری و ابو هریره رضی الله عنهم
 که هم صحابه اند حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي نَوْفَلٍ
عَنِ ابْنِ عُمَرَ حدیث کرد و ابو النعمان و نام وی محمد بن الفضل است گفت حدیث کرد و ابو ایوب بن
 زید از ابوبسجت بن از نافع معنی عبد الله بن عمر قال أَصْلِي كَمَا رَأَيْتُ أَصْحَابِي يَصَلُّونَ گفت
 گفت عبد الله بن عمر میخوانم من نماز چنانچه دیده ام من اصحاب خود را که میخواهند نماز را و مقرر داشته
 از آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم گفته است که مانی پس اگر گویی تو صحت و وجه دلالت درین کلام
 مایا تقریر رسول است صلی الله علیه و اله و سلم گفته است که مانی پس اگر گویی اراده کرده است رویت
 در حالت حیوة آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم و یا اجماع صحابه اگر اراده کرده است رویت را بعد وفات
 آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم وَلَا أَنفَى أَحَدًا يَصِلُ بِلَيْلٍ وَنَهَارٍ مَا شَاءَ مَنَعْنَا منع نمیکند
 من هیچ یکی را که نماز بخواند در شب یا در روز چیزی را که بخواند از نماز که خوانده گفته است فسطائی نهی
 بفتح همزه و ما است غیر آن لَا تَحْرُجُ وَأَطْلُوعِ الشَّمْسِ وَكَأَنَّهَا سَوَاءٌ آنکه قصد نکنند
 نماز را وقت طلوع آفتاب نه وقت غروب آن گفته است که مانی یعنی نهی نمیکند من شمارا مگر این نهی این

دلیل است بعد وفات آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم زیرا که اجماع منصور نیست صحت آن مکرر در وفات
 آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم و اگر نه قول آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم نه حاجت قاطعه است و این
 حدیث دلیل امام مالک است زیرا که او گفته است باک نیست بنماز نزد استوای آفتاب و گفته است امام شافعی
 نماز استوا مکرر است مکرر جمع برای حدیثی که ثابت شده است از رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم که مکرر
 میباشند نماز نزد استوا آفتاب مکرر و جمع و روایت کرده است ابن ابی شیبہ که بدرستی بود سر و پا
 که نماز میخواند در نیم روز بس گفته شد و او را که بدرستی در روزهای دوزخ کثرت مکرر و در نیم روز بس گفت
 نماز سزاوارترین چیز است که پناه بگیرم من بآن از دوزخ وقتی که کثرت مکرر در روزهای آن و منع
 کرده است نماز را در آن وقت امام شافعی و امام احمد و امام اعظم رحمهم الله برای حدیث عقبه بن
 عامر نزد مسلم و حین بقوم قائم الظهیرة و لفظ روایت بهیچ وجهی حتی استوی الشمس علی راسک کفر
 فاذا زالت فصل و تحقیق استثنای کرده است امام شافعی و کسی که موافقت کرده است ماوی از آن
 روز جمع را زیرا که رسول صلی الله علیه وآله وسلم خواندند مردم را بسوی بگاہ آمدن در مسجد برای نماز جمع
 روز جمع و رغبت دادند مردم را در نماز تا بر آمدن امام وضو آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم

نمی بر آمدند مگر بعد از زوال **بَابُ مَا يُصَلِّي بَعْدَ الْعَصْرِ مِنَ الْفَوَائِتِ وَ**

مخوفا با است در بیان چیزی که خوانده میشود بعد از نماز عصر از قضا فوائت و مانند آن گفته است
 صاحب خیر جاری کلمه بیان است برای کلمه ماوی صلی بر صیغه مجهول است و مراد نحو باشد مثل نماز جنازه است
 و بعضی روایت نیز گفته اند و در بعضی نسخ و غیر بجای و نحو است گفته است ابن میسر که قول امام بخاری و نحو
 برای داخل کردن این روایت نافله است پس ظاهر ترجمه برای اخراج نافله محضه است که سبب نیست
 آنها را گفته است یعنی میگویم من مسلم نمیدارم مگر باشد قول امام بخاری و نحو برای داخل کردن این
 روایت نافله بلکه مراد از آن دخول مثل نماز جنازه است اگر حاضر نشود در آن وقت که در وقت
 و نهی دارد درین باب عام است متنازل است آن نوافل را که نیست سبب آنرا است و قال کتب

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ الْعَصْرِ كَعَتَيْنِ وَ كَفَتْ

کرب مصغر از ام سلمه بفتح لام زوجه رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم خواندند رسول خدا صلی الله
 علیه و آله وسلم بعد از نماز دو رکعت و قال شغلنی ناس من عبد القیس عن الکتبتین
 بعد الظهر و فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم مشغول ساختند مرا مردی که از
 عبد القیس بودند از آن دو رکعت که بعد از ظهر است گفته است فطلانی یعنی این دو رکعت
 که بعد از عصر خوانده شد همان دو رکعتی است که بعد از ظهر خوانده میشود و استدلال کرده است
 باین حدیث امام شافعی بر عدل مرا هست نافله که آن را سببی است و جواب داده اند ما نمان
 باینکه آن از صفات آنحضرت است صلی الله علیه و آله وسلم حدثنا ابو نعیم قال حدثنا
 عبد الواحد بن ایمن قال حدثتني ابی انک سمع عائشه حدیث کرد ما را ابو نعیم
 بضم اول فتح ثانی گفت حدیث کرد ما را عبد الواحد بن ایمن بفتح همزه و میم و در میان آن
 هر دو یاد مشاء تحتیه ساکنه است گفت حدیث مرا پدر من که ایمن بن محمد است بعضی آنکه حدیث
 گفته که بوده است حبش معتق ابی ابی عمر و مخزومی قرشی مکی که بدرستی شنیده است که شنیده است
 آن ایمن عایشه صدیقه رضی الله عنها را قالت و الذي ذهب به ما تركك حتى
 لقي الله حتى عجز رجل گفت عایشه صدیقه رضی الله عنها قسم انگسی است که برده است
 رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم تا که ملاقات با خدا عز و جل گفت است کرمانی قسم
 خورده است ام المومنین عایشه صدیقه رضی الله عنها بخدای عز و جل برینکه رسول خدا صلی الله علیه و آله
 وسلم ترک کرده اند دو رکعت بعد العصر را تا که انتقال کردند از دنیا و در بعضی نسخ ذاب بنفس است
 بجای هر دو ما لقی الله حتى نقل عن الصلوة و كان يصلي كثير امن صلواته قاعدا
 و ملاقات کردند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم الله تعالی را تا آنکه گران شدند و عاجز آمدند از کثرت
 قیام در نماز و بودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم که میخواهند بسیار بر از نماز خود در حالت نشستن
 گفته است در خیر جاری بدانکه تحقیق در قول ام المومنین عایشه صدیقه رضی الله عنها و ما لقی الله حتى نقل
 عن الصلوة بضم قاف اشارتست بسوی نکته و مخفی نیست بر اهل معرفت از اینکه بدرستی رسول

خدا صلی الله علیه و آله وسلم کویا که راضی نشدند بقرض خود در دنیا بعد که آن کردید بر آنحضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم کثرت قیام در نماز برای ضعف و بوده است نماز محبوب آنحضرت صلی الله علیه و آله
 وسلم زیرا که نماز معراج مومن است و بسوی همین اشاره میکنند نیز قول آن ام المومنین براسرار نبوة
 علی صاحبها افضل الصلوة و احمّل التحیة تعنی الزکعتین بعد العصر مراد میدار دامت المومنین علیها
 صدیقه رضی الله عنهما آن رکعتین را که بعد از عصر است وكان النبي صلی الله علیه و آله وسلم یصلیها
ولا یصلیها فی المسجد مخافة ان یتقل علی امته و بودند رسول خدا صلی الله علیه و آله
 وسلم که بخواند آن دو رکعت بعد العصر را و بخواند آنرا در سجده از جهت خوف که آن خواندن است
 خود گفته است صاحب خیر جاری مخافة بفتح بهم است یعنی خوف من ان یتقل و کلمه آن در ان یتقل مصدر است
 و حذف حرف جر در آن و ان قیاس است و یتقل نشد بقاف از تفعیل است بر صیغه معلوم و ضمیر
 در ان عاید است بسوی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در روایت کرده شده است بفتح یا مشاة تخینه
 و ضم قاف از ثقل و نقل کرده است هر دو روایت را عینی و الکفا کرده است فسطائی با خبر و حاصل آنکه
 بخواند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم آن دو رکعت بعد العصر را در مسجد تا مانع نشوند آنحضرت را
 مردم در آن دو رکعت بس باشند که آن بر او شان زیرا که آن وقت معاملات او شانت و لهذا
 واقع شده است تاکید بتخصیص در نماز وسطی که آن همین نماز عصر است بر قول راجح و درین خواندن
 دو رکعت بعد از عصر وقت شان آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم زیرا که خاص گردانیده شدند
 بنمازی که نبوده است مرغیرایش زیرا ان نماز و کان یحب ما یخفف عنهم و بودند آنحضرت صلی
 الله علیه و آله وسلم دوست میداشتند تخفیف را از امت نمود و یخفف بر صیغه مضارع معلوم است
 از تفعیل و جانز است بر صیغه مضارع مجهول نیز در روایت کرده شده است بر صیغه ماضی هم ازین باب گفته است
 عینی احتیاج کرده است باین حدیث کسی که جانزد داشته است نقل بعد از عصر ما دومی که فسر کرده است
 نزد غروب آفتاب و آورده است این حدیث را بخاری در فصار فاسه بعد از عصر و لهذا ترجمه کرده است
 بر آن عصر از طلوع و غروب میگویند که این دو رکعت بعد از عصر از صفای آنحضرت صلی الله علیه و آله

و سلم بوده است و دلیل برین حدیثی است که روایت کرده است از ابوداود از حدیث ذکوان
 معنی ام المومنین عائشه صدیقه رضی الله عنها که بدستی ام المومنین عائشه صدیقه رضی الله عنها حدیث
 کرد ذکوان را که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم بودند که میخواهند نماز بعد از عصر و نهی کردند
 ازان و روزه وصال خود نگاه میداشتند و نهی میکردند ازان حَدَّثَنَا مُسَدُّ بْنُ قَالٍ حَدَّثَنَا
يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي حَدِيثَ كَرْدَمَارِ اسْدِ بْنِ سِرِّهِ كَفَتْ حَدِيثَ
كَرْدَمَارِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدِ الْفُطَّانِ كَفَتْ حَدِيثَ كَرْدَمَارِ هِشَامِ كَفَتْ خَبْرَ دَاوُدَ مَرَادٍ مَرْدَمَانَ أَنَّ عُرْوَةَ
بِنَ الرَّزْبِيِّ قَالَتْ قَالَتْ عَائِشَةُ أَيْنَ اخْتِي مَا تَرَكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ الشَّجَدَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ عِنْدِي قَطُّ كَفَتْ عُرْوَةُ بِنَ الرَّزْبِيِّ كَفَتْ امَ الْمُؤْمِنِينَ
 عائشه صدیقه رضی الله عنها ای بسر خواهر من شرک نکرده اند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم دو رکعت
 بعد العصر را نزد من هرگز گفته است صاحب خبر جاری ابن اختی منصوبت بند الجذف
 حرف آن و در بعضی نسخ بزرگ حرف نداشت و بوده است ماورعروه ابن الزبیر اسما بنت ابی
 بکر خواهر ام المومنین عائشه صدیقه رضی الله عنها و مراد از سجدتین رکعتین است بطریق مجاز از
 قبیل ذکر خبر و اراده کل بخدیش و مانند آن دلالت میکنند بر عدم ترک آن رکعتین پس حاصل که
 میشوند بر بودن آن رکعتین از حضرت صلی الله علیه و اله و سلم چنانچه تصریح کرده است
 بان عینی پس منافات نیست در فعل آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم و در میان نهی او شان
 و زدن عمر کسی را که خوانده بود آن دو رکعت را لیکن مشکل میشود این بحدیثی که روایت کرده شد که
 از ابن عباس رضی الله عنه که آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم خواندند دو رکعت بعد از عصر
 زیرا که امه بود آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم را مالی پس مشغول ساخت آنحضرت صلی الله
 علیه و اله و سلم را دو رکعت بعد از ظهر پس خواندند آن دو رکعت را بعد از عصر باز اعاده
 نکردند پس ناچار است که صل کرده شود و تقی بر عدم علم اعاده مرادوی را و عدم اطلاع آن بر آن
 و مثبت مقدم است بر نافی کذا فی القسطلانی حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا

عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْأَسْوَدِ عَنْ
عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ حَدِيثُ كَرْدِ مَوْسَى بْنِ سَمْعِيلٍ كَفْتُ حَدِيثَ كَرْدِ مَارِ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ
زِيَادٍ كَفْتُ حَدِيثَ كَرْدِ مَارِ الشَّيْبَانِيِّ أَبُو إِسْحَاقَ سَلِيمَانَ كَفْتُ حَدِيثَ كَرْدِ مَارِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ
أَزِيدِ رَحْمَةَ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدِ بْنِ قَبِيصِ بْنِ كُوفِيٍّ مَخْضَرِيٍّ إِزَامِ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ صَدِيقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ
رَكْعَتَانِ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُوهُمَا سِتْرًا وَلَا عَلَانِيَةً رَكْعَتَانِ
قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْعَصْرِ كَفْتُ أَمِ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ صَدِيقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
وَوُجُوهُهُ أَنْدَرُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَمَا تَرَكُ كُنْدَانَ وَنَمَازَ رَانَةَ فِي رِيهَانِ وَنَهْ دَرِ الشَّكَارِ
يَكُنْ نَمَازَ إِزَامِ دَوْرَ رَكْعَتِ بَشْرٍ مِنْ نَمَازِ عِطْرَتِ دَوْمِ إِزَامِ دَوْرَ رَكْعَتِ بَعْدَ نَمَازِ
عِطْرَتِ كَفْتُ هُنَّ صَاحِبَةُ جَارِيٍّ رَادِ رَكْعَتَانِ صَلَوَاتَانِ هُنَّ حِنَاطُ دِلَالَتِ يَكُنْ بِرَانَ مَاجِدِ
إِنْ أَرْتَفِيسُ وَقَوْلِي سِتْرًا وَعِلَانِيَةً كُنَايَتِ هُنَّ إِزَامِ رَوِ مَوَاطِبَةٍ بِرَانَ لَيْسَ مَنَافِي نَمَازِ جَارِيٍّ
كَمَا رَوَيْتُ كَرْدِ هُنَّ رَامِ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ صَدِيقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَمَا أَخْبَرْتَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
بُودَنْدُ كَمَا مَنِيخُو أَنْدَرِ دَوْرَ رَكْعَتِ رَاوِ مَنِيخُو أَنْدَرِ رَادِ مَسْجِدِ وَبَا مَرَادِ لَهْرِ عَدَمِ إِطْلَاعِ
بِحَاسِ بِأَشَدِّ سَوَايِ أَنْدَرِ الْمُؤْمِنِينَ وَبِعِلَانِيَةِ إِطْلَاعِ أَنْدَرِ وَغَيْرِ أَنْدَرِ أَنْدَرِ كَمَا فِي رَخَانَةِ بُودِ
هُنَّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرَفَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ
الْأَسْوَدُ وَمَسْرُوقٌ شَهِدَا عَلَى عَائِشَةَ حَدِيثَ كَرْدِ مَارِ مُحَمَّدِ بْنِ عَرَفَةَ بِدَوْعَيْنِ
مَهْمَلَةٍ مَفْتُوحَةٍ مِشْرِ دَوْرِ مَهْمَلَةٍ أُولَى سَاكِنَةٍ ثَانِيَةٍ مَفْتُوحَةٍ كَفْتُ حَدِيثَ كَرْدِ مَارِ شُعْبَةَ بْنِ
الْحِجَاجِ أَرَابِيِّ إِسْحَاقَ عَمْرٍو بَوَاوِ سَمْعِيٍّ كَفْتُ أَبُو إِسْحَاقَ دِيمِ مِنْ الْأَسْوَدِ وَمَسْرُوقِ رَاجِ
وَإِنْ أَحَدٌ هُنَّ دَرَانِ حَالِيٍّ كَمَا هِيَ دَادِ نَدِيرِ عَائِشَةَ صَدِيقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا حَدَّثَنَا
قَالَتْ مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَأْتِيَنِي فِي يَوْمِي بَعْدَ الصُّبْحِ
إِلَّا صَلَّى رَكْعَتَيْنِ كَفْتُ أَمِ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ صَدِيقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بُوْدَنْدِ رَسُولِ
خَدِ أَصْلِي بِاللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَمَا بِيَانِي دَرِ رُؤُوسِ مِنْ بَعْدِ نَمَازِ عِطْرَتِ مَلِكِ كَمَا مَنِيخُو أَنْدَرِ

دو رکعت را و در بعضی نسخ بوم کجذب با تمکیم است پس احتراز شب میشود گفته است که رمانی الاصلی رکعتین
 یعنی الایمان و ششام فرغ است ای ماکان یا یتینی بوجه او بحاله الا بهذا الوجه و هذه الحالة کتابک
التکبیر بالصلاة فی یوم غیم بابت در بیان مبادرة و سرعت بنماز در روزی که دوران
 ابرت از جهت خوف فوات وقت آن و در بعضی نسخ فی یوم الغیم است بلام تعریف حدیثنا
 معاذ بن فضالة قال حدثنا هشام عن يحيى هو ابن ابي كثير عن ابي قلابه ان
 ابا الملیح حدثه حدیث کرد ما را معاذ بن هشام بن فضالة بفتح فا و ضا و معجمه گفت حدیث کرد
 ما را هشام دستواری از یحیی که آن ابن ابی کثیر است بنا بر مثلثه طائی یمانی از ابی قلابه بکبر و نام
 او عبد الله بن زاید جرمی که بدرستی ابو الملیح بلام تعریف و معجم مفطور و در بعضی نسخ بدون لام تعریف است
 و نام وی عامر بن اسامه مذکور است حدیث کرد او را قال کننا مع بریدة فی یوم ذی غیم
بکروا بالصلاة گفت ابو الملیح بودم ما با بریده در روزی صاحب ابرس گفت بریده بگماه کنید نماز
 یعنی اول وقت خوانید نماز عصر اوقات النبی صلی الله علیه و اله وسلم قال من ترک صلاة
 العصر فقد حبط زینر که بدرستی رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم فرمودند کسی که ترک نماز عصر را
 پس تحقیق تا حشر و نابود عمل وی گفته است فسطحانی حبط بکسر با موصو ده است یعنی باطل شد ثواب بیان
 یا مراد ترک با احتمال است و بر قول احمد نازک نماز کافر میشود پس حبط عمل وی بسبب کفر وی یا بسبب
 تغلیظ است یعنی گویا که حبط شد عمل وی و نمازهای دیگر در تکبیر مثل عصر است بیامع خوف فوت بخروج
 وقت بتقصیر و ترک تکبیر پس مطابقت در میان حدیث و ترجمه با اشاره مفهوم است از قول بریده که
 که بکروا بالصلاة است با علت تکبیر در نماز عصر نه بتصحیح و بیان این حدیث مستوفی گذشته در باب
 من ترک العصر و گفته است صاحب خیر جاری احتمال است که مراد بحبط عمل حبط کمال عمل باشد زیرا که
 بدرستی نماز وسطی نماز عصر است بر قول شهر ارجح و فوت او سطر افضل سیرت میکند بسوی فوات
 غیر آن و اسد اعلم و وجه مطابقت حدیث با ترجمه از جهت آنست که ابر محل است در معرفت و وقت پس
 شاید که فوت شود وقت و حال آنکه ویرا خبر نباشد یا فوت شود وقت استجاب و داخل شود وقت

که ایت بس بدستی آن بنزله ترک صلوة است **باب** **الاذان بعد ذهاب**
الوقت بابت در بیان حکم اذان بعد از رفتن وقت و در بعضی نسخ بعد الوقت است یعنی در حکم
 اذان گفتن برای قضا فوائت حدیثنا **عمران بن میسرة** قال **حدثنا محمد بن فضیل**
قال حدثنا حصین عن عبد الله ابن ابي قتادة عن ابيه **حدث** **کر و مارا**
عمران بن میسر بن یحیی و یار مشاة تخیه ساکنه گفت **حدث** **کر و مارا محمد بن فضیل** بصیغه تصغیر
بجمله گفت **حدث** **کر و مارا حصین** بجا مہمہ مضمومہ و صا و مہمہ مفتومہ و یار مشاة تخیه ساکنه آخر
ان نون از عبد الله بن ابي قتاده از بد روی کہ ابي قتاده است **قال** **سیرنا مع النبی** صلی الله علیه
واله وسلم لیلة فقال **لبعض القوم** **کفت** ابو قتاده کہ **مجاہبی** است **سیر** **کر ویم** ما با رسول خدا
 صلی الله علیه و اله و سلم یک شبی **بکفت** **بعض** قوم اختلاف کرده شده است **در** آنکہ **ان** در کدام سفر
 بوده است **کفته** اند **بعضی** بوده است **وقت** رجوع از خیمہ و بعضی **ان** روایت کرده است **کو** **خبر**
ینا **یا رسول الله** قال **الخاف** **ان** **تناموا** **عن** **الصلوة** **ا** **کر** **و** **داری** **ما** **را** **در** **آخر** **شب**
 یا رسول الله راحت یا ہم این معنی بر تقدیر است کہ لو شرطیه باشد و اگر لو برای تمنی باشد معنی **خوف**
 کاشکی **زود** **آری** **ما** **را** **در** **آخر** **شب** ای رسول خدا و بر تقدیر لو شرطیه جزا **ان** **مخذ** **وقت** **دان** **لو** **وجدنا** **ابرا**
و مانند **انت** **و** **موند** **الخ** حضرت صلی الله علیه و اله و سلم میترسم از خواب کردن شما و باز ماندن از نماز
 تا کہ بر آید وقت **ان** بس **بیدار** **ساز** **د** **ما** **را** **قال** **بلال** **انا** **ار** **ق** **ظ** **کم** **فا** **ص** **ط** **ج** **ع** **وا** **ک** **ف** **ت** **ب** **ل** **ال**
 کہ **موند** **الخ** حضرت صلی الله علیه و اله و سلم بود در الخالی کہ اعما و کنده بود بر عا وة خود بر بیداری
 در وقت معین کہ من **بیدار** **خواهم** **کرد** **شمار** **ال** **بس** **در** **از** **کشید** **و** **خواب** **کنید** **این** معنی وقت است کہ **صیغه**
امر باشد و اگر **صیغه** **ماضی** خوانند معنی چنین دانند **بس** **در** **از** **کشید** **ند** **الخ** حضرت صلی الله علیه و اله
و **سلم** **و** **صحابه** **کرام** **رضوان** **الله** **تعالی** **علیهم** **و** **در** **بعضی** **فقال** **است** **بر** **یا** **وتی** **فا** **و** **اس** **ند** **بلال**
ظہرہ **الی** **راحلتہ** **فغلبتہ** **عینا** **و** **کتیہ** **و** **اد** **بلال** **لست** **خو** **در** **السوی** **را** **احلہ**
حو **و** **بس** **غالب** **آند** **بر** **بلال** **و** **چشم** **وی** **و** **در** **بعضی** **نسخ** **فغلبت** **است** **بج** **ذ** **ف** **م** **غ** **م** **ر** **ف** **د** **ا** **م**

فَاسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ مِنْ خُواب
 کرد بلال پس بیدار شد رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و حال آنکه برآمده بود کناره قرص آفتاب
 فَقَالَ يَا بِلَالُ إِنَّ مَآقِلَتَ لَيْسَ فَرَمُودَ رَسُولِ خِدا صلی الله علیه و آله وسلم ای بلال کجاست
 جنبی که گفتی تو یعنی کجاست و فارغ عهدی که کرده بودی یا کجاست جنبی که اعتماد کردی تو بر آن
 قَالَ مَا الْقِيَتَ عَلَيَّ نَوْمَهُ مِثْلَهَا قَطُّ كَفت بلال انداخته نشده است بر من خوابی
 مثل آن خواب هرگز قال ان الله قبض ارواحکم حين شاء وودها علیکم
 حين شاء فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بدستی الله تعالی قبض کرده است ارواح
 شمارا وقتی که خواست و در کرد آنها را بر شما وقتی که خواست گفته است صاحب خیمه جاری
 فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم این قول از جهت کامل گردانیدن ایشان را در تقویض
 امور بسوی الله تعالی خصوصاً در افعالی که نیست اختیار در آن آدمیان را و مراد از قبض کردن
 ارواح بازداشتن از تصرف در ابدان است و ارواح جمع روح است و آن بتذکیر و تانیث
 مستعمل است گفته است یعنی آن جوهر است نورانی مکرر میگرداند او را اشیا و رویه مدت
 جزیات را و کلیات را حاصل است در بدن متصرف است در آن بی نیاز است از اعتنا
 بریت از تحلل و نما و لهذا باقی می ماند بعد فنا بدن و مثل این جوهر نمی باشد از عالم عنصر بلکه
 می باشد از عالم ملکوت پس از نشان وی اینست که فرزند کند او را خلائقین و دلیل برین قول حق
 تعالی است و لا تخبن الذین قتلوا فی سبیل الله امواتا بل احياء عند ربهم یرزقون یعنی پسنداران
 کسانی را که کشته گشتند در راه خدا این تعالی مردگان بلکه زندگانند نزدیک پروردگار خود روزی داده
 میشوند و قول آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم که وقتی که نموده میشود میت بر نفس ستماده می
 شود روح وی بر آن نفس و میگوید ای اهل من و ای ولد من بستر گفت یعنی اگر کوی که تفسیر
 میکنی تو روح را و حال آنکه فرموده است الله تعالی قل الروح من امر ربی یعنی بگو ای محمد روح از امر
 پروردگار منست میگویند من معنی آن اینست که آن از ابد اعیان است که کائن اند بقول کین از

غیر ماده و غیر تولد از اصلی با وجود آنکه سوال از قدم حدوث روح بوده است و در آن نیست چیزی که منافی باشد نفسییر از انتهی و این خالی از اشکالی نیست زیرا که جواب آن بحدوث امری مشکل نبود که تصریح کرده شد بان و اهل ملل همه فاکند بحدوث عالم جنایح تصریح کرده بعضی ائمه علم کلام حاصل آنکه وجه مطابقت بنا بر چیزی که ذکر کرده شده است که نیست که گفته میشود که آن روح حادث است مسبوق بعدم حاصل است بتعلق اراده و توجه خطاب بکن و چیزی که ذکر کرده است آنرا عینی از بودن روح در بدن موافق است و چیزی را که برانند جمهور علماء و لیکن برای امام ابو زید و بوسی و امام غزالی و کسی تابع ایشانست آن جوهریت مجرد مکانی نیست قدیم نیست زیرا که قدیم غیر الله تعالی هیچ چیز نیست و این از ضروریات دین است اجماع مسلمانان گفته است که زمانی وقتی که قبض کرد الله تعالی روح را میباید که مقبوض نیست کرد و شخصی که در خواب است میت نیست و حال آنکه مقبوض است روح او پس معلوم شد که لازم نیست قبض روح را موت زیرا که قبض دو قسم است یک قسم قبض بمعنی انقطاع تعلق روح است از ظاهر بدن فقط پس آن حالت خواب است و دوم قسم قبض روح بمعنی انقطاع آن از ظاهر و باطن و آن حالت موت است پس موت و نوم نیز در انقباض روح و مفترق اند بکتاب ظاهر و باطن یا بلاک وَقَدْ فَادَنَ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ و فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم ای بلال بر چنین پس اذان بگوید مردم نماز فاذن بصغره امر است از نادین و در بعضی نسخ فاذن الناس است بعد همزه امر از ایدان بمعنی اعلام و تبرک به از بِالنَّاسِ فَتَوَضَّأُ فَلَمَّا اذْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَاَبْيَاضَتْ قَامَ فَصَلَّى بِرُؤُوسِهِ آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم پس هرگاه که بلند آفتاب و پیش و سفیدش برخواستند و نماز فجر خوانند مردم و ابیاضت مشتق از ابیضا من است نقل کردند ایضا را بسوی ابیضا من است تا زیاده شود بنا پس دلالت کند بر زبانی معنی و لهذا این صیغه برای مبایعه است گفته است عینی در بخدیت اذان برای فائده است و برای همین ترجمه کرده است امام بخاری باب اختلاف کرده اند علماء دین پس گفته اند اصحاب اذان واقامت گفته شود برای فائده و احتیاج

بحديث عمران ابن حصين که روايت کرده است از ابو داؤد وغير آن و در ان حديث است ثم امرنا
 فاذن فصلي ركعتين قبل الفجر ثم اقام ثم صلى العجر يعني بستر امر کردند آنحضرت صلى الله عليه وآله وسلم
 پس اذان گفت پس خواندند آنحضرت صلى الله عليه وآله وسلم دو ركعت بستر از فجر بستر اقامت
 گفت مؤذن بستر نماز فجر خواندند و بهمين گفته است شافعي در قول قديم خود و احمد و ابو نؤر و ابن المنذر
 و اگر فوت شوند نماز با بستر اذان گوید برای اولی و اقامت و مخیر است در باقی اگر خواهد هر دو گوید
 برای هر نماز از فوائت و اگر خواهد اقتضای رکعت بستر اقامت برای حدیثی که روايت کرده است نزد ما
 از ابن مسعود رضی الله عنه که بدرستی فوت شدند از رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم چهار نماز روز
 حفر خندق تا که گذشت پاره از شب و گفتن هر چهار را فائمه بطریق مجوز است زیرا که نماز عشا
 فوت نشده بود گفته است معنی آن اینست که عشا فوت شد از وقت معتاد که همیشه
 در آنوقت میخوانند و نیست مراد اینکه فوت شد از وقت جواز پس امر کردند آنحضرت صلى الله
 عليه وآله وسلم بلال را پس اذان گفت بستر اقامت گفت بستر خواندند نماز ظهر را بستر اقامت
 گفت پس خواندند نماز عصر را بستر اقامت گفت پس خواندند مغرب را بستر اقامت گفت پس
 خواندند عشا را پس اگر کوفی که اگر چنین است پس تخمیر از کجا است میگویم من آمده است در روايت
 قضا کردند آنحضرت صلى الله عليه وآله وسلم آن نماز را با اذان و اقامت برای هر دو اصد از بواقی پس
 برای همین اختیار داده شدیم در ان گفته است که مانعی اگر کوفی تو که ثابت شده است که خواب میکنند
 چنان آنحضرت صلى الله عليه وآله وسلم که خواب نمیکند دل آنحضرت صلى الله عليه وآله وسلم حکوت
 فوت شد از آنحضرت صلى الله عليه وآله وسلم وقت نماز گفته است نودی جواب آن اینست که
 جز این نیست که دل درک میکند حیات متعلقه بآن چنانچه حدیث و الم و مانند آن و درک نمیکند
 طایع فجر و غیر آن ازان جهنری که متعلق است بجهنم یا بانکه عدم نوم قلب غالب احوال آنحضرت است
 صلى الله عليه وآله وسلم گفته است تهمی بوده است در نادری که خواب میکردند آنحضرت صلى الله عليه وآله
 مثل خواب دیگر مردمان **باب** مَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ جَمَاعَةً بَعْدَ ذَهَابِ

الْوَقْتِ بَابُتِ دَرْبَانَ حُكْمِ نَمَازِ كَسِيٍّ كَمَا خَوَانِدَه هَسْتِ اَزَا بَرْدَمِ بِطَرِيقِ جَمَاعَهٗ بَعْدَ كُزْشْتَنِ وَقْتِ اَيْنِ
 كَفْتَهٗ هَسْتِ عَيْنِي وَنَضَبِ جَمَاعَهٗ بِنَابِرِ حَالِيَهٗ هَسْتِ اَزَا بِنَابِسِ عَيْنِي بِجَمْعِيْنَ حَدِيثًا مَعَاذِ بْنِ فِضَالَهٗ
 قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ اَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ حَدِيثٌ كَرَمًا رَامِعًا ذِينَ نَقَالَهٗ
 بَفَتْحِ فَا بَهْرِي هَسْتِ كَفْتِ حَدِيثِ كَرَمًا رَامِعًا هَسْتِ اَزَا بِنَابِسِ عَيْنِي بِجَمْعِيْنَ اَبِي كَثِيْرٍ اَزَا اَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ اَزَا
 جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ النَّصَارِيِّ اَلْحَمْدُ لِيَوْمِ الْخُطَابِ جَاءَ يَوْمَ الْخُتْدَقِ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ كَمَا بَدَأَتْ
 عَمْرٍ فِي خُطَابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَمْرًا رُوِيَ فِي خُتْدَقِ بَعْدَ غُرُوبِ شَدْنِ اَفْتَابِ كَفْتَهٗ هَسْتِ قَسْطَلَانِي بُوَهْمِ اَسْتِ
 وَاقِعَهٗ خُتْدَقِ دَرْ سَالِ جِهَارِمِ اَزَا هَجْرَهٗ وَدَرْ خِيْرَ جَارِيَهٗ كَمَا كَفْتَهٗ هَسْتِ صَاحِبِ رَوْضَهٗ الْاَحْبَابِ كَمَا
 اَلْكَتَبُ سِيْرًا بَرَانْدَهٗ كَمَا بُوَدَهٗ هَسْتِ اَيْنِ وَاقِعَهٗ دَرْ سَالِ نَحْمِ اَزَا هَجْرَهٗ وَنَا مَبِيْدَهٗ مِيْشُوْدِ بَعْرُزَهٗ اَحْرَابِ وَنَقَطِ خُتْدَقِ
 بَفَتْحِ خَا بَعْرُ وَدَالِ مَهْلَهٗ عَجَبِي هَسْتِ تَكْلِمِ كَرَمَهٗ اَنْدَا بَانَ عَرَبِ وَكَفْتَهٗ هَسْتِ صَاحِبِ قَامُوسِ خُتْدَقِ مَعْرَبِ
 كُنْدَهٗ هَسْتِ فَجَعَلَ كَيْسَبُ كَفْتَارِ قَرَشِيْشِ بِسِ شَرْعِ كَرْدَنِ حَضْرَتِ عَمْرٍ فِي الْخُطَابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ كَمَا دَامَ
 مِيْدَا دَنْدِ كَفْتَارِ قَرَشِيْشِ اَزَا اِيْرَا كَمَا اَوْشَانِ بُوْدَنُوْ سَبَبِ بَرَا يِ خُتْدَقِ كَمَا اَنْ سَبَبِ شَدِ بَرَا يِ فَوَاتِ نَمَازِ
 وَيْ قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا كَدَيْتُ اَصْلِي الْعَصْرَ حَتّٰى كَادَتِ الشَّمْسُ تَغْرُبُ كَفْتِ عَمْرٍ
 خُطَابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَيِ رَسُوْلِ خُتْدَقِ بُوْدَمِ مَنِ كَمَا بَجُوْ اَنَّمِ نَمَازِ عَصْرًا تَا قَرَبِ شَدَا فْتَابِ غُرُوبِ
 كَفْتَهٗ هَسْتِ صَاحِبِ خِيْرَ جَارِي وَكَدَتِ كَبِيْرَ كَافِ هَسْتِ وَكَامِي ضَمِّ دَا دَهٗ مِيْشُوْدِ اَزَا وَدَرِيْنَ حَدِيثِ دَلِيْلِ
 بَرَانْدَهٗ كَا دَوْ قَتِي كَمَا دَا خُلِ مِيْشُوْدِ بَرَانِ حَرْفِ نَفِيْ مِثْلِ بَاقِي اَفْعَالِ هَسْتِ زِيْرَا كَمَا عَدَمِ مَنَاسِبَتِ دَرْ مِيَانِ اِخْرَارِ
 اَيْنِ قَوْلِ كَمَا كَدَتِ اَصْلِ الْعَصْرِ حَتّٰى قَرَبَتِ الشَّمْسُ لِلْغُرُوبِ ظَاهِرِ هَسْتِ وَتَكَلَّفِ دَرْ اَمْثَالِ اَيْنِ سَتَغْنِي عَنْهُ
 كَفْتَهٗ هَسْتِ كَرَمَانِي اَكْرُوْمِي تُو كَمَا ظَاهِرِ حَدِيثِ تَقَا ضَا مِيْكَنْدَهٗ كَمَا نَمَازِ خَوَانِدَهٗ بَا شَدِ بِسِ اَزَا غُرُوبِ مِيْكُوْمِ مَنِ كَمَا
 سَلَمِ نِيْدَا رَمِ اَيْنِ تَقَا ضَا رَا بَلَكَهٗ تَقَا ضَا مِيْكَنْدَهٗ اَيْنِ كَمَا بُوَدَهٗ هَسْتِ قَرَبِ عَمْرٍ نَمَازِ اَدْرَانِ زِيْرَا كَمَا حَاصِلِ اَيْنِ
 قَوْلِ عَرَفَانِ زِدِ قَرَبِ غُرُوبِ رَا وَلا رَمِ نَمِي اَبْدَا زِيْنَ وَقُوْعِ نَمَازِ دَرَانِ بَلَكَهٗ لَازِمِ كَمَا اَيِدِ عَمْرٍ اَيْنِ
 زِيْرَا كَمَا حَاصِلِ اَيْنِ قَوْلِ عَرَفَانِ صَلِيَتْ حَتّٰى غُرُبَتِ الشَّمْسُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَآلِهِ
 وَاللّٰهُ مَا صَلِيَتْهَا فَرَمُوْدَنِ رَسُوْلِ خُتْدَا صَلِي اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَمِ قَسْمِ خُتْدَا هَسْتِ كَمَا خَوَانِدَهٗ اَمْرًا اَنْ نَمَازِ عَصْرًا

گفته است عینی اگر کوفی تو تا خیر آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم نماز عصر را بنسیان بوده است و ممکن است
 که استدلال کرده شود برای این بحدیثی که روایت کرده است احمد از حدیث از ابی لهیب که بدستی رسول
 خدا صلی الله علیه وآله وسلم هر گاه فارغ شدند از نماز مغرب فرمودند آیا میداند یکی از شما که من خوانده ام
 نماز را کردند صحابه رضی الله عنهم خوانده ای رسول خدا پس امر کردند آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم
 مؤذن را پس اقامت گفت برای نماز عصر پس خواندند نماز عصر را بستر عاده کردند نماز
 مغرب را و بعضی دیگر گفته که بوده است آن تا خیر بعد لیکن آن کفار مشغول گردانیدند آن
 حضرت صلی الله علیه وآله وسلم را از آن نماز پس قادر شدند بر آن نماز و این اقرب است پس
 اگر کوفی تو که ایجا نیز است امروز تا خیر نماز بسبب اشتغال بقتال بگویم من امروز جایز نیست
 تاخیر نماز از وقت جواز از برای قتال بعد بلکه خوانده شود نماز خوف و در آن وقت اشتغال
 بقتال عدد نماز خوف نازل شده بود فَمِنَّا إِلَى بَطْحَانَ فَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ
 وَتَوَضَّأَ نَالَهَا بَسَّ سَمَادَةً شَدِيمٍ وَرَفْتِيمٍ بَسُوِي وَادِي بَسٍ وَضُكْرٍ وَذُنْدَا خُفْرَتِ صَلي الله عليه
 وآله وسلم برای نماز و وضو کردیم ما برای آن نماز و بطحان بضم باء موصو و سکون طاء همده و امری
 در مدینه طیبه فَصَلَّى الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ پس خواندند آنحضرت صلی الله علیه
 وآله وسلم نماز عصر را در جماعت صحابه رضی الله عنهم بعد غروب آفتاب روایت کرده شده است
 که بوده است در ظهر و عصر چنانچه در موطا است و تحقیق تریح است روایت صحیحین را بران
 روایت و جمع کرده میشود باینکه احتمال است که آن واقع بکر باشد ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا للغرب
 بستر خواندند آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بعد از خواندن نماز عصر نماز مغرب را گفته
 عینی در بخاری و دلیل است بر وجوب ترتیب در میان نماز و قنیه و فایده همین است قول
 نخعی و زهری و ربیع و یحیی الانصاری و لیث و بهیم قائل است ابو حنیفه و اصحاب وی و مالک
 و احمد و اسحاق و همین است قول عبد الله بن عمر رضی الله عنهما گفته است فسطانی این حدیث
 قائم نمیشود دلیل بر وجوب ترتیب نوانت مکرر قنی که بگویم ما که خود افعال آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم

علیه و آله وسلم برای وجوب اندازی پیشداوشتانرا که استدلال کنند بمجموع قول آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 صلواتها را یمتونی اصلی جائز سن نسی صلوٰة فلیصل اذا ذکر این بایت که ذکر کرده
 خواهد شد درین باب که کسی که فراموش کرد نمازیراتما که برآمد وقت آن نماز پس باید که بخواند آن نماز را
 وقتی که یاد آرد آن را و در بعضی نسخ فلیصلها اذا ذکرناست بذکر ضمیر مفعول هر دو کلمه و لا یعیذ الا بتلك
 الصلوٰة و قضا کنند مگر همان نماز را و بعضی نسخ و لا یعیذت و فرق میان هر دو نسخ اینست که اول نسی است
 و ثانی نهی گفته است هب خیر جاری هست درین اشاره بسوی عدم وجوب ترتیب در قضا
 و وقتی که گفته است امام مالک بدست کسی که یاد کرد نمازیرا که بخواند بود آنرا بعد خواندن نمازی که بعد
 است باید که بخواند آن قضا را اول بتر بخواند آن نماز را که خوانده بود از جهت رعایت ترتیب و قضا
 ابراهیم من ترک صلوٰة و کحدة عشرين سنة کمر بعد الا بتلك الصلوٰة الواحدة
 و گفته است ابراهیم نخعی کسی که ترک کرده یک نماز یک بست سال قضا کنند هیچ نمازیرا مگر همان یک نماز را
 که خوانده است گفته است صاحب خیر جاری که معنی قول ابراهیم اینست که نیست واجب قضای هیچ نماز
 بروی مگر قضای همان نمازی که ترک کرده است خاصه یعنی هر وقت که یاد آرد آنرا بعد ماهی یا سالی اگر نیست
 سال باشد و ذکر این عدد خاص بطریق تمثیل برای مبالغه بتر لفظ ترک دلالت میکند بر آنکه ترک نماز برابر است
 که بطریق عمد باشد یا بنسیان قضا کرده نمیشود مگر یک نماز که ترک کرده شده است فقط بسبب خبری که در
 ترجمه است داخل است در ضمن آن و باین اعتبار حاصل شد مطابقه حدیثنا ابو نعیم و موسی بن اسمعیل
 قال احدهنا همام عن قتادة عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم حدیث
 کرد ما را ابو نعیم بضم نون و فتح عین مهمله و نام وی فضل است بن دکین و موسی بن اسمعیل مغربی سودکی
 گفتند آن هر دو که حدیث کرد ما را همام و آن یحیی است از قناده بن دعامة از انس و در بعضی نسخ
 انس بن مالک است از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم قال من نسی صلوٰة فلیصل اذا ذکر فرمودند
 آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم کسی که فراموش کرد نمازی را پس باید که بخواند وقتی که یاد آرد گفته است
 عینی اگر کوئی تو که این قضا میکند لزوم قضا را در حال تذکر با وجود آنکه قضا از واجبات موسوست انفا

میگوئیم من جواب داده شده است باینکه اگر یاد کردن آن را و باقی ماندن آن تذکر یک مرتبه و خواندن آن
 نماز را در آن مدت صادق آمد برین که خوانده است وقتی تذکر گفته است فلیصل ان ذکر
 یعنی اگر یاد نیاید آن نماز را لازم نیست بروی قضا با جزا آن مقدر است دلیل میکنند بر این مذکورای
 اذاد کر فیصلها و لازم نیست که مترتب شود جزا بر شرط فی الحال بلکه لازم است که مترتب شود جزا
 بر شرط فی الجملة و در بعضی نسخ فیصلهاست بذكر ضمیر مفعول لا کفاراً لها الا ذلک نیست
 کفارة برای آن نماز مگر خواندن همان نماز وقت یا دامن گفته است صاحب ضمیر جاری درین دلیل است
 بر آنکه نیست وقت تذکر وقت ادای آن نمازی که فراموش کرده است آن را چنانچه ظن کرده اند بجهت
 زیرا که کفارة نمی باشد مگر در گناه و خطا است بعضی گفته اند که مبادرة در قضا واجبست وقتی که باشد
 فوت بی عذر و سحت است که باشد بخدر و درین مامل است زیرا که لفظ حدیث دلالت نمیکند بر
 وجوب قضا در اول وقت تذکر بلکه بر قضا بعد آن پس دلالت نمیکند بر وجوب قضا در اوقات
 منتهیه چنانچه گفته اند بعضی علماء اقم الصلوة لذلک کوی بر بای در نماز را وقت یاد من گفته
 صاحب ضمیر جاری لذکر بیگ لام و کبر را مهمله است و در بعضی نسخ چنانچه در سطلانی است لذلک
 بدو لام و فتح را مهمله بعد آن الف مقصوره بتر اختلاف کرده شده است در مراد آن بعضی
 گفته اند که مراد تذکیری لک یا ما است و بعضی گفته اند کرامی است و بعضی گفته اند کصلواتی است
 گفته است عینی که گفته است تورشستی این آیه احتمال دارد و وجه بسیار از تاویل لیکن واجب نیست
 که رجوع کرده شود بسوی وجهی که موافق حدیث باشد پس معنی آن اینست که بر بای از نماز را وقتی که یاد
 آری آن نماز منسیته را زیرا که وقتی که یاد کرد نماز را یاد کرد الله تعالی را یا واقع شده است ضمیر الله
 موقع ضمیر نماز برای شرف آن نماز و خصوصیت آن نماز و ذکر کردن این آیه برای استدلال است بر حکم
 سابق و درین حدیث دلیل است بر آنکه شتر اربع من قبلنا شریعت است بر ما و اومی که وارد نشده
 باشد با مغلوم نشود خصوصیت زیرا که امر در آیه وارد است موسی علیه السلام را قال موسی
 قال همام سمعته یقول بعد اقم الصلوة لذلک کوی گفت موسی بن اسمعیل گفت

بهام شنیدم من فتاده را که میگفت بعد زمان روایت حدیث ابن آبه را که اقم الصلوة لکن
 از جهت استدلال بران و قال حبان حدثنا همام قال حدثنا قتادة قال حدثنا
 انس عن النبي صلى الله عليه واله وسلم نحوه وگفت حبان بفتح حاء مهمله و نشد به
 بار موصوفه حدیث کرد ما را امام گفت حدیث کرد ما را فتاده گفت حدیث کرد ما را انس از رسول
 خدا صلی الله علیه واله وسلم مانند آن گفت یعنی اشارت کرده است امام بخاری باین تعلیق
 بسوی حبان سماع فتاده از انس زیرا که تصریح کرده است در آن تعلیق بحدیث زیرا که بوده است
 فتاده از مدبران وگفت یعنی نیز که اختلاف کرده شده است درینکه این آیه از کلام فتاده است
 یا از کلام نبی صلی الله علیه واله وسلم و در روایت مسلم از حبان است که گفت فتاده واقم الصلوة
 لذكری و در دیگر روایت است مر او را از طریق مشی از فتاده فرمودند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم
 وقتی که خواب کنده یکی از شما یا غافل کرد و از نماز پس بید که بخواند آن نماز را وقتی که یاد آید آن را
 پس تحقیق فرماید الله تعالی اقم الصلوة لذكری و این ظاهر است درینکه همه از کلام رسول است
 الله علیه واله وسلم لکن فی اخیر جاری **باب** قضاء الصلوات الاولی فاولی
 بابت در بیان قضا نماز اول آن نماز که از همه ملا اول فوت شده است پس آن نماز که بعد آن
 فوت شده و بعد قضا آن اولی این اولی گشته و در بعضی نسخ الصلوة است بافرا و گفته است حبان
 خیر جاری اولی بر صیغه تانیث صفت صلوة است یعنی قضا کرده شود فائمه اولی پس فائمه ثانیه
 بستر و بستر اولی اولی حقیقیه است یعنی مسبوق بهیچ کدام نیست و اولی ثانیه اضافیه است
 یعنی سابق بر اقی **حدثنا مسددة** قال حدثنا يحيى قال حدثنا هشام قال
حدثنا يحيى هو ابن ابي كثير عن ابي سلمة عن جابر حدیث کرد ما را مسد
بن سره گفت حدیث کرد ما را یحیی قطان گفت حدیث کرد ما را هشام که اولی
 گفت حدیث کرد ما را یحیی آن یحیی ابن ابی کثیر است از ابی سلمه که صحابی است از جابر که صحابه
 گفته است بخراین نیست که گفته لفظه را آورده است باین یحیی و این زیرا که لفظ

این ابی کثیر نیست از کلام هشتم بلکه از کلام بخاری است که ذکر کرده است آنرا از جهت تعریف
 یحیی و این نهایت احتیاط است در رعایت الفاظ شیوخ قَالَ جَعَلَ عُمَرُ يَوْمَ الْاِخْتِلاَقِ كَيْفَ
كُنَّا هُمْ كَفْتُ جَابِرُ که شروع کرد عمر بن الخطاب رضی الله عنه روز حفر خندق که دشنام میداد
 کفار و فریاد افکند مَا كِدْتُ اصَلِي الْعَصْرَ حَتَّى غَرُبَتْ پس گفت عمر بن الخطاب رضی الله
 عنه قریب نبوده ام من که بخواهم نماز عصر را تا که غروب شد یعنی آفتاب در بعضی نسخ حتی غریب
 الشمس است بنظر فاعل مظهر قال فَنَزَلْنَا بِطُحَّانٍ فَصَلَّى مَا عَرَبٌ نَبَتْ لَمْ يَصَلِّ الْمَغْرِبَ
 گفت جابر پس نازل شدیم ما در وادی از مدینه طیبه که بطحان نام دارد پس خواندند رسول خدا صلی
 علیه وآله وسلم نماز عصر را بعد از غروب آفتاب بِطُحَّانٍ خواندند نماز مغرب را بِطُحَّانٍ
مَا يَكُونُ مِنَ الشَّمْرِ بَعْدَ الْعِشَاءِ بایست در بیان چیزی که مکروه است از قصه
 کردن و سخن گفتن بعد از نماز عشا گفته است صاحب خیر جاری یکره بر صیغه مجهول است و سمر خرنیک در
 اصل یعنی شب است و سخن گفتن در آن کذاقی الفاموس و در اصل سمر زنگ ماه است و قصه شب را
 سمر برای آن میگویند که پیشینان اکثر شب از راه و لون آن قصه میکردند و مراد بیا کره من السمر صدقه
 امر مباح است در شب زیرا که مکروه همان است بعد از نماز عشا و سخن حرام در هر وقت حرام است و لیکن
 می باشد که حرمت آن بعد از عشا سخت تر باشد زیرا که اوقات و اماکن را داخل است در شده و ضعف
 حکم چیزی که واقع میشود در آن نمی بینی نو که بدرستی حضرت علی رضی الله عنه غضب کرد بر کسی که سوال کرد
 بود از مردم در موسم حج در روز عرفه در مکان شریف عرفات پس گفت حضرت علی رضی الله عنه او را
 باین درین مکان سوال میکنی از غیر خدا السَّامِرُ مِنَ الشَّمْرِ وَالْجَمِيعُ الشَّمَارُ وَالسَّامِرُ هَهُنَا
فِي مَوْضِعِ الْجَمِيعِ آن سامر مشتق از سمر است و جمع این سمار است و سامر در قرآن در مقام جمع است
 گفته است صاحب خیر جاری تحقیق مولف یعنی امام بخاری گاهی ذکر میکند تفسیر بعضی الفاظ و بیان
 میکند صیغهای را که در میان آنها اشتقاق است از جهت زیادتی فایده خصوصاً آن الفاظی که در قرآن
 نایبند مثل تفسیر برای آن الفاظ گفته است حق تعالی در قرآن سَامِرًا همچون سَامِرًا کرده است امام

بخاری بسوی آنکه آن سامر که در قرآن واقع است مشتق از سمر است و استعمال میشود گاهی مفرد و گاهی بشمار
 برین تقدیر جمع آن شمار بضم بین همله و نشدیم مثل طالب و طلاب و گاهی استعمال میشود جمع چنانکه گفته است
 امام بخاری و سایر مفسران فی موضع الجمع زیرا که واقع شده است در آیه فکلتم علی اعقابکم تنکصون
 متکبرین به سامر التجبرون و شاید که آن اشاره باشد بسوی جنبری که که آن مراد است از الجبر که ذکر
 کرده است در آیه کریمه گفته است کرمانی که قول بخاری اجمع معنی جمع است حدیثنا مسدد
 قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُنْهَالِ حَدِيثٌ كَرَّمَا رَأْسَهُ دِينَ سُرَّ
 كَفْتُ حَدِيثٌ كَرَّمَا رَأْسَهُ يَحْيَى قَطَانَ كَفْتُ حَدِيثٌ كَرَّمَا رَأْسَهُ عَوْفٌ اِعْرَابِي كَفْتُ حَدِيثٌ كَرَّمَا رَأْسَهُ ابْنُ الْمُنْهَالِ كَبِيرٌ
 مِيمٌ وَسَكُونٌ نُونٌ وَنَامٌ لَوْ سَابَرَ بِنِ سَلَامَةٌ هِيَ قَالَ اِنْطَلَقْتُ مَعَ ابْنِي اِلَى ابْنِي بَرْزَةَ اَلْاَسْلَمِي
 كَفْتُ ابْنُ الْمُنْهَالِ رَوَانٌ شَدِمٌ مِنْ بَابِ رَجَدَ بَسُوِي اَبِي بَرْزَةَ بَفَتْحٍ بَارِ مَوْجِدَةٍ وَرَاهُ هَمْلَةً سَاكِنَةً ذَرَايَ مَعَهُ مَفْتُوحَةٌ
 وَنَامٌ اَوْ فَضْلَةٌ هِيَ ابْنُ عَبْدِ اَللّٰهِ اَسْلَمِي كَيْ هَجَابِي هِيَ فَقَالَ لَهٗ اَبِي حَدَّثَنَا كَيْفَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى
 اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ بِسَنَةِ مَرَّ اَبِي بَرْزَةَ رَابِعًا مِنْ سَخْنٍ كُنَّ مَرَّ اَكْثَرًا مَعَهُ يَوْمَ اَنْ
 رَسُوْلُ خَدَّ اَصْلِي اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْ يَخْوَانُ نَزَامًا فَرَضَ رَايِعِي وَرَكَدَامٍ اَوْقَاتٍ يَخْوَانُ نَزَامًا مِنْ جَوَابٍ مَيَسُوْدُ
 قَالَ كَانَ يَصَلِّي الْجَمِيْرَ وَهِيَ اَلَّتِي تَدْعُوْهَا اَلْاَوْيُّ حِيْنَ تَدْحَضُ الشَّمْسُ كَفْتُ اَبُو بَرْزَةَ
 بُوْدُوْدُ رَسُوْلُ خَدَّ اَصْلِي اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَيْ يَخْوَانُ نَزَامًا فَرَضَ رَايِعِي وَرَكَدَامٍ اَوْقَاتٍ يَخْوَانُ نَزَامًا مِنْ جَوَابٍ مَيَسُوْدُ
 اَوْيُّ وَتَقِيٌّ كَيْ مَائِلٌ يَكْرُوْدُ اَنْتَابٌ يَجَانِبُ مَغْرِبَ اَرْجَمَةٍ هِيَ اَوْيُّ نَزَامًا فَرَضَ رَايِعِي وَرَكَدَامٍ اَوْقَاتٍ يَخْوَانُ نَزَامًا مِنْ جَوَابٍ مَيَسُوْدُ
 اَلْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ اَحَدُنَا اِلَى اَهْلِهِ فِي اَقْصَى الْمَدِيْنَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَيَخْوَانُ نَزَامًا مِنْ جَوَابٍ مَيَسُوْدُ
 صَلَّى اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَزَامًا فَرَضَ رَايِعِي وَرَكَدَامٍ اَوْقَاتٍ يَخْوَانُ نَزَامًا مِنْ جَوَابٍ مَيَسُوْدُ
 وَرَهَابِيَّةٌ مَدِيْنَةٌ طَيِّبَةٌ وَهِيَ اَنْتَابٌ زَنْدَةٌ هِيَ اَوْيُّ نَزَامًا فَرَضَ رَايِعِي وَرَكَدَامٍ اَوْقَاتٍ يَخْوَانُ نَزَامًا مِنْ جَوَابٍ مَيَسُوْدُ
 وَنَسِيْتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَفَرَسُوْدُ كَرَّمَا رَأْسَهُ مِنْ جَبْرِي رَاكَةً كَفْتُ اَبُو بَرْزَةَ دَرَبَانَ وَتَقِيٌّ نَزَامًا
 مَرْبٍ قَالَ وَكَانَ يَسْتَحِبُّ اَنْ يُؤَخِّرَ الْعِشَاءَ كَفْتُ اَبُو بَرْزَةَ بُوْدُوْدُ رَسُوْلُ خَدَّ اَصْلِي اَللّٰهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَيْ دَوَسْتُ مَيَسُوْدُ نَزَامًا فَرَضَ رَايِعِي وَرَكَدَامٍ اَوْقَاتٍ يَخْوَانُ نَزَامًا مِنْ جَوَابٍ مَيَسُوْدُ

بَعْدَهَا كَفَتِ ابُو بَرَزَةَ وَبُودَ نَدَا الْخَضْرَاءِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَدْمَكْرُوهُ مَبْدَأُ شَتْنَدِ
 خَوَابِ رَابِعِيٍّ مِنْ نَمَازِ عِشَاءٍ وَسُحْرِ رَابِعِيٍّ مِنْ نَمَازِ عِشَاءٍ وَكَانَ يَنْفَتِلُ مِنْ صَلَاةِ الْعَدْوَةِ حِينَ يَعْزِبُ
 أَحَدُنَا جَلْبِيْسَهُ وَيَقْرَأُ مِنَ السِّتِّينَ إِلَى الْمِائَةِ وَبُودَ رَسُولُ خَدِصَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَدْمَكْرُوهُ
 مَبْدَأُ نَمَازِ بَرْزَوْتِيٍّ كَدْمَبِشْتَاخْتِ يَكِيٍّ زَمَانَتِيٍّ خُوْدِرَاوِ مَبْدَأُ نَمَازِ زَمَانَتِيٍّ مَبْدَأُ
 آيَةِ دُجْبِ مَطَابِقَةِ حَدِيثِ بَا تَرْجَمَهُ ذَكَرُوا كَانِ بَكْرَةُ النَّوْمِ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثُ بَعْدَهَا هِيَ كَقَوْلِهِ صَاحِبِ
 كَدْمَبِدَا نِ كَرَامَتِ بَرَايِ خَوْفِ فَوْتِ جَمَاعَتِ بَاشَدُ دَرِيْنِ حَشْتِ بَرَا تَطَارُطِ رِطَاعَتِ زَمِيرَا كَدْمَبِدَا
 وَفَتِ مَوْرَثِ هِيَ كَسْرَاوَرَا بَعْدَا نِ بِطَرِيقِ اَوَّلِيٍّ وَآلَا حَبْرِيٍّ كَدْمَبِقَلِ كَرُوْدَه شَدَه هِيَ كَدْمَبِرْسِيٍّ بَعْضِيٍّ
 صَحَابَةُ رَضِيٍّ اَسَدِ عَنَمِ مَكْرُوهُ مَبْدَأُ شَتْنَدِ اَزْ اَبْسَا نِ نَسَبِ بَسُوِيٍّ كَسِيٍّ هِيَ كَدْمَبِلِيٍّ كَرُوْدَه هِيَ بَرَا نِ
 خَوَابِ وَخَوَابَتِ هِيَ كَدْمَبِقَلِ كَرُوْدَه اَزْ اَزْ خُوْدِ وَشُغُوْلِ شُوْدِ بَفِرَاغِ خَاطِرِ بَعِيَاوَدَةِ بَعْدَا نِ بَا اَعْتِمَادِ
 بَرْتَبَةِ دَرِ وُقُوتِ جَمَاعَتِ كَا يَسُوُ السَّمْرِ فِي الْفِقْهِ وَالْخَيْرِ بَعْدَ الْعِشَاءِ
 بَابُ دَرِ بَانَ سَحْنِ كَقَوْلِهِ وَبَحْثِ كَرُوْدِنِ دَرِ بَانَ فِقْهٍ وَبِكِيٍّ بَعْدَ نَمَازِ عِشَاءٍ وَخَيْرِ بَفِرَاغِ خَاطِرِ مَجْمُوعِ وَكَلِمَاتِ
 يَارِ مَشَاهِدِ تَحْتَانِيَّةِ هِيَ نَبَا مَوْجِدَه كَقَوْلِهِ صَاحِبِ خَيْرِ جَارِيٍّ خَاصِ كَرُوْدَه هِيَ فَفَهْرَا بَزْ كَرَا
 وَجُوْدِ دَاخِلِ بُوْدِنِ اَنِ دَرِ خَيْرِ اَزْ جِهَةِ تَعْظِيْمِ بَزْ كَرَا نِ وَبَنِيَّةِ بَرَزْ كَرْمَبِتَبَةِ اَنِ كَقَوْلِهِ عِيْنِي رُوَايَتِ كَرْمَبِتَبَةِ
 تَرْمِزِيٍّ اَزْ حَدِيثِ عَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيٍّ اَسَدِ عَنَمِ كَدْمَبِرْسِيٍّ رَسُولِ خَدِصَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بُوْدِنِ كَدْمَبِرْسِيٍّ
 سَحْنِ مَبْدَأُ بَا اَبُو بَكْرٍ صَدِيْقِ رَضِيٍّ اَسَدِ عَنَمِ بَعْدَ نَمَازِ عِشَاءٍ دَرِ كَارِيٍّ اَزْ كَارِيٍّ اَزْ اَبُو بَكْرٍ مَسْلَمَانِ وَكَقَوْلِهِ تَرْمِزِيٍّ
 كَدْمَبِرْسِيٍّ حَسَنِ هِيَ اَنْتِيٍّ وَاسْتِفَادَه كَرُوْدَه شَدَه نَبِ وُوقُوتِ عِشَاءٍ دَرِ حَدِيثِ عَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ
 اَزْ لَفْظِ سَمْرٍ كَدْمَبِرْسِيٍّ دَرِ نَبِ هِيَ بَاشَدَا كَرْمَبِتَبَةِ نَبِ وُوقُوتِ عِشَاءٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ
 الصَّبَّاحِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَنْفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ حَدِيثُ كَرُوْدِ
 مَارَا بِنِ الصَّبَّاحِ بَفِرَاغِ صَادِ مَهْلَمِ وَتَشْدِيْدِ بَارِ مَوْجِدَه وَهَارِ مَهْلَمِ دَرِ اَخْرَاوَانِ عَطَارَتِ كَقَوْلِهِ حَدِيثِ
 كَرُوْمَارَا اَبُو عَلِيٍّ حَنْفِيٍّ وَنَامِ وِيٍّ عَسِيْدِ اَسَدِ بِنِ عَبْدِ الْمُجِيْدِ هِيَ بَصِيْفِ عَرَبِيٍّ اَوَّلِ كَقَوْلِهِ حَدِيثِ كَرُوْمَارَا قُرَّةُ
 بِنِ خَالِدِ بَصِيْفِ قَافِ وَتَشْدِيْدِ رَا مَهْلَمِ قَالَ اِنْظَرْنَا الْحَسَنَ وَرَأَتْ عَلَيْنَا حَتَّى قَرَّبْنَا

مِنْ وَقْتِ قِيَامِهِ كَفَتْ قُرَّةُ بِنِ الْخَالِدِ اِنْظَارَ كَشِيدٍ يَمُحَسِنُ بَصْرِي رَاوَحَالَ اَنَّهُ دَرَنَكُ كَرِبْرَا
 تَاكَ نَزْدِيكَ شَدِيدٍ اَزْ وَقْتِ رِخْوَا سَتِنِ وِي اَزْ سَجْدِ بَرَايِ خَوَابِ يَا اَزْ خَوَابِ بَرَايِ تَهْجِدِ وَاوَلِ قَلْبِ
 اَزْ بَسْتِ اَزْ رَوِي مَعْنَى بِحَبِّ عَرَفِ وَايْنِ مَعْنَى بِرَسْمِ قَرَبْنَا بِصِيغَةِ مَشْكُمِ مَعَ الْغَيْرِ هَتْ وِبِ رَسْمِ
 كِهْ دَرَانِ قَرَبْنَا اسْتِ بِصِيغَةِ صِفْتِ مَشْدُ وَا لَفْ عِلَامَةُ نَصْبِ سَبْسِ مَعْنَى خِيَانِ بَانَشِدِ
 كِهْ اِنْظَارَ كَشِيدٍ يَمُحَسِنُ بَصْرِي رَاوَحَالَ اَنَّهُ دَرَنَكُ كَرِبْرَا تَاكَ شَدُ دَرَنَكِ اُو وِبَطْوَا اُو زَوِيكَ
 اَزْ وَقْتِ رِخْوَا سَتِنِ اُو فِجَاءُ وُقَالَ دَعَا نَا جِيرَانِنَا هَوْلَا بَسْ اَدْحَسِنُ بَصْرِي وُكَفْتِ
 دَرْ عَزْدِ دَرَنَكِ كَرْدِنِ كِهْ خَوَانِدْ مَارَا مَسَايَكَانَ مَانِ مَشَارِ اِلَيْهِمْ وَحِيرَانِ بَكْسِرِ جِيمِ جَمْعِ حَارَا
 شَمَقَالَ قَالَ اَنْسُ بِنُ مَالِكُ نَظَرْنَا اَلنَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَزَاتِ لَيْلَةٍ
 حَتَّى كَانَ شَطْرُ اللَّيْلِ بَيْلُغَةً بَشَرَكَفْتِ حَسَنُ بَصْرِي كَفْتِ اَنْسُ بِنُ مَالِكُ
 اِنْظَارَ كَرِيمِ مَارَسُوْلِ خِدَا صِلَى اَللّٰهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَايَكَ شَبِي تَاكَ شَدُ نَصْفِ شَبِّ كِهْ بَرَسِيْدِ
 اِنْ وَقْتِ اَمْظَارِ رَايَا بَرَسِيْدِ اِنْ وَقْتِ اَمْظَارِ اِنْ نَصْفِ شَبِّ رَاوِظَرْنَا مَعْنَى اَمْظَارِنَا
 جِنَابِجْ دَرِ رَوَايَتِ وِيكِرِ بَهْمَنْ لَفْظِ اسْتِ وَايْنِ قَوْلِ حَسَنِ بَصْرِي بَرَايِ بَيَانِ اَنْسُ كِهْ
 اَمْظَارِ اَيْتَانِ ضَايِعِ نِيَسْتِ زَوِيكَ خِدَا مَعَالِي بَلَكِهْ كَفْتِهْ اَنْدَكِهْ اَمْظَارِ عِبَادَتِ رِفْضِيَلَتِ
 بَهْمَانِ عِبَادَتِ اسْتِ وُدْرَانِ تَعْلِيْمِ وَا رِشَادَتِ يَا اَيَا بَسُوِي اَيْنَكِهْ تَاخِيْرِ وِي مَتَضَمَّنِ اسْتِ
 بَرِخِيْرِي وُشَطْرُ اَللّٰسِ مَرْفُوعِ اسْتِ بَرَا سَمِيْعِي كَانِ وُكَانِ تَا مَهْ اسْتِ وُ مَبْلُغَةُ اسْتِنْفَائِيَةِ بَا حَالِيَةِ اسْتِ
 وَا حِمَالِ اسْتِ كِهْ بَاشْدِ نَا صَهْ وُ مَبْلُغَةُ خَيْرَانِ بَاشْدِ وُ دَرِ بَعْضِي نَسَخِ شَطْرِ مَنْصُوْبِيَتِ بِنَا بَرَا اَنَّهُ
 صَمْرُ مَسْتَرِ كِهْ عَادِ سُوِي وَقْتِي اسْتِ كِهْ مَسْتَفَادِ اَرْسَاقِ اسْتِ دَرِ كَانِ اسْمِ اِنْ بَاشْدِ وُ شَطْرِ
 اَللّٰسِ خَيْرِ كَانِ بُوْدِ يَعْنَى حَتَّى كَانِ وَقْتِ اَلْاِنْظَارِ شَطْرُ اَللّٰسِ فِجَارِ قِصْلِي لَنَا اَنْتُمْ خَطْمَانَا
 فَقَالَ اَلَا اِنَّ النَّاسَ صَلَوَاتُمْ رَقْدًا وَا اَنْتُمْ كُمْ تَزَالُوْنَ اَفِي صَلَاوَةٍ مَا اَنْظَرْتُمْ
 الصَّلَاةَ بَسْ اَمْدُ رَسُوْلِ خِدَا صِلَى اَللّٰهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَسْ نَا زُ خَوَانِدْ بَرَايِ مَابِعْنَى اَمَامَتِ
 كَرُوْدِ مَارَا بَشَرِ خُطْبَةِ فَرَمُوْدِنْدِ بَسْ فَرَمُوْدِنْدِ وُ خُطْبَةِ اَنَّا بَاشْدِ بَرَسْتِي كِهْ مَرُوْمِ تَحْقِيْقِ

نماز خواندن پستتر خواهند و بدرستی شما همیشه در نمازید ما داعی که انتظار نماز میکشید و در
 بعضی نسخ لن نزالوا بنون است بدل میم نسخه اول بیان است برای کسب خیر در ماضی
 و ثانی بخت است بر فعل ان در مستقبل پس اگر کوئی نگوید که مستظر نماز را جاز است کلام
 کردن و خوردن و مانند آن پس چیست معنی بودن او در نماز میگویم من از جهت حصول ثواب
 از جمیع جهات قال الحسن و ان القوم لا يزالون في خير ما انظر والاشهر
 گفته است حسن بصری رحمه الله و بدرستی مردم همیشه در نیکی و عبادت اند ما داعی که انتظار می
 عبادت و نیکی را تعمیم کرد حسن بصری رحمه الله باین قول خود ان حکم را در جمیع خیرات قال
 قرة هو من حديث انس عن النبي صلى الله عليه وآله وسلم كفت قرة که او
 این حدیث است که ان قول حسن بصری که ان القوم لا يزالون في خير ما انظر است از حدیث
 انس که روایت کرده است از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم کفته است در خبر جاری
 ان قول قرة برای دفع شبهه است اسناد قول است بسوی حسن بصری یعنی قرة که هو
 من حدیث انس گفته است برای فایده قول خود که قال الحسن باشد گفته است که اگر قال
 الحسن نمیکفت چنان معلوم میشد که این نیز مقوله آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم درین
 حدیث و حال آنکه ان مقوله آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم درین حدیث نیست و
 گفته است عینی که ان قول حسن بصری که ان القوم لا يزالون في خير ما انظر است از حدیث
 انس است که از آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم روایت کرده است نه از حدیث
 حسن که روایت نموده است در بخاری که حسن بصری تصریح نکرده است بر رفع ان
 و نه بوصول بخلاف کلام اول که ظاهر است که از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم حدیثا
 أبو الیمان قال اخبرنا شعيب عن الزهري قال حدثني سالم بن عبد الله بن
 عمرو و ابو بكر بن ابي حنيفة حدثنا و مارا ابو الیمان و نام وی حکم است بن نافع کفت
 خبر داد ما را شعيب و ان ابن ابی حمزة است حمصی از ابن شهاب زهري کفت حدیث کرد
 ما سالم بن عبد الله بن عمرو بن الخطاب و ابو بكر ابن ابی حنيفة بفتح های معلوم و سکون تا بمثلان

نعت وی بسوی جد وی است برای شمه آن و بدری سلیمان است ابن عبد الله بن عمر قال صلى الله
عليه وآله وسلم صلوة العشاء في اخرجيوته که بدستی عبد الله بن عمر بن الخطاب رضی الله عنهما
 گفت که خوانند رسول خدا صلی الله علیه وسلم نماز عشاء را در اخرجیوه خود فلما سلم قام النبي
 صلى الله عليه وسلم فقال ارأيتم كيف ليبتكم هذه پس هرگاه که سلام نماز و او اند
 و فارغ شدند از آن استاده شدند رسول خدا صلی الله علیه وسلم پس فرمودند انحضرت صلی الله
 عليه وسلم ایامی بینید شما شب خود را که این شب است گفته است صاحب خیر جاری در
 ارایتم استغمام تعجب است و کاف حرفی است منت موضع از ازا اعراب گفته است
 کرمانی که گفته است تیمی معنی ارایتم اعلونی است و جواب امر محذوف است و تقدیر چنانست
ارأيتم كيف ليبتكم هذه فاحفظوا واحفظوا تاريخها فان راس مائة سنة لا يبقى ممن هو اليوم
على ظهر الارض احد زیرا که بدستی سر صد سال یعنی در وقت تمام شدن صد سال ازین
 شب باقی نخواهد ماند از انکسی که امر و زیت بر پشت زمین هیچ یکی گفته است صاحب خیر جاری
 هیچ یکی که می بینید شما او را بر روی زمین یا می شناسید او را یا ازین جماعه حاضره نه تمام انکسی که بر روی
 زمین است تا لازم آید قیامت و شام شود حضرت حضرت علیه السلام را فوهل الناس في
 مقالة رسول الله صلى الله عليه وسلم الى ما يتحدثون من هذه الحديث پس غلط کردند
 مردم در فهم معنی قول رسول خدا صلی الله علیه وسلم و رفتند بسوی چیزی که سخن میکنند ازین
 سخنان که بیان مراد میکنند از آنچه حضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرموده اند گفته است
 صاحب خیر جاری و اهل بفتح او و با است و نقل کرده شده است کسر تا نیز و در بعضی نسخها
 النبی است بجای رسول الله و نیست در بعضی نسخ لفظ و مراد غلطی است در تا و اهل مقالات
 رسول صلی الله علیه وآله وسلم زیرا که حمل کرده اند قول انحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را بر خدا
 مراد انحضرت صلی الله علیه وآله وسلم و ظن کرده اند بعضی از ایشان که قیام خواهد شد قیامت
 بزود انقضای صد سال پس معنی تحدثون بنده الاحادیث یا اولون بنده التا و بلانست و انما
قال النبي صلى الله عليه وآله وسلم لا يبقى ممن هو اليوم على ظهر الارض و خیر این

کردن یکی از ایشان و لفظ اناس بضم همزه و در بعضی نسخ ناس بدون همزه است و آن النبي صلى
 الله عليه واله وسلم قال من كان عند طعام اثنين فليذهب بثالث و بدستی رسول
 خدا صلی الله علیه و اله وسلم فرمودند کسی که باشد نزد وی طعام دو کس پس باید که بیرون سوم را از
 اهل صنفه و در بعضی الاثنین معرفت است و ان اربع فحامس اوسادس و اگر باشد نزد وی
 طعام چهار کس پس باید که بیرون پنجم را یا ششم را گفته است صاحب خبر جاری لفظ اربع مرفوع است
 یا مجرور است و تقدیر اینست ان كان عند طعام اربع پس رفع اربع بقیام کردن و اندن مصاحف
 بجای مضاف و جز آن بقیام کردن از جای خود آن و باقی که هشتمین بر اعراب آن و لفظ
 فحامس نیز معرفت است بد و اعراب مذکور پس هر چند ف جار است ای فلیندب بخامس و رفع
 بتقدر فالذئوب به معه خامس و لفظ سادس نیز معرفت است بد و اعراب مذکور و کلمه او برای تحمیر است
 ای فلیندب بخامس اوسادس مع الحامس یا ان تقدیر است که ان كان مع طعام خمسة فليندب
 بسادس پس ان عطف جمله بر جمله است که ذاتی القطلانی بستر بدستی ظاهر اینست که گفته می شد
 و ان كان مع طعام ثلثة فليندب بر اربع لیکن ترک کرده شده است ذکر آن از همه اکتفا کردن بخبری
 که فرم کرده شده است از حکم آن از حکم دو طرف آن و ان ابابکر رضی الله عنه جاء بثلاثة
 و بدستی ابوبکر صدیق رضی الله عنه آورد که کس را از اهل صنفه در خانه گفته است صاحب خبر جاری
 لفظ ان بکسر همزه است و در بعضی نسخها بفتح آن است و انطلق النبي صلى الله عليه واله
 وسلم بعشرة و روان کردند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم ده کس را از اهل صنفه یعنی
 بسوی خانه روان کردند و در بعضی فانطلق است بفا گفته است کرمانی اگر کوفی تو که چرا اینجا انطلق
 گفت و اینجا میگویم زیرا که حجی منشی مقرب است کسی را که صاحب او است و انطلق منشی معده
 از ان قال فطوا انا و ابی و اخی و لا ادري هل قال و امر ابی و خادم بای بیتنا و بیت ابی بکر
 گفت عبدالرحمن بن ابی بکر پسرشان اینست که من و پدر من و مادر من و نمیدانم که آیا گفته است
 و زوجه من و یک خادم مشترک در میان خانه ما و خانه ابی بکر صدیق رضی الله عنه در خانه بودیم گفته است

صاحب خیر جاری ظاهر بحسب معنی است که گفته شود ضمیر عاید است بسوی چیزی که مفهوم است از قول
 آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم طعام الاثنین از وجوه طعامان مران طعام را زیرا که طعام دو کس باشد
 مگر برای آن دو کس پس معنی اینست پس طاعم در خانه ما بوده است من و پدر و مادر من بستر مذکور
 در بعضی نسخ اینست هئانلثه انا و هو عبد الرحمن و ابوی و در بعضی نسخ هومع الالب است
 و در بعضی نسخ فلا ادری بفاهت و لا ادری از کلام ابی عثمان است و خادم برفع عطف بر امراتی است
 بارجیزی که در باقیل است و مراد از بن بنتنا و بن بنت ابی بکر یک خادم مشترک برای خدمت
 دو خانه است و در بعضی نسخ بن بنتنا و بیت ابی بکر است بدون بن دوم و در بعضی نسخ بیننا
 و بن ابی بکر بدون است بدون ذکر بیت مضاف بسوی ضمیر متکلم و تخمین لفظ بن دوم
 مضاف است بسوی ابوبکر و گفته است قسطلانی که نام امرأه عبد الرحمن بن ابی بکر امیمه بن
 عدی بن قیس است و ان ابابکر تعشی عند النبی صلی الله علیه و آله وسلم و بدست
 ابوبکر صدیق رضی الله عنه طعام بیگاه خورد نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم گفته است
 صاحب خیر جاری تعشی یعنی خورد عشا را و عشا بفتح عین مفعله طعام آخر روز است لغیر
 کبش حینت صلیت العشاء پسر درنگ کرد ابوبکر صدیق رضی الله عنه در خانه خود وقتی
 که خوانده شد نماز عشا در بعضی نسخ حتی است و در بعضی نسخ حین است بجا حینت و صلیت
 بضم صاد ممله و کسر لام مبنی برای مفعول است و گفته است صاحب خیر جاری صلیت بر متکلم
 معلوم است اگر کسی گوید که هرگاه درنگ کرد ابوبکر صدیق در خانه خود پس چرا همانان را در آن
 وقت طعام نداد و نیز لازم می آید که ابوبکر صدیق رضی الله عنه در نماز عشا با آنحضرت صلی
 الله علیه و آله وسلم حاضر نشده باشد میگویم احتمال آنست که در آنوقت طعام همیانشده باشد
 یا ابوبکر صدیق رضی الله عنه در خانه خود در جای دیگر آمده درنگ کرده باشد و اعتماد بر بستر خود
 کرده بجز همانان نگرفته باشد و جواب از عدم حضور ابوبکر رضی الله عنه با آنحضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم در نماز عشا آنکه شاید کدام بشری مانع آمده باشد در آنوقت از حضور بر نور و احتمال

دارد که لبث ابو بکر صدیق رضی الله عنه در مسجد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم باشد بستر رجوع
 ابو بکر صدیق رضی الله عنه از مسجد بسوی آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در خانه باشد و آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم بعد از نماز عشا پیش از ادار و اتب داخل بیت شرف شده باشند و ابو بکر صدیق
 بعد از ادار و اتب رجوع از مسجد جانب بیت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم کرده شرف صحبت را
 دریافته باشند بان طریق مشهور و مشهوره فی تکلف میشود لیکن هیچ کدام سراج بخاری جانب
 این احتمال زفته و الله اعلم بالصواب ثُمَّ رَجَعَ حَتَّى تَعْتَشِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ بَسْتِرَازًا ابو بکر صدیق رضی الله عنه بسوی آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم پس در تک
 ابو بکر صدیق رضی الله عنه نزد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم تا آنکه طعام بیگانه خوردند رسول
 خدا صلی الله علیه و سلم گفته است از شما معلوم که تعشی نبی صلی الله علیه و آله و سلم بعد از رجوع
 ابو بکر بود و از ما تقدم مفهوم شد که پیش از رجوع ابو بکر رضی الله عنه روی نمود بس وجه جمع
 اینست که بیان حال ابی بکر بود در عدم احتیاج وی بسوی طعامی که نزد اهل او بود و دوم شوق
 و دوم شوق قصه برتر شب واقع یا اول بیان تعشی ابی بکر بود و دوم تعشی رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم بیان نمود گفته است صاحب خیر جاری ظاهر است که رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم تعشی نکردند با ابو بکر صدیق رضی الله عنه از جهت ایتبار کردن طعام را بر همانان
 یا برای غیر آن و اگر نه لازم می آید تکرار تعشی آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و آن غیر ظاهر است
 از احوال صلی الله علیه و آله و سلم و اگر چه باشد برای مراعات ضیف فجاء بعد ما مضی
مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ پس ابو بکر صدیق رضی الله عنه بسوی خانه خود بعد که نشاندن از
 شب چیزی که خواسته بود و الله تعالی قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ مَا جَبَّكَ عَنْ أَضْيَافِكَ گفت
 ابو بکر صدیق رضی الله عنه را أَوْ قَالَتْ ضَيْفَكَ گفت ابو بکر صدیق رضی الله عنه را كَيْفَ
 و چه چیز نگاهداشت ترا از مهمانان تو با گفت آن زوجه ابو بکر رضی الله عنه ضیفک تبصغه
 مفرد باراده جنس مهمانان و در بعضی نسخ ما جباك بی واو هست و نام زوجه او ام رومان

بضم راء ممله وفتح آن و گفته است سهیلی نام او و عدت و گفته است غیر او که نام او زینب است و قول او
 او قالت ضیفک شک را و است قال او ما عشتیمم قالت ابوا حتی یجئ قد عرضوا
 فابوا گفت ابوبکر صدیق رضی الله عنه مرزوجه خود را ایاد رنگ کردی و طعام نخورانبدی او
 گفت زوجه وی قبول نکردند خوردن طعام تا که بیای تو محقق حاضر آورده شدند اوشان پیش
 طعام پس طعام را قبول نکردند گفته است صاحب خبر جاری در او عشتیمم همزه استفهام داخل است
 بر او و عاطفه و معطوف علیه مقدر است بعد همزه و نقد بر آن ابنت که انکثت و ما عشتیمم
 و فعل رصیغه مخاطبه است و در بعضی نسخ او ما عشتیمم بیاء مشناه تحیه بعد تا مشناه فویه است
 که متولد شده است از شباغ کسرتا فوقیه و در ابوا ضمیر برای اضا یاف است و مخنن ضمیر در قول
 وی قد عرضوا رصیغه جمع از مجهول و بر نسخ که از معلوم است ضمیر برای مرآة و خادم و ولد است
 و این کلام از ان زوجه است بیان عذر است در تاخیر طعام خوردن اوشان و این از باب قلب است
 مثل عرضت الخوض علی الناقه و عرض عرض طعام است براضا یاف قال فذهبت انا
 فاخترت کفت عبد الرحمن بن ابی بکر پس رفتیم من از اینجا پس مخفی شدم از همه خوف
 محاصمه بد روی باوی و دشنام دادن پدر او را فقال یا غنثر فجدع و سبت پس گفت
 ابوبکر صدیق رضی الله عنه مرزوجه خود را ای ثقیل ما جاهل یا دینی یا لئیم پس دعا کرد ابوبکر
 صدیق رضی الله عنه از رحمة ظن کردن بر ولد خود تقصیر را در حق مهمانان پس هر گاه ظاهر
 شد او را که تاخیر از اضا یاف بوده است رجوع نمود از ان و در لفظ غنثر چهار لغت است یکی
 بفتح بار مثلثة ای مخنن مضبوط است بخط ابن ماکولا و بضم اولی و فتح ثالثه و شقاق آن برین
 هر دو لغت از غنثاره است و ان جهل است و بعضی گفته اند از غنثره است و ان نوشیدن
 آب است از غنثر شکی و ان از حمق است این چنین دیده ام بر حاشیه قدیم بخط بعضی اکابر
 بر نسخ معتبقة قسطلانی است در ان حالتی که موافق است مرعینی را بضم معجمه و ضم مثلثة و فتح
 آن و تعرض نکرده است بفتح معجمه اولی و فتح ثالثه بنا بر چیزی که نقل کردیم ما آن اول و تخمین

بوده است آن نسخه که بر آن حاشیه مذکوره بود مضبوط بضم ممله و فتح آن با فتح آن ناله منله در آن
 حالتی که موافق بوده است با دو شرح مذکور و نون در میان آن هر دو زاید است و روایت کرده
 شده است عنتر بفتح مشناه فوقیه و آن مکنسی است که بود و تشبیه داده است ابو بکر صدیق رضی الله عنه
 زوجه خود را بان مکنس از جهت تحمید و روایت کرده شده است بضم ممله اولی و ناله مشناه فوقیه سر و
 کرده است این را خلف حمام از ابی معقل و قال کُلُوا لَاهِنِيَا لِكُمْ و گفت ابو بکر صدیق رضی الله
 عنه مخاطب ساخته اضیاف بخورید کوارانشو و طعام شمارا کواراشدنی گفته است قسطلانی گفت
 ابو بکر صدیق این سخن اضیاف را از جهت مادیب او شان زیرا که تحکم کردند بر صاحب طعام بجنون با او
 و التقان کردند بولد وی با وجود اذن وی او شان را در آن طعام خوراندن لیکن وارد نشود بر آن که
 بعید است از سیاق زیرا که چیزی که ذکر کرده شده است پیش از آن مفهوم نمیشود از آن مگر آنکه غضب
 کرده است ابو بکر صدیق رضی الله عنه بر پسر خود و همچنین بوده است کلام با اهل خود و نیز نزول برکت
 در طعام که بعد ازین مذکور میشود مناسب است اگر ارام ضیف را و توفیق برای او شان و زیاده کلمه
 در لاهنیالکم خالی نیست از تکلف و بعضی گفته اند که این بد دعانیت او شان را بلکه خیر است از او شان
 یعنی کوارانده است شمارا طعام در وقت آن و بعضی گفته اند که ابو بکر صدیق رضی الله عنه خطاب کرده این
 کلام با اهل خود پس نابین میباشد کلام بر و تیره واحده و مناسب هر اکر ارام ضیف را و معنی هینا در اصل
 رفیق و عدم مشقت است فقال وَاللَّهِ لَا أَطْعَمُهُ أَبَدًا پس گفت ابو بکر صدیق رضی الله عنه قسم
 خداست نخواهم خورد آن طعام را هرگز و اَیْمُ اللَّهِ مَا كُنَّا نَأْخُذُ مِنْ لُقْمَةٍ إِلَّا رُبَّمَا مِنْ أَسْفَافِ الْكُرْ
 مِنْهَا و قسم خداست نبودیم مگر ما که بگرییم هیچ لقمه مگر که زیاده میستد و بلند میکردید طعام آن لقمه زیاده از آن
 لقمه و این کلام از عبد الرحمن بن ابی بکر است و ربوبی باشد و بر بالیدن در میان قومی و افزون شدن
 و اَیْمُ اللَّهِ جَمَلَةٌ قَسْمِيَةٌ بِتَقْدِيرِ خَيْرِ بْنِ يَعْنِي أَيْمُ اللَّهِ قَسْمِيٌّ وَ هَمَزَةٌ دَرَانِ وَ صَلِيٌّ هَيْتُ وَ اَصْلُ انْ يَمِينُ اللَّهِ هَيْتُ
 وَ جَمْعُ يَمِينٍ بَرَايْمِنُ هَيْتُ اَزْجَمَةٌ لَثْرَةٌ اِسْتِمَالٌ كَحَفِيفٍ دَاوِنْدَانِ رَا بَحْدَفِ نُونٍ وَ يَمَانٌ عِبْرَةٌ اَزْ قَدْرَةِ
 قَالَ شَبِعُوا وَ صَارَتْ الْكُرْمُ مَّا كَانَتْ قَبْلَ ذَلِكَ كَقَوْلِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ سِيرْتُمْ وَ كَرَيْدِ

طعم باجفته یعنی اکثر ازان مقدار که اول بوده است و اکثر ثانی مثلثه است و در بعضی نسخ اکبر است بیا بوده
 بجا از ثانیه فَنَضَرَ إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ فَأَذَاهِي كَمَا حِي او اکثر پس دید ابو بکر صدیق رضی الله عنه بسوی
 اطعمه باجفته پس ناگاده ان اطعمه موجود است بمشغ از خوردن مردم باز باده از اول گفته است صاحب
 خبر جاری یعنی در بادی نظر مثل اول مینمود و بعد از تعمق نظر زیاده ازان ظهور نمود و این قول مثل قول
 حق تعالی است فِي كَالْحَجَارَةِ أَوْ أَشَدَّ قَسْوَةً و بنا برین منافات نیست در میان قول وی فَإِذَا
حِي كَمَا حِي و بین ما قبله من انه یزید من اسفلها اکثر منها فقال لا متراثة یا اخت بنی
 فزاس ما هذا بس گفت ابو بکر صدیق رضی الله عنه مرزوجه خود را که مادر عبد الرحمن بود ای
 خواهر بنی فراس چیست این زیادتی در اطعمه گفته است فسطانی فراس کبر فاعطف را مهمل
 و آخر ان سین و ناله گفته است صاحب خبر جاری بوده است زوجه ابو بکر صدیق رضی الله عنه ام و بان
 از قبیله فراس بن غنم بن مالک بن کنانه خطاب کرد او را باین کلمه از جهت تعظیم مرتبه او و رفعت
 شان او از جهت منوش کردن بدن مردل و بر ازی را که دید بود از غضب ابو بکر صدیق رضی الله عنه
 گفته است عینی ان استغنام است از حال اطعمه یا نحب است ازان قَالَتْ لَا وَقْدَةَ عَيْنِي
لِي الْآنَ أَكْثَرُ مِنْهَا قَبْلَ ذَلِكَ بِذَلِكَ مَرَاتٍ گفت زوجه ابو بکر صدیق رضی الله عنه
 منت چیز دیگر قسم سردی دو چشم من و سرور است که بر اینه ان اطعمه اکنون بسیارند ازان اطعمه
 که پیش از اطل بودند بس مرتبه یعنی اکنون سه برابر اند گفته است احتمال است که باشد لانا فیه و منفی
 محذوف باشد یعنی لاشی غیر ما قول و ان ما قول قول و است قره عینی یا لا زاید است برای
 تاکد و و او برای قسم است و قره العین بضم قاف و تشدید را مهمل تعبیر کرده میشود بان از سرور
 و رویت چیزی که دوست میدارد آن را انسان و گفته میشود محبوب را قره عین زیرا که وقتی که چشم
 می بیند از اقرار میگردان و نمیکرد و جانب دیگر نگردان یا مشتق از قره است بالضم و آن بر دست
 یعنی بسرور دل چشم سرد است و گفته است صاحب خبر جاری که سردی موافق تر است بزاج چشم خصوصاً
 در بلاد حاره انتی و این قسم مشهور است در میان عرب قسم میکنند بان بر سبیل عادت و اراده

نمیکند نه اهل علم از آن تعظیم مقسم به که ممنوع است شرعاً بلکه گردانیده شده است این کلمه بمنزله اداة تاکید
 و بعضی گفته اند که اراده کرده است زوجه ابوبکر صدیق بقره یعنی حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم را زیرا که با حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرار میکرد چنانچه اطینان میکرد بوی دلها
 خوشی و خوبی است هر کسی را که باشد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرار چشم وی فَأَكَلْ مِنْهَا
أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ يَعْنِي بَيْتَهُ پس خورد از آن اطعمه یا از حنفه ابوبکر
 صدیق رضی الله عنه و گفت جز این نیست که بوده است آن از شیطان مراد مبادرد و اشاره میکند
 جانب بمن خود و آن قول وَيْسْتَ وَاللَّهِ لَا أَطْعَمُهُ أَبَدًا گفته است صاحب خیر جاری هر گاه دید ابوبکر
 صدیق رضی الله عنه برکت را در آن اطعمه و کرامت را پس اختیار کرد و حنث را و تناول کرد و طعام را
 برای حدیثی وارد است در مثل آن که فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم کسی که قسم خورد بر چیزی پس
 دید غیر آن را بهتر از آن یعنی حنث بهتر دید از بر پس بکند همان جز که خیر است از آن و کفاره بدید از این
 خود گفته است قسطلانی یا مراد ابوبکر صدیق رضی الله عنه بوده که نخواهم خورد با شما یا درین ساعت یا زود
 غضب و آن مبنی بر جواز تخصص است در بیان نیت زیرا که اعتبار مخصوص اگر باشد به عموم لفظی که
 وارد است در آن جاز باشد تخصص نیت لیکن درین توجیه رتبه ثبوت این شبهه میشود اگر بیان
 مخصوص بود پس ذلک من الشیطان چه گفت ابوبکر صدیق رضی الله عنه و حال آنکه باز شد در بیان خود
 و لفظ ذلک بکسر قاف و فتح آن ضبط کرده است قسطلانی شَرَّ أَكْلٍ مِنْهَا لَقَمَةً پس خورد ابوبکر
 صدیق رضی الله عنه از آن اطعمه یک لقمه گفته قسطلانی و صاحب خیر جاری یعنی بار دیگر خورد از حنفه خوش
 گردانیدن دلها اهل خود و معانان و گرفتن زیادتی برکت و تاکید کردن هر دفع و حشر از نشان و گفته است
 عینی و کرمانی که اکل دوبار نبود لیکن ذکر آن دوبار شده زیرا که اول مبهم بود بیانی اهل کرمانی که
اکل زیاده بر یک لقمه بود ناوارد نشود زیادتی اکل حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه اگر باشد برای اکل ضعیف
شَرَّ حَمَلُهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَأَصْبَحَتْ عِنْدَهُ بَسْتَرٍ رَدِئَةً برود آن اطعمه
 ابوبکر صدیق رضی الله عنه بسوی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پس صبح کرد آن اطعمه نزد آنحضرت

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از جهت شکر کردن مراد تعالی و عزیزی اوصی اللہ علیہ وآلہ وسلم را بر چیزی که حاصل شده است او را از نعمت حصول کرامت برکت در طعام که نسیج و غیره خدمت و اتباع آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم است و حال آنکه این کرامت در حقیقت معجزه از معجزات آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

وَكَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمٍ عَهْدٌ بوده است در میان ما و در میان یک قومی عہدی گفته است صاحب خیرجاری یعنی عہد مصالحه و در بعضی نسخ کانت بنا است و ثابت باعتبار مراد است از مصالحه بنا بر چیزی که شناسنی تو فمضی الاجل فقر قنای اثنی عشر رجلاً پس گذشت مدت عہد پس آمدند ان قوم در مدینه طیبہ پس تفریق کردم ما و از وہ مرد را و ممتاز کردانیدیم او شان را و کردانیدیم باہر واحد یک فرقہ فار فرقنا فمضی است معطوف علیہ ان مقدر است ای فجاؤا فرقنا و در بعضی نسخ فرقنا است بعین مہلہ و تشدید را مہلہ یعنی کردانیدیم ما او شان را عرفا یعنی رؤسای جمع عریف و در بعضی نسخ فقرتیا است مشتی از قری بمعنی ضیافت یعنی مهمان کردانیدیم ما و از وہ مرد را اثنی عشر منصوب بنا بر حالت است و در بعضی نسخ مکتوب بالف است بر لغت کسی که گردانیده است مشتی را بالف در احوال ثلثہ

مَعَ كُلِّ رَجُلٍ اُنَاسٌ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ كَمَعَ كُلِّ رَجُلٍ باہر مردی از ان دو از وہ مرد مردمان بودند و خدا و اناز است بآنکہ چند کس بودند باہر یک مرد و مع کل رجل ظاهر اینست کہ جملہ اسمیہ است واقع شدہ است حال و احتمال دارد کہ مستانفہ باشد و جملہ و اللہ اعلم معترضہ است و در بعضی نسخ بدون واو است

فَاكُلُوْا مِنْهَا اَجْمَعُوْنَ اَوْ كَمَا قَالِ پس خوردند از ان اطعمہ ہمہمیا این مذکور مثل است کہ گفته است عبد الرحمن بن ابی بکر این نیک از ابی عثمان است کہ راوی است از عبد الرحمن یعنی انجہ من از الفاظ ذکر کردم عین است کہ عبد الرحمن ابی بکر گفته است یا مثل است و مطابقت این حدیث با ترجمہ ظاہر است

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ کتاب الاذان کتابت

و بیان با کتھا رفتن گفته است صاحب خیرجاری از عادت امام بخاری است کہ ذکر میکند بسم را در اوایل کتاب و در بعضی نسخ باب الاذان است و ساقط است بسمه در روایت قابسی و غیر ان چنانکہ فعل کرد است آن را عینی و در بعضی نسخ باب بدء الاذان است با بسمه باب بدء الاذان و الاقامه

در بیان ابتدای بکنماز و اقامت و اذان در لغت اعلام مطلق است و در شرح اعلام مخصوص است بالفاظ
 مخصوصه در اوقات مخصوصه و مراد بیدار شدن است پس اختلاف کرده شده است در وقت عزت
 اذان پس بعضی گفته اند که نازل شده است مشروعیت اذان همراهِ نماز و اکثر بر آنند که مشروعیت
 اذان بر و یا بعد از آن است و غیر وی و آن در سال اول از هجرت بود و قوله تعالی وَاِذَا
 نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ لَخَذُوا سُرْعَتًا وَأَلْبَسُوا ثِيَابًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ وَقَوْلُ
 خدایتعالی وَاِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ وَمَعْنَى اِنْ اِيْنْت وَوَقْتِي كِه اِذَان مَسْكُوْمُو مَسْخُوَانِيْد شَمَامِر دَم رَابِوِي
 نماز میگردند آن نماز و یا مناداة را سحره و بازی آن گرفتن اوشان بخیره و بازی بسبب آنست که بدست
 اوشان گرویی اندلی و نشان و قوله مرفوع است بتقدر هذا باب یند کرفیه قوله تعالی و یا مجرور است بتقدر
 باب بیدار اذان و قوله بتقدر اول عطف مرفوع است و بتقدر ثانی عطف مجرور است و بنا بر اول
 باب منون است و بنا بر ثانی مضاف است و درین آیه دلیل است که اذان مشروع برای نماز است و گفته است
 قسطانی لا یعقلون را مفعول محذوف است یعنی نمی فهمند معانی عبادت خدایتعالی و شرایع او را ^{سندال}
 گرفته است باینکه برینکه مشروعیت اذان ثابت است بنص نیز و اگر چه روایت کرده شده است
 که بدستی کیفیت مشروعیت ثابت بوده است بروایی که دیده بودند آن را بعضی صحابه و قوله
اِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ مِنْ بَوَائِبِ الْجُمُعَةِ وَقَوْلُ خدایتعالی اِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ مِنْ بَوَائِبِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا
 الی ذکر آمد و ذروا البیع معنی اینست و وقتی که خوانده شد و اذان گفته شد برای نماز از روز جمعه
 پس سعی کنید و بروید برای شنیدن ذکر خدایتعالی که عبادت از خطبه جمعه است و بکنار بیع و شرا را
 گفته است صاحب خبر جاری مراد از اذان اذان که واجب میشود سعی نزد آن اذان دوم است زیرا که
 همان اذان بوده است در عهد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و بعضی فقها گفته اند که مراد از آن
 اذان اول است زیرا که عبره برای عموم الفاظ است نه بخصوص مورد سعی نزد اذان اول مفید است
 چیزی که مفید است از سعی نزد اذان دوم بخلاف عکس آن حدیثنا عمران بن میسرة قال
حدیثنا محمد الوائث قال حدیثنا خالد بن عیبة عن ابی فلابه عن ابی حدیث کرد ما را عبد الوائث

بن سعید بن مسروق بن میسره بفتح میم و سکون یا ریشة تحتیه بنس از سبن جمله گفت حدیث کرد ما را
 عبد الوارث بن سعید گفت حدیث کرد ما را خالد حدیث از ابی قلابه بکسر قاف از انس رضی الله عنه
 که صحابی است و در بعضی نسخ انس بن مالک است قال ذکر و النار و الناقوس فذكر
 اليهود و النصارى گفت انس ذکر کردند صحابه رضی الله عنهم ائتش را و چوبی را که نصاری منزه
 ان را و ذکر کردند یهود را و نصاری را گفته است صاحب خبر جاری یعنی هرگاه که بسیار شدند مسلمان و خوانند
 که نماز همه بجا بخوانند پس ذکر کردند که چیزی وضع باید کرد تا بان همه را خبر شود که وقت نماز شد است
 نامه آمده پیش آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم جمع و آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم همه را امانت
 کنند و این فضیلت بی بدل است همه در یابند پس ذکر کردند که هر یک جای بلند ائتش افزون شود
 نامه آن ائتش را دیده بیایند پس یاد کردند که یهود هم همچون میکردند پس اگر ما هم چنین کنیم مثل
 یهود میشود بان سبب این را رک کردند باز ذکر کردند که ناقوس باید زود نامه آن اوار شنید آید
 حاضر شوند بعد از آن یاد آوردند که نصاری جهان میکردند پس اگر ما هم چنین کنیم مثل نصاری
 خواهد شد پس این را نیز ترک آوردند این موافق ظاهر سیاق است لیکن درین چیز است و آن است
 که بدرستی ائتش بوده است برای مجوس و بوق برای یهود و ناقوس برای نصاری بنا بر چیزی که
 آمده است در حدیث انس رضی الله عنه که بدرستی وقتی که حاضر میشد نماز در زمان آنحضرت صلی
 علیه و اله و سلم پیش از مشروعیت اذان سعی میکردی در راهها و بان حالتی که ندا میکرد الصلوا الصلوا
 پس دشوار شد این بر مردم پس گفتند اگر بگویم ما ناقوس برای خبر کردن مردم از وقت نماز پس فرمودند
 رسول صلی الله علیه و سلم آن برای یهود است پس گفتند بفرزیم ائتش را پس فرمودند آنحضرت صلی
 الله علیه و اله و سلم آن برای مجوس است پس بنا برین در حدیثی که ما در صد و بیان اینم ایجاز است در بیان
 گویند گفته شده است ذکر کردند ائتش را و ناقوس را مثلا پس ذکر کردند مثلا پس ذکر کردند یهود و نصاری
 مثلا و مذکور بر سبیل منع نمکند وجود غیر وی را اگر چه باشد بتغییر فامر بلال ان یشفع الاذان وان
 لیؤتی الاقامة پس امر کرده شد بلال که بگوید کلمات اذان دو دو بار و بگوید کلمات اقامت یک یک

یعنی تعین میکردند اوقات نماز را تا در یابند آن را در وقتش گفته است صاحب خیر جاری ضمیر بهای برای صلوات
 و ضمیر لیس برای شان است که اسم است و بعضی گفته اند که لیس حرف است مستعمل شده است بغير اسم
 و خبر بمنزله ما یا لا و قول وی بناوی مبنی برای مفعول است فَتَكَلَّمُوا أَيَوْمًا فِي ذَلِكَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ
 اتَّخَذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى پس باید که گفته صحابه بگروزی در آن نذ ا پس گفتند
 بعضی از آنها بگیرند ناقوسی را مثل ناقوس نصاری در صراح گفته ناقوس حرب ترسا که بوقت نماز گفته است
 صاحب خیر جاری اتخذوا ابصیغه امر است بدانکه این حدیث منافی است بظاهر خود حدیثی را که روایت
 کرده شده است از عبدالسبن زید که ان صریح است در آنکه امر فرمودند حضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 بگرفتن ناقوس و آن حدیث ظاهر است در آنکه بعضی صحابه امر کردند و جواب ظاهر آنست که امر آنحضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم بعد از مشاوره مذکوره بوده است صحابه مفهوم میشود از کلام بعضی صحابه و مفهوم میشود
 ازان که قرار یافت رای بعد از مشاوره بر ناقوس بهتر مقرر شد ازان بر و با بعد از آن نقر ناقوس بعد از آن
 مقرر کرد اذان را وحی و قَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ يُوقَا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ گفته بعضی صحابه دیگر بلکه بگردد
 بوق را منشا سخنی که بوده است که یهود در آن نقر میکردند برای اعلام گفته است کرمانی نیست منشا
 در میان این دو در میان ما تقدم از آنکه انش بود برای یهود برای جواز بودن دو امر اوشان با لفظ بوق
 بضم با موحده انحرزی که در آن دم شد و فَقَالَ عُمَرُ أَوْلَا تَتَّبِعُونَ رَجُلًا ينادي بِالصَّلَاةِ پس
 گفت عمر بن الخطاب رضی الله عنه آیا امر نمیکند و نمبر استبد بگرددی را که بخواند مردم را برای نماز فقال
 وَسَوَّلَ اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَا بِلَالُ قُمْ فنادِ بِالصَّلَاةِ پس فرمودند رسول خدا
 صلی الله علیه و آله وسلم ای بلال خیز پس بخوان مردم را برای نماز پس ظاهر آنست که ان اعلام نه
 بر صفت اذان مشروع است بلکه بوده است اخبار بحضور وقت نماز و گفته است کرمانی که لفظ
 قُمْ حج است برای مشروعیت قیام برای اذان و بر آنکه جائز نیست نشسته اذان گفتن گفته است عینی
 اگر بگوئی تو که ترجمه در بد اذان بوده است و حدیث دلالت میکند بر آنکه رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 امر کردند بلال را بنده برای نماز و مفهوم نمیشود ازان اذان معهود میگویم من دلالت میکند بر آن زیرا که

اسمعیل اخراج کرده است این حدیث را و لفظ وی فاذن بالصلاة است و همچنین گفته است ابو بکر بن العزری
 که مراد اذان مشروع است و اگر مسلم داریم که مراد اذان مشروع نیست مطابقت در ترجمه و حدیث موجود است
 باعتبار آنکه امر آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بندها برای نماز بوده است در اول امر درین باب باب
 الْأَذَانُ مَثْنَى مَثْنَى بَابِ تَنْثِينٍ مَثْنَى مَثْنَى بَابِ تَنْثِينٍ مَثْنَى مَثْنَى بَابِ تَنْثِينٍ مَثْنَى مَثْنَى
 که در قسطانی گفته که مثنی مثنی یعنی دو بار است و در بعضی نسخها بغیر تکرار است گفته است
 صاحب خیر جاری این باب باضافه است و در عینی گفته که این بابی است که ذکر کرده خواهد شد در آن که
 کلمات اذان دو دو بار است انمی و این مشهور است بانکه باب منون است و ما بعد آن مبتدا و خبر است
 در کما فی گفته که جهت فایده در تکرار آن لفظ و حال آنکه تکرار معنی مستفاد است از صیغه مثنی زیرا که آن
 معدول است از انین میگویم من اول برای افاده ثنیه است برای هر لفظ اذان و ثانی برای هر فرد
 اذان یعنی اول برای ثنیه اجزا و دوم برای ثنیه جزئیات یا دوم برای مجز و ناکبه است حدیثنا
 سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ سِمَاكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنِ ابْنِ قَلَابَةَ
 حَدَّثَنَا كَرْدَمَارَ اسْلِيمَانَ بْنِ حَرْبٍ أَرْوَى كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارَ اسْلِيمَانَ بْنِ زَيْدٍ ابْنِ دَرِّمِ اسْلِيمَانَ
 بَكْرِ بْنِ وَتَخَفَّ بِمِ ابْنِ عَطِيَّةَ از ابوب سب نانی از ابی قلابه بکر فاف و نام وی عبد الله بن زید
 عمری بصری است عَنْ أَنَسِ قَالَ أُمِرَ بِبَلَاءِ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُؤْتِيَ الْأَقَامَةَ اذْنِ بْنِ
 مَالِكِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَقَوْلِهِ أَنَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَقَوْلِهِ أَنَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَقَوْلِهِ أَنَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 اذان را و یک یک بار بگوید کلمات اقامت را مگر کلمه قد قامت الصلاة را که آن را دو بار بگوید و اقامت
 نام این کلمه است و نام این کلمات را اقامت میگویند بطریق شمه شی با هم جزیه حدیثنا محمد بن
 سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْوَهَّابِ النَّعْفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّادُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ
 أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارَ اسْلِيمَانَ بْنِ مَهْرَانَ ابْنِ قَلَابَةَ عِدَّ ابْنِ سَلَامٍ كَقَوْلِهِ أَنَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 نعفی گفت حدیث کرد ما را خالد حذاد بن مهران از ابی قلابه و نام وی عبد الله بن زید است از انس
 بن مالک رضی الله عنه که صحابی است قَالَ لَمَّا كَثُرَ النَّاسُ قَالَ ذَكَرُوا أَنَّهُ يَعْلَمُونَ وَقَدْ

الصَّلَاةِ جَنَى لَعْنَةُ فَؤَادِهِ كَقَوْلِهِ لَعْنَةُ مَنْ يَأْكُلُ مِنْ مَالِكِ بِيْرٍ كَاهِبٍ يَأْرَشِدُنْهُ رَوْمٌ يَعْنِي مَسْلَمَانِ ذَكَرَ كَرُونَكَ عَمَلًا
 كُنْتُ كَمَا عَدَمْتُ كُنْتُ وَقْتُ نَمَازٍ رَاجِحِي كَمَا فِي مَشْنَسَانِ رَاوِقَالِ نَانِي مَالِكِي أَوَّلٌ وَكَلِمَةٌ يَعْلَمُونَ بَعْضُهُمْ
 أَوَّلٌ وَكَمَا نَالَتْ هِيَ وَبَعْضُهُمْ يَفْجَحُ أَوَّلٌ وَنَالَتْ كَقَوْلِهِ فَذَكَرُوا أَنَّ يَوْمَ وَانَارًا بِسْ ذَكَرَ كَرُونَكَ
 صَحَابَهُ كَمَا يَزُورُ نَدَاةً رَامَتْ مَجْمُوسٌ كَقَوْلِهِ مَبْنُودٌ أَوْ رَيْتُ النَّارَ أَيْ اشْعَلْتَهَا يَعْنِي أَوْ رَخِمْتُ مِنْ أَيْشِ رَا
 أَوْ يَضْرِبُونَ نَاقُوسًا يَأْرَشِدُنْهُ نَاقُوسٌ رَامَتْ بَضَارِي فَا مِرْبَلَالُ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنَّ يَوْمَ
 الْأَقَامَةَ بِسْ أَمْرٌ كَرْدِي بِلَالٍ كَمَا حَفَّتْ سَارِدَاذَانَ رَاوِطَاوَسَارِدَا قَامَتْ رَابِعِي كَلِمَاتِ أَذَانَ رَا
 رَوَدُوبًا كَوَيْدُ وَكَلِمَاتِ أَقَامَتِ رَا كَيْبَارُ كَوَيْدُ بَابِ الْأَقَامَةِ وَاحِدَةٌ الْأَقْوَالَةُ قَدْ
 قَامَتِ الصَّلَاةُ أَرْبَابٌ مَثْنُونَ هِيَ أَقَامَتُ يَكُ بَارِهَتْ مَكَرُ قَوْلِ أَنْ أَقَامَتُ كَوَيْدُ فَدَامَتْ
 الصَّلَاةُ كَمَا فِي هَذَا وَبَارِهَتْ وَوَعَادُ مِنْ وَاحِدَةٍ أَقَامَتُ أَيْ هِيَ كَمَا فِي كَلِمَاتِ أَقَامَتِ يَكُ بَارِكُ كَوَيْدُ مَكَرُ
 كَلِمَةٌ فَدَامَتْ الصَّلَاةُ كَمَا فِي هَذَا وَبَارِكُ كَوَيْدُ الْأَقَامَةُ مَبْنُودَةٌ وَوَاحِدَةٌ خَيْرٌ أَنْتَ عَقْدُ كَرْدِي هِيَ
 فِي بَابِ رَا إِمَامِ بَخَارِي أَيْ لِزِيَارَةِ بَيَانِ أَمَّا كَلِمَاتِ أَقَامَتِ فَرَادِي هِيَ مَكَرُ فَدَامَتْ الصَّلَاةُ كَمَا فِي هَذَا
 مَثْنِي هِيَ بِأَوْجُودِ أَمَّا مِمَّا فِي هَذَا مِنْ مَبْنُودِ مَعْنُومٍ شَدِيدٌ أَرْجَمَهُ نَكْتَرُ هِنَادُ وَتَنْبِيهِ بِرَأْنِهِ بِوَدْنِ الْفَاعِلِ
 أَقَامَتُ مَفْرُودَةٌ مَقْصُودٌ بِالذَّاتِ جَانِحَةٌ بِوَدْنِ الْفَاعِلِ أَذَانَ مَثْنِي مَقْصُودٌ بِالذَّاتِ وَغُرُوبِي
 حَجْرٌ قَائِمٌ كَرْدَانِي هِيَ بِرَحْفِيهِ كَمَا فِي مَثْنِي بِوَدْنِ الْفَاعِلِ أَقَامَتُ نَزْمٌ مَثْنِي وَهِيَ لَالٌ كَرَفْتُهُ أَيْ بَخْرِي كَمَا
 مَشْهُورٌ هِيَ كَمَا فِي بِلَالٍ بُوْدِي هِيَ كَمَا فِي مَثْنِي بِوَدْنِ الْفَاعِلِ تَاوَقَاتُ نَفْسٌ وَبِحَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ
 بِنِ زَيْدٍ كَمَا فِي هَذَا رَسُولُ خَدَا صَلِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَمَا فِي مَثْنِي بِوَدْنِ الْفَاعِلِ أَقَامَتُ
 حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أَرْهَبٍ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّادُ
 عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ حَدَّثَنَا رَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بِنِ جَعْفَرِ كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا رَا إِسْمَاعِيلُ
 بِنِ أِبْرَاهِيمَ كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا رَا عَلِيُّ بْنُ قَلَابَةَ أَذَانَ بِنِ مَالِكِ كَمَا فِي صَحَابِي هِيَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 قَالَ أَمْرٌ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنَّ يُؤْتِيَ الْأَقَامَةَ كَقَوْلِهِ أَمْرٌ كَرْدِي بِبِلَالٍ حَفَّتْ
 كَرْدَانِي أَذَانَ وَبَطَاقُ كَرْدَانِي أَقَامَتُ قَالَ إِسْمَاعِيلُ فَذَكَرْتُهُ لِأَيُّوبَ فَقَالَ الْأَقَامَةُ

گفت اسمعیل مذکور پس ذکر کردم من ان حدیث خالد را برای ایوب سجستانی پس گفت مکرر است
 یعنی مکرر لفظ قد قامت الصلوة را و در بعضی نسخ مذکرت بجز ذکر ضمیر مفعول است بیاست
 فضل التأذین بابت در بیان فضلت اذان گفتن گفته است عینی تأذین مصدر اذن است
 بشدید و آن مخصوص است در استعمال باعلام وقت نماز در خیر جاری گفته این باب باضافه است
حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ
أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ أَدْبَرَ
 خفیفه و نام او عبد الله است ابن ذکوان از اعرج عبد الرحمن بن هریر از ابی هریره رضی الله عنه
 که صحابی است أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ أَدْبَرَ
الشَّيْطَانُ لَهُ خِرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأَذِينَ که بدستی رسول خدا صلوات الله علیه و آله و سلم
 فرمودند وقتی که اذان گفته شود در ای نماز پشت میده شیطان در آن حال که مر او را باد پس
 میرو و باواز تا نشنود اذان را و در بعضی نسخ النبوی است بجای رسول الله و او بار شیطان از اذان
 از برای آنست که اذان مشتمل است بر اصول معارف الهیه و داعی است بسوی چیزی که آن عماد
 دین است زیرا که نماز عبادتی است جامع مومنین عبادات را و مشهور است بسوی چیزی که بان حاصل است
 سعادت و این و هر واحد اذان ماسبب است برای لغزش شیطان و ضعف آن پس چگونه باشد
 وقتی که همه جمع باشند و شرط بضم ضمه آخر آن ظاهر ممله او از بادی که موجب حدیث است و لفظ
 شرط مبتدا است و له خبر آنست و جمله حالیه است بر مذمب ابن مالک و آن مذمب راجع است که موقفا
 آن را ظاهر قرآن و احادیث و راضی نیست طبع مستقیم بتاویل در هر کلام بدون ضرورت داعیه بسوی
 آن بلکه برای حج در عایت قاعده نخبه که اخبار کردند آن را و در بعضی نسخ بواو است بستر شرط شیطان
 برای آنست نامشغول گردد بان نفس آن و حال آنکه آن در حالت اوبار است و مشابه است بدواب
 بلکه دور تر از آن زیرا که دواب گاهی صادر میگردد از آنها با نزدیک روست دشمن فاذا قضی النداء
 اقبل بس و وقتی که تمام گردد اذان باز روی می آرد و قضی معلوم و مجهول هر دو روایت است حتی اذا

تَوْبٍ بِالصَّلَاةِ أَوْ بَرًا وَقِي که اقامت گفته شود برای نماز او بار میکند گفته است صاحب خمر جاری مراد توب است اینجا
 اقامت است و عامه نمیشناسند از توب مگر قول موزن الصَّلَاةِ خَيْرٌ مِنَ التَّوْبِ و توب در لغت بمعنی
 اعلام است بشی حتی إِذَا قَضِيَ التَّوْبُ تا که تمام میکرد و اقامت أَقْبَلَ حَتَّى تَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ روی
 می آرد تا که خطره بیندازد در میان آدمی و نفس وی و مراد از نفس دل وی است و بعضی گفته اند که این تمثیل است از بهت
 قرب آن و بخطر بفتح یا مشتاة تخنه و کس طار مهمل بر صیغه معروف از مجر و یعنی حتی یوسوس و منصوب است بحتی و این
 بر تقدیر ضم آن خانج در بعضی نسخ است بمعنی دنو است و بعضی گفته اند بکسر است در هر شی و بضم ضعیف است
 کذا فی العینی یقول أَذْكَرُ كَذَا أَذْكَرُ کذا میگوید یا دکن فلان کار یا دکن فلان کار گفته است که مانی اگر بگویی تو
 که چگونه متصور میشود خطوروی میان مرد و نفس وی و حال آنکه آن هر دو عبارت از شی واحد اند مکوم مراد
 بنفس روح و قلب است خانج قول خدای تعالی است إِنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ و یا این تمثیل است
 برای غایت قرب آن پس اگر بگویی که چگونه بکسر ز دشمنان از اذان و نمیکریز در نماز و حال آنکه در آن قراة
 قرانت میکوم من برای چیزی که دیده است از اتفاق بر اعلان بشهادة توحید و اقامت شعار شرفه و از نزول
 رحمت عامه بر ایشان لَمَّا لَمْ يَكُنْ يَذْكَرُهُ حَتَّى يَطَّلُ الرَّجُلُ لَا يَدْرِي كَمْ صَلَّى یا میداند چیزی را که هرگز
 نبوده است که یاد آرد آن را تا که بکسر دو مرد که نمیشناسد که چند رکعت خوانده است از نماز گفته است عینی مطابقه
 حدثنا بزرجمه از حیثیت که نخستن شیطان نسبت از اذان چه اگر نمیبود و فضل عظیم مراد از آنکه متاذی می شود از آن
 شیطان نمیکرحت از آن پس از حصول این فضل برای تاذن حاصل میشود و مراد از آنرا که تاذن را نیز که ان تاذن
فَابْمِ نِي شود مگر با موزن بِأَمْرِ رَفَعِ الصَّوْتِ بِالْبَلَدِ بابت در بیان حکم بلند کردن آواز با اذان و
قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِذِنْ أَذَانَا سَمِعْنَا وَإِلَّا فَاعْتَرَلْنَا و گفته است عمر بن عبد العزیز مراد موزن خود را
 که اذان بگو اذان گفتنی سهل فی لغتی و اگر نه دور شور از ما و در سطلانی گفته که یک موزنی اذان میگفت پس
 طرب کرد در اذان خود پس گفت او را عمر بن عبد العزیز اذان بگو بغير نغاث و تطرب و اگر نه بگذار منصب
 تاذن را زیرا که دشوار آمد بر وی لغتی با اذان پس اگر گوئی که در حدیث نبوی واقع شده است از تطرب پس
 چست وجه مطابقه در میان ترجمه و حدیث جواب داده شده است بانکه مولف اراده کرده است که هر آواز

بلند محمود است مگر آواز بلند که مطرب نباشد و لفظ سج بفتح سین مهمله و سکون میم است و گفته است صاحب خیرجاری
وجه مطابق با ترجمه با اختیار چیزیست که اشاره کردیم مابسی آن از آنکه باب منعقد است برای بیان حکم رفع صوت با کف دست

مخصوصه بانکه نباشد مطرب تا مرتب بر آن اجرا حد ثنا عبد الله بن يوسف قال اخبرنا مالك عن

عبد الرحمن بن عبد الله بن عبد الرحمن بن ابي صعصعة الانصاري ثم المازني عن ابيه

حديث كرومارا عبد الله بن يوسف تينسي كفت خبر داد او مارا مالك وان ابن انس است ار عبد الرحمن بن عبد الله

ابن عبد الرحمن بن ابي صعصعة بهمات مفتوحات مكر عين اولي كه ساكه است و نام وي عمرو است ابن زبده

انصاري بستر مازني براي مجله و نون از پدر خود عبد الله انه اخبره ان ابا سعيد الخدري قال له

اني اراك تحب الغنم والبادية كبدستي شان اينست كه خبر داد ان عبد الله ان عبد الرحمن را

كه بدستي ابو سعيد خدري كفت عبد الله بن عبد الرحمن را كه بدستي مي بينم من ترا كه دورت ميداري

كوسپندان را و صحرا را و خدري بضم خاء مجحه و سکون دال مهمله است گفته است صاحب خیرجاری كويا كه بودت

عبد الله متفر از مخاطبه مردم و عمل كننده بجدتي كه وارد است در غلت از مردم و خروج بسوی جبال كوسپندان تا

حاصل شود قوت خصوصاً نزد نزول فتنها و تحقق بوده است ان عمل سلف با چراندن كوسپندان فاذا كنت

في غنمك او باديتك فاذا نلت للصلاة فارفع صوتك بالنداء بس وقتي كه باشي تو در كوسپندان

خود ياد صحرا خود بس اذان كوتبي براي نماز بس بلند كن او از خود را باذان و در بعضي نسخها بالصلاة است

فانته لا يسمع مدى صوت المؤذن جن ولا انس ولا شيء الا شهد له يوم القيامة سن است

شان اينست كه نميشنود تا جايي كه ميرسد آواز مؤذن جن و انس و نه هيچ چيزي مگر كه شهادت خواهد داد و براي

ان مؤذن روز قيامت و در بعضي نسخ الا يشهد له است بصيغه مضارع معلوم و گفته است صاحب خیرجاری

مدى صوت المؤذن اي غايته و مراد از شئي حيوان و ملك است از آنكسي كه از اهل سماع است بس متناول نيست

جماد را و احتمال است كه عام باشد و ان عطف از قبيل عطف عام بر خاص است و قال ابو سعيد سمعته من

رسول الله صلى الله عليه واله وسلم و گفته است ابو سعيد خدري شنیده ام من ان قول را رسول خدا

صلى الله عليه واله وسلم كه لا يسمع الى اخره باشد باب ما يحقن بالاذان من الدماء بابت

صلى الله عليه واله وسلم كه لا يسمع الى اخره باشد باب ما يحقن بالاذان من الدماء بابت

در بیان چیزی که باز داشته می شود از رنخن بسبب اذان از خونها گفته است صاحب خیر جاری بچین کجا عمله پیش از
 قاف بر صیغه مجهول یعنی بابست در بیان حبس از خونها و منع از تعرض آنها بسبب سماع اذان از اهل آن حدیثا
 قتیبة قال حدثنا اسمعيل بن جعفر عن حميد عن انس بن مالك حديثك حديثك كرم ارا قتیبة بصیغه
 تصغر از انس بن مالک رضی الله عنه که صحابی است ان النبي صلى الله عليه واله وسلم كان اذا غزينا
 قوماً بدتني رسول خدا صلى الله عليه واله وسلم بودند وقتی که جنگ میکردند با قوم کفار کفر میکنند یغزينا
 یغزينا حتى یصبح وینظر فان سمع اذانا کف عنهم بودند رسول خدا صلى الله عليه واله وسلم که بتر کنند
 ان قوم تا که فجر میکردند و انتظار میکردند یا نظر و نامل میکردند پس اگر میشنیدند اذانی را بازمی ماندند و مانع می ماندند
 از غارت آنها برای خوف آنکه باشد در آنها مسلمانان و این معنی بر نسخه است که در ان یغزينا است از اغزا و اگر نسخه
 یغزينا باشد معنی همان باشد که غارت نمیکردند بجای انتظار شنیدن اذان از ان قوم پس اگر می شنیدند اذانی
 بازمی ماندند از خون رنخن آنها پس محفوظ می ماند بسبب اذان گفتن خونهای او شان و مالهای او شان
 و بهمن حاصل شد مطابقت حدیث با ترجمه گفته است صاحب خیر جاری یغز از اغاره است لعن مچه و راره عمله
 و در بعضی نسخ یغزينا است از اغزا و در بعضی نسخ یغز و است از غزو گفته است و در فتح الباری درین کلمه پنج
 نسخه است بفتح بار مشناه تحت بلفظ معلوم از غزو و عمر مجزوم و مجزوم باینکه بدل است از لفظ مکن و از اغارة مرفوع
 و مجزوم و اغزا مرفوع و کف بنشدید فار صیغه ماضی معلوم و ضمیر فاعل در افعال مذکوره راجع اند بسوی رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم و ان کفری سمع اذانا اغاد علیهم و اگر نمی شنیدند اذان غارت میزدند او شان
 گفته است قسطلانی اغار بجزه است و گفته می شود غارتلانی نیز یعنی هجوم کرد بر او شان بجا کب بی علم او شان
 قال فخرجنا الى خيبر فانتهينا اليهم ليلاً فلما اصبح ولم يسمع اذانا وكب ودكيت خلف ابى
 طلحة كفت انس پس رسیدیم ما جانب خیبر پس رسیدیم ما بسوی اهل آن خبر در شب پس هر گاه که صبح کردند
 رسول خدا صلی الله علیه و سلم و نشنیدند اذان را سوار شدند و سوار شدیم من در پس ابی طلحة و نام او زید بن اسلم
 گفته صاحب خیر جاری خیبر غیر منصرفت باعتبار قریه و ان بلغت بهود نام قلعه است گفته است کرمانی ابو طلحة
 صحابی مشهور است و ان زوج ام انس است فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و سلم که هر آینه صوت ابی طلحة در لشکر

بهرست از گروای و رویت کرده شده است که بهرست از صد مرد و آن قدمی لمس قدم النبی صلی الله
 علیه و آله وسلم و بدرستی با من هر اینه مساس میکرد با رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و بان کلام
 انس بیان قرب خود میکند با آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم در راه رفتن یعنی متصل با آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 در راه مرفتم گفته است فسطانی قدمی بکبریم است و لمس بفتح میم است قال فخرجوا الینابیح انبائهم و ساء
 کفت انس پس برآمدند اهل خیبر بسوی مادران حال که همراه داشتند زنیلهها و کلندها گفته است صاحب خبر جاری
 مکاتل بفتح میم جمع مکنن بکبریم است و آن زنیله است و در صراح گفته که مکنن زنیله که دو از ده صاع بر دارد
 زیرا که او شان عاقل بودند از انارة و مساجی جمع مساجه است که آن را کلند و آن محرقه است که از او کلند میکنند
 فلما راوا النبی صلی الله علیه و آله وسلم قالوا محمد و الله محمد و الجیش پس هر گاه که دیدند اهل خیبر
 رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم گفتند آمد محمد قسم خدا است آمد محمد بالشکر گفته است صاحب خبر جاری لفظ محمد
 مرفوع است بنابر فاعلیت جا مقدر و لفظ و الجیش منسوب است بنابر آنکه مفعول موعه است و رویت کرده شده است
 برفع نیز بنابر عطف آن بر محمد و در بعضی نسخ و الجیش است بجاء و الجیش بخارج جمع بدل جیم با میم بیش از بار منشاء تختیه
 قال فلما راها رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم قال الله اکبر الله اکبر خربت خیبر
 کفت انس رضی الله عنه پس هر گاه دید رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بکبر گفتند دوباره و فرمودند که جواب
 شد خیبر گفته است صاحب خبر جاری اکبر برفع و جزم هر دو روایت است و خربت بکبر را ماضی است و کلام
 متضمن است بر دو جزوی که در میان آن هر دو اسفاق است و این از سنن است فرمودند آنحضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم این خبر را بوجی با نقولا از دیدن این آیات خرب انا اذا انزلنا بساحت قوم فساء صباح
 المنذرين بدرستی تا وقتی که نازل می شویم در سخن سرای قومی پس بدست صباح رسانیده شده کان
 گفته است که مانی ساحت فنا است و اصل آن قضایست مابین خانها و در محدثه بیان آنست که اذان
 شعار است مرد دین اسلام را و آن امریست واجب جایز نیست ترک آن و اگر اهل یک شهری جمع شوند بزرگ
 اذان و امتناع آورند مرسد بادشاه را قتل او شان بر آن ترک اذان و گفته است تخی جز این نیست که
 محفوظ میشود خون با اذان زیرا که در اذان کلمه شهادت است و اقرار بنبی صلی الله علیه و آله وسلم است

و صحیح نزد شافعی و حنفیه و مالکیه است که سنت است **باب** ما یقول اذا سمع المنادی بابت در
 بیان چیزی که میگوید شنوندگان و اذان و احتمال است که ما اینها مبدیه باشد و باب متون باشد و معنی چنین شود
 چگونه شخص وقتی که بشنود موزن را که اذان میگوید گفته است صاحب خیر جاری منادی مفعول سمع است
 و فاعل آن ضمیر است که راجع است بسوی سامع که معلوم است از سیاق و راجع است بسوی آن ضمیر بقول
حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شَيْبَانَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ
عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ حَدَّثَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَمُوهُنَّ وَقِيْلَ كُنَّ مِثْلَ مَا يَزِيدُ
 زهری از عطاء بن یزید بسنی بفتح لام بعد آن ما مثنای نخته ساکنه و بعد آن ما مثلثه از ابی سعید خدری رضی الله
 عنه که صحابی است أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَهُ
مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ که بدرستی رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم فرمودند وقتی که بشنویند نما اذان را
 پس بگوئید مثل چیزی که میگوید موزن گفته است صاحب خیر جاری گفته است عینی استلال کرده اند
 اصحاب ما یقول انحضرت صلی الله علیه و اله وسلم فقولوا بر آنکه اجابت موزن واجب است بر سامعان برای
 دلالت او بر وجوب و همین گفته است ابن وهب از مالکیه و ظاهره ایامی بنی که وجوب بر سامعان قطع
 فرار و ترک کلام و سلام و رد آن و هر علی غیر آن اجابت پس این همه علامات وجوب است و گفته است
 مالک شافعی واحد و جمهور فقها که او درین باب برای استجاب است نه برای وجوب و همین اخبار تطاولت
 و گفته است فوری و قوی که باشد در نماز فرض یا نافله موافقه کنند سامع موزن را در قول وی پس وقتی
 که از نماز فارغ گردد بگوید مثل آن شرط ظاهر از لفظ این حدیث است که بگوید سامع مثل چیزی که میگوید موزن
 در جمع الفاظ اذان ولیکن مراد از آن نیست که موافقت بکند موزن را در اکثر کلمات آن و بگوید نرسد
 جعلتین لاجل و لا فوة الا باسء خائجه در حدیث دیگر آمده است و وجه آن است که این جواب است برای
 دعای موزن و استجاب است مرطلب وی را مگر در الفاظ مخصوصه در آن پس بگویند سامع میگوید صدقت
 و بررت و مکر در لفظ قد قامت الصلوة پس بدستی میگوید اقامها الله و ادعها الله و موافقت بکند
 موزن را در باقی کلمات بدانکه استفاد میشود از کلام عینی مذکور منع وضع ابهامین بر وجه چشم رسد ان

محمد رسول الله ومطابقه این حدیث با ترجمه ظاهر است حدیث ما معاذ بن فضالة قال حدثنا هشام عن محمد
 عن محمد بن إبراهيم بن الحارث قال حدثني عيسى بن طلحة أنه سمع معاوية يوم أحد ما
 معاذ بن عيسى بن فضالة بنح فالكفت حدیث که در مار هشام دستواری ارجحی ابن کثیر از محمد بن ابراهیم بن الحارث
 ثامثله کذت حدیث که در اعیسی بن طلحه بدستی که شان ایزت که شنند ان عیسی بن طلحه معاویه بن الی سفیان
 یک روزی فقال مشکله الی قوله واشهد ان محمد رسول الله پس کفت معاویه مثل قول موزن تا
 قول وی وانشهد ان محمد رسول ودر بعضی نسخ بمنده است ودر بعضی نسخ منده است بخذف جاره و این غایت
 داخل است تحت معیا حدیثنا اسحاق قال حدثنا وهب بن جریر قال حدثنا هشام عن
 یحیی بن حنوه حدیث که در مار اسحاق بن راهویه کفت حدیث که در مار هشام دستواری ارجحی بن کثیر مانند
 ان حدیث سابق قال یحیی وحدثني بعض اخواننا انه قال کفت یحیی بن کثیر باسناد اسحاق بن
 راهویه و حدیث که در مار بعض برادران ما بدستی شان منست که کفت ان بعض انوان ما کفته است ^{فظ}
 ابن حجر غالب است بر ظن من که ان بعض انوان علقمه بن وقاص است اگر یحیی بن کثیر در یافته است اورا
 و اگر نه پس یکی از دو پسر وی که عبد الله یا عمرو و بعضی کفته اند که اوزاعی است لما قال حی علی الصلوة
 قال لا حول ولا قوة الا بالله هر گاه کفت موزن حی علی الصلوة کفت معاویه لا حول ولا قوة الا
 بالله پس نفی کرد از نفس خود قوه را اقبال خیر و متوجه شد بسوی حول الله تعالی و قوه وی و قال هکذا
 سمعنا نبتی کتبه صلی الله علیه و اله وسلم یقول و کفت معاویه همچن شنیدم من نی شمار
 صلی الله علیه و اله وسلم که میگفتند این در جواب جماعتی بانه الدعاء عند النداء بابت
 در بیان دعا کردن نزد تمام شدن اذان حدیثنا علی بن عیاش قال حدثنا شعيب بن ابی
 حمزة عن محمد بن المنکدر عن جابر بن عبد الله حدیث که در مار اعلی ابن عیاش بعین موطا
 و نشد بد بار منشاء تخنیه و شین معجر کفت حدیث که در مار اشعيب بن ابی حمزة بجاریه و زنی مجتمه
 محمد بن منکدر از جابر بن عبد الله رضی الله عنه که صحابی است ان رسول الله صلی الله علیه و اله وسلم
 قال من قال حين يسمع النداء ^{له} که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم فرمودند کسی که بگوید و

بشنو و اذان را یعنی وقتی که مؤذن تمام کند و بشنود اذان را کسی و خواندن دعا را اللهم رب هذه الدعوة
 الثامة والصلوة القائمة اب محمد الوسيلة والفضيلة والبشارة مقام محمود الذي وعدته
 معنی دعایت ای پروردگار این دعا تمامه که اذان است که داخل نمیشود در آن تضرع و تبدیل بلکه آن باقی است
 تا روز قیامت و پروردگار نماز قیامت برای بقا آن روز قیامت بده محمد صلی الله علیه و آله وسلم را وسیله که آن
 مرتبه شفاعت عامه است اگر چه مقدر است اغریبه از نزد حق برای آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم و حاصل خواهد شد
 ایشان را البته لکن نفع طلب عامد میشود و جانب طالب تا داخل باشد در آن کسان که تقدیر زوده شده است
 برای ایشان شفاعت پس خانچه آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم واسطه اند و تسلیح احکام واسطه اند
 در دخول دارالهدام و بده آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فضلت و آن قبول شفاعت است یا غیر آن
 و بعضی گفته اند که ابن عطف تفسیری وسیله است و بر آنکه آن محمد صلی الله علیه و آله وسلم در مقام
 محمود که وعده کرده تو از برای آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم در قول خود عسی ان یجئک ربک مقام محمود
 و مراد از مقام محمود مقامی است که همه مسکونند آنحضرت را مردم و آخرین در آن و بعضی گفته اند که ایشان
 آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بر کرسی و بعضی میگویند بر عرش و احتمال است که مقام محمود عبارت از حمد
 گفتن حق تعالی باشد آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم را نزدیک خدای تعالی حمد الله مکتوبه الله تعالی
 آنحضرت را زود ذات خود و این نسبت است بمنصب آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم و قرب وی زود حد تعالی
 و نامیدن حق تعالی آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم الحمد و نصب مقام بجا بر ظریف است و جواز تقدیر فی در آن
 باعتبار اینست که در آن ابهامی است بالغ بحسب معنی مراد آنکه در اینجا تنبیه است بر آنکه شناخته نمیشود که
 آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم مگر بعبارف کردن آنند آن الله تعالی او را پس مشابه شد ظروف مبهم
 حلت له شفاعتی نازل شد برای وی شفاعت من حلت بشهید لام از حل یحل بضم لام است
 و بعضی گفته که معنی حلت و جبت است حاصل آنکه این جواب من است و در بعضی روایات بعد از انک
 لا تخلف الیعدا است یعنی زیرا که تو خلف نمکنی در وعده باب الاستیغام فی الاذان باب
 در بیان قرع انداختن در اذان گفته است صاحب خر جاری یعنی این باب است در بیان حکم آن گفته است

عینی قرع از اصول شرع است در حال جماعتی که برابر است دعوی ایشان در نسی تا غالب شود در آن دعوی کبی
 که بنام او قرع برآید پس در آن قرع خوش کردن دلهای او نشان است انهی زیرا که حاصل میشود برای صاحب
 قرع رجحان از غلب یعنی اگر یک جماعتی باشند که هر کدام اذان خواهد که اذان گوید و همه در اسحق
 باشند پس در آن وقت قرع می اندازند ما بنام هر که برآید همان اذان گوید و ذکر آن قَوْمًا اخْتَلَفُوا
 و ذکر کرده میشود که درستی یک قومی اختلاف کردند در اذان گفتن و هر کدام می خواست که اذان بگوید
 یا در منصب اذان فَأَقْرَعْ بَيْنَهُمْ سَعْدُ پس قرع انداخت در میان او نشان سعد و آن ابن ابی
 وقاص است که یکی از عشره مبشره است که یکی از عشره مبشره است در سال با نهم از حجة بوده است
 وقت رجوع او از فتح فارس به و تحقیق رخ رسید موزن او را پس خصومت کردند با یکدیگر بسوی سعد
 سعد ابن ابی وقاص در منصب اذان و بوده است سعد بن وقاص امیر مردم از جانب عمر بن خطاب
 رضی الله عنه پس برآمد قرع بنام یک مردی پس اذان گفت آن شخص حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَوْسُفَ
قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مَوْسَى السَّمْعِيِّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ عَنِ الصَّاحِبِ عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارَا
 عبدالله بن یوسف تینسی گفت خبر داد ما را امام مالک از سمی بضم سین مملد و نشد با مشاء تحت اخوان معنی
 ابی بکر یعنی این عبد الرحمن بن الخاریف بن هاشم قرشی از ابی صلیح و نام او ذکوان زیارت از ابی هریره رضی
 عنه که صحابی است ان الله صلى الله عليه واله وسلم قال لو يعلم الناس ما في النداء والصف الاول
 که بدرستی رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم فرمودند که اگر بدانند مردم ثوابی را و خبر و برکت را که اذان گفتن
 و در نماز خواندن در صف اول است لَمْ يَكُنْ لَكُمْ تَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَمُوا عَلَيْهِ كَأَسْتَمُوا بِسَرْتَابِنَا
 هیچ وجهی را از وجود ترجیح با نکه واقع شود تساوی مگر که فرزند کنند بران هر اینه قرع کنند و در بعضی نسخ لا
 یجدون است وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي النُّجُبِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ و اگر بدانند ثوابی را که در پگاه خواندن
 نماز است هر اینه سبقت کنند بسوی آن گفته است که مانی پس اگر کسی تو که جدت و در موهبت
 در میان احد است و در میان حدیثی که در آن ابراد است میگویم که ابراد است ادلی تا خبر است تا بر آمد
 سایه دیوار باز آنکه از تهر برآرد و قریب عصر برود وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَمَةِ وَالْقُبْحِ لَا تَوَهَّمَا

وَكَوَحْبًا أَوْ كَرِدَانًا نَوَابِي رَاكَّةٌ دَرَادَاي نَمَاز عَشَا وَ دَرَادَاي نَمَاز فَطْرَتُ وَ دَرَادَاي نَمَازِ بِيْتِنْدَانِ هَر دَو نَمَاز وَ كَرَح
 بَرَانُو نَوَانْدَر سَبَد وَ بِيَانُو نَوَانْدَر رَاه رَفْت **بَابُ الْكَلَامِ فِي الْإِذَانِ** بَابُ بَسْتِ وَ حَكْمُ مَخْنِ كَفْتَر
 دَرَانَا اِذَانِ كِه آن جَابِرَتِ بَرَابِرَتِ كِه مَنكَلَمِ مَوْذِنِ بَاشَد مَا غَيْرِ وَی حَنَابُجَه مَقْضَا ظَاهِر زَجْمِه سِتِ سِ
 مَطْبُوقِ سِتِ آن رَاجِزِي كِه ذَكَر كَرْدِه شَدِه سِتِ دَرَانِ اِرْقَوَالِ وَ تَكَلَّمِ سَلِيمَانِ بِنِ حَسْرٍ وَ فِي اِذَانِه
 وَ سَمِنِ كَفْتِ سَلِيمَانِ بِنِ صَرٍ وَ بَضْمِ صَادِ مَهْمَلِه وَ فَتْحِ رَا مَهْمَلِه دَر آخِرَانِ دَالِ مَهْمَلِه دَر اِذَانِ وَقَالَ الْحَسَنُ
 لَا بَأْسَ اِنْ يَضْحَكَ وَهُوَ يُؤَذِّنُ اَوْ يُقِيمُ وَ كَفْتِه سِتِ بَصْرِي مَسْتِ هَاكِ دَر نَكْتِه بَخْنَدِ اِذَانِ كُوْنِيْدِه
 وَ اَوَامِتِ كُنْدِه حَدِيثًا مَسْدُوقًا حَدِيثًا حَمَادِ عَنِ اَيُّوبِ وَ عَبْدِ الْحَمِيدِ صَاحِبِ
 الزِّيَادِي وَ عَاصِمِ الْأَحْوَلِ حَدِيثُ كَرْدِمَا رَا حَمَادِ بِنِ زَيْدِ اِزْ اَيُّوبِ بَجَسْتَانِي وَ عَبْدِ الْحَمِيدِ بِنِ دِيْمَارِ
 صَاحِبِ زِيَادِي وَ زِيَادِي نَامِ يَكْرُدِي سِتِ وَ عَاصِمِ بِنِ سَلِيمَانِ اِحوالِ اَبِي عَبْدِ اللهِ بِنِ حَارِثِ بَصْرِي
 اِبْنِ عَسَمِ مُحَمَّدِ بِنِ سَرِيْنِ كِه تَابِعِي سِتِ قَالَ خُطْبَانَا اِبْنِ عَبَّاسٍ فِي يَوْمِ رَفْعِ كَفْتِ عَبْدِ اللهِ بِنِ
 حَارِثِ خُطْبَه خَوَانْدِمَا رَا عَبْدِ اللهِ بِنِ عَبَّاسٍ دَر رَوْزِ اَبْرُو كَلِ وَ لَآيِ وَ رَزْغِ بَفْجِ رَا مَهْمَلِه وَ سَكُونِ رَا مَعْجَمِه
 وَ آخِرَانِ غَنِ مَعْجَمِ كَلِ وَ لَآيِ وَ بَاضَا فِ بَوْمِ سَوِي رَزْغِ وَ تَمُونِ بَرِ صَفْتِيْتِ يَوْمِ فَلَمَّا بَلَغَ الْمَوْقِنَ حَجِي
 عَلِي الصَّلَاةَ بَسِ بَر كَا كِه رَسِيْدِ مَوْذِنِ وَ فِتِ كَفْتِنِ حِي عَلِي الصَّلَاةَ رَا قَامَسَ اَرِ بِنَا وَ عِبِ
 الصَّلَاةَ فِي الرِّحَالِ بَسِ اَعْرَدِ اِبْنِ عَبَّاسٍ اَنْ مَوْذِنِ رَا كِه بَدَا كُنْدِ الصَّلَاةَ فِي الرِّحَالِ رَا وَ مَعْنَى اِبْنِ
 قَوْلِ بَسْتِ كِه خَوَانْدِ نَمَازِ رَا دَر نَانَهَايِ خُودِ فَ نَظَرَ الْقَوْمَ بَعْضُهُمْ لِي بَعْضٍ بَسِ وَ يَدِيْدِ قَوْمِ بَعْضُهُ
 اِزْ اَنْ سَوِي بَعْضِي دِيكِرِ كُوْمَا كِه اِنكَا مَبْكِنْتِ نَدَا اِزْ اِبْرَايِ تَغْيِيْرِ وَ ضَعْنَدَا فَعَلِ هَذَا مِنْ هُو حَيْرَا
 مَنَدِه بَسِ كَفْتِ عَبْدِ اللهِ بِنِ عَبَّاسٍ كِه كَرْدِه سِتِ اِبْنِ كَارِ رَا كَسِي كِه اِنكَسِ بَهْرَتِ اِزْ اَنْ اِبْنِ
 عَبَّاسٍ مَرَادِ مَبْدَارِ اِنْ مَنِ هُو خَيْرِ مَنَهْ اِنْ خَيْرِ صَلِي اَللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَا وَ اِنلِهَا عَزْمَةٌ وَ بَدْرَتِ
 اِنْ نَمَازِ جَمْعَه عَزْمَتِ سِتِ يَعْنِي وَاجِبِه سِتِ وَ كَلِمَه اِنهَا بَكْرَتِ مَرْدِه سِتِ وَ ضَمِيْرِ اِنْ عَابِدِ لِسَوِي جَمْعَه سِتِ
 كِه مَفْهُومِ سِتِ اِزْ خُطْبَانَا يَعْنِي جَمْعَه بَا وَ جُودِ بُوْدِنِ اَنْ وَ اَجِبِ رِخْصَتِ دَا دِه شَدِه دَر اِنْ بَسِ دَر غَيْرِ
 اِنْ مَطْرَبِقِ اَوَّلِي رِخْصَتِ سِتِ وَ لَقْنَه دَلْفِظِ اِرْخَطْبَانَا يَعْنِي جَمْعَه بَا وَ جُودِ بُوْدِنِ اَنْ وَ اَجِبِ وَ بَا وَ جُودِ

رضعت داده شد در آن پس در غیر آن بطریق اولی رضعت است و لفظ غنمه سکونی را مجسمه است بمعنی واجب کفای
 عینی رضعت و لکن کلام کردن را در شمار اذان جماعتی که پسند نماندند ما بحدیث بعضی از ائمه
 این جنس است و حکایت کرده است این مندرجوا از مطلق را از غنوه و خطا و سن و قناده و راست را از غنمی
 و این سیرین و او زاعی و منع را از نوری و ترک اولی را از احضف و صاحبین و بر همین دلالت بکنند کلام
 شافعی و مالک و در این حدیث دلیل است بر فرضیت جمعه و بعضی میگویند که جمعه فرض نیست و دلیل
 ایشان اینست که فرض نماز ظهر است با چیزی که قیام مقام نماز ظهر است و جماعت نیز فرض نیست و در
 حدیث کحفف امر جماعت است در باران و مانند آن از اعدار و آن جماعت مشکوک است و فنی که باران

باب اذان لاعی اذا کان له من یخبره این بابست در بیان جواز اذان نامنا و فنی که بنا
 او را کسی که خبر کند از دخول وقت نماز و اگر نباشد او را کسی که خبر کند بدخول وقت پس مکروه است نه
 از احضف و چیزی که گفته است نووی از آنکه اذان نامنا صحیح نیست نزد احضف و گفته است عینی
 که قول نووی غلط است مکفنه است از ابو حنفه و چیزی نیست که ذکر کرده اند صحاب یا در صحیح و
 که اذان نامنا مکروه است و اذان غیر نووی احب و وجه کرامت عدم قدره نووی بر مشاهد است و دخول
 وقت است و اذان در اصل مبنی است بر مشاهد آن حدیث عند الله بن مسعود عن مالک عن
 ابن شهاب عن سالم بن عبد الله عن ابيه حدیث کرده اند از عبد الله بن مسعود بنی
 و لام از امام مالک از ابن شهاب و نام وی محمد بن مسلم زهری است از امام ابن عبد الله از هر
 عبد الله بن عمر بن خطاب رضی الله عنهم که صحابی است ان رسول الله صلى الله عليه واله
 قال ان بلالا يؤذن بليل فكلوا واشربوا حتى ينادي ابن ابي مكتوم فامروا
 رسول خدا صلى الله عليه واله وسلم فرمودند که بدرستی بلال اذان بخواند و در شب
 بنوشید تا که اذان بگوید این ام مکتوم قال وكان رجلا اغشى لا ينادي حتى يقال له اصبح
 اصبحت قلت سالم و بوده است آن ابن ام مکتوم مردی نابینا اذان نمیکشید تا که گفته میشد او
 صبح کردی صبح کردی و بعضی گفته اند که فاعل قال ابن شهاب است و بعضی گفته اند که سالم است

و توفیق ممکن است بآنکه گفت این شهاب در آن حالتی که نقل میکند از شیخ خود و شیخ خود و بنابر این میباید
 در آن ادراج سناجده همده میشود از کلام عینی و اختلاف کرده اند در جواز اذان برای نماز فجر پیش از وقت آن
 پس گفته است صاحب روضه ارشاد فیه که وقت اذان فجر از ابتدای نصف اخیر شب است بد آنکه مفهوم
 از حدیث جواز اکل و شرب است تا اذان این ام مکتوم و آن بعد طلوع فجر می بود و منتهای شب تا طلوع فجر
 نه طلوع بعد آن و دفع میکند این اشکال را تا و بیلی که ذکر کرده است آن را عینی که مراد با صحت وقت الی
 الصبح زیرا که قرب شی گاهی تعبیر کرده میشود اذان بان شیخناجده در قول حق تعالی فَإِذَا بَلَغَ الْبُحْرَانُ
 ای قاربن زیرا که وقتی که عده تمام میشود حق رجوع نمی ماند مزوج را پس که میگفتند این ام مکتوم
 که صبح کردی یعنی نزدیک رسیده است طلوع صبح پس وقتی که طلوع میکرد در اول فجر صبح اذان
 میگفت در اول جز وقت فجر و سحر واقع میشد در آخر جز شب زیرا که غایت اکل و شرب اذان گفتن
 این ام مکتوم است پس مردود در موقع خود واقع شد هم اذان و هم سحر و مانند شبیه مکر در اذان گفتن بلال
 در شب نزد حنفیه که ایشان جاز نمکوند اذان فجر را مثل اذانها دیگر پیش از وقت و جواب است که اذان
 بلال برای نماز فجر نبود بلکه برای خبر در کردانیدن نیام بود تا سحر خورد اگر قصد روزه دارد و سناجده پیش ازین
 خواهد آمد **باب** الاذان بعد الفجر **باب** ذکر اذان بعد فجر است و این باب باضافه است حدیثا
 عبد الله بن يوسف قال اخبرنا مالك عن نافع عن عبد الله بن عمر حدثنا کرده ما را عبدالله
 بن يوسف یمنی گفت خبر داد ما را امام مالک از نافع معنی عبد الله بن عمر از عبد الله بن عمر بن الخطاب رضی الله
 عنهم که صحابی است قال اخبرتني حفصه ان رسول الله صلى الله عليه واله وسلم كان
گفت عبد الله بن عمر خبر داد ما را امام المؤمنین حفصه رضی الله عنها که دختر عمر بن الخطاب است رضی الله عنه
 که بدستی رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم بودند اذانا اعتكف المؤمن للصبح و بدأ الصبح
 صلى ركعتين خفيفتين قبل ان تقوم الصلاة و قتی که می نشست و منظر همیشه مؤذن صبح را
 برای اذان گفتن و ظاهر میشود صبح نماز میخواندند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم دو رکعت سبک پیش
 از آنکه اقامت گفته شود و بر پا کرده شود نماز و مطابقت حدیث با ترجمه بذكر انظر مؤذن است صبح را برای اذان

گفتن پس وقتی که طلوع میکرد و صبح اذان میگفت موزن پس معلوم شد که اذان بعد طلوع بود حدیث
 ابو نعیم قال حدثنا شیبان عن یحیی عن ابی سلمة عن عائشة رضی الله عنهما حدثنا
 ابو نعیم متصغرا و نام او فضل بن دکین است گفت حدیث کرد ما را شیبان بن عبد الله تمیمی از یحیی بن ابی کنبر
 از ابی سلمة بفتح که تابعی است از ام المومنین عائشة صدیقه رضی الله عنهما قالت کان النبی صلی
 الله علیه و الله وسلم یصلی رکعتین خفیفَتین بَیْنَ النِّدَاءِ وَ الْاِقَامَةِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ
 گفت ام المومنین عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنهما که بودند رسول خدا صلی الله علیه و الله وسلم که نماز
 دو رکعت سبک در میان اذان و اقامت نماز فجر و مطابقت آن حدیث با ترجمه بطریق اشاره است زیرا که نماز
 آنحضرت صلی الله علیه و الله وسلم اگر در میان اذان و اقامت دلالت میکند بر آنکه خواننده آنحضرت صلی الله علیه و الله وسلم
 آن نماز را بعد طلوع فجر و بدستی اذان بوده است بعد طلوع فجر حدیثا عبد الله بن یوسف قال اخبرنا
 مالک عن عبد الله بن دینار عن عبد الله بن عمر حدیث کرد ما را عبد الله بن یوسف تمیمی گفت خبر
 ما را امام مالک از عبد الله بن دینار از عبد الله بن عمر بن خطاب رضی الله عنهم که صحابی است آن رسول الله صلی الله
 علیه و الله وسلم قال اذ بلال ینادی بلبل که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و الله وسلم فرمودند
 که بدستی بلال اذان مکهود و رشب فکلوا و اشربوا حتی ینادی ابن ام مکتوم پس بخورید و بنوشید
 تا که اذان بگوید ابن ام مکتوم پس اگر کوئی تو که نیست در میان ترجمه و حدیث زیرا که اگر بوده است اذان
 وی بعد طلوع فجر پس چگونه جایز باشد سحر خوردن تا اذان وی میگویم احتمال است که اذان در اول طلوع فجر
 باشد و بعد به باعتبار اول جز باشد پس مطابقت هم حاصل شد و جایز باشد سحر خوردن تا اذان ابن ام مکتوم
 و الله اعلم **باب الاذان قبل الفجر** بابت در بیان حکم اذان پیش از طلوع فجر آیا آن منسوخ است
 یا نه و آیا اذانی که پیش از طلوع صبح واقع میشود کفایت میکند از اذان بعد الفجر یا نمیکند حدیثا اسحاق بن
 یونس قال حدثنا زهير قال حدثنا سليمان التيمي عن ابی عثمان التمهدي عن
 عبد الله بن مسعود عن النبی صلی الله علیه و الله وسلم حدیث کرد ما را احمد بن یونس نسبت
 وی بجد و است برای شهرة وی و نام پدر وی عبد الله بن یونس بن عبد الله بن قیس است گفت حدیث کرد

مارا ز تیر و آن ابن معویه جعفی است گفت حدیث کرده ام اسلیمان بن طرخان تمیمی بصری از ابی عثمان نام وی
 عبد الرحمن نندی است بفتح نون از عبد الله بن مسعود رضی الله عنه که صحابی است از رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم قال لا یمنعن احدکم او احدا منکم اذ ان بلال من محووه فرمودند رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم هرگز منع نکند یکی از شما را اذان بلال از طعام خوردن وی در وقت سحر و سحر بفتح سین
 مهمله نام طعابست که در وقت سحر میخورند و شک را ویت که آنحضرت صلی الله علیه و سلم احکم فرمودند
 یا احد منکم و معنی هر دو عبارت یکی است فانه یؤذن او ینادی بلیل لیرجع قائمکم و لیتنبه
 نائمکم پس بدستی نشان اینست که اذان میگوید بلال در شب تا رجوع کند نماز گذار شما یعنی تبه خواننده
 بسوی خوابگاه خود نا لحظه آرام گیرد و خبردار سازد کسی را که در خواب است از شما و شک را ویت که آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم بوزن فرمودند یا ینادی و معنی هر دو کلمه یکی است و لیرجع مضارع معلوم از لازم است و یتنبه
 نیز لازم است و فاکم و نایکم مرفوع است بنا بر فاعلیت آن مریح و یتنبه و یا فاکم و نایکم بنا بر مفعولیت آن
 مریح و یتنبه کو این هر دو نیز متعدیست و لفظ لیتنبه از یتنبه است و در بعضی نسخ لیتنبه است و لکن آن تقول
 الحجر او الصبح و قال باصبغه و نست فجر یا صبح صادق شک را ویت مشارالیه این اشاره توه و اشاره
 کردند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بآنست مبارک خود و در بعضی نسخ فلیس است بفاکار و او و لفظ
 الفجر مرفوع است بنا بر آنکه اسم لیس است و آن تقول خبر است و در بعضی نسخ ان یقول است بصیغه غایب و ضمیر
 فاعل در صورت راجع به سبب شخص است و در بعضی نسخ باصباح است بجای باصبغه و در لفظ اصبح
 ده لغت است هر سه حرکت همزه بهر سه حرکت صادره از این شد بضر ب سه در سه و در هم صبیح است
 و قول باصبغ بمعنی اشاره است و آن تقول نیز اینجا بمعنی اشاره است زیرا که بیان آن باشد شده و در فعلها
 لو فوق و طاطا الی اسفل حتی یقول هكذا و بلند کرد اندید آن انگشت را بطرف بالا و باز
 کرد اندید بطرف پایین تا که اشاره کنی همچنان و حتی غایت لیس است یعنی نیت صبح صادق تا موجود
 شدن مشارالیه این اشاره که ان صبح کاذب است یعنی عدم صبح صادق ممتد است تا موجود شدن
 مشارالیه این اشاره که بیان آن زهر کرده و لفظ فوق مبنی بر ضم است بر نیت اضافه و مجرور است

بر عدم نیت آن و مجتنب است حکم لفظ اسفل و حضرت صلی الله علیه و آله وسلم که انگشت مبارک خود
بلا و پایان بردن اشاره کردند و نمودند که مشار الله باین صبح کاذب است و بعد ازان برست مبارک خود
اشاره کردند و از زبان مبارک بگذا فرمودند و نمودند که صبح صادق مطابق این اشاره میشود و خابره
گفت آن اشاره آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم را از مر بیان میکند بفعل نه بقول و قَالَ
زُهَيْرٌ بِسَبَابَتَيْهِ إِحْدَاهُمَا فَوْقَ الْأُخْرَى ثُمَّ مَدَّ حَمًا عَنْ عَيْنَيْهِ وَشَمَّ إِلَيْهِ وَأَشَارَ كَرَدِ
زهر بدو سبابه خود در آن حال که یکی ازان دو بالای دیگر است پستتر کشید آن هر دو را از جانب پست
خود و جانب چپ خود گفته است قسطانی در تفسیر قول وی ثُمَّ مَدَّ بِهَا كَمَا جَمَعَ كَرَدِ زهر دو انگشت
خود را پستتر تفریق انداخت در آن انگشتان تا بیان کند صفت صبح صادق پستتر و شامل میگردد
افق را در آن حال که میرود جانب چپ و بسیار و در خیر جاری گفته که مراد سبابه سبابه و وسطی است
حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو اسَامَةَ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ
عَنْ عَائِشَةَ وَعَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ وَأَنَّ بَابَ ابْنِ أِبْرَاهِيمَ بْنِ رَاسُو بَابِ
وَيَا ابْنَ مَنصُورٍ كَوَيْحٍ هِيَ وَبَابُ ابْنِ نَصْرِ سَعْدِي هِيَ كَقَوْلِهِمْ دَادَ مَارَا أَبُو اسَامَةَ وَنَامَ حَادٍ بِنِ اسَامَةَ هِيَ
كَقَوْلِهِ أَبُو اسَامَةَ عُبَيْدُ اللَّهِ بَضْمٌ عَنِ الْمَعْلَمِ وَفِيهِ بَاءٌ مَوْجُودَةٌ ابْنِ عُمَرَ بْنِ حَفْصِ بْنِ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارُ ابْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ ابْنُ قَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَأَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ صَدَقَ نَفْسَهُ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمْ أَرَامَ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ صَدِيقَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَأَزْ نَافِعٍ مَعْتَقِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَرَدَ نَفْسِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
قَالَ وَحَدَّثَنِي يُونُسُ بْنُ عَيْسَى قَالَ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ
ابْنُ عُمَرَ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
كَلِمَةً فَإِذَا أَشَارَ هِيَ بَسْوَى سَادَى دِيكِرِمْشِ إِذْ ذَكَرَ مَتْنَ حَدِيثِ كَقَوْلِهِ إِمامُ بَخَارِي وَحَدِيثِ
كَرْدَمَارِ يُونُسُ بْنُ عَيْسَى الْمُرُوزِي كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارُ وَصَلَ بِنِ مُوسَى كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارُ
عُبَيْدُ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ ابْنِ قَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَأَنَّ ابْنَ أَبِي بَكْرٍ هِيَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَرَامَ صَدِيقَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم أَنَّهُ قَالَ إِنْ بَدَلَا يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ مَكْنُوزُكُمْ
که بدستی نشان اینست که فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که بدستی ببال اذان مکتوبه در شب

پس بخورید و نوشید تا که اذان بگوید این ام مکتوم بآب که برین اذان و الاقامة
بایست در میان آنکه چند ساعت فصل است در میان اذان و اقامت یا چند نماز است یا مانند آن و در بعضی
نسخ است و من ینتظر اقامة الصلوة وحکم کریم که انظار میکند اقامت نماز را حدیثنا اسحاق

الواسطی قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنِ الْحَرَبِيِّ عَنِ ابْنِ بَرِيدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ مَغْفَلِ الْمَزِينِ
حدیث کرد ما را اسحاق بن شایب و واسطی گفت حدیث کرد ما را خالد و ابن عبید الله طحان است از

جویری بضم جیم و در راه جمله بر صیغه تصغیر از ابن ابی بریده بضم بار موحده و فتح راه جمله از عبید الله
بن مغفل بضم میم و فتح غین مجر و تشدید فاء مفتوحه مزنی که صحابی است رضی الله عنه آن رسول

الله صلی الله علیه و آله وسلم قَالَ بَيْنَ كُلِّ آذَانٍ صَلَاةٌ لِمَنْ شَاءَ که بدستی رسول
خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند در میان هر دو اذان یعنی اذان و اقامت نماز است سه بار

فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم این کلمه را بعد از آن فرمودند هر کس را که بخوابد یعنی حکم
مذکور بر سهیل است نه بر سهیل و جواب و اقامت را اذان گفتن بطریق تغلیب است یا اقامت

هم اذانت بجامع اعلام اول برای وقت دوم برای فعل حدیثنا محمد بن بشار قَالَ حَدَّثَنَا
غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ سَمِعْتُ ثَمْرَةَ بْنَ عَامِرٍ الْأَنْصَارِيَّ عَنِ ابْنِ مَالِكٍ حَدَّثَ

کرد ما را محمد بن بشار بفتح بار موحده و تشدید شین مجر گفت حدیث کرد ما را غندر بضم عن مجر و دال جمله
و فتح آن نر آمده گفت حدیث کرد ما را شعبه شنیدم من عمرو بن عامر انصاری را از انس بن مالک رضی

عنه که صحابی است قَالَ كَانَ الْمُؤَذِّنُ إِذَا أَذَّنَ قَامَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
علیه و آله وسلم يَبْتَدِرُونَ السَّوَارِيَّ حَتَّىٰ يَخْرُجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

و آله و سلم گفت بود مؤذن وقتی که اذان میگفت می استخواند مردم اصحاب رسول خدا
صلی الله علیه و آله وسلم در آن حالتی که مبادرت میکردند و هر عت می نمودند و در طلب کردن

برای ستر و ساخته نماز میخوانند تا که می برآمدند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از خانه خود بسوی ائمه
 وَهُمْ كَذَلِكَ يَصَلُّونَ الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ شَيْءٌ
 و حال آنکه آن اصحاب همچنان بودند که میخوانند نماز دو رکعت پیش از نماز مغرب و نه دهم است در میان
 اذان و اقامت فاصله بسیار و در خبر جاری گفته که فاصله در میان آن هر دو نزدیک است و آنحضرت صلی الله علیه و آله
 بخواندن سه آیه قصیره یا یک آیه طویل و همان مراد است بجزئی که واقع شده است در روایات که تفریق
 میکرد در میان آن هر دو بسکت بنا بر چیزی که در عینی است وَقَالَ عُمَانُ بْنُ حَبَلَةَ وَابُو دَاوُدَ
 عَنْ شُعْبَةَ كَمَا يَكُنْ بَيْنَهُمَا إِلَّا قَلِيلٌ وَكَفَتْهُ عُمَانُ بْنُ حَبَلَةَ وَابُو دَاوُدَ
 و ابو داود طیالسی از شعبه نبوده است فاصله در میان آن هر دو مگر آنکه **باب من انتظر**
الإقامة بابت در میان کسی که انتظار کرده است اقامت نماز را بعد شنیدن اذان **حدثنا أبو**
الیمان قال أخبرنا شعيب عن الزهري قال أخبرني عمرو بن الزبير حدثنا کردار
 ابو الیمان و نام او حکم بن نافع است گفت خبر داد ما را شعيب بن حمزة از زهري محمد بن مسلم بن زهباي گفت
 خبر داد ما را عمرو بن الزبير رضی الله عنه که تابعی است **أن عائشة قالت** كان رسول الله صلى الله
 عليه وآله وسلم إذا سكت المؤذن من أولي من صلاة الفجر قام كبد رستی ام المؤمنین
 عائشه رضی الله عنها گفت بودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم وقتی که خاموش میشد مؤذن از
 مناداة اولی از نماز فجر می استاندند و سکت بنا میماند فوقیه است و در بعضی نسخ بیار موحده است و تحقق
 تر و در کرده اند در اولی که کدام ازین دو نسخ اولی است و نسبت حساب کرده اند بعضی اولی را و معنی
 سکت یعنی خاموش میشد بفرع از اولی و معنی سکت بیار موحده است یعنی رجعت و تمام کرد اذان
فجر **فركع ركعتين خفيفتين قبل صلاة الفجر** پس میخوانند دو رکعت سبک را پیش از
 فرض فجر بعد از آن **يستبين الفجر** پس از ظاهر شدن صبح صادق و در بعضی نسخ **يستبين**
 مشتق از نور و در بعضی نسخ **يستبين** است **لثم اضطلع على شقه الأيمن حتى ياتيه**
المؤذن للإقامة بستر دراز میکشید بر پهلوئی راست خود تا که می آمد او را مؤذن برای

اقامت کفن در کرمانی گفته حکمت حکمت در خواب کردن بر بهلوی راست است اینست که مستغرق در خواب
 نشود زیرا که قلب در یار است پس در صورت قلب معلق ممانند و فرار نمیکرد و در خواب کردن بر بهلوی
 جب راحت می یابد و فرار میکند و مستغرق میگردد در خواب در قسطانی گفته بر بهلوی راست خواب
 کردن خواب صالحان است و بر بهلوی جب خواب حکماست و بر پشت سوای اینها خواب متکبران است و انبیا
 برای انتظار وحی خواب بر پشت میکنند و بر روی خواب کفار است و در عینی گفته در محدث استجاب تحفه
 در دو رکعت فجر و در وقت قرآءة انحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در اولی فاتحه و قل یا ایها الکافرون
 و در ثانی فاتحه و قل هو الله احد و در خیر جاری گفته درین دو رکعت چهار چیز است اول قرآءة مذکوره
 دوم اول وقت خواندن سیوم در خانه خواندن چهارم بعد از آن اضطیج کردن هر کسی را که بخوابد لیکن
 مشهور در کتب فقه ثلثه اولی است **باب** بَيْنَ كُلِّ اَذَانَيْنِ صَلَوةٌ لِمَنْ شَاءَ این بابت در
 بیان آنکه در میان هر دو اذان یعنی میان هر اذان و اقامت نماز است هر کسی را که بخوابد در عینی گفته گفته
 نشود که این باب مکرر است زیرا که مدلول باب سابق بعضی است که درین بابت حدیث عن عبد الله
بن یزید قال حدیثنا الحسن بن الحسن عن عبد الله بن مفضل حدثنا که در ما را عبد الله بن یزید
 مشتق از زیاده و کنیت وی ابو عبد الرحمن مولی ابن عمر است گفت حدیث که در ما را الحسن بفتح کاف
 و سکون تا و فتح میم و اسکان سین ممله ابن حسن بفتح حاء ممله از عبد الله بن بریده بضم بار موحده
 و آخر آن تا تانیت از عبد الله بن مفضل بفتح غین مجر و فتح فار شده قال قال النبی صلی الله
علیه و آله و سلم بَیْنَ کُلِّ اَذَانِیْنِ صَلَوةٌ لِمَنْ شَاءَ قال فی
 الثالثة لمن شاء گفت عبد الله بن مفضل که صحابی است رضی الله عنه فرمودند رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم در میان هر دو اذان نماز است در میان هر دو اذان نماز است بستر فرمودند در مرتبه
 سیوم کلمه لمن شاء را یعنی هر کسی را که بخوابد و مراد ازین عبارت آنست که بودن نماز در میان
 دو اذان بطریق و جوب نیست بلکه بطریق استجاب است در قسطانی گفته که اول دو بار مطلق فرمودند
 و سیوم مرتبه مقید ساختند و مطلق محمول است بر مقید در عینی گفته اگر کوئی توجبت فرق در میان

خوانید یعنی در سفر و حضر ساجد دیدید هر که نماز میخوانم فاذا حضرت الصلوة فليؤذن لكم وليؤمكم
 البركتم پس وقتی که حاضر شود نماز یعنی باید وقت نماز پس باید که اذان گوید یکی ارشاد و اما منته
 شمارا خلافت شما از روی سن و سال زیرا که این جماعتی بوده اند که در امور دیگر که مقضی قضات باشند
 برابر بودند و حاضر شدن پیش آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم نیز همه را برابر میسر آمد بود پس نماید
 مگر تفاوت در سن پس کسی که در سن و سال زیاده باشد امامت کند باقی از او ظاهر از حدیث امر و وجوب
 لکن جمهور را استجابند و مطابقت حدیث با ترجمه باعتبار آنست که لفظ حدیث عام است متنازل است
 حال سفر را و حضر را باب الاذان للمسا فر اذا كانوا جماعة و الاقامة انما يست در بیان
 حکم اذان هر مسافر را وقتی که باشند جماعت و در بعضی نسخ للمسا فرین است بحال المسافر و در خبر جاری
 گفته وقتی که لام داخل میشود بر جمع باطل میسازد جمعیت پس افاده میکند جنسیت را یا اسفرا
 بحسب مقتضای مقام پس راجع شد مال معنی نخستین بسوی امر واحد و حاصل شد برای قید فایده و لکن
بِعَرَفَةِ وَ جَمْعٍ و همچنان است وقتی که باشند در عرفات در مکان و قوف در روز حج و در مزدلفه
 و کلمه جمع بفتح جیم و سکون میم بمعنی مزدلفه است و نامیده شده است بحسب برای اجتناع مردم در آن شب
 عب و قول المؤذن الصلوة في الرحال و در بیان قول مؤذن که الصلوة في الرحال است یعنی
 نماز در منازل خود خوانید و کلمه قول مجرور است بنا بر عطف آن بر کلمه الاقامة که موقوف است بر الاذان
 و کلمه الصلوة ضبط کرده شده است برفع با ابتداء و نصب بنا بر مفعولیت فعل محذوف ای او را
الصلوة في الرحال در حال جمع رحل است بحال ساکنه بمعنی منزل في الليلة الباردة و اللطيرة
 در شب سرد یا در شبی که باران باشد و کلمه مطيرة بفتح میم و کسر طاء یعنی ذات مطر گفته است یعنی
 اسناد مجازی است و جز این نیست که گردانیده نشده است بمعنی الممطر فيها زیرا که فعیله بمعنی مفعول
 نمی باشد مگر وقتی که ذکر کرده نشود با این موصوف آن و اینجا ذکر کرده شده است با آن موصوف آن
که ان ليلة است حدیثنا مسدود بن ابراهیم قال حدیثنا شعب عن المهاجر أبي الحسن
عن زيد بن وهب عن ابي ذر حدیث کرد ما را مسلم بن ابراهیم گفت حدیث کرد ما را شعبه

بن الحاج از صاحبزادی الحسن از زید بن وهب از ابی ذر غفاری بذال مجھے زمام او جذب بن جبارہ ہے کہ
وفات یافتہ در سال سی و دو از ہجرہ در خلافت حضرت عثمان رضی اللہ عنہ قال صَلَّى النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَالْوَاسِعُ فِي سَفَرٍ كَفَتَ أَبُو ذَرٍّ غَفَارِي کہ صحابی است بودیم ما با رسول خدا صلی
عنیہ والہ وسلم در یک سفری فاراد المؤمن ان يؤذن فقال ابرہہ ہست ارادہ کرد مؤذن کہ اذان
گوید پس فرمودند انحضرت صلی اللہ علیہ والہ وسلم اور اس روکن یعنی تاخر کن تا وقت سرد کرد
ثم اراد ان يؤذن فقال له ابرہہ ہست ارادہ کرد مؤذن کہ اذان گوید پس فرمودند انحضرت
صلی اللہ علیہ والہ وسلم اور کہ سرد کن و در بعضی نسخہا سے بہت است این کلام حتی ساوی الضل
التكول تاکہ برابرند سایہ نو ہوا انہا یعنی مثل انہا شد فقال النبی صلی اللہ علیہ والہ وسلم
ان شدة الحر من فح بجلتہم کس فرمودند رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدستی سختی گرمی از
جوش دوزخ است و در بعضی نسخہ فقال لہ است بزبادہ کلمہ لہ در خبر جاری کفہ فح بفتح فاء سکون
یا مثناء نحتیہ و در آخر آن حار حبلہ سطوع حر و فوران است انتہی و فرمودند انحضرت صلی اللہ علیہ
والہ وسلم ان قول را از جہت مان علت امر برابر است لکن در علت بودن آن وقتی است کہ افہام
از دریافت آن عاجزاند و پنج در بیان علیہ مذکور شدہ شفا صدغی بخشہ حنا بنوعی کہ گفتہ کہ شدت حر است
حسوع را می برد و دیگر کہ این وقت ظہور غضب الہی است پس نفع نمی بخشہ در آن وقت طلب مگر
از ہمان کسی کہ ماذون شود و نماز طلب است پس نحو استند انحضرت صلی اللہ علیہ والہ وسلم کہ طلب
امت ایشان عبت کرد و بدرجہ اجابت رسد در خبر جاری کفہ کہ مطابقہ حدیث باب از جہت است
کہ انحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہر گاہ امر کردند برابر ادمنع کردند پیش از آن و این امر برابر اد او با اذان بود بعد از
سرد شدن وقت پس معلوم شد کہ اذان گفت در سفر بعد از ابراد و درین حدیث دلیل است بر آنکہ
بعد از یک مثل سایہ وقت ظہر باقی است زیرا کہ ظاہر است کہ این نماز نماز ظہر بود و حضرت صلی اللہ علیہ وسلم
امر کردند کہ اذان بگوید بعد از حصول سایہ مثل شہار پس معلوم شد کہ وقت ظہر بعد از مثل باقی است
حاجت مذنب بجنیفہ است لکن کفہ شدہ است کہ وقتی کہ حساب کردہ شود فی زوال در آن مثل و منلی کہ معبر است

سوی فی زوال است پس دلالت نشد حدیث را هر بقار وقت بعد از مثل بستر دلالت حدیث بر اقامت
 در سفر از جهت آنست که اذان و اقامت مقترن میباشند با وجود آنکه کلمات میکنند در مطابقت دلالت بر جز
 زعم حدیثنا محمد بن یوسف قال حدثنا سفیان عن خالد الخذاء عن ابي فلابه عن
 مالک بن الحویرث حدیث کرد ما را محمد بن یوسف قربانی گفت حدیث کرد ما را سفیان ثوری از خاله
 خاله بخار مملد و ذال معجمه شده از ابی فلابه بکسر قاف و نام وی عبد الله بن زید است از مالک بن الحویرث
 بضم حار صغیر قال اتی رجلاً من النبی صلی الله علیه و اله و سلم یزیدان السقز
 گفت مالک بن حویرث که صحابی است رضی الله عنه که آمدند دو مرد پیش رسول خدا صلی الله علیه و اله
 و سلم در آن حالتی که اراده میکردند سفر را در خر جاری گفته که یکی از آن دو مرد مالک بن حویرث بود و دوم
 رفیق او که نام او را ذکر نکرده است فقال النبی صلی الله علیه و اله وسلم اذا انتمما خرجتما فاذا نأ
 رتما اقیما شتم لیوم تکما اکبر کما پس فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم وقتی که شما برآید
 برای سفر پس اذان گویند بستر اقامت گویند بستر باید که امامت کند شما را کلا نتر شما در خر جاری آورده
 که کلمه اذنا بفتح همزه و کسر ذال معجمه شده یعنی اذان گویند یکی از شما و یا معنی آنست که اذان می باید موجود شود
 در میان شما و صوت نشود از شما و منت مراد آنکه اذان گویند شما هر دو و واجب است که استماع اذان جماعت
 بطریق تعاقب و فنی که مسجد کلان نباشد و اگر مسجد کلان باشد پس مالک نیست بلکه اذان گوید در وقت
 واحد در هر جهتی اذان مؤذنی تابشند و کسی که متصل با نجهت است کنه فی الفطلانی و کلمه ثم لیوم تکما گفت
 قطلانی بسکون لام امر است بعد ثم و کسر ان و فتح مهم برای خفته است و ضم ان برای اتباع و مناسب است
 بستر حکم با امامت اکبر یا برای آنست که هر دو برابر بودند در علم و یا برای آنست که اکبر کما بمعنی اکبر
 علم است و مطابقت این حدیث با ترجمه ظاهر است اگر کسی گوید که در ترجمه ذکر سک جماعت است و در حدیث
 ذکر تمییز است کوم تمییز را حکم جماعت است حدیثنا محمد بن المثنی قال اخبرنا عبد الوهاب قال
 اخبرنا ایوب عن ابي فلابه حدیث کرد ما را محمد بن مثنی گفت خبر داد ما را عبد الوهاب گفت
 خبر داد ما را ایوب سجستانی از ابی فلابه بکسر قاف و نام او عبد الله بن زید است حدیثنا مالک گفت

الى قلابة حدث کرد ما را مالک کہ آن ابن حبرث است قال اتینا النبی صلی الله علیه وسلم
 ونحن شبیه متقاربون کفتم آدم ما پیش رسول الله صلی الله علیه واله وسلم و حال آنکہ ما جوانان
 بودیم قرب یکدیگر درس فاقمنا عندک عشرین یوماً ولیلةً پس ما ندیم ما پیش آنحضرت
 صلی الله علیه واله وسلم بیست روز و شب و کان رسول الله صلی الله علیه واله وسلم
 رقیقاً فلما ظننا اننا قد اشتھینا اهلنا او قد اشتقنا و بوده اند رسول خدا صلی الله علیه
 واله وسلم مردبان بر مومنان نرم دل او شان پس هر گاه ظن کردند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم
 کہ ما تحقق خواہش میکنیم اہل خود را یا تحقق شناختیم ما اہل خود را و این شک را ویست در بعضی نسخ
 رقیقاً باست از رفیق در بعضی بہر دو قافست از رفیق ما لناعن من ترکنا بعدنا فاخبار
 پرسند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم ما را از کسی کہ گذشتہ بودیم پس خود در خانہا پس خبر
 دادیم ما آنحضرت را صلی الله علیه واله وسلم از ان فقال ارجعوا الی اھلیکم فاقیموا فہم
 و علموہم و مووہم پس فرمودند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم باز کردید و بروید
 بسوی اہل خود پس ما شیدہ در او شان و تعلیم کنید او سا را احکام ہدیم و امر کنید او سا را
 بعبادہ پروردگار تعالی و بخبری کہ امر کرده ام من شمار از ذکر اشیاء احفظہا اولاً احفظہا و ذکر
 کردند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم چیز ما را کہ یاد دارم آن چیز ما را یا یاد ندارم انہا او کلمہ او
 اجابا برای شک را ویست یا برای تعمیم یا یاد ما باشند یا نباشند ہمہ ما مور بہاند و سئلوا کما
 و ایتمونی اصیبتی فاذا حضرت الصلوة فلیؤذین لکم احدکم و لیؤتکم اکبرکم
 و نماز خوانید شما حائخ دیدید شما مرا کہ میخواہم من نماز را پس وقتی کہ حاضر شود نماز یعنی وقت نماز
 برسد پس باید کہ اذان گوید برای شما یکی از شما و باید کہ امامت کند شما را بزرگترین شما و شما را
 قال حدثنایحیی عن عبد الله بن عمر حدیث کرد ما را مسدود و آن ابن عمر را حدیث
 حدیث کرد ما را یحیی قطان از عبد الله بن عمر رضیم عن درہر و قال حدثنی نافع قال اذن ابن
 عمر فی لیلۃ بارودہ بیجنان کفتم عبد الله حدیث کرد ما نافع معنی عبد الله حدیث کرد ما را

گفت نافع اذان داد و عبد الله بن عمر در شب سرد در بخان بناد و مجمره مفتوحه و جیم ساکن و بدونون و در میان آن دو الف بر وزن فعلان غیر منصرف نام گوی است بزیک منزل که معظمه یا موضع است ثُمَّ قَالَ صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ گفت عبد الله بن عمر بعد اذان این کلمه را و معنی آن اینست که نماز خوانید در خانهای خود و أَخْبَرَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْتِي مَوْزِنًا يُؤَدِّنُ ثُمَّ يَقُولُ عَلَى إِثْرِهِ الْأَصْلَاتُ فِي الرِّحَالِ و خبر داد ما را که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بودند که بودند او میگردند موزنی را که اذان گوید بترگوید در پس آن این کلمه را و معنی آن اینست که اگر باشید نماز خوانید در جایهای خود فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ أَوِ الْمَطِيرَةِ فِي السَّفَرِ در شب سرد یا صاحب باران در سفر و فی اللیله الباردة ظرف یا مرست و ظاهر از آنکه لفظ موزنا اینست که بوده است در الوقت موزنی معین و لفظ از بکسر همزه و سکون نا مثلثه و بفتح همزه چیزی که باقی ماند از علامات شیء و کلمه الا بحقیق است و کلمه او در او المطیر برای انواع است و در بعضی روایات ذات مطر آمده است و مذکور است در آن روایت کلمه فی السفر و نیز روایت کرده شده است که مذکور می نمودی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در مدینه یعنی در حضره در سفر در شب باران پس باران در شب در حضره هم عذر است برای عدم حضور در مسجد که ذَلِكَ فِي الْقِسْطِ لَانِي حَدَّثَنَا اسحاق قَالَ أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَمِيْسِ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ حدیث کرد ما را اسحاق و در یک روایتی اسحاق بن منصور است گفت خبر داد ما را جعفر بن عون بفتح عن جمله و اسکان و او گفت حدیث کرد ما را ابو العیس بنضم عن جمله و فتح میم آخر آن سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ نَصَرَ عَوْنَ بْنَ أَبِي جَعْفَرٍ بفتح جیم مضمومه بر جار جمله مفتوحه از پدر خودانی حنفه و نام او و هم بن عبد الله است قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِالْأَيْحُ كَقَوْلِ ابْنِ جَعْفَرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَمَا سَمِعْتُ أَنَّهُ که دیدم من رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را در ایح و آن مکانی است مشهور بیرون مکه مبارک فَجَاءَهُ بِلَالٌ فَأَذَّنَهُ بِالصَّلَاةِ پس آمد پیش آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بلال موزن پس خبر کرد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را نماز و لفظ اذنه بکسر همزه است ثُمَّ خَرَجَ بِلَالٌ بِالْعِزَّةِ

فارغ شد از بیان اختلاف در گردانیدن دو انگشت در دو گوش در میان بلال و ابن عمر شروع کرد و در بیان
 اختلافی که در میان ابراهیم و عطاء است در شرطیت وضو برای اذان و قَالَ اِبْرَاهِيمُ لَا بَأْسَ اِنْ
 يُؤْذَنُ عَلٰی غَيْرِ وُضُوْءٍ وَ كَفَتْ اِبْرَاهِيْمُ نَحْنِيْ بَاكِ مَسْتِ دَر نَكِه اِذَانِ كَوِيْدِ مَوْزِنِ بَغْرِ وُضُوْءٍ وَ قَالَ عَطَاءُ
 الْوُضُوْءُ حَقٌّ وَ سُنَّةٌ وَ كَفَتْ عَطَاءُ اِنْ اَبْرَاهِيْمُ اَبْرَاهِيْمُ اِنْ اَبْرَاهِيْمُ اَبْرَاهِيْمُ اَبْرَاهِيْمُ اَبْرَاهِيْمُ اَبْرَاهِيْمُ اَبْرَاهِيْمُ اَبْرَاهِيْمُ
 مَسْلُوْكَ هِيَ دَر دِيْنِ وَ قَالَتْ عَائِشَةُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ اللهُ عَلٰى
 كُلِّ اَحْيَانٍ وَ كَفَتْ عَائِشَةُ صَدِيْقَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا بُوْدُوْدِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَذِكْرِ مِيْكَرِ
 خَدَامَتِ اَللّٰهِ رَا دَر جَمِيْعِ اَوْقَاتِ خُوْدِ بَرَابَرِ هِيَ كِه بَا وُضُوْءِ بَا شُنْدِ يَابُنَا شُنْدِ وَ ذِكْرِ كَرْدِه هِيَ مَوْلَا فِ قَوْلِ
 عَائِشَةَ رَا بَرَا يِ بِيَانِ عَدَمِ لَزُوْمِ وُضُوْءِ بَرَا كِه اِذَانِ اِزْ اِذْكَارِ هِيَ وَ مِيْ اُوْرُوْدِ اَلْخَضْرَاءِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ ذِكْرِ رَا دَر جَمِيْعِ اَوْقَاتِ خُوْدِ دَر وُقُوْتِ وُضُوْءِ وَ غَيْرِ وُضُوْءِ كَفَتْ هِيَ قَسْطَلَانِيْ اِذَانِ ذِكْرِ هِيَ
 بَسْ شَرْطِ نَسْتِ بَرَا يِ اَنْ وُضُوْءِ اِسْتِقْبَالِ قَبْلِه حَا بَخِ شَرْطِ نَسْتِ دَر نَمَا مِيْ اِذْكَارِ بَسْ لَا حُوْشِ
 اِذَانِ بِنَا زِ بَرَا يِ اِخْتِلَافِ هِرُو دَر شَرَا طِ اَرْسَامِنِ جَمْعِ مَعْلُوْمِ شُدِ مَنَاسِبْتِ ذِكْرِ اِبْنِ اَنَارِ دَر
 عَقَبِ اِبْنِ رَجْمِ وَا دَنِيْ مَنَاسِبْتِ كَا فِيْ هِيَ حَدِيْثُ اَمْحَدِ بِنِ يُوْسُفِ قَالِ حَدِيْثُ اَسْفَا
 عَنْ عَوْنِ اِبْنِ اَبِيْ حَجِيْفَةَ عَدِ اَبِيْهِ حَدِيْثُ كَرُوْمَا رَا اَمْحَدِ بِنِ يُوْسُفِ كَفَتْ حَدِيْثُ كَرُوْمَا رَا اَسْفَا
 نُوْرِيْ اَرْعُوْنِ بِنِ اَلِيْ حَجِيْفَةَ اَزْدِ رَا خُوْدِ اَلِيْ حَجِيْفَةَ اَنَّهُ وَ اَيُّ بِلَا لَا يُوْذَنُ فُجَعَلَتْ اَتَتَّبِعُ فَا هُ
 هَلْهَنَا وَ هَلْهَنَا بِلَا اِذَانِ كِه بَدْرَسْتِيْ اَبِيْ حَجِيْفَةَ وِيْدِ بِلَالِ رَا وَا عِلْمِ اَلْحَالِيْ كِه اِذَانِ مِيْ كَفَتْ بَسْ
 اَبُوْ حَجِيْفَةَ بَسْ شَرْعِ كَرُوْمِ مَنِ تَتَّبِعُ مِيْ كَرُوْمِ دِهَانِ بِلَالِ رَا جَانِبِ رِهْتِ وَ جَانِبِ حَبِ دَر اِذَانِ لَعِيْنِ
 هِرْ كَا هِ بِلَالِ دَر اِذَانِ خُوْدِ اَلنَّفَا تِ كَرُوْمِ مَنِ تَتَّبِعُ كَرُوْمِ اُوْرَا هِمِ بَعُوْلِ وَ مَنِ بَعُوْلِ وَ دَر بَعْضِيْ نَسِيْخِ
 فُجَعَلْ يَتَّبِعُ فَا هِيَ وَ اِبْنِ ظَاهِرِ هِيَ لَعِيْنِ وِيْدِ اَبُوْ حَجِيْفَةَ بِلَالِ رَا كِه اَلنَّفَا تِ مَكْرُوْدِ اِذَانِ بَابِ
 قَوْلِ الرَّجُلِ فَا نَتَّنَا الصَّلٰوةَ بَابِ دَر بِيَانِ حَكْمِ قَوْلِ رَجُلٍ قُوْتِ كَرُوْمَا رَا نَا مَزِ لَعِيْنِ اِيَا اِنْ قَوْلِ مَكْرُوْدِ
 يَابُنْتِ دَر خَبْرِ جَابِرِيْ كَفَتْ كِه اِذَانِ اَعْلَامِ هِيَ بَسْ وَ قَتْنِيْ كِه اِذَانِ بَرَا يِ نَا كَفَتْ شُدِ بَسْ كَهْنِيْ دَر بَابِ

اور نماز لهذا مکروه و دہشتہ است ابن سیرین کفین این کلمہ زیرا کہ نماز درین وقت فوت مکروه است
 اور بلکہ آن شخص فوت کرده ان نماز را و نیافتنه است ان را با وجود آنکہ و فی کہ گوید نیافتنه ام نماز را میباشد
 اقرار بمقتضی خود و منت اقرار بمقتضی در ان قول کہ فائتنا الصلوٰۃ است و معلوم شد بجزئی کہ ذکر کردیم
 ما وجه مناسبت این باب با کتاب الاذان خانجہ در بعضی نسخ است زیرا کہ اذان بمنزلہ اذان
 نماز است کہ مانع است قول فائتنا الصلوٰۃ را و کبرۃ ابن سیرین ان يقول فائتنا الصلوٰۃ
 و لیقل لکم فذکرکم و مکروه و دہشتہ است کفین فائتنا الصلوٰۃ را و باید کہ بگوید شخصی کہ نماز
 نخواندہ است کہ نیافتنه ام من نماز را و قول النبی صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم اصح و قوالہ
 حضرت رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم صحیحتر است لیکن مراد با فعل تفضل اسل فعل است
 معنی تفضیل زیرا کہ قول ابن سیرین غیر صحیح است برای معارضہ آن مروی را و این کلام از
 بخاری رد است بر این سیرین زیرا کہ شارع جاز و دہشتہ است لطافات را و ابن سیرین مکروه در
 اثر حدیثنا ابو نعیم قال حدثننا شیبان عن نخی عن عبد اللہ بن ابی قتادہ عن
 ابیہ حدیث کرد ما را ابو نعیم بضم نون و فتح عین مہملہ و نام وی فضل بن دکن گفت کہ
 حدیث کرد ما را شیبان بفتح شین مجہد و سکون با منشاء تخنہ اخوان نون اریحی ابن کثیر از عبد
 بن ابی قتادہ از پدر خود ابی قتادہ قال بینما نحن نصلی مع النبی صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم
 اذ سمع جلبة الرجال گفت ابو قتادہ رضی اللہ عنہ کہ صحابی است در ان هنگام کہ ما بان نماز
 میشوند ما رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم ناگاہ شنیدند آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم
 آواز حرکات مردم را و جلہ بفتح جیم و بار موحده او از ہا کہ حاضل میشوند از حرکات و در بعضی نسخ
 رجال بتکرر است بجای الرجال فلما صلی قال ما شأکم قالوا استجلبنا الی الصلوٰۃ
 ہر گاہ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم از نماز فارغ شدند و نمودند جلست حال عرض کردند صحابہ
 کہ شتہانی کردیم برای نماز و دویدہ ایدیم بسوی آن قال فلا تفعلوا اذا ایتتم الصلوٰۃ فعلمکم

میشود در این مسئله که دویدنیاید مرد بسوی نماز و بیاید آرام و کران باری و معنی هر دو نزدیک
 بیکدیگر اند لکن اولی بملاحظه امور باطنیهست و اخری بملاحظه امور ظاهریه و لفظ وقار بفتح و او است
 در قسطانی گفته اگر کوی تو که امر بکنی و وقار معارضت بقول خدا تعالی در جمعه فاسعوالی
 ذکر الله پس جواب داده شده است باینکه نرسد مراد از آیه اسراع بلکه مراد در فن است و تعبیر
 بان لفظ برای تاکید است وسی را دو معنی است یکی اسراع و منهی در حدیث بهمان معنی است
 و دوم ذهاب محظ و مامور در آیه بان معنی است باید دانست که همچنان است ترجمه باب در
 اکثر نسخ و در بعضی نسخ ما ادرکتهم فصلوا و ما فاتکم فامواست قاله ابو قتاده عن النبي
 صلی الله علیه و اله وسلم گفته است انما ذکرنا ابو قتاده را وی حدیث باب سابق حدیثنا
 آدم قال حدیثنا ابن ابی ذئب قال حدیثنا الزهیری عن سعید بن المسیب عن
 ابی هریرة عن النبي صلی الله علیه و اله وسلم حدیث کرد ما را آدم بن ایاس گفت
 حدیث کرد ما را ابن ابی ذئب و آن محمد بن عبد الرحمن بن ابی ذئب است حدیث کرد ما را زهری
 و آن محمد بن مسلم بن شهاب است از سعید بن مسیب از ابی هریره از رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم
 ح و عن الزهیری عن ابی سلمة عن ابی هریره عن النبي صلی الله علیه و اله
 و سلم این جا علامت گردانیدن حدیث است از یک سند بسوی سند دیگر در سند اول حدیثنا
 الزهیری بوده است و در سند دوم عن الزهیری است معنی اینست و از زهری از ابی سلمه از ابی هریره
 از رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم و تفاوت در میان دو سند آنست که در اول زهری از ابی سعید
 خدری روایت کرده و در دوم از ابی سلمه قال اذا سمعتم الاقامة فامشوا الى الصلوة
 و نمودند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم و فنی که بشنود اقامت را پس روان شود بسوی نماز
 و علیکم السکينة و الوقار و لا تهرعوا و لازم که بسکینه و وقار را و شنای شنید
 و دویدنیاید فما ادرکتهم فصلوا و ما فاتکم فاموا پس چیزی را که در یابد پس بخوابد

با امام و چیزی که فوت کرد شمارا پس تمام کنید ان را تنها یعنی هرگاه شمارا اختیار اولی کردید که آن منشی بارام است
 پس هر قدر که باقی بست با امام خوانید و هر قدر که امام سابق خواند از شما خود تنها تمام کنید و اعراض
 لفظ و قاره هم بر وجود اعراب سکنه است که سابق مذکور شد باب متى یقوم الناس اذا
زأوا الامام عند الاقامة این بابست که ذکر کرده میشود در آن که کدام وقت بر خیزد مردم وقتی که بینید
 امام را زود اقامه یعنی درین باب بیان وقت استاده شدن منظر آن است برای جماعت زود اقامت
 وقتی که بینند امام را و گویند که اذرا و الامام جواب استفهام است حدیث مسلم بن ابراهیم قال
 حدیث هشام قال کتب الی یحیی عمر عبد الله بن ابی قتاده عن ابيه حدیث کرد ما را مسلم
 بن ابراهیم گفت حدیث کرد ما را هشام دستوانی گفت نوشت بسوی من یحیی بن ابی کثیر ارضیه
 بن ابی قتاده از پدر خود که ابو قتاده صحابی است و کتابت نیز طریقی است از طرق نحل حدیث و معدود است
ارسلنا قال قال رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم اذا اقيمت الصلاة فلا تقوموا
حتى تروني گفت ابو قتاده فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وقتی که گفته شود اقامت
 برای نماز پس استاده نشوید تا که ببینید مرا استاده شده گفته است صاحب خراجی نهی درین
 مبنی بر امری عظیم الشان است که می شناسند آن را عارفان خدا و آن اینست که بدرستی او شان بسا
 اوقات مشغول می بودند با ذکر معنور می بودند در مراقبه پس با مورشند که ترک نکنند آن را پیش از
 وقت ترک تا نباشد منتقل از ذکر مگر بسوی نماز که آن مخرج مومن است پس حاصل شود او شان را
 حظ از جمعیت مخصوصه بنامی که ان جامع است در عبادات را و تا غفلت نکند استادن او شان در جمعیت
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم گفته است عینی مطابق حدیث با ترجمه ازین جهت است که معنی حدیث است
 که جماعت استاده نشوند زود اقامت مگر وقتی که ببینند امام را که استاده شده است و محض همان کرده است
 همین معنی حدیث معنی ترجمه را که در ان استفهام است از وقت قیام مردم برای نماز گفته است صاحب خراجی
 گفته است در نفایه و وقایه استاده شوند امام و قوم نزد قول مودن حی علی الصلوة و شروع کنند در نماز قیامت
الصلوة باسب کایسعی الی الصلوة ولا یقوم الیهما سجداً ولیقم الیهما بالکینة والوفاء

این باب متون است یعنی بابت که ذکر کرده میشود در آن که دویدہ نیاید بسوی نماز و استاده شود بسوی آن
 نماز نشناختن و باید که استاده شود بسوی آن نماز بکینہ و وقار و در بعضی نسخ باب لا یقوم الی الصلوۃ
 مستحلاست و فرق در قیام با استیجال و ذهاب باسراج ظاهر است و مغایرة زہمہ این باب با ترجمہ سابق
 باعتبار جزئیات بر یک نسخان حدیثا ابو نعیم قال حدیثا شیبان عن یحیی عن عبد اللہ بن
 ابی قتادہ عن ابيه حدثنا ابو نعیم و نام وی فضل بن دکن است گفت حدثنا ابو نعیم
 شیبان از یحیی بن کثیر از عبد اللہ بن ابی قتادہ از پدر خود کہ ابی قتادہ است قال قال رسول اللہ
 اللہ علیہ و آلہ وسلم گفت ابو قتادہ رضی اللہ عنہ کہ صحابی است فرمودند رسول خدا صلی اللہ علیہ
 و آلہ وسلم إذا اقيمت الصلوة فلا تقوموا حتى ترونی و فی کہ اقامت گفتہ شود پس استاده
 نشوید تا کہ ببینید مرا کہ استاده شدہ ام و مطابقہ حدیث با ترجمہ ازہمہ آنست کہ نہی قیام نزد اقامت مستحلا
 بسوی عدم استیجال در قیام برای نماز و این شیر است بسوی آنکہ ہر گاہ قیام مستحلا منہی است پس
 سعی الی الصلوۃ بطریق اولی مہنی باشد کہ آن زیادہ است از قیام با استیجال و علیکم بالکینۃ
 و لازم است بر شما آرام و عدم استیجال تابعہ علی بن المبارک تبعیت کردہ ان شیبان از یحیی
 بن ابی کثیر بن زیاد بن علی بن مبارک زیرا کہ در حدیث سابق و علیکم بالکینۃ بود باب
 هل تخرج من المسجد لعلہ بابت کہ ذکر کرده میشود در آن کہ آیا خارج شود از مسجد برای مانعی
 گفتہ است صاحب خیر جاری یعنی آیا شخصی کہ حاضر است در مسجد بر آید از مسجد بعد اقامت نماز برای
 علی کہ آن حدیث است حدیثا عبد العزیز بن عبد اللہ قال حدیثا ابن ابراہیم بن سعد
 عن صالح بن کیسان عن ابن شہاب عن ابی سلمۃ عن ابی ہریرۃ حدثنا ابو نعیم
 عبد العزیز بن عبد اللہ بن یحیی القرظی الاوسی گفت حدثنا ابو نعیم بن سعد بسکون عن
 مہملہ ابن ابراہیم الزہری المدنی از صالح بن کیسان بفتح کاف مدنی از ابن شہاب و نام او محمد است
 تابعی است از ابی سلمہ بفتح لام ابن عبد الرحمن التابعی از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ کہ صحابی است
 ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم خرج و قد اقيمت الصلوة کہ بدستی رسول خدا

صلی الله علیه و آله وسلم برآمدند از حجره نرفه بسوی مسجد و حال آنکه کھنق اقامت نماز گفته میشد با اذن آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم و عُدَّتْ لِتِ الصَّفُوفِ و درست کرده شد صفها کفنه است کرمانی اگر کوی تو
 که اقامت در حضور امام می باشد پس چگونه اقامت گفته شد پس از خروج آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 و نرسای که نشند که حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند که استاده نشوید تا او بپنید که استاده شده ام
 پس چگونه صحابه استاده شدند و صفها آرستند پیش از برادن آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم میگویم
 من که قد نزدیک میسازد ماضی را بسوی حال پس معنی اینست که برآمدند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 در حالی که اقامت میشد و صفها آرسته کرده میشد با اذن کرده باشند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 با اقامت گفتن و آرسته کردن صفها پس لازم نیاید بهجکدام از آن دو امر که یکی اقامت پیش از
 برادن آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم و دوم استاده شدن صحابه پیش از استاده شدن آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم حَتَّىٰ إِذَا قَامَ فِي مَصَلَاةٍ اِنْتَظَرْنَا اَنْ يَكْتُمَ مَا وَقَعِيَ كَهَيْئَةِ
 شند در جای نماز خود و حال آنکه نظر کردیم ما تکبیر گفتن آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم را و در بعضی
 نسخ بجای مُصَلَاةٍ الصَّلَاةُ استاده شدن برای نماز و انتظارنا جمله حالیه است اِنْصَرَفَ
 قَالَ عَلِيٌّ مَكَانَكُمْ رَكِبْتُمْ اَحْضَرْتُمْ صلی الله علیه و آله وسلم بسوی حجره خود فرمودند آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم ثابت مانید و توقف کنید بر مکان خود و لازم گیرید موضع خود را و جمله قال
 ستانده است فَكُنَّا عَلِيٌّ هَيْئَتِنَا پس ماندم و درنگ کردیم بر صورت خود که بودیم بران و کله بیسته
 بفتح با و ساکن با و مشاء تحتیه و فتح همزه آخر آن تا مشاء فوقیه و در بعضی نسخ بیسته است بکسر با و فتح نو
 بعد با مشاء تحتیه ساکن از غیر همزه آخر آن تا مشاء فوقیه گفته است صاحب فتح الباری الهیته الرفی
 حَتَّىٰ خَرَجَ اِلَيْنَا يَنْطِفُ رَأْسُهُ مَاءً وَقَدْ اَتَمَّ غَسْلَ تَأْكِدًا بِرَأْسِهِ اَحْضَرْتُمْ صلی الله علیه و آله وسلم
 و سلمه بسوی مادر آنحضرتی که قفاط میکرد و میجکید آب از سر مبارک آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 و حال آنکه نخسق غسل کرده بودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم و بنظف بکسر طاء مهمله و ضم آن بمعنی
 بقطر است و قد اغتسل جمله حالیه است و زباده کرده است و ارقطنی از وجه دیگر فقال انی کنت جنباً فغسبت

یعنی فرمودند آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بدستی بوده ام من جنب پس فراموش کردم من انرا
 استفاده کرده شده است این حدیث جواز نیان بر انبیاء علیهم الصلوٰة والسلام در اعباده برزی
 نشریح و جواز فصل در میان اقامت و نماز بعد از جواز مظار مقصد بان مر امام خود را وقتی که باشد در وقت نماز
 وسعت و طهارت است مثل و جواز ما خیر غسل از وقت خوابت و مطابق حدیث با ترجمه ظاهر است
 باب اذا قال الامام مکانکم حتی ارجع انظر وده بامت له ذکر کرده میشود در این این
 مسند که وقتی که گوید امام هر قوم خود را لازم گیرید مکان خود تا بایم من اسطر میکشند او را تا بماند و در
 بعضی نسخ رجوع است بصرف غاب و در بعضی رجوع است بصیغه متکلم مع الغیر و نسخ که صنف غاب است
 امام خود را غاب کرده میگوید یعنی تا بماند امام و فعل مضارع منسوب است بان مقدره بعد حتی و انظر وده
 جواب اذ است گفته است صاحب خبر جاری بوده است باب متقدم منعقد برای بیان صحت خروج امام
 بعد از اقامت برای علت حدیث و این باب برای صحت قول امام است مکانکم و هر دو مقصد مختلف است
 و بخانه هر دو طریق هم مختلف اند قوه میکبر و یکی با دیگری و بخانه است و اب بخاری حدیثنا صحاح
 قال اخبرنا محمد بن یوسف قال حدثنا الاوزاعی عن الزهري عن ابی سلمة
 ابن عبد الرحمن عن ابی هریرة عن حدیث کرد ما را اسحاق و آن ابن منصور است گفت خبر داد
 محمد بن یوسف قربانی گفت حدیث کرد ما را اوزاعی و آن عبد الرحمن بن عمرو است بفتح عان جمله
 از زهری محمد بن مسلم بن شهاب از ابی سلمه بن عبد الرحمن بن عوف از ابی هریره رضی الله عنه که صحیح است
 قال اقيمت الصلوة فسوى الناس صفوفهم فقلت ابو هريره كفتند اقامت نماز پس
 برابر کردند و از استند مردم صفهای خود را گفتند است کرمانی اگر کوئی تو که این ظاهر است در آنکه
 اقامت و تسویه صفوف پس از بر آمدن آنحضرت بود صلی الله علیه وآله وسلم که معتبر در آن بوده
 اذن امام است برابر است که حاضر باشد یا نباشد و شاید که بقران دانسته باشند خروج آنحضرت صلی
 الله علیه وآله وسلم را و اذن داده باشند او را برای اقامت و تسویه صفوف فخرج رسول الله
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَتَقَدَّمَ وَهُوَ جُنُبٌ بِسِرِّهِمْ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

و سلمند از حجره نریفته خود پس ایام شدند و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم جنب بودند ثم
 قَالَ عَلَى مَكَانِكُمْ بَسْرَةَ آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم فرمودند باشید شمار جای خود و در
 بعضی نسخ فقال است بجای ثم قال و علم جنابت آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم صحابه را بعد از
 اخبار آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم بود بان فَرَجَّ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ وَرَأْسُهُ يَقَطُرُ
 مَاءً فَتَلَّى بِهٖ ثُمَّ بَسْرَةَ آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم بسوی حجره خود پس غسل
 کردند بستر بر آمدند و حال آنکه سر مبارک آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم مسجید پس نماز خواندند
 آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم با صحابه یعنی از امامت کردند و مطابقه با ترجمه ظاهر است
 بَابُ قَوْلِ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَا صَلَّيْنَا بَابِ
 در بیان گفتن یکم روی رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم را که خوانده ایم ما نماز را و در بعضی نسخ
 لِبَنِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَسْتُ حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ سَدَّ نَأْسُ شَيْبَانَ عَنْ تَجِي
 قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ أَخْبَرَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدِيثٌ كَرَّمَهُ اللَّهُ حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ
 و نام او فضل بن وکین است گفت حدیث کرد ما را شیبان بن عبد الرحمن نخوی از محبی بن
 ابی کثر گفت محبی شنیدم من اباسلمه بن عبد الرحمن را در آن حالتی که مکلفت خبر داد است ما را جابر بن عبد
 انصاری رضی الله عنه که صحابی است ان النبي صلى الله عليه وآله وسلم جاره عمر بن الخطاب يوم الخندق
 که بد رستی رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم آمد او را عمر بن الخطاب رضی الله عنه رو در حفر خندق فقال
 يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ كَذِبْتُ أَنْ أَصْلِي حَتَّى كَادَتِ الشَّمْسُ تَغْرُبُ بِسَرِّكَ كَذِبْتُ عَمْرٍو
 ای رسول خدا قسم خدا است قرب نبودم من که نماز خوانم ما که قرب شد اقباب غروب را و ظاهر اینست
 ان نماز عصر بود است وَذَلِكَ بَعْدَ مَا أَفْطَرَ الصَّائِمُونَ وَانْأَمَّنَ مِنْ حَضْرَةِ عَمْرٍو بِخَطَابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 و گفتن این قول پس از وقت افطار روزه دار بود است فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا بَسْرَةَ فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم قسم خدا است که خوانده ام من ان نماز
 فَزَلَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَى بَطْحَانَ وَأَنَا مَعَهُ بَسْرَةَ فرمودند رسول خدا صلی الله علیه

والرؤسُم در بطحان و حال آنکه من بالحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بودم و بطحان بضم بار موحده و سکون
ظاهره نزد محمد محدثان وادی است در مدینه و حکایت کرده اند اهل لغت فتح اول و کسر ثانی گفته است
این را ابوعلی در باره فتوحاً ثم صلی العصر بعدھا المغرب پس وضو کرده اند انحضرت صلی الله
علیه و آله وسلم بستر خوانند نماز عصر را بعد غروب شدن افتاب بستر خوانند بعد آن نماز عصر نماز
مغرب را گفته است صاحب خیر جاری مشکل مطابق این حدیث با ترجمه زیرا که ماصلیتها کلام رسول خدا
صلی الله علیه و آله وسلم نه کلام عمر رضی الله عنه و تاویل کرده است کرمانی ماکت را پس حمل کرده
آن را بر معنی ماصلیت بطریق کنایت بحب عرف و تحمین کرده است این تاویل را عینی باب
الامام تعرض له الحاجة بعد الاقامة این بابست که ذکر کرده میشود در آن آنکه امام عارض
او را حاجت بعد از اقامت گفتن صاحب خیر جاری گفته تعرض بفتح تار مشاة فوفیه و کسر راء مهمل ای نظاره
الحاجة و معنی اینست که جایز است امام را مشغول شدن بجا بجه خود بعد از اقامت پیش از ادای نماز و لفظ
امام در بعضی نسخ مضبوط است بحر و در بعضی نسخ برفع و آن اظهر است حدیثنا ابو معمر عبد الله
بن عمرو قال حدثنا عبد الوارث قال حدثنا عبد العزيز هو ابن صهيب عن انس
حدثنا ابو معمر بفتح هر دو میم و در میان آن عین مهمل ساکنه و نام او عبید الله بن عمر و بفتح عین
مهمل است گفت حدثنا عبد الوارث بن سعید بکسر عن مهمل گفت حدثنا عبد العزيز
بن صهيب بضم صاد مهمل و فتح با و سکون تار مشاة نخبه اخوان با موحده از انس رضی الله عنه که صحابی است
قال اقيمت الصلاة و النبي صلی الله علیه و آله وسلم ينادي رجلاً في جانب المسجد گفت انس
رضی الله عنه اقامت گفته شد برای نماز عشا و حال آنکه رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم زم زم سخن
میکفتند با یکدیگر که نامش معلوم نیست در یک طرف فما قام إلى الصلاة حتى نام القوم بسر
نه استاذ انحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بسوی نماز تا آنکه خواب کردند انفراد مطابق حدیث با ترجمه
ظاهر است زیرا که انحضرت صلی الله علیه و آله وسلم راز گفتند با آن رجل در حالی که اقامت گفته شد
و راز گفتن عروض حاجت است برای انحضرت صلی الله علیه و آله وسلم لهذا مقید کرده است در ترجمه با امام

و نیز تقیید با امام برای آنست که برای حاجت امام تمام قوم منتظر میمانند بخلاف شخصی دیگر که بان کسی دیگر منتظر نمی ماند **بَابُ الْكَلَامِ إِذَا أَقِمْتَ الصَّلَاةَ** بابت در بیان جواز سخن گفتن وقتی که اقامت نماز گفته شود و مضاف محذوف که آن جواز است و این روایت بر کسی که مکروه داشته است از مطلقاً

حدثنا عياش بن الوليد قال حدثنا عبد الأعلى قال حدثنا حميد قال سألت ثابتاً البنانی حدث کرد ما را عیاش بفتح عین مهمله و تشدید یاء منشاء تحتیه اخوان شین معجمه ابن ولید بفتح واء و کسر لام گفت حدیث کرد ما را عبد الاعلی گفت حدیث کرد ما را احمد بصیغه تصغیر طویل گفت پرسیدم من ثابت بنانی را بضم بار موحده و تخفیف نون و بعد الف نون دوم مکسوره است عن الرجل ینکلم بعد ما نقام الصلوة از حکم مردی که سخن میگوید بعد گفته شدن اقامت نماز حدیثی

عن انس بن مالك قال اقيمت الصلوة فعرض للنبي صلى الله عليه واله وسلم رجل فجلسه بعد ما اقيمت الصلوة پس حدیث کرد در اثبات بنانی از انس بن مالک که صحابی است گفت انس رضی الله عنه که اقامت نماز گفته شد پس عارض شد و ظاهر گشت هر رسول خدا صلی الله علیه و آله را یکم روی پس بند کرد و مشغول داشت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را سخن کردن با خود بعد گفته شدن اقامت از نماز کردن گفته است که مافی این روایت بر کسی که گفته است وقتی که گفت مؤذن قد قامت الصلوة واجب شد بر امام تکبیر احوام و درین حدیث دلیل است برینکه اتصال اقامت بنماز است از سنن و جز این نیست که از مستحبات است و مکروه داشته اند یک قومی کدام را بعد اقامت و انحدیث حجیه است بر او شان **بَابُ وَجُوبِ صَلَاةِ الْجَمَاعَةِ** بابت در بیان وجوب نماز جماعت یعنی وجوب جماعت در نماز صاحب خبر جاری گفته که اختیار کرده است امام بخاری وجوب جماعت و دلالت میکند بر آن افزای که روایت کرده است آن را از حسن بصری زیرا که اطاعت ام واجب است و ترک واجب برای امری دلالت میکند بر آنکه اتمام آن امر اقوی است پس استفادند از آن وجوب جماعت و بودن آن اقوی از اطاعت ام از فرض عین است پس چیزی که اقوی است از آن اولی است بانکه فرض عین باشد و قال الحسن ان منعتهم امه عن العشاء في الجماعة شققه لم يطعمها

و گفته است حسن بصری رضی الله عنه که تابعی است اگر منع کند شخصی را مادر وی از نماز عت خواندن در جماعت
از جهت شفقت اطاعت کند او را درین نمی و باز نماز از حضور جماعت گفته است یعنی بخواب نیست از معیار
کرده است نماز عشا را با وجود آنکه حکم در همه نمازها برابر است برای بودن آن افضل نمازها بر منافقان پس
اگر کوئی بخوابد همچنان است پس مکبوم که ذکر کی فی سب از میسازد ز ذکر و بگری انهی و استعمال در
و به تعین وجود شفقت باشد در آن نماز بسبب تاریکی شب که در غیر آن نیست پس هرگاه درین
نماز با وجود عذر اطاعت مادر رویت نباشد در نمازهای دیگر بطریق اولی درست نباشد و اگر ذکر
نماز دیگر میکرد حکم نماز عشا معلوم نمیشد گفته است قسطلانی برای مشروعیت جماعت گفته است از قیام
الفات در میان مصلیان برای همان مشروع شده اند مسجد یا در محلهها تا ماسل شود و تعابد در میان
همسایگان و از تعلم جاہل از عالم احکام نماز و از حصول برکت کامل زناقص زیرا که مردم متفاوتند
در عبادة پس کامل میشود نماز همه حد ثنا عبد الله بن یوسف قال اشیرنا مالک عن ابی
الزناد عن الاعرج عن ابی هريرة حدثنا عبد الله بن یوسف قتیبی گفت خبر دوماز
امام مالک اربلی الزناد از اعرج و ابی هریرة بن هریرة از ابی هریرة سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ
يُجْبَى إِلَهُ تَعَالَى أَنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَرِهْتُ أَنْ يَخْلُقَ اللَّهُ
عَلْمَهُ وَاللَّهُ وَوَعْدَهُ فَمُؤَدِّهِ لَقَدْ مَقَّدَهُ اللَّهُ أَنْ يَخْلُقَ اللَّهُ بِحُطْبِ بَعْضِ قِسْمِ الْعِلْمِ
که ذات من بدست تقدیر و تدبیر در دست هر ابی ختبه قسید کرده ام لَا أَرَى مِنْ زُرِّيكَ
بهترم تا بهیزم کرده آورده شوند یعنی امر کنم مردم را به کشته امر بصیرت حکم معلوم است از مضاع
لیحطب بلام و ضم یا امثاله ختبه از طلائی مجرد بصیغه جمول و در بعضی نسخ بوحطب است
بفار بجای لام و در بعضی نسخ فبحطب است بفار و نشد بطار عمل و در نسخ دیگر لبحطب است
از احتطاب و معنی جمع کردن اینم است ثُمَّ أَمْرٌ بِالصَّاقَةِ است امر کنم نماز یعنی امر کنم
مردم را که نماز یعنی فَيُؤَدِّدُنَّ لَهَا شَمْرًا أَمْرٌ رِبًّا فَيُؤْتِرُ النَّاسَ پس اذان گفته شود
برای آن نماز بستر امر کنم بگردی را پس امامت کنند آن مردم را ثُمَّ اخْتَالَفَ إِلَى سَبَائِلِ

فَأَحْرِقْ عَلَيْهِمْ بَيْتَهُمْ بِرِجْلِ يَوْمِ نَجْدٍ بِمِثْقَلِ ذَرَّةٍ مِّنَ النَّارِ لِكُلِّ سَاجِدٍ
 بسوی مردانی که نذر آمده اند بوی نماز پس بسوزانم بر آنها خانهای ایشان را و الذی لفضی
بیده لویعلم احدیهم انه یجد عرقا تمیما او مرتاتین حسنین لشهد
 العیشاء قسم المسیهت که ذات من است تقدیر و تدبیر و است اگر بداند کمی از آن مردم که برای نماز
 در مسجد نمی آیند و بجاءت نماز نموده اند که بدستی نشان اینست که اگر بیاید برای نماز عشا خواهد یافت
 سخنان فریب رایا دوم نشاء خوب هر اینه حاضر شود نماز عشا را در خیره جاری گفته بد آنکه جلونه تا کبیده
 در امر جماعت زیرا که رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم قصد کردند بسوی ترک امامت برای عزیز
 خانهای تارکان جماعت زیرا که مفیده وقتی که دفع شود بضر وی اندک اختار کرده می شود آن
 اندک ضرر را چنانکه طبیب حاذق وقتی که می بیند دست را مثلا که فساد انگشت برایت میکند در دست
 و فاسد می سازد تمام دست را اگر قطع کرده نشود آن انگشت نشود فاسد البته قطع میکند آن
 انگشت را گفته است فطانی باین حدیث استدلال کرده است امام احمد و کسی که گفته است که
 جماعت فرض عین است زیرا که اگر نمی بود فرض عین تهدید نمیکردند آنحضرت صلی الله علیه
 و اله وسلم تارک آن را بسوختن زیرا که اگر می بود فرض کفایت بر آنست کفایت میکرد و بسوی
 بهین رفته است عطا و او زاعی و جماعتی از محدثان و شافعیه چنانچه این خرمه و این جناب و این
 منذر و غیر ایشان و گفته است امام ابوحنیفه و امام مالک که جماعت سنت مومنه است و همین است
 وجه حسن نزد جمهور شافعیه برای قول آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم در احادیثی که روایت
 کرده اند از اشیحان صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ الْفَذِّ تَسْعَاوُ تَسْعَابِينَ درجه یعنی نمازی که
 جماعت خوانده شده است زیاده در ثواب از نمازی که تنها خوانده شده است بیست و نه درجه و برای
 مواظبت آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم برین جماعت بعد بجزه و جواب داده اند از حدیثی که
 باینکه قصد کردند آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم سوختن را و سوختن اگر فرض میبود ترک نمیکردند
 سوختن را و باینکه ورود این حدیث در حق منافقان است که تارک نماز بوده اند نه محض برای ترک جماعت

و عرق بفتح عین مصله و سکون راء مصله استخوانی که بروی اندک کونشت باشد و مرآتین کرمیم و گاهی
مفتوح سم کرده میشود تثنیه مرآتیه است و آن سم شاهه است و حسنه بن معنی جید تن است بآب
فَضْلِ الصَّلَاةِ بِالْجَمَاعَةِ این بابست در بیان فضلت نماز جماعت گفته است عینی گفته نشود
که در میان این ترجمه و ترجمه سابق منافاتست زیرا که این در بیان فضلت است و آن در بیان جوب
از برای آنکه میگویم ماکه بودن شیئی متصف بوجوب مسافرت اقصاف آن را بفضلت و گان
لِالسُّودِ إِذَا فَاتَتْهُ الْجَمَاعَةُ ذَهَبَ إِلَى مَسْجِدِ الْخُرُوبِ بوده است اسود بن زید نخعی که یکی از کبار
تابعین است وقتی که فوت میشد از نماز جماعت در یک مسجدی میرفت بسوی مسجدی دیگر برای
در یافتن فضلت جماعت زیرا که یک نماز گذارده میشود در مسجد یا در آنجا مختلفه در یک وقت
نماز زیرا که وقت نماز امتدادی دارد در بعضی مسابده اول وقت گذارده میشود و در بعضی دیگر
آخر وقت و مطابقت این اثر با ترجمه ازین حیثیه است که اگر نمیبود ثبوت فضلت جماعت نزد اسود
بر اینه ترک نمیکرد فضلت اول وقت را و توبه نمیکرد بسوی مسجد دیگر و ازین حیثیه که فضلت جماعت
که وارد است در احادیث باب مقصود از آن جماعت در مسجد است نه جماعت در خانه زیرا که اگر میبود
مختص مسجد بر اینه جماعت میکرد اسود در خانه خود و میرفت در مسجد دیگر برای جماعت و حَاء
أَنَّ بَنِي مَالِكٍ إِلَى مَسْجِدٍ قَدْ صَلَّى فِيهِ فَأَذَّنَ وَأَقَامَ فَصَلَّى جَمَاعَةً و اندان بن مالک
که صحابی است رضی الله عنه بسوی یک مسجدی که تحقق خوانده شده بود آن نماز در آن مسجد پس از آن
گفت و اقامت گفت و نماز خواند جماعت و گفته است بهیچیکه اندان در دست کس از جوانان خود
یعنی جماعت موجود بود لهذا در مسجد دیگر زفت و صلی بضم صاد مصله و نشد لام ماسوره بصیغه
ماضی مجهول است و مطابقت این از ترجمه مثل اثر سابق ظاهر است و اختلاف کرده اند علماء در جماعت
بعد جماعت در مسجد واحد گفته است یک طایفه که جایز است و همان است قول عطاء حسن و احمد
و اسحاق و اشهب از جهت عمل کردن بظاهر قول آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ
تفضل علی یعنی نمازی که جماعت خوانده میشود زیاده است در نواب پس اگر در مسجدی یک جماعت

شده و جماعت میکند برای اجرا فضیلت جماعت زیرا که از ظاهر این قول اطلاق مفهوم شده و طایفه
 دیگر لفظ اند که جماعت کرده نشود در مسجدی که پشت جماعت شده باشد و این روایت کرده شده است
 از سالم و قاسم و ابی قابه و مالک و لیت و ابن مبارک و ثوری و اوزاعی و یحیی و شافعی و بخاری و غیر این است
 که مکرر و دہشتہ اند تکرار جماعت را از جهت خوف افتراق یعنی جدا جدا هر قوم متفرق جماعت
 خواهند کرد و همه اقوام کجا نماز نخواهند خواند گفته است مالک و شافعی اگر باشد مسجد بر راه مردم جائز است
 در آن تکرار جماعت بیکراہت و اگر مسجد مجزا باشد مکرر و دہشتہ حدیثنا عبد اللہ بن یوسف
 أَخْبَرَنَا مَا لِكَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ حَدِيثُ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ قَالَ صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً
 کہ بدستی رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند کہ نمازی کہ جماعت گذارده شود پانزده است
 بر نمازی کہ تنها خوانده میشود بیست و هفت درجه و این تقدیر از آن مفاد برست کہ مخصوص بعلم
 نبوة ساخته نبشود بعقل و تفضل بفتح تاء مثناة فوقیه و سکون فاء و ضم ضاد معجمه و فذ بفتح فاء
 و تشدید ذال معجمه بمعنی منفرد است و مطابقه این حدیث با ترجمه ظاهر است عبد اللہ
ابن یوسف حدیثنا اللیث حدیثی یزید بن الحارث عن عبد اللہ بن خطاب عن ابی
سعید الخدری حدیث کرد ما را عبد اللہ بن یوسف تینسی گفت حدیث کرد ما را لیت سعد امام مہربان
 گفت حدیث کرد ما را یزید بن الحارث و ان یزید بن عبد اللہ بن اسامہ بن الہاد است و نسبت وی بسوی
 جدوی برای نهدت جدوی است از عبد اللہ بن خطاب بفتح خاء معجمه و تشدید باء موحده و بعد الف بار موحده
 دوم است انصاری مدنی تابعی است و نیست آن ابن اریث کہ صحابی است زیرا کہ نیست روایت او را
 در صحیحین از ابی سعید خدری رضی اللہ عنہ کہ صحابی است أنه سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ كَمَا بَدَرْتِي شَانَ ابْنَتِ كَثِينَةَ ابْنِ أَبِي سَعِيدٍ خَدْرِي رَسُولِ خَدْرَةَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

کہ میفرمودند صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفِدْيَةِ بِتِسْعِينَ وَعِشْرِينَ رَجْعَةً نَمَازِ جَمَاعَةٍ زِيَادَةٌ سِتِّ مِائَةٍ
 نَوَابِ بِرَنَمَازِ مَنْفَرَةٍ سِتِّ مِائَةٍ وَرَجْعَةً كَقَوْلِهِمْ حَسْبُ خَيْرٍ بَارِدًا بِخَدِشٍ وَحَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ مَخْلُفٌ أَنْزَلَ بِكُلِّ بَكْرٍ
 وَبِإِيَّانٍ عَدَدَ دَرَجَاتٍ وَعَلَى اِخْتِلَافٍ كَرَدَهُ لَمْ يَزِدْ رَجْعًا كِي اِزَانِ دَوْرٍ بَكْرِي وَكَانَ رَوَابِغُ بِالِابْنِ سَعِيدٍ اَنْدَ
 وَرَجْعًا وَادُهُ اَنْدَ بَعْضِي عُلَمَاءُ حَدِيثِي رَاكَ دَرَانِ كَثْرَةَ عَدَدِهِ . وَبَعْضِي دِيكَرَانِ رَاكَ دَرَانِ قَلَّتْ عَدَدُهُ سِتِّ
 بَرَامِي اِتْفَاقًا بَرَانِ سِتِّ تَفَاوُتٍ كَمَا هِيَ مَبْشُورَةٌ بِجَبِّ تَفَاوُتٍ بِرَأْسِ اِخْلَاصٍ وَنَبْزِ مَبْشُورَةٍ اَعْلَامٍ مَخْلُفٍ
 بِجَبِّ اِخْتِلَافِ اَحْوَالِ مَخَاطِبِينَ بِاَوْجُوْدِهِ بَدْرَسْتِي عَدَدِ قَبْلِ نَفْيِ تَمَكُّنِ عَدَدِ كَثْرَتِ رَا بَابِ اِخْتِلَافِ كَسْبِ
 قَرَبٍ وَبَعْدِ مَسْجِدِ سِتِّ مِائَةٍ وَعِشْرِينَ دَرِ نَمَازِ تَرْتِيْبِ وَسَبْعِ وَعِشْرِينَ دَرِ نَمَازِ بَرِيْدٍ حَدِيثًا مَوْجِبًا
 بِنِ اسْمِعِيْلِ حَدِيثًا عَبْدِ الْوَاحِدِ حَدِيثًا اَلْاَعْمَشِ سَمِعْتُ اَبَا صَالِحٍ يَقُوْلُ سَمِعْتُ اَبَا هُرَيْرَةَ
 حَدِيْثًا كَرَدَ مَارًا مَوْسِي بِنِ اسْمِعِيْلِ تَبَوَّرَ كِي كَقَوْلِهِ حَدِيْثًا كَرَدَ مَارًا اَخْبَدَ الْوَاحِدَ كَقَوْلِهِ حَدِيْثًا كَرَدَ مَارًا اَلْاَعْمَشِ
 بِنِ مَهْرَانَ كَقَوْلِهِ سَمِعْتُ مَن اَبَا صَالِحٍ اَنْزَلَ اَنْ رَاكَ تَابِعِي سِتِّ دَرَانِ حَالَتِي كَمَا مَكَلْتُ شَبِيْمَ مَن اَبَا
 هُرَيْرَةَ كَمَا صَحَابِي سِتِّ دَرَانِ حَالَتِي كَمَا مَكَلْتُ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تَضَعُفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَسُوْقُهُ خَمْسَةٌ وَعِشْرِيْنَ
 ضِعْفًا كَمَا فَرَمُوْهُ دَرِ رَسُوْلِ خَدَا صَلِيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَمَازِ مَرْدٍ فِي جَمَاعَةٍ زِيَادَةٌ لَرَدِهِ مِيْشُوْرٌ بِرَنَمَازِ
 اَنْ مَرْدٍ دَرِ رَخَانَةِ اَوْ دَرِ بَارِزِ اَوْ سِتِّ مِائَةٍ وَنَحْوِ مِثْلِ وَتَضَعُفُ زِيَادَةٌ كَرَدِيْثِ رَا صِلِ شَيْءٍ مِثْلِ اَنْ رَا
 بِاِمْتَالِ اَنْ رَا وَدَرِ بَعْضِي نَسَخِ فِي جَمَاعَةٍ نَكْرَهُ وَاَقْعُ شُدَّ وَتَضَعُفُ بِضَمِّ يَاءٍ مِثْلَ فَوْقِهِ وَفِي ضَادٍ مِثْلِهِ
 وَتَشْدِيْدِ عَيْنٍ مَهْلِكَةٍ مَفْتُوحَةٍ وَدَرِ بَعْضِي نَسَخِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ بِي تَابِعِي وَتَضَعُفُ كَسْرُ ضَادٍ مَعْرُومَةٍ مِثْلِ
وَفَا لِكَ اِنَّهُ اِذَا تَوَضَّأَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءِ ثُمَّ خَرَجَ اِلَى الْمَسْجِدِ لَا يَزِيْرُجُهُ اِلَّا الصَّلَاةُ وَاَنْ
 تَضَعُفُ نَكْرَهُ سَبَبُ اَنْتَ كَمَا بَدْرَسْتِي شَانِ اَيْنِسْتِ وَفِي كَرَدِ وَضُوْرٍ دِيْلَمُ دَرِي اَيْنِسْتِ كَرَدِ وَضُوْرٍ
 سِنِّ اَوْ اَبِ اَيْنِسْتِ بَرَامِدَارِ رَخَانَةِ خُوْدِ دَرَانِ حَالَتِي كَمَا رُوْنَدَةُ سِتِّ مِائَةٍ مَسْجِدِ زَبْرًا وَرَدِ سِتِّ اَوْ رَا
 اَنْ رَخَانَةِ اَوْ كَرَنَمَازِ يَعْْنِي مَحْضِ بَرَامِي نَمَازِ خَوَانَدَنِ دَرِ مَسْجِدِ بِاِجْمَاعَتِ بَرَامِدَةُ سِتِّ اَنْ سِتِّ مَحَلِّ رَجْمَةٍ كَمَا اَزِيْنَ

معلوم میشود فضل جماعت که بخط خطوه الارفعت له بها درجة وخطه به اخطيه
 کام نمزند هیچ کام زونی مگر که بلند کرده میشود برای ان شخص بسبب آن کام زون درجه عظیمه و دور
 کرده میشود و از ان شخص بسبب آن کام زون کنایه و لم یخط بفتح یاء منشاء تحت و ضم طاء معمله و خطه
 بفتح خاء معمله و سکون طاء معمله است فاذا صلى لَمْ تَزَلْ لِلْمَلَكَةِ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي
 مَصَلَاةٍ پس وقتی که نماز خواند همیشه ملامت درود میکند بجهت وی باین صیغه تا وقتی که در آن است
 که نماز خوانده است در آن و همچنان است اگر برگردد و دست در موضع دیگر از مسجد بابت انتظار نماز دیگر
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ ارْحَمْنَا معنی اینست ای بار خدا ما درود بفرست بران منصلی ای
 بار خدا یا رحمت کن آن منصلی را و لا یزال احدکم فی صلوة کما انتظر الصلوة و منتهی ارشاد
 در نماز است تا وقتی که انتظار می برد نماز را گفته صاحب خیر جاری که این حکم شامل است همه نمازها را
 برابر است که خوانده باشند آنها یا جماعت لیکن کسی که انتظار میکند نماز آنها خواندن را ثواب همان نماز
 می باید و کسی که انتظار می برد نماز جماعت را ثواب نماز جماعت میساید و باید دانست که سوری دیگر
 که در محدث مذکور شدند خارج اند از او جماعت لیکن شناخته میشود و فضل آن نیز برای ترتیب آن
 امور بران جماعت باب فضل صلوة الجهر فی جماعة بابت در بیان فضلت نماز
 که گذارده شود در جماعت و در بعضی نسخ فی الجماعات است تعریف گفته است عینی خراب است
 که ذکر کرده است این ترجمه مقید و ترجمه ما قبل این مطلق امر از جمله اشاره کردن بسوی زیادتی
خصوصیت بر فضلت حد ثنا ابو الیمان قال اخبرنا شعيب عن الزهري قال اخبرني
سعید بن المسيب و ابو سلمة بن عبد الرحمن حدث کرد ما را ابو الیمان و نام او حکم بن نافع است
 گفت خبر داد ما را شعيب بن ابی حمزه از زهري و ان محمد بن مسلم بن شهاب است گفت خبر داد ما را سعید
 بن مسیب بن حزن القرظی مخزومی تابعی و ابو سلمه بن عبد الرحمن بن عوف زهري مدنی و نام او
 عبد الله بن اسمعيل است ان اباه تروة قال سمعت رسول الله صلى الله عليه واله وسلم
 يقول تفضل صلوة الجميع صلوة احکم و حدة بحس و عشرون جزءا که بدستی ابو بکر

رضی الله عنه که صحابیان است گفت شنیدم من رسول خدا را صلی الله علیه و آله و سلم در آن حالتی که میفرمودند
 که زیاده میشود نمازی که در جماعت گذارده میشود بر نمازکی از شما که تنها میگذارد و بیست و پنج جزو و در بعضی
 نسخ پنجاه است پس در نسخی که بخدق تاسبت بنا و بل جز بیست و پنج است که تاسبت فی نایب است
 و اضافه صلوة بسوی الجمیع بمعنی فی است وَتَجْتَمِعُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلَاةِ
 الْفَجْرِ وَكَمَا يَشُونَ فَرَسْتَهَا شَبَّ وَفَرَسْتَهَا رُوزٌ وَرَمَا فَرَسٌ زَبْرًا كَمَا أَنَّ وَقْتُ بِالْإِبْرَدِ أَوْ شَانِئًا
 عَمَلٌ شَبَّ رَأَوْ وَقْتُ أَمَدِن طَائِفَةٌ دِيكْرًا بِرَأَيْ غَلِّ رُوزٌ وَكَفْتَهُ بِرَأَيْ سَاعَرٍ بِجَمْرٍ جَارِيٍّ مِمَّنْ سَبَّ مَوْسَى
 تَرْجَمَهُ لَشَمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ وَأَقْرَأُوا وَإِنْ شِئْتُمْ أَنْ تَقْرَأُوا الْفَجْرَ كَمَا كَانَ مَشْهُورًا أَسْرًا مِيكَفَتْ
 أَبُو هُرَيْرَةَ وَبِحَدِيثِ هَذَا مِنْ آيَةِ الْقُرْآنِ أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ فِي الْقُرْآنِ آيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ وَمَعْنَى آيَةِ هَذِهِ أَنَّ
 نَمَازَ فَرَسْتٍ مَاضِرٍ أَوْرَدَهُ شَدَّ بِعَنَى مَلَائِكَةُ شَبَّ رُوزٌ بِرَأَيْ مَاضِرٍ وَشَادَدُوا قَالُ شُعَيْبٌ حَدَّثَنِي نَافِعٌ
 عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ تَفَضَّلُوا بِسَبْعٍ وَخَيْرٌ مِنْ دَرَجَةٍ كَفْتَهُ شُعَيْبٌ بْنُ أَبِي حَمْرَةَ وَحَدَّثَنِي
 كَرْدَمَانُ نَافِعٌ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَمَا كَفْتَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ زِيَادَةٌ هِيَ كَمَا جَمَعْتَ بِرَمَازٍ تَهْنَأُ
 بِمَسْتٍ وَهَفَّتْ دَرَجَةٌ بِحَقِيقٍ كَمَا كَفْتَهُ وَجَبَّ تَوْفِيقٌ دَرِمِيَانُ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ
 حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدِيثًا كَرْدَمَانُ عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ كَوْنِي كَفْتَهُ حَدِيثًا كَرْدَمَانُ
 حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ بِنِ طَلْقٍ نَخَعِي كَفْتَهُ حَدِيثًا كَرْدَمَانُ الْأَعْمَشُ سَيْمَانُ بْنُ مَهْرَانَ قَالَ سَمِعْتُ سَالِمًا
 قَالَ سَمِعْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ تَقُولُ كَفْتَهُ شَنِيدَمُ مِنْ سَالِمٍ رَأَيْتُ أَنِ ابْنَ الْجَعْلِيَّ كَفْتَهُ شَنِيدَمُ مِنْ أُمَّ
 دَرْدَاءِ وَأَنَا أَوْ جَمِيمٌ هِيَ وَأَنَّ صَغْرَى تَابِعِيَّةٌ هِيَ كَبْرٌ صَحَابِيَّةٌ كَمَا أَوْخِرَهُ هِيَ وَأَوْ مَرْدَةٌ هِيَ أَوْ مَرْدَةٌ هِيَ أَوْ مَرْدَةٌ هِيَ
 خُودٌ وَزَنَدَةٌ هِيَ صَغْرَى مَدَنِيَّةٌ وَرَأَيْتُ كَذَا فِي الْعَيْنِ كَمَا كَفْتَهُ دَخَلَ عَلَيَّ أَبُو الدَّرْدَاءِ وَهُوَ مُغَضَبٌ
 كَمَا كَفْتَهُ مِنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ وَرَأَيْتُ كَذَا فِي الْعَيْنِ كَمَا كَفْتَهُ دَخَلَ عَلَيَّ أَبُو الدَّرْدَاءِ وَهُوَ مُغَضَبٌ
 فَقَالَ وَاللَّهِ مَا أَعْرِفُ مِنْ أَمْرِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا إِلَّا أَنَّهُ كَانَ مُغَضَبًا
 هِيَ كَفْتَهُ مِنْ كَمَا هِيَ بِرَمَزٍ أَوْرَدَهُ هِيَ تَرَابِيسُ كَفْتَهُ قَسَمْتُ هِيَ هِيَ كَفْتَهُ هِيَ كَفْتَهُ هِيَ كَفْتَهُ هِيَ كَفْتَهُ
 مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ هِيَ كَفْتَهُ هِيَ كَفْتَهُ هِيَ كَفْتَهُ هِيَ كَفْتَهُ هِيَ كَفْتَهُ هِيَ كَفْتَهُ

علیه و آله وسلم مگر اینکه نماز مسخ خوانند جماعت و اکنون در آن هم مسخ خواهند سستی کنند و ترک نماز و در بعضی نسخ من محمد است و در بعضی دیگر من امت محمد است گفته است کرمانی شارح تراجم حدیث ابی الدرداء و ابی الدرداء موسیقی غیر مطابق است و ظاهر ترجمه زیرا که محض نسبت بفر و جواب است که بدستی نماز جماعت جز این نیست که بسیار است ثواب آن برای مشفق که حاصل است از آن و منشی بسوی جماعت و غیر است از غیر آن برای تبارکی و مصادوقه چیزی که دیده میشود و پس میباشد ابو بسیار و گفته است عینی مطابق است با ترجمه این حدیث است که اعمال آنکس آنکه نماز مسخ خوانند جماعت تخمینی واقع شده است بغیری در آن سوای نماز جماعت و واقع نشده است در آن چیزی از آن تغییر پس دلالت کرد بر آنکه فضیلت نماز جماعت عظیم است پس اگر کوفی که نیست چیزی از این مخصوص بفر میگویم من وقتی که مطابق شد جز با ترجمه گفت

بکنه حدیثنا محمد بن العلاء قال حدثنا ابواسامة عن یزید بن عبد الله عن ابی بريدة عن ابی موسی حدیث کرد ما را محمد بن العلاء بحیف لام من کرب همدا انی کوفی گفتند

کرد ما را ابواسامة از برید بضم بار موحده و فتح را در ممله بن عبد الله از ابی بروه و نام او عامر است یا عامر از ابی موسی و نام او عبد الله بن قیس اشعریست رضی الله عنه که صحابی است قال قال النبی صلی

علیه و آله وسلم اعظم الناس اجرامین الذی یصلي ثم ینام واکسی که انتظار میرود نماز را با نام بزرگتر است از روی ثواب از آنکسی که مسخ خواند نماز را با نام بی انتظار است خواب میکند و بعد مطابق شد با ترجمه همان است که در حدیث سابق گفته است کرمانی اگر بگوئی چیست فایده ذکر نام میگویم من که اشاره است بسوی اسراحت که مقابل است برای مشفق که موجب است زیادتی ثواب را در ضمن انتظار

انتظار یا باب فضل التجیر الی الظل یا بست در بیان فضیلت بجاء آمدن برای نماز و تجیر تکبیر و مبادرت بسوی هر شی و در بعضی نسخ الی الصلوة است و ان اعم و اشمل است حدیثنا

قتیبة عن مالک عن سحی مولى ابی بکر عن ابی صلیح الثمان عن ابی هريرة حدیث کرد ما را قتیبة بن سعد فقی از امام مالک از سحی بضم سین ممله و فتح میم معنی ابی بکر بن عبد الرحمن الحارث بن شام فرشی مخزومی مدنی از ابی صلیح ذکوان الثمان بفتح سین ممله و نشد مدیم که میباشد

فی الصلوة بعد من کنت ابوسعی اشعری از روی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بزرگترین مردم از روی او و ثواب در نماز و در زمین از روی است از روی او در حدیث

ومی آورد و غن و زینت را سوی کوفه تابعی است از انی هرزه رضی الله عنه که صحابی است آن رسول که الله
 صلی الله علیه و آله وسلم قال بیما رجل یمنی بطریق و یبذل مخصن شکره علی الطریق
 فاشرة فثکرا لله فثکرا له که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند یک وقتی یک مردی
 در راه بیروت یافت شایخ خاری را پس بر سر راه دور انداختند آن شایخ را از راه مردم پس رانند
 شد الله تعالی از آن مرد پسندید و قبول کرد از آن مرد آن کار را و ثنا گفت بروی پس نوشتند بخشید
 کتابان او را گفته است صاحب خیر جاری ما در معارف است و بار آن طرف است مضاف سوی جمله
 که فعل آن محذوف است و برجل: اهل است و یعنی مذکور مفسر آن فعل محذوف است و جاز تعلق
 ظرف بمنزل آن زیرا که کفایت میکند از آنرا که فعل نهاد و بنا بهم و بی هم هر دو ظرف زمانند معنی مفاجاة
 و مضاف میشوند بسوی جمله و محتاج میشوند بسوی جوابی که تمام شود بان معنی آن را ذکر قال الشیخ
 حَسَنٌ لِلطَّعُونِ وَاللَّبْطُونِ وَالْغَرِيقِ وَصَاحِبِ الْحَدَمِ وَالشَّهِيدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى
 پسر فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم شهیدان به قسم اندکی از ان است که بسبب
 طاعون یعنی با مرده باشد زیرا که آن صابر است زیر قضا الله تعالی و دوم آن کسی است که بسبب امراض
 مثل اسهال و غیر آن مرده باشد زیرا که بجهت صفاروی از کدورت بدن پاک کردید از نجاسات مثل شهید
 که پاک میکرد و دشمنش زیرا که شمشیر محو کننده کناهاست صاحب برانده خون نجس است و سوم آن کسی است
 که در آب غرق شده مرده باشد زیرا که آب محنا که مطهر است از نجاسات ظاهره باطنه که کناهاست
 و چهارم آن کسی است که زیر دیوار آمده مرده است یعنی دیوار بران افتاده و وی مرد و خیم آن کسی است که
 مقول شده است در راه الله تعالی یعنی برای اعلا کلمه الله گفته است قسمی در مشکلی و آنست از تعبیر
 شهید فی سبیل الله با قول وی که شهید از خمس زیرا که لازم می آید حمل شی بر نفس کو با کفر است شهید
 هو الشیید و جواب داده شده است بانکه ان از باب انما ابوالنجم و شری شعری است یعنی معنی شهید
 فی سبیل الله القبل است گفته است صاحب خبر جاری مناسبست ذکر شهید بعد ذکر وی که دور کرده است
 از راه شایخ خاری را اینست که در شهید را فی سبیل الله است و شهید فی سبیل الله است که قصه است

دور ساختن ایذا کفر را از دایره اسلام و این آن وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ
الْأَوَّلِ لَكُنُّكُمْ حَيْدًا وَإِلَّا لَأَنْتَبَهُمُ وَإِلَيْهِ فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 اگر بدانند مردم ثوابی را که در اذان نماز است و در اول اصفوف مسلمان بستر نیابند اذان گفتن
 وصف اول را که آنکه قرعه اندازند بران یعنی همه در اصفوف برابر باشند پس بدون قرعه نیابند
 آن راه این قرعه اندازند بران وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّحْيِيرِ لَأَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ و اگر بدانند ثوابی
 که در بگاه آمدن است برای نماز ظهر و غیره هر این پیش سنی کنند بجانب آن یعنی هر کدام خواهد
 بگاه تر روم وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا حَبْوًا و اگر بدانند ثوابی را که در
 گذاردن نماز عشا است بجماعت در مسجد و نماز صبح هر این بیابند برای خواندن آن هر دو در مسجد
 بزانویانند و بیانند آمدن مثل اطفال با احتساب آثار این با است در بیان
 شمار عامهای مصلی که برای نماز در مسجد رفته و در اصل اثر نشان با است که بر زمین ظاهر میشود
 و مراد آن انجا کامها است حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشِبٍ قَالَ حَدَّثَنَا
سَبْدُ الْوَعَابِ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ كَفَتْ حَيْثُ كَرَّمَا مُحَمَّدُ بْنُ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشِبٍ بَفَتْحِ مَارِطَلَةَ وَشِبِينِ مَجْمَعٍ فِي مِثْلِهَا أَنْ هَرَدُوا وَأَوْسَا كُنْزَ الْفَرَّانِ بَارِ مَوْجِدَةَ
طَائِفِي سِتْ كَفَتْ حَيْثُ كَرَّمَا عَبْدَ الْوَعَابِ بْنِ عَبْدِ الْمُجِيدِ فَقَفِي كَفَتْ حَيْثُ كَرَّمَا حَمِيدِ
طَوِيلِ إِزَانِسِ بْنِ مَالِكِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ صَحَابِي سِتْ قَالَ قَالَ ابْنُ أَبِي حَتْمَةَ قَالَ قَالَ ابْنُ أَبِي حَتْمَةَ قَالَ قَالَ ابْنُ أَبِي حَتْمَةَ
يَا بَنِي سَلَمَةَ الْأَتْخَسِبُونَ أَتَاكُمْ كَفَتْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَمُودُوا رَسُولَ خَدَا صَلِي
عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَي بَنِي سَلَمَةَ أَيَا شَامَا تَمْلِكُنِي شَمَا قَدَمَا خُودَا رَا زُرُورِ فَنَنْعُودُ بِسُورِ مَسْجِدِي
زِيرَا كَمَا مَقَابِلِ هَرِ قَدَمِ كَمَا بِسُورِ مَسْجِدِي نَهَيْدُ رَجَائِسِتْ وَجَزَائِنِسِتْ كَمَا خَاصُ كَرْدِنْدَاوِنَا زَا
آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بان خطاب زیرا که ایشان اراده کرده بودند انتقال خانهای خود
در قرب مسجد و کلمه الا تخفف لام است گفته است عینی تختبون بنون جمع است راصل
خود در اکثر نسخ بخاری و شرح کرده است انرا که مانی بخذف نون پس گفت اگر کوی چیست و چه

نون کوتم من جابز داشته اند بخوبان اسقاط نون بدون ناصب و جازم و قال ابن ابی مریم اخبارنا
 یحیی بن ایوب قال حدثنی حمید قال حدثنی انس و گفت ابن ابی مریم سعید بن مسکوم
 بن محمد ابی مریم جمعی بصری است خبر داد ما را یحیی بن ابوبکر گفت که کرد ما را حمید بن یسوع گفت حدیث
 کرد و انس رضی الله عنه و در بعضی نسخ بجای قال ابن ابی مریم از ابن ابی مریم است و در بعضی نسخ
 حدیث است ان بنی سلمة اراد ان یخولوا حرم منازله فینزلون قریبا من البیت علی
الله علیه و اله و سلم که بدستی بنی سلمه خواستند که احوال کنند از خانهای خود و فرود آیند
 در مکانی که نزدیک باشد از مکان رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم زیرا که فانیهای ایشان در مسجد
 آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم دور بودند و قول وی فینزلون بعطف بر یخولوا قال فیکره
رسول الله صلی الله علیه و اله و سلم ان یلعروا المدینه گفت انس رضی الله عنه پس مکرر
 داشتند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم غالی گذاشتن مدینه طیبه را و لیر و البصره یا منناه خسته
 و سکون بمان مهمل و ضم را در جمله است در خیر جاری گفته خواستند سوا خدا صلی الله علیه و اله و سلم
 که آباد باشند اطراف مدینه طیبه ساکنان خود و افراب اینست که مشتق از عزی باشد و ان فنیست
 که پوشیده نشود در ای چیزی کذا فی القاموس فقال لا یخسبون انما کذب پس فرمود رسول
 خدا صلی الله علیه و اله و سلم ای شما نمیکشید شامه های خود را زود آمدن شما را ای نماز بسوی مسجد
 که مقابل هر قدم درجه است قال جماعه خطاهم انما المشی فی الارض بارتطاب
 گفته است مجاهد قدمهای ایشان اثر زانی رفتن ایشان است در زمین بیابانی خود گفته است یعنی
 اشاره کرده است بخاری بان تعلیق بسوی آنکه قصه بنی سلمه بوده است سبب نزول این آیه و کتاب
ما قدموا انارهم یعنی مینویسیم ما چیزی را که پیش فرستاده ادر میان دعا و دعای اوست که اگر این
 نهند برای رفتن مساجد و غیر آن و در حدیث دلیل است بر آنکه کثرت ثواب برای نزه کاها است
 در رفتن بسوی مسجد یا فمن صلوات العشاء فی الجماعه این است در بیان فضیلت
 و زیادتی ثواب نماز عشا آخره که خوانده شود در جماعت حدیثی عمر بن حفص قال حدثنا

باب الثانی فما فوقهما جماعة این بابست در بیان آنکه دو و زیاده بر آن جماعت
 گفته است صاحب خبر جاری که مقصود امام بخاری بیان حکم شرعی است برای جماعت نه بیان حکم
 لغوی حدثنا مسدد قال حدثنا يزيد بن ذریع قال حدثنا خالد بن ابو قدامة
عن مالك بن الحويرث عن النبي صلى الله عليه وآله وسلم حدثنا ارماسد بن
مسهد اسي بصرى گفت حدث کرد ما را يزيد بن ذریع اول مشنی از زیاده و دوم تصغیر ذریع
 علیی گفت حدث کرد ما را خالد خدار از ابی قدامة بکسر قاف و نام او عبد الله بن زید است از مالک
 بن حویرث بضم حاء و هاء تصغیر لشی رضی الله عنه که صحابی است از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 انه قال اذا حضرت الصلاة فاذا نوا و اقيما ثم ليومكما اكبر كما که بدستی شان امنیت
 که فرمودند انحضرت صلی الله علیه و آله وسلم انه قال وقتی که حاضر شود نماز پس اذان گویند و اقامت
 گویند بستر امامت کنند شمارا کلا نترشما از روی علم و با از روی سن و این نزد برابر مردود است در تمامی
 فضائل فرمودند انحضرت صلی الله علیه و آله وسلم و اگر گردان دو مردان را که آمدند پیش انحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم در آن حالتی که منحواستند سورا بود و در حدیث دلیل است بر آنکه جماعت
 متحقق میشود با امام و یک مقتدی گفته است صاحب خبر جاری وجه مطابقت این حدیث با ترجمه اینست
 که فهمیده میشود از این حدیث که حکم نماز دو شخص مثل حکم نماز جماعت است زیرا که امامت مفقودست
 در نماز مفرد پس گویا که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند بسترشان شما سان کسی است
 که نماز خوانده است بجماعت از روی امام بودن یا مقتدی بودن و منت ترجمه مفقود مگر برای همین
 بستر غافل مشوازینکه ترجمه گاهی میباشد شارج مرحدث را پس گفته میشود که مقصود از ترجمه
 اینست که حکم نماز دو شخص مثل حکم نماز جماعت است و همین است مراد از حدیث باب
من جلس في المسجد ينتظر الصلاة وفضل المساجد بابست در بیان فضیلت
 کسی که نشسته است در مسجد در آن حالتی که انتظار میکند نماز را جماعت و در زیادتى ثواب
 نماز در مساجد حدثنا عبد الله بن مسleme عن مالك بن ابي الزناد عن الاعرج

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمَلَائِكَةُ تَصَلِّي
 الْأَصْلَ مِنْ إمام مالك بن انس از ابی الزناد برای بحجہ مکسورہ و بنون و نام وی عبید اسد بن
 فکوان فرشی مدنی است از اعرج و نام او عبد الرحمن بن ہریرہ است ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ
 کہ صحابی است أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمَلَائِكَةُ تَصَلِّي
عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مَصَلَاةٍ مَا كَمْ تَحْدِثُ کہ بدستی رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
 فرمودند کہ ملائکہ در و مسح خوانند ہر کی از شما یعنی مغفرت میطلبند برای وی تا وقتی کہ نشسته
 در جای نماز خود تا وقتی کہ در اینجا وضو نشدہ است و در خیر جاری کفہت بحدث از احداث است
 و ظاہر این عبارت متناول است متظر نماز و کسی را کہ نماز خواندہ بعد از آن بگذر مشغول نشدہ است
 اری از اخبار حدیث مناسب است بحال منظر برای نماز و بچنان ظاہر لفظ متناول است برای ہر
 جای نماز وی و اگر چه دیگر مسجد باشد لیکن مراد بصلی مسجد است بدلیل وایت آخری مادام فی المسجد
 و این روایت مفید است اختصاص منظر نماز را وقت بودن وی در مسجد در ہر موضع کہ باشد
 از آن در آن حالتی کہ میگویند ملائکہ برای آن کہ در مسجد منظر نماز نشدہ است اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ
اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ ای پروردگار بخش کنانہاں اورا ای پروردگار رحمت کن اورا الْأَيُّمَ
أَحَدِكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا دَامَتْ الصَّلَاةُ تُحِبُّهُ ہمیشگی از شما در نماز است تا وقتی کہ نماز
 جمعی کردہ است اورا از کارهای دیگر یعنی اسطر نماز بند کردہ است بجای دیگر رفتن نمیدہد لَا يَمْنَعُهُ
أَنْ يَنْقَلِبَ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا الصَّلَاةُ منع نمیکنند اورا از بازگشتن سوی اہل او و هیچ چیزی بجز نماز
 یعنی ہمہن برای نماز منظر است بہر برای کار و شغل دیگر کفہت صاحب خیر جاری کہ جملہ لا یمنعہ
 مبنیہ است مرقول اورا مادامت الصلوة تجسہ یا موکدہ است لهذا ترک کردہ است عاطفہ را
 و درین حملہ ایماست بسوی آنکہ نماز در مسجد است حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
 عن النبي صلى الله عليه وآله وسلم حديث كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمَلَائِكَةُ تَصَلِّي

نشان مجده و آن لقب محمد است گفت حدیث کرد ما را یحیی بن سعید قطان از عبید الله بن مسعود گفت
 حدیث کرد مرا جنید بن عبد الرحمن بضم خا مجده و دو بار موحده اول اذان دو مفتوحه میان
 آن دو بیار مشناه تحتیه اضاری مدنی است از حفص بن عاصم و آن ابن عمر بن خطاب رضی الله
 عنهم قال سَبَعَةُ يُظِلُّهُمْ اللهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ لِمَا ظَلَّتْهُ و مودند رسول خدا صلی الله علیه
 و آله وسلم هفت کس اند که سایه خواهد کرد او شان را الله تعالی در سایه خود روزی که نسبت
 سایه در آن روز مگر سایه الله تعالی و اضافه سایه جانب خدا تعالی از مشاهبه است بعضی
 آن را تاویل کرده اند و گفته اند که در سایه عرش حق تعالی باشد و تاویل رحمت نزدیک است
 و حواله خدا تعالی کردن در میان مراد ازین احوط است و گفته است که مانی اضافه سایه بسوی خدا
 برای شرف است و هر سایه برای خدا است و ملک و بیت و منزله است حق تعالی از سایه حق تعالی
 زیرا که آن از خواص اجسام است و تاویل دیگر آنکه مضاف محذوف است نشد بلکه سایه عرش
 خدا تعالی حایج گفته اند وقتی که قائم خواهند شد مردم پیش خدا تعالی و نزدیک خواهد شد
 مردم آفتاب و سخت خواهد شد بر ایشان گرمی آن و عرق خواهد گرفت از او سایه نخواهد بود
 مگر برای عرش پس این هفت کس را الله تعالی در زیر سایه عرش خود داخل خواهد ساخت
 الْأَمَامُ الْعَادِلُ وَ شَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَ رَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَانِقٌ فِي الْمَسَاجِدِ أَوَّلُ
 اذان هفت کس بادشاه عادل است و عدالت محقق نمیشود مگر بعلم کامل و حکمت بالغه
 یا عفت و شجاعت باید دانست که مقدم کرده شد امام بر دیگران زیرا که حال وی اتم است
 زیرا که مهذب کرده است بملکات شریفه و امر کرده است از اصداد غیر خود را بان و نهی کرده است
 از اصداد آن لهذا گفته شده است که عادل آنکسی است که تابع او امر الهی را و وضع مکارها را
 در مواضع آن از غیر زیادنی و کمی و آن البته امر مبعوف خواهد کرد و نهی از منکر خواهد نمود و این
 معلوم میشود که کسی که تحقیر عالم را و تعظیم میکند جاهل را و هر کسی را که نزار و ارتداد است تعظیم
 کند هر کسی را که نزار و ارتداد است تحقیر نماید پس نسبت آن کس عادل و از شامت تحقیر علم و علم است

که ذلیل میگردند مردم رواج ازان و احمقان و ابل مگر گفته است الله تعالی در تورات قوم ظالمان بیس
 للظالمین بدلا یعنی بدست بدل عمل ظالمان دوم ازان هفت کس جوانی است که ابتدایش در
 عبادت پروردگار شده و از اول پدایش تا جوانی در عبادت حق بوده گفته است صاحب شرح جباری یعنی
 حاصل شده است او را توفیق عبادت در ابتدا حسن امتیاز یاد در ابتدا حسن بلوغ و وقتی که معتاد شد
 او را عبادت در آن سن و حاصل شد او را ملکه در آن ترقی میگیرد کار او و بدرج حال میرسد و سیوم
 ازان هفت کس مردیت که دل وی متعلق است در مسجد با و آن برای اشدت حرص وی است
 نماز در مساجد و کمرانی دل وی بجز جماعت در مسجد با پس کردید که بیا که در آن مسجد است و باین
 اعتبار حاصل شده است مطابقت حدیث با ترجمه کذا فی القسطانی و رجالان تحامنا فی الله
اجتمعوا علیه و تفرقا علیه و چهارم ازان هفت کس دو مرد اند که یکدیگر دوست شدند را
 نه برای غرض دنیا بگماشند بران دوستی و جدا شدند و محبت دو کس برای خدا باین معنی است
 که یکی در عبادت الهی و معرفت وی کامل شده شخصی که او را باین مرتبه یافته محض برای همین که در
 حال عبادت حق رسیده محبت بوی و رزیده چنانچه اگر با شخص یکی میشود بران محبت بگماشند
 و اگر ازان جدا میشود نیز محبت او همراه دارد نه آنکه در غیبت محبت او زوال می پذیرد و از جانب
 آن کامل نیز محبت است یعنی آن کامل باین طالب خدا و محبت مولی که محبت پیدا کرده محض برای
 بودن این است طالب حق نه برای اغراض مغزق و بعضی از اجتماع و افراق حیوة و موت مراد است
 و بعضی از اجتماع وجود محبت و از افراق عدم آن مراد است اگر چه این وجه با تخا با چندان مناسب
 ندارد و افراق برای خدا نیست که کسی که در امثال او امر الهی و اجتناب از نواهی تهاون و تکامل
 دارد بک شخص کسی که بآن کس سابق بر جوی محبت داشت هر گاه که باین تهاون او اطلاع یافته بودی
 قطع محبت نشناخت و و رجل طلبت ذات منصب و شمال فقال اخاف الله و منحه
 ازان هفت کس مردیت که طلب کرده است او را زنی صاحب مرتبه عالی در نسب و صاحب
 حسن صورت و جوانی بجانب خود برای فعل برام پس گفت نزد بررسی من میترسم از غیب

و از عذاب او یعنی شخص را محض خوف الهی مانع آمده و از واقع شدن در آن امر شنیع پس خلاف
 نفس کرده و مخالفیت هوا نفسی آورده و وَجَلَّ تَصَدَّقَ اخْفَاءٌ حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالَهُ مَا
تَنْفِقُ يَمِينُهُ و ششم از آن هفت کس مردیست که صدقه کرده است بزنان تا که ندانسته است دست
 چپ وی بر چیزی را که داده است دست راست وی و کلمه اخفاء بمصدر و ماضی هر دو است
 بر فقیر ماضی جمله حال خواهد بود و منفرد و لا تعلم یا مرفوع است بر طریق مرض فلان حتی لا یرحونه
 و یا منصوب است بر طریق سرت حتی تعزب النفس و این جای کنایت است از کمال ستر صدقه یا مراد
 اینست کسی که بدست چپ و دست نگیرد چیزی را که داده است کسی را که بدست راست و دست
 یا با بن معنی است که اگر فرض کرده شود فطانت دست چپ نغمند دست راست را و این حسن ستر
 در صدقه نقل است و در صدقه واجب اعلان افضل است و وَجَلَّ ذَكَرَ اللَّهُ خَالِيًا فِضَا ضَتْ
عَيْنَاهُ و هفتم از آن هفت کس مردیست که ذکر کرده است خدا را در خلوت پس جاری
 شده اند و چشم وی جاری شده از خوف خشیت الهی و استناد فاض بسوی عینان برای مبارک
 صاحب خبر جاری گفته که ذکر کرده خدا را در آن حالتی که خالی است دل او از نظر کردن بسوی غیر خدا
 و اگر کوفی تو که در اجمال هفت گفته و در تفصیل مشت کس مذکور شده با اعتبار آن دو کس که دوستی
 کردند در راه خدا را میگویم هر گاه محبت امر نسبی است ناچار است آن را از منتسبین ذکر کرد
 و مورد را و اگر نه مراد مردیست که دوستی کرده است با غیر خود برای خدا و ذکر درین هفت کس
 از جهت بودن مرد است اصل در احکام شرعی و اگر نه زن نیز همان حکم دارد و گفته است که مانی که
 تخصیص بندگی این هفت کس احتمال است که برای آن باشد که طاعت یاد در میان بنده و خدا
 و یا در میان بنده و خلق است و اول یا زبان است و یا بدل است و یا جمیع بدست و دوم اگر تمام است
 پس آن عدل است و اگر خاص است یا از جهت نفس است یا از جهت فی الله و یا از جهت بدست و یا از
 جهت مال است و عینی گفته که تخصیص بعدی در شیئی نمیکنند حکم از ماعدا آن عدد حد ثنا قیبه
قَالَ حَدَّثَنَا الْمُعَيْلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حَمِيدٍ حَدَّثَنَا كُرْدًا رَأَى قَيْبَةَ بِنْتِ سَعِيدِ بْنِ حَمِيلِ بْنِ طَرِيفٍ

تقی گفت حدیث کرد ما را ثقیب اسمعیل بن جعفر و آن ابن کثیر انصاری مدنی است از حمید طولی که
 تابعی است رضی الله عنه قال سئل انس هل اتخذ رسول الله صلى الله عليه واله وسلم
 خاتماً قلت حمد رضی الله عنه که صحابی است ایاً که گرفتند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم اکثرین
 و خاتم بفتح هاء مشاء فوجه و کسر آن هر دو روایت است فقال نعم آخر ليلة صلوة العشاء
 الی شطر اللیل ثم اقبل علينا بوجهه بعد ما صلى بسکنت انس آری گرفتند آن
 حضرت صلی الله علیه و آله وسلم خاتم را تا خیر کردند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم یک شبی
 نماز عشاء را نصف شب پستر متوجه گردانیدند جانب ما روی مبارک خود را بعد از نماز خواندن
 و در بعضی نسخ قال بغیر فاء است فقال صلى الناس و نرقدوا و لم تزلوا فی صلوة منذ
 انتظرتموها پس فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم نماز خوانند مردم و خوابند و همایه
 شما در نماز تا آن وقت که انتظار کردید آن نماز را برای خواندن آن در جماعت قال فکأنی انظر
 الی و بیض خاتمه گفت انس پس گویا که بدستی من نظر میکنم و می بینم الحال بسوی بریق
 و لمعان اکثرین ان حضرت صلی الله علیه و آله وسلم و کلمه و بیض بفتح واو و کسر بار موحده و آخر
 آن صاد ممله بمعنی بریق و لمعانت **باب فضل من یرجح الی المسجد و من**
راح باسته در بیان فضیلت و زیادتی ثواب کسی که می برآید از خانه و در آن حالتی قصد کرده است
 رفتن را جانب مسجد و بیان ثواب و فضیلت کسی که وقت شب رفته است جانب آن و در بعضی
 نسخ من یرجح است بجای من یرجح و در بعضی نسخ **باب من غدا الی المسجد و من راح است** و این نسخ
 انس بلفظ حدیث است و موافق است آخر آن ترجمه را حدیثنا علی بن عبد الله قال حدیثنا
 یزید بن هارون قال اخبرنا محمد بن مظرف عن زید بن اسلم عن عطاء بن
 یسار عن یحیی بن یزید بن هارون عن یزید بن هارون عن یزید بن هارون عن یزید بن هارون
 عن یزید بن هارون عن یزید بن هارون عن یزید بن هارون عن یزید بن هارون عن یزید بن هارون

مشدود و افزون فالشی است مدنی و در روایتی این طرف است. بالف و لام از زید بن اسلم مدنی معتون
 عمر بن الخطاب بن یسار بفتح یاء منشاء نخبه و سین مهمله معتون ام المؤمنین میمونه بن لاریش
 تابعی است از ابی هریره رضی الله عنه که صحابی است عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
قَالَ مَنْ عَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نَزْلًا مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا نَزَلَ أَوْ رَاحَ وَهُوَ نَزَلَ
 خدا صلی الله علیه و آله و سلم کسی که بجای رفت جانب مسجد و شب میا میکند الله تعالی برای او
 طعمی را و با مکانی را از بهشت هر گاه که روز میرود و در شب میرود و در بعضی نیز نزل است بجای
 نزل یعنی ضیافت او را میا میسازد و در بعضی نسخ و او است بجای او صاحب خیر جاری گفته که
 اول اظهر و البقی است بفضل الهی زیرا که در آن بیان کثرت نزل است برای وی در بهشت بعد
 ماغد او بعد و مراح و برای نهی نزل کی کفایت میکنند و بار و اح و نزل بضم تن خزی که مہیا
 کرده میشود برای همان از طعام و فسطاطی گفته که نزل بضم نون و رای معجمه مکانی که در آن نازل
 میشود همان و زای نزل را تخفف میکنند با کن ساختن آن مثل عنق و عنق باس
إِذَا أُقِمَّتِ الصَّلَاةُ فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ این بابت در ذکر این مسئله که وقتی که
 اقامت نماز گفته شد پس نرسد هیچ نمازی مگر نماز فرض صاحب خیر جاری گفته که گفته است شیخ
 ابن حجر در فتح الباری این ترجمه لفظ حدیثی است که تخریج کرده است آن را مسلم و اصحاب سنان
 و ابن خزيمة و ابن حبان از روایت عمر بن دینار از عطاء بن یسار از ابی هریره و اختلاف کرده اند
 بر عمر بن دینار و رفع وی و وقف وی لیکن حکم آن صحیح است پس ذکر کرده است آن را بخاری
 بطریق ترجمه و تخریج کرده است و باب حدیثی را که بی نیاز گشته اند از آن و بسبب عدم تخریج آن
 حدیث همین است و اگر چه حکم صحیح است و ترجمه انعم است از حدیث باب زیرا که آن شامل حدیث
و حدیث باب فخص بصرح است حدیثنا عبد العزیز بن عبد الله قال سمعتُ ثناباً ابراہیم
بن سعید عن أبيه عن حفص بن عاصم عن عبد الله بن سنان بن خزيمة حدیث

حدیث کرد ما را عبد العزیز بن عبد السد بن محی فرشی مدنی گفت حدیث کرد ما را ابراهیم بن سعد بسکون
 عن منی که زهری مدنی است از پدر وی که سعد بن ابراهیم بن عبد الرحمن است از حفص بن عاصم
 که ان ابن عمر بن الخطاب است رضی الله عنه از عبد السد بن مالک و ان ابن قشرب است بکسر قاف
 و سکون شین و بجز بعد ان بار موصوده ابن بحینه بضم با موصوده و فتح حار موصوده و سکون بار منشاء
 ثبته و فتح نون اخر ان تا نماندند و ان بنت حارث بن عبد المطلب بن عبد مناف است و این
 اول نوشته میشود فی الف و ان ثانی نوشته میشود بالف از جهة فصل ان از موصوفه خود
 و معرب میشود و با عراب موصوفه خود و ان جمله صفت بعد صفت است و عبد السد قال
سُرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِوَجَلِّ كُنْتُ بِنَ مَالِكِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَمَا بَيَّ
رَكَهُ سَدْرُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِبِكِ مَرْدِي ح وَحَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ
قَالَ حَدَّثَنَا يَهُوَى بْنُ سَدِّ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ أَبِي رَاهِمٍ
 قال شعبة حفص بن عاصم حرف حار و تجول است از استادی بسوی دیگر و حدیث
 کرد ما را عبد الرحمن بن بشر بکسر بار موصوده و سکون شین بجمع گفت حدیث کرد ما را به بن اسد
 بفتح با موصوده و سکون با اخر ان زای بجمع گفت حدیث کرد ما را شعبه بن الحجاج گفت حدیث
 کرد ما سعد بن ابراهیم بسکون عن محمد بن عوف و در بعضی نسخ اخر فی است بجای حدیث
 شنیدم من حفص بن عاصم را و ان بن عاصم را و ان ابن عمر بن الخطاب است قال سمعت
رجلاً من الأزد يقال له مالك بن خزيمة گفت شنیدم من میکردی را از ازد بفتح همزه
 و سکون زای بجمع و در بعضی نسخ من الاسد است بسین ممد بدان زای بجمع گفته میشود و او را
 مالک بن بحینه است رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم را و ابي رجلا من الأزد و قد
 ائتمت الصلوة يصلي ركعتين که بدستی رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم دیدند بکسر و
 از ازد و صل نماز اقامت نماز فجر گفته شده بود که میخوازد دو رکعت نماز نفل را و مراد از این ازد
 شنوه است و گفته میشود ان را اسد نیز و امر مذکور عبد السد بن مالک بن القشرب بود راوی حدیث

و یحینه مادر وی صحابه بود و نام وی عبده بنت حارث بن عبد المطلب بن عبد مناف است فلما
 انصرف رسول الله صلى الله عليه واله وسلم لآت به الناس پس برگاه که فارغ
 شدند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم از نماز فجر احاطه کردند آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم
 مردم و کلمه لاث بنا مثلثه است بمعنی احاط فقال له رسول الله صلى الله عليه واله وسلم
 الصبح أربعاً الصبح أربعاً پس فرمودند فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم ایایمیخوانی
 نماز صبح را چهار رکعت ایایمیخوانی نماز صبح را چهار رکعت و کلمه الصبح همزه استفهام انکاری که
 برای توجیح است ممدود هم خوانده میشود و گاهی مقصور هم میخوانند و الصبح مضموم است بقدر
 اتصلي الصبح و اربعاً هم مضموم است بنا بر حالیت یعنی اتصلي الصبح حال کونه اربعاً و یا الصبح
 مرفوع است بتقدير الصبح تصلي اربعاً که الصبح مبتدا است و جمله که مقدم است بعد آن خبر آن باشد
 منسوب به و غیر او بن انکاری است و است از فعل وی زیرا که میگردد و نماز و شروع و شروع نمازی که امام در پشت
 اولی است از مشغول شدن بنا فله زیرا که مشغول شدن بنا فله فوت کننده است فضلت اجرام را بالما
 و اختلاف کرده شده است در سنت فجر نزد اقامت برای نماز فجر پس نکرده داشته اند ان را شایسته
 واحد و غیر آن و گفته اند حقه باک نیست در خواندن آن بدون مسجد و فنی که بعد از داشته باشد
 بدر یافتن رکعت اخره با امام تا جامع شود میان فضلت سنت و فضلت جماعت تابعه
 خندرو و معاذ عن شعبه عن مالك متابعت کرده است بهر این اسد را خندرو و معاذ و در
 وی از شعبه از مالک و خندرو بضم عن مجمله و سکون نون و فتح دال مملیه است و قال ابن اشجاف
 عن سعد عن حفص عن عبد الله بن يحيى و گفته است ابن اسحاق و امام دی محمد است
 و آن صاحب مغازی است از سعد بسکون عن ابن ابراهيم ان حفص و ان ابن عاصم است
 بن حینه و قال حماد اخبرنا سعد عن حفص عن مالك و گفته است حماد سعد است
 و ان ابن سلمه است بن ابن زید که خبر داد است ما را سعد از حفص از مالک در خبر جاری گفته برگاه
 واقع شد اختلاف در است او بسوی مالک یا بسوی عبد الله و چنان در نسب بسوی یحینه ذکر کرد

و تابع را هر یک را پس موافقت کرد این اسحاق ابراهیم بن سعد را و موافقت کرد حماد شعبه را
 در روایت و از مالک بن حنینه و همان اول صوابست حمانه در فتح الباری و قسطانی است
باب حَدِّ الْمَرِيضِ أَنْ يَنْهَكَ الْجَمَاعَةَ بابت و بیان حد مریض که تا آنجا مریض که تا
 آن حد وی را حضور جماعت مستحب است و بعد از آن مستحب نیست و بعضی از حد گفته اند یعنی تنگ کردن
 مریض بر حضور جماعت و کلمه حد کار عمده است و بعضی گفته اند بجهت است بمعنی اجتهاد و خبر جاری
 گفته که ظن میکنم که باول هم مقصود نافی است زیرا که مقصود از آن آنست که ناچار است مریض را که گوش
 بکند و حضور جماعت بقدر استطاعت حدثنا عمر بن حفص بن غياث قال حدثنا
الأعمش عن إبراهيم عن الأسود حدثنا که در ما را بعد از من حفص بن غياث بن طان اعمش
 عمده و سکون لام گفت حدیث که در ما را اعمش و نام او سلیمان بن مهران است از ابراهیم نخعی از
أسود و أن ابن زبید بن قيس نخعي است قال كنا عند عائشة فذكرنا المواظبة على الصلوة
والتعظيم لها گفت اسود که تابعی است بودیم ما نزد ام المومنان عایشه صدیقہ رضی اللہ عنہا
 پس ذکر کردیم ما همینکه را بر نماز و تعظیم مهران نماز را و کلمه تعظیم منصوب است بنا بر عطف آن
 بر مواظبه قالت عائشة لما مرض النبي صلى الله عليه واله وسلم مرضه الذي مات فيه
 گفت ام المومنان عایشه صدیقہ رضی اللہ عنہا هرگاه مریض شد رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم مرض خود
 آن مرضی که انتقال کرد نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم از دنیا و در آن مرض فحضرت الصلوة فاذا
وقال مورا ابا بكر فليصل بالناس پس حاضر شد نماز یعنی وقت نماز رسید پس اذان
 گفته شد پس فرمودند رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم او کنبد ابا بکر صدیق رضی اللہ عنہ را پس که
 نماز بخواند مردم یعنی امامت کند مردم را و در بعضی نسخ و اذان است بواو و در بعضی فاوذن بقا
 و بعد سوره مضموم و او و تخفیف ذال بجمه و فا فليصل عاطفه است یعنی فقلوا لا قولی فلتسلك و در حیر
 جاری گفته که کلمه اذان بصیغه ماضی مجهول است از باب تفعیل و خطاب م و اظاہر آنست که جماعه

حاضران را باشد از جمال و نسا بطریق تغلیب و احتمال است که باشد مر از زوج طاهرات را بلکه تنها مر
عایشه رضی الله عنهما را خانگی اشاره میکند بسوی ابن جواب زیرا که جواب ارسمان عایشه است رضی
عنها و خطاب جمع مذکر مابل رجل را از ان رجل و از غیر ان جایز است فَقِيلَ لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ وَجَلُّ
أَيْفُ إِذَا قَامَ مَقَامَكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ پس گفته شد مر آنحضرت صلی الله علیه
واله وسلم را که بدستی ابابکر مردی حزن و زرم دل و بسیار گریه است وقتی که استاده خواهد شد در مقام
توطاقت نخواهد آورد امامت کردن مردم را در قسطانی گفته که گوینده ابن سخن عایشه صد لقمه رضی الله عنها
بوده و اسبف بر وزن فعیل بمعنی حزن است از اسف بمعنی حزن وَأَعْيَاكَ فَأَعَادُوا لَهُ فَأَعَادُوا النَّاسَ
و باز فرمودند آنحضرت صلی الله علیه واله وسلم همان سخن را پس باز در جواب همان سخن مذکور عرض
کردند حاضران پس باز فرمودند آنحضرت صلی الله علیه واله وسلم همان سخن را سَيُومُ مَرْتَبَهُ فَقَالَ
إِنَّكَ يَا صَوَّاحِبُ يَوْسُفَ پس فرمودند آنحضرت صلی الله علیه واله وسلم بعد از سیوم نوبت
بدستی هستی شما زنانی که مصاحبان یوسف نبی علیه السلام بودند و است از اصحاب یوسف
گفتن بنابر تشبیه بلبع است که اداة تشبیه را در ان حذف میکنند و مراد می باشد یعنی شما مثل صواب
هستید خانبچه او شان خلاف مافی الضمیر خود را ظاهری ساختند خانبچه و تفسیر سوره یوسف همین است
بمحدن شامم خلاف مافی الضمیر را ظاهری سازید و امر بچنان بوده است زیرا که ام المومنان عایشه
صد لقمه رضی الله عنها اراده کرده بود صرف امامت را از بند خود بسوی غیر وی تا مردم تشوم نکنند بسوی
بعد وفات نبی صلی الله علیه واله وسلم و ان فعل ام المومنان عایشه رضی الله عنها مثل فعل زینب خانبچه
که اظهار کرد و اگر ام نسا را بضاافت و اراده کرد در باطن آنکه بشناسند قد جمال یوسف علیه السلام
پس ملامت نکنند ان زینب را در عشق یوسف علیه السلام بلکه معذور دارند ان را در ان عشق که انک
الْقِطْلَانِي مَرُّوا بِأَبَا بَكْرٍ فَلْيَصِلْ بِالنَّاسِ امر کنید ابابکر صدیق را پس نماز بخواند مردم یعنی
امامت کند مردم را و در بعضی نسخ بجای فلیصل فیصلی است و بجای بالناس الناس است و قسطانی گفته

گفته پس نه بدان روزن پیش ابوبکر صدیق رضی الله عنه پس گفت بلال مر ابوبکر صدیق رضی الله عنه
 که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم امر میکنند را که امامت کنی مردم را پس گفت ابوبکر صدیق رضی الله
 و عمر رضی الله عنه را و حال آنکه بوده است، ابوبکر مردی نرم و ای عمر امامت کن مردم را پس گفت عمر
 رضی الله عنه مر ابوبکر صدیق رضی الله عنه تو سزاوارتری از من تا امامت فخرنجح ابوبکر صلی الله علیه و اله
 ابوبکر صدیق رضی الله عنه ارخانه خود در آن حالتی که اراده میکند امامت مردم را و در بعضی نسخ فصلی
 یعنی پس شروع کرد در امامت نماز فوجد النبي صلی الله علیه و اله وسلم من نفسه
 خفته پس یافتند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم از ذات خود سبکی و کمی مرض را در وقت
 خواندن ابوبکر صدیق ان نماز را در قطفانی گفته که در روایت موسی بن ابی عایشه چنین واقع
 شده که فصلی ابوبکر تلك الايام ثم ات رسول الله صلی الله علیه و اله وسلم وجد
من نفسه خفة یعنی پس نماز خواند و امامت کرد ابوبکر صدیق رضی الله عنه مردم را در آن
 روزها پسر رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم یافتند از ذات خود سبکی را فخرنجح بهادری
 باین و جلین پس بر آمدند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم در آن حالتی که راه میروند در
 میان دو مرد تکیه کننده بران پیر و دو مایل میشدند از ضعف بسوی آنها و آن دو مرد علی و عباس
 بودند رضی الله عنهما و یا اسامة بن زید و فضل بن عباس رضی الله عنهم بودند و کلمه بهادی بصیغه
 واحد مذکر غاب جمول فعل مضارع از باب مفاعله است گفته میشود بهادی بمن اشمن و قی که
 شنی میکند شخصی در میان دو کس یکی گشوده بر آنها و مایل شونده بسوی آنها از ضعف کذا
 فی الکرمانی کافی انظر الی و جلین تخطان من الوجع مکتوبید غایت صدیق رضی الله عنها
 که آن واقعه چنان حاضر است مرا که گویا من الحال می بینم بسوی دو پای مبارک آنحضرت صلی الله علیه
 و اله وسلم در آن حالتی که خط میکنند بر زمین از درد و مرض و ضعف یعنی از ضعف پای خود را
 نمی توانستند برداشت و کشیده می آمدند و بسبب کشیدن پا خط بر زمین ظاهر میشد و در بعضی نسخ
 الارض هم مذکور است بعد تخطان و من الوجع متعلق است بهادی و وجع بفتح من است و قطفانی

گفته پس وقتی که احساس کردند در آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را برین نماز
 تسبیح گفتند برای بزرگ کردن او بولصديق را فارقاً ابو بکر ان بتاسو ثمانوی الیه النبي صلی الله
 علیه و آله وسلم ان مکانک پس خواست ابو بکر صدیق رضی الله عنه نامکان امام را که آن
 بس رود و در صف داخل شود پس اشاره کردند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بسوی
 ابو بکر صدیق رضی الله عنه بانکه لازم یر مکان خود را وقام باشن را بنام محمد ان بنی محمد بنی
 فون است و نصب مکانک بقدر الزم است ای الزم کالک و اشاره کردند آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم فر ابو بکر صدیق رضی الله عنه را از جهت ضعف نمودند و در تمام قادر بودند و باز
 جهت آنکه مخاطبه کسی که مخاطبه و نماز باشد با یکا ولی است از نطق شد انی بعد حتی جلوس
 الی جنبه پسر آورده شدند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم تا که نشسته جنب بلوی
 ابو بکر صدیق رضی الله عنه قسطاً فی گفته جانب بلوی حب ابو بکر صدیق رضی الله عنه حنا بنی خود
 آد از روت اعمش و در روت موسی بن ابی عایشه قیل للاعمش فکان النبي صلی الله
 علیه و آله و سلم یصلي گفته شد اعمش را و پرسیده از ان بس بورد رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم که نماز بخوانند یعنی امامت میکردند و ابو بکر یصلي بده از آنکه ابو بکر نماز بخواند
 نماز آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم یعنی آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم امام بودند و ابو بکر
 صدیق رضی الله عنه افتد کرده بود با آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و الناس یصلون بصلوة
 ابی بکر و مردم نماز میخوانند نماز ابی بکر صدیق رضی الله عنه فقال بواسه نعمه پس اشاره
 کرد اعمش بپس خود که آری همچنان بود و رواه ابو داود عن شعبة عن الاعمش بعهده
 روایت کرده است آنحضرت مذکور را ابو داود از شعبه از اعمش اجز از او نصب بعضی بنا بر
 بدلیت است از ضمیر رواه و زاده ابو جویه جلس عن یسار ابی بکر دکان ابو بکر
 یصلي قائماً و زیاده کرده است ابو معویه و نام وی محمد بن حازم است ابن را که نشسته اند رسول
 خدا صلی الله علیه و آله و سلم جانب بلوی حب ابی بکر صدیق رضی الله عنه پس بوده است

ابو بکر صدیق رضی الله عنه که نماز میخواند در آن حالتی که استاده بود در کرمانی گفته اگر کسی نوکری بکند جایز است
 اقتدا بقصدی میگویم من مراد از اقتدا مردم بانی بکر صدیق رضی الله عنه اقتدا را و نشان است با و از
 وی زبراکه ابو بکر صدیق رضی الله عنه می شنوند او را نشان را تکبیر آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم و خبر میداد او نشان را از افعال رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم پس مردم بودند که
 تبعیت میکردند ابو بکر صدیق رضی الله عنه را در آن دو سحرش جواز آنست که اقتدا کرده شود
 بامای پس ان امام اقتدا بکنند بامام دیگر و جواز پیدا شدن پیشوا در اثنای نماز و جواز خلیفه ساختن
 در نماز و فضیلت ابو بکر صدیق رضی الله عنه و ترجیح وی بر جمیع صحابه رضوان الله تعالی
 علیهم اجمعین و تنبیه بر آنکه همان احق بود بخداقت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از غیر خود
 و جواز تبعیت کردن با و از مصلی و صحت سماع و جواز اقتدار مصلی بکسی که تحریم کرده است نماز
 بعد ان مصلی زبراکه ابو بکر صدیق احوام کرد اول بستر افتاد کرد با آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم احوام کردند بعد ان ابو بکر صدیق رضی
 الله عنه و صحت نماز قادر بر قیام پس نشسته خلاف مر مالکیه را و این حدیث جهت بر او نشان
 و گفت احمد وقتی که امام نشسته خواند پس شمام نماز نشسته خوانید و آنحدیث جهت بر او نشان
 زیرا که این واقعه در آخر عهد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم حدیثنا ابراهیم بن موسی
 قال حدیثنا هشام بن یوسف عن معمر بن الزهری حدیث کرد ما را ابراهیم بن موسی
 ابن زید بن زادن نمی رازی گفت حدیث کرد ما را هشام بن یوسف صنعانی و در بعضی نسخ
 اجزنا است و در بعضی نسخ اخباری است از معمر بن یحیی و سکون عن ممله در میان ان دو میم
 ابن راشد بصری از زهری محمد بن شهاب قال اخبرني عبيد الله بن عبد الله ان
 زهری خبر داد و ابراهیم بن یحیی عن ممله بصیغه تصغیر ابن عبد الله بفتح عن ممله ابن عتب
 بن مسعود که یکی از فقهای سبعت است قال قالت عایشة لما ثقل النبي صلی الله علیه
 و آله و سلم واشتد وجعه كفت عبيد الله ان تابعتك كفت ام المؤمنین عایشة رضی الله عنها

ہر گاہ کہ گران شدند رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و سخت شد مرض آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم و نقل بفتح ثار مثلثه و ضم قاف است و نقل عبارت است از سختی مرض و زیادتی ضعف است
 از واجه ان بمرض فی بیٹی فاذا ان له اذن حواستند رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از
 از و اج خود که بیمار داری کرده شود او را و خدمت نیکو کرده شود برای او در خانه من پس اذن دارند
 از و اج مطهرات آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را و مرض بصفتہ واحدند که غایب مجهول فعل مضارع
 از باب تفعل و مریض حسن قیام است در خدمت مریض و اذن بفتح همزه و کسر ذال معجم
 و نون مشدده مفتوحه رصینہ جمع مونث غایبات است فخرج باین رجالین خط رجلاه
 الارض پس بر اندازد رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در میان دو مرد که گنبد بران
 دو مرد در آن حالتی که خط میکشیدند دو پای مبارک آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر زمین
 یعنی از شدت ضعف قدم نمیتوانستند برداشت و پا کش بد می آمدند و تحظر رصینہ واحده
 مونث معلوم فعل مضارع است و فاعل ان رجلاه است و كان باین العباس و رجل
 اخو و بودند آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در میان عم خود عباس رضی اللہ عنہ و یک مردی
 دیگر و در بعضی نسخ عباس بدون لام است و در بعضی نسخ و بن رجل است قال عبید اللہ
 فذکرت ذلک لابن عباس ما قالت عائشہ کفبت عبید اللہ پس ذکر کردم ان برای
 ابن عباس چیزی را که گفته بود عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا و ما قالت بدل است از ذلک فقال
 لی و هل تدربنی من الرجل الذی کتمت عن عائشہ پس گفت ابن عباس رضی اللہ عنہما
 مراد ایامیدانی کدام است ان مردی که ذکر نکرد نام او را عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا قلت لا قال
 هو علی بن طالب رضی اللہ عنہ کفتم من مندم انم کفتم ان علی بن ابی طالب بود رضی
 عنہ گفته است صاحب خیر جاری و وجه عدم ذکر عائشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا نام آن مرد را آن بود
 که در تمام مسافت یک کس نبود بلکه بطریق نوبه کاتبی علی کاتبی فضل بن عباس کاتبی اسامه بن
 بود لهذا ام المومنان مہتم گذاشت و تیسر رجل اخو کرد و یک طرف در تمام مسافت عباس رضی اللہ عنہ

بود ایندا ذکر کرد نام او را ام المومنین عائشه صدیقه رضی الله عنهما و جود دیگر نامرضیه باب الرخصة
 فی المطر و العیابة ان تلتلی فی رحله بایست در میان سخت در باران و بیماری آنکه نماز
 بخواند مصلی در خانه نمود گشته است قسطانی وقت باریدن باران در شب باشد یا در روز و نزد
 علت مانع مران را از حضور مسجد مثل مرض و خوف از ظالم و باد سخت در شب نه در روز و کولای
 سخت و ذکر علت از عطف عام بر خاص است زیرا که ان عام است از باران در خر جاری گفته و کلمه
 ان در ان فصلی مرصده است و تلمی بصیغه مضارع جمل و لام بر ان مقدر است متعلق است
 بر خص و حاصل معنی اینست که این باب منعقد است برای بیان رخصت نماز کردن در منزل و خان
 امتی و نماز در خانه اعم است از مسجد جماعت باشد یا تنها یکس نماز در خانه مظنه افراد است و مقصود
 اصلی در جماعت واقع کردن آنست در مسجد کذا فی فتح الباری گفته است صاحب خیر جاری
 رحل مسکن مرد است و چیزی که مرصاحب است با آن از اثاث البیت حدثنا عبد الله بن
 یوسف قال اخبرنا مالک عن نافع حدیث کرد ما را عبد الله بن یوسف تینسی گفت خبر داد
 ما را امام مالک از نافع معتن ابن عمر ان ابن عمر اذن بالصلاة فی لیلة ذات برز و یسج
 که بدستی عبد الله بن عمر اذن گفت برای نماز در شب صاحب مردی و باران و برد سکون را
 مهله مردی است ثم قال الاصلوا فی الرجال بتر گفت عبد الله بن عمر اگاه باش به نماز
 خوانید در منزلهای خود و رجال بکسر را مهله جمع رحل است بفتح را مهله ثم قال ان رسول الله
 صلی الله علیه و اله وسلم کان یأمر للوفین اذا کانت لیلة ذات برز و مطر یقول
 الاصلوا فی الرجال بتر گفت عبد الله بن عمر رضی الله عنهما که بودند رسول خدا صلی الله علیه
 و اله وسلم وقتی که میشد شب صاحب خیر جاری سردی و باران مفرمودند آنحضرت صلی الله علیه
 و اله وسلم اگاه باشید نماز خوانید در خانههای خود حدثنا اسمعیل قال حدثنی مالک عن
 محمود بن الربیع الا نصاری حدیث کرد ما را اسمعیل بن ابی اویس گفت حدیث کرد ما را امام مالک
 از ابن شهاب و نام او محمد بن مسلم زهری است از محمود بن الربیع بفتح را مهله انصاری ان عتبان

بن مالک کان یؤمن قومہ وهو اعنی کہ بدرستی عتبان بکسر عین مہملہ و سکون تار منشاء فقیہ
 وہ ما موحده ابن مالک ابن عمرو بن عجلان انصاری خزری سالی ہست بودہست کہ امامت میکرد
 قوم خود را و حال آنکہ ان نابینا بود و اِنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ
 اللّٰهِ اِنَّهَا تَكُونُ الظُّلْمَةُ وَالسَّبِيلُ و بدرستی قصہ است کہ گفت آن عتبان مر رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را ای رسول خدا بدرستی حکایت اینست کہ موجود میشود تار یکی
 وسیل آب و کان تامہ ہست و اَنَارَ جُلُّ ضَرْبِ نَوْرِ البَصْرِ و من مردی ام ضعیف البصر
 و ضریر البصر وقتی میگویند کہ در بنیائی وی نقصان باشد و وقتی کہ نابینا میکرد مطلق ضریر
 میگویند بی تقیہ بصر فَصَلِّ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فِي بَيْتِي مَكَانًا لَتُخَذَهُ مُصَلًّا بِسُجُودِ
 ای رسول خدا در خانہ من در کجائی تا بکیرم آن مکان را جای نماز خود و کلمہ اتخذ یا مجزوم ہست برا
 واقع شدن آن در جواب امر کہ فصل است و یا مرفوع است و جملہ اتخذہ در محل نصب ہست
 از جہت بودن آن صفت برای مکان یا مستانفہ است کہ محل نعت آن را فجاءہ رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فقال اَيْنَ تَحْبِبُ اَنْ اَصِلِيْ بِسُجُودِمْ اَوْ رَسُوْلِ اللّٰهِ
 علیہ وآلہ وسلم بس و نمودند در کجا میخواستی تو کہ نماز بخوانم من در فجاءہ یا التفات ہست اگر
 از کلام عتبان است و اگر از کلام محمود بن ربیع ہست التفات نعت فَاَشَارَ اِلَى مَكَانٍ مِنَ الْبَيْتِ
 بس اشارہ کرد بسوی یک جای از خانہ خود فَصَلِّيْ فِيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 بس نماز خواندند در آن مکان رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و مطابق حدیث با رحمہ از جہت
 آنست کہ عتبان ذکر کرد پیش آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مانع از حضور مسجد و آنحضرت صلی
 اللہ علیہ وآلہ وسلم معزود داشتند و فرمودند کہ در خانہ نماز فرض خواندن جایز نیست پس معلوم شدہ
 رخصت آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را و از برای نماز فرض در خانہ خواندن باب
 هَلْ يُصَلِّي الْاِمَامُ مِنْ حَفَرٍ وَهَلْ تَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي الْمَطْرِ اِنْ بَابَتْ بَيْنَ
 این بابست کہ در آن ترجمہ ہل یصلی الی اخرہ ہست و معنی رحمہ نیست کہ آیا بخواند امام کسی کہ

حاضر شد باشد و یا خطبه بخواند روز جمعه در باران و خیر جاری گفته که آیا بخواند امام نماز جمعه کسی که حشر
 شده است و انظار نکند دیگران را بلکه رخصت دهد او شان را خاتمه مفوم میشود و همین معنی از حد
حدثننا عبد الله بن عبد الوهاب قال حدثنا حماد بن زيد قال حدثنا عبد
الحميد صاحب الزيادة في حديث کرد ما را عبد الله بن عبد الوهاب بصری و در بعضی نسخ
 جمعی است بفتح حاء مهمله و جیم و کسر بار موحده نسبت برای حجاب کعبه شریفه است گفت حدیث کرد
 ما را حماد بن زید و آن ابن درهم از وی همی بصری است گفت حدیث کرد ما را عبد الحمید بن زید
 ثقف صاحب زیادی قال سمعت عبد الله بن الحارث گفت عبد الحمید شنیدم من عبد الله
 بن الحارث بنار مثلنه بن نوفل بن الحارث بن عبد المطلب مدنی او را روایت است و پدر او را
 وجد او را صحبه است قال خطبنا ابن عباس في يوم ذي ربيع گفت عبد الله بن الحارث
 رضی الله عنهما که تابعی است خطبه خواند ما را عبد الله بن عباس رضی الله عنهما که صحابی است در روز
 صاحب کل ولای و ربيع بفتح راء مهمله و سکون و آخران عن معجمه و در بعضی نسخ بزاد معجمه است
 بدل دال مهمله و معنی هر دو نسخ کل ولای است فأمر المؤذنين لما بلغ حى على الصلوة قال
 قل الصلوة في الرحال پس امر کرد مؤذن را هر گاه رسید مؤذن وقت کفرتن حى على الصلوة
 گفت ابن عباس بگو نماز را رخصت است خواندن آن در خانه و در بعضی نسخ قال نيت و الصلوة
 با مرفوع است بنا بر آنکه مبتدا است و خبر آن رخصه مقدر است و في الرحال متعلق است بان و یا منسوب
 بقدر الرموصلوا فنظروا بعضهم الى بعض كأنهم أنكروا پس دیدند بعضی حاضران سوی بعضی
 گویا که ایشان انکار کردند بر این امر عبد الله بن عباس مؤذن را بکفرتن الصلوة في الرحال
 و در بعضی نسخ کانه است و ضمیر در آن ضمیرشان است و لفظ كان و لعل و عسى و افع مبشورند در
 کلام کرام و وارد میکنند ظن را در مقام یقین و از برای اجتناب او شان از دروغ و از جهت
 تنبیه بر آنکه ظن ایشان بجزی بمنزله یقین است از غیر ایشان که احتمال نذر در خلاف آن را فقال
 كأنكم أنكرتم هذا پس گفت عبد الله بن عباس گویا که شما انکار کردید بر این امر

اِنَّ هَذَا فَفَكَهْ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي يَعْنِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِدِرْسْتِي كَمَا بِن
 كَارِي كَمَا مِنْ كَرُوهُ اِي كَرُوهُ هَسْت اِن رَا كَسِي كَمَا اِن كَس بَهْرَسْت اَرْمَن اَرَاد مِي دَار و عِبْد اَسْمَد بِن عَبَّاس
 بِخَيْرِ رَسُولِ خُدَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَا جَمَلَه اِن هَذَا مَسْتَانَفَه هَسْت بَرَاي رَا اِن كَار اِن كَلَامَ عَزْمَةً
 وَ اِنِّي كَرِهْتُ اِن اَخْرَجْتُمْ بِدِرْسْتِي اِن جَمْعَه عَزْمَت و وَا جِبْت و بِدِرْسْتِي مِنْ مَكْرُوهُ مِي دَار
 كَمَا دَر حَج بِيَسْت اَزْم شَمَارَا دَر خَيْرِ جَارِي كَفْتَه يَعْنِي مِنْ مِي دَارْم و جَوِب جَمْعَه رَا لَسْ كَن خَصْت مِي دَار
 مِنْ اَوْشَا زَا بَرَاي صِلَاح اَوْشَان زِي رَا كَمَا اِكْر بَايِنْد دَر حَج وَا قَع شُونْد وَا كَر نَايِنْد بَعْد اَز نَدَا
 شَنِيدِن اِن رَا دَر رِزَه كَارِي اَفْتَد و نَبَز اِكْر مِي اِنْد و دَر رَا ه نَجَاسَات هَسْت بَس اِلَا هَا ر نَجَاسَات
 مَتَاوُث شُونْد رَا بِن تَلَوُث نَمَا ز خَوَانِيْد كَن كَار كَر و نَد و اِيْن جَمَلَه نَز مَسْتَانَفَه هَسْت بَرَاي دَفْع تَوَهْم اَعْمَ عَقَاو
 و جَوِب جَمْعَه هَسْت بَعْد اَسْمَد بِن عَبَّاس ح و عَن حَمَادٍ عَن عَاصِمٍ وَا خْرَجْتُمْ بَصِيْفَه وَا حِد مَسْأَلَه مَعْلُوم
 فَعْل مَضَارِع هَسْت اَز بَاب اَفْعَال و دَر بَعْضِي نَسَخ اَز بَاب تَفْعِيل مَا خُوْذ اَز حَج كَا ر هَمَلَه و دَر بَعْضِي
 نَسَخ اَز حُرُوج نَجَا ر مَجْمَع اَز بَاب اَفْعَال هَسْت و مَال سَمَه نَسَخْتَا وَا حِد هَسْت و كَفْتَه هَسْت حَمِيْرِي لَحْج
 اِلَا نَم وَا خْرَجْتُمْ اِي اِنْمَه و لَحْج التَّضْعِيْف و عَن حَمَادٍ عَن عَاصِمٍ عَن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ
 عَن ابْنِ عَبَّاسٍ خُوْذَه حَا ر تَحْوِيل هَسْت وَا ز حَمَادٍ اَز عَاصِمٍ اَحْوَال اَز عِبْد اَسْمَد بِن الْحَارِثِ مَذْكُور اَر عِبْد اَسْمَد
 بِن عَبَّاس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَانْد حَدِث مَذْكُور رَا و اِيْت كَر دَه شَدَه هَسْت و اِيْن تَوَهْم مَعْطُوف هَسْت بَر
 حَدِثَا حَمَادٍ خَيْرٌ اِنَّهُ قَالَ كَرِهْتُ اِن اَوْ تَمَكُّهُ فَيَجْمَعُونَ قَدْ و سَوْن الطَّيْنِ اِلَى رُكْبَتِكُمْ
 سِوَاي اِمَّا كَه بِدِرْسْتِي شَان اِيَسْت كَمَا كَفْتَه عِبْد اَسْمَد اَبْن عَبَّاس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَكْرُوهُ دَاشْتَم دَر كِنَاه
 اِنْدَا خِن شَمَارَا بَسِيْد اِيَسْت شَمَا دَر اِن حَالَتِي كَمَا بَا مَال مِي كُنِيْد كَل رَا تَا ز اِنْوُ خُوْذَه وَا وَا كَم بَضْم هَمَزَه اَوْ بِي
 وَا هَمَزَه ثَانِيَه و نَشِد بَدَا مِثْلَه بَصِيْفَه وَا حِد مَسْأَلَه مَعْلُوم فَعْل مَضَارِع اَز بَاب تَفْعِيل مَا خُوْذ اَز
 اِنْم يَا بَضْم هَمَزَه و سَكُون وَا وَا ز بَاب اَفْعَال اَز اِنْم هَسْت و فَيَجْمَعُونَ رَصِيْفَه حَمَادٍ لِيَس بَذَكْر نُون هَسْت
 و دَر بَعْضِي نَسَخ بَجْدَف نُون هَسْت بَرَقْد رَا وِل جَمَلَه مَسْتَانَفَه و بَرَقْد رَنَانِي عَطْف هَسْت رَد خُوْذ
 اِن و نَد و سَوْن اَز دُوس هَسْت مَعْنِي و طَا هَسْت و رَكِب جَمْع رَكِيْب هَسْت مَعْنِي زَا نُو

كَلَفَه هَسْت

قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارُ اسْمُ ابْنِ اِبْرَاهِيمَ اَزْدِي بَصْرِي كَفَتْ
 حَدِيثَ مَارِثَمَ دَسْتَوَانِي اَرِيحِي بِنِ ابِي كَنْزِ اَزْدِي سَلَمَةُ بِنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ عَوْفٍ قَالَ سَأَلْتُ
 اَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فَقَالَ جَاءَتْ سَحَابَةٌ فَمَطَرَتْ حَتَّى سَأَلَ النَّقْفُ كَفَتْ اَبُو سَلَمَةَ
 بِنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بِرَسِيدِمَ مِنْ اَبَا سَعِيدٍ خُدْرِيٍّ رَاكَ صَحَابِي هَيْتَ بَسْ كَفَتْ اَبُو سَعِيدٍ خُدْرِيٍّ اَلْبَدْبَكِ
 اِبْرِي بَسْ بَارِيْدًا بَارَانِ تَاكَ رَوَانِ شَدَّ اَبَ اَزْبَشْتِ بَامِ مَسْجِدِ نَبِيِّ كَفَتْ قَسْطَلَانِي كَهْ سَوَالِ
 اَزْبَشْتِ قَدْرُ بُو دِحَانِجِهْ بِيَانِ كَرْدَهْ هَيْتَ دِرَاعْكَافِ وَكَانَتْ مِنْ جَرِيْدِ النَّخْلِ بُوْدَهْ هَيْتَ
 بَامِ مَسْجِدِ اَزْشَاخِ خَرْمَاكَ دُوْرُ كَرْدَهْ شُدَهْ بُوْدَ اَزْ اَنْ بَرَكِ اَنْ دِرْ صِرَاحِ كَفْتَهْ جَرِيْدِ شَاخِ وَبُوْدَتْ
 بَرَكِ دِرْ خَنَانِ كَهْ بَرِيْدَهْ بَا شُدَ اَزْ اَنْ فَا قِيْمَتِ الصَّلَاةِ بَسْ اِقَامَتْ نَا زَجْرُ كَفْتَهْ
 فَرَأَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَسْتَجِدُّ فِي الْمَاءِ وَالطَّيْنِ بَسْ رَدِيْمَ
 مِنْ رَسُوْلِ خُدَا صَلِيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَا دِرْ اَنْ حَالَتِي كَهْ سَجْدَهْ مِي كَرْدَنْدِ دِرْ اَبِ وَكُلِّ حَتَّى
 وَرَأَيْتُ اَثْرَ الطَّيْنِ فِي جَبْهَتِي تَا كَهْ دِيْدِمَ مِنْ اَزْ كُلِّ رَا دِرْ شَانِي اَنْخَضَرْتِ صَلِيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ كَفْتَهْ هَيْتَ كَرْمَانِي اَكْرُ كُوْنِي تُوْجُوْ كُوْنَهْ هَيْتَ دِلَالَتِ حَدِيْثِ بَرْتَرْجَمَهْ مِي كُوْمَ مِنْ دِلَالَتِ حَدِيْثِ
 بَرْتَرْجَاوَلِ اَزْ تَرْجَمَهْ هَيْتَ اَزْ جَهْتَهْ اَكْمَهْ عَادَهْ اَيْتَهْ كَهْ دِرْ رُوْزِ بَارَانِ كَلْفِ مِي كُنْدَهْ بَعْضِي مَرُوْمِ جَمَاعَتِ رَا
 بَسْ لَاحَا رِ بُوْدَهْ هَيْتَ نَمَا زَا مَامِ بَا كَسِي كَهْ اَنْجَا حَا ضَرْتِ فَقَطْ وَا كْرَا بَتِ شُوْدَهْ كَهْ بُوْدَهْ هَيْتَ اَبْنِ وَا قَعَهْ
 دِرْ نَمَا زِ جَمْعَهْ بَسْ دِلَالَتِ اَنْ بَرْتَرْجَاوَلِ اَخْرَظَا بَرْتَرْجَمَهْ وَظَاهِرْتَهْ عَدَمِ لَزُوْمِ دِلَالَتِ هَرِ حَدِيْثِ كَهْ دِرْ
 بَابِ وَا رَدِهْتِ بَرْتَرْجَمَهْ بَلَكَهْ اَكْرُ دِلَالَتِ كَنْدِ حَدِيْثِ بَرْتَرْجَمَهْ بَحِيْثِي كَهْ مَعْلُوْمِ شُوْدِ
 تَامِي تَرْجَمَهْ اَزْ جَمْعِهْ اَحَا دِيْثِي كَهْ دِرْ بَابِ هَيْتَ هَرَا يْنَهْ كَفَا يْتِ مِي كُنْدَهْ حَدِيْثًا اَدُوْمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ
 قَالَ حَدَّثَنَا اَنَسُ بْنُ سَبْرِيْنٍ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارُ اَدُوْمُ بِنِ ابِي اَبِيْسَ كَفَتْ حَدِيْثَ كَرْدَمَارِ اَشْعَبَةَ
 بِنِ الْحَاجِّ كَفَتْ حَدِيْثَ كَرْدَمَارِ اَنَسُ بِنِ سَبْرِيْنٍ وَا نِ بَرَا دِرْ مُحَمَّدِ بِنِ سَبْرِيْنٍ هَيْتَ وَتَابِعِي هَيْتَ
 قَالَ سَمِعْتُ اَنْسَا يَقُوْلُ كَفَتْ اَنَسُ بِنِ سَبْرِيْنٍ سَمِعْتِمَ مِنْ اَنَسِ بِنِ مَالِكِ رَا كَهْ مِي كَفْتِ
 قَالَ رَجُلٌ مِنْ اَنْصَارِيْنِي لَا اَسْتَطِيْعُ الصَّلَاةَ مَعَكَ وَكَانَ رَجُلًا ضَخْمًا كَفَتْ

یکمردی از انصار من بنام نماز خواندن تو و حال آنکه بود هست آن شخص مردی فریب بعضی گفته اند که
 آن مرد مالک ابن عتبان بوده است یا بعضی از اعمام انس و گفته میشود عتبان را عم انس حجازی
 بودن آن هر دو از خزیج لیکن هر واحد از آن از یک بطنی است و اشاره کرده است بسخامه بسوی
 علت تخلف از جماعت فَصْنَعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا بِسَخَاتِ
أَنَّ عْتَبَانَ برای رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم طعامی را فدعاهُ الحی منزله فَبَسَطَ لَهُ
 حَصِيرًا پس خواند آن مرد آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم را بسوی خانه خود پس گسترانید برای
 آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بوری را و نَضَحَ طَرَفَ الْحَصِيرِ وَابْتَسَاذَ بِرَبِّكَ كُنَّارَهُ
 بوری از جهت تطهیر بازجهت نرم ساختن آن فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكْعَتَيْنِ پس نماز خواند آنحضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم بر آن بوری دو رکعت فقال رَجُلٌ مِنْ آلِ الْبَجَارِ در پس گفت یکمردی از آن جا بود
 مرانس بن مالک را و جبار و دجیم و ضم را همه و دال همه بعد از او نام مرد است گفته است فَسَلَّمَ
 احتمال است که آن مرد قایل عبدالمعین بن منذر بن جبار بود أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
يُصَلِّي الضَّحَى آیا بوده اند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که میخوانند نماز جااست أَقَالَ مَا أَرَيْتُ
صَلَّاهَا الْيَوْمَ مَشْدُ گفت انس رضی الله عنه ندیده ام من آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم را که
 خوانده باشد نماز جااست را که در آن روز که نه است عینی مطابقه آنچه شبه بازجهت است
 بوده اند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که نماز خوانند با جانسران نزد غیبه آن مرد فریب پس مطابق
 بقول وی بل یصلی الامام بمن حضر که در ترجمه بَابُ إِذَا خَضَرَ الطَّعَامُ وَأَقِيمَتِ الصَّلَاةُ
 این باب بتنون است یعنی این باب است که ذکر کرده میشود در آن حکم آنکه اقامت گفته شود وقت
 حضور طعام پیش شخصی یعنی وقتی که حاضر شود طعام و اقامت نماز گفته شود یا شروع کرده باشد
 یا نماز گفته است صاحب خیرجاری وقتی که مجتمع شوند دواعی طبیعت و دواعی طاعت شخصی را پس
 چه کند و چیست حکم وی و اشاره کرده است بخاری بسوی آنکه مقدم کرده میشود حکم طبیعت تا فارغ شود
 از آن پس خالص گردد برای وی طاعت و متوجه شود بسوی معبود خود بنامه فارغ دل از غیر ابانی بینی

اگر طعام خواب نخورد و فارغ خواهد شد باطن آنکس از آن بسوی طاعت بهتر خواهد بود و او را از آنکه نماز خواند در جائز
 تعلق بطعام و کانت ابن عمر یبدأ بالعشاء و بوده است ابن عمر رضی الله عنهما که اول طعام شب بخورد
 بعد از آن نماز میخواند و وقتی که اقامت میشود در وقت حضور طعام و عشاء بقیع عن مهمل و مد طعام شب
 بخلاف غذا که آن طعام روز است و این از جواب اذاهت که در ترجمه واقع شده و قال ابو الدرداء
 من فقه المرء اقباله على حاجته و گفته است ابو الدرداء از دانش مرد است متوجه شدن وی سر حاجت
 خود اعم از طعام و غیر آن یعنی نزد اجتماع حاجت و اقامت حتی یقبل علی صلواته و قلبه فارغ
 ناری آرد بر نماز خود و حال آنکه دل وی فارغ است از تعلق بحاجت خود و این از نیز مثل اثر سابق جواب
 اذاهت و ابته بطعام و فقیه است که دل او متعلق بان باشد و در وقت وسعت باشد و اگر نه ابتدا
 نماز کرده میشود حدیثنا مسدود قال حدیثنا یحیی عن هشام قال حدیثنا ابو عبد الله
 ما را مسدود و آن ابن مسریه است گفت حدیث کرد ما را یحیی بن سعید قطان از هشام و آن ابن عروه است
 گفت حدیث کرد ما را پدر من که عروه است بن الزبیر نایب است قال سمعت عائشة عن النبي صلی
 الله علیه و آله و سلم کتبت عروه شنیدم من ام المؤمنین عائشه صدقه رضی الله عنهما را از رسول
 خدا صلی الله علیه و آله و سلم قال و وضع العشاء و اقيمت الصلوة فابتدأ بالعشاء فرمودند رسول
 خدا صلی الله علیه و آله و سلم و وقتی که نهاده شود طعام شب بانگاه و اقامت نماز گفته شود پس ابتدا کنید
 بطعام شب قسطلانی که این امر برای اسحباب است و نیز وقتی است که در وقت نماز وسعت باشد و توجه
 دل بسوی طعام باشد و استنباط کرده شده است از آن که اذاهت نماز درین وقت زیرا که در آن اشغال
 دل است از شغلی که مقصود است از نماز مگر وقتی که باشد طعام از آن چیزی که خورده شود یکبارگی خانیج
 سوتی و شیر و اگر تنگ باشد وقت یحیی که اگر بخوردن مشغول میشود می برآید وقت نماز ابتدا کند
 نماز و تاخیر کند در آن از حمة محافظت بر وقت و مراد بنماز اینجا نماز مغرب است برای قول آنحضرت صلی
 علیه و آله و سلم در حدیث دوم فابدأوا به قبل ان تصلوا صلاوة المغرب یعنی شروع کنید بطعام شب
 پیش از خواندن نماز مغرب لیکن ذکر مغرب تعاضا نمکند حصر را در آن نماز مغرب پس عمل کردن آن

بر عموم اهل است از جهت نظر کردن بسوی علت و آن نشویش است که مفضی است بسوی رک شفع از جهت لا حق کردن و این
 که سنه را بر وزه دارد و طعام روز را بطعام شب و مطابقه حدیث با جمعه صابر است لکن ترجمه عام بر سه سال است
 نماز مغرب و غیر آن را حدیثنا یحیی بن بکر قال حدیثنا الدیلمی عن عقیل بن ابن شهاب عن
 ابن مالک حدیث کرد در اراجمی بن بکر بضم بار موصده و فتح کاف گفت حدیث کرد در مالک بن سعد
 امام مصریان از عقیل بضم عن ممله و فتح قاف ابن خالد از ابن شهاب زهری از انس بن مالک رضی الله
 عنه که صحابی است ان رسول الله صلی الله علیه و اله وسلم قال اذا قیدت العشاء فابدؤا به
 قبل ان تصلوا صلوة المغرب که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم فرمودند وقتی که پیش
 آورده شود طعام برای نماز شب شروع کنید بان طعام شب پیش از خواندن نماز مغرب و لا تعجلوا
 عن عشا بکم و تعجل نکنید برای نماز خواندن از طعام شب خورد و لا تعجلوا بفتح ما رثاء فوقیه و صیم از نطالی مجرد
 و در بعضی نسخ بکسر جیم است از افعال و مطابقه این حدیث نیز با جمعه ظاهر است حدیثنا عبید بن
 اسمعیل عن ابی اسامة عن عبید الله عن نافع عن ابن عمر حدیث کرد در مالک بن سعد بضم عن ممله
 و فتح بار موصده بن اسمعیل از ابی اسامة و نام او حماد بن اسامة است از عبید الله بن نافع بن عمر بن حفص
 بن عاصم بن عمر بن الخطاب رضی الله عنهم از نافع معنی عبد الله بن عمر رضی الله عنهما قال قال رسول الله
 صلی الله علیه و اله وسلم اذا وضع عشاء احدکم واقیمت الصلوة فابدؤا بالعشاء
 گفت عبد الله بن عمر رضی الله عنهما که صحابی است فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم وقتی که نهاد
 شود طعام شب پیش کی از شما و اقامت نماز گفته شود پس ابتدا کنید بطعام شب و لا تعجل حتی
 یفترغ منه و تعجل نکنید کی از شما برای نماز نافع شود از آن طعام و کان ابن عمر یوضع له الطعام
 و تقام الصلوة فلایا نینها حتی یفترغ منه و بوده است عبد الله بن عمر رضی الله عنهما که نهاد
 میشد پیش او طعام و اقامت نماز گفته میشد پس آن آنگاه نماز را تا که فارغ میشد از خوردن طعام و آنکه
 یسمع قراة الامام و بدستی نشان ائمت که می شنید آن عبد الله بن عمر قراة امام را یعنی با وجود آنکه
 در آن نزدیک مردم نماز میخواندند و جماعت میشد عبد الله بن عمر طعام را که گذاشته بری نماز می

از جهه آنکه حضور در نماز ابراهیم است از جماعت و اینجا طعام مذکور شد که عام است از غشا و صلوة مطلق مذکور شد
 که عام است از نماز مغرب و انه یسمع جمله حالیه است برای زیادتی تا که در مقابل خود را برای بیان فریب
 پس بعد از مسجد اوفی است بان و قال زُهَیْرٌ وَ وَهَبُ بْنُ عُمَانَ عَنْ مُوسَى بْنِ عَقِبَةَ
 عَنْ نَافِعِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَ كَفْتُ زَهْرًا بِضَمِّ زَايٍ مَجْمُوعٌ وَ فَتْحٌ بِأَبْنِ مَعْوِيَةَ جَعْفَرِيٍّ هَبٌّ وَ وَهَبٌ بِفَتْحِ
 وَ او و سکون با بن عثمان از موسی بن عقبه بضم عن مملد و سکون قاف از نافع معنی عبد الله
 بن عمر از عبد الله بن عمر رضی الله عنهما قال البنی صلی الله علیه و اله و سلم اذا كان احکم
 علی الطعام فلا یجعل که فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم وقتی که باشد یکی از شما
 بر طعام پس باید که شتابی نکند برای نماز حتی یقضی حاجتک منده تا که بر ارد حاجت خود را
 از آن طعام و از اقیمت الصلوة و اگر چه اقامت گفته شده باشد برای نماز قال ابو عبد الله
 رواه ابراهیم بن المنذر عن وهب بن عثمان و وهب مدینه و گفته است ابو عبد الله
 یعنی امام بخاری روایت کرده است آن حدیث مذکور را ابراهیم بن المنذر یعنی شیخ امام بخاری از
 وهب بن عثمان مذکور و وهب مدینه است بدال مکسوره بعد آن یا ر مشاء تخشبه و در روایتی
 با سقاط یا است و بدال مفتوح و هر دو لفظ نسبت به بسوی مدینه طیبه لیکن قیاس فتح دال است
 در خبر بخاری گفته که نسبت به بسوی مدینه طیبه مدنی است بی یا بعد دال و نسبت بسوی مدینه اصفهان
 و مدینه منصور مدنی یا است بعد دال و این حدیث از تعلقات بخاری است. **باب** اذا
 دعی الایام الی الصلوة و پیدا ما یاکل ان یأبت ثوبین یعنی این باب در بیان حکم این مسئله است
 که وقتی که طلبیده شود امام بسوی نماز و حال آنکه بدست وی چیزیست که میخورد و وجه جمع در میان
 این باب سابق این است که این باب مختص با امام است و سابق با موم یا اینست که این حال با قبل
 شروع و اکل است و ان حال بعد الشرح در ان **عبد العزیز بن عبد الله قال**
حدثننا ابراهیم عن ضیاح عن ابن شهاب قال حدثنی جعفر بن عمر و هو امیة حدث
که در بار عبد العزیز بن عبد الله بن جحی اوسی مدنی گفت حدیث کرد ما را ابراهیم بن سعد بن ابراهیم بن

عبدالرحمن بن عوف زهری از صالح و آن ابن کبسان است از ابن شهاب و آن محمد بن مسلم زهری است
 گفت حدیث که در جعفر بن عمرو و یحیی بن محمد ابن امیه بضم همزه و فتح بضم محففة و شدذ یا نشاة تخنیه
 اَنَّ اَبَاهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ زُرّاً غَائِظاً يَحْتَرُّ سِنَّهَا كَمَا يَحْتَرُّ
 بِرُؤْيِ امِيَةٍ كَمَا صَحَابِي هَيْتُ كَقَدِيمٍ مِنْ رَسُولِ خَدَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي رَأْيِ جَالِيٍّ كَمَا يَخْرُودُنْدُ
 انحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نشانه بزرا در آن حالتی که می بردند از این نشانه نزر بگارد و یختر کجا
 ماله و زار مجعده بمعنی یقطع بالسکین است فِدْعِي إِلَى الصَّلَاةِ فَفَقَامَ فَطَرَّحَ السُّكَيْنَ بِسَطْبِيهِ
 شدند و خوانده شدند انحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بسوی نماز و داعی بدال بود پس برخواستند
 انحضرت صلی الله علیه و آله و سلم پس انداختند کار و در ار دست خود و دعی بضم عن مهاد است
 فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ بِسِ نَازِ خَوَانِدِ انحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و وضو نکردند که است
 صاحب خبر جاری احتمال است که باشد این از خواص نبی صلی الله علیه و آله و سلم زیرا که نماز نزد
 انحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بوده است محبوبتر از انجری که در دنیا است و بوده است فرقه
 عن انحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در نماز و دل نرف انحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 فارغ است از انجری که غم خدا است و بودن است خطابات با و امر مذکوره در سابق مخصوص بامت است پس
 خانبه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مخصوص شده اند بوصول پیام تجناب مخصوص شده باشند
 ترک کردن اکل نر و اقامت و منوجه نماز که آن معراج است و مطابق این حدیث با زحمه ظاهر است
 باب — مَنْ كَانَتْ فِي حَاجَةٍ أَهْلُهُ فَأَقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَخَرَجَ مِنْ بَابِ مَبْنُونٍ هَيْتُ يَعْنِي
 این باب است که ترجمه آن من کان الی اخره است یعنی کسی که باشد در حاجت اهل خود پس اقامت کند
 برای نماز پس برآمد از خانه بسوی آن نماز و ترک کرد و آن حاجت را و این بخلاف منور طعام است زیرا که
 زیادتی شغل است در آن دل زا و اگر هر حاجت لاحق گردد شود بطعام باقی نمی ماند برای نماز و فنی در اکثر
 احوال حدیثاً اَدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ ابْنِ أَبِي هَيْمٍ عَنْ لَاسُودٍ
 حدیث کرد ما را آدم بن ایاس گفت حدیث کرد ما را شعبه بن الحجاج گفت حدیث کرد ما را حکم بفتح

حارمه و کاف ابن عتیبه تصغیر عنه از ابراهیم نخعی از اسود بن زید نخعی قال سألت عائشة ما
 كان النبي صلى الله عليه وآله وسلم يصنع في بيته كفت اسود رضی الله علیه وآله وسلم
 عنده که تابعی است پرسیدم من ام المؤمنین عایشه صدیقہ رضی الله عنہا را که رسول خدا صلی الله
 علیه وآله وسلم میکردند ان را در خانه شریف خود قائلت کان يكون في منهنه أهله كفت ام
 المؤمنین عایشه صدیقہ رضی الله عنہا بوده است شان اینکه می بودند رسول خدا صلی الله علیه
 وآله وسلم در خدمت اهل خود و کلمه مننه بفتح میم و کسر میم و سکون در هر دو بمعنی خدمت است
 یعنی خدمت اهل خانه مراد میدارم ام المؤمنین عایشه صدیقہ رضی الله عنہا از کلمه مننه اهل
 خدمت اهل آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را و قایل این قول ادم بن ایاس است و کلمه خدمت
 خدمت منسوب است بنا بر مفعولیت یعنی میتواند که جزو باشد بنا بر حکایت کفته است صاحب
 خیر جاری بوده اند رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم رسید و خنند جامهای خود را و چون میگرد
 فعل خود را و دو خود را فاذا حضرت الصلوة خرج الى الصلوة پس وقتی که حاضر میشد
 نمازی بر آمدند آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بسوی نماز از خانه و ترک میکردند حاجت اهل خود
 مطابقه اخذت با ترجمه ظاهر است باب من صلی بالناس وهو لا یبدل الا ان
یعلمهم صلوة النبي صلی الله علیه وآله وسلم وسنته بابت در بیان کسی که
 نماز خوانده است و امامت کرده است مردم را و حال آنکه آنکس اراده نمکند هیچ چیزی را بان نماز
 خواندن نکر تعلیم مردم نماز رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم را و طریقہ آنحضرت صلی الله علیه و
 آله وسلم و یعلمهم بصیغه مضارع معلوم است از باب تفعیل و کلمه سننه منسوب است بنا بر
 عطف ان بر صلوة النبي حدثنا موسی بن اسمعیل قال حدثنا وهیب قال حدثنا ایوب
 عن ابی قلابه حدث کرد ما را موسی بن اسمعیل نبوزکی کفت حدث کرد ما را وهیب بضم واو
 تصغیر وهیب بن خالد کفت حدث کرد ما را ایوب بن ابی تمیمه سجستانی از ابی قلابه بکسر فاء
 و نام او عبد الله بن زید حریمی است قال جاءنا مالک بن الحویرث فی مسجدنا هذا کفت

ابو قلابة برآمد مارا مالک بن حورث بضم حاء مهمله وفتح وادوسکون یا در منشا تحتہ اخزان نماز منشا در مسجد
 ان مسجد یعنی مسجد بصره فقال انی لأصلي بيسكم وما أريد الصلوة بس كفت مالک بن
 حورث بدستی من هر اینه نماز میخوانم برای شما و حال آنکه منخواهم من و مقصود من نیست ذات نماز
 و ادای نماز فرض زیرا که نیست وقت نماز و ادای نماز فرض برای آنکه خوانده ام من نماز فرض را
 بش ازین اصلي كيف رأيت النبي صلى الله عليه وآله وسلم يصلي مخوام من نماز نماید
 شما کیفیتی را که دیده ام من رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم را که میخواهد نماز کیفیت گفته است
 صاحب خر جاری جمله اصلی مستانغه است برای بیان چیزی که خواسته است آن را مالک بن حورث
 یعنی اراده کرده ام که خوانم نماز را برای تعلیم تا بدانید شما کیفیت نماز رسول خدا صلی الله علیه وآله
 وسلم را فقلت لا ابو قلابة كيف كان يصلي كفت ابوب جستانى بس كفت من مراني قلابة
 که چگونه بوده است که میخواهد مالک بن حورث نماز را قال مثل شيخنا هذا كفت ابو قلابة
 میخواهد مالک بن حورث نماز را مثل نماز خواندن شیخ ما بن شیخ و آن عمرو بن سلمه است بکرام
 جاسخه پیش ازین خواهد آمد ان شاء الله تعالى و كان الشيخ يجلس اذا رفع رأسه من
 السجود قبل ان ينهض في الركعة الأولى و بوده است شیخ وی که عمرو بن سلمه است
 که می نشست وقتی که بر میید است سر خود را از سجده دوم پیش از آنکه برخیزد در رکعت اول
 و این جلوسه را جلوسه استراحت میگویند گفته است عینی و آن سنت است نزد شافعیه خلاف
 مر مالک و احمد و یحیی را و حمل کرده اند ایشان جلوسه حضرت صلی الله علیه وآله وسلم را در آن
 بر آنکه سبب آن ضعف بود که طاری شده بود آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را در وقت
 کبر سن و مسند این احادیث دیگر اند خابج گفته است لغمان بن ابی العباس در ما فتم من سبابة
 از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم را که نمی نشستند بعد از سجده دوم از رکعت اول
 جلوسه استراحت گفته است ترمذی و برین است عمل اهل علم و کفت ابوالزناد همانست سنت
 و گفته است ابو عبد الملك چگونه محفی مانده است این چیزی که اخذ کرده است ان رشحی را اهل

و حال آنکه رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم امامت کردند اوشان زاده سال و امامت کردند اوشان را
 ابو بکر و عمر و عثمان و صحابه دیگر و تابعین پس از کجا محنتی ماند بر اوشان این طریق گفته است کرمانی اگر
 کوفی تو که مناسب من الرکعة بوده است نه فی الرکعة مکوم ان متعلق بسجود است یعنی آن سجده که در
 رکعت اولی است و در سجده دلیل است بر سکه جایز است مرد را که تعلیم کند غیر خود را نماز و وضو
 بطریق عمل و معاینه شاخه کرده است جبرئیل علیه السلام با رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
بَابُ أَهْلِ الْعِلْمِ وَالْفَضْلِ أَحَقُّ بِالْإِمَامَةِ مِنْ بَابِ تَدْرِيسِهِ در بیان آنکه اهل علم و فضل سزاوار
 ترند با امامت از غیر خود و حدیث اسحاق بن نصر قال حدثنا حسین عن زائدة عن عبد
 الملك بن عمير قال حدثني ابو بزة عن ابي موسى حدثنا ابي اسحاق بن نصر بصدقه
 ساکنه نسبت بسوی جد و ریت برای شهرت وی و نام پدر وی ابراهیم است گفت حدیث کرد ما را
 حسین و آن ابن علی بن ولید جعفری کوفی است از زاده بن قدامه از عبد الملك ابن عمیر بضم عن
 مهمل و فتح میم بن سوید کوفی گفت حدیث کرد ما ابو بزرده و آن عامر بن ابی موسی است از ابی موسی
 عبد الله اشعری قال مرض النبي صلى الله عليه وآله وسلم فاشتد مرضه فقلت ابو موسى
 رضی الله عنه که صحابی است که مریض شدند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم پس سوزش
 مرض الخضر صلی الله علیه و آله وسلم فقال سر و ابابکر فليصل بالناس پس فرمودند آن
 حضرت صلی الله علیه و آله وسلم حاضران را که او کنید ابابکر صدیق رضی الله عنه را پس باید که
 بخواند نماز مردم یعنی امامت کند مردم را در نماز قالت عائشة ان الله جعل رفقاً اذا قام مقالک
 لئلا يستطيع ان يصلی بالناس گفت عائشه صدیقه رضی الله عنها که بنت ابی بکر صدیق رضی الله
 عنه است در جواب آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم که بدستی آن ابو بکر صدیق مرد است نرم دل
 بسیار کریه و فنی که استاده خواهد شد در جای استادن شما طاقت نخواهد آورد و امامت کردن مردم
 برای کثرت خون و غلبه کریه و کلمه رفق بدو قاف بمعنی ضعیف و بیرون و لین است قال سر و ابابکر
 فليصل بالناس فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم حاضران را که او کنید ابابکر صدیق

پس باید که نماز خواند بر دم یعنی امامت کن او نشان را و در بعضی نسخ مُرَجَّح است بصیغه نوشتن خطاب
 رعایت صدقه رضی الله عنهما را و فلیصل بکون لام و جزم بسقوط حرف نعلته است به سادات فقال
 سُورِي ابابكر فليصل بالناس پس باز در جواب آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم عایشه صدیقه
 همان سخن سابق عرض نمود پس فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم عایشه صدیقه را امر
 کن ابابکر صدیق را پس باید که امامت کند مردم را در نماز فانذار صَوَّاحِبِ يُوسُفَ زيرا که شما
 زنان مصاحبان یوسف نبی علیه السلام هستید و صیغه جمع باعتبار جنس عایشه است یعنی همیشه
 نمازتان مثل زنانی که مصاحبان یوسف علیه السلام بودند حایج او نشان در دل مضمود داشته باشند
 یوسف را و ظاهر منساختن عیب زلبخار او عشق یوسف علیه السلام و دل و اثرات امامت
 حج بر عذر در عشق یوسف علیه السلام و ظاہر کرده بود ضیافت زنان و سخنان شما در دل دارید که نظیر
 نکنند مردم با ابوبکر صدیق بعد از رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و ظاهری سازید عدم
 طاقت ابی بکر صدیق را امامت را فاقاه الرسول پس آمد پیش ابی بکر صدیق رضی الله عنه
 فرستاده آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم برای رسانیدن امر آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم مراد
 و ان فرستاده بلال مؤذن بود فُصِّلِي بِالنَّاسِ فِي حَيَاتِي صلي الله عليه وآله وسلم
 پس نماز خواند ابوبکر صدیق رضی الله عنه بر دم یعنی امامت کرد مردم را در زمان حیوة رسول خدا صلی
 الله علیه و آله وسلم گفته است قسطلانی و عینی امامت کرد ابوبکر صدیق رضی الله عنه بعد از آن تمام زمان
 حیوة رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و امامت صغری دالمت دارد بر امامت بکبری و در حدیث
 دلیل است بر افضلیت ابی بکر صدیق رضی الله عنه و بر آنکه ائمتی با امامت اعلم است و اختلاف کرده اند
 علماء در کسی که اولی با امامت است پس گفته اند بک طایفه که افقه اولی است و بهمان قابل است ابوسف
 رضی الله عنه و امام مالک و جمهور علماء و گفته است ابویوسف و احمد و اسحاق که اقرأ اولی است آن
 و بهمان است قول ابن سیرین و بعضی شافعه و شک نیست در اجتماع این دو وصف در حق ابی بکر صدیق
 رضی الله عنه و در اول اسلام اقرأ بقران افقه می بود با حکام زیرا که اسامی را از قران می گرفتند و از وجود

قراته آن و ظاهر است مطابق حدیث با ترجمه زیرا که ابوبکر صدیق رضی الله افضل صحابه بود رضی الله عنهم
 گفته است صاحب خیر جاری در حدیث دلیل است بر آنکه بوده است ابوبکر صدیق رضی الله عنه اعلم صحابه
 زیرا که اعلم اولی با امامت است نزد جمهور صحابہ اخرج کرده است آن را امام بخاری در فضائل از ابی سعید
 که بدستی گفت ابوسعید بوده است ابوبکر صدیق اعلم ما و مجتهد دلیل است بر آنکه ترجیح ابی بکر صدیق
 و اختیار کردن وی را در امر دینی که آن اعظم ارکان دین است و اجماع ان دلالت میکند بر ترجیح وی
 در امامت کبری و فضل وی از روی علم و عمل و لهذا گفته است حضرت علی رضی الله عنه و
 غیر وی مرا ابی بکر صدیق رضی الله عنه را که مقدم کرده است زار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 در امر دین ما ایای پس مقدم نکنیم ما ترا در امر دنیا خود و نیست این از قبیل قیاس حسابی مشهور است
 بلکه از باب دلالت فعل است بر فعل و نیز هر گاه که نصب کردند آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم ابابکر صدیق رضی الله عنه را برای امامت نرسید هیچ یکی را بعد آنحضرت صلی الله علیه
 و آله و سلم که عزل کند او را از آن مرتبه پس بود او را که امامت کند مردم را در نماز بعد وفات
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم پس لازم آمد ازین که باشد امام و خلیفه بعد وفات
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم زیرا که اگر غیر وی امام شود یا لازم آید که عزل کند او را
 و نصب کننده او رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بودند و نبوده است فدره غیر آنحضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم را بر عزل وی سنا بخظایر میشود در از قصه میزانی که نصب کرده بودند
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم آن را بدست مبارک خود و اراده کرده بود حضرت
 عمر رضی الله عنه که دور بکند آن را از مسکن آن پیش از آنکه مطلع شود بر لن و بعد از اطلاع
 بر آنکه این را آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بدست مبارک خود نصب کرده اند مقرر داشت
 در سنا بخا از او یا لازم می آید که افتد کند خلیفه بوی و ان خلاف سنت است چنانچه گفته است کرمانی
 که سنت آنست که والی اما باشد پس آنست حکمت در گردانیدن آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم ابابکر صدیق را امام در نماز با تنبه بر آنکه حاضر ماندن او نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله

و نه بر آمدن یا اسامه محبوب بوده است نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و غیر داخل است در روایتی که
 وارد بود در حق متخلف از جیش اسامه و درین دلالت است بر آنکه کسی که طعن کردند در حضرت ابی بکر
 صدیق بقیام بودن او نزد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و به عدم خروج وی با اسامه و بعینه
 مذکور که وارد است در متخلف زیرا که مراد از آن آن متخلف است که بی عذر و بی مانع تخلف کرده باشد
 و همه این منافی است در حق ابی بکر صدیق رضی الله عنه زیرا که نمود اسامه رجوع کرده بود بسوی مدینه
 پس چگونه خبر وی رجوع نکند پس درین حدیث حججه است مرالی بکر صدیق را در اختیار کردن وی
 امامت کبری را و برای از جهته موافقت وی با ابوبکر صدیق و برای اهل سنت در آنکه همان ابوبکر
 صدیق افضل است بعد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم حدیثاً عبد الله بن یوسف قال
اخبرنا مالک عن هشام بن عروة عن ابيه عن عائشة ام المؤمنين حدثت که در بار
 عبد الله بن یوسف نیشی گفت خبر داد ما را امام مالک از هشام بن عروة از پدر خود عرو و از عائشه
 رضی الله عنها که ام المؤمنین است و در بعضی نسخ افظه عائشه نرت و در بعضی نسخ ام المؤمنین
 ساقط است انها قالت ان رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال في مرضه
مرؤا ابا بكر يصل بالناس که بدستی قصه است که گفته است ان عائشه صدیقه
 رضی الله عنها که بدستی رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند در مرض خود
 که فوت شدند در آن حاضران را که او کنید ابابکر صدیق را تا نماز بخواند با مردم یعنی امامت
 کند او شان را و در بعضی نسخ فلیصل است بجای وصل و جزم یصل بنا بر آنست که جواب او
 واقع شده و در بعضی نسخ فلیصلی بکسر لام اولی و اثبات بار مشاء تحت مفتوحه است بعدم
 نایه و در بعضی نسخ نری است ام و عائشه صدیقه را بجای او و در بعضی نسخ بجای الناس
 للناس است قالت عائشة قلت ان ابابكر اذا قام في مقابك لم يسمع الناس من
البكاء گفت ام المؤمنین عائشه صدیقه رضی الله عنها گفتم من آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم که بدستی ابابکر صدیق رضی الله عنه وقتی که خوابیدستاد و در جای است نادان نمازگاه

شنوید مردم را قرائت و تکبیرات از بسیاری گریه فَمَنْ عَمَّرَ فَلْيُحْمَلْ بِالنَّاسِ پس امر کن عمر را پس
 باید که امامت کند مردم را و در بعضی نسخ فلیصلى بنصب است فقالت عایشة قلت لحفصة
قولي له ات ابا بكر اذا قام في مقامك لم يسمع الناس من البكاء فسر عمر فليصل
 للناس پس گفت عایشه صدیق رضی الله عنهما گفتم من حفصه را بگو تو ای حفصه آنحضرت صلوات
 الله علیه و آله و سلم را که بدستی ابابکر صدیق رضی الله عنه وقتی که استاده خواهد شد در جای
 استازن شما نخواهد شنوید مردم را قرائت و تکبیرات از شدت گریه پس امر کن عمر رضی الله
 عنه را که امامت کند مردم را و در بعضی نسخ للناس بجای بالناس است و حفصه بنت عمر بن الخطاب
 رضی الله عنهما تر از امهات المؤمنین است ففعلت حفصة فقال رسول الله صلى الله
 عليه وآله وسلم انك انك لانك حادوا حب يوسف پس کرد آن کار
 حفصه یعنی گفت همان قول مر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را پس فرمود در رسول
 خدا صلی الله علیه و آله و سلم باز همان ازین قول و کلمات این را بدستی شما بر اینه شما بید زبانی که
 مصاصبان یوسف بودند یعنی مثل مصاصبان او و کلمه مذمبی رسکون اسم فعل است بمعنی
 اکفف و مراد ازین زجر است گفته است قطلانی گفته است شیخ عزالدین بن عبد السلام
 وجه تشبیه بان زمان وجود مکر است در هر دو قصه و آن مخالفت ظاهر است با چیزی که در بیان
 بنا بر بیان آن گذشته گفته است عینی یعنی شما جنس آن زنانید که مشوش گردانیدند یوسف
 علیه السلام را و مکر گردانیدند او را و واقع کردند او را ملالت فقالت حفصة لعائشة
ما كنت لأصيب منك خيرا پس گفت ام المؤمنین حفصه رضی الله عنهما ام المؤمنین
 عایشه صدیق رضی الله عنهما را که نبوده ام من که برسم بسبب تو خیر را و شاید که حفصه یاد او را
 ان واقعه را که نهان گفتند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را سخنی و ان حفصه رضی الله
 عنها آن عایشه رضی الله عنهما را بان سخن خبر داد و در آن واقعه است و اذ امر النبي الى بعض الزوا
 حدیثا نازل شد حدثنا أبو البمان قال أخبرنا شعيب عن الزهري قال أخبرني

آنست حدیث کردار ابرو ایمان و آن حکم بن نافع الحمصی است گفت خبر داد ما را شعیب و آن ابن ابی حمزه است
 از ابن شهاب زهری گفت خبر داد مرا انس بن مالک رضی الله عنه که صحابی است و کان تبع النبی
 صلی الله علیه و اله و سلم و خدمه و صحبه و بوده است آن انس رضی الله عنه
 که تبعیت کرده بود در رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم را در عفت و افعال و اقوال و اخلاق و عبادت
 کرده است آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم را ده سال وصحبت داشته است و آنحضرت صلی
 الله علیه و اله و سلم و کلمه تبع بوزن علم است و خدم بوزن بقر و صحب بوزن علم است و ذکر
 کردن اینجمله برای بیان فصل و صدق انس رضی الله عنه است و برای آنکه حدیث وی محل اعتماد است
 برخلاف ظن کنندگان بآن انس ظن بد و طعن کنندگان در صحابه رضوان الله علیهم اجمعین آن
 ابا بکر کان یصلی بکسری فی وجع النبی صلی الله علیه و اله و سلم الذی توفی فیهِ
 که بدستی ابا بکر صدیق رضی الله عنه بوده است که امامت میکرد مردم را در نماز در بیماری رسول خدا
 صلی الله علیه و اله و سلم آن بیماری که وفات یافتند آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم در آن
 حتی اذا کان یوم الاثنين و همد صفوف فی الصلوة فکلف النبی صلی الله علیه
 و اله و سلم ستر الجذرة ینظر الینا و هم قائم کان و جمله و رقة مصحف
 تا وقتی که شد روز دوشنبه و حال آنکه آن صحابه صفها اند در نماز پس دور کردند آنحضرت صلی
 الله علیه و اله و سلم پرده را از دروازه حجه خود در حالی که نظر میکردند جانب مایان و حال آنکه
 آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم استاده بودند کویا که روی مبارک آنحضرت صلی الله علیه
 و اله و سلم مثل ورق مصحف شده بود در نماز کی بسبب مرض و در بسیاری جمال و نورانیت
 و ظهور اسرار خفیه از روبرو آن و بعضی گفته اند که آن نماز نماز ظهر بود شمر بکسر یضرب
 فلمننا ان نفتات من الفرج بر وید النبی صلی الله علیه و اله و سلم بکسر بسم الله
 رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم در آن حالی که میخندیدند پس قدم کردیم ماکه در فتنه افتیم بر این
 از نماز و بسبب خوشی روبرو آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم بعد از مدتی بسبار یعنی خواستیم

که نماز را که شسته پیش آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم رسیده مشرف بیدار گردیم اگر چه لقمان
حضرت صلی الله علیه و آله وسلم عبادتی است اعظم عبادات لیکن نماز را ترک کردن که آن
حضرت صلی الله علیه و آله وسلم از امیرالمؤمنین فرمودند فتنه باشد و بسم کردن آنحضرت صلی الله
علیه و آله وسلم از حرمه دیدن اجتماع صحابه بود بر نماز که اسم عبادت است فَنُكِّلَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَشِيرَتِهِ

لِيَصِلَ الصَّفَّ وَظَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَارِجٌ إِلَى الصَّلَاةِ فَجَسَّ بِرُجُوعِ
 كَرْدِ أَبِي بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَرْدٍ وَبَاشْتَنَهُ خُودِ بَعْضِي رَجَعُ قَوْمِي كَرْدِ تَارِسِ صَفِّ رَاوِظِنِ
 كَرْدِ أَبِي بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَرْدِ رَسْتِي رَسُولِ خُدَا صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَرَايِنْدِ دَانْدِ سَوِي نَمَازِ
 وَبِصَلِّ اَزِ وِصُولِ هِتِ نَزَا وِصَلِ فَأَشَارَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّ أَتَوْا
 صَلَّوْا تَكْرُمًا بِسِ الشَّارَةَ كَرْدِ سَوِي مَارَسُولِ خُدَا صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَانَكَةَ تَامَامِ كَسْبِ نَمَازِ خُودِ رَا
 وَأَوْخَى السِّتْرَ فَتُوْفِي مِنْ يَوْمِهِ وَأَوْيَزَانِ كَرْدِ رَسُولِ خُدَا صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 اِنِ بَرْدِ رَابِسِ وِوَفَاتِ يَافِتَنْدِ رَسُولِ خُدَا صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دَرَانِ رُوزِ حَدِثْنَا أَبُو مَعْمَرٍ
 قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ عَنْ أَنَسِ حَدِيثُ كَرْدِ مَارَا أَبُو مَعْمَرٍ بَفَتْحِ نَهْرِ وِوِ
 بِسْمِ وَنَامِ اَوْعَبْدِ اَللَّهِ بِنِ عَمْرِو المَقْعَدِ بَصْرِي هِتِ كَفْتِ حَدِيثُ كَرْدِ مَارَا عَبْدُ الْوَارِثِ بِنِ سَعِيدِ حَدِيثِ
 كَرْدِ مَارَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بِنِ صَهْبِ اَزِ اَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَرْدِ مَخْرُجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 نَلْنَا كَفْتِ اَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَرْدِ صَحَابِي هِتِ كَرْدِ نَبْرَا اِنْدِ رَسُولِ خُدَا صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 اِرْحَاةِ خُودِ رُوزِ وَا بِنْدِ اِنِ اَزَانِ وِقْتِ بُوْدِ كَرْدِ اِمَامَتِ كَرْدِ بُوْدِ نَذْرِ رَسُولِ خُدَا صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 عَرُودِ رَا نَشْتَهَ فَأَقِيَمَتِ الصَّلَاةُ فَذَهَبَ أَبُو بَكْرٍ يَتَقَدَّمُ بَسِ اِقَامَتِ كَفْتِ نَشْتَهَ بَرَايِ
 نَمَازِ بَسِ رَفْتِ اَبُو بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَرَانِ حَالَتِي كَرْدِ مَشِ مِيرُودِ وَا اِمَامَتِ مِي كِنْدِ
 وِوِ رِبَعْضِي نَسَخَ فَتَقَدَّمَ هِتِ بِفَارِ عَاطِفَةَ بَرِوْهَبِ فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 وَاسْلَمَ بِالْحِجَابِ فَرَفَعَهُ بَسِ كَرْفَتَنْدِ رَسُولِ خُدَا صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَرْدِ
 حَجْرِ خُودِ رَابِسِ بَرِوْشْتِ اِنِ رَا وِقُولِ اِنْجَا بَعْضِي اَخَذْتِ بِا مَعْنى هِتِ كَرْدِ كَفْتَنْدِ وَا مَرُ كَرْدِ نَبِيِّ

صلی الله علیه و اله وسلم بزودشتن برده کسی را پس برداشت آنرا بر او را فلما وضع وجهه
 النبي صلی الله علیه و اله وسلم ما نظرنا منظرًا كان أحب إلينا من وسبه النبي
 صلی الله علیه و اله وسلم حين كنا بس بركاهه که ظاهر شد روی مبارک آنحضرت صلی الله
 علیه و اله وسلم ندیدیم ما هیچ چیز را که دیده میشود که باشد خوبتر ز ما از روی رسول خدا صلی
 الله علیه و اله وسلم وقتی که ظاهر شد برای ما و در بعضی نسخ ما اینهاست فأوحى النبي
 صلی الله علیه و اله وسلم بيده إلى أبي بكر أن يتقدم وأرخص النبي صلی الله عليه
 و اله وسلم الحجاب پس اشاره کردند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم بسوی ابی بکر
 صدیق رضی الله عنه باینکه پیش شود و امامت کند مردم را و او بزبان کردند رسول خدا صلی
 الله علیه و اله وسلم پرده حجه خود را فکلمة نقدت عليه حتى مات بس قادر کرده نشد
 رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم بر خروج از حجه خود تا که تشریف بردند از دنیا این معنی
 بر رویت بر صیغه واحد مذکر غایب محمول فعل مضارع است و اگر صیغه منکام مع الغیر
 معلوم فعل مضارع خوانند معنی جنبین دانند پس معنی پس قادر شدیم ما بر دیدن
 آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم و اتفاق کردند چند شرح بر سکه در غیبت دلیل است بر آنکه بوده است
 ابوبکر صدیق رضی الله عنه خلیفه در نماز و معزول نشده است از آن حناجی زخم کرده اند بعضی
 و بر آنکه اشاره بدست قایم مقام امر است از مثل این موضع حدیثنا بحی بن سلیمان قال
 حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ حَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ
 أَنَّهُ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ حَدِيثَ كَرْدِ مَارِاجِي بْنِ سُلَيْمَانَ حَتَّى كَوْنِي زَلَّ مَصْرُوفَاتِ بَافِئِ
 دَرَسَالِ دَوْسِ وَهَيْتِ بَاهْتِ كَفْتِ حَدِيثِ كَرْدِ مَارِاجِي بْنِ شَهَابٍ وَنَامَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مِصْرِي هَذَا
 كَفْتِ حَدِيثِ كَرْدِ مَارِاجِي بْنِ زَيْدِ ابْنِ أَبِي شَهَابٍ زَهْرِي الرَّحْمَةُ بِنْتُ مَيْمُونَةَ بِنْتِ مَرْثَدَانَ
 بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْثَدَانَ بِنْتِ مَرْثَدَانَ بِنْتِ مَرْثَدَانَ
 عَبْدَ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْثَدَانَ بِنْتِ مَرْثَدَانَ بِنْتِ مَرْثَدَانَ

يُصَلِّي بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِسُوءِ هَيْبَةٍ أَبُو بَكْرٍ صَدِيقُ رَسُولِ اللَّهِ عَلَيْهِ
 السَّلَامُ كَمَا مَسْخُورَةٌ بِمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَعْنِي إِقْدَاكَ كَرْدَةً بِوَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ وَمَعْرُومٌ نَمَازٌ مَسْخُورَةٌ بِمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 عَنْهُ وَمَشْهُورٌ دَانَتْهُ مَطَابِقَةُ إِخْبَارِهِ بِأَنَّ زَيْدًا كَرْدَةً فِي رَجْمِهِ مِنْ قَاءِ إِلَى حَنْبِ الْأَمَامِ هَيْبَةٍ وَوَدَّ
 جُلُوسِ حَنْبِ الْأَمَامِ هَيْبَةٍ بِوَابٍ دَاوَدَ شَدِيدَةً كَمَا انْتَهَارَ قِيَامُ جُلُوسِ هَيْبَةٍ بِسُوءِ هَيْبَةٍ مَسَانِ جُلُوسِ
 وَقِيَامِ بَدَلَهُ جُلُوسِ مُسْتَلْزَمِ قِيَامِ هَيْبَةٍ بِقِيَامِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ أَبُو بَكْرٍ صَدِيقُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِوَدَّ زَيْدًا كَرْدَةً أَبُو بَكْرٍ صَدِيقُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 شَدِيدَةً هَيْبَةٍ إِقْدَاكَ قِيَامِ هَيْبَةٍ بِقَاءِ رَأْسِ مَنْ دَخَلَ لِيَوْمِ النَّاسِ فُجَاءَ
 الْأَمَامِ الْأَوَّلِ فَتَأَخَّرَ الْأَمَامُ الْأَوَّلُ وَكَلِمَةٌ تَأَخَّرَ جَازَتْ صَلَاةً فِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ
 اللَّهُ عَنْهَا إِنَّ بَابَ هَيْبَةٍ يَعْنِي أَنَّ هَيْبَةً كَرْدَةً مِنْ دَفْلِ الْحَيْبَةِ وَمَعْنَى زَيْدٍ هَيْبَةٍ كَمَا
 كَرْدَةً دَاخِلٌ شَدِيدَةً فِي حَرْبٍ مِثْلًا نَا هَيْبَةٍ كَرْدَةً رَابِعَةً نِيَابَتِ الْأَمَامِ مَقْرَرِي بِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ مَقْرَرِي
 بِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ هَيْبَةٍ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً وَبِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ
 كَرْدَةً أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً وَبِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ
 جَوَازِ صَلَاةٍ فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً وَبِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ
 جَوَازِ صَلَاةٍ فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً وَبِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ
 بِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ هَيْبَةٍ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فِي رَأْسِ سَابِقٍ وَلَفْظُ أَنْ هَيْبَةٍ فَلَمَّا رَأَى اسْتَأْخَرَ وَجَوَازِ صَلَاةٍ فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ
 إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً وَبِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ
 هَيْبَةٍ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً وَبِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ
 وَلَفْظُ أَنْ هَيْبَةٍ فَادَّ أَنْ يَتَأَخَّرَ فَأَوْحَى إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّ
 مَكَانَكَ وَمَعْرُوفَةً وَقَتِي كَمَا عَادَةَ كَرْدَةً مَبْشُورَةً عَنْ أَوَّلِ مَكْرُوفَةٍ وَجَوَازِ صَلَاةٍ فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ
 إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً وَبِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ
 وَرَمَا حَنْبِ هَيْبَةٍ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً وَبِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ
 بِسُوءِ هَيْبَةِ الْأَمَامِ هَيْبَةٍ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ كَرْدَةً فِي حَرْبٍ أَوَّلِ دَرْدَةً بِوَدَّ إِقْدَاكَ

قاتل الامام الاخر حدثنا عبد الله بن يوسف اخبرنا مالك عن ابي حازم بن دينار عن
 سلم بن سعيد الساعدي حدثنا كرومارا عبد الله بن يوسف تميمي كنت خبرا دارا امام مالك
 از ابي حازم بخار عمله وزاي معجم بن دينار ونام وي سلمه است از سهل بن سعد بسکه ان در اول و سکون
 در عمله در ثانی ساعدي الضاری رضی الله عنه که صحابی است ان رسول الله صلى الله عليه وآله
 وسلم ذهب الي بني عمرو بن عوف ليصلح بينهم و انك بدرستي رسول خدا صلى الله عليه
 وآله وسلم رفتند در چندلس از صحابه بسوی اولاد عمرو بن عوف بنح عن در هر دو بعد از نماز طهرا اصلاح
 کنند در میان آنها زیرا که او شان مجاربه میکردند یکدیگر و بیکم مزد یکدیگر را و بوده است
 نه نماند در میان در قبا که موضعی است در فاریدینه طیبه فحاشت الصلوة فجاء المؤمنون الي ابي بكر
 پس در وقت نماز شد یعنی وقت نماز عصر درآمد و حضرت صلی الله علیه وآله وسلم نزل فرمود
 نیاورده بودند پس آمد مؤذن یعنی بلال بسوی ابي بكر صدیق رضی الله عنه با امر حضرت صلی الله
 علیه وآله وسلم زیرا که فرموده بودند رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم بلال را که اگر حاضر شد و عمر بن خطاب
 در آنجا تا وقت پس امر کن ابا بکر را تا بخواند نماز و امامت کند مردم را حنا بنجر زود بطرفی است
 فقال اقصي للناس پس گفت بلال مؤذن امر ابي بكر رضی الله عنه ای نماز بخوانی و امامت
 میکنی مردم را در اول وقت نماز یا امطار میکنی آمدن آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را تا آخر وقت
 نماز فاقممت ان نعمت پس اقامت بگویم من گفت ابو بکر صدیق رضی الله عنه آری اقامت
 نماز بگو من خوانم نماز را پس سباده بسوی نماز اولی شد نزد ابي بكر صدیق رضی الله عنه از انتظار برآ
 انحضرت صلی الله علیه وآله وسلم زیرا که آن فضلت محقق است ترک کرده میشود برای فضلت
 متوقعه و ایت کرده شده است اقم بصب بنا بر انکه جواب استغناء هم است در فرج نماز استغناء
 و تقدیر مبتدای فانا اقم فضلي ابو بکر پس داخل شد در نماز ابو بکر صدیق رضی الله عنه بخار
 رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم والناس في الصلوة پس آمد رسول خدا
 صلی الله علیه وآله وسلم و حال آنکه مردم در نماز بودند ففصل حتى وقف في الصف بس خارا

یافتند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم از شوق و خرق صفها تا که رسیدند و توقف فرمودند در صف
 اول و این جایز است عرا امام را خصوصاً امام نبی و امام را و مکروه است غیر از آنکه فصق الناس
وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ بَسْرَ يَسْتَبْرِئُ زِدْنَ مَرْدَمَ بَرَاءِي خَيْرُ كَرُونِ مَرَاءِي
صِدِيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ رَأَى زَادَنَ الْأَخْفَرِ صَالِي اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَحَالُ الْكَلْبِ بُوْدَهُ هَسْتُ أَبُو بَكْرٍ
صِدِيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَمَا رَوَى مُسْكَرٌ دَانِيْدَ جَانِبِ رَأْسِهِ وَجِبَّ دَرَنَازِ خُوْدِ قَلْبًا أَكْثَرَ النَّاسِ
التَّصْفِيْقَ بَسْرَ هِرْكَاهُ كَمَا بَسِيَارُ زِدْنَ مَرْدَمَ دَسْتِكُ رَأَى التَّغْتِ قَرَأَى رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَوَى كَرْدَانِدَ أَبُو بَكْرٍ صِدِيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بَسْرَ دِيْدَ رَسُوْلِ خُدَا رَأَى صَالِي اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَمَّا كَيْتُ مَكَانِكَ بَسْرَ ائْشَارَهُ
كَرْدَنَ بَسُوِي أَنْ أَبُو بَكْرٍ صِدِيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ رَسُوْلِ خُدَا صَالِي اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَانَ كَمَا بَرَقَرَار
بَاشَ دَرِجَاهِي خُوْدِ كَمَا هَسْتِي دَرِنَجَا فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ يَدِيَهُ فَخَدَّ اللهُ عَلَيَّ مَا أَمْرٌ بِهِ رَسُوْلُ اللهِ
صَالِي اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مِنْ ذَلِكَ بَسْرَ دَرَأَسْتِ أَبُو بَكْرٍ صِدِيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ
مَرْدَمَ دَسْتِ خُوْدِ رَأْسِ سَبَاسِ وَسْتَأْيَشَ كَرْدَنَ ائْرَا بَرَجِزِي كَمَا أَمْرُ كَرْدَهُ بُوْدَ بَانَ جَبْرَ رَسُوْلِ
خُدَا صَالِي اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ائْرَا ائْرَانَ وَجَاهِتَ دَرِ دِيْنِ كَفْتَهُ هَسْتُ فَسَطْلَانِي كَمَا ائْرِنَ حَمْدِ
بِشَانَ بُوْدَ وَكَفْتَهُ هَسْتُ صَاحِبِ خَيْرِ جَارِي كَمَا ذَكَرَ كَرْدَهُ هَسْتُ ائْرِنَ جُوْزِي كَمَا شَكَرَ كَرْدَ أَبُو بَكْرٍ صِدِيقِ
رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِأَشَارَهُ دُوْدَسْتُ جَنَانَجَ دَرِ رَوَابِي هَسْتُ يَا حَمْدُ كَرِ بِأَشَارَهُ دُوْدَسْتُ حَسَانَجَ دَرِ رَوَابِي
وَيَكْرَهُ هَسْتُ لَشَّمَّ ائْسَاخِرَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى ائْسْتَوْتُ فِي الصَّفِّ بَسْرَ عَقْبِ شَدَّ أَبُو بَكْرٍ صِدِيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ
عَنْهُ وَرَجَّحَ تَهْمَزِي نَمُوْدَتَا كَمَا دَاخِلَ دَرِ صَفِّ شَدَّ بَرَا بَرَشَدَ وَرِصْفِ وَبَسْمَاوَهُ شَدَّ وِرَانَ وَتَعْدَمَ
رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِمَشْرِ شَدْنَ رَسُوْلِ خُدَا صَالِي اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّا هَسْتُ
كَرْدَنَ مَرْدَمَ رَأَى وَخُوْدَانِدَنَ نَازِرًا قَلْبًا ائْفْصَرَفَ قَالَ يَا بِي بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَلْتَفِتَ إِذَا كَرْتَهُ
بَسْرَ هِرْكَاهُ فَاغْرَبَ شَدْنَ رَسُوْلِ خُدَا صَالِي اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ائْرِنَ نَازِرًا وَتَوَجَّهَ شَدْنَ بَسُوِي مَرْدَمَ

فرمودند ای ابوبکر چه چیز منع کرد ترا از ثابت ماندن در جای خود وقتی که امر کردم من ترابان فقال ابوبکر
 مَا كَلَمْتَنِي ابْنُ أَبِي تَخَافَةَ اَنْ يُّصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِسُغْرٍ
 كَرِهَ ابُو بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ كَمَا بُوَدَّ هِيَ سُرَاوَارٌ مَّرْبُورَةٌ لِي قَدْ اَرَاكَ تَوَلَّيْتُ نَمَازَ رَا مَشَى رَسُوْلُ خَدَايَا
 عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَعْنِي اِمَامٌ شُوْدَ رَسُوْلُ خَدَايَا صَلِيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَاوُفًا ذُو بَضْمٍ قَافٍ وَتَخْفِيفٍ مَرْمُوْدٍ
 بَعْدَ اَنْ اَلْفَ وَبَعْدَ اَنْ فَاوْا مِ اَوْ عَثْمَانَ بِنِ عَامِرٍ سَلَامٌ اُوْرُوْدَةٌ بُوْدَ دَرَفِجٍ مَكَّةَ وَفُوْتُ شَدَّ دَرَجَاتٍ مِ
 اَرْبَعَةِ دَرَجَاتٍ عَمْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَتَعْبِيرٌ بَيْنَ طَرَفَيْنِ كَرْدَنِ اَزْبَانَةٍ تَحْقِرٌ وَاسْتِغْفَارٌ مَرْتَبَةٌ بُوْدَ وَرَجْمَةٌ
 اَشْعَارٌ بَانَسْكَ اَمْرٌ مَرَكَا بُوْدَةُ هِيَ بَرَايِ اِعْزَازِ وِي بَطْرَيْنِ لَطْفٌ وَرَمٌ تَجَاوُزُ كَرْدَ مَقْدُوْرٌ مَعْدُوْرًا اَزْجَمَةً
 نَظَرٌ كَرْدَنِ سُوِي ذَاتِ خُوْدِ زَبْرَاكَ مَقْرَضِي اَدَبِ اَسْتِ وَا مَرْفُوْقِ اَدَبِ وَا مَرْمُوْدِ اَدَبِ مَرْتَبَةٌ مِثْلِ اِيْنِ
 اَمْرٌ فَتَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَالِي رَاثَةٌ اَلْزَيْمَةُ اَلْصَفِيْقُ بَسَ فَرَمُوْدُ
 رَسُوْلِ خَدَايَا صَلِيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَرْدَمِ جَاعَتِ رَا اِحْوَالِ هِيَ مَرَاكَ دِيْدَمِ مَنِ شَمَارَاكَ بَسَا بَرَسْتَكِ
 زَوِيْدٌ وَكَلِمَةٌ مَالِي تَعْرِضُ هِيَ وَعَرَضُ مَالِكُمْ بُوْدَةُ هِيَ مَن تَابَهُ شَيْءٌ فِى صَلَاتِهِ فَلْيَسْبِحْ
 كَسِي كَرْدَنِ حَادِثِ شُوْدَ اُوْرَا جَزِيْ دَرِ نَمَازِ وِي بَسَ يَدُكَ نَسْبُ كُوِيْدُ فَاِنَّهُ اِذَا سَبَّحَ اَلْتَفَاتِ اِلَيْهِ
 زِيْرَاكَ بَرَسْتِي وَفَقِي كَرْدَنِ نَسْبُ كَفْتِ اِنْكَسَ اَلْتَفَاتِ كَرْدَةُ مِيْشُوْدُ جَانِبِ وِي وَاِنَّمَا اَلْقَصِيْقُ
 لِاَلْمَسَاءِ وَجَزَائِنِ نِيْسْتِ كَرْدَنِ دَسْتَكِ زَوْنِ بَرَايِ خَبَرِ كَرْدَنِ سُرَاوَارِ هِيَ مَرْتَبَةٌ رَا وَاِيْنِ طَرَفَيْنِ نَمَازِ كَرْدَنِ
 اِمَامِ اُوْلِ مَتَاخِرِ شُوْدَ وَفَقْتِ حَامِرُ مَنِ اِمَامِ رَا تَبِ وَا اِمَامِ رَا تَبِ مَقْدَمِ شُوْدَ وَنَمَازِ قَاسِدُ كَرْدَنِ حَادِثِ
 حَضُوْرِ بَرِنُوْرِ اَلْحَضْرَتِ صَلِيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بُوْدَ وَا كَرْنَةُ نَزْدِ حَنْفِيَّةِ نَمَازِ بَيْنِ طَرَفَيْنِ جَايِزَةٌ نِيْسْتِ وَمَطَابِقَةٌ
 صَدَقَتْ بَا تَرْجَمَهُ دَرِ قَوْلِ وِي اَنْمِ اسْتَاخِرَ ابُو بَكْرٍ هِيَ بَرْمَذُ مَسْبُ غَيْرِ حَنْفِيَّةِ دَرِ غَيْرِ حَضُوْرِ اَلْحَضْرَتِ صَلِيَ اللّٰهُ
 عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَبَرْمَذُ مَسْبُ لِحْنَفِيَّةِ نِيْزِ دَرِ اَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ زَبْرَاكَ جَايِزٌ بُوْدَةُ هِيَ ابُو بَكْرٍ صَدِيقِ اِمَامِ
 تَاخِرِ بَرَايِ اَشَارَةِ رَسُوْلِ خَدَايَا صَلِيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَلْكَثِ وِي دَرِ مَكَانِ خُوْدِ وَتَاخِرِ بَرَايِ اَدَبِ
 اَلْحَضْرَتِ صَلِيَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَاسْتِنْبَاطُ كَرْدَةُ مِيْشُوْدُ اَرْحَدِيْبِ جَوَازِ سُوَالِ رِيْسِ اَزْ نَسْبِ

و گفته است قسطلانی جمله رواستیناط و کوفیا که قسطلانی کلمه لوبرتمنی یا الکه جواب لوجند و فت و جراین
 نست که بوده آن قول آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم از جهت آنکه دیدند آنحضرت صلی الله علیه و اله
 و سلم از آن مردم استباق رجوع بسوی اوطان خود و مشعرمان است قول مالک بن حورث که کان رسول الله
 صلی الله علیه و اله وسلم حیما باب اذا زار الإمام قومًا فاتهمه این باب است بمنزله
 یعنی باب است که ترجمه آن اذ ازار الامام الی اخره است یعنی وقتیکه زیارت کنده امام اعظم یا جاری را
 این قومی را پس امامت کرد و او شارا باذن این قوم حدیثنا معاذ بن اسد قال حدثنا
 عبد الله قال اخبرنا سمر عن الزهري قال اخبرني الربيع حدثنا كرومار معاذ بن بضم
 ميم و عن معاذ بن اسد مروزي ازيل بصره كفت حدثنا كرومار عبد الله بن مبارك كفت خبره و او
 مارا سمر و امن ابن راشد است از زهري محمد بن مسلم بن مبارك بن شهاب كفت خبره و او سمر
 بن ربيع بفتح راء معاذ انصاري قال سمعت عتبان ابن مالك الانصاري كفت محمود
 بن ربيع رضي الله عنه كتابعي است شنيدم من عتبان بن مالك انصاري را قال استاذن
 النبي صلى الله عليه و اله وسلم فاذا نزلت له كفت عتبان رضي الله عنه انه صلى
 اذن خواستند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم یعنی برای در آمدن در خانه من پس
 اذن دادم آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم را برای در آمدن در خانه فقال ابن حبان ان
 اخبرني من بيتك پس در آن مدینه رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم و فرمودند که بجا دست
 میداری تو که نماز بخوانم من در اینجا خانه تو فاشدت له الی المکان الذی احدث پس اشاره
 کردم من آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم را بسوی مکانی که دوست داشتیم من نماز خواند
 و بجا فقال فقام و صفقنا خلفه ثم سلم و سلمنا پس استاذن رسول خدا صلی الله
 علیه و اله وسلم وصف بستم ما در پس آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم پس بستم دادند
 حضرت صلی الله علیه و اله وسلم از نماز به سلام دادیم ما كفت است قسطلانی که استنباط
 کرده میشود از حدیث که مالک زار اولی باب است است و امام اعظم یا نائب وی اولی است در

حیل ولایت خود از مالک پس اگر کبوی تو که امام اعظم سلطانت بر مالک پس احتیاج نبود است
 بسوی استیذان جواب داده شده است که در استیذان رعایت جانبداری است و در بعضی
 نسخ فلسفاست گفته است عینی مطابقه در قول ابن نجب ان اصلی من مبتک است باب
 اِنَّا جَعَلْنَا لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْكُمْ لِمَا يَشَاءُ مِنْهُ حِجَابًا مُبْتَكِرًا يَعْنِي اِنْ يَأْتِيكَ مِنْ شَيْءٍ فَاغْلُظْ
 جَعَلَ الْاِمَامَ اِلَى اَخِيهِ يَعْنِي فِي هَذَا اِنْ نَبِيًّا كَرِهْتَهُ اَمْ اِنْ نَبِيًّا كَرِهْتَهُ اَمْ اِنْ نَبِيًّا كَرِهْتَهُ اَمْ اِنْ نَبِيًّا كَرِهْتَهُ
 ورافعال نماز گفته است عینی که این ترجمه قطع است از حدیث مالک از احادیث باب بخار که
 خواهد آمد انشاء الله تعالی وجعل بصغره واحد نکر غایب مجهول فعل ماضی وَصَلَّى النَّبِيُّ
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضٍ الَّذِي تَوَفَّى فِيهِ بِالنَّاسِ وَهُوَ بَارِئٌ
 و نماز خواند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در مرض خود عرضی که فوت شدند در آن
 مرض بمردم یعنی امامت کردند مردم را و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نشسته
 بودند گفته است عینی پس اگر کبوی تو که ابن علقم را دخل فرستد در ترجمه پس حجت فایده
 ذکر آن میگویم من که امام بخاری اشاره میکند بان تعلق بسوی آنکه ترجمه که ان قطعه از حدیث
 عام است تقاضا میکند متابعت مقتدی مر امام را مطلقا و تحقق لائق ان را دلیل خصوص
 وان حدیث ام المؤمنین عائشه صدیقه رضی الله عنها که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 نماز خواند در مرض خود ان مرضی که وفات یافتند در ان مرض و حال آنکه آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم نشسته بودند و مرض دم در پس آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 استاده بودند و او نکر و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم ان مردم را به نشستن پس دلالت
 کرد بر دخول تخصیص در عموم قول وی اِنَّا جَعَلْنَا لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْكُمْ لِمَا يَشَاءُ مِنْهُ حِجَابًا مُبْتَكِرًا
 قَبْلَ الْاِمَامِ يَعُودُ فَيَمُوتُ بِقَدْرِ مَا رَفَعَ وَكَفَتْ اِبْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَمَا بَدَأَ وَفِي كَيْفِ
 بروز مقتدی بر خود را پیش از امام از کوچک یا سجود باز کرد و بسوی رکنی که بوده است در ان پس
 در نماز کند در ان المقدار که برداشته بود شکر بتبع الامام استتبع کتب امام را مطابقه

این تعلق با ترجمه ظاهر است و قال الحسن فممن یرکع مع الإمام رکعتان و قال یسجد علی سجدة
و گفته است حسن بصری رضی الله عنه که تابعی است در حق کسی که خوانده است سینه با امام و در رکعت
و قدرت نیافته است بر سجود برای ازیواج و مانند آن شیء الذکر فی الأخره عجاظین
کند برای رکعت دوم دو سجده را شکر یقضي الزکوة الأولى بجموده هاست و بنا کند
رکعتش اولی را بسجود آن رکعت و فممن شیء سجدة حتی قیام به دو رکعتی که فراموش
کرده است یک سجده را تا که استاد در رکعت دوم باید که از قیام باز آید و سجده کند و بداند و بوز
قیام را کالعدم گفته است عینی اگر کوی توجست و به مطالبه مروی از حسن با ترجمه میگویم
من مطالبه مروی با ترجمه از بن حشیه است که در آن مروی متابعت امام است بعد وجود
مخالفت و در بن مسأله اصحاب و شافعه میگویند که در صورت ازیواج بر پشت مردم سجده کند
و امام مالک منع میکند سجده بر پشت مردم حدثنا احمد بن یونس قال حدثنا زائدة
عن موسى بن ابی عائشة عن عبد الله بن عبد الله بن حشیه حدیثه که ما را
احمد بن یونس و نسبت وی بسوی جد ویست برای شمه وی بجد خود و نام پدر وی عبد الله
تیمی ربوعی کوفی است گفت حدیث کرد ما را زائدة بن قدامه کبری کوفی و بعضی شیخ
اخبرنا است از موسی بن ابی عائشه همدانی کوفی از عبد الله بن یونس بن عبد الله بن حشیه
و ضم عن معمر و اسکان تار مشاة فوقیه مسعود که یکی از فقها سبعة است قال دخلت
علی عائشة فقلت لها الاخذی ثوبی عن مرض رسول الله صلی الله علیه و سلم
گفت عبد الله بن عتب که تابعی است درآمد من رام المؤمنین عائشة صدیقه رضی الله عنها
پس گفتم من انرا ایا حدیث نمکنی تو پیش من از عرض رسول خدا صلی الله علیه و اله
و سلم قالت بلی نقل النبی صلی الله علیه و اله و سلم گفتم ام المؤمنین عائشة
صدیقه رضی الله عنها آری حدیث میکنم پیش تو وان نیست که گران نند رسول خدا صلی
الله علیه و اله و سلم یعنی مریض نند فقال اصلک الناس فقلنا لا یا رسول الله پس

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم ای نماز خواننده مردم نماز را پس گفتیم یا بخوانده اند مردم نماز را
ای رسول خدا بگردید نظر و نگاه حال را که او نشان انتظار میکنند شمارا سحر نمیر جباری گفتند
که این جمله مستانفد است برای بیان که یا گفته شد پس و فتح که نماز بخوانده اند پس حسب حال او نشان
ایا او نشان متفرق شده یا جمع نشده اند و گفته است یعنی جمله تسمیه وضع شده است حال بی و او
این را از جهت و تمسک دانع شده است و قرآن خود قلنا ای بطوا بعضکم لبعض عدو و قال ضعیفا
لی ما فی الخشب فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بنمید برای من آب را در تغاره است
بر بید آب را در تغاره و مخضب بکسرمه و سکون خا بر محمد و بار او فزده تغاره است قالت ففعلنا
فاغتسلت گفت ام المومنین عایشه صدیقہ رضی الله عنہا پس کردم با چیزی را که امر کرده شد و ما
بان یعنی آب در تغاره آوردیم پیش آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم پس غسل کردند آنحضرت
صلی الله علیه و آله و آنگاه لینوء فاشی علیہ پس قصد کردند رسول خدا صلی الله علیه و آله
وسلم تا بر خیزد مشقت پس بهوشی آوردند بر آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم گفته است یعنی بنو
بمثل یقوم است لفظا و معنی یعنی بضم نون و در افغان همزه در صراح گفته نور بکرانی بر جواسند
و افغان و هموسن الاضداد گفته است قطلانی که استنباط کرده میشود و از حدیث که جاریست
اشبار انبیاء زیرا که این مرضی است از امراض بخلاف جنون زیرا که ان نقصان است و در بعضی نسخ
نم فیه است ثم افاق فقال اصلى الناس بستره بوش آمدند رسول خدا صلی الله علیه
و آله وسلم پس فرمودند ای نماز خواننده مردم قلنا لا هم ینظرونک گفته ما و جواب بخواننده
مردم نماز را او نشان انتظار میکنند شمارا قال ضعیفا لی ما فی الخشب فرمودند آنحضرت صلی
علیه و آله وسلم بنمید برای من آب را در تغاره قالت ففعلنا ففعلنا ففعلنا ففعلنا ففعلنا
بعد بقدر رضی الله عنہا پس شنید آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم پس غسل کردند ثم ذهب
لینوء فاشی ساید بستر قصد کردند که بر خیزد پس بهوش شدند ثم افاق فقال اصلى الناس
بستر بوش آمدند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم پس فرمودند ای نماز مردم قلنا لا هم

ينتظر ونك يا رسول الله كفتيم ما نخوانده اند مردم نماز را و خداوند شکر میکند شمارای سوا خدا
 وَ النَّاسُ عُلُوقٌ فِي الْمَسْجِدِ يَنْظُرُونَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَالُ الْكَرْمِ مَرْدَمِ
 مجتمع نشسته اند بنظر میکنند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را اعتدال و العشاء الاخرة برای
 نماز عشاء آخره احترامت از نماز مغرب زیرا که نماز مغرب را هم خشم میکند تا سئل النبي
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بَسْرُ فَسَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 كَسَى رَابِعِي أَبِي بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِأَنَّ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ بَيْنَ مَجَارِدِ نَمَازِ الْكَرْمِ مَرْدَمِ
 كند مردم را فاتاه الرسول فقال ان رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم يا أمرك
 ان تصلي بالناس پس آمد پیش ابی بکر صدیق رضی الله عنه ان فرستاده انحضرت صلی
 الله علیه و آله و سلم پس گفت ان رسول که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم امر میکند
 ترا بانکه نماز بخوانی بمردم و امامت کنی تو مردم را فقال ابو بکر و كان رجلا رقيقا يا عمر
 صل بالناس پس گفت ابو بکر صدیق رضی الله عنه و حال آنکه بود دست مروی نرم دل مرعوضی
 عنه را ای عمر نماز بخوان بمردم و امامت کن مردم را لذت ابو بکر صدیق رضی الله عنه عمر بن الخطاب
 برای تواضع یا برای آنکه دانسته بود که بین او برای امامت فقال له لم تانت اسق بذلك
 پس گفت او را عمر رضی الله عنه تو سزاوارتری از من بان امامت برای فضیلت و برای امر
 رسول صلی الله علیه و آله و سلم ترا و صلی ابو بکر تلك الايام پس نماز خواند ابو بکر صدیق رضی الله
 عنه در آن روزها که مریض بودند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در آن یعنی امامت کرد ابو بکر صدیق
 رضی الله عنه در آن روزها مردم شکر ان النبي صلى الله عليه وآله وسلم و عبد من نفسه خفد
 بستر بدستی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم یافتند از دانست سبلی را یعنی قلنته مضر را
 فخرج بين رجلين احدهما العباس لصلوة الظهر بس را رسول خدا صلی الله علیه
 و آله و سلم در میان دو مرتبه تکبیر کنند بران دو یکی از آن دو حضرت عباس عم آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم بود برای نماز ظهر و ابو بکر و صلی بالناس و حال آنکه ابو بکر صدیق رضی الله عنه

ناز میخواند بر دم و امامت میکرد مردم را فلما و اذ ابو بکر ذهاب لیتاخر پس هرگاه دید آنحضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم را ابو بکر صدیق رضی الله عنه قصد کرد تا پس او و در صف داخل شود
 فَأَوْحَى إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِأَنْ لَا يَتَأَخَّرَ بِسِوَاكَ إِشَارَةً كَرِهَتْهُ سُبُوهُ إِلَى رَسُولِ
 خُذْ صَاحِبِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِأَنْدِكَ بِسِوَاكَ زُوْدُ وَجَبَّاهُ خُودِ مَقْرَمًا قَالَ أَجْلِسَانِي إِلَى جَنْبِهِ
 فَرَمَوْهُ نَدْرَسُولِ خُذْ صَاحِبِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِأَنْدِكَ بِسِوَاكَ زُوْدُ وَجَبَّاهُ خُودِ مَقْرَمًا قَالَ أَجْلِسَانِي إِلَى جَنْبِهِ
 فَأَجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ بِسِوَاكَ نَدْرَانِ بِرُودِ وَوَدَّ الْخَضْرَاءُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 وَرَبِّهُ أَبِي بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ فَعَلَّ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي وَهُوَ يَأْتِي بِصَلَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَفْتُ عَجِيدُ اللَّهِ بِسِوَاكَ شَرِيعُ كَرِ وَابُو بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَمَا مِجْمُودِ
 وَحَالِ الْاِقْدَامِ مِكَرُ وَبِنَا زُرَسُولِ خُذْ صَاحِبِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ يَا تَمُونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ
 وَرُودِ اِقْدَامِ مِكَرُ وَبِنَا زُرَسُولِ أَبِي بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَدَرِ بَعْضِي شَيْخِ عِلْمِ يَا تَمُونَ نِيسَتِ وَالتَّجِي
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ وَحَالِ الْاِقْدَامِ مِكَرُ وَبِنَا زُرَسُولِ خُذْ صَاحِبِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَشْتِ اَنْدِ
 قَالَ عَجِيدُ اللَّهِ فَدَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ كَفْتُ عَجِيدُ اللَّهِ بِسِوَاكَ دَرَامِ مِنْ رَجَبِ اللَّهِ
 ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَتْ لَهُ لَا أَعْرِضُ عَلَيْكَ مَا حَدَّثْتَنِي بِعَافِيَةِ عَنْ رَضِيَ
 رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِسِوَاكَ كَفْتُمِنْ مَرَانِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَأَى بَيَانِ كَفْتُمِنْ
 بِسِوَاكَ تَوْجِزِي رَا كَهْدِثُ كَرُودِ هِيتِ مَرَامِ الْمَوْتَمِنِ عَافِيَةِ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا اِزْ عَرَضِ رَسُولِ
 خُذْ صَاحِبِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ هَاتِ فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ حَدِيثَهَا كَفْتُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ
 اللَّهُ عَنْهُمَا بِيَا بِسِوَاكَ عَرَضُ كَرُودِ مِنْ بَرَانِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَدِيثُ اَنْ عَافِيَةِ صَدِيقِ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَدِيثُ كَرُودِ اَنْ كَرُودِ مِثْلُ شَيْءٍ اَخِيْرًا اَنْدِ قَالَ بِسِوَاكَ اَنْدِ رُكْرُودِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
 عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا اِزْ اَنْ حَدِيثِ اَنْدِ حِزْرِ اِسْوَايِ اَنْدِ بَدْرِ سِتِي شَانِ اَنْدِ كَفْتُ اَسْمَتْ لَكَ
 الرَّجُلَ الَّذِي كَانَ مَعَ الْعَبَّاسِ اَيَا نَامِيْدِ عَافِيَةِ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا بِسِوَاكَ تَوَانِ مَرْدِي رَا كَهْدِثُ
 بِاِعْبَاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ اَنْدِ قَالَ هُوَ عَجِيدُ كَفْتُمِنْ مَرَانِ كَرُودِ هِيتِ عَافِيَةِ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

نام آن مرد را گفت عبد الله بن عباس رضی الله عنهما آن مرد دیگر علی بود رضی الله عنه گفته است که مانی
 منوم شد از خدیف استجاب غسل برای انعام مطابقه انجیث با ترجمه در کلمه وهو با تم بصاوه البنی
 عبد الله بن يوسف قال اخبرنا ما لک عن هشام بن عروة عن ابیه عن
 عائشة أم المؤمنین رضی الله عنها حدیث که در باره عبد الله بن يوسف یعنی گفت خبر داد ما را
 امام مالک از هشام بن عروة از پدر خود عروة بن زبیر از عائشه صدیقه رضی الله عنها که ام المؤمنین است
 انکما قالت صلی رسول الله صلی الله علیه واله وسلم فی بیته وهو شاک کبره
 قصه ایست که گفت آن عایشه صدیقه رضی الله عنها نماز خواند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم
 در خانه خود و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه واله وسلم در ایض بودند و شاک تخفیف کاف است
 بطریق قاضی فصلی جالساً و صلی و راءه قوم قیاماً بس نماز خواند رسول خدا صلی
 الله علیه واله وسلم در آن حالتی که نشسته بودند و شروع کردند مردم نماز را و بس آنحضرت
 صلی الله علیه واله وسلم در آن حالتی استاده بودند فاشار الیه من ان اجلسوا بس نشاء
 کردند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم بسوی آن قوم باینکه بشینید فلما انصرف قال
 انما جعل الایام لیؤتمر به بس هر گاه که فاتح شدند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم
 از نماز متوجه شدند جانب قوم فرمودند جز این نیست که گردانیده بشده است امام و وضع کرده
 شده است برای آنکه اقتدا کرده شود بوی و جمعیت کرده شود یعنی مقتدی می باید که تابع امام
 باشد و هر فعل را از افعال نماز بعد از شروع نماید مگر تکبیر حمده و سلام که در آن معینت قایلند و باید
 مقتدی افعال مثل افعال امام فاذا رکع فاركعوا و اذا رفع فارفعوا بس و فنی که رکوع
 کند امام شما هم رکوع کنید و وقتی که برود امام سر خود را از رکوع بس برود شما سر خود را از رکوع
 و اذا قال سمع الله لیل حمده فقولوا ربنا لک الحمد و وقتی که گفت امام سمع الله من حمده
 بس بگوئید شما ربنا لک الحمد و اذا صلی جالساً فصلوا جلیوساً و وقتی که نماز خواند امام نشسته
 بس بخوانید شما نماز نشسته بس اگر کوی بیت و جمع در میان حدیث سابق که در آن حوازا فذلک امام

آن عبد الله بن زید خطمی در روایت کوفت در سخن خود که حدیثی البراهمت و ضمیر موعاید نیست بسوی ما
 زیرا که صحابه عدول اند محتاج نیستند بسوی تعبد و موعاید کذب قول یکی بن معین است و آن
 منی است بر قول وی ان عبد الله بن زید غیر صحابی یا ضمیر موعاید بسوی براب باشد و مثل این قول
 موجب نیست نعت را در راوی جز این نیست که موجب است حفت صدق را برای وی قال
 كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ إِذْ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ مِنْ حَمْدِهِ كَلِمَةً انْشَرَفَ رِضَى اللَّهِ كَصِحَابِي
 بوده اند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم وقتی که میگفتند سمع الله من حمده لم یحزن أحد
 بِمَنَظَرِهِ مَالٌ نَمِيكَ وَكَمْ نَمِيكَ وَنَمِيكَ بِمَنْ يَزِيدُ بِمَنْ يَزِيدُ بِمَنْ يَزِيدُ بِمَنْ يَزِيدُ بِمَنْ يَزِيدُ بِمَنْ يَزِيدُ بِمَنْ يَزِيدُ بِمَنْ يَزِيدُ
 و ضمیر آن است کلمه میشود و حثت العود و حثت اذا عطفته حتى يقع النبي صلی الله علیه
 و اله و اله و سلم ساجد آنکه واقع میشوند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم در آن حالتی که
 ساجد بودند نشسته نفع سجود البعد استرمی اقامیم ما سجده کنند بعد رفتن اکبر صلی الله
 علیه و اله و سلم در سجده مطابق حدیث با ترجمه ظاهر است حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَفِيَانُ
 عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ حَوْثُ حَدِيثُ كَرِيمٍ أَبُو نَعِيمٍ وَأَنْ فَضْلُ بْنُ دَكَيْنٍ هَذَا حَدِيثُ كَرِيمٍ
 ما را سفیان ثوری از ابی اسحاق سبیعی مانند آن حدیث مذکور و در بعضی نسخ از حدیث ما نحوه
 نعت باب — انهم من رفع رأسه قبل الامام بابست در میان کناه کسی که رود
 سر خود را پیش از برودن از سجده حدیثنا حجاج بن یسهم قال حَدَّثَنَا
 شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ حَدِيثُ كَرِيمٍ حجاج بن یسهم اگنت حدیث کرم ما را شعبه بن حجاج
 از محمد بن زید و قال سمعت ابا هريرة عن النبي صلی الله علیه و اله و سلم كفت محمد بن
 زیاد شنیدم من ابهریره را از رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم قال اما یحیی او الایحیی
 احدکم اذا رفع رأسه قبل الامام ان تجعل الله رأسه و اس حماره که نمودند رسول خدا
 صلی الله علیه و اله و سلم با بنترسد یکی از شما وقتی که بر میدارد سر خود را از سجده پیش از امام
 خود از سکه بگرداند خدا متعالی سر او را مثل سر خود را روی رانند است که الایحیی و نمودند اما یحیی

اَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَةً كَصُورَةِ سِحْرٍ يَأْكُرُ وَانَّهُ لَعَالِي صُورَةٌ اَوْ اَمْتَلِ صُورَةَ خِرْوَكٍ اَوْ دَرَجَانِ
 برای سگ را و پشت و گردن سر او سر حمار حقیقت است و بعضی گفته اند سحر است از بلاوة و جمیع کتب است
 صاحب خبر جاری و عید مذکور بخشیه دالت نمکند بر وقوع آن بلکه در صحفای برای وقوع آن دالت
 میکند پس وارد نمیشود اینکه اگر اراده کرده باشد پس تحول بسوی سحر حقیقت پس لازم می آید مسمت
 مروه و اثر اراده کرده شده است بلاوة و جمیع پس آن حاصل است آنکسی را که کرده است این کار زیرا که نفی
 که امام برای افند کردن است پس وقتی که حاصل شده باشد و عهد بخشیه آن چه معنی در دما و مودا که بار است
 که باشد معنوا این امت خشف و مسیح عام نه خاص **باب اِمَامَةِ الْعَبِيدِ وَالْمَوْلَى** بابت
 و بیان جواز امامت بنده و ازاد کرده شده و در بعضی نسخ موالی بصیغه جمع است و مولى بجمع معنی است
 مناسب اینجا بعد معنی خشیق است و کانت عایشة یؤتمنها عبداً هَذَا كَوْنٌ مِنَ الْمُسْتَحْفِ وَ بَدَأَ
 عایشة صدیق رفیق الله عزه را که امامت میکرد او را بنده وی ذکوان نام در آن حالنی که خواند قرآن را
 از روی مصحف دیده گفته است عینی فراه از مصحف در نماز مفید است آن را نزد امام اعظم زیرا که آن
 عمل کثرت و نزد ابی یوسف و محمد بن حنفی الله تعالی جایز است زیرا که نظر در مصحف عبادت است لیکن
 مکروه است زیرا که در آن تشبیه باطل کتابت درین حالت و بهین قابل است شافعی و احمد و امامت
 بنده نزد امام ابی حنیفه مکروه است برای مشغول بودن وی بحکمت مولای خود و نیافتن اطلاع بر احکام نماز
وَوَلَدِ الْبَغِيِّ وَالْاَعْرَابِيِّ وَالغُلَامِ الَّذِي لَمْ يَحْتَسِبْهُ در بیان امامت ولده زن زانیه و شخص باو
 نشین و کودکی که بالغ نشده است و بغی بفتح با موصود و کسر غین مجرمه و تشدید با منشاء تشبیه معنی زانیه
 و سبب آنکه گفته شده است ولد او را بسوی از بر او نسبت او از پدرش گرفتار و صحت امامت وی بر آن
 است که بروی کنایه والدین وی نیست لیکن مکروه است امامت او نزد احنیفه رحمه الله زیرا که
 کرده میشود و جایز و هشتم است امام ابو حنیفه امامت اعرابی را باکر است برای غلبه جهل بروی
 و الغلام بجر عطف است بر ما قبل خود و ظاهر وی مطلق است مشاغل است بر اهل حق و غشاد را لکن خارج است
 از آن کسی که نسبت صاحب سن تمیز بدلیل دیگر پس معلوم میشود که امام بخاری جایز میدارد امامت

غلام میزد و سگن است در پیش شافعی و مذمب بحنفی عدم جواز است در امامت نماز فرض و بهین قایل است
 احمد و اسحاق و در امامت نقل از احناف دو روایت است لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
يَوْمَئِذٍ أَقْرَأَهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ برای قول رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم امامت بکند مردم
 قاری ترن او شان در کتاب خدا متعالی را یعنی امامت کند کسی که قرآن درست و صحیح تر بخواند و این
 انفس است برای جواز امامت جمیع اصناف مذکوره زیرا که این قول آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 شامل است همه اصناف مذکوره را زیرا که ملاک امر امامت راقوت است پس هر که اقرب باشد امامت
 کند اگر چه کمی ازین اصناف باشد وَلَا يَمْنَعُ الْعَبْدُ مِنَ الْجَمَاعَةِ بَغْيَ عِلَّةٍ و منع کرده میشود بندگان
 از حضور در جماعت بغير ضرورت سیدوی زیرا که حق الله مقدم است بر حق العبد و وارد شده است
 و عید شدید ترک حضور جماعت و این قول از کلام امام بخاری است معطوف است بر ترجمه
از تلمذ حدیث معلق حدیث ابراهیم بن لئذ قال حدثنا انس بن عیاض عن
سید الله عن نافع عن عبد الله بن عمر حدیث کرد ما را ابراهیم بن منذر گفت حد
 کرد انس بن عیاض بکسر عین مملد از عصبیه عمری بضم عن مملد در هر دو از نافع معلق
 عبد الله بن عمر از عبد الله بن عمر بن الخطاب رضی الله عنهم قال لما قدم المهاجرون
 الا و لوتة العيصية موضع بقباء گفت عبد الله بن عمر رضی الله عنه که صحابی است هرگاه
 آمدند مهاجران که سابق از آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بجزیره کرده بود دیدند طیب در عصبه
 بضم عین مملد و سکون صاد مملد و بفتح اول نزر و بت است و ان منصوبت بنابر
 خرفیه و کلمه موضع مرفوع است بنابر آنکه خبر مبتدا محذوفت و منصوبت بنابر بدلیت
از العصبه و کلمه قبا ممدود و مقصور هر دو رویت است قبل مقدم النبي صلی الله علیه
 و آله وسلم كان يومئذ سالم مولى ابي حذيفة بنش از آمدن رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 علیه و آله وسلم در مدینه بود که امامت میکرد و مهاجران را سالم معتنی انی خلیفته و امام ایشان
 بن شیبه بن ربعه است گفته است قطلانی یعنی پیش از آنکه از او کرده شود و كان اکثرهم

Marfat.com

قَدْ لَنَا وَبُودِهِتِ انْ سَلَمِ الْكُثْرِ اَوْشَانِ رِزْوِي فِرَانِ بَعْنِي اَزْ وَاكْبَرِ مَاجَانِ كِهْ دِرِ اِنِ مَوْخِجِ رُزْوِلِ
 قِرَانِ زِيَادِهْ يَادِ دَلَنَفِ وَ دِرِ اِنِ رِفَانِ كَسِي كِهْ زِيَادِهْ دِرِ اِنِ كَسِي كِهْ يَادِ قِرَانِ يَادِ مِيْدَنَهْ اَوْ رِ اَوَارِزِي
 بُوْدِ بَا مَامَتِ كَفْتِهْ هَسْتِ كِرْمَانِي بُوْدِهْ هَسْتِ سَلَمِ اَزْ اِبِلِ فَا رَسِ وَ اَزْ فَضْلَايِ مَوَالِي وَ اَزْ خِيَارِ صَحَابِهْ وَ
 مَعْدِ وَ دِهْتِ دِرِ مَاجِرِي نَزِيْرَا كِهْ بَجْرَهْ كَرْدِهْ بُوْدِ سَبْوِي مِيْدِنَهْ مَشَسِ اَزْ رَسُوْلِ خِدَا صِلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَ شَمَارِ كَرْدِهْ مِيْشُوْ وَ اَزْ اَنْصَارِ زِيْرَا كِهْ مَعْتَقِدِيْ اِعْرَاةَ اَنْصَارِيَهْ بُوْدِ وَ اَزْ قِرَانِ زِيْرَا كِهْ اَنْفَرْتِ صَالِي
 عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَمِ فَرْمُوْدَنْدِهْ كِهْ بَكْرِيَهْ قِرَانِ رَا اَزْ جِهَارِ كَسِ سَلَمِ مَوْلِي اَبِي حَذِيْفَهْ اَلِي اَخْرَهْ وَ مَطَابَقَهْ
 حَدِيْثِ بَا تَرْجَمِهْ اَرْحَمَهْ اَمَامَتِ سَلَمِ مَوْلِي اَبِي حَذِيْفَهْ هَسْتِ حَدِيْثِ اَبِي بَشَّارٍ قَالَ سَدَّثَنَا
 شُعْبَةُ قَالَ سَدَّثَنَا اَبُو النَّيْجِ حَدِيْثٌ كَرْدِمَارِ مُحَمَّدِ بْنِ اَبِي بَرْزَيْجٍ بَارِ مَوْجِدِ كُنْتُ حَدِيْثٌ كَرْدِ
 مَارِ اَبِي بِنِ سَعِيْدِ قَطَانَ كُنْتُ حَدِيْثٌ كَرْدِمَارِ اَشْعَبَةَ كُنْتُ حَدِيْثٌ كَرْدِمَارِ اَبِي النَّيْجِ بِنِ مَارِ اَشْعَبَةَ
 فَوْقِهْ وَ نَشَدِيَهْ اَمْثَلَهْ تَحْتِهْ وَ اَخْرَانِ جَاهِلِيَهْ عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَ سَلَمِ اَزْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ اَزْ رَسُوْلِ خِدَا صِلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَمِ قَالَ اَسْمَعُوا وَ اطِيعُوا
 وَ اِنْ اَسْتَعْلَجَ حَبَشِيٌّ كَانَ رَأْسُهُ زَيْبَةً فَرْمُوْدَنْدِ رَسُوْلِ خِدَا صِلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَمِ بَشْنُوْبِدِ
 وَ قَبُوْلِ كُنِيْدِ وَ اطَاعَتِ كُنِيْدِ اَمْرِ مَعْرُوْفِ رَا وَ اَكْرَهْ عَامِلِ كَرْدِهْ شَدِهْ اَشْدِيَا كِ بِنْدِهْ حَبَشِيٌّ حَقِيْرٌ كُوِيَا كِهْ
 سَرُوِي دِرِ خُوْرُوِي وَ سِيَا بِي مِثْلِ دَانِهْ اَنْكُوْرِ خَشَا كِهْ هَسْتِ بَعْنِي اَمْرِ مَعْرُوْفِ اَكْرَهْ سَرُوِي حَبَشِيٌّ حَقِيْرٌ
 بَا شَدِ قَبُوْلِ بَا يَدِ كَرْدِمَارِ اَوْرَا كَفْتِهْ هَسْتِ عِيْنِي دِرِ مَحْدِيْفِ دَلِيْلِ هَسْتِ بَرَحْمَتِ اَمَامَتِ بِنْدِهْ زِيْرَا كِهْ
 وَ فَنِي كِهْ اَوْرَا كَرْدِهْ شَدِ با طَاعَتِ وَ يِ هَسْتِ بَحْسَقِ اَمْرِ كَرْدِهْ شَدِ نَجَا زِ دِرِ اَبَسِ وَ يِ وَ هَسْتِ مَطَابَقَهْ
 حَدِيْثِ بَا تَرْجَمِهْ وَ كَفْتِهْ هَسْتِ اَبِنِ جُوْزِي اَبِنِ اَمْرِ دَرِ اَمْرِ اَوْ عَمَالِ هَسْتِ نَزْدِيَهْ وَ مَطْلَبِنَا زِيْرَا كِهْ خِلَاوْفَتِ دِرِ اَبَسِ
 دَخْلِ هَسْتِ دِرِ اِنِ غَيْرِ اَوْشَانِ رَا كَفْتِهْ هَسْتِ كِرْمَانِي اَكْرُوِي تَوْ جَكُوْنَهْ بَا شَدِ بِنْدِهْ وَ اَلِي وَ اَلَا اَكْرُوِي
 وَ اَبَسْتِ حَرِيَهْ هَسْتِ مِيكُوْمِ مَنِ بَا يَنْكِهْ وَ اَلِي كَرْدِمَارِ اَوْ رَا بَعْضِ اَمْرِ وَ نَزْدِيَهْ هَسْتِ اَبَسْتِ كِهْ اَطَاعَتِ
 كَرْدِهْ شُوْدِ مَتَعَدَّبُ مَا دَامَ كِهْ قَايِمِ مِيكُنْدِهْ جَمْعِ وَ جَمَاعَتِ وَ عِيْدِ وَ جَمَاوَرَا بَا سَبِ اِذَا الْعَمْرُ يَتَرْتَرُ
 اَبَا مَامٍ وَ اَكْثَرُ مَنِ خَلْفَهْ اِبْنِ بَابِ بَتُوْنِ هَسْتِ بَعْنِي اَبِنِ هَسْتِ كِهْ تَرْجَمِهْ اَنْ اَوْ اَلْمِ يَمِيْ هَسْتِ بَعْنِي

وقتی که تمام کنند نماز را اولرکان آن درست بجا نبارد و تمام کند کسی که در پس امام است تفصیر امام ضرر نمکند
مقتدیان را نزد شافعی و احمد و مالکیه و نزد امام ابوحنیفه نماز امام متضمن است نماز مقتدیان را از روی محبت
و فساد و در بعضی نسخ اتم بغیر او است بر نسخ او و جواز اذا محذوف است که لایضه است و بر نسخ
که و او نیست همین اتم جز است حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مَرْوَانَ
أَبَا شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ
عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارَ أَوْضِلَ بْنِ سَهْلٍ بَغْدَادِيٍّ مَعْرُوفٍ بِإِعْرَاجِ
مُتَوَفَى بَغْدَادٍ رَوْزٍ وَشَجَبَةَ مَسْتٍ وَبَعَثَ مَهْ صَفْرَ سَنَةِ دُوصَدٍ وَبِحَاجَةِ وَبِحِمْشٍ مِنْ إِمَامِ نَجَّارِيٍّ كَيْسَانَ كُنِيَ
حَدِيثُهُ كَرْدَمَارَ حَسَنٍ بَفَيْحٍ حَارِ مَهْلَةٍ بِنِ مَوْسَى أَشْشَيْبِ بَفَيْحٍ مَمْرَةٍ وَسَكُونِ شَبْنِ بَحْرَةَ وَفَيْحٍ بَارِ
مَشَاةٍ نَخْبَةَ وَبَارِ مَوْجِدَةٍ كُوْفِيٍّ كَسَاكِنِ سَنَدٍ وَبَزْزِ وَوَسَلِ إِيَّاهُ خِرَاسَانَ فَاضِيٍّ مَمَّصٍ وَمَوْصِلِ
وَطَبْرِ سَمَانَ بُوْدِ كُنِيَ حَدِيثُهُ كَرْدَمَارَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ مَعْتَقِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍازِ
زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ مَعْتَقِ عَمْرِ بْنِ الْخَطَّابِ أَوْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ بَفَيْحٍ مَامَسَاهُ نَخْبَةَ وَكُحْفِ بْنِ مَعْمَرِ بْنِ
أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ مَبْمُونَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا إِيَّاهُ بَرِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَمَا بَيَّنَّتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُصَلُّونَ لَكُمْ فَإِنْ أَصَابُوا فَلَكُمْ كَمَا بَدَرْتُمْ
رَسُولَ خَدَّاصِلِيٍّ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَرَمَوْا نَدَّكَ نَمَازٌ مِيخُونُ نَدَّ أَمَامَانَ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ أَوْ بِصَوَابِ
سَيِّدِنَا دَرَارِكَانَ وَشَرَّادِيٍّ وَسَنَنِ إِيَّاهُ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ نَوَاجِبِ نَمَازِ شَمَائِسٍ وَأَنَّ الْخَطَّابَةَ لَكُمْ وَ
عَلَيْكُمْ وَكَرَّخَطَاكَ رَدَّ أَمَامَانَ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ
خَدَّاصِلِيٍّ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ
وَجَزِيٍّ كَمَا سَرَّ أَوْ رَأَيْتُ كَمَا كَرَدَهُ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ
وَوَجْهٍ مَطَابِقَةٍ حَدِيثُهُ بِأَنَّ رَجْمَهُ رَأْيِ إِيَّاهُ نَدَّ نَدَّ بَرَّ وَجْهِيٍّ كَمَا نَقَرَّ بِرَدِّ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ
مَطَابِقَةٍ إِيَّاهُ حَدِيثُهُ بِرَجْمِهِ إِيَّاهُ حَيْثُ كَمَا إِيَّاهُ وَقْتِيٍّ كَمَا نَدَّ رَكَانَ نَمَازِ رَأْيِ شَمَائِسٍ أَوْ بِرَأْيِ شَمَائِسٍ
إِيَّاهُ مَقْدِيٍّ جَزِيٍّ إِيَّاهُ أَنْ وَغَيْرَ بَابِ إِيَّاهُ الْمَقْتُولِ وَالتَّبَعِ إِيَّاهُ بَابِ إِيَّاهُ

حکم امامت کسی است که در فتنه انداخته شده است و در بیان حکم امامت کسی که مرتکب امری است که آن مخالف کتاب و سنت و اجماع است و آن را از خود بحکم نفس نوپیدا کرده و مبتدع صاحب بدعت است و آن امر نوپیدا کرده شده است گفته است عینی یعنی مفتون شده باشد بر فتن مال و عقل پس مفتون مفضل است همچنین تفسیر کرده کرمانی و بعضی گفته اند که مفتون کسی است که داخل شده است در فتنه بسبب خروج کردن بر امام میگویم من که این تفسیر مناسب است فاش را نه مفتون را مکتوم من بلکه مناسبی بگوید که نوپیدا از عینی از امامت علی رضی الله عنه در وقت محصور بودن عثمان رضی الله عنه که علی رضی الله عنه بگدام وجه امام فتنه باشد آنست که گفته شد که امام مفتون کسی است که واقع است امامت او در وقت فتنه وَقَالَ الْحَسَنُ بِصَلِّ وَعَلَيْهِ بِدَعْتُهُ و گفته است حسن بصری رضی الله عنه وقتی که بر سیده شد از نماز پس مبتدع نماز بخوان در پس امام مبتدع و بر آن امام است گناه و عذاب بدعت وی وَقَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا الرَّهْزِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَدِيٍّ بْنِ الْخِيَارِ و گفت امام بخاری خبر داد ما را محمد بن یونس قربانی حدیث کرد ما را اوزاعی و نام او عبد الرحمن بن عمرو است گفت حدیث کرد ما را زهری که آن ابن شهاب است از حمید بن عمار مملد و فتح میم بن عبد الرحمن بن عوف از عبید الله تصفیر بن عدی بفتح عین مملد و کسر وال مملد و تشدید یا مشتاة تحتیه بن خیار بکسر خا مبعوم و فتح یا مشتاة تحتیه و بر مملد رضی الله عنه که تابعی است أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ وَهُوَ مُخْضُوذٌ که بدرستی شان اینست که داخل شد آن عبید الله بر عثمان بن عفان رضی الله عنه و حال آنکه آن عثمان رضی الله عنه مجبوس بود در در و جمله و هو محصور حالیه است فَقَالَ إِنَّكَ إِمَامٌ حَامِدٌ پس گفت عثمان رضی الله عنه را بدرستی تو امام تمام مردم هستی وَنَزَلَ بِكَ أَتْرَبِي وَيُصَلِّي لَنَا إِمَامٌ فَتَنَّا و تخریج آنرا شد است بتوجهی که می بینی از خلیس و خروج اهل بغی بر تو و در بعضی نسخ مازی است بصفه متکلم مع الغیر و امامت مکنند ما را امام فتنه و شمار میکنیم ما آن را حرج و ضیق و میترسیم ما که فتنه با ضامه است و مراد از آن رئیس است و آن عبد الرحمن بن عدیس بگری بود یکی از سرداران مصریان که محاصره کرده

بودند عثمان رضی اللہ عنہ را و همان بود که آورد عثمان رضی اللہ عنہ اہل مصر را کفہ است ابن را ابن مضباح
 و کفہ است ابن جوزی کہ آن کناتہ بن بشر بود ہست کی از سرداران او شان نیز کذا فی العینی و در فتح الباق
 کفہ ہمان مراد ہست اینجا کذا فی القسطانی کفہ است عینی بودہ اند آن مصریان ہر گاہ کہ هجوم کردند بر دینہ
 بود ہست عثمان رضی اللہ عنہ کہ برون می آمد و امامت میکرد و یکماہ پسترا آمد یک روزی بس بسنگ
 زدند اورا تا کہ افتاد بر منبر و توانست نماز خواند در آن روز پس امامت کرد مردہ را ابو امامہ بن سہل
 بن حنیف پس منع کردند ابو امامہ را از امامت پس امامت کرد او شان را عبد الرحمن بن عبد بس کبار
 و ابن بشر کبار و دیگر پس باقی ماندند ہر دو بر بہن طریق دو روز پس اگر کسی نو کہ امامت کرد او
 ابو امامہ بن سہل بن حنیف و علی بن ابی طالب و ابو ایوب انصاری و طلحہ بن عبد اللہ پس حکونہ
 کفہ شود در حق ایشان امام فتنہ میگویم من فتنہ مراد از امام فتنہ سح کی از ایشان دلالت میکند
 برین تفسیر داودی امام فتنہ را بقول وی ای فی وقت فتنہ و ذکر کردہ شدہ است ثبوت امامت
 ابی امامہ و امامت علی رضی اللہ عنہ در نماز عبید و اختلاف کردہ شدہ است در امامت در غیر نماز عبید
فَقَالَ لِلصَّلَاةِ أَحْسَنُ مَا يَعْمَلُ النَّاسُ پس گفت عثمان رضی اللہ عنہ نماز نیک ترین چیز است
 کہ عمل میکنند مردم فَإِذَا أَحْسَنَ النَّاسُ فَأَحْسِنَ مَعَهُمْ پس وقتی کہ عمل نیک کنند مردم پس
 عمل نیک کنید شما نیز با او شان پس ضرر نمیکند ترا بدون آن امام مغنون بخروج بر امام عامہ فَإِذَا السَّاءُ
فَأَجْتَنِبْ إِسَاءَتَهُمْ پس وقتی کہ بدی کنند و عمل بد و در وقوع آزند پس کنارہ گیر از بدی او
 از قول و فعل و اعتقاد وَقَالَ الزُّبَيْدِيُّ قَالَ الزُّهْرِيُّ و کفہ است زبیدی بضم زاء جمع و فتح بار
 موحدہ منسوب بسوی زبید و ان نام قبیلہ است و نام وی محمد بن ولید ہست لا تزی ان یصلی خلف
 الخنث جاز نمیدانیم ما نماز خواندن پس شخصی کہ خود را زنان مشابہ میکرد و اند در افعال و اقوال و خنث
 برد و قسم است کی خلق است کہ در اعضا وی تکرر و زمی است مثل زنان پس اورا کناسی نیست و قسم
 انکہ دانستہ با اختیار خود چنان میسازد و ہمین است مراد اینجا و لازمی بصیغہ متکلم مع الغیر است و ان
 یصلی بضم یاء مشابہ بصیغہ مضارع مجہول و لفظ خنث بفتح نون مشہور است و کسر آن اوضح است

بروا حدیثنا سلیمان بن حرب قال حدیثنا شعبه عن الحكم قال سمعت سعید بن
 جبیر عن ابن عباس حدیث کرد ما سلیمان ابن حرب قاضی مکه گفت حدیث کرد ما شعبه
 بن حجاج از حکم بن نافع گفت شنیدم من سعید بن جبیر از ابن عباس رضی الله عنهما که صحابی است
 قال بت فی بیت خالتي میمونه فصلی رسول الله صلی الله علیه و الله وسلم
 العشاء گفت عبد الله بن عباس رضی الله عنهما شب کردم در خانه خود که ام المومنین میمونه
 رضی الله عنهما است پس خوانند رسول خدا صلی الله علیه و الله وسلم نماز عشاء در مسجد ششم
 جاء فصلی أربع رکعات پسر آندند رسول خدا صلی الله علیه و الله وسلم از مسجد در خانه
 ام المومنین میمونه رضی الله عنهما پس خوانند چهار رکعت نماز نفل و احتمال است که دو
 رکعت سنت عشاء باشد و دو رکعت نفل باشد بعد از داخل شدن در خانه او ششم تمام
 ثم قال فرجئت ففتمت عن یساره بستر خواب کردند آنحضرت صلی الله علیه
 و الله وسلم برخواستند از خواب و وضو کردند برای حدیثی که معلوم آنحضرت صلی الله
 علیه و الله وسلم شد باشد بغیر نوم که آن ناقص نبود و رحی آنحضرت صلی الله علیه و الله وسلم
 پس شروع کردند در نماز پس آدم من از مکان خود نزدیک آنحضرت صلی الله علیه و الله
 وسلم پس ایستادم در جانب چپ آنحضرت صلی الله علیه و الله وسلم فجعلتني عن يمينه
 پس گردانیدند آنحضرت صلی الله علیه و الله وسلم را در جانب راست خود و حال آنکه خود
 در نماز بودند و لفظ عن اینجا بمعنی جانب طرف است ای جانب یساره و جانب میسره
 فصلی خمس رکعات ثم صلی رکعتین پس خوانند رسول خدا صلی الله علیه و الله
 وسلم پنج رکعت نماز یعنی وتر پسر خوانند دو رکعت نماز یعنی سنت فجر ششم تمام
 حتی سمعت غطيظه او قال خطيظه ثم خرج إلى الصلوة بستر خواب کردند
 رسول خدا صلی الله علیه و الله وسلم بعد از سنت فجر تا که شنیدم من آوازی را که انسا را
 در وقت خواب می باشد پسر بیدار شدند از خواب و برآمدند برای نماز فجر بسوی مسجد نعلبکه

وضو کنند زیرا که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را در خواب ناقص نبود و اندک غلبه از ایشان بود
 و در طارحه بر وزن فعیل و بخار مجمه هر دو معنی او از وقت خواب است و معطای آنکه در وقت نماز
 در فحلفی عن یمنه است باب اذا قَامَ الرَّسُولُ يَسَارًا لَمَّا كَانَ فِي الْيَمَامِ
الْيَمِينِ لَمْ تَفْسُدْ صَلَوَتُهُمَا این باب بمنون است یعنی این باب است که در زمان آن اگر
 قام الی آخره است و معنی آن اینست که وقتی که استاد بگردی در جانب چپ امام پس از آنکه
 او را امام از جانب چپ خود بسوی جانب یمن خود فاسد نمیکرد و نماز هر دو امام و مقتدی
 و جمله لم تفسد جواب اذ است و مقصود این باب منابر است بامد صود باب سابق زیرا که
 مقصود این عدم فساد نماز امام و مقتدی است و مقصود آن بیان حسن قیام مقتدی و ادا
 و در بعضی نسخ بجای الی علی است و در بعضی نسخ عن است و عدم فساد نماز هر دو در باب
 جمهور است حدَّثَنَا أَحْمَدُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو عَنْ
عَبْدِ رَبِيهِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ حُزَيْمَةَ بْنِ سَلِيمَانَ عَنْ كُرَيْبِ بْنِ حَبِيبٍ
 حدیث کرد ما را احمد ابن صالح گفت حدیث کرد ما را ابن وهب و نام او عبد الله است
 گفت حدیث کرد ما را عمرو و بفتح عن مهمله بن الحارثه مصری از عبد ربیع بن سعید بکر عنین
 برادر یحیی بن سعید حارث انصاری از حزمه بن سعید میم و سکون خا مجمه ابن سلیمان از کرب
 بضم كاف و فتح راء مهمله که معنی عبد الله ابن عباس است رضی الله عنهما که صحابی است قال
نَمْتُ عِنْدَ مَيْمُونَةَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عِنْدَنَا تِلْكَ اللَّيْلَةَ كَفْتُ
 عبد الله بن عباس رضی الله عنهما که خواب کردم من نزد ام المؤمنین میمونه خاله خود و حال آنکه رسول
 خدا صلی الله علیه و آله و سلم نزد آن میمونه رضی الله عنهما بودند آن شب گفتم است هاتر
 خیر جاری لفظ نمت بله فون است و در بعضی نسخ بکسر با موحده و نشدند تا آنکه در
 و تلك الليلة منسوبه بنا بر آنجه است فتوضا شد بِقَامِي فَقَسَمْتُ عَنْ يَسَارٍ وَفَانَدَيْتُ
فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ پس وضو کردند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بسمت چپ او

در آن حالتی که نماز میخوانند پس استادم من در جانب چپ آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 پس گرفتند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را پس گردانیدند مرا استاده در جانب راست
 خود و این وضو آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعد از بیدار شدن از خواب بود فصلی
 ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً پس خوانند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سیزده رکعت و لفظ
 عشره بکسر شین مجیه است بدانکه در حدیث سابق هفت رکعت مذکور شده و درین حدیث
 سیزده رکعت پس معلوم شد ذکر و تر و سنت فرمود و در حدیث نماز تجمیع نیز همراه کرده
 ذکر کرده است احتمال است که شش رکعت نماز تجمیع و پنج رکعت و تر باشد و دو رکعت سنت
 فرمود که همه سیزده رکعت میشود و و تر آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم گاهی پنج رکعت و گاهی
 سه و گاهی یک رکعت می بود کَمَا رَحِمَ نَفْحٌ وَ كَانَ إِذَا نَامَ نَفْحٌ بِسَرِّ خَوَابٍ كَرَدْنَا
 حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بعد از نماز تا که دمیدند و بودند آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم که وقتی که خواب میکردند میدیدند یعنی در وقت خواب آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 چنان نفس می براند که گویا میدیدند کَمَا أَتَاهُ الْمُؤْتِدُّ فَخَرَجَ فَصَلَّى وَ لَمْ يَتَوَضَّأْ بَسْرًا مِنْ
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بلال مؤذن برای خبر کردن از حضور جماعت پس خبر کرد
 پس بیدار شدند و برخاستند پس برآمدند از خانه و رفتند و در آمدند در مسجد و نماز خواندند
 و حال آنکه وضو نکرده بودند بعد از خواب زیرا که خواب آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بچشم فقط
 بود و بدل انداز ناقص وضو بود قَالَ عُمَرُ وَ حَدَّثْتُ بِهِ بَكِيرًا فَقَالَ حَدَّثَنِي كَرِيبٌ بِذَلِكَ
 گفت عمر و بن حارث مذکور پس حدیث کردم من بان حدیث بکیر را یعنی نفس کردم من همین
 حدیث را پیش بکیر بصیغه مثل کرب است و آن بکیر ابن عبد الله است پس گفت آن بکیر
 حدیث کرده است مرا کرب با تحدیث و ذکر این برای تائید ما قبل است و مطابقت حدیث با زعم
 ظاهر است بَابِ إِذَا لَمْ يَنْوِ الْأَمَامُ أَنْ يَوْمَ ثُمَّ جَاءَ قَوْمٌ فَأَمَلَهُمْ فِي بَابِ تَمُوتُونَ
 زیرا که باب است که ترجمه آن اینست که وقتی که نیت نکرده است امام که امامت کند برآمد یک قومی

پس امامت کرد و او شازرا و امام گفتن او را بیا اعتبار امامت بگری هست چنانچه در حق آنحضرت صلی الله علیه
 و آله وسلم و بیا اعتبار ماکان چنانچه در حق امام رابع و بیا اعتبار بایول چنانچه در حق غیر آن هر دو
 گفته است عینی مذکور نشده است جواب اذ او مراد مؤلف اینجا است که صحیح است امامت و نماز
 بی نیت امامت و مذہب امام احنف درین مسئله عدم اشتراط نیت امامت است و در حق رجال
 زیرا که لازم نمی آید باقتدار رجل حکمی و در حق نسا شرط است نزدیک امام احنف برای احتمال نسا و نماز
 امام وقت محاذات مراد امام را و گفته است ز فرو شافی و مالک در حق نسا نیز شرط نیت مثل رجال
 و عرووی از احمد شرط نیت امامت است در نماز فرض در رجال و نسا و در نافله حدیث شامی
قَالَ حَدَّثَنَا اِسْمَاعِيلُ بْنُ اِبْرَاهِيمَ عَنْ اَيُّوبَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ جُبَيْرٍ
عَنْ اَبِيهِ عَنْ بِنِ عَبَّاسٍ كَفَتْ حَدِيثَ كَرْدِ مَارِ اِسْمَاعِيلَ
 ابن ابراهیم بن جعشم اسدی بصری معروف ابن علیہ از ابوسبختانی از عبد اسد بن سعید بن
 جبیر از پدر وی سعید بن جبیر اسدی معتق بنی اسد کوفی مقتول پیش حجاج در سنه نو و پنج
 از عبد اسد بن عباس رضی الله عنهما قال بِثُّ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ گفت عبد اسد بن
 عباس رضی الله عنهما که صحی بیت خواب کردم و شب که زاندم من زود خاله خود ام المؤمنین
 ميمونه رضی الله عنهما فقام النبي صلى الله عليه وآله وسلم يصلي من الليل پس ستاند
 رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در آن حالتی که نماز میخواندند از شب یعنی تجمه خواندند فقمت
اصلي معك پس برخاستم من از مکان خود یا از خواب در آن حالتی که اراد کنند بودم که نماز
 خوانم ما آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فقمت عن يساره پس استادم من در جانب چپ
 آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم گفته است که مانی اگر کوفی تو که وقت ثانی عطف است بر وقت اول
 پس بی باشد از باب عطف شی بر نفس خود و این جایز نیست میگویم من قیام اول یعنی نوحی است
 و ثانی یعنی وقوف یا اول یعنی اردت الشیام است و جمله اصلی حال مقدره است فاخذ
 بروای فاقامت عن عین پس گرفتند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بر مرابره استاده

کردند و در جانب راست خود گفته است صاحب خیر جاری ظاهر نیست که مقصود مولف بقول خود و اذا
 لم یؤا الامام عدم نیت امامت و در ابتدا نماز است پس منافعی نیست چیزی را که در حدیث است از
 استاده کردن رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم عبد الله بن عباس را در جانب راست خود
 برای ولایت آن بر نیت امامت و مطابقه احداث با ترجمه از ابن جثبه است که در حدیث اقتدا
 عبد الله بن عباس است یا نبی صلی الله علیه و اله و سلم در اثناء نماز و این ظاهر است در آنکه نیت
 امامت نداشتند آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم در ابتدا نماز پسر افتدا کرد عبد الله بن
 عباس رضی الله عنهما با آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم و مقرر داشتند آنحضرت صلی الله علیه
 و اله و سلم از باب اِذْ اطَّوَّلَ الْاِمَامُ وَكَانَ لِلرَّجُلِ حَاجَةٌ فُخْرِجَ فَصَلَّى اِبْنِ بَسْتٍ
 و در ذکر آنکه وقتی که در از کند امام نماز را و باشد برای یکم روی حاجتی و کاری پس براید از اقتدا و نماز
 پس نماز خواند تنها و جواب اذ احمذ و فسدت و ان صحت صلواته است یعنی صحیح است نماز وی
حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ قَالَ سَمِعْتُ عَنْ عُمَرَ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ حَدِيثًا كَرَمًا مَسْلُومًا
 ابراهیم گفت حدیث کرد ما را شعبه بن حجاج از عمرو بفتح عین مهمله بن دینار از جابر بن عبد الله
 انصاری رضی الله عنه که صحابی است اَنْ مَعَاذِ بْنِ جَبَلٍ كَانَ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَمَا بَدَرْتَنِي مَعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بود که نماز میخواند با رسول خدا صلی الله
 علیه و اله و سلم گفته است صاحب خیر جاری یعنی نماز عشاق و چیزی که واقع شده است در بعضی
 روایات فصلی المغرب بدل العشاء پس محمول است بر تعدد و واقع شد لَشَرِّ بَرَجٍ قِيَوْمَهُ
بَسْرًا بعد از نماز خواندن با رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم مبرفت بسوی قوم خود پس امامت
 میکرد آن قوم خود و راح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ
عُمَرَ وَوَجْهٍ هَارِ عَزَّوَجَلَّ است و حدیث کرد ما را محمد بن بشار به بار موحده و شنیدن معجزه گفت حدیث
 کرد ما را غندر و آن محمد بن جعفر است گفت حدیث کرد ما را شعبه بن حجاج از عمرو بن دینار و در بعضی
 نسخ قال است ما قبل هار تجویل با معنی که گفت مولف در آنحالی که محمول است حدیث را از اسنادی

بسوی اسنادی قال سمعت جابر بن عبد الله قال كان معاذ بن جبل يصلي مع النبي
 صلى الله عليه وآله وسلم كفت عمرو بن دينار رضي الله عنه که تابعی است شنیدم جابر بن عبد الله
 که گفت بوده است معاذ بن جبل رضي الله عنه که صحابی است که نماز عشارا بخواند بار رسول خدا صل
 الله عليه وآله وسلم ثم يرجع فيؤم قومه بستر يرفق جانب قوم خود پس آنها
 میکرد قوم خود را در همان نماز ازین حدیث استدلال کرده است شافعی و حنبلی برود از افتد از منقض
 بمنقل گفته است عینی و جواب داده اند حنفیه و مالکیه با سکه این از باب استدلال ترک انکار
 آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم است بر معاذ و مشروط است انکار بعلم بواقعه و جایز است
 که علم نباشد آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را بآن واقعه و باین که نیت او مبطن است اطلاع
 نمیشود و بران مگر باخبار ماوی و جایز است که معاذ نیت نفل میکرد و باشد در افتد با آنحضرت صلی الله
 علیه وآله وسلم تا جامع شود و فضیلت نماز خواندن در آن مسجد و در پس آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم
 اگر چه منقل باشد که اینچنان نقل فوقیه دارند بر فرضی که باین کیفیت ادان شده باشند و نیز فضیلت
 امثال او آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را زیرا که معاذ مامور بود از آنجناب با امامت
 آن قوم و جواب داده اند نیز با سکه احتمال است که باشد حدیث معاذ در اول اسلام وقتی که
 نبوده است کثرت قراوند داشته است معاذ عوض خود کسی و بوده است حالت ضرورت و جایز است
 قیاس بران در وقت غیر ضرورت و با سکه احتمال است که منسوخ شده باشد فصلی العشاء
 فقرأ بالباقية پس خواند معاذ بن جبل نماز عشارا پس قراة دران سوره بقره را فانصرف
 الرجس بس قطع کرد و کمروی از مقتدیان معاذ نماز را و آن مرد مذکور حرم بن ابی کعب بوده
 و بعضی گفته اند سلیم بن الحارث و نزد بعضی خرام بن ابی کعب انصاری و بقول بعضی حرام بن
 طحان بر او حمل فکان معاذاً ایناال منته پس گویند که معاذ بن جبل عیب میکرد بران مرد
 این فعل را از ان این معنی بر بودن کان بفتح همزه و تشدید نون است که حرف تشبیه بفاعل است
 و اگر کان بی همزه است از افعال ناقصه باشد معنی چنین همیشه که بوده است معاذ بن جبل که عیب میکرد

ان فعل را از ان مرد و کلمه نبال بصیغه مضارع معلوم از نبل بمعنی عیب کردن و در بعضی نسخ بناواک
بصیغه مضارع معلوم از باب مفاعله بمعنی ذکر کردن شخصی را بیدی و معاذ از تقدیر اول منصوبت
و بر تقدیر ثانی مرفوع است و اول برای شکست و دوم برای یقین فَبَلَغَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَالهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ فَتَانٌ أَوْ قَالَ فَاتِنًا فَاتِنًا فَاتِنًا پس رسید خبر این واقعه رسول خدا
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم را فرمودند انحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم معاذ را تو در رفتہ اندازند
مردم را که بسبب تطویل قرآن تو مردم جماعت را ترک خواهند کرد و در رفتہ این گناه خواهند افتاد
سه مرتبہ فتان گفتند یا فرمودند سه فاتنا و رفع فتان مقید مبتدا است که انت باشد و نصب
فاتنا مقید صرت است یعنی کر دیدی تو در رفتہ اندازند و ناسی روایت کرده که معاذ گفت
اغروراکه فردا من ذکر خواهم کرد و فعل ترا پیش انحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پس ذکر کرد
معاذ ان پیش انحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم او را طلبیده فرمودند که چه چیز باعث شد ترا
برین فعل عرض کرد یا رسول اللہ روزانه آب میخورم ربا که مراست پس آدم من در آنجا ایستادم
که اقامت نماز شده بود پس آدم در مسجد داخل شدم با معاذ در نماز پس شروع کرد خواندن
سوره در آن پس گذاشتم من اقتدار او را پس نماز خواندم در گوشه مسجد تنها و بعضی میگویند که
خود این مرد در رفتہ سکایت کرد از معاذ و امر که بِسُورَتَيْنِ مِنَ أَوْسَطِ الْمَفْصَلِ امر کردند
انحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آن معاذ را بخواندن دو سوره از اوسط مفصل و گفته است
که مانی که مفصل عبارتست از سبع اخیر قرآن و آن از حجرات یا از قتال یا از فتح یا از قاضی
و وجه تسمیه آنکه در ان لفرقة فصول است بسمله یا ما خود است از فصل بمعنی قطع باعتبار قلت نیز
در ان و آن سه قسم است یکی طوال مفصل و آن یکی از ان چهار سوره تا سوره صف یا عم بتارون است
و دوم اوسطا مفصل و آن از سوره صف یا از عم تا اذا السمار انشقت یا والضحی است و سیوم قصا
مفصل و ان از اذا السمار انشقت یا از والضحی تا اخر قرآن است قَالَ عَمْرٌو وَلَا أَحْفَظُهَا كَمَا هِيَ
عمرو بن دینار مذکور در اسناد که یاد ندارم آن دو سوره که انحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم امر کرده بودند

لدرگان آن را و تمام نماز در رکوع و سجود را زیرا که در مردمی که حاضر آمده اند برای نماز کسی ضعیف است
 و کسی کلا این سال است و کسی صاحب حاجت است و ما در ماصلی زاید است برای نیکه
 نعمه و زیادتی ما بابتی شرطه بسیار است و ترجمه این باب برای بیان مراد حدیث است از
تجوید در نماز که آن تخفیف در قیام است نه نقصان در ارکان بام اِذَا صَلَّيْتَ
لِنَفْسِكَ فَلْيُطَوَّلْ مَا شَاءَ این بابست در شخصی که تنها نماز میخواند یعنی وقتی که نماز خواند
 شخصی برای ذات خود رس در از کند قراة را هر قدر که میخواهد بعد از رعایت کنجانش
 وقت آن را که تا وقت کرامت نکند حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ
أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا رُوِيَ عَنِ
 بن یوسف نیشی گفت خبر داد ما را امام مالک از ابی الزناد و آن عبد الله بن ذکوان است
 از اعرج و آن عبد الرحمن بن هریره است از ابی هریره رضی الله عنه که صحابی است آن
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ
 که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند وقتی که نماز خواند یکی از شما امامت کند
 او شان را پس باید که سبک کرد و نماز را یکی قراة را بنقصان در ارکان قات فیهم
الضَّعِيفُ وَالسَّقِيمُ وَالْكَبِيرُ زیرا که در آن مقدمان ضعیف است و بیمار است و پیر است
وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوَّلْ مَا شَاءَ و وقتی که بخواند یکی از شما نماز برای ذات خود
 یعنی تنها بخواند پس باید که در از کند نماز را بدرازی قراة در آن هر قدر که بعد از رعایت
 وقت و مطابقه اخذ است با ترجمه ظاهر است بَابُ مَنْ شَكِيَ إِمَامَهُ إِذَا طَوَّلَ
 این بابست در بیان کسی که شکایت کرده است از امام خود وقتی که در از کرده امام نماز را
وَقَالَ أَبُو سَيْدٍ طَوَّلْتُ يَا بَنِيَّ و گفت ابو سید بصیغه تصغیر و کلمه وَيَا مَالِكُ بن
 بیعه ارضاری ساعدی مدنی است حاضر شده است جمع مشاهد را فوت شد در سینه با در سینه
 نشست بگری بعد رفتن بطروی و آنرا از کسی است که مرده است از بدریان عرب خوراک نام او

منذر بود و ابواسمید اقتدا کرده بود بوی دراز کردی تو نماز را با ای بس که من و خطاب بنصیر
 برای عتاب است بر تطویل و مطابقت این اثر با ترجمه ظاهر است حدیثنا محمد بن یوسف
 قَالَ حَدَّثَنَا سَفِيَانُ عَنْ اِسْمَاعِيْلَ بْنِ اَبِي نُوَيْدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ اَبِي سَعُوْدٍ
 رَدِيَتْ كَرْدَمَارًا مُحَمَّدُ بْنُ يُوْسُفَ قَرْمَانِي كَفَتْ حَدِيثًا رَدَمَارًا سَفِيَانُ ثَوْرِي اِذَا سَمِعِيْلَ بْنَ
 اَلِي خَالِدٍ اِذَا قَيْسِ بْنِ اَلِي حَازِمٍ كَبَارَ مَهْمَلَهُ وَ زَارَ مَجْرَهَ اِذَا اَبِي مَسْعُوْدٍ وَاَنْ عَثْبَةَ بْنَ عَمْرِو لَفِي عَنِ مَهْمَلِ
 بَدْرِي هِيَ قَالَ قَالَ وَجِبِلُّ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنِّي لَا تَأْخُرُ عَنِّي الصَّلَاةَ فِي الْفَجْرِ مِمَّا
 يُطِيْلُ بِنَا فِلَانٌ فِيهَا كَفَتْ اَبُو مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ كَمَا صَحَابِي هِيَ كَفَتْ يَكْرُوِي كَرَامًا
 رِي مَعْلُوْمٌ مَدِيْتِ اِي رَسُوْلِ خَدَابِ رَسُوْلِي مَن هَرَسَتْ بَسِي مِي يَانِمُ وَ حَاثِرُ مَنُوَانِمُ شَدَّ رِجَاعَتِ
 اِذَا نَا زَجْرٌ سَبَبٌ دَرَا زَكْرُوْنِ مَافِلَانِ كَسِ دَرَانِ نَا زَجْرٌ فَعُضِبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
 وَاَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسُ عَضِبَ كَرْدَمَارِ رَسُوْلِ خَدَا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَا وَاَيْتُهُ خَضِبَ
 فِي مَوْضِعٍ كَانَتْ اَشَدَّ عَضْبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ عَضِبِي كَمَا نَدَبُوا مَن اَلْخَضِرَةَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ رَا كَمَا عَضِبَ كَرْدَمَارِ بَا شَدَّ اَلْخَضِرَةَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْتِ تَرَا زَوِي خَضِبَ
 اِذَا اَلْخَضِرَةَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَرَانِ رُوْزِ شَدَّ قَالَ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّ مِنْكُمْ مَنْ فَرَّ
 بَسْتَرِ فَرَمُوْدِنَا اَلْخَضِرَةَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِي حَرَمَانِ كَحَقِيْقِ اِذَا نَا لَزِي اَنْدَمُ مَرْدَمِ رَافِقِ
 اَمْرُ النَّاسِ فَلْيَبْجُوْزُ بَسِي كَسِي كَرَامَتِ كَلْمُ مَرْدَمِ رَا بَسِي مَابِدَ كَحَفَنَ لَنْدُ وَاَزْوَاةَ فُلَانِ
 خَلْفَهُ الضَّعِيْفُ وَ الْكَبِيْرُ وَ ذَا الْحَاجَةِ زِيْرَا كَمَا بَدْرَسِي دَرَسِي وِي لِي مَوْدَا
 وَاَبْرِي هِيَ وَ مَحْنَا جِ هِيَ مَطَابِقَةُ اِيْمِيْتِ بَا رَحْمَةَ ظَاهِرِيْتِ حَدِيثُنَا اَدَمُ بْنُ
 اَبِي اِيَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا حَارِبُ بْنُ اَسَدٍ قَالَ سَمِعْتُ
 جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ اَلْاَنْصَارِيَّ حَدِيْثًا كَرْدَمَارًا اَدَمُ بْنُ اَبِي اِيَّاسٍ كَبْرَ سَمْرَةَ كَفَتْ
 حَدِيْثًا كَرْدَمَارًا شُعْبَةُ بْنُ خِجَا جِ كَفَتْ حَدِيْثًا كَرْدَمَارًا حَارِبُ بْنُ اَسَدٍ وَ حَارِبُ مَهْمَلُ وَ كَرْمِ
 رَا مَهْمَلُ بْنُ دِنَارِ كَبْرُ دَالٍ وَ بِنَا مَثَلُهُ كَفَتْ حَارِبُ شُعْبَةُ مِنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ اَلْاَنْصَارِيَّ

قال اقبل رجل بذات صحنين وقد جح الليل ككفت بسن ايدى كروي بدو شتر ابلش وحال
 تحقق روى آورده بود شب بتاریکی و ظاهر نیست که آن مرد همان حرم مذکور بوده است زیرا که تعدد
 واقع موجب میشود از تکاب معاذ تطول را که نهی کرده باشند از آن آنحضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم گفته است عینی نا صبح بنون وضاد بجه و عار ممل شتری که اب میدهد نخل را
 و زراعت را و جنجیم و فیه نون و حای ممل از باب فسح یفتح و جنج بسکون نون اقبال
 کردن شب است فوافق معاذ ایضاً پس موافق شد آمدن الشخص معاذ را در حالتی که نماز
 شام بخواند فاترك فاضحیه و اقبل الی معاذ پس گذشت آن مرد و شتر ابلش خود را پیش
 ادبوی معاذ فقرا بس و ذه البقرة او النساء پس شروع کرد معاذ خواندن سوره نسا
 و این شک از محاربت حانجه و بعضی طرف است و بعضی گفته اند از جار است و قرابا و قرابا
 به دو لغت است فانطلق الرجل و يبلغه ان معاذ انا من منه پس رفت آن مرد نماز را فاسد
 ساخته و خبر رسید آن مرد را که معاذ عیب کرد آن فعل را از آن مرد و فانی النبى صلى الله عليه
 و آله وسلم فشكى اليه معاذ پس آن مرد و شتر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم شکایت
 کرد آن مرد بسوی آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم از آن معاذ و میگوید تو شکوت فلانا و فنی که
 خبر میدی از بدی فعل وی در کرمانی گفته که امام شافعی میگوید که جایز است مقتدی را خروج از نماز
 بعذر و بغیر عذر پس تمام کند نماز را که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم انکار نکردند بر آن کسی
 که خارج شد از اقتدا معاذ و گفته اند بعضی هر گاه امر کرده اند امام را بحقیقت پس امام دراز کننده
 نماز کند کار است و موافقت کرده نمیشود و امام را که در معرفت و گفته است امام ابوحنیفه که جایز است
 بر آمدن مقتدی از نماز زیرا که آن مودی میشود بسوی ترک چیزی که لازم گردانده است بر نفس خود
 از جماعت و وفی که داخل شد انسان در طاعت و حجب است بروی ماندن در آن مگر که عارض
 شود وی را عذری فقال النبى صلى الله عليه و آله وسلم يا معاذ افتاك انت او افانين
 انت فقلت مراتب پس زنود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم معاذ را بعد حاضر آورد

ای معاذ ایابو بسیار در فتنه اندازنده مردم را بسیار فرمودند این کلمه افغان است زایا افغان است را و این
 شک را و است فَلَوْلَا صَلَّيْتُ بِسْمِ رَبِّكَ الْأَعْلَى وَالشَّمْسِ وَضِحْيَاهَا وَاللَّيْلِ إِذَا
يَفْشَى بس چنانچه بخوانی بسم اسم ربک و الشمس و ضحیها و اللیل اذا یفشی و کلمه لولا تخصیصیه
 و ذکر الشمس و اللیل بطریق بدلیه است یا بطریق تعدید زیرا که عطف است در اینجا یعنی یا
 این سوره و مانند آن در یک رکعت بخوان فَإِنَّهُ يُصَلِّي وَرَأَىكَ الْكَبِيرَ وَالضَّعِيفَ
 و ذو الحاجة زیرا که بدستی شان است که نماز منخوانند در پس تو سپرد و نانوایان و محتاج بسوی کما
 که خاطری بان متعلو است أَحْسِبُ هَذَا فِي الْحَدِيثِ می بندارم من این را جز حدیث داخل
 در آن گفته است یعنی گفته این قول شعبه است که را و است از محارب و لفظ هذا اشاره بسوی جمله
 اخیر است که فانه یصلی الی آخر است و تذکره باعتبار مذکور است و در بعضی نسخ لفظ هذا نیست
فَمَا بَعْدَ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ وَمِسْعَرٍ وَ الشَّيْبَانِيِّ تبعیت کرده اند آن شعبه را سه نفر سعید
 بن مسروق و الدغیان ثوری و مسعر بکرمیم و سکون سین جمله این کدام کوفی و شیبانی که کنیت
 و ابوالسحاق است و نام وی سلیمان بن ابی سلیمان و نام ابی سلیمان فرزند کوفی است و معنی
 این هر سه در اصل حدیث است نه در جمیع الفاظ آن و در بعضی نسخ قال ابو عبد الله التابعی است
 و امام بخاری ابو عبد الله ذات خود مراد داشته قَالَ عَمْرٌو وَحَبِيدُ اللَّهِ بْنِ مِقْسَمٍ وَ أَبُو
الزُّبَيْرِ عَنِ جَابِرٍ قَرَأَ مُعَاذٌ فِي الْعِشَاءِ الْبَقْرَةَ گفته است عمرو بن دینار مذکور و عبید الله
 بضم عن جمله بن مقسم بکرمیم مدنی و ابوالزبیر بضم زاء میجره بجز بن مسلم یکی معنی حکیم بن خاتم
 از جابر بن عبد الله انصاری که خواند معا و رضی الله عنه در نماز عشا سوره بقره را و ذکر نکرد و اند
 الیه شخص سوره نسا را گفته است کرمانی اگر کوفی تو که بگو گفت بلفظ و قال و کافه و قال
 مثل آنچه گفته است در سابق و لاحق میگویم من که ایشان تبعیت نکردند هیچ یکی را در آن حدیث و
فَمَا بَعْدَهُ الْأَخْمَشِيُّ عن محارب و تبعیت کرده است شعبه را اعمش و نام وی سلیمان بن مهران است
 از محارب بن ابی بکر و نسا را گفته است عینی فرق در میان دو معنی و در متابعت است که اول

Marfat.com

اول ناقصه است زیرا که در آن ذکر نشده است متابع علیه و دوم کامله است درین ذکر کرده است
 متابع علیه را که آن محارب است **باب** اِجْزَاءِ الصَّلَاةِ وَاحْكَائِهَا **باب** این بابست در بیان
 تخفف و اختصار در نماز با کامل کردن این ارکان آن و در بعضی نسخ باب الایجاز است فقط
 حَدَّثَنَا اِبْرَاهِيمُ ابْنُ مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ
 عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ حَدَّثَنَا اَبُو مَعْمَرٍ بَعَثَ بِرَدِمْ وَنَامَ اِرْعَبُ الْعَدْنِ بْنِ عَمْرٍ وَمَقْعَدُهَا
 كَفَتْ حَدِيثًا كَرَّمَ اِعْدَابُ الْوَارِثِ بْنِ مَعْمَرٍ كَفَتْ حَدِيثًا كَرَّمَ اِعْدَابُ الْوَارِثِ بْنِ مَعْمَرٍ
 اَنَسُ بْنُ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَمَا قَالَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يُجِزُ
 فِي الصَّلَاةِ وَيُجَاهِلُهَا كَفَتْ اَنَسُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 كَمَا مَخَضَ مَبْدُودٌ نَمَازًا وَكَمُلَ مَبْدُودٌ نَمَازًا اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ بَسُوقِ قَصْدٍ مَبْدُودٌ نَمَازًا
 زِيَادَةً بِرَسْمٍ مَبْدُودٌ نَمَازًا اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ بَسُوقِ قَصْدٍ مَبْدُودٌ نَمَازًا
 تَفْسِيرُ اَنْ بَيَّنَّا بِحَالِهَا كَرَّمَ **باب** مَنْ اخْتَفَتِ الصَّلَاةُ عِنْدَ بَجَاءِ الصَّبِيِّ اِنْ بَابُهَا
 وَذَكَرَ كَسْبِي كَمَا كَرَّمَ كَرَّمَ نَمَازًا اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ بَسُوقِ قَصْدٍ مَبْدُودٌ نَمَازًا
 اخْتَفَتِ الصَّلَاةُ عِنْدَ بَجَاءِ الصَّبِيِّ اِنْ بَابُهَا كَرَّمَ نَمَازًا اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ
 عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَنَا اِبْرَاهِيمُ بْنُ مَعْمَرٍ كَفَتْ خَبْرًا وَاوَادًا وَاوَادًا
 مِنْ حَدِيثِهَا تَوَالِدُ بْنُ مَسْعُودٍ كَفَتْ حَدِيثًا كَرَّمَ اِعْدَابُ الْوَارِثِ بْنِ مَعْمَرٍ
 اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ بَسُوقِ قَصْدٍ مَبْدُودٌ نَمَازًا اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ
 اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ بَسُوقِ قَصْدٍ مَبْدُودٌ نَمَازًا اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ
 اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ بَسُوقِ قَصْدٍ مَبْدُودٌ نَمَازًا اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ
 اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ بَسُوقِ قَصْدٍ مَبْدُودٌ نَمَازًا اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ
 اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ بَسُوقِ قَصْدٍ مَبْدُودٌ نَمَازًا اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ
 اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ بَسُوقِ قَصْدٍ مَبْدُودٌ نَمَازًا اِنْ اَبْنَى قَرَاهُ فِي نَمَازٍ

تَابِعَهُ بِشْرُ ابْنِ بَكْرٍ وَأَبْنُ الْمُبَارَكِ وَبِقِيَّةِ عَن لَأْدَاعِي مَتَاعَتِ كَرِهَتْ وَبِإِبْنِ مَسْلَمٍ رَابِعًا
بَارِ مَوْجِدَهُ وَسَكُونِ شَهْنِ مَعْجَمِ ابْنِ مَكْرٍ بِنِجَازِ مَوْجِدِهِ وَابْنِ مَبَارَكٍ كَرَامِ أَوْ عِبْدِ اللَّهِ هَتْ وَبِقِيَّةِ بِنِجَازِ مَوْجِدِهِ وَكَلِمَةٍ
قَافٍ وَتَشْدِيدِ يَارِ مَشَاءِ حَيْثُ ابْنِ وَلِيدِ كَلَامِي بِنِجَازِ كَافٍ وَتَخْفِيفِ لَامِ أَوْ زَاوِ عِزِّي وَرَفْعِ ابْنِ الْمُبَارَكِ
وَبِقِيَّةِ عَطْفِ هَتْ بِرَبِّهِ كَفَتْ قَطْلَانِي كَرُوَيْتِ كَرِهَتْ ابْنِ بِنِي شَيْبَةَ أَوْ ابْنِي شَارِطَةَ كَرِهَتْ
رَسُولِ خَدِصَلِيِّ أَعْلِيهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ خَوَانِدُ رِيكٍ رُوَيْتِ وَرَكْعَتِ أَوْ بَارِ سُوْرَتِي كَرِهَتْ بَشْتِ
أَيْ بُوْدِ بَسْ شَنِيدَنْدِ كَرِهَتْ كُوْدِي رَابِسْ خَوَانِدُ رَكْعَتِ وَرَكْعَتِ وَرَكْعَتِ وَرَكْعَتِ وَرَكْعَتِ وَرَكْعَتِ
ظَاهِرِ هَتْ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَرِيكُ بْنُ
عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا كَرِهَتْ كَرِهَتْ خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ بِنِجَازِ مِيمِ وَسَكُونِ فَارِجِ كَفَتْ حَدَّثَنَا كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ
كَفَتْ حَدِيثِ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ
عَبْدِ اللَّهِ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ
أَخْفَ صَلَاةً وَلَا أَتَمُّ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ
بِنِجَازِ أَمَامِي هَرْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ
كَانَ لِيَسْمَعَ بِنِجَازِ الْعَرَبِيِّ يُخَفِّفُ مَخَافَةً أَنْ تَفْتَأَنَّ أُمَّهُ رَاكِعًا مَبْرُودًا خَضِرَتْ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ
دَرْفَتَهُ إِذَا خَشِيَ شَوْدَ مَا دَرَوِي يَعْنِي لِسَبَبِ شَدَّةِ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ
مَخَافَةٍ مَضْبُوتِ بِنِجَازِ مَفْعُولِ هَتْ وَتَخْفِيفِ وَتَفْتَأَنَّ بِأَبْصِيغَةٍ مَضْرُوعِ هَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ
أَوْ أَفْعَالِ يَأْزُقُفِيْلِ يَأْزُقُفِيْلِ وَرِطَابَةِ حَدِيثِ بَارِجَةَ ظَاهِرِ هَتْ كَفَتْ هَتْ صَاحِبِ خَيْرِ بَرِي وَرِطَابَةِ
حَدِيثِ وَبِلِ هَتْ بَرِ كَرِهَتْ فَعْلٍ وَرِطَابَةِ مِثْلِ تَخْفِيفِ بَرِجِي هَتْ غَيْرِ مَبْرُودِ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ
بَرِ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ
أَنْ عَدَمِ أَصْلِي هَتْ وَرِطَابَةِ نَبْزِ وَبِلِ هَتْ بَرِ كَرِهَتْ شَنِيدَنْدِ أَوْ زَاوِ عِزِّي وَرِطَابَةِ رِعَابِ هَتْ كَرِهَتْ
وَإِنْ تَعْلِي وَرِطَابَةِ هَتْ وَرِطَابَةِ هَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ كَرِهَتْ

تجسسش کردم در نماز حدثنای علی بن عبد الله حدثنای یزید بن زریع قال حدثنای سعید
قال حدثنای قتادة حدثنا عبد الله بن جعفر مدنی گفت حدثنا عبد الله بن زریع بن یزید
زای یحیی و فتح رار مهمل گفت حدثنا عبد الله بن عمرو گفت حدثنا عبد الله بن عامر
و در بعضی نسخ عن قتادة است ان انس بن مالك حدثنه که بد رستی انس بن مالك حد
کرد او را ان بنی الله صلی الله علیه و اله وسلم قال که بد رستی رسول خدا صلی الله علیه و اله
وسلم فرمودند انی لا ادخل فی الصلوة وانا اریذ اطالها که بد رستی من هر آنه داخل میشوم
در نماز و حال آنکه من اراده میکنم دراز کردن آن نماز را فاسمع بکاء الصبی فالتجوز فی صلواتی
پس میشنوم او از گریه کودکی را پس اخصار میکنم من در نماز خود متما اعلم من شدت و جد امته
من بکائه از همه چیزی که میدانم من از دشواری عم و حزن مادر آن کودک از برای گریه آن کودک
و بوده اند حضرت صلی الله علیه و اله وسلم رؤف و رحیم بمومنان مکرده میشنند او حال مسفت
بزاوشان و وجه معنی حزن است و مطابقتی با ترجمه ظاهر است حدثنای محمد بن بشار
قال حدثنای ابن ابي عدي عن سعید عن قتادة عن انس بن مالك عن النبي صلی
الله علیه و اله وسلم حدثنا عبد الله بن محمد بن شافع بن رافع با موصود و نشد بد بچه گفت حدث
کرد ما را ابن ابي عدي بنی تمام او محمد بن تمام پدر او ابراهیم است و کنیت وی ابو عدي است از سعید
که آن ابی عمرو است از قتاده از انس بن مالك رضی الله عنه که صحابی است از رسول خدا
صلی الله علیه و اله وسلم قال لا ادخل فی الصلوة فاریذ اطالها که فرمودند حضرت صلی
الله علیه و اله وسلم که بد رستی من هر آنه داخل میشوم در نماز پس اراده میکنم دراز ساختن
از ابقرأة سوره طوبه و کثرة تسبیح فاسمع بکاء الصبی صلی الله علیه و اله وسلم فالتجوز
پس میشنوم من او از گریه کودکی پس اخصار میکنم در قراة و تسبیح متما اعلم من شدت
و جد امته من بکائه از همه چیزی که میدانم من از سختی حزن مادر وی از جهت گریه او و در
بعضی نسخ بجای مما است و قال موسى حدثنای ابان قال حدثنای قتادة قال حدثنای

فِيهِ آتَاهُ بِلَالٌ يُؤَدِّيهِ بِالصَّلَاةِ كَفَتِ امُّ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةُ صَدِيقَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا هَذَا عَرَضٌ
 شَدِيدٌ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِمَرَضٍ خُودَانٍ عَرَضِيٍّ كَمَا نَقَلَ كَرْدَنُ زُرَّوَجِي زَيْنِ دَرَّانِ
 عَرَضَ اللَّهُ لِنَحْوِيهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَابِعًا مَوْذُونٍ فِي رِجَالِهِ كَمَا عَلَّمَ مَبْرُورٌ لِنَحْوِيهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَابِعًا وَفِيهِ مَرَضٌ بِمَرَضٍ خُودَانٍ هُوَ فِي بَعْضِ نَسَخِ بِلَالٍ نَذِيرٌ مَرْتَبَةٌ وَبِإِذْنِ
 اِبْنِ أَبِي نَجْمٍ قَالَ مَرُّوا بِأَبِي بَكْرٍ فَلْيَصِلْ بِالنَّاسِ فَمَوْذُونٌ لِنَحْوِيهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 حَاضِرَانِ رَأَى أَمْرًا كُنِيَ بِأَبِي بَكْرٍ صَدِيقٍ رَأَى بَسْمًا كَمَا نَحْوَانِ مَرْدَمٍ وَأَمَامَتِ كُنِيَ مَرْدَمٍ رَأَيْتُ أَنَّ ابْنَ
 رَجُلٍ أَمِينٌ إِنْ يَفْتَمُ مَقَامَكَ يَبُكُّ فَكَلَّا يَقْدِرُ عَلَى الْقِرَاءَةِ كَفَمُ مَنْ كَرِهَ بَدْرَسِيَّ بِأَبِي بَكْرٍ صَدِيقٍ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْدِيٌّ هُوَ نَمُّ زَمِ دَلْ زُودِيَّةٍ أَوْ خَوَابِ اسْتَادٍ فِي جَايِ اسْتَادُونَ لَهَا حَوَابِ كَرِهَتْ بَسْمًا
 قَادِرٌ نَحْوَانِ شَدِيدٌ خَوَابِ دَرَّانِ وَبِإِذْنِ بِلَالٍ هُوَ فِي بَعْضِ نَسَخِ بِلَالٍ هُوَ فِي بَعْضِ نَسَخِ بِلَالٍ هُوَ فِي بَعْضِ نَسَخِ بِلَالٍ
 كَفَتِ كَمَا بِنِ مَالِكٍ كَفَتِ كَمَا بِنِ مَالِكٍ كَفَتِ كَمَا بِنِ مَالِكٍ كَفَتِ كَمَا بِنِ مَالِكٍ كَفَتِ كَمَا بِنِ مَالِكٍ
 فَقَالَ مَرُّوا بِأَبِي بَكْرٍ فَلْيَصِلْ بِالنَّاسِ بَسْمًا فَمَوْذُونٌ لِنَحْوِيهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَمْرًا كُنِيَ
 بِأَبِي بَكْرٍ صَدِيقٍ رَأَى بَسْمًا كَمَا نَحْوَانِ مَرْدَمٍ وَأَمَامَتِ كُنِيَ مَرْدَمٍ رَأَيْتُ أَنَّ ابْنَ
 كَفَمُ مَنْ كَرِهَ بَدْرَسِيَّ بِأَبِي بَكْرٍ صَدِيقٍ رَضِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي رَابِعَةِ بَسْمًا
 بِأَجْمَارِمْ وَأَبِي بَكْرٍ رَأَى بَسْمًا كَمَا نَحْوَانِ مَرْدَمٍ وَأَمَامَتِ كُنِيَ مَرْدَمٍ رَأَيْتُ أَنَّ ابْنَ
 حَضْرَتِ يَوْسُفَ عَلَيْهِ السَّلَامُ هُوَ بَعْدَ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ بَعْدِ
 وَأَنْظَارُ كَرْدَنُ خَلِيفَةُ مَالِي الضَّمِيمِ حُورِ رَأَى مَرُّوا بِأَبِي بَكْرٍ فَلْيَصِلْ بِالنَّاسِ أَمْرًا كُنِيَ بِأَبِي بَكْرٍ صَدِيقٍ رَأَى
 أَمَامَتِ كُنِيَ مَرْدَمٍ رَأَى بَسْمًا كَمَا نَحْوَانِ مَرْدَمٍ وَأَمَامَتِ كُنِيَ مَرْدَمٍ رَأَيْتُ أَنَّ ابْنَ
 بَسْمًا نَحْوَانِ شَدِيدٌ خَوَابِ دَرَّانِ وَبِإِذْنِ بِلَالٍ هُوَ فِي بَعْضِ نَسَخِ بِلَالٍ هُوَ فِي بَعْضِ نَسَخِ بِلَالٍ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي رَابِعَةِ مَرْدَمٍ وَأَمَامَتِ كُنِيَ مَرْدَمٍ رَأَيْتُ أَنَّ ابْنَ
 وَرَقِطَلَانِي كَفَتِ كَمَا بِنِ مَالِكٍ كَفَتِ كَمَا بِنِ مَالِكٍ كَفَتِ كَمَا بِنِ مَالِكٍ كَفَتِ كَمَا بِنِ مَالِكٍ
 نَطِيبٌ وَنَطِيبٌ كَرِهَ بَدْرَسِيَّ بِأَبِي بَكْرٍ صَدِيقٍ رَضِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي رَابِعَةِ مَرْدَمٍ وَأَمَامَتِ كُنِيَ مَرْدَمٍ

شده نوبتی بسوی خانه میمون رضی الله عنهما بوده است در میان علی و عباس بود و نوبتی که از خانه میمون
 رضی الله عنهما بسوی خانه عائشه صدیقه بوده در میان علی و فضل ابن عباس بود کافی انظر
 الیه بخط بر جلیه الارض کویا که من می بینم بسوی الخضر صلی الله علیه و اله وسلم و الخانی
 که خط می کشند و پای خود بر زمین و این قول ام المومنین عائشه رضی الله عنهما برای تنبیه
 کردن است بر حضور خود بران واقعه و حفظ خود آن را یعنی چنان حاضر دارم آن واقعه را که کویا
 الحال می بینم بسوی الخضر صلی الله علیه و اله وسلم که پای مبارک خود را کشیده بر زمین
 می آیند و بسبب کشیدن پای خط بر زمین نمودار میشود و قلنا لا ابوبکر یتاخر فاشار الیه
 ان صلی پس بر گاه که دید الخضر صلی الله علیه و اله وسلم را ابوبکر صدیق رضی الله عنه که
 تشریف آوردند فصد کرد که بس رود و در صف داخل شود و یا نماز را که ایستاده بسوی آن
 حضرت صلی الله علیه و اله وسلم رود پس اشاره کردند الخضر صلی الله علیه و اله وسلم
 بسوی ابوبکر صدیق رضی الله عنه بانکه نماز خوان فتاخر ابوبکر پس مناخر شد ابوبکر
 صدیق رضی الله عنه از مکان خود که امامت میکرد در آن زیرا که انجا الخضر صلی الله علیه و اله
 وسلم آمدند ففقد النبي صلی الله علیه و اله وسلم الی جنبه بس نشسته
 الخضر صلی الله علیه و اله وسلم در پهلو ابوبکر صدیق رضی الله عنه یعنی در پهلو بی
 وی خانی در دیگر روایت است و ابوبکر یبیح الناس التکبیر و ابوبکر صدیق رضی الله
 عنه می شنواید مردم را تکبیر الخضر صلی الله علیه و اله وسلم یعنی به بلند گفتن تکبیر اخبار از تکبیر
 گفتن الخضر صلی الله علیه و اله وسلم فابعد محاضر عن الأئمن متابعت کرده است
 عبد الله بن داود را بضم میم چهار جمله و ضار مجر مکسوره در جمله از ائمن و نام او سبعمان بن
 مردان است و مطابقاً با ترجمه ظاهر است و الجاث منعلقه بان حدیث سابق که نه باب
 الرجل یأثم بالامام و یأثم الناس بالامام این باب است در بیان حال مردمی که اقتدا
 میکنند مردم بان مقندی عینی گفته که ظاهر میشود ازین ترجمه که امام بخاری نیز کرده است

بسوی مذہب شعبه در مسئله زیر که شعبی اعتقاد میکند که زوال امام و دولس بران ائمت است که گفته است
 شعبی که مقتدیان صف ثانی تابع مقتدیان صف اول اند در احکام که مثلا اگر امام مرا از رکوع
 برداشته باشد و مردم صف اول نه برداشته باشند و درین حال کسی داخل شود و صف ثانی
 و در باید ایشان را در رکوع و نیز یکایک با ایشان در آن رکعت را بافته باشد زیرا که بعضی ایشان
 در بعضی را ابد اند پس این ولایت میکند که هر واحد از جماعت امام است مردی که را با وجود بودن
 خود ایشان مقتدیان و بر آنکه نیست مراد که آن مقتدی اقتدا میکند با امام و مردم اقتدا میکنند بسوی
 در تبلیغ فقط و یذکر عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ تَوَاجَى وَلِيَاةً بِيَوْمٍ مِنْ
 بَعْدِ كُنْ وَذَكَرَ كَرَاهٍ مَعَهُ وَازْ رَسُولِ خَدَا صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَنُودِيَ الْخَضِرَةَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ اِقْتَدُوا كُنْ شَمَائِلًا مِنْ وَبَابِ كُنْ شَمَائِلًا كَفْتَهُ اسْتِ قَسْطَانِي
 این خطاب است. و در صف اول را یعنی صفوفی که در پس شما اند شما اقتدا کنید و معنی این است
 که استدلالت کنند بافعال شما بر افعال من و بعضی گفته اند که احتمال است که اراده کرده شود بان
 اقتدار ظاهری نه در احکام و احتمال است که مراد این باشد که پیاموزید شما از من علم و احکام
 شریعت را و پیاموزید تابعین از شما و تبع تابعین از تابعین همین طریق تا انقراض دنیا حدثنا
 قَتِيْبَةُ بِنْتُ سَعِيْدٍ قَالَتْ حَدَّثَنَا أَبُو مَعْوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنِ
 عَائِشَةَ حَدِيثُ كَرَمًا رَقِيْبَةُ بِنْتُ سَعِيْدٍ كَفْتَهُ حَدِيثُ كَرَمًا رَقِيْبَةُ بِنْتُ سَعِيْدٍ وَنَامَ وَى مُحَمَّدِ بْنِ خَازِنٍ
 نَجَاوَزًا مَعْجَمِيْنَ اَزْ اَعْمَشِ بْنِ مَهْرَانَ اَزْ اِبْرَاهِيْمَ اَزْ اَسْوَدِ بْنِ بَزِيْجَةَ اَزْ عَائِشَةَ صَدِيْقَةَ رَضِيَ اللهُ
 عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا قَفَلَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جَاءَ بِلَالٌ يُؤَدِّنُهُ بِالسَّلْوَةِ
 لَفْتِ عَائِشَةَ صَدِيْقَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا هِرْكَاهَ مَرِيضٍ شَدْنِدَ رَسُوْلُ خَدَا صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 اَبْدِ بِلَالٍ مُوْزِنٍ دَرِ اِنَّا لَنَتِيْ كَهْ خَبْرٍ مِيْكَنْدُ الْخَضِرَةَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَا اَزْ حَاضِرِ اَمْدَنَ مَرْدَمٍ بَرَايَ نَا
 فَقَالَ مَرُّوا اَبَا بَكْرٍ اِنَّ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ بَسْ فَمُوْدِنْدُ الْخَضِرَةَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حَاضِرًا اَزْ
 كَهْ اَمْرٍ كُنِيْدُ اَبَا بَكْرٍ صَدِيْقٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ رَا اَبَانَكُهَ اَمَامَتِ كُنْدُ مَرْدَمٍ رَا قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللهِ اِنَّ اَبَا بَكْرٍ

رَجُلٌ أَسِيفٌ وَأَنَّهُ مَتِيماً يَقُومُ مَقَامَكَ لَا يَسْمَعُ النَّاسُ فَلَوْ أَمَرْتُ عَمْرًا بِسِ كَفْتُم مِّن

ای رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در دست شما که در زم دل و بد در سستان است هرگاه استاده خواهد شد
در مقام شما خواهد شناخته مردم را یعنی جبر عقرات و کبریات بسبب که می تواند کرد پس کاشکی امر
کنید عمر را و اسیف بفتح عمز و کسر سین مصل و فاعله یاد مشاهرت شدید از آن است و در بعضی نسخ

متی بقوم است با نبات و او بکل کردن متی بر اذخانه حمل کرده میشود و اذ بر متی و در بعضی نسخ
متی بقوم است بخذف ما و لو برای تمنی است و اگر لورا شرطیه دارند خراخند و فند اند که ان

يسمع الناس باشد فقال سر و ابا بكر ان يصلي بالناس فقلت لحفصه قولي له ابا بكر

رَجُلٌ أَسِيفٌ وَأَنَّهُ مَتِيماً يَقُومُ مَقَامَكَ لَا يَسْمَعُ النَّاسُ فَلَوْ أَمَرْتُ عَمْرًا بِسِ فَمَوْذُ

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم امر کنید ابابکر را باینکه امامت کند مردم را پس گفت من

حفصه را بگو تو آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را که ابوبکر مردی غمناک است و بدستی سنان است

که آن ابابکر هر وقتی که استاده خواهد شد در مقام شما خواهد شناخته مردم را و است و طبر است

سبب غلبه کرده پس کاشکی امر کنید شما را امر فقال ان کن لان صواحب يوسف

سر و ابا بكر ان يصلي بالناس پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم به سنی

شما زمان هرینه شما زمان اید که صاحبان یوسف علیه سلام بودند یعنی شما مثل آن زمانید در

اظهار خلاف مافی الضمیر امر کنید ابابکر را که امامت کند مردم را فلما دخل في الصلاة وجد

رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم في نفسه خفة پس هرگاه که داخل شد ابوبکر صدیق

رضی الله عنه در نماز یافتند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در ذات خود فی الجمله صحتی را فقام

بها حتى بين رجلين و رجلاه تخطان في الارض حتى دخل المسجد لسم سنان

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و راه رفتند در آن حالتی که تکیه کنند بودند بر دو دو

پاها مبارک آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم خط بدامیکر و تدر زمین بهین طریق می آمدند

تا که داخل شدند در مسجد فلما سمع ابوبکر حسه ذهب ابوبکر یسائر فادعى اليه رسول الله

صلی الله علیه و الله وسلم پس بنگاه که شنید ابوبکر صدیق رضی الله عنه او از پای مبارک
 آنحضرت صلی الله علیه و الله وسلم قصد کرد و شروع نمود که مقام امام را که نشسته پس رود و اصل
 صف شوز پس اشاره کرده آنحضرت صلی الله علیه و الله وسلم بسوی ابی بکر صدیق رضی الله عنه
 مانند ستاره باشد در جای خود فجاء النبی صلی الله علیه و الله وسلم حتی جلس عن یسار
ابی بکر پس آمدند رسول خدا صلی الله علیه و الله وسلم تا که نشسته در پهلوئی چپ ابی بکر صدیق
 رضی الله عنه زیرا که آنجانب قریب حجر شریف بود یا بر جهت آنکه مقام امام همانست در صورت
 که یک شخصی در پهلوئی امام باشد فکان ابوبکر یصلي قائما و کان رسول الله صلی
الله علیه و الله وسلم یصلي قاعدا پس بود ابوبکر صدیق رضی الله عنه که نماز خواند
 ستاده و بودند رسول خدا صلی الله علیه و الله وسلم که نماز خواند نشسته یقتدی
ابوبکر یصلو رسول الله صلی الله علیه و الله وسلم و الناس یقتدون بصاوة
ابی بکر اقتدا میکرد و ابوبکر صدیق رضی الله عنه نماز رسول خدا صلی الله علیه و الله وسلم مردم
 اقتدا میکردند نماز ابی بکر صدیق رضی الله عنه و در بعضی نسخ مقتدون بصیغه اسم فاعل بجای یقتدون
 مطابق حدیث با ترجمه ظاهرست و گفته است صاحب خبر جاری یعنی استدلال میکردند بکسیر ابی بکر صدیق
 رضی الله عنه تکبر آنحضرت صلی الله علیه و الله وسلم یا صیبه هل یأخذ الامام اذا
شاک بقول الناس این بابست در ذکر آنکه آیا بکیر و امام و اعتبار نماید وقتی که شک و تردید
 او را در افعال نماز بقول مردم که مقتدی اند و بقول الناس منطلق بیاخذست یعنی اعتبار نماید
 قول مردم را و در بعضی نسخ اذا شک موخر از بقول الناس است و ذکر نکرده است جواب اذا
 بر عاده خود بترک بزم و مسئله مختلف فیها و اختلاف کرده اند علما در آنکه وقتی که امام را شک افتد
 در نماز که یک رکعت خوانده اند از نماز مثلا یا دو رکعت پس خبر دادند او را مقتدیان بخوانند
 یک رکعت یا دو رکعت مثلا یا رجوع کنند بقول مقتدیان یا رجوع نکنند از امام تا آنکه درین
 دو قول است هر یک قول رجوع کند و همانست قول امام بجمله رحمه الله و میل بخاری نیز همین

جانب است و قول دوم آنکه عمل کند بر علم نفس خود و رجوع نکند بسوی قول او شان و بهرین است
 قول شافعی و صحیح نزد اصحاب وی حدیثنا عبد الله بن مسleme عن مالك
 بن انس عن ابي ايوب بن ابي التيممة السخيتاني عن محمد بن سيرين عن
 ابي هريرة حديثه كرم الله وجهه عن سلمة بن اسلمة عن ابي مالك بن انس عن ابي ايوب بن
 ابي التيممة سخيتاني بفتح سين مهله وسكون خا رجحه ومارشاة فوقيه مفتوحة ياكسورة ارمحمد بن سيرين
 از ابي هريره رضي الله عنه كه صحابي است ان رسول الله صلى الله عليه واله وسلم
 انصرف من اثنتين ركعتين في ركعتي رسول خدا صلى الله عليه واله وسلم ركعتين وسلاما
 واودع بعد از دو ركعت در نماز چهارگانه نهارى فقال له ذواليدين اقصرت السجدة
 انه نيت يا رسول الله پس گفت انحضرت صلى الله عليه واله وسلم را ذواليدين كه
 نام وى خراباق بود ايا كم شد نماز يعنى دو ركعت از چهارگانه در مضموم معاف شد يا فراموش
 كرديد شما دو ركعت را اى رسول خدا فقال رسول الله صلى الله عليه واله وسلم
 اصدق ذواليدين فقال الناس نعم پس فرمود رسول خدا صلى الله عليه واله
 وسلم مردم را ايا راست گفته است ذواليدين يعنى در خبرى كه متضمن است از استفهام وان
 خبر بخواندن دو ركعت فقط است و سوال از سبب آن كرده است پس گفتند مردم اى راست
 گفته است كه يكى از اين دو امر بوقوع آمده است فقال رسول الله صلى الله عليه واله وسلم
 ذصلي اثنتين اخرين پس استاوند رسول خدا صلى الله عليه واله وسلم پس خواندند
 دو ركعت ديگر را و اخيرين بضم همزه وسكون خا رجحه و بفتح يا مشاة تخنبة اولى وسكون ثانية
 ثم كبر فجد مثل سجوده او اطول بتر سلام واودع انحضرت صلى الله عليه واله وسلم
 بتر گفتند پس سجده كردند مثل سجده خود كه در نماز كرده بودند يا در از تران پس ظاهر است
 كه انحضرت صلى الله عليه واله وسلم اخذ كردند بقول قوم ليكن حمل كرده است امام شافعى
 اين را بركه يا دآمد انحضرت صلى الله عليه واله وسلم را و وقوع اين واقعه بترس از حرام شدن

اقوال وافعال بود در نماز ابو الولید قال حدثننا شعبه عن سعد بن ابراهیم

عن ابي سلمة عن ابي هريرة حدثنا ابو الولید ونام او هشام بن عبد المطلب

حدثنا ابو اشعبه بن حجاج از سعد بن ابراهیم بن عبد الرحمن بن عوف از ابی سلمه ونام او

محمد بود و او هم سعد بود از ابی هریره رضی الله عنه که صحابی است قال صلى النبي صلى الله

عليه والله وسلم الظهر ركعتين گفت ابو هریره رضی الله عنه خواندند رسول خدا صلی الله

عليه وسلم نماز ظهر را دو رکعت فقيل قد صليت ركعتين پس گفته شد آنحضرت صلی

الله عليه واله وسلم را تحقق خواندید شما دو رکعت را فصلي ركعتين ثم سجداً پس

پس خواندند آنحضرت صلی الله عليه واله وسلم دو رکعت دیگر بستر سلام دادند بستر سجده

کردند و دو سجده برای سهو گفته است قسطلانی در تخریث بیان نیز است که مراد بود بقول وی

ثم سجدة وحيدة سابق یعنی سجده سهو دو سجده است و مطابق هر دو حدیث با ترجمه ظاهر است

باب اذا بكى الامام في الصلوة این باب در بیان حکم کریم کردن امام در نماز یعنی

وقتی که کریم کرد امام در نماز جایز است نماز امام و مقدمات و چهار اذان و فست و این مسئله نیز خلاصه

و تفصیل این عنقریب می آید انشاء الله تعالی وقال عبد الله بن شداد سمعت نبي عمراً

وانا في اخر الصفوف ایما شکوایتی و سخن منی الى الله و گفت عبد الله بن شداد بفرجه

شمن میخورد و تشدید و ال مهمله تابعی کلان است او را روایت است و پدر او را صحبت شنیدم من

کریم عمر رضی الله عنه را از خوف خدا بفرجه ظهور حرفی و حال آنکه من در آخر صفها بودم در آنحالی که خواند

آیت انما شکوا بئس و سخن منی الى الله را و معنی آیت آنست که شکایت میکنم و در دو غم خود را بسوی

الله تعالی و گفته است صاحب خبر جاری که سبب کریم عمر درین وقت این بود که یاد کرده است

قصه یعقوب را و سبب کفر وی این را زیرا که گفته است صاحب کشف که افتاده بودند

هر دو بروی حضرت یعقوب علیه السلام هر دو چشم وی پس رسیدند از سبب آن پس

گفته سبب آن درازی زمان و بسیاری از جوانان پس وحی کرد الله تعالی بسوی وی که آیا

فَمُرَّعْمًا فَلْيَصِلْ لِلنَّاسِ بِسْ كَافَتْ عَائِشَةُ صَدِيقَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا كَفْتُمْ مِنْ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ حَفْصَةَ بِنْتَ عَمْرِ
 بْنِ الْخَطَّابِ رَاكِعًا بِكَلِمَةٍ تَوَخَّضَتْ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَاكِعًا بِدِرْسَتِي أَبَا بَكْرٍ صَدِيقِي مَرُوبِيتِ زُود
 كَرِبَةٍ وَقَفِي كَمَا سَتَادَةٌ خَوَابِدُ شَدْرِي جَائِي سَتَادَانِ شَمَا قَادِرٌ خَوَابِدُ شَدْرِي شَرِيحًا نَوَائِدِي قُرْآنِ وَتَكْبِيرَاتِ
 مَرْدَمٍ رَابِعًا كَرِيهًا كَمَا نَابِ خَوَابِدُ بَرُودِي أَرْجَمَةٌ نَائِي فِتْ شَمَارًا دَرِجَاتِ سَامِعِي أَمْرِي عَمْرًا تَائِي أَمَامَتِ
 كُنْتُ بَرَايَ مَرْدَمٍ فَفَعَلْتُ حَفْصَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَنَّهُ
 رَاتِكُنَّ لِأَنَّكُمْ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مَدُّ وَأَبَا بَكْرٍ فَلْيَصِلْ لِلنَّاسِ بِسْ كَرْدِ حَفْصَةَ رَضِيَ اللهُ
 عَنْهَا أَنْ كَارِبَعِي عَرَضُ كَرْدِ دَرْدَمَتِ الْخَضْرَاءِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِسْ فَرَمُودَنِي كَلِمَةٍ
 أَيْنَ سَمْعِي رَا تَحْفِيقِ شَمَاهِرِي زَمَانِي مَصَاحِبَانِ يُوسُفَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَعْنِي مِثْلَ أَيْنَ زَمَانِ دَرِجَاتِ
 خِلَافِ مَا فِي الضَّمِيرِ أَوْ كُنْتُ أَبَا بَكْرٍ صَدِيقِي رَاتَانَا نَجْوَانِي بَرَايَ مَرْدَمٍ فَقَالَتْ حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ
 مَا كُنْتُ لِأَصِيبَ مِنْكَ خَيْرًا بِسْ كَافَتْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وَعَائِشَةَ صَدِيقَةَ رَضِيَ
 اللهُ عَنْهَا رَا بُرُودِي مَن كَرِبَةٍ بِرِسْمِ أَرْتُونِي كَلِمَةٍ رَا وَمَطَابِقَةُ سَمْعِي بَارِجَمَةٌ أَرْجَمَةٌ أَسْتَكْتُ كَمَا الْخَضْرَاءُ
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِأَوْجُودِ عِلْمِ بَعَادَتِ أَبَا بَكْرٍ صَدِيقِي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَرِيهًا كَرْدِي رَا دَرِجَاتِ أَوْ كَرْدِي
 أَوْ رَابِعًا بِسْ مَعْلُومٌ شَدْرِي كَرِيهًا لَعَامٌ كَرِخُوفٌ وَخَشْبَةٌ أَلِي بِأَشَدِّ قَاطِعِ صَلَوةٍ نَبِيَّةٍ كَرِيهًا
 مَطَابِقَةُ مَحْضِ نَبِيَّةٍ كَرِيهًا لَعَامٌ هَتِ دَرِجَاتِ بَدُونِ بَيَانِ حَكْمِ أَنْ بَابُ نَبِيَّةٍ الصَّفُوفِ
 عِنْدَ الْأَقَامَةِ وَبَعْدَهَا أَيْنَ بَابِ دَرِجَاتِ حَكْمِ بَرَابَرِي كَرْدَانِي صَفْهَا وَفَتِ أَمَامَتِ كَفْتِي
 وَبَعْدَ أَيْنَ بِسْ أَرْشُوحِ دَرِجَاتِ شَمَاهِرِي أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا
 شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُ بْنُ مَرْوَانَ قَالَ سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ أَبِي الْجَعْدِ قَالَ سَمِعْتُ
 الشَّعْبَانَ بْنَ شَيْبَةَ يَقُولُ حَدَّثَنَا مَارًا أَبُو الْوَلِيدِ وَنَامَ وَبِي هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ طِبَالِي سَمِعْتُ
 كَفْتِ حَدِيثِ حَدِيثِ كَرْدِ مَارًا شُعْبَةَ بْنِ الْحَجَّاجِ كَفْتِ خِرَادِ مَرَاوِدِ بَعْضِي نَسْجِ حَدِيثِي هَتِ بَجَائِي أَمْرِي
 عَمْرُ وَبَفِيحِ عَيْنِ مَعْلَمِ بِنِ مَرْدِ بِيضِ مِيمِ وَشَدِيدِ رَا مَعْلَمِ كَفْتِ شُعْبَةَ مِنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ رَابِعًا
 وَسَكُونِ عَيْنِ مَعْلَمِ كَفْتِ شُعْبَةَ مِنْ نَعْمَانَ بْنِ شَيْبَةَ رَابِعًا بَارِ مَوْجِدَةٍ وَكَرِشِي مَعْرُوفَةٍ كَمَا مَكْفُوتِ

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَتُسَوِّتَنَّ صَفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ رِجْلَيْكُمْ
 که فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم که قسم خداست هر آنکه البته شما را برابر میکنند صفوف خود
 یا البته مخالفت خواهد انداخت الله تعالی در میان دواتهای شما گفته است فسطاطانی لتسوی بضم تاء
 مشاهه فوجه و فتح سین مملو و ضم واو مشدده و تشدید نون موکده و لیخالفن بفتح لام اولی
 موکده و کسر نانیه و فتح فار و کلمه او برای تقسیم است یعنی یکی از دو امر لازم است خالی نیست حال
 از یکی از آن دو یعنی واقع خواهد شد با الله تعالی مخالفت در میان رویهای شما بدور کردن آنها از
 جایهای آنها اگر قائم نکر دانید شما صفوف را از جهت جزا دادن موافق عمل شما با امر او واقع گردانیدن
 عداوت و بغضا است زیرا که مخالفت ظاهر سبب است من مخالفت باطن را و من بغض است سبب از جهت
 از جهت ذکر امر متشابه است اگر چه در ترجمه مقید بود گفته است صاحب خیر جاری ظاهر از قول آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم لتسوی نیست که امر متشابه صفوف نزدیک ادای نماز جماعت است گفته است
 عینی و آن سنت نماز است نزد ابی حنیفه و شافعی و مالک رضی الله عنهم و بعضی گفته اند فرض است
 پس بر قول اخیر و عید بر حقیقت است و بر قول اول و عید برای تغلیظ و تشدید است
 أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ أَنَسٍ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارَ أَبُو مَعْمَرٍ
 بفتح هر دو میم و نام او عبد الله بن عمر است گفت حدیث کرد ما را عبد الوارث بن سعید بصری
 از عبد العزیز و در بعضی نسخ عبد العزیز بن صهیب است از انس و در بعضی نسخ انس بن
 مالک است رضی الله عنه که صحابی است أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَقِيمُوا
الصُّفُوفَ فَإِنِّي أُرْكُمْ خَلْفَ ظَهْرِي که بدرستی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 فرمودند که راست و درست و برابر گردانید صفوف را زیرا که بدرستی من می بینم شما را در صف
 که باشید شما در پس پشت من خابج می بینم من شما را در حال بودن شما پیش من گفته است
 که مانی گفته است امام احمد و جمهور علما که این روایت عینی است حقیقه و گفته اند که معنی آن است
 که خلق میکند الله تعالی او را که را می بینند بآن پس پشت خود و حال آنکه خرق کرده است الله

عاده را برای آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم زیاده از آن مانعی نیست ان را از جمله عقل و وارد
 شده بان شرع پس واجب شد قبول آن کفایت صاحب خبر جاری بعضی گفته اند که بوده اند
 آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم را در چشم هم مثل سوراخ سوزن در شب تابان دو کتف
 و بوده است که میدیدند آن دو چشم حمز را که در پس پشت می بود و میدیدند در تاریکی مثل دودی
 در روشنی و مطابق حدیث با ترجمه ازین چنین است که امر باقامت صفوف امر تسویه است
باب اقبال الامام علی الناس عند تسوية الصفوف این باب است در بیان رو آوردن
 امام بر مردم نزهت بر ساختن صفتها و مقصود اصلی در این باب اقبال امام است و ذکر تسویه بالعرض
 و در باب سابق عکس است و در بعضی نسخ الناس است بی علی منسوب مفعول است حدیثنا احمد
بن رجاء قال حدثنا معوية بن عمرو قال حدثنا حميد الطويل حدثنا زائدة بن
قدامة قال حدثنا انس حدیث کرد ما را احمد بن ابی رجاء بفتح را جمله و تخفیف جیم و مد و نام او
 عبد الله بن ایوب حنفی بروی است گفت حدیث کرد ما را معویبه بن عمرو باسکان میم گفته است
 قسطلانی این از قدما شیوخ مولف است لیکن اینجا از وی بواسطه روایت کرده زیرا که این حدیث
 از وی شام شنیده است گفت حدیث کرد ما را زائدة بن قدامة بضم فاف گفت حدیث کرد
 ما را حمید طویل گفت حدیث کرد ما را انس بن مالک رضی الله عنه که صحابی است و در بعضی نسخ
 زیادتی ابن مالک است **قال اقيمت الصلوة فاقبل علينا رسول الله صلى الله عليه**
والله وسلم بوجهه گفت انس اقامت نماز گفته شد پس متوجه شدند بر ما رسول خدا صلی
 الله علیه و اله وسلم فقال **اقموا صفوفكم فتراصوا** پس فرمودند آنحضرت صلی
 علیه و اله وسلم راست و درست و برابر گردانید ای ایها انکس انکس که حاضرانید باین برای ادای نماز
 و متصل گردید یکدیگر و تراصوا بضم صاد و ملامه شده بمعنی تراصفوا است و این جمع مذکر است
 از امر حاضر فاتی اربکم من وای ظهرونی زیرا که برستی من می بینم شمار از پس پشت
 خود و مطابق حدیث با ترجمه نیز مثل حدیث سابق است **باب الصف الاول** این

قال
 بن
 حميد

بابست در میان ثواب صف اول از صفوف مسلمان گفته است یعنی آن صفی است که متصل است
 با کسی است که سابق آید است در مسجد اگر چه در صف آخر است تاوده شود و بعضی گفته اند آن صفی است
 که نام است و متخلل نباشد در آن مثل مقسوره و غیر آن و صحیح همان قول اول است و قول ثالث
 هم وجهی است حدیثنا ابو عاصم عن مالك عن سفيان عن ابي صالح عن ابي هريرة حدث
 کرد ما را ابو عاصم و نام او ضحاک بن مخلد است از امام مالک از سنی بضم سین جمله و فتح میم و تشدید ایشنا
 یعنی معنی ابی بکر بن عبد الرحمن از ابی صالح و نام او ذکوان همان است از ابی هریره رضی الله عنه که صحابی است
 قال قال النبي صلى الله عليه واله وسلم الشهداء الغريق والمبطون والمطعون والهداد
 گفت ابو هریره فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم شهیدان چهار قسم اند غریق در آب و صاع
 اسهال و مرده بسبب وبا و مرده زیر دیوار و غرق بفتح غین مجر و کسر راء جمله یعنی غریق است و لفظ هم
 بفتح و بکسر و بکون و ال جمله است و ان شخصی است که مرده است زیر دیوار و قال لو يعلمون ما في الجنة
 لا تشبقوا اليه و فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم اگر بدانند ثوابی را که در بهکاه خواندن ظهر است
 هر اینه سبقت کنند و پیش دستی جویند بسوی آن و در بعضی نسخ و لو يعلمون زیادتی و او است
 و در بعضی نسخ کلمه الیه مذکور نیست و تاجر یعنی تبکرات و لو يعلمون ما في الجنة و الجنة لا تما
 و لو جئوا و اگر بدانند ثوابی را که در نماز عشا و نماز صبح است هر اینه بیایند آن هر دو را و اگر چه بسبب ضعف
 و ناتوانی بیایند نتوانند و استاده نشوند زانو مثل کودکان بیایند و چون بفتح حاء جمله و سکون با ر حاء
 غیر بدن کودک است و لو يعلمون ما في الصفة للمقدم لاستهوا و اگر بدانند ثوابی را که در صف
 اول است هر اینه فرعه اندازند برای دریافتن جای در صف اول زیرا که همه مردم را همیشه در صف
 اول استادن میسر نمیشود و از جهت تنگی آن پس البته فرعه اندازند بنام هر که فرعه بر آید انگس در صف اول
 استاده شود و بنام کسی که بر آید در صف ثانی استاده شود و برای پیدا کردن هر چه را نزد استوار همه در
 فضایل باب إقامة الصف من تمام الصلاة این بابست در آنکه راست و برابر گردانیدن صف
 از تمام نماز است یعنی کویابی این نماز تمام نیست گفته است عینی مراد از تمام نماز حسن و کمال تمام نماز است حدیثنا

Marfat.com

شایسته است که قدم آورد آن انس رضی الله عنه از جای در مدینه طیبه بعد از رحلت رسول خدا
 صلی الله علیه و آله وسلم پس گفته شد هر او را چه چیز انکار میکند تو از ما و مخالف می یابی از ما
 بان کار ما که بوده اند در زمان یافین تو رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را و لفظ ما در ما انکرسته
 یعنی ای شی است و در بوم فتح و رفع و جبر بر سه جایزه است گفته است قطلانی فتح در این حرکت
 بنائی است قطعا قال ما انكرت شيئا الا انك لا تقمون العتوف كفت انس رضی الله
 عنه انكار نمیکم من هیچ چیزی را از کارهای شما نکرانکه فایم نمکر و انید شما صغارا و قال عقبه
 بنو عبید عن بشیر بن جابر قدم علينا انس المدينة بهذا و کفت عقبه بضم
 عن مملد و سکون قاف و بیار موحده بن عبید مذکور برادر سعید بن عبید مذکور از بشیر ابن
 یسار مذکور که قدم آورد بر با انس رضی الله عنه در مدینه بهمان حدیث مذکور و در بعضی نسخ
 انس ابن مالک است قطلانی فرق در میان دو طریق نیست که اراده کرده است بنائی سماع بشیر
 یسار ابن سخن را از انس رضی الله عنه و مطابقه بحدیث با ترجمه ازین حلیه است که انس انکار
 کرده است بر عدم اقامه صفوف و انکار وی دلالت میکند بر آن که ان کناه است عام ازین
 که بترک واجب باشد چنانچه زود بعضی است و میل امام بخاری بسوی همان است و یا بترک است
 حاجت زود جمهور است باب الزايف المنكب بالمنكب ان باب در بیان متصل
 گردانیدن دوش بدوش و القدم بالقدم فی الصف و در بیان متصل گردانیدن قدم
 بقدم در صف و منكب بکمر کاف است اشاره کرده است بان ترجمه بسوی مبالغه و تعبدل
 صفوف و دور کردن خلل از ان و قال النعمان بن بشیر و آیت الرجل مثايلزف
 كعبه بكعب صحابه و گفته است نعمان بن بشیر و ان ابن سعد من ثقبه انصاری خزجی
 مدنی صحابی است ساکن شد در شام که دیدم من هر مردی را از خود یا یعنی صحابه که متصل میکردند
 و هیچ پائی شناختنک خود را شناختنک صاحب خود یعنی کسی که در بهای وی است او است
 مطابقه این تعلیق با ترجمه باعتبار آنست که کعب جز قدم است حدیثنا عمر و بن خالد

در یک شبی و لفظ ذات مقیم است یعنی زاید است و گفته قطلانی گفته است علامه جبار است
 ز محشری که ابن از قبیل اضافه مسمی بسوی اسم است فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ پس استاد
 من در بعلوی جب الْحَضْرَتِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِرَأْسِي مِنْ وَرَائِي پس گرفتند حضرت صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بمن
 از پس من فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ پس گردانیدند مرا استاد در بعلوی راست خود فَصَلَّى وَرَقَدَ
 پس نماز تجمد خواندند و خواب کردند فَجَاءَ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ وَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ پس آمد
 پیش حضرت صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بلال مؤذن و خبر کرد حضرت صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 از حضور جماعت برای نماز فجر پس برخاستند و رفتند در مسجد پس نماز خواندند و وضو نکردند
 بعد از برخاستن از خواب که خواب حضرت صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ناقص وضو بود و مطابق
 حدیث با ترجمه باعتبار استاد شدن عبد الله بن عباس در یار حضرت صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 و سلم است و گردانیدن حضرت صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ او را از بعلوی جب بسوی راست
 و عدم فساد نماز از آن هر دو بَابُ الْمَرْأَةِ وَحَدِّهَا تَكُونُ صَفِيًّا این باب است که ترجمه آن
 اینست که زن تنها باشد صف گفته است که مانی یعنی او را حلقه صف است در تنها استادان در
 پس صف مردان و در میان مردان نه است بخلاف مرد که او را این حلقه نیست بلکه تنها استادان
 او در پس صف رجال مکره است حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَفِيَّانُ عَنْ
إِسْحَاقَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ حدیث کرد ما را عبد الله بن محمد سندی جعفی از گفت حدیث
 کرد ما را سفیان از اسحاق بن عبد الله بن ابی طلحه از انس ابن مالک رضی الله عنه که صحابی است
قَالَ صَلَّيْتُ أَنَا وَبَيْتِي فِي بَيْتِنَا خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَتَى سَلِيمٌ خَلْفَنَا
 گفت انس رضی الله عنه که نماز خواندم من و یک یقیمی که در خانه ما می بود در پس رسول خدا صلوات
 علیه وآله وسلم و حال آنکه ما در من که کنیت او ام سلیم بود در پس ما نماز میخواند تنها و آن منیم ضمیر
 بضم ضاد مجهول در هر دو صحابی بن صحابیت و ام سلیم بضم سین مملو است که نام وی سهراب است

بار میت یا ریضا یا غمضا بود و وی از جبهه انی طلح بود و بوده است فاضله و مطاقت آنحضرت با ترجمه
 درین قول است که امی ام سلیم خلع نماز بر آن صف بودند و در صف و استفاد کرده میشود
 از حدیث که اگر زمان نماز بخوانند با مردان جائز است نماز ایشان لیکن بسیار صف کنند و در آن
 صفوف برای چیزی که روایت کرده است از ابن مسعود رضی الله عنه که موخر کرد و اندیشاند
 در جای که موخر کرد و اندیشاند ایشان را الله تعالی و نسبت به آنجا که واجب باشد تا خبر ایشان کند
 در نماز پس ما موخر تا خبر مردانند پس وقتی که برابر شده زنی با مردی و نماز فاسد میگردد و نماز مرد نیز که
 مرد زک کرده است جز آنکه مخاطب بود بان گفته است که زمانی در حدیث دلیل است بر آنکه صبی آنها
 استاده شود و در صف مردان بَابُ مِیْمَنَةِ الْمَسْجِدِ وَالْإِمَامِ این است در میان
 جانب راست مسجد و جانب راست امام گفته است عینی این باب است در میان آنکه جانب راست
 و امام همان است مکان مقتدی وقتی که باشد تنها گفته است صاحب بزرگوار می بداند که میمنه مسجد
 همان میمنه امام است و آن هر دو مثل از مانند حَدَّثَنَا حَدَّثَنَا وَوَسَى قَالَ حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ قَالَ
حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدَّثَنَا رَمَازُ مَوْسَى كَقَوْلِهِ مَا رَأَيْتُ
بْنَ يَزِيدَ بِنَا مِثْلَهُ دَرَّوْلٍ وَبِزَابِجَةَ وَرَمَانِي كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ سُلَيْمَانَ أَحْوَلُ بَصْرَةَ
أَزْشَعْبِي بَفَحْشَنِ مَجْمَعٍ وَسَكُونِ عَيْنٍ مَهْلِكَةٍ وَأَنَّ عَامِرَ بْنَ نَزَّاجِيلَ أَبُو عَمْرٍو كَقَوْلِهِ هُوَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قُمْتُ لَيْلَةً أُصْبِي عَزِيكَارَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَأَخَذَ
بِيَدِي أَوْ بَعْضِ دِي حَتَّى أَقَامَنِي عَنْ مِیْمَنَةِ كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَقَوْلِهِ
هَسْتَادُ مِنْ يَكْتَبِي فِي الرَّحَالِ فِي كَمَا نَزَّاجِيلُ فِي بَهْلَوِي حَتَّى رَسُلُ خَدَّ صَالِي اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِنِ كَقَوْلِهِ
الْحَفْزَةُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دَسْتِ مَرَايَا بَأْوِي مَرَانَا كَقَوْلِهِ كَقَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
مَرَاوَرِ بَهْلَوِي رَأْسُ خُودٍ وَأَبْنُ سَكْرٍ رَأْسُ بَانَسَكِ ابْنِ عَبَّاسٍ هُوَ وَوَجْهٌ جَمِيعٌ فِي مِیْمَنَةِ حَتَّى كَقَوْلِهِ
أَخَذَ بَرَأْسِي هُوَ وَدَرَّ مِیْمَنَةَ أَخَذْتُ أَنْتَ كَقَوْلِهِ أَوَّلُ أَخَذَ بَرَأْسِي شَدِيدٌ بَعْدَ إِزْنِ بِنِي إِزْنِ وَوَقَالَ
بِنِي مِّنْ وَكَأَنِّي وَأَشَارَةٌ كَقَوْلِهِ كَقَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَرَأْسُ مَبَارَكِ خُودِ إِزْنِ مِنْ

و در میان آن امام که اقتدا کرده توبان ثمری و این خطاب بر مقتدی راست و لفظ نهر نبرد و فحش است و در
 بعضی نسخ نهر نبرد صیغه تصغیر است یعنی نهر خوردی که عبور توان کرد و از آنک کناره بسوی کناره دیگر
 بدون شناوری گفته است عینی این دلالت میکند بر آنکه اگر باشد نهر کلان مانع است اقتدار را
 وَقَالَ أَبُو مَجْلَزٍ يَا شَمُّهُ بِالْإِمَامِ وَكَفَتْهُ هِيَ أَبُو مَجْلَزٍ بَكَرٍ مَسْمُومٍ وَسُكُونٌ حَمٌّ وَكَفَتْ
 أَنْ زَايَ مَجْرٍ وَنَامَ أَبُو الْحَقِّ بِهَا مَعْلَمٌ وَقَانَفَ ابْنُ حَمِيدٍ بَضْمٌ حَارٌ مَعْلَمٌ ابْنُ سَعِيدٍ بَسْرِيٌّ أَعْوَرَ نَابِعِيٌّ كَرَفُوتٌ
 دَرَسَالٌ يَلْسُدُ يَأْكُمُ صَدْوَيْلٌ وَأَنْ كَانَتْ بَيْنَهُمَا طَرِيقٌ أَوْ جِدَارٌ وَكَرِهَ بَاشِدٌ بَيَانُ أَنْ هَرُورَ رَايَ
 يَأْدِيوَارِي إِذَا سَمِعَ رَكْعَتَيْهِ الْإِمَامِ وَفِيهِ كَيْفَ بَشَنُودٌ تَكْبِيرُ الْإِمَامِ رَاوِ مَطَابِقَةُ ابْنِ دَوْنِ مَلِيقٍ بَارْتَمَهُ ابْنِ
 حَنِيئَةَ هِيَ كَمَا دَنُورٌ وَحَايِلَةٌ وَمَا تَدَانَتْ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنَا جَدُّنَا عَنْ سَيِّدِي أَبِي سَعِيدٍ
 الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَمْرَةَ عَنِ عَائِشَةَ حَدَّثَتْ كَرِيمًا رَا مَجْدُودٌ فِي بَعْضِ نَسَخِ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَامٍ هِيَ كَفَتْ
 خَبَرُوا دَامَا رَاعِبِدَهُ بَفْتَحَ عَنْ مَعْلَمٍ وَسُكُونٌ بَا مَوْحِدَهُ ابْنُ سَيْلَمَانَ كَمَا فِي أَرْبَعِيٍّ ابْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ مِنْ
 عَمْرَةَ بَفْتَحَ عَنْ مَعْلَمٍ وَسُكُونٌ يَمِينُ بَدَنَتِ عَمْرَةَ الرَّحْمَنِ الْأَنْصَارِيِّ مِنْ عَائِشَةَ صَدِيقَةٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
 قَالَتْ كَانَتْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فِي بَجْرَتِهِ وَجَدَّ
 الْجُرْحُ قَصِيرٌ كَفَتْ عَائِشَةَ صَدِيقَةٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بُوْدَهُ أَنْدَرُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 وَسَلَّمَ كَمَا مَحْوَانَدُ فِي رَشْبِ نَمَازٍ تَجِدُ فِي حَجْرِهِ خُودٌ وَحَالٌ أَلَكُ دِيوَارِ أَنْ بَجْرَةَ خُودٌ بُوْدَ فَرَأَى النَّاسُ
 شَخْصَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ أَنْاسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَوَاتِهِ بَسْرٍ وَبَدَنُ
 مَرْدُومٍ ذَاتِ الْخَفْرِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَابِسٌ سَتَانَدُ مَرْدُومٍ كَمَا نَمَازُ اقْتَدَا كُنْتَهُ نَمَازُ
 الْخَفْرِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَلَفْظُ أَنْاسٍ بَضْمٌ عَمْرَةَ هِيَ وَدَرِ بَعْضِي بَفْتَحَ بَعْمَةَ هِيَ فَاقْتَدَا
 فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ بَسْرٍ صَبْحٌ كَرَدَمُ مَرْدُومٍ بَسْرٍ سَخْنٌ كَرَدَمٌ بِأَيْكِهِ كَرَمَانَ نَمَازٍ تَجِدُ خُودًا بَقِيْدَةً
 الْخَفْرِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ فَقَامَ مَعَهُ أَنْاسٌ يُصَلُّونَ
 بِصَلَوَاتِهِ بَسْرٍ قَامَ نَمَازُ الْخَفْرِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي رَشْبِ رُومٍ أَنْزَانَ شَبَّ بَعْضِي نَمَازُ
 تَجِدُ خُودًا بَقِيْدَةً بِالْخَفْرِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَرْدُومٍ فِي رِخَالَتِي كَمَا نَمَازُ مَحْوَانَدُ بَقِيْدَةً بِالْخَفْرِ

صلی الله علیه و آله وسلم و در بعضی نسخ باضافه لیله است به روی الثانیه و این اضافه را از اضافه مؤلف
 نسبت بلکه این تقدیر لیلۃ الفداء الثانیه است کذا فی العینی صنفه و اذ ذلک لیکنین او ثلثا
 کردند آن اقتدارا و شب یا سه شب گفته است صاحب خیر جاری جمله تمنعوا مستانفیه
 برای بیان کتبه مدینه فعل البیان و در بعضی نسخ نموده است ختمه اذا كان بعد ذلك
 جلین رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم فلهذا خرجنا و قتی که غدشی بعد از
 شب یا سه شب شسته رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم درون حرمه و بظلمت مخصوص
 حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بر مردم در آن شب فلما أصبح ذکرو ذلك الناس
 پس برگاه صبح کردند حضرت صلی الله علیه و آله وسلم ذکر کردند مردم آن عدم ظهور را در آن
 شب پیش حضرت صلی الله علیه و آله وسلم و در بعضی است که گفته است عبد الرزاق که ذکر
 کنند این این و خطاب کنند باین قرین خطاب رضی الله عنه بود فأما انی خشیت ان
تكتب علیکم صلاه اللیل پس فرمودند حضرت صلی الله علیه و آله وسلم درستی
 من ترسیدم ازینکه فرض کرده شود و ریشما نماز شب یعنی نماز تجمد در بعضی است که گفته شده است
 که چگونه با زهدت که فرض کرده شود نمازی سوای نماز چکانه و حال آنکه کامل کرده است الله
 تعالی فریض را و در کرده شده است ند و تجاه از آن نماز بسوی پنج پس جواب گفته شده است
 این که نماز تجمد واجب بود در حضرت صلی الله علیه و آله وسلم و آن افعال حضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم که متصل شده است بان شریعت واجب میشوند بر امت و بودند اصحاب
 حضرت صلی الله علیه و آله وسلم وقتی که میدیدند حضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 که مواظبت میکنند بر یک فعلی اقتدا میکردند بان و اعتقاد میکردند از او واجب پس ترک
 کردند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم خروج را بسوی ایشان در شب سیوم یا چهارم
 ما داخل نکرد آن نماز تجمد در واجباتی که نوشته اند بران امت از طریق امر باقدا
 با حضرت صلی الله علیه و آله وسلم نه از جهت نشاء و این مثل واجب کردند آن شخص است

بر نفس خود نمازی را و درین وجهی دیگر است و آن آنست که الله تعالی فرض کرده بود اول سجده نماز
 بتر شفاعت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم کرد و اندر پنج از جمعه تخفیف بر امت او پس
 وقتی که رجوع کنند امت در نمازهای بخشیده شده و شرح کنند بعمل بآن بعد فرست که فرض کرد شود
 بر او شان با وجود آنکه فکر کرده است الله تعالی از نصاری که رهبانیه را از خود بیدار دند و فرض
 نکرد اندیده بودم ما بر او شان پس هر گاه که تقصیر کردند در آن رهبانیه لاحق شد او شان این ملاست
 در قول حق تعالی فَادْعُوا حَقَّ رِعَايَتِهَا یعنی پس رعایت نکردند حق رعایت آن را پس
 رسیدند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ازینکه بگردد حال امت من نیز مثل حال نصاری
 و استفاده کرده شده است ازین که اقتدا صحیح است بشخصی که نبوت امامت نکرده است و
 همان است قول مالک و امام احمدی لکن اصحاب ائمه گفته اند که ناچار است از نبوت امامت
 در حق ناخلاف مرز فر را و مطابقه اخذ است با ترجمه در قول وی فَقَامَ النَّاسُ يُصَلُّونَ
بِصَلْوَةِ است بِابِ صَلْوَةِ اللَّيْلِ این باب است در میان نماز تجمعه گفته است
 عینی نیست و جمعی برای ذکر این ترجمه انجامیرا که انجامیان اقامت صغوف است و لهذا یافته
 نشده است در بسیاری از نسخها و مترجم نشدند آن را شرح و برای نماز تجمعه کتابت عدا
 در صحیح بخاری خواهد آمد در آخر نماز و تکلف کرده اند بعضی ذکر کرده اند مناسبت این ترجمه را در اینجا
 پس گفته اند هر گاه بوده است متجددی که مذکور است در حدیث باب که در میان وی و در میان
 امام حائل بود مشابه شد کسی که در میان وی و در میان امام دیوار باشد پس مناسب شد ذکر
صَلْوَةِ اللَّيْلِ بعد ذکر اذکان بن الامام والقوم حایط حد ثنا ابراهیم بن المنذر قال
حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قُدْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنِ ابْنِ سَلْمَةَ بْنِ عَدِيٍّ
الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ حدیث کرد ما را ابراهیم ابن منذر گفت حدیث کرد ما را ابن ابی قدیله
 بضم فاء و فتح و ال ممله و سکون یا ر منشاء نخته و جفاف و نام وی محمد بن اسمعیل بن ابی سلم بن ابی
 قدیله است و نام ابی قدیله و بنار ویلی است گفت حدیث کرد ما را ابن ابی قدیله بضم کسر ذال مجر

و سکون همزه آخر آن بار موحده و نام او محمد بن عبد الرحمن بن مغیره بن عارض بن ابی الذئب است
 و نام ابی الذئب هشام بن شعبه ابو الحارث مدنی است از مقبری بفتح میم و سکون قاف و ضم بار
 و کسر آن و گاهی مفتوح خوانده میشود و نسبت است برای مجاورند وی مقبره سعد بن ابی سعید را
 از ابی سلمه بن عبد الرحمن بن عوف از عایشه صدقه رضی الله عنهما ان النبي صلى الله عليه
 و آله وسلم كان له حصيرٌ يَبْسُطُ بِالنَّهَارِ وَيَحْتَجِرُهُ بِاللَّيْلِ كَمَا بَدَرَسْتِي رَسُولَ خُدا
 صلى الله عليه و آله وسلم بوده است برای او شان بوزیانی که فرش میکردند آن را در روز میساختند
 مثل حجره در شب و نماز میخواندند در آن و در بعضی نسخ تبسط است بتار مشاء فوقه بعد از بار
 موحده و جمله بسط در محل رفع است بنا بر آنکه صفت است و حصیر را و لفظ بحجر بضم راه ممله
 بمعنی بنده کالجره است و در بعضی نسخ بجز برای محمه بمعنی بجاده عاجز فثاب اليه ناس
 فصفوا و راعوا بس مجتمع شدند بسوی آن حصیر مردم بس صف بستند در بس آنحضرت
 صلى الله عليه و آله وسلم خانبه در قطلانی و عینی است یا در بس آن حصیر خانبه در خیر جاری است و لفظ
 ثاب بنا مانند و آخر آن بار موحده بعد الف بمعنی اجتمع است و در بعضی نسخ فشار برای ممله
 در آخر بمعنی ارتفع و قام و در بعضی نسخ اب بهمه است بدل ثاب منلثه بمعنی رجع و در بعضی نسخ
 بجافصفوا فصلوا است و این حدیث مبین آن حجره است که در حدیث سابق بوده است یعنی
 حجره که در الحدیث مذکور شده از حصیر بوده است زیرا که احادیث مبین یکدیگرند و مطابقه این حدیث
 با ترجمه بقول وی فصفوا و راعوا حدیثنا عبد الاعلی بن حماد قال حدثنا وهيب
 حدثنا موسى بن عقیبة عن سالم بن النضر عن بئر بن سعید عن زید بن
 ثابت حدیث کرد ما را عبد الاعلی بن حماد بن شدید میم بن نضر گفت حدیث کرد ما را موسی بن
 عقیبة بن ابی عناش اسدی از سالم ابی النضر بنون مفتوح و سکون ضاد بمعنی از بس بن سعید بضم
 بار موحده و سکون سین ممله در اول و کسر عن ممله در ثانی از زید بن ثابت انصاری کاتب و حیا
 رضی الله عنه که صحابی است ان رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم اتخذ حجره قال

حَبِثُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ حَصِيرٍ فِي رَمَضَانَ كَمَا بَدَرَسْتِي رَسُولَ خَدَا صَلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 كَرَفْتُمْ بَكِ حَجْرَةَ رَا كَفْتُمْ بِسَرْطَنٍ مَبِكْنَمِ مَنْ كَمَا بَدَرَسْتِي شَانَ ابْنِ بَيْتٍ كَمَا كَفْتُمْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ لَفْظٍ مِنْ
 حَصِيرٍ وَرِصْفَتِ حَجْرَةَ يَعْنِي كَرَفْتُمْ رَا كَمَا بَدَرَسْتِي رَا كَمَا بَدَرَسْتِي رَا كَمَا بَدَرَسْتِي رَا كَمَا بَدَرَسْتِي رَا
 نَجْزِي مَعْجَمٍ بِمَعْنَى جَائِزٍ وَمَانِعٍ وَجَلَدٌ قَالَ حَبِثُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ حَصِيرٍ مَعْتَرَضَةً بِرَأْسِ أَفَادَةٍ
 تَبْقَى خُودِ بَرَشْمِيدِنِ لَفْظٍ مِنْ حَصِيرٍ أَوْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَاحْتِطَا فِي نَقْلِ حَدِيثِهِ، فَصَلَّى فِيهَا لِيَا بِي
 بَسْ نَمَازِ تَجِدُ خَوَانِدُنَا خَضْرَتِ صَلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دَرَانِ حَجْرَةَ بُوْرِيَا جَنْدِ شَبِّ فَصَلَّى بِصَلَاةِ تَلَا
 نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ بَسْ نَمَازِ تَجِدُ خَوَانِدُنَا دَرَانِ خَالَتِي كَمَا أَقْتَدَا كُنْتُمْ بُوْدُنَا نَمَازِ خَضْرَتِ صَلِيَ اللهُ
 عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَرْدِيٍّ مِنْ أَصْحَابِ خَضْرَتِ صَلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَمَا عَلِمَ بِهَيْدَر
 جَعَلَ يَقْعُدُ بَسْ بِرِكَاهِ وَاسْتَمَدَّ وَعَالَمٌ شَدِيدًا قَدَرًا أَوْشَانِ دَرَانِ نَمَازِ تَجِدُ شُرُوحِ كَرُونِ كَمَا
 بَشْمِيدِ وَظَاهِرِ نَشُونِ زِيرِ كَمَا ظُهِرَ خَضْرَتِ صَلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَرَانِ حَجْرَةَ سَبَبِ نَمَازِ
 بَسْ قَعُودِ اخْتَارَ كَرُونِ وَقِيَامِ رَا دَرَانِ وَقَدِ تَرَكَ دَاوَنِدُ وَجَعَلَ يَقْعُدُ بِمَعْنَى فَعَلَ فَعَلُ الْقَعُودِ
 يَأْمَعْنِي طَفِقَ أَنْ يَقْعُدَ بِفَخْرٍ إِلَيْهِمْ فَقَالَ قَدِ عَرَفْتُ الَّذِي رَا بَيْتٌ مِنْ صَنِيعِكُمْ
 بَسْ رَا دُنَا خَضْرَتِ صَلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَرَانِ حَجْرَةَ حَصِيرِ بَسُودِ أَصْحَابِ خُودِ دَرَانِ
 انْتَبَهِي كَمَا نَشْتَمَةُ مَانِدُنَا وَظَاهِرِ نَشُونِ دَرَانِ بَسْ فَرُودُنَا تَحْقِيقِ شَنَاخْتَمِ مِنْ الْخِزْيِ
 كَمَا دِيدِمِ مِنْ أَرْكَارِ شَنَاخْتَمِ خَضْرَتِ رَا بِي نَمَازِ تَرَاوَجِ وَحَرَصِ بَرَاوَايِ أَنْ بَاقِنَا مِنْ وَنَمَازِ تَرَاوَجِ
 بَمَا نَمَازِ تَجِدُ هَيْتِ كَمَا خَضْرَتِ صَلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دَرَانِ بَامِ اخْتِمَانِ تَجِدُ دَرِ مَسْجِدِ
 خَوَانِدُنَا وَرِجْرَةَ بُوْرِيَا مَرُودِ ظَاهِرِ نَشُونِ وَمَرُودِ أَقْدَارِ دَرَانِ غَنَمَتِ بَاقِنَا وَخَضْرَتِ
 صَلِيَ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَرْخُوفِ وَرَضِ شَدْنِ بَرَامَتِ خُودِ قِيَامِ دَرَانِ وَقَدِ نَشُونِ
 كَرُونِ تَاظَاهِرِ نَشُونِ بَرُودِ وَمَرُودِ أَقْدَارِ كُنْتُمْ فَصَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي بَيْتِكُمْ بَسْ
 بِخَوَانِيدِ مَرُودِ أَنْ نَمَازِ رَا شَنَاخْتَمِ دَرِ خَاهَايِ خُودِ فَإِنَّ أَفْضَلَ الصَّلَاةِ صَلَاةُ الْمَرِي فِي
 بَيْتِهِ إِلَّا الْكُتُوبَةَ زِيرِ كَمَا بَدَرَسْتِي هَمَزِ نَمَازِ مَرُودِ دَرِ خَانَةِ خُودِ مَكْرِ نَمَازِ وَرِ

که ادای آن نماز فرض با جماعت در مسجد افضل است گفته است عینی ابن قول الخضر صلی الله علیه و آله
 وسلم شامل است جمیع نوافل را و مستثنی کرده شده است از عموم حدیث جندی از نوافل که
 خواندن آنها در مسجد افضل است و آن نوافل است که مشروع شده است در آن جماعت حنبله
 غیبی و استسقا و کسوف و شافعیه میگویند که همچنان است تحبیه المسجد و دو رکعت طواف
 احوام اگر باشد نزد میقات مسجدی مانند ذی الحلیفه که انجام مسجد است و همچنان است نفل روز
 جمعه پیش از زوال و بعد آن و در حدیث دلیل است و حج است بر کسی که مستحب میگوید نوافل را
 مطلقا در مسجد حنبله از جماعت سلف محکم است و بر کسی که مستحب میگوید نوافل چهار بار در مسجد
 حنبله از رمضان ثوری حکایت شده است و در حدیث دلیل است بر اصل تراویح زیرا که ابن نماز
 الخضر صلی الله علیه و آله وسلم در بعضی از لیالی شهر رمضان بود و اختلاف کرده اند
 علما در بودن آن تراویح سنت یا نفل پس گفته است امام حمید الدین ضریر نفس تراویح
 سنت است و ادای آن با جماعت مستحب است و روایت کرده است حسن از احنف که تراویح
 سنت است جایز نیست ترک آن و گفته است شهید بهمن قول صحیح است و در جوابه گفته
 که تراویح سنت موکده است و جماعت در آن واجب است و متاخرین از اصحاب حنفیه
 میگویند که اقامت آن تراویح با جماعت سنت موکده است بر کفایت کسی که در خانه میخواند
 پس انکس ترک کرد و فضلت مسجد را و گناه کار نمیشود و اختلاف است در آن چند رکعت است
 گفته است شافعی و احمد و جمهور علما که بیست رکعت است و حکایت کرده شده است از اسود
 بن زید که میخواند چهل رکعت و از میخواند بیست رکعت و از مالک نه ترک است بیست و شش
 رکعت سواد و تراویح احتیاج آورده اند بر آن بعمل اهل مدینه و احتیاج کرده اند اصحاب ما و شافعیه
 و حنبله با آنکه در کتب عمر رضی الله عنه بیست رکعت میخوانند بسم الله الرحمن الرحیم ابواب
 صفة الصلوة ابن بابهای صفت نماز است بسم الله و ابواب صفة الصلوة و نسو فیه الباری
 و عینی یافته شد و در دیگر نسخها موجود است گفته است هر گاه فارغ شد مصنف از بیان احکام

جماعت و اقامت و تسبیح صفوف شروع کرد و صفت صلوة با انواع آن و تمامی چیزی که متعلق است
 بآن و تفصیل آن پس گفت باب ایجاب التکبیر این بابست در بیان وجوب تکبیر تحریمه
 و افتتاح الصلوة و شروع کردن نماز در فتح الباری گفته که اطلاق ایجاب را مراد داشته است
 و وجوب را مجاز زیرا که ایجاب خطاب شارع است و وجوب ما يتعلق بالمكلف است و همان است
 مراد و ادوی که رافضی الصلوة است عاطفه است یا رضاف و آن ایجاب است و ما رضافاً
 و آن تکبیر است و اول اولی است که مراد بافصح دعا است زیرا که آن واجب است و از سیاق و بیابا میشود
 که و او بعضی مع است و مراد بافصح شروع در نماز است بد آنکه تکبیر تحریمه شرط است نزد ابی حنفه
 رضی الله عنه و رکن است نزد جمهور و سنت است نزد شافعی گفته است ابن مندک گفته است آن را
 کسی غیر زهری حدیثاً ابو الیمان قال اخبرنا شعيب عن الزهري قال اخبرني
انس بن مالك الانصاري حدیث کرد ما را ابو الیمان و آن حکم بن نافع است گفت داد
 ما را شعیب بن ابی حمزه از زهری و آن محمد بن مسلم بن شهاب است گفت زهری داد ما را انس بن
 مالک انصاری رضی الله عنه که صحابی است ان رسول الله صلى الله عليه واله وسلم
ركب فرسا که بر سنی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سوار شدند بر یک اسب فحش
شقه لا يمن بس خراشیده شد بهلوی راست آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بسبب
 افتادن ازان قال انس فضلى لنا يومئذ مهاوذا من الصلوات وهو قاعد
 گفت انس رضی الله عنه پس خواندند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در روز این واقعه
 نماز بنا و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودند فصلينا و راءه قعودا
 پس خواندم ما در بس آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در آنحال که نشسته بودیم ثم قال
لما سلكنا جبعل الامام ليؤتمر به پسر فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 هرگاه که سلام دادند که جز این نیست که مقرر گردانیده شده است امام از برای آنکه اقتدا کرده شود
 بوی فاذا صلى قائما فصدا قايما بس وقتی که نماز بخواند امام استاده پس که ایند شما

نماز استاده وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَوَقْتِي که رکوع کند امام پس رکوع کنید شما وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا
 و وقتی که امام برود سر خود را از رکوع وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا و او وقتی که امام سجد کند بس شما
 سجد کنید وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ و وقتی که امام بگوید سَمِعَ
 لمن حمد یعنی قبول الله تعالی دعا و می دهد عطا کسی را که حمد میگوید او را پس بگویند شما ربنا
 و لك الحمد یعنی ای پروردگار ما ترا هست شکر بر نعمات ترا است جمیع حمد نه غیر ترا لك الحمد بی و او و لك
 الحمد بواو هر دو روایت است گفته است عینی و در مطابقت حدیث با ترجمه و وجه دلالت آن بر وجوب
 آنست که اسخداش و حدیثی که قبل ازین در باب انما جعل الامام لیوتم به گذشته است و حدیثی که
 بعد ازین حدیث است در همین باب در نفس الامر یک حدیث و در آن دو حدیث اذاکبر فکبر و ا
 نه کور است و اینجا مقدر است و مقدر کما للفظ است و امر برای ایجاب است پس دلالت کرد
 بر جز اول از ترجمه و دلالت این ریختنانی بطریق لزوم است زیرا که تکبیر در اول نماز نمیشد مگر
زود افحاح آن و افحاح نمیشد مگر زود تکبیر گفتن آن حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ
اللَيْثُ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ ابْنِ مَالِكٍ حَدِيثُ كَرْدَمَارِ قُتَيْبَةَ ابْنِ سَعِيدٍ كَفَتْ حَدِيثُ
كَرْدَمَارِ لَيْثُ بَنِي مَثَلْنَةَ وَأَنَّ ابْنَ سَعْدٍ إِذَا ابْنِ شَهَابٍ بِنِ سَعْدٍ زَهْرِي إِذَا ابْنِ مَالِكٍ رَضِيَ
السَّعْدِيُّ عَنْهُ كَمَا صَحَّاحِي هِيَ أَنَّهُ قَالَ قَالَ خَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَنْ فَرَسٍ
بِحَشِّ فَصَلَّى لَنَا قَاعِدًا فَصَلَّيْنَا مَعَهُ فَعُودًا كَمَا بَدْرَسْتِي شَانِ هُنْتَ كَكَفَتْ ابْنِ
 رضی السعدی عنه که افتادند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از یک اسبی پس خراشیده شدند
 بس امامت کردند برای مانسته پس افتادند مردم مابا آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نشسته
 و در صراح گفته جشس بالتحریک در ترجمه ن پوست لَمْ يَنْصَرَفْ فَقَالَ إِنَّمَا الْأَمَامُ لِيُؤْتَمَّرَ
 پستراز فایغ شدند پس و نمودند جز این نیست که مقرر کرده شده است تا افتاد کرده شود بومی و آرد
 شک است که انما الامام گفته اند یا انما جعل الامام گفته اند و صاحب خبر جاری گفته که آن راوی یا
 قتیبه است بالیث است نه زهری و انس برای و فوج رض از آن هر دو در طریق دیگر فاذا اکبر

فَلَیْرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا پس وقتی که امام تکبیر گوید شما هم تکبیر گوید و
 وقتی که رکوع کند پس شما رکوع کنید و وقتی که سر بردارد از رکوع پس سر بردارید از رکوع شما و إِذَا
قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ و وقتی که بگوید سمع لمن حمد پس بگویند شما
وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا و وقتی که سجد کند پس سجد کنید شما و در بعضی نسخ و لکن الحمد است زیاده
 و او و مطابقه است با ترجمه ظاهر است در قول وی إِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَأَحَدُ ثَمَّ أَبُو الْيَمَانِ
قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا كَرْدُ
مَارَ أَبُو الْيَمَانِ وَأَنَّ حَكْمَ بْنَ نَافِعٍ هُوَ كَفَّتْ خَيْرُ مَا رَأَيْتُ وَأَنَّ ابْنَ أَبِي حَزْمَةَ هُوَ كَفَّتْ
عَدِيثُ كَرْدِ مَارَ أَبُو الزِّنَادِ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَكْوَانَ هُوَ كَفَّتْ وَأَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَرْوَانَ
أَزَالِي هِرِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ که صحابی است قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا جُعِلَ الْأَمْرُ
لِبُيُوتِكُمْ بِهٍ كَفَّتْ ابو هریره فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم جز این نیست که وضع کرده
 شده است امام تا اقتدا کرده شود بوی و در بعضی نسخ قال رسول الله است فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا
وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا پس وقتی که تکبیر گوید امام پس تکبیر کنید شما و وقتی که رکوع کند امام پس
 رکوع کنید شما وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ و وقتی که بگوید سمع الله
 لمن حمد پس بگویند شما رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا
جُلُوسًا وَإِذَا جَمَعْتُمْ و وقتی که سجد کند امام پس سجد کنید شما و وقتی که امام نماز خوانده نشسته
 پس نماز خوانید شما نشسته همه و همچون مالک بن ضمیر فصلوا است و مطابقه است با ترجمه نیز
 ظاهر است بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ فِي التَّكْبِيرِ الْأُولَى مَعَ الْإِفْتِتَاحِ سِوَاءِ أَيْنَ بَابُ
دَرْزُكَرِشْنِ هِرْدُوسْتِ در وقت تکبیر اولی آن با شروع در نماز برابر قول
 حال است یعنی حال بودن آن رفع بدن با شروع در نماز مساوی در فتح الباری گفته که در مقارنه
 رفع با تکبیر حاجه مفهوم ترجمه و حدیث بابت و تقدم رفع تکبیر و غایب آن خلاف علماء است و
 نزد اصحاب مالکیه و شافعیه مقارنه است و گفته صاحب هر دو از حقیقه اصح تقدم در وقت تکبیر

زیرا که رفع کبریاست از غیر خدا و تکبر اثبات کبریاست خدا را و نفی سبوت است بر اثبات جنانچه
 در کلمه شهادت حدیثنا عبد الله بن مسleme عن ماریک عن ابن شهاب عن رسول
 بن عبد الله عن ابيه حدیث کردیم از عبد الله بن مسleme از امام مالک از ابن شهاب و از
 محمد بن مسلم زهری است از سالم ابن عبد الله از پدر وی عن عبد الله بن عمر بن الخطاب عنی
 عنهم که صحابی است ان رسول الله صلی الله علیه و الله وسلم کان یرفع یدیه
 حذو منکبیه اذا افتتح الصلوة که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و الله وسلم
 بودند که رومد آشتند هر دو دست خود را مقابل دو گوش خود و وقتی که شروع میکردند
 نماز را و لفظ حذو بجای محل و ذال معجمه یعنی از است و ان مقابل است و رو داشتن هر دو
 دست بطریق استجاب بودند بطریق فرض خلاف عراجم بن یسار مروزی را و از ان که
 که قابل بوبوب رفع است او را غی و حمیدی شیخ مولف و ابن خزیمه از اصحاب شافعی است
 و عراجم و منکبین است که مقابل شوند اطراف اصابع اعدا را از ان را و اباه بن نجفی
 از ان را و کفین منکبین را از جهت در حدیث مذکور منکبین و حذو از ان و نزد حنفیه رفع
 بدن حذو از ان است و اذا کبر للركوع و بر میداشتن در دو دست را و وقتی که کبر میگفتند
 برای رکوع و اذا رفع رأسه من الركوع رفعهما كذلك ایضا و وقتی که رومد آشتند
 سر خود را از رکوع بر میداشتن آن سر دو دست را بچنان نیز و قال سمع الله لمن حمده
 ربنا و انک الحمد و میگفتند سمع الله لمن حمده ربنا و انک الحمد و از ان معلوم شد که آنحضرت
 صلی الله علیه و الله وسلم جمع میکردند در تسمیع و تحمید لکن معلوم نشد که این جمع در حالت
 انفراد بود یا در امامت و کان لا یفعل ذلك فی السجود و بودند آنحضرت صلی الله علیه
 و الله وسلم که نمیکردند بدن را در وقت سجده کردن نه در وقت برخاستن از سجده از جهت
 معلوم شد رفع بدین در اوقات ثلثه در وقت بگمراحمه و در رکوع رفتن و در وقت برخاستن
 از رکوع و اختلاف علما که درین است در باب آینده مفصل مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی

بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ إِذَا كَبَّرَ وَإِذَا رَفَعَ وَإِذَا رَفَعَ **إِنْ بَابُ** در بیان برداشتن هر دو
 دست و می که تکبیر بخرد گوید و وقتی که رکوع کند و وقتی که سر بردارد از رکوع یعنی وقتی که اراده
 این افعال کند **حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هُقَاتٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ**
عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ **حَدَّثَنَا** که در ما را محمد بن
 مقاتل مروزی و مجاور شد در مکه و وفات یافت در سال دویست و هشتاد و شش گفت
 خبر داد ما را عبد الله بن مبارک و در بعضی نسخ حدیث است گفت خبر داد ما را یونس بن
 زبید از زهری و ان محمد بن مسلم بن شهاب است گفت خبر داد مرا سالم و در بعضی نسخ سالم
 بن عبد الله است از عبد الله بن عمر بن الخطاب رضی الله عنه که سبالی است **قَالَ رَسُولُ**
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى
حَذُّ مَنكِبَيْهِ گفت عبد الله بن عمر دیدم من رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 وقتی که ایستادند در نماز برداشتن هر دو دست خود را تا که شدند آن هر دو دست مقابل
 و برابر و دوش آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و بگوینا بار شانه خسته و بتار منقذ فویه
 هر دو نسخه است **وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يَكْبُرُ لِلرُّكُوعِ** و بودند آنحضرت صلی الله
 علیه و آله و سلم که میکردند آن رفع را وقتی که تکبیر میگفتند برای رکوع کردن **وَلْيَفْعَلُ**
ذَلِكَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ و میکردند رفع را وقتی که بر میداشتن سر مبارک خود
 از رکوع گفته است که مانی اجماع کرده است بر استحباب رفع بدن نزد تکبیر خرمه و اختلاف کرده اند
 در ماسوای آن پس شافعی و احمد گفته که مستحب است رفع بدن نزد رکوع و نزد رفع از آن و ابو
 حنیفه مستحب نمکوبد در غیر تکبیر احوام و همین است اشر روایات از مالک و روایت کرده اند
 از بعضی حنفیه بطلان نماز بان رفع در ماسوا تکبیر خرمه گفته است عینی احتجاج کرده اند اصحاب
 حنفیه بحدیث برادر ابن عازب که بودند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم که رفع میکردند
 رای افتتاح صلوة بستر باز رفع نمکوبند و بان حدیث که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم

فرمودند که دست برداشته نشوند مگر در بخت جا در کبیر تر ممر و در خبازه و در کبیرات و در طواف
 و در صفا و در مروه و در آن بخت این دو داخل و آن چیزی که احتیاج میکنند بان خصم از
 رفع محمول است بر آنکه بوده است در ابتدا اسلام پسر منسوخ شده است و دلیل بر آن
 اینست که عبدالمطلب بن زبیر رضی الله عنه و دیگر وی را که بر میده داشت هر دو دست خود را
 در نماز وقت رفتن در رکوع و وقت برخاستن از رکوع پس گفت او را عبدالمطلب بن زبیر
 مکن این را زیرا که بدرستی این چیز است که کرده اند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم پسر
 زک که دندان را و یقول سمع الله لمن حمده ولا یفعل و میفستند سمع الله لمن
 حمده و نمک دندان رفع را در وقت رفتن سجده و نه وقت رفتن برخاستن از آن مطابق
 احادیث با ترجمه ظاهر است حَدَّثَنَا اسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ
عَنْ خَالِدٍ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ حَدِيثٌ كَرَمًا اسْحَاقُ وَاسِطِيُّ وَأَنَّ ابْنَ شَاهِينَ سَأَلْتُ
حَدِيثَ كَرَمًا خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ طحان از خالد حذار از ابی قلابه کبیر قاف
آن عبدالمطلب بن زید حمی است آنکه رأی مالک بن الحویث إذا صلی کبیر و رفع یدیه
که بدرستی شان اثبت است که آن ابی قلابه مالک بن حویرث را که وقتی که نماز مبرک و تکبیر مکفوت
و بر میده داشت هر دو دست خود را و حویرث مصغر عارف بنار مثلثه این شیش چهار جمله
مفتوحه و ثمن مجسمه مکرره لیثی مکنی بابو سلیمان عوان صحابی است آمده بود پیش آنحضرت
صلی الله علیه و آله وسلم و اقامت کرد نزد او شان سترافرن داوند او را در رجوع بسوی
اهل خود فوت شد در سال نو و چهار و اذا اراد ان یزکع رفع یدیه و وقتی که بچو
که رکوع کند بر میده داشت هر دو دست خود را و اذا ارفع رأسه من الزکوع رفع یدیه
و وقتی که بر میده داشت سر خود را از رکوع بر میده داشت هر دو دست خود را و حَدَّثَنَا أَنَّ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ صَنَعَ هَكَذَا وَحَالَ أَنَّهُ أَنَّ مَالِكَ بْنَ حَوِيرِثَ
حدیث کرد که بدرستی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم میکردند چنین و حدیث جمله صحابه

م فی السجود قال علی بن عبد الله المدني
 حق علی المسلمین ان یرفعوا یدیه
 حدیث الزهیری عن سالم عن ابی
 کفعل عن عبد الله بنی لارم است
 بر مسلمانان که در روز دستها را
 در وقت سوره موعود از زمین بلند
 زبیر که اسلم الله و ابی است

وعطف منت بر رای زیرا که حدیث مالک و رائی ابو قلابه مطابقه است حدیث با ترجمه خطا است
 بامیر الی این یرفع یدیه این نایب است در بیان آنکه تا کجا بردارد هر دو دست خود را
 در رفع الباری است که جزم نگردیده است مصنف بحکم در آن حجاج جزم کرد در مقابل و مابعد آن بنا بر
 عاده خود در مسأله که اختلاف قویست در آن لیکن از جزی نزدیک محاذات منکبین است
 برای اختصار وی بر دلیل محاذات منکبین وَقَالَ أَبُو حَمِيدٍ فِي أَصْحَابِهِ رَفَعَ النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَالْهَيْسَلُ حَذْوً وَمَنْبَلِيَّةً وگفت ابو حمید بضم حاء ملامه و سکون
 یاء مشاء نخشیه و ان عبد الرحمن بن سعد ساعدی انصاری است در حضور اصحاب خود که صحابه
 کرام بودند که برداشتند رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم هر دو دست خود را مقابل
 دو گوش خود در خیر جاری است که بهمان حدیث اخذ کرده است شافعی و برای حنفیه که
 حد و اذن من سکون حدیث مالک بن عیوب است نزد مسلم و لفظ آن اینست که کان النبی
 صلی الله علیه و اله و سلم اذا کبر رفع یدیه حتی تلحاذی بهما اذنیه و فی روایت
 حتی تلحاذی بهما فروع اذنیه یعنی که تکبیر خرمه میبگفتند بر میباشند و دو دست خود را
 تا که مقابل میگردانیدند و دست خود دو گوش خود را و در یک روایتی است که تا که مقابل میگردند
 بان دو دست بالای دو گوش خود را و منکبیه یعنی میم و کمر کاف تنذیه منکب است و آن جمع عضد
 و کتف است و تحقیق جمع کرده است امام شافعی در میان هر دو حدیث و گفته که رفع کند دو
 دست خود را مقابل دو منکب بحقیقتی که مقابل شوند اطراف اصابع فروع اذن را و اهل این
 شجاعتی اذن را و کف دو منکب را حدیثنا ابو الیمان قال اخبرنا شعیب عن
 الزهیری قال اخبرني سألته عن عبد الله بن عمر حدثنا ابو الیمان و ان حکم
 بن نافع است گفت خبر داد ما را شعیب و ان ابن حمزه از زهری دان محمد بن مسلم بن نافع است
 گفت خبر داد ما و در بعضی نسخ بصیغه جمع اینست سالم بن عبد الله و در بعضی نسخ بزبان
 ابن عمر است ان عبد الله بن عمر قال و اذت رسول الله صلی الله علیه و اله و سلم

وقتی که میخیزد که داخل شود در نماز بکبر میگفت و بر میداشت هر دو دست خود را و اذکار رَفَعَ يَدَيْهِ و وقتی که میخیزد که رکوع بکند بر میداشت هر دو دست خود را و اذکار سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ و وقتی که میگفت سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ بر میداشت هر دو دست خود را و اذکار مِنْ الرَّكْعَتَيْنِ و وقتی که میخیزد که برنیزد بعد از دو رکعت مقدمه کرده بر میداشت هر دو دست خود را و رَفَعَ يَدَيْهِ عَنْ أَبِي بَرزَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و رفع کردن آن رفع پیدین را ابن عمر رضی الله عنه بسوی آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم و رفع گفت که آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم درین مقامات رفع پیدین میکرد و رواه حماد بن سلمه عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ أَبِي بَرزَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و روایت کرده است همین حدیث را حماد بن سلمه از ایوب از نافع از عبد الله بن عمر از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و رواه ابن طهمان عَنْ أَيُّوبَ وَمُوسَى بْنِ عَقْبَةَ مُخْتَصَرًا و روایت کرد آن حدیث را ابن طهمان و آن ابراهیم است از ایوب و موسی بن عقبه و اعتراض کرده است بر بخاری اسمعیل و گفته است که نیست در روایت حماد و ابن طهمان رفع پیدین بعد از رکعتین و عقاب برای این است و جواب داده اند بعضی ازین اعتراض باسکه بخاری قصد کرده است ردی که جزم کرده است که روایت نافع برای اصل حدیث موقوف است و اگر چه مخالف باشد در آن سالم خلیفه نقل کرده است ابن عبد البر و غیر وی و تحقیق بیان کرد باسکه نقلی که اختلاف نافع در رفع آن حدیث و وقف آن باسب وَضَحِ الْبَيْتِ عَلَى الْبَيْتِ فِي الصَّلَاةِ أَنَّ بَسْتِ دَرَبَانَ وَضَحِ كُرُونَ وَنَادُونَ دَسْتِ رَسْتِ رَدَسْتِ سَبِ دَرِنَا یعنی در وقت قیام عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمَةَ عَنْ مَالِكِ عَنْ أَبِي حَلِيمَةَ عَنْ بَنِي سَعْدِ حَدَّثَ كِرْدَمَارَ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمَةَ قَعْبِي أَزَا نَامَ بَا لِكَمَا أَزَا لِي مَارَمَ بَارَمَلَهُ وَأَنَّ سَلَمَةَ بْنِ دِينَارَ عَرَجَ هَسْتِ أَزْهَلِ بْنِ سَعْدِ بِسْكَوْنِ عَنْ مَحْمَدِ سَاعِدِي الضَّرَّارِي كَهْ صَحَابِي هَسْتِ

قَالَ كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْبَسْرَى فِي الصَّلَاةِ
 گفت سهل بن سعد ساعدی بودند مردم که امر کرده میشدند باینکه بپندردند دست راست خود را
 بر ذراع چپ خود در نماز و آن ساق دست است گفته است قسطلانی که امر کنند آن حضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم بودند و ذکر کردن مرد از جهه آنست که او اصل است در احکام
 شرعی نه از برای تخصیص این حکم عربی گفته است عینی بد آنکه کلام در نهادن دست بر دست
 در نماز و رو گذاشتن آن بر چند وجه است اول در اصل وضع است پس نزدیک خفیه
 وضع کند و همین قایل است شافعی و احمد و اسحاق و عامه اهل علم و همین علی و ابی هریره
 و ثعلبی و ثوری و حکایسته کرده است این را بن منذر از مالک و همین است قول سعید بن جبیر
 و ابو مجلز و ابی ثور و ابی عبید و ابی جبر و همین است قول ابی بکر و عایشه و جمهور علما گفته است
 ترمذی و غل بر همین است نزد اهل علم از صحابه و تابعین و تبع تابعین و حکایت کرده است
 ابن منذر از عبدالسد بن زبیر و حسن بصری و ابن سیرین که ایشان ارسال میکردند و همچنان
 نزد امام مالک در مشهور و گفته است امام مالک اگر در از نشود قیام وضع کند یعنی برابر سیری
 برای استراحت گفته است ابن راهبش بن سعد و وجود در صفت وضع است و آن است
 که بپند بطن کف راست خود را بر بند دست چپ خود پس باشد در سطح کف و نزد ابی یوسف
 قبض کند بر دست راست خود در سطح دست چپ خود را و امام محمد میگوید وضع کند و باشد در سطح
 کف و در مفید است که بگیرد در سطح خود را بخضر و ابهام و همین است مختار مستحسن داشته اند
 و شاخ جمع را در میان وضع و اخذ باینکه بپند باطن کف راست خود را بر ظاهر کف چپ خود و حلقه
 و حلقه کند بخضر و ابهام بر سطح و وجه سوم در مکان وضع است پس نزدیک خفیه زبر ناف است
 و نزد شافعی بر سینه و وجه چهارم در وقت و اصل درین است که هر قیامی که در آن ذکر مستحضر است
 اعطاء کند یعنی وضع نماید در آن پس اعطاء کند در قنوت و نماز چهارم و ارسال کند در قنوت رکعت
 ما بین تکبیرات زواید سعید بن امان است صحیح و نزد ابی علی نسفی و امام ابی عبدالسد و غیرهما اعطاء کند

در هر قیام برابر است که در آن ذکر سنون باشد یا نباشد و بر بجم در حکمت وضع بر سینه وزیر ناف
 پس حکمت وضع وزیر ناف اینست که ابلغ است در خشوع و اقر است بسوی تعظیم و ابعث
 از تشبیه بابل کتاب و اقر است بستر عورت و منظر از ان سقوط و تشبیه است باستان و من
 بادشاهان و در وضع بر سینه حکمت آنست که در موضع نیت است و عادت نیت است که کسی که بر آن
 میکند در مفضلش بگرداند و دست خود را بر آن وَقَالَ ابُو حَازِمٍ لَا أَعْلَمُ إِلَّا بِئِي ذَلِكَ
إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللهُ وَسَلَّمَ و گفته است اعرج نمیدانم من آن سهل را یعنی نیت
 خود را مگر که نسبت بگردان آن امر را بسوی رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم قال استمعیل بن یحیی
 ذَلِكَ وَلَمْ يَقُلْ بِيْهِ ذَلِكَ بِصِغَةِ مَجْهُولٍ و گفته است بی بصغه معلوم پس بنا بر مجهول ضمیر
 اعلمه برای نشان است و حدیث مرسل است زیرا که اباحازم معین مکرر است کسی را که نسبت
 کرده است آن امر را بسوی آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم و بر معلوم حدیث متصل است که در
 فی فتح الباری و در بعضی نسخ قال محمد قال اسمعیل است یعنی گفته است امام بخاری گفته است
 اسمعیل گفته است یعنی هر گاه فارغ شد مصنف از ذکر وضع بدین که آن است سابل دلیل است
 و اقر است بسوی خشوع شروع کرد در خشوع از بهانه تکرار کردن مصلی را بر ملازمت آن پس گفت
بَابُ النَّشُوعِ فِي الصَّلَاةِ این باب است در ذکر خشوع در نماز گفته است قسطانی صلوة و
 بنده است رب خود پس مصلی که محقق میشود بوصول و میرسد او را طواع تجلیات الهی خشوع
 میکند و شهادة داده است قرآن بفلاح مصلی خاشع گفته است الله تعالی قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ
إِذَا صَلَّوْا فَخَاشَعُونَ یعنی تحقق رسنگار شد و مطلوب حقیقی خود رسیدند مومنانی که در نماز خود
 خاشع اند یعنی در حالت امتثال امر الهی خائف اند از خدا تعالی و ندل کنند اندیش او و لازم
 دارند اند چشم خود را در سجده گاه خود و علامت آنست که بمان و شمال نگاه کند نقل است که بعضی
 از خاشعان در جامع بصره نماز میخوانند پس افتاد یک کناره از آن جامع و هجوم کردند مردم در آنجا
 و نبرد داشت آن خاشع با فنادن مسجد و فلاح جامعترین اسم است مر سادات اخوة را و عدم خشوع

نفی میکنند آن را پس باید که مصلی حاضر داند و در کار خود را پیش خود و خود حاضر باشد پیش وی
 حاجت بنده حاضر مساند پیش مولی و پادشاه خود خائف میباشد از غضب او و امید واریست
 از رحمت او مکتوب نوشته بوده است بحراب حضرت داود علیه السلام أَيُّهَا الْمَصِيءُ
مَنْ أَنْتَ وَلِمَنْ أَنْتَ وَبَيْنَ يَدَيَّ مَنْ أَنْتَ وَمَنْ تُنَاجِي وَمَنْ يَسْمَعُ كَلِمَاتِكَ وَ

مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ یعنی ای مصلی کیستی تو و کرامت جات میکنی و برای کیستی تو و پیش
 کیستی تو و کرامت جات میکنی تو و که میشود کلام و که می بند بسوی تو حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ
قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا كَرْدَمُ بْنُ

بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كَرْدَمُ بْنُ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَرْزُوقٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ هَلْ تَرَوْنَ قِبَلِي هَاهُنَا که بدستی رسول خدا صلی

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمودند ایامی بینید وطن میکنید شما توجه را بجانب یعنی جانب قبله
 و استفهام انکار است و ترون بفتح تاء مشاء فوقیه است و قبله بکسر قاف و سکون باء موصده
 بمعنی مقابله است یعنی ایاطن میکنید شما مقابله و مواجهه من همین جانب فقط پس چنین نشاء

وَإِنْ نَبَأْتُ وَاللَّهِ مَا يَخْفَى عَلَيَّ زَكُوعَكُمْ وَلَا خُشُوعَكُمْ قسم خدا است نیست پوشیده بر
 من زکوع شما و نه خشوع شما یعنی جمیع حالات شما را من می بینم پس باید که با خشوع باشید
 و راست و جب خود التفات در نماز سنت است و واجب نیست منافی است کمال نماز را

اگر واجب می بود امر با عاده میکردند تا که آن را وَإِنِّي لَأُرَاكُمْ وَرَأَيْتُمْ ظَهْرِي و بدستی من
 می بینم شما را در پس پشت خود و در بعضی نسخ من و رانی است مرویت از عمار بن یاسر که گفت
 نوشته نمی شود برای مرد از نماز وی چیزی که مهر کرده است از آن و مرویت از سعید بن سبیب

که دید یک شخصی را که در نماز بازی میکرد و بارش خود پس گفت اگر خاشع می بود دل پس شخص
 بر این خاشع و ساکن میشد جوارح وی و مطابقت این حدیث با ترجمه از جمله است که آن حضرت

کرد ما را شعبه بن حجاج از قناده بن دعامة از انس رضی الله عنه که صحابی است و در بعضی نسخ زیاد
 ابن مالک است أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرُ كَانُوا يَفْتَتِحُونَ الصَّلَاةَ
بِالْحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ که بدرستی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و ابابکر صدیق و عمر بن
 خطاب رضی الله عنهما بودند که شروع میکردند نماز را یعنی قرائه آن را با الحمد لله رب العالمین که است
 عینی و الحمد لله بضم وال روایت است بر حکایت و ابن حدیث بظاهر خود صریح است در عدم
 هر جمله و درین ایماست بسوی عدم بودن آن جز فاتیحه زیرا که اگر میبود و جز از آن هر این جمله هر مسکن
 بآن محتاجی هرگز نبود بجای اجزاء آن فاما حدیثی که روایت کرده شده است از امام سلمه که بدرستی
 رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم خواندند بسم الله الرحمن الرحيم در اول فاتیحه پس ثمت
 درین حدیث هر کسی را که بسم الله جز سوره است و جز آن در نماز لازم است زیرا که سوق اینجست
 برای بیان کیفیت قرائه و تزییل الحفصه صلی الله علیه و آله و سلم است و ثمت در آن ذکر نماز
 و مطابقه با ترجمه ما یقرأ ظاهر است حدیثنا موسی بن اسمعیل قال حدیثنا عبد الوالی
بْنُ زَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ الْقَعْقَاعِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو ذَرْعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ
 حدیث کرد ما را موسی بن اسمعیل گفت حدیث کرد ما را عبد الواحد بن زیاد و بکر زار بجمه و خفیه
 یار مشاة تخفیه گفت حدیث ما را عماره بضم عن جمله و تخفف ميم بن قعقاع بدو عین محمد
 اولی ساکنه در میان دو قاف مفتوحان این خبره کوفی گفت حدیث کرد ما را ابو زرعه بضم زار
 بجمه و در نام وی اختلاف است نزد بعضی مریم و نزد بعضی عبد الله و نزد بعضی عبد الرحمن و نزد
 عمر و نزد بعضی جریر است گفت حدیث کرد ما را ابو هریره رضی الله عنه که صحابی است قال کان
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَبَيْنَ الْقِرَاءَةِ اسْتِغْنَاءً
 گفت ابو هریره بودند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که خاموش میشدند در میان تکبیر
 و در میان قرائه خاموش شدنی گفته است قسطانی بسکت بفتح اول است و اسکانه بکره است
 بر وزن افعال و آن از مصادره شاذه است زیرا که قیاس سکون است و آن منصوب است بنا بر محبت

معنی سکوتی که مفضی است کلامی را بعد از خود قال احسبده قال هنیئة گفت ابو زر عزن
 میکنم من ان ابو هريره را که گفت بدل اسکاته هنیئة گفته است قسطلا فی هنیئة بضم نا و تشدید
 یاء مشاء تخیه بغير همزه بمعنی سکوت قلیل و در بعضی نسخ هنیئة است بهما بعد یاء ساکنه و در بعضی
 هنیئة است بهمه مفتوحه بعد یاء مشاء تخیه ساکنه و آن تصغر هنیئة است که اصل ان هنیئة است
 کنایه است از شیء یعنی سکوت کرد اندک گفته است که زمانی بهمه خواندن خلافت فقذت یابی
 و ای یارسول الله اسکاتک بین التکبیر و القراءه ما تقول بسر کفتم من از توفیر داده
 شده است پدر من و مادر من ای رسول خدا سوال میکنم و میپرسم ترا از اسکات تو در میان تکبر و قراءه
 چه سکوتی در ان اسکات و در بعضی نسخ بلای است و واهی است و بانی یا متعلق بمفدی است
 که خبرات باشد یا متعلق با فدی که وفیت است گفته است که مانی اگر کونی تو که سکوت منافی است
 بقول بسر چگونه صحیح است ما تقول میگویم من گفته است خطابی اسکاته بر وزن افعال است از سکوت
 و آن ترک بلند کردن او از است بکلام و لفظ اسکاتک برفع بنا بر ابتدائه و نصب بنا بر مفعولیه اسکاتک
 هر دو روایت است و در بعضی نسخ اسکاتک بفتح همزه استفهامیه و ضم سین و در بعضی نسخ
 اسکوتک واقع است قال اقول اللهم باعد بیني وبين خطاياي كما باعدت بين
 المشرق والمغرب فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم میگویم من در ان سکوت این دعا یعنی
 ای پروردگار دوری بینداز در میان من و در میان گناهان من خاسته دوری انداخته تو در میان مشرق
 و مغرب و این مجاز است از نارسیدن عذاب گناه زیرا که حصه بعد در مکان یا در زمان است
 و اینجا آن مراد است بلکه مراد عدم وصول بعقوبت خطایا است و این دعا از آنحضرت صلی الله علیه
 و آله وسلم بر سبیل مبالغه در عبودیت است و بعضی گفته اند که برای تعلیم امت و جواب داده
 شده است معارضه این وجه را بعدم هر بان مانکه وارو شده است امر بان در حدیث عمره نزد برادر
 و اعاده کرده شد لفظ بن بر خطایا و اعاده کرده نشد بر المغرب زیرا که حطوف بر ضمیر مجوزنی اعاده عامل
 جایز نیست بخلاف آن بر مجوز ظاهر که بی اعاده عامل هم جایز است اللهم نقني من الخطايا

كَمَا يُنْقَى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ أَي پروردگار پاک و نظیف ساخته میشود و جامه سفید از
 آلودگی خاک و مانند آن گفته است قسطانی که تشبیه جامه سفید برای ظهور آلودگی است در آن و آلودگی
 آلودگی در آن نمودار میشود پس تا مبالغه و ترقیه نشود و تطافت آن حاصل نمیشود بخلاف دیگر
 الوان اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالسَّلْجِ وَالْبَرَدِ ای پروردگار بشوی کنایان را بآب
 و برف و شراک یعنی پاک کردن آن را از کسایان با انواع مغفرت و رحمت خود گفته است که مانعی گرداننده
 خطایا را بمنزله آتش و وزخ زیرا که خطایا مستوجب است آن را بحسب و عید شارع بس تعبیر کرده اند
 از اظفار حرارت آن بغسل از جهه تا کمد و راطفا و از جهه مبالغه در آن ذکر کرده اند استعمال برود
 بطور ترقی از آب بسوی سردتر از آن که آن برف است پسترسبوی سردتر از آن که تراله است بدلیل
 جمود آن زیرا که چیزی که سردتر است جامد تر است و اما تثلیث دعوات پس احتمال است که باشد
 از جهه نظر کردن بسوی از منتهی ثلثه پس مباحثه برای استقبال است و ترقیه برای حال و غسل برای
 ماضی گفته است قسطانی استدلال کرده شده است باین حدیث بر مشروعیت دعا افتتاح بعد از
 تحمید فرض و نقل بخلاف مشهور اراک گفته است عینی اختلاف کرده اند مردم در دعای افتتاح
 پس ابو حنیفه و احمد دیده اند افتتاح سبحانک اللهم لی آخره گفته است قسطانی اعتماد کرده است
 شافعی بر افتتاح انی و جهت لی آخره و نقل کرده شده است ارشاد فی اسجاب حج در میان توجیه
 و تسبیح و مسنون اسرار است بدعای افتتاح در نماز تریه و جریه باب این باب متنون
 بغیر ترجمه و در بعضی نسخ لفظ باب همه ساقط است در خبر عابری گفته که ذکر کرده شده است این باب
 بعد بانی که در آن ذکر مایقول بعد التکبیر است بمناسبت طول قیام که مستلزم است طول فزاده را
بَعْدَ كَبِيرٍ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي سُرَيْمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ
عَنْ اسْتِخَارَةِ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَتْ كَرِيمًا ابْنَ أَبِي جَرِيمٍ وَأَنَّ سَعِيدَ بْنَ مُحَمَّدٍ مِنَ الْحَكَمِ كَفَتْ
خَيْرًا وَأَنَّ نَافِعَ بْنَ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ كَفَتْ حَدِيثًا كَرِيمًا ابْنَ أَبِي جَرِيمٍ وَأَنَّ سَعِيدَ بْنَ مُحَمَّدٍ مِنَ الْحَكَمِ كَفَتْ
 و نام ابی ملیکه بضم میم و فتح لام زهیر بن عبدالله است از اسما بنت ابی بکر صدیق رضی الله عنهما

که صحابه است و در بعضی نسخ زیادتی لفظ صدیق است أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
صَلَّى صَلَاةَ الْكُوفِ که بدستی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم خوانند نماز کوف را یعنی
شرح کردند و نمازی در وقت گرفته شدن اقباب فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ پس استاده پس دراز
ساختمند قیام را یعنی بعد تکبیر تحمید بسیار خوانند و بهین مناسبت ذکر کرده شد انجمن در اینجا
ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الزُّكُوعَ بستر رکوع کردند پس دراز کردند رکوع را یعنی تسبیح بسیار گفتند
در رکوع ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ بستر دراز کردند قیام ثانی را بفراده در آن ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ
الزُّكُوعَ بستر رکوع وَالثُّمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ بستر داشتند سر خود را از
رکوع دوم بستر سجده کردند پس دراز ساختند سجده را ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ
بستر داشتند سر خود را از سجود دوم کردند پس دراز ساختند این سجده دوم را نیز ثُمَّ قَامَ
فَأَطَالَ الْقِيَامَ بستر قیام کردند برای رکعت دوم اگر چه این قیام سیوم بود پس دراز ساختند
این قیام را ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الزُّكُوعَ بستر رکوع کردند پس دراز ساختند رکوع را ثُمَّ
رَفَعَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ بستر داشتند سر مبارک خود را از رکوع و استاده شدند پس دراز ساختند
قیام چهارم را نیز ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الزُّكُوعَ بستر رکوع چهارم کردند پس دراز ساختند
این رکوع را نیز ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ بستر داشتند سر مبارک خود را از رکوع
چهارم پس سجده کردند پس دراز ساختند سجده را ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ بستر
برداشتند سر مبارک خود را از سجده بستر سجده کردند پس دراز ساختند سجده دوم را ثُمَّ أَنْصَرَفَ
فَقَالَ قَدْ دَنَّتْ مِنِّي الْجَنَّةُ حَتَّى لَوْ اجْتَرَأْتُ عَلَيْهَا لَجِئْتُكُمْ بِقَطَافٍ مِنْ زُطَافِهَا بستر
فارغ شدند از نماز یعنی بعد از قعد و سلام خنایچه طریق تمام ساختن نماز است پس فرمودند
حقیق قریب شد از من بهشت تا آنجا که اگر جرات میکردم و دلیری مینوردم بر آن بهشت هر آینه
می آوردم پیش شما میوه را از میوه های بهشت و قول آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم و اجترأت بیان است
منمکن و قدره خود را بران و ذکر اجترأت برای این است که ما دون نشدند از جناب کبریا گفته است عینی

قطاف بکر قاف است و گفته جوهری قطیف بالکسر غنقه است و کج آن آمد است قرآن قطوفنا
 و انیه و قطاف بالکسر اسم است برای هر چه چیده میشود و جمع کرده میشود این را اثر قطاف بضم قاف
 و قطوف و اکثر محدثان روایت میکنند آن را بفتح قاف و غیر این نسبت که آن بکر قاف است
 وَجَدْتُ مَنِّي النَّارَ حَتَّى قُلْتُ أَيُّ رَبِّ أَوْ أَنَا مَعَهُمْ وَ قَرَّبْنَا مِنْ أَشْرَارٍ دُونَ
 تَائِبَاتٍ كَقَتْمٍ مِنْ أَيْ بَرٍّ وَ رُكَّارٍ مِنْ أَيْ مَنٍ دَاخِلٌ خَوَّامٌ شَدِيدٌ وَ مِنْ أَهْلِ نَارٍ خَوَّامٌ بَرٌّ وَ دَرَجَاتٌ
 دَلِيلٌ هُوَ بِرٌّ وَ بَرٌّ بَرٌّ وَ دُونَ ذَلِكَ وَ قَرَّبْنَا مِنْ أَهْلِ نَارٍ خَوَّامٌ بَرٌّ وَ دَرَجَاتٌ
 وَ سَلَّمَ يَأْتِيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ وَ يَأْتِيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ وَ يَأْتِيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ وَ يَأْتِيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ
 اِذَا رَجَعْنَا وَ قَوْلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَيُّ رَبِّ لَوْ نَا مَعَهُمْ أَزْكَالٌ خَوْفٌ بَرٌّ وَ سَلَّمَ
 خَوَّامٌ وَ لَا أَبَالِيَتْ وَ يَسْجَانَةٌ وَ أَيْ بَعْضٌ هَمْزَةٌ وَ سَكُونٌ يَأْتِيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ وَ يَأْتِيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ
 وَ دَرَجَاتٌ سَلَّمَ وَ مَنَاجَاتٌ وَ سَلَّمَ وَ أَوَانَا سَلَّمَ دَاخِلٌ بَرٌّ وَ عَاطِفٌ وَ دَرَجَاتٌ
 بَدُونَ هَمْزَةٌ وَ مَعَطُوفٌ عَلَيْهِ مَقْدَرٌ هَتْ بَعْدَ هَمْزَةٍ كَدَلَالَتٌ يَكْنُزُ بَرٌّ سِيَاقٌ وَ اِحْتِمَالٌ
 كَدَلَالَةٌ فَبِهِ أَوَانَا مِنْ أَهْلِ نَارٍ بَرٌّ وَ دَرَجَاتٌ سَلَّمَ وَ أَوَانَا مَعَهُمْ قَفَاذٌ
 أَمْوَالٌ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ تَحْدِثُهَا هَرَّةٌ بَسْ نَا كَاهُ يَكْنُزُ نَارِي هَتْ ظَنُّ يَكْنُزُ كَدَرَسْتِي أَنْ بَرٌّ
 بَلِّ مَلِكَةٌ كَقَتْمٍ كَهْرُوجٌ مَيَّكِرٌ وَ نَدُّ وَ مَيَّكِرٌ بَرٌّ أَوْ رَايَكُ كَرِيَّةٌ وَ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ جَلَّةٌ مَعْرُضَةٌ
 وَ دَرَجَاتٌ مَبْتَدَأُ وَ خَبْرِي كَدَخُولٌ إِذَا مَفَا جَلَّةٌ هَتْ قَسَطٌ لَانِي كَقَتْمٍ كَدَرَسْتِي أَنَّهُ قَالَ مَقُولَةٌ نَافِعٌ بِنَ عَرَّ هَتْ
 كَدَرَسْتِي أَفَادَةٌ عَدَمٌ يَقْنُ خَرُّ وَ دَرَجَاتٌ كَلَامٌ النَّبِيِّ كَدَرَسْتِي كَدَرَسْتِي كَدَرَسْتِي كَدَرَسْتِي
 بِنَ عَرَّ كَدَرَسْتِي أَبُو مَلِكٍ كَلِمَاتٌ سَابِقَةٌ عَرَّ يَقْنُ هَتْ تَا فَا إِذَا عَرَّ وَ بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا كَقَتْمٍ بَدْرَجٌ يَقْنُ
 نَمَانَةٌ ظَنُّ مِنْ جَنَانَتٌ كَدَرَسْتِي هَرَّةٌ كَقَتْمٍ وَ اِحْتِمَالٌ هَتْ كَدَرَسْتِي دَرَجَاتٌ بَرٌّ وَ اِحْتِمَالٌ
 اِحْتِمَالٌ هَتْ اِذَا رَوَى قُلْتُ مَا شَأْنُ هَذِهِ كَقَتْمٍ مِنْ جَلَّةٌ هَتْ حَالٌ بَرٌّ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ صَلَّى
 عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَعْنِي وَ قَتْمٍ كَدَرَسْتِي مَنْ دَرَسْتِي أَنْ زَنْ رَا مَبْتَدَأُ سَلَّمَ جَا بَرٌّ مَعْرُضَةٌ قَالُوا حَسِبْتُهَا
 كَدَرَسْتِي مَلِكَةٌ كَدَرَسْتِي كَدَرَسْتِي كَدَرَسْتِي كَدَرَسْتِي كَدَرَسْتِي كَدَرَسْتِي كَدَرَسْتِي كَدَرَسْتِي

تاکل نه طعام وادان زن آن کره راونه کذاشت آن زن آن کره را که خود میخورد آن کره قال نافع
حسبت انه قال من خشيش او خشاش گفت نافع بن عمر که ظن میکنم من که بدستی
 شان اینست که گفت این ابی ملیکه من خشیش را یا من خشاش و این شک نافع بن عمر است
 و خشیش بفتح فار مجهمه و کسر ش من مجهمه حشرات زمین است و خشاش مثلث الاول هر دو
 یک معنی است یعنی تکذاشت آن زن آن کره را که تا میخورد از حشرات زمین گفته است عینی
 چیز که استنباط کرده میشود از حدیث بر چند وجه است وجه اول اینست که اجماع کرده اند علماء که نماز
 کوفت است نه واجب و مهمن است اجماع وجه دوم اینست خوانده میشود آن نماز کسوف
 در مسجد جامع پور مصلی عید شافعه و جنابله میگویند که سنت در مسجد است زیرا که آنحضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم در مسجد خواندند و وقت آن تنگ است از خروج بسوی مصلی و به سهیوم در وقت
 ادای آن پس اول وقت است که جایز باشد در آن نافله پس مرویست از امام مالک که خوانده
 نمیشود بعد از نماز عصر و مذموب ابی حنیفه اینست که اگر طلوع کند در حالت کسوف خوانده نشود
 تا داخل گردد وقت جواز و در محیط است که خوانده نشود در اوقات نلثه وجه چهارم در صفت
 آن و آن سیات نافله است نزد حنفیه بغیر اذان و اقامت و مانند نماز فجر و جمعه است درین که هر
 رکعت بیک رکوع است و همین است قول نخعی و ثوری و ابن ابی السبی و همان است مذموب
 عبدالله بن زبیر و نزد شافعی و مالک و احمد و ابی ثور و علماء حجاز نماز کسوف در رکعت است
 هر رکعت بدو رکوع و دو سجده و مرویست از احمد و اسحاق در هر رکعت سه رکوع و ذکر کرده
 شده است در خلاصه العزائم وقتی که گفته شود افتاب در وقت مکروه یا عمر مکروه مذاکره
 کرده شود الصلوة جامع و نماز خوانده امام مردم در مسجد دو رکعت و در هر رکعت رکوع کند اول
 اطول باشد از دوم و خواند طوال اربع که در اول قرآن است یعنی بقره و آل عمران و سوره مائده
 در چهار قیام و تسبیح گوید در رکوع اول مقدار صد آیه و در دوم مقدار شصت آیه و در سوم
 مقدار هفتاد آیه و در چهارم مقدار سی و پنج آیه و نزد علی و ابن عباس در هر رکعت چهار رکوع است

و قاضی عیاض گفته است بعضی اهل علم گفته اند زیادتى و کمی رکوع در آن بحسب مکث گرفتن
 اگر مکث آن زیاده میشود و اگر مکث آن کم شود رکوع کم کرده میشود و احتیاج کرده اند حنفیه
 برای مذهب خود بحديث عبد الله بن عمر که اخراج کرده است آن را بود و نسائی و ترمذی
 در حدیث ثمال از عطاء بن السائب از پدر خود از عبد الله بن عمر که گفت گرفته شد آفتاب
 در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بسیار دیر پست رکوع کردند و مکث بسیار کردند
 در آن پست برداشتنند مبارک خود را از آن پست سجده دراز کردند پست برداشتنند
 مبارک خود را از آن چندان خوانند رکعت دوم را و چون در صفت فرائد در آن نماز کسوف و
 خسوف پس مذهب ابی حنیفه است که مخالفت کند و همان است مذهب مالک و شافعی و
 گفته است لوی در شرح صحیح که مذهب ما و مذهب مالک و ابی حنیفه و لبث بن سعد و جمهور فقها
 اینست که اگر رکعت در کسوف شمس و قمر کند در خسوف قمر و گفته است محمد بن حسن واحد
 و اسحاق هر چند در آن هر دو وجه ششم در بیان جماعت در نماز خسوف قمر بعضی گفته اند که جماعت
 در آن جایز است لیکن سنت نیست برای تعذر اجتماع مردم در شب و جوان نیست که بخوانند هر واحد
 علاحد و نزو مالک نماز نیست در آن اصلا و نزو شافعی نماز خوانده شود در آن حاکم خوانده میشود
 برای کسوف جماعت و بدو رکوع و بجز در فرائد و بدو خطبه که میان آن جلد باشد و بهین گفته است
 احمد و اسحاق مگر در خطبه و از آن چیزی که استفاد کرده میشود از حدیث است که عذاب شاید
 کرد حیوانی را که آن جایز نیست زیرا که حیوان مظلوم مسلمان کرده و عذاب شد نظام خود و نیز در حدیث
 بیان مجزه بنی صلی الله علیه و آله و سلم است بَابُ رَفْعِ الْبَصَرِ إِلَى الْأِمَامِ فِي الصَّلَاةِ این
 بابست در بیان برداشتن مصلی چشم خود را بسوی امام خود در حالت نماز گفته است عینی
 وجه مناسبت در میان این باب و باب سابق ازین جنبه است که مصلی بعد شروع کردن نماز
 بتکبیر و افتتاح آن سزاوار است که معلوم کند احوال امام خود را بظن کردن بسوی وی برای
 اصلاح نماز خود گفته است در آن حج است مالک را در آن نظر مصیبا باید که سوی جهت قبله باشد

گفتیم با آنچه جز بودید شما که می شناختید آن قرآنه را و در بعضی نسخ فقلنا هیت بفاء عاطفه و در
 بعضی نسخ بم حذف الف سب برای تخفیف و در بعضی نسخ ذاک هیت بجای ذلک قال
 باضطراب لِحیتہ گفت می شناختیم قرآنه آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم را حرکت
 لِحیه شریف آنحضرت صلی الله علیه و اله و سلم و لِحیه استخوانیست محل روئیدن دندان و در
 بعضی نسخ لِحیتی بصیغه تشبیه است پس روایت اصحاب با هر حرکت آن استخوان واقع
 میشد و مورد است این را نسخه تشبیه با هر مجلس شریف حَدَّثَنَا حِجَّاجُ قَالَ أُنْبَأَنَا أَنَّا سَمِعْنَا
شُعْبَةَ قَالَ أُنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ بَرِّدٍ تَخَطَّبُ قَالَ حَدَّثَنَا
الْبُرَاءُ وَكَانَ غَيْرَ كَذُوبٍ هَدِيثُ كِرْدَمَارِ حِجَّاجِ بْنِ مِهَالٍ كَمَا سَمِعْتُ شَيْخَ بَخَّارِي نَهَ حِجَّاجَ بْنَ مُحَمَّدٍ
زِيْرَاكَ بَخَّارِي نَسَبِيَّةٌ هِيَ إِزَانُ كَفْتُ حَدِيثُ كِرْدَمَارِ شُعْبَةَ بْنِ حِجَّاجٍ كَفْتُ خَيْرًا وَأَمَّا بَطْرِيْقُ
إِجَازَةِ ابْنِ إِسْحَاقَ وَأَنَّ عَمْرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ هِيَ كَفْتُ هِيَ قَسَطَلَانِي لَفْظًا أُنْبَأَنَا إِطْلَاقُ كَرْدَمَارٍ
مُطْلَقٌ بِخِلَافِ إِخْبَرْنَا كَمَا إِطْلَاقُ كَرْدَمَارٍ نَيْشُوْرٌ بَلْ مَقِيْدٌ بِأَنَّكَ بَلْ كَوَيْدٌ إِخْبَرْنَا إِجَازَةُ كَفْتُ نَسَبِيْمُ
مَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَرِّدٍ انْصَارِي صِجَابِي أَمْرٌ كَوَيْدٌ رَادِرًا خَالَ كَخَطْبَةٍ مِيخْرَانِدُ كَفْتُ حَدِيثُ
كِرْدَمَارِ بَرِّدِ بْنِ عَازِبٍ وَحَالُ أَنْكَ بَعْدَ هَيْتِ بَرِّدِ بْنِ عَازِبٍ غَيْرُ دَرُوْخٍ كَوَيْدٍ رَاسِتٌ كَوَيْدٍ زِيْرَاكَ
صِجَابِي هِيَ وَصَحَابَةُ مَعَهُ عَدُوْلٌ إِذْ أَنْتُمْ كَانُوا إِذَا صَلُّوْا مَعَ رَسُوْلِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَالِهِ وَسَلَّمَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ مَعَ التَّكْوِيْعِ فَأَمَّا قِيَامًا حَتَّى يَرْوِيَ قَدْ بَعْدَ كَرْدَمَارِي
النَّصَابَةِ بَعْدَ وَفِي كَرْدَمَارٍ مِيخْرَانِدُ بَارَسُوْلُ خَدَا صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَهُوَ سَلَّمَ بَعْدَ بَرِّدٍ
أَنْحَضَتْ صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَهُوَ سَلَّمَ مَرَّ مَبَارَكٌ خُودِرًا إِذْ رَكَعَ اسْتَادَهُ مِي مَانَدُنْدُ صِحَابَةَ اسْتَادِ
بَعْدَ سَجْدَةٍ مَرْفَعْتُنَا كَمَا مِي دِيْدُنْدُ أَنْحَضَتْ صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَهُوَ سَلَّمَ رَاكَ تَخْفِيْقُ سَجْدَةٍ أُنْدَ لِيْعْنِي
وَفِي كَرْدَمَارِي كَرْدَمَارِي صِلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَهُوَ سَلَّمَ بَعْدَ مَبَارَكٌ خُودِرًا فِي سَجْدَةِ النُّوْتِ
إِزْقِيَامِ سَوِي سَجْدَةٍ مَرْفَعْتُنَا وَدَرِ بَعْضِي نَسَخٍ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَهُوَ سَلَّمَ بَعْدَ مَع
رَسُوْلِ اللَّهِ وَفِي مَا يَجْمَعُ قِيَامِ هِيَ بَعْدَ نَسَبِ أَنْ بَارِ حَالِيَّةٌ هِيَ وَيَا مَصْدَرِ هِيَ بَعْدَ نَسَبِ

آن بنابر مصدر به است دهان است اولی و در بعضی نسخ بیرونه بنون است گفته است عینی هر دو
 وجه جاز است یکی باراده حال و دیگر باراده استقبال و جمله فده سجد در محل نصب است بنابر حال
 و مطابقت احدیست باز حمد در قول وی حتی بیرونه است حَدَّثَنَا اسْمَعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي
بِالْكَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَّارِ بْنِ يَسَّارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ كَرِهَ
مَالِكٌ بن ابی اویس گفت حدیث کرد مرا امام مالک از زید بن اسلم از عطارد بن یسار بنامشاه
 نخینه و سبین موطا مخففه از عبد الله بن عباس رضی الله عنه که صحابی است قَالَ وَخَسَفَتِ الشَّمْسُ
عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ گفت عبد الله بن عباس رضی الله عنه
 گفته شد افتاب در زمان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و در بعضی نسخ علی عهد النبوة
 و در حدیث دلیل است برای کسی که میگوید که نیز اطلاق می باید بر کسوف شمس لیکن اگر استعمال
 آن در قرئت و در عینی گفته که جیب در شرح موطا بیان کرده که کسوف لغز لون است و خوف
 انخساف هر دو است و گفته است فَأَكْسَفَتِ الشَّمْسُ وَالْقَمَرَ تَكْسُفٌ كَسُوفًا فِي كَاسِفَةٍ وَكَسَفَتْ
فِي مَكُوفَةٍ وَكُفَّتْ هِيَ تَرْمِزِي خُفٌّ الْقَمَرُ وَهُوَ خُفِيفٌ خُوفًا فَهُوَ خُفِيفٌ وَخِيفٌ وَخِيفٌ
وَالخُفُّ انخسافاً قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْنَاكَ تَنَاوَلْتُ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ عَرَضَ كَرِهْتُمْ صَحَابًا
 ای رسول خدا دیدم ما شمارا که میگردید شمای چیزی را در جاده است ما در آن خود و تناول اصل آن
 تناول است پس حذف کرده شد یکی از آن دو تا و در بعضی نسخ تناولت با صحت است و لفظ
 مقابلک بفتح بی هم اولی است ثُمَّ رَأَيْنَاكَ تَلَعَلَعْتَ پس دیدم ما شمارا که مشاغور شده بودید
 پس با آمیبه و رجوع کردید جانب پشت در عینی است که گفته است ابن عبد البر که معنی آن
 تعفرت است و در نهذب ابی منصور است که میگویند رجل کلعج و تکلک لکن
قَالَ لِي أُرِيتُ الْجَنَّةَ فَنَنَاوَلْتُ مِنْهَا عَنُقُوقًا پس فرمود در حدیث رسول الله
 علیه و آله و سلم نموده شد را بهشت پس خواستم که بگیرم از آن خوشه و در بعضی نسخ
 رایت الجنة است وَلَوْ أَخَذْتُمْ مِنْهَا لَأَكَلْتُمْ مِنْهَا مَا بَقِيَتْ الدُّنْيَا اگر میگردیدم من از آن

و آن طرف بینی است و در اصل گفته است الف و لام در آن برای تعریف زیرا که نسبت
 در آن نمیگویی اگر گوئی که الان برای حال است و رایت برای ماضی پس باید جمع شوند و در
 مکوم من که قه مقرب است و این را بسوی حال پس اگر گوئی تو که بر میله نمی . صلیت
 که برای ماضی است البته سگده . گفته است ابن حاجب هر محرم یا منس و غیره در بیان
 حاضر است و گفته اند هر چه غیره غیره سنی کمال پس اگر گوئی تو که منس است یا محرم است
 میگوید چهار قسم است دو امر اگر اسم است مبتدا است و باید که آن خبر است و اگر اسم است ما بعد
 آن محرم است آن و در هر دو صورت لفظ زمان مقرر است تا قبل صلیت و در هر دو صورت
 فی التیمور والش تلتا پس ندیده ام هیچ منظری مثل منظرا و در احوال غیره مفرودند
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم این کلام را سه بار و مطالبه ای چند است تا آنکه در جهت
 بودن آنست متضمن در رفع بصر امام بسوی چیزی پس ماموم هم در آن است و در
 اینست که هیچ منظری برابر نیست ندیده ام در غربت و هیچ منظری برابر در غایت در غربت
 باب رَفَعَ الْبَصَرَ إِلَى السَّمَاءِ فِي الصَّلَاةِ و این باب است در بیان حدیث در آن
 مرصلی چشم خود را جانب آسمان و این مکروه است در نماز اتفاقا داشتند و خارج نماز است
 در دعا پس مکروه داشته است آن را شرح و یک طایفه و بایز داشته اند آن را بسیاری از یک
 آسمان قبل دعایت حیاتی که قبل نماز است و وجه کرامت آن در نماز قاضی عیاض گفت
 که لذت اعراض است از قبله و خروج از هیات نماز و ایهام بودن معبود در آسمان یا بنافا
 بخشوع کذا فی الشرح حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعْدٍ قَالَ
حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي خُرَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ أَنَّ أَسَدَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُ
 حدیث کرد ما را علی بن عبدالله مدنی گفت حدیث کرد ما را یحیی بن سعید قطان و در بعضی
 نسخ اخبرناست گفت حدیث کرد ما را ابن ابی عروبه بفتح عین معمله و تحفف را از احمد مضمومه
 و کفف ما بر موصوفه و ان سعید بن مهران است گفت حدیث کرد ما را قتاده بن دعابه بر سر

انس بن مالک رضی الله عنه که صحابی است حدیث کرد او را و در بعضی نسخ حدیثم واضح است

سحای حدیث قال قال النبی صلی الله علیه و آله وسلم ما بال اقوم یرفعون ابصاراً

الی السماء فی حناوتهم کفیت انس رضی الله عنه فرمودند رسول خدا صلی الله علیه

و آله وسلم چیست حال توها که بر میدارند چشمان خود را بسوی آسمان در نماز گفته است

فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بعد از نماز خواندن بابرودمان و توجع کردن بر نشان

و بهم که استن و معین نکردند هیچ یکی را از جهت خوف شکستن دل آن شخص زیرا که نصیحت

در ملا نصیحت است و بال بعضی حال و نشان است فاشتد قولاً فی ذلک حتی قال لیتتم

عن ذلک اولی الخطفن ابصارهم پس سخت شد قول آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم

دان رفع البصار در نماز تا آنکه فرمودند قسم خداست بر این الهیته بازمی آیند از برداشتن چشمان

در نماز بسوی آسمان یا قسم خداست که بر این الهیته ر بوده میشوند ابصار ایشان صاحب خبر جاری

گفته لیتتمن بلام مفتوحه برای تا کبید و ببار مشاه تحیه مفتوحه و سکون نون و تبار شاه فوفه نوحه

بما مضمه و بنون مشدوده مبنی برای فاعل و در بعضی نسخ بضم یاء مشاه تخانیه مبنی برای

مفعول است گفته است که مانی لفظ او اینجا برای تحییر از جهت نهید است و آن خبر است در معنی امر

و معنی اینست که باشد از شما انتها از رفع ابصار بسوی آسمان یا بودن ابصار نزد رفع

الرحمة المتعالی و لتطفن بفتح فاء بصیغه مجهول است در فتح الباری گفته اختلاف کرده است

و مراد باین قول پس بعضی گفته اند که مراد وعید است و فعل مذکور بیابان حرام است

و افراط کرده است این عزم پس گفته است که باطل میکند نماز را لیکن منعقد شده است

برگراست آن باب الالبتغاب فی الصلوة این بابست در بیان حکم راست

و جب نکرستن در نماز و این هم بالا اتفاق کرده است لیکن جمهور میگویند که مکروه تزیه است

و مطابق حدیث ما ترجمه ظاهر است حدیثنا مسند قال حدیثنا ابوالاخص قال

حدیثنا اشعث ابن سلیم عن ابيه عن مسروق عن عائشة حدیث کرد ما

سعد بن مسعود گفت حدیث کرد ما را ابو الاحوص بفتح حمزه و سکون حاء مطلقه و فتح واو
 و بصاد مطلقه بن سلام بفتح سین مطلقه و نشد به لام بن سلیم و ضم سین مطلقه گفت حدیث
 کرد ما را اشعث بن بن محمد و عن مطلقه و نا مثلثه بن سلیم بن اسود از پدر خود سلیم بن اسود
 از مسروق و آن ابن اجدع است از عایشه صدیقه رضی الله عنها قالت سألت رسول الله
 صلی الله علیه و آله وسلم عن الالتفات فی الصلوة کتبت عایشه صدیقه رضی الله
 عنها پرسیدم من رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را از الالتفات در نماز یعنی در حالت
 چپ و راست نگرستن قال هو اختلاس یختل به الشیطان من صلوة العبد فرمود
 آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم آن یک ربودنی است که می رباید آن شیطان از نماز بنده
 یعنی نماز بنده را کامل شدن نمیدهد و نقصان در حضور آن می اندازد گفته است که مانی که اختلاس
 افتعال است از خلوس و آن سلب است در فتح الباری گفته که مختلس کسی است که می رباید بغیر علیه
 و مسکیر زد و اگر چه با معاینه مالک باشد آن را و ناهب میگیرد و بقوه و سارق میگیرد و غفیه پس هرگاه
 شیطان مشغول میگرداند مصلی را از نماز وی بالفتات بسوی شیئی بغیر چیزی که قائم گرداند آن را مشابه
 شد مختلس و اضافه کرده شد بسوی شیطان زیرا که در آن انقطاع است از ملاحظه توجه بسوی شیئی
 سبحانه و در بعضی نسخ مختلس بخذف مفعول است بعضی گفته اند که حکمت در گردانیدن سجده بهو
 جابر مشکوک فی رانه الفتات و غیره را از اینجوری که ناقص میسازد و خشوع را التفت که بهو مواخذ
 منت مکلف پس مشروع شد برای وی جابر بخلاف عمد که آن مواخذ است پس باید که مجتنب شود
 از آن و مطابقت آن حدیث با ترجمه ظاهر است حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُبْيَانُ عَنِ الرَّفْعِيِّ
 عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ حَدَّثَتْ كَرْدًا زَهْرِيَّ مُحَمَّدُ بْنُ سَلْمٍ بِنِ سَعْدٍ كَفْتُ حَدِيثَ كَرْدٍ
 مَا رَأَيْتُ بِنِ عَيْمَةَ زَهْرِيَّ مُحَمَّدُ بْنُ سَلْمٍ بِنِ شَهَابِ زَعْرُودَةَ بِنِ زُبَيْرِ زَعْبَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا
 أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي حَمِيصَةَ لَهَا أَعْلَامٌ كَبَدْرِيَّ رَسُولِ اللهِ
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نَمَازَ خَوَانِدَ وَرَبِّكَ جَابِرٌ يَأْتِيهِ مَرِيحٌ كَمَا أَنَّ أَعْلَامَ بُوُونَدَ أَحْتَمَالُ

که چهار حاشیه باشد و خمسه در پنج نماز مجزیه و کسر هم و فتح صا و مهمله کسا سیاه مربع است که یک نماز با دو
علم در پشت باشد فقار ششگونی اعلام هذه اذهبوا به الی الی بیهم و اتونی یا نبیاً
پس فرمودند رسول صلی الله علیه و آله وسلم مشغول گردانند مرا اعلام این خمسه ببرد از
بسوی این جهیم و بیارید برای من اینجانبه و در بعضی نسخ از بیوا با نانیست باعتبار خمسه است
و تذکره باعتبار نوب و طبروس و ابی جهیم بفتح جهیم و سکون ما و در بعضی نسخ بضم جهیم و فتح ما
بر صیفه تصغیر است و اینجانبه بفتح همزه و سکون نون و کسر بار موحده و بحیم و الف و کسر نون نمانه
و تشدید بار مثناه نمانه کسانست که غلام هست او را منسوبست بسوی موضع که گفته میشود
ان را اینجان و در بعضی نسخ با اینجانبه است و ضمیری که عابد است بسوی ابی جهیم و وجه مطابقت
با حدیث با ترجمه است که اعلام خمسه را وقتی که ملاحظه کند مصلی و آن رعایت وی باشد قریب
بالتفات است صاحب خراجی گفته که در سجده تنبه بلوغ است بر ترک تکلفات در طبروس
خصوصاً در حالت نماز باب هل یلتفت لامر یأزل ید او یری شئاً او بصاقاً
فی القبلة این باب در ذکر آنکه با التفات کند مصلی در نماز برای امری که نازل و حادث میشود
بان مصلی مثل خوف لغا و ن دیوار یا قصد کردن سبج یا باره بیند چیزی را پیش خود یا است
و چه خود یا بپند آب دهن را در قبله و جواب بل محذوفست که ملتفت است چنانچه معلوم
میشود از حدیث باب و بصاق بضم بار موحده و بصاق مهمله و برای رسیدن دو لغت است
در آن و او برای عطف است بر ملتفت و او بصاقاً عطف است بر شئاً و فی القبلة
متعلق بصاق است و بشیاً و این ذکر خاص بعد عام است و قال سهل التفت ابو بکر
قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و گفته است سهل ابن سعد بسکون عن مهمله
ابن مالک انصاری صحابی بن صحابی که التفات که التفات کرد ابو بکر صدیق رضی الله عنه
پس برید رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و در بعضی نسخ فرای رسول الله است بجای فرای البنی و وجه
مطابقت است که امر کردند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم ابو بکر صدیق رضی الله عنه را مانعاً و نماز

که در روایت موسی بن عقبه و ابن ابی داود از یافع حک ثمانه بعد از فراغ نماز است و مطابق این
 حدیث با ترجمه در جز مالک است از آن ترجمه که آن قول ویست او بصاقا پس اگر لومی تو
 که در ترجمه بصاق است و در حدیث ثمانه پس کجا است تطابق میگویم من مطابق از جمله
 که حکم بصاق و ثمانه واحد است از متعین بودن از آن با وجود آنکه صحیح است که ثمانه فضله
 خارج از سینه حدیث ثمانه یعنی بن بکر قال حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلِ بْنِ
 شَهَابٍ حَدَّثَنَا كُرَيْبُ بْنُ مَكْرِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْثَدَةَ مَخْزُومِي مِصْرِي كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كُرَيْبُ بْنُ
 بِنِ سَعْدِ بْنِ عَقِيلِ بْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ أَنَّ ابْنَ شَهَابٍ وَأَبَانَ بْنَ مَوْجِدٍ وَابْنَ مَرْثَدَةَ مَخْزُومِي مِصْرِي كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كُرَيْبُ بْنُ
 أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كُرَيْبُ بْنُ مَكْرِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْثَدَةَ مَخْزُومِي مِصْرِي كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كُرَيْبُ بْنُ
 صَلَوةِ الْفَجْرِ لِمَنْ يَفْعَلُهَا هُوَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَشَفَ سِتْرَ حَجْرَةٍ
 تَامِيَةً فَظَنَّ إِلَيْهِمْ وَهُمْ صُفُوفٌ كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كُرَيْبُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ ابْنَ شَهَابٍ وَأَبَانَ بْنَ مَوْجِدٍ وَابْنَ مَرْثَدَةَ مَخْزُومِي مِصْرِي كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كُرَيْبُ بْنُ
 نَازِجٍ وَابُو بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِمَامٌ بَدِيعٌ كَانَتْ يَدَاؤُهُمَا زَاوِيَةً جَمْعِيَّةً بِغَيْرِ تَرْقُبٍ مَكَرُومِي
 خَدَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَرَدًا شَدِيدًا بَرَدَ حَجْرَةٍ عَابَثَهُ صَدِيقُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَأْسًا
 كَرَدَتْ لِسُورِيٍّ إِنْ سَلَّمَ وَأَنَّ ابْنَ شَهَابٍ وَأَبَانَ بْنَ مَوْجِدٍ وَابْنَ مَرْثَدَةَ مَخْزُومِي مِصْرِي كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كُرَيْبُ بْنُ
 أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَقْبِيَّةٍ لِيُصَلِّ لَهَا الصَّفَّ بِسَمِئَةٍ كَرَدَتْ لِحَضْرَتِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 وَسَلَّمَ فِي الْحَالِ كَمَا مَيَّحُوا سَمْتَهُ كَمَا كُنْتُ وَبُرُودِ أَبُو بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَرَدًا شَدِيدًا
 خَوْفًا بِرَأْسِهِ بِصَفِّ رَأْسِهِ كَمَا سَمِعْتُهُ مِنْ حَضْرَتِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي مَقَامِ
 وَضَمِيرٍ فِي رَأْسِهِ خَضْرَاءُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّا أَجْلِبِيَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ يُرِيدُ
 الْخُرُوجَ وَهُمْ لِلْمُتَلَوِّينَ أَنْ يَفْتَتِنُوا فِي صَلَاتِهِمْ وَظَنُّوا أَنَّ أَبُو بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 كَبَدْرِيَّةِ خَضْرَاءُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَيَّحُوا رَأْسَهُمْ فِي صَلَاتِهِمْ وَظَنُّوا أَنَّ ابْنَ شَهَابٍ وَأَبَانَ بْنَ مَوْجِدٍ وَابْنَ مَرْثَدَةَ مَخْزُومِي مِصْرِي كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا كُرَيْبُ بْنُ
 كَرَدَتْ لِحَضْرَتِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي مَقَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَأْسًا
 كَرَدَتْ لِحَضْرَتِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي مَقَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَأْسًا
 كَرَدَتْ لِحَضْرَتِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي مَقَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَأْسًا
 كَرَدَتْ لِحَضْرَتِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي مَقَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَأْسًا

صَلَوَاتُكُمْ وَأَرْخِ السِّرَّ بِسِ اسْمَارِهِ كَرَدْنَا نَحْنُ صَلَى اللّٰهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِسُورَةِ اَوْشَانَ
 بآنکه تمام کنیده شما نماز خود را و او نختند پرده حجره خود را و تَقُوْبِي مِنْ اٰخِرِ ذٰلِكَ الْيَوْمِ
 صَلَى اللّٰهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و وفات یافتند از آخر آن روز رسول خدا صلی الله علیه
 و آله وسلم و مطابق حدیث ازین چنین است که آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 وقتی که برداشتنده پرده را التفات کردند صحابه رضی الله عنهم زیرا که حجره عایشه صدیقه
 رضی الله عنهم بوده است بسیار قبله پس نظر از مصلیان بسوی کسی که در آن حجره باشد
 محتاج است بسوی آنکه التفات کند و اگر التفات نمکند در آنجا کنده اشاره آنحضرت صلی الله
 علیه و آله وسلم را پس مطابق شد ترجمه بآسیب و جوب القراءة لا اتمام
 وَ الْمَأْمُومِ فِي الصَّلَاةِ كُلِّهَا فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ وَمَا يَجْمَعُ فِيهَا وَمَا يَخْتَلِفُ فِيهَا
 باینکه در بیان وجوب قرآن خواندن امام را و مقتدی را در همه نمازها در حالت اقامت
 و سفر و بیان نمازی که فزاده بجز کرده میشود در آن و نمازی که فزاده است کرده میشود
 در آن صاحب خبر جاری گفته که وجوب مطلق فزاده است چنانچه در حدیث آمده است یا
 قراءة فاتحه است امام و مقتدی همه را چنانچه مذکور است در حدیث و در حدیث
 که ایشان ممکن اند بقول خدا تعالی و اِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوْا لَهُ وَالصُّلُوْا لِعَنِّيْ وَ تَسْمَعُوْا
 فَلَانْدَه شُودِ قِرَانِ بِسِ شَبُوْبِدْ شَمَا قِرَانِ رَاوْغَا مَوْسَلِسِ بِسِ شَبُوْبِدْ وَ بِحَدِيْثِ فِرَادَةِ الْاِمَامِ قِرَاةُ
 الْمَأْمُومِ يَعْنِي قِرَاةُ اِمَامِ فِرَادَةٌ هِيَ مَرْمَقْتَدِي رَاوْذَكْرٍ سَفَرِ رَاوْذَكْرٍ هِيَ كِتْمُوْمٌ كَرُوْمٌ شُودِ وَ رَاوْذَكْرٍ
 رَخَصَتْ اِسْقَاطُ فِرَادَةِ مِثْلِ اِسْقَاطِ نِصْفِ نَمَازِ هَارِ كَانِي وَ مَا يَجْمَعُ فِيهَا وَ مَا يَخْتَلِفُ فِيهَا بِصِيْغَةِ
 مَضَارِعِ جَهْلٍ عَطْفِ هِيَ بِرَقَوْلِ وِي فِي الصَّلَاةِ وَ لَقَدْ رَأَيْتُكَ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ
 فِي الصَّلَاةِ سَوَارِكَانَ الْمَصْلِي فِي الْحَضَرِ وَ فِي السَّفَرِ وَ سَوَارِكَانَ الصَّلَاةِ لَا يَجْمَعُ الْقِرَاةُ
 فِيهَا اَوْ تَسْرُ وَ سَوَارِكَانَ الْمَصْلِي اِمَامًا اَوْ مَأْمُومًا وَ ذَكَرَ الْمَأْمُومُ هِيَ حَسْبُ خُودِ وَ جَارِيَةٌ زِيْرَاكَ
 زُوْدِ حَقِيْبَةٍ وَ اِجْبِ نَبْتِ قِرَاةِ مَرْمَقْتَدِي زِيْرَاكَ فِرَادَةُ اِمَامِ فِرَادَةٌ هِيَ مَرْمَقْتَدِي رَاوْذَكْرٍ كَرُوْمٌ

منفرد زیرا که حکم وی حکم امام است حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ قَالَ
حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ ابْنُ عُمَيْرٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ حیدت کرد و ما را ابو عوانه بفتح
عین ممله وان وصلح بفتح واو و تشدید ضا و مجر و عا ممله بن عبد الله است گفت حد
کرد ما را عبد الملک ابن عمیر بضم عین ممله مشغرم از جابر بن سمرة رضی الله عنهما که هر دو صحابه
قال شكى أهل الكوفة سعدا إلى عمر فعزله واستعمل عليه عمارا كفت جابر بن
سمرة رضی الله عنه وان خواهر زاده سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه بسوی عمر رضی الله عنه
زیرا که وی عامل بود در کوفه از جانب عمر پس معزول گردانید بران اهل کوفه عمار بفتح عین ممله
و تشدید میم بن بایر را کفته است عینی سعد بن ابی وقاص یکی از عشره مبشره است فوت شد
در قصر خود ببعثنی برده کرده وی از دینش طیبه و برداشته شد بر کردنهای مردم بسوی مدینه
و دفن کرده شد در بقیع و آن آخر عشره مبشره است از روی وفات و در فتح الباری کفته
که عمار را عامل گردانیده بود عمر بعد از عزل سعد بر کوفه برای نماز و این مسعود را بر بیت المال
و عثمان بن حنیف را بر مساحت ارض و تخصیص عمار بزرگ برای وقوع تصریح است نماز از آن
چیزی که واقع شد در آن شکوی نه غیر آن و در قول اهل کوفه مجاز است از باب اطلاق کل
بر بعض زیرا که بعض اهل کوفه شکایت کرده بودند همه آن فشکوا حتی ذکر و الله لا یخسر
یصلی پس شکایت کردند اهل کوفه در همه کارهای وی تا آنکه ذکر کردند این را که آن سعد
نیک نمیخواند نماز را و جمله فشکوا عطف تفسیری است بر جمله شکى اهل کوفه و جمله فعزله و استعمل
علیهم عمر معترضه است در میان معطوف و معطوف علیه و جمله یصلی حال است از فاعل لا یخسر
یعنی احسان نمکند در حالت نماز خنوع و احسان در نماز خنوع و حضور است در آن چنانکه کوبا
می بینید خدا را فرستل الیه فقال یا ابا اسحاق ان هؤلاء یزعمون انک لا یخسر
تصلی پس فرستاد عمر بسوی آن سعد کسی را و طلبید او را پس رسید آنکس انجا و پیغام عمر
رسانید پس آمد پیش عمر پس گفت عرای ابا اسحاق و این کنیت سعد است که کنیت کرده اند

Marfat.com

با کبر اولاد خود و ذکر کردن عمر او را بکثرت از جهه تعظیم وی بود و درین دلیل است که شکایت مردم قبح
 نکرد در آن سعد زود عمر آن اهل کوفه مکتوبند که بدرستی تو احسان نمکنی وقتی که نماز میخوانی یعنی نماز
 بوجه حسن نمخوانی قال اما انا والله فانی کنت اُصَلِّي بِهِنَّ صَلَوةً رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى
 اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَا اَحْرَمُ عَنْهَا كَفَت سَعْدُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِرَحْمَةٍ كَانَتْ مِنْ قَدَمِ مَبْحُورِمْ
 بخدا پس بدرستی من بودم که نماز مسکروم با او شان مثل نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 ناقص نمکرداندم من هیچ چیزی را از نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و کلمه اما برای
 تفصیل اجمال و تقسیم است یک قسم مذکور است و قسم دیگر مفرد است و تقدیر اینست اما هم
 فقالوا اما قالوا و لفظ والله برای تاکید خبر است در تسماع و قیاس تا اثر لفظ والله است از فائز
 لکن جایز است تقدم چیزی که در چیز آن فاست بران فاق و قسم اجتنبی نیست و جواب قسم
 محذوفت دلالت میکند بران فانی کنت و روایت کرده شده است انی کنت بود
 فائز و ما احرم بفتح همزه و سکون خا رجح و کسر را مهمله بمعنی لا اقتص است گفته است حبه
 خراجی در میان است مطابق با ترجمه زیر که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بودند که بخوانند
 قرآن در حالت امامت و همچنین مقتدیان بحدیث لا صلوة الا بافاة الکتابه ثابری که
 مذهب جمهور است پس معلوم شد از آنکه بعد نماز میخواند و قراة میکرد در حالت امامت اُصَلِّي
 صَلَوةً الْعِشاءَ فَارْكَدُ فِي الْاُولَيَيْنِ وَ اَخْفُ فِي الْاُخْرَيْنِ میخوانم من نماز عشاء را پس دراز
 میکنم قیام را در دو رکعت اول و سبک میکردم قیام را در دو رکعت دیگر و اگر بضم كاف بمعنی طول
 و اخف همزه بضم همزه و کسر حارج از باب افتعال است گفته میشود و اخف الرجل فی امره بحف
 فهو مخف و در روایت دیگر اُحْذَفُ بفتح همزه و سکون حاء مهمله و کسر زال مجز که ذاتی العشر
 و در بعضی نسخ اخف واقع است و در روایت اُحْذَفُ مراد حذف اصل قراة نیست
 بلکه حذف رکود است قال فَاذْكُرْكَ الظَّنَّ بِكَ يَا اَبَا اسْحَاقَ كَفَت عَرْضِي اللهُ عَنْهُ سَمَانٌ هُت ظن
 مابنوی ابا اسحاق و در بعضی نسخ ذلک بغير لام است فَاوَسَّلَ مَعَهُ رَجُلًا اَوْ رَجُلًا اِلَى الْكُوْفَةِ

Marfat.com

وَخَفَّ حَوْفُ اسْتِفْتَا حِمْيَرٍ وَمَعْنَى أَنْ يَحْفَوتِ اللَّحْمُ مِنْ أَرْكَاتِ جَبَدِكَ هَذَا كَاذِبًا
 قَامَ رِيَاءٌ وَسَمْعَةٌ فَأَطْلَ عَمْرُوهُ وَأَطْلَ نَقْرٌ وَعَرَضَهُ بِالْفِتَنِ أَيِ بَرُورِ دَكَارِكَ
 هست این بنده تو در میان کوه در زبیری که نسبت کرده است بسوی من استناده شده از جهت
 ریا و سمعه یعنی برای نمودن مردم و شنو شدن ایشان پس دراز کن عمر او را و در دراز کن فعاور او
 و پیش آرد و رافتنه و دعای درازی عمر بجیشتی که رد کرده شود بسوی ازل عمر و ضعیف کرد و قوا
 و متکسر کرد و در خلق بد دعاست و جاز شد سعد را که بد دعا کند بر او مسلم را زیرا که ظلم کرده بود
 بر آن با فر گفته است قسطانی اگر کوی تو که مثل این دعا مستلزم میشود تمنی در قوع مسلم
 در جواب داده شده است بانکه جاز است باین حیثیتی که مورد است بسوی تحایر ظالم و عقوبت
 وی مثل تمنی شهادة فی سبیل الله اگر چه حاصل آن تمنی قتل کافر است مسلم را و آن موصل است
 وستی در دین ولیکن نرض از تمنی شهادت ثواب است نه نفس آن و محقق یافته شده است
 این در دعای انبیاء مثل قول نوح علیه السلام لا تزدد الظالمین الا ضلالا و حوران نیست که سعد
 بد دعا کرد زیرا که وی نفعی کرده بود سه فضایل را که اصول اند در دین خاخر گذشت و آن سه
 متعلق بنفس و مال و دین بودند پس مقابل کردن سه را باین سه پس مقابل ساخت نفس
 بطول عمر و مال را بفق و دین را بفتن فكان بعد اذ اسئل یقول شیخ کبار "مذتوک
 اصابتی دعوة سعد پس کردید با سعد بعد از وقتی که بر سیده میشد از حال نفس
 وی و گفته میشد کیف انت میبفت منم بسیار بر فتنه زده که رسید است مراد دعای سعد
 قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ وَانَا رَأَيْتُهُ بَعْدَ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ وَانَّهُ لَيَسْتَعِينُ
 لِلْجَوَارِي فِي الطَّرِيقِ يَغْمِزُهُنَّ كَقَوْلِ عَبْدِ الْمَلِكِ رَأَى جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ
 روایت کردن جابر در آن حال که افتاده بودند موبهای ابروی وی بر دو چشم وی از بیری و بدستی
 آن اباسعد هر آنه متعوض میشد دختران را در راه می فشرد و عفتار آنها را با کشتان خود و درین
 اشاره است بسوی فتنه و فقر زیرا که اگر میبود غنی محتاج نمیشد بسوی این و درین انواع بلیات
 در دنیا

از قلت جای رفته حوص و درین دلیل است بر حقیقت خلافه عمر رضی الله عنه زیرا که سعد خلیفه

عمر بوده این از مخرجات آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم دعا کرده بودند که سعد مستجاب الدعوه

لذا مستجاب شد نه ای او و بواسطه که استجابه دعای سعد نیز مجزه آنحضرت صلی الله علیه

واله وسلم حدیثنا علی بن عبد الله قال حدیثنا سفیان حدیثنا الزهیری

عن محمود بن الربیع عن عبادة بن الصامت حدیث کرد مارا علی بن عبد الله مدنی

گفت حدیث کرد مارا سفیان بن عیینه حدیث کرد مارا محمد بن مسلم بن شهاب زهری

بن محمود بن ربیع بفتح راء جمله و کسر بار موحده بن صامت از عباده بن مضم عن جمله و تحفیف

بار موحده بن صامت ان رسول الله صلی الله علیه و اله وسلم قال لا صلوة لکن

لکم یقرأ فاتحة الکتاب که بدستی رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند نیست نماز

مگر آنرا که بخواند است فاتحه الکتاب را و متعدی کرده شد فراهه با و حال آنکه ان فراهه متعدی است

بر معنی لم یبد القراهه بها گفته است قسطانی یعنی در هر رکعت منفرد باشد یا امام یا مأموم برابر است

که نماز سری باشد یا جهری گفته است عینی مطابق اخباریست با ترجمه غیر طاهر است زیرا که ترجمه عام است

از سکه باشد فراهه یا فاتحه یا بغير ان و حدیث معین کرده است فاتحه را گفته است کرمانی در ترجمه

دلیل است بر آنکه فراهه فاتحه و جهب است بر امام و منفرد و مقتدی در همه نمازها پس اخباریست

صریح است در دلالت کردن بر جمع اجزاء ترجمه انتمی میگویم من آری وقتی که حمل کرده شود

فقیه صلوة بر نفی جز آن دلالت میکنند بر ان و نیست مسلم آنکه صریح است در دلالت خود بر جمع

لجواز ترجمه و نیست در ترجمه ذکر فاتحه ذکر فاتحه تا دلالت کند بر ان و جز این نیست که در ان ترجمه

ذکر قرانت و ان اعم است از فاتحه و غیر ان حدیثنا محمد بن بشر قال حدیثنا یحیی عن

عبد عیبه الله قال حدیثی سعید ابن ابی سعید عن ابیه عن ابی هریره حدیث

کرد مارا محمد بن بشر بفتح بار موحده و تشدید شدن بجه گفت حدیث کرد مارا یحیی بن سعید

Marfat.com

کردی در حالت قیام ثُمَّ اجْبُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا بستر سجده کن تا آنکه قرارگیری در حالت
 سجده ثُمَّ اَرْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا بستر بردار و خود را از سجده تا آنکه قرارگیری در آن
 که نشستی وَأَفْعَلْ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا و بکن در نماز خود همه آن نماز یعنی همین طریق در هر رکعت
 جمیع ارکان بجا آر کفته عینی مطابقه اخذت با ترجمه در خبر ماوس است ازان و ان قول و بست
 و ما یخافت زیرا که آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم امر کردند انفراد کور را در سخت بقراءة در
 نماز وی و بوده است نماز وی نهاری و اصل در نماز نهار امر است مگر آن نمازی که خارج میشود در
 مثل جمعه و عیدین و اصل در نماز شب جهت پس اگر مخالفت کرد این را پس بران مصلحت
 سهو است نزد حنفیه بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الظُّلَمِ این باب است در بیان قراة در نماز ظهر که است
 که بانی ظاهر اینست که مراد بیان قراة غیر فاتحه است زیرا که در فاتحه شک نیست کفته است عینی
 عجب است از کرمانی چگونه میگوید آن را و کجاست ظاهر از سخت که دلالت میکند بر آن چیز که گفته است
 کرمانی بلکه مراد وی ردوست بر کسی که واجب نمیکوید قراة را در قره و محقق ذکر کردیم ماکه یک قومی که
 ازان قوم بود این عقله و حسن من صالح و ابراهیم بن علی و امام مالک در یک روایتی گفته اند
قراة در نماز ظهر و عصر حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَمْرٍو
عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ حَدِيثُ كَرَامًا أَبُو النُّعْمَانِ وَان مَجْدِبْنَ فَضْلُ سِتْ كَفْتِ حَدِيثُ كَرَامًا
 ابو عوانه و ان و ضلح است از عبد الملک ابن عمیر از جابر بن سمره بفتح سین جمله و ضم میم عامری رضی
 عنه که صحابی است قَالَ سَعْدُ كُنْتُ اصْبِلِي بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ صَلَاتِي الْعَشِيِّ لَا اَحْرَمُ عَنْهَا که گفت سعد بن ابی وقاص مرعمر بن خطاب رضی
 عنه را که بودم من که نماز میخواندم با او شان مثل نماز رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم و نماز
 عشی یعنی نماز ظهر و عصر ناقص نمیکرداندم من ازان نماز چیزی را کنت از کد فی الاولین و احدث
 فی الاخرین بودم من که در از میگردم قیام را در دو رکعت اول و کوناه میگردم من قیام را در

دو رکعت دیگر و در بعضی نسخ اخف واقع است بجای احد ففقال عمر ذلك الظن بك پس
 کنیز رضی اللہ عنہا بخ کفتی ہواست ظن من یؤکفہ فی عینی مطابقتہ استخفاف با ترجمہ در قول
 ویست کنت ارکد فی الایمین زیرا کہ رکود زنی در آن نماز بوده است برای قراۃ حدیثنا ابو
 نعیم قال حدیثنا شیبان عن یحیی عن عبد اللہ بن ابی قتادۃ عن سیدہ حدیث کرد مارا
 ابو نعیم و آن فضل بن دکن است کفت حدیث کرد مارا شیبان و آن عبد الرحمن است از یحیی بن
 ابی کثیر از عبد اللہ بن قتادہ از پدر خود ابی قتادہ رضی اللہ عنہ کہ صحابی است قال کان رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم یقرأ فی الترتیبین الاولین من صلوة الظهر یفاتیح الکتاب
 و سورۃ قین یطویل فی الاولی و یقصر فی الثانیۃ کفت ابو قتادہ بودند رسول خدا صلی اللہ
 علیہ و آلہ وسلم کہ میخوانند در دو رکعت اول از نماز ظهر سورۃ فاتحہ الکتاب را و دوسورہ دیگر را
 در حالتی کہ قراۃ در از میگردند در رکعت اولی و از تہام میگردند در رکعت ثانیہ و کتیمح الایۃ
 احیاناً و می شنواید ندایتی را گاہ گاہ و احیاناً جمع قلت جین است و جین وقت است پس
 معنی آن است کہ در اوقات طیبہ می شنواید ندایتی را و کان یقرأ فی العصر یفاتیح الکتاب و
 سورۃ قین و بودند آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم کہ قراۃ میگردند در نماز عصر یفاتیح الکتاب
 و دوسورہ دیگر از قرآن یعنی در ہر رکعت سورۃ فاتحہ و یک سورہ دیگر را میخوانند و کان یطویل فی
 الاولی و بودند آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم کہ در از میگردند قراۃ را در رکعت اولی از آن
 عصر و کان یطویل فی الرکعۃ الاولی من صلوة الصبح و بودند آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ
 وسلم کہ در از میگردند قراۃ را در رکعت اولی از نماز صبح و یقصر فی الثانیۃ و کم میگردند قراۃ
 در رکعت دوم و مطابقتہ است با ترجمہ ظاہر است حدیثنا عمر قال حدیثنا ابی کثیر
 لا عمش قال حدیثی عمارۃ بن عمیر عن ابی معمر حدیث کرد مارا عمر رضی عنہ من مہلہ و در بعضی
 نسخ ابن حفص نیز واقع است کفت حدیث کرد مارا پدر من حفص بن ابی غیبان کفت حدیث

کرد ما را آتش وان سلیمان بن مهران است گفت حدیث کرد ما را عماره بن عمر بضم عن معمر
 در هر دو و از ابی معمر بدویم مفتوح وان عبد الله بن سحر است قَالَ سَأَلْنَا خُبَابًا أَكَانَ
 النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَالِدَ وَسَلَّمَ يَشْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ كُنْتُ
 أَبُو مَعْمَرٍ بِسَدَمٍ مَا خُبَابُ بْنُ أَرَثٍ رَأَى أَبَا بَدْرٍ رَسُولَ خَدَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَالِدَ وَسَلَّمَ كَرَفَاةً
 مَيَّكَرُونَ فِي رَمَازِ ظَهْرٍ وَعَصْرٍ كُنْتُ أَرَى فَرَاةً مَيَّكَرُونَ قُلْنَا يَا بِي شَيْءٌ كُنْتُمْ تُعْرِفُونَ
 ذَلِكَ كُنْتُمْ مَا بَلَدًا مَجْزٍ بُوَدِيدِ شَمَا كَمْ شَنَا خُبَابُ فَرَاةً الْخُبْرَةَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَالِدَ وَسَلَّمَ
 قَالَ يَا ضَرْبًا بِحَيْثِهِ كُنْتُ خُبَابُ بْنُ أَرَثٍ كَمْ بَحْرًا كُنْتُ لِحَبِيبِ الْمُبَارَكِ الْخُبْرَةَ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَالِدَ وَسَلَّمَ شَنَا خُبَابُ فَرَاةً الْخُبْرَةَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَالِدَ وَسَلَّمَ رَأَى مُطَابِقًا فِي
 حَدِيثٍ بَارِئًا ظَاهِرًا كُنْتُ هِيَ قَطْلَانِي أَلَا كَرُونِي تُوَكُّرًا مِنْ ضَرْبِ ابْنِ حَبِيبٍ شَرْفَهُ جَلَدَهُ مَعْلُومٌ
 مَيَّكَرُونَ فَرَاةً فَرَانٍ وَمَالٍ أَنْكَرًا مِنْ حَبِيبٍ حَاصِلٌ مَيَّكَرُونَ وَجَوَانِدُنِ دَعَاوَتِهِمْ وَغَيْرِ
 مَيَّكَرُونَ مَا كَمْ نَظَرَ خَا زَجْرِي كَمْ أَنْ مَحَلَّ فَرَاةً فَرَانٍ هِيَ ذَكَرَ وَدَعَا خُصُوصًا وَفِي كَمْ ضَمَّ كَرْدَهُ
 بَانَ قَوْلِ ابْنِ قَنَادَةَ كَانَ يُسَمُّونَا أَلَا حَبَابًا قَوِي مَيَّكَرُونَ اسْتَدْلَالًا بَانَ فَرَاةً وَرَمَازِ ابْنِ
 الْقَرَاءَةِ فِي الْعَصْرِ ابْنِ بَابِ فِي بَيَانِ حُكْمِ فَرَاةً وَرَمَازِ عَصْرِ كُنْتُ هِيَ صَاحِبِ خَبْرٍ جَارِي كَمْ
 مَقْصُودِ ابْنِ بَابِ أَلَا حَبِيبٍ حَاصِلٌ هِيَ مِنْ أَحَادِيثِ بَابِ سَابِقٍ لَكِنْ ذَكَرَ كَرْدَهُ هِيَ مَوْلَى
 ابْنِ رَاعِلَةَ تَابِكْرًا وَابْنِ رَاعِلَةَ وَاصِلٌ مَقْرُونٌ بِسَنَاءِ وَبِكْرٍ بَرَاءٍ زِيَادِي تَحْقِيقٌ وَتَاكِيهِ
 حَابِئًا وَابْنِ بَابِ وَبِسْتِ حَدِيثًا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا سَفْيَانُ بْنُ الْأَعْمَشِ عَنْ
 عَدَاةِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ حَدِيثٌ كَرْدَهُ مَحْمُودُ بْنُ يُونُسَ بَلَّغَنِي بِكْرٍ بَارِئًا وَكُنْ
 يَارِ مَشَاءَ تَحْتِهِ وَفِيهِ كَافٌ وَكُنْ نُونٌ كُنْتُ حَدِيثٌ كَرْدَهُ مَحْمُودُ بْنُ يُونُسَ بَلَّغَنِي بِكْرٍ بَارِئًا
 وَابْنِ سَلِيمَانَ بْنِ مَهْرَانَ هِيَ مِنْ عَمَارَةَ بْنِ عَمْرِو بَضْمٍ عَنْ مَعْمَرٍ فِي رَمَازِ ابْنِ مَعْمَرٍ بِضَمٍّ
 وَكُنْ نُونٌ عَنْ مَعْمَرٍ فِي رَمَازِ ابْنِ مَعْمَرٍ وَابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَحْرَةَ قُلْتُ لِحَبِيبِ بْنِ الْأَوْتِ
 أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَالِدَ وَسَلَّمَ يَشْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ كُنْتُ أَبُو مَعْمَرٍ

گفتیم من رباب بن الارت ایا بودند رسول خدا صلی الله علیه وسلم که قرائه میکردند در نماز
 ظهر و عصر همزه استغمام برای اسخبار و در بعضی نسخ قلنا است بجاء قلت قال لفته
 قلت بآی شیء کتبتُم نفلون قرائته گفت رباب بن ارت اری بودند رسول خدا
 صلی الله علیه و اله وسلم که قرائه میکردند در نماز ظهر و عصر گفتیم بجز هر چه بودید شما که می شناسید
 قرائه انحضرت صلی الله علیه و اله وسلم را قال با ضطرک اب حنیفه گفت رباب حرکت لمیه
 مبارک انحضرت صلی الله علیه و اله وسلم می شناسیم قرائه او شان را و مطابقت لیسیت باجر
 طهرت حدیثنا المکی بن ابراهیم عن هشام عن یحیی بن ابی کثیر عن
 عبد الله بن ابی قتادة عن ابی حنیفه حدیث کرد ما را مکی بفتح میم و تشدید کاف و میاء مشنأه
 تحتیه مشدود و کسبت وی ابو السکن است بفتح سین مهمل و کاف ابن ابراهیم بن بشر بن
 فرخندی حنظلی بلخی از بنام دستوانی از یحیی بن ابی کثیر شارب مثلثه از عبد الله بن ابی قتاده
 از پدر خود ابی قتاده حنیفه بن ربیع قال کان الشیخ صلی الله علیه و اله وسلم یقراء
 فی الرکعتین من الظهر و العصر بفاتحة الكتاب و سورة مؤدیه و یمیننا لایله
 احیاناً گفت ابو قتاده رضی الله عنه که صحابی است که بودند رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم
 که میخواندند در دو رکعت از ظهر و عصر فاتحه کتاب و یک سوره دیگر وی شنواید بار
 ای گاه گاه و تکرار کرد لفظ سوره رانا افتاده که این را که در هر رکعت سورتی علاوه بود و مطابقت
 این حدیث نیز از محمد ظاهر است بآیه القرائه فی المغرب این بابست در بیان حکم
 قرائه در نماز مغرب و مراد مقدار قرائه است نه اثبات اصل ان زیرا که ان نماز چری است و
 قرائه اگر چه شامل است سوره طویل را و قصیر را لیکن هر دو حدیث که درین باب مذکور است
 خصوصاً اول مشعر است باسند بخواند در مغرب سوره طویل و شاید که میل مولف بسوی همان است
 و مجتهدان است مذہب بعضی علما و احوال است که خواندن انحضرت صلی الله علیه و اله وسلم
 سوره طویل را در نماز مغرب برای بیان حجاز باشد و وقت فراغ انکار دیگر و الا نه مخصوص است

کرده شده است که بودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم و صحابه رضوان الله علیهم اجمعین که
 نماز مغرب خوانده تراندازی میکردند و میدیدند موضع افتادن تیر را و این دلالت میکند بر آنکه
 قرآه در این بسوره قصیره بوده است ثُمَّ أَجْبَدُ اللَّهُ بَنِي يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَ نَامَالِكُ
عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَشِيَّةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدَّثَنَا كَرِيمًا عَبْدُ اللَّهِ
بْنِ يَسْفَ تَيْسِي كَفْتُ خَبَرًا دَا مَارَا نَامَالِكُ ابْنِ شَهَابٍ زَهْرِي أَرَجِدُ اللَّهُ ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ
بْنِ عَبَّاسٍ أَرَجِدُ اللَّهُ بِنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَهَجَابِي هَيْتَ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ أُمَّ الْفَضْلِ سَمِعَتْهُ
وَهُوَ يَقْرَأُ وَالْمُرْسَلَاتِ عَزْفًا كَهَبْرَسِي أَنِ عَبْدُ اللَّهِ بِنِ عَبَّاسٍ لَفْتُ كَهَبْرَسِي أُمُّ الْفَضْلِ
 که بیانه بنت الناریت زوجة عباس اخنت میمونه زوجه رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم
 و مادر عبد الله بن عباس است و حال آنکه میخواند سوره و المرسلات عرفارا و درین العات است
 بر یک مذهبی زیرا که معضد مقام این بود که میگفت سمعتنی و انا اقراء فَقَالَتْ يَا بَنِي اللَّهِ وَاللَّهِ
لَقَدْ ذَكَرْتُ نِيَّ يِقْرَأُ بِكَ هَذِهِ السُّورَةُ بِسِ كَفْتُ أَنْ أُمُّ الْفَضْلِ أَيْ بَرَكٌ مِنْ قِسْمِ خَدَاتِ
 بر اینه تحقیق یار و یاسدی تو بخواندن خود این سوره را و این تصغر رای شفقت است و در بعضی
 نسخ قال فقالت واقع شده و در بعضی نسخ لفظ والله ساقط است و در بعضی نسخ بجاء
 بقرانک یقرانک بر وزن فعلان بضم فا واقع است إِنَّهَا لِأَخْرُ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِهَا فِي الْمَغْرِبِ بِدْرَسِي أَنْ سوره بر اینه اخ سوری
 که شنیدم من از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در آنحالنی که میخواند از او در نماز مغرب
 و جدا آنها تا آخر بکسر آن مستانف است در بیان ما ذکره و مطابقه این حدیث با ترجمه ظاهر است
 حدیثنا ابو عاصم عن ابن جریج عن ابن ابي مليك عن عروة بن الزبير عن مروان
 بن الحكم حدثنا ابو عاصم ضحاك و در بعضی نسخ حدیثی است از ابن جریج بضم جیم او را
 ابن عبد الملك است از ابن ابی ملیك تصغر ملكه و آن زهر بن عبد الله مکی احوال است از عروه
 ابن مروان بن حکم بضم حارمله و كاف قال قال لي زيد بن ثابت مالك تقرأ

فِي الْمَغْرِبِ بِقِصَارِ الْمَفْصِلِ كَقَوْلِ عِرْوَانَ بْنِ حَكَمٍ كَمَا بَعِيَ هَيْتٌ مَرَّازِيدٍ نَابِتٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 كَمَا صَحَّابِي هَيْتٌ هَيْتٌ مَرَّازِيدٌ مَرَّازِيدٌ قِصَارِ مَفْصِلِ رَابِعِي قِرَاءَةُ مَغْرِبٍ رَاجِعًا
 بِقِصَارِ مَفْصِلٍ مِثْلِي وَدَرِ بَعْضِي لَسِيخٌ بِقِصَارِ ثَبُوتٍ وَاقِعٌ هَيْتٌ عَوْضٌ مِضَافٌ لِلَّهِ وَانْ سَتَفَهَامٌ
 سَبِيلٌ انْكَارٌ بِعِرْوَانَ بْنِ حَكَمٍ وَعِرْوَانَ وَرَأْفَقْتُ أَمِيرٌ بِرِدْنَةٍ بُوَدَّ اِرْجَانِبٌ مَعْوِيَةٌ وَقَدْ
 سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِطُولِي الطُّوَلِيِّينَ وَحَالٌ
 شَنِيْدِمٌ مِنْ رَسُولِ خَدَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَاكِعًا قِرَاءَةً مَبْكُرَةً فِي مَغْرِبِ مَرَّازِيدٍ
 وَدُورَةٍ وَرَأْفَقْتُ طُولِي بَعْضِ طَارِعَاتِ مَوْتِ الطُّوَلِيِّينَ وَطُولِي تَنْبِيْطُولِي وَدَرِ بَعْضِي نَسِيْخٌ بِطُولِ
 بَدْوَنِ الْغَيْهِ كَمَا بِصُورَةٍ بَابِهَا وَاقِعٌ شَدِيدٌ وَدَرِ بَعْضِي نَسِيْخٌ بِطُولِ السُّورَتَيْنِ وَاقِعٌ هَيْتٌ
 وَمَرَادُ ذَلِكَ دُورَةٍ وَرَأْفَقْتُ بَعْضِي وَنَا كَقَوْلِهِ لَعْنَةُ تَعْنِي تَمُودَةَ اَنْدُ وَمَطَابِقَةٌ
 اَنْحَدَتْ بِاَرْجَمَةٍ ظَاهِرَةٍ بِأَبِ الْبَحْرِ فِي الْمَغْرِبِ اِنْ بَابِهَا وَرَبَّانِ حَكْمٌ جَمْعٌ
 بِغَرَاةٍ وَرَمَّازٍ مَغْرِبٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوْسُفَ قَالَ اَخْبَرَنَا مَا اَلَيْكَ عَنْ ابْنِ
 شَهَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَبْرِ بْنِ مَطْعَمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَيْفٍ
 تَيْسِي كَقَوْلِهِ خَبْرٌ اَدَامًا اَمَامَ مَالِكٍ اَزَابِنِ شَهَابِ زَهْرِيٍّ اَزْ مُحَمَّدِ بْنِ جَبْرِ بْنِ مَطْعَمِ بْنِ رَيْفٍ
 بِنِ مَطْعَمِ بْنِ مِيمٍ وَكَمِ عَنْ مَهْدِيٍّ اَزْ اَبِي خَدِيْجٍ مَطْعَمِ بْنِ مَطْعَمِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّوَلِ كَقَوْلِهِ جَبْرِ بْنِ مَطْعَمِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَمَا صَحَّابِي
 شَنِيْدِمٌ مِنْ رَسُولِ خَدَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَاكِعًا قِرَاءَةً لَعْنَةً وَرَمَّازٍ مَغْرِبِ سُوْرَةٍ
 وَالطُّوَلِ رَا كَقَوْلِهِ هَيْتٌ قَبْطَلَانِي اِحْتِمَالٌ هَيْتٌ تَامٌ سُوْرَةٍ رَا خَوَانِدَةً بِاَبِ بَعْضِ رَا وَمَطَابِقَةٌ اَنْحَدَتْ
 بِاَرْجَمَةٍ ظَاهِرَةٍ بِأَبِ الْبَحْرِ فِي الْعِشَاءِ اِنْ بَابِهَا وَرَبَّانِ حَكْمٌ جَمْعٌ بِغَرَاةٍ وَرَمَّازٍ
 نَسَا اَبَسَ اَكْرُ كَوْنِي تُو كَمَا اَمْرًا مَقْدَمٌ كَرَدَةٌ هَيْتٌ تَرْجَمَةٌ جَمْرًا بِرَبِّ تَرْجَمَةٌ قِرَاءَةٌ وَرَمَّازٍ وَرَبِّ اَبْعَلَسَ
 جَمْرِي كَمَا كَرَدَةٌ هَيْتٌ وَرَمَّازٍ وَرَبِّ اَبْجُ وَرَمَّازٍ اَوْلَى هَيْتٌ مَبْكُومٌ مَقْصُودٌ اَعْلَمُ بِيَانِ
 اَحْكَامِ هَيْتٌ تَرْجَمَةٌ وَرَبِّ اَبْجُ وَرَمَّازٍ وَرَبِّ اَبْجُ وَرَمَّازٍ وَرَبِّ اَبْجُ وَرَمَّازٍ وَرَبِّ اَبْجُ وَرَمَّازٍ وَرَبِّ اَبْجُ وَرَمَّازٍ

که مقصود امام بخاری انجلیان کمیت و کیفیت قرائت است در نماز فجر و عشا و این بر دو
 امر معلوم میشوند از حدیث باب پس ظاهر شد که این باب در محل خود است زیرا که کتب
 و کیفیت قرائت معلوم میشود بجماع و آن موقوف بر چهار است حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ
قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَزَابِيٌّ عَنْ بَكْرِ أَبِي رَافِعٍ حَدِيثٌ كَرَّمَا أَبُو النُّعْمَانِ وَأَنَّ
 محمد بن فضل است گفت حدیث کرد ما را معتمر از پدر خود و آن سلیمان طرفان است از
 بسکون کاف بن عبد الله المزنی از ابی رافع بن عیین مملکه و نام او نضیع بن مهران
 و فتح فاضل و سکون یا شاه نحمد و بعین ممله الصایغ یعنی مجتهد است قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ
أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَمِّيِّ فَقَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انْفُثَتْ فَسَجَدْتُ فَقُلْتُ لَهُ كَيْفَ كُنْتَ أَبُو رَافِعٍ
 تابعی است خواندم من با ابی هریره رضی الله عنه نماز عشا را پس خواند ابو هریره در آن
 سوره إِذَا السَّمَاءُ انْفُثَتْ پس سجد تلاوه کرد پس رسیدم من اورا از حکم آن سجد
قَالَ سَجَدْتُ خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللهُ وَسَلَّمَ فَلَا أَزَالُ أَسْجُدُهَا
حَتَّى الْقَاهُ كُنْتُ أَبُو هریره سجد کردم من در پس رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم
 یعنی در اذالسماء انثقت پس سجد می کنم در آن سوره تا که ملاقات کنم آنحضرت
 صلی الله علیه و اله و سلم و با خدا را و ابی القاسم کنیز آنحضرت و حتی القامکات
 از موقت صلی الله علیه و اله و سلم یعنی مستحرم برین سجد تلاوت درین سوره
 ناموت و در بعضی نسخ سجدت بها است و در بعضی نسخ فها است و مطابق حدیث
 با ترجمه مفهوم میشود از قول ابی هریره سجدت خلف ابی القاسم زیرا که اگر چه نمیکردند رسول
 خدا صلی الله علیه و اله و سلم بقرآن خود درین نماز هرینه سجد نمیکرد ابو هریره و در پس آنحضرت
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَاللهُ وَسَلَّمَ حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ حَبِيْبٍ حَدِيثٌ كَرَّمَا
أَبُو الْوَلِيدِ وَأَنَّ هِشَابَ بْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ طِبَالِيٌّ هُوَ كُنْتُ كَرَّمَا شُعْبَةَ
 بن حجاج از عدی بن ثابت انصاری که تابعی است قَالَ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ الْبَشِيِّ

صلى الله عليه وآله وسلم كان في سفر فقرا في العشاء في إحدى الركعتين
بالتين والزيتون كفت عدی شنیدم من برا بن عازب را که صحابی است بگفت
 که بدرستی رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم بودند در یک سفری پس خوانند در نماز
 عشا در یکی از دو رکعت آن سوره والتین والزیتون را و از حدیث مفهوم میشود که
 تعین در قراة آن نیست بلکه هر چه مقتضای وقت باشد بخواند و شایع حنفیه میگویند
 که در بخش تا صد آیه بخواند و در بخش صیف چهل آیه و در بخش پنجاه یا شصت آیه
و در نظر و عشا کم از پنج و در عصر مقدار سبت آیه کذا فی العینی باب القراءۃ
فی العشاء بالتجدد این بابست در بیان حکم قراة کردن در نماز عشا بسوره که در آن
سجده تلاوت حد ثنا مسدد قال حد ثنا یزید بن زریع قال حد ثنا
الشیخی عن بکر عن ابی رافع حدث کرد ما را بن مسرید کفت حدث کرد ما را یزید
بن زریع کفت حدث کرد ما را بنی و ان سلیمان بن طرخان است بکر بکون کاف
بن عبد الله عن ابی رافع و ابن کنیت نفع صابغ است قال صلیت مع ابی هريرة
العممة فقرا اذا السواء انشئت فوجدت کفت ابو رافع تابعی که خواندم من ابی هريرة
رضی الله عنه نماز عشا را پس خواند ابو هريرة در ان سوره اذا السواء انشئت را پس سجده
کرد در ان سوره سجده تلاوت فقلت ما هذه قال سجدت بملخلف ابی القاسم
صلى الله عليه وآله وسلم پس کفتم من چیست این سجده زاید بر سجده نماز کفت
ابو هريرة سجده کردم من ان سجده در پس رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم و در بعضی نسخ
سجدهت فیها است یعنی در نماز در وقت خواندن این سوره فلا انزال سجدهت
التاء پس همیشه میکنم من در ان سوره تا آنکه ملاقی شوم خدا را یا رسول خدا را بعد از
سوت و مطابق این حدیث باز مجرب ظاهر است باب القراءۃ فی العشاء این بابست
 در بیان حکم قراة در نماز عشا حد ثنا خلا و بن یحیی قال حد ثنا مسر حدیث کرد

مارا خدا و بن بچی گفت حدیث کرد ما را مبعبر بکبر منم و سکون سین جمله بن کدا کوفی قال
حَدَّثَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ أَنَّهُ سَمِعَ الْبَرَاءَ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَالهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْعِشَاءِ بِالتَّيْنِ وَالزَّيْتُونِ که بد رستی آن عدی بن ثابت
 شنید براء بن عازب را که می گفت شنیدم من رسول خدا صلی الله علیه و اله و سلم را
 در آن حال بنی که میخواندند در نماز عشا سوره و التین و الزیتون را و ما سمعنا لحد الحسن
صَوْتًا مِثْلَهُ أَوْ قِرَاءَةً و شنیده ام من هیچ را نیک تر از روی او از آن حضرت صیاد
 علیه و اله و سلم یا از روی قرآءة و این شک را روایت گفته است قسطلانی و بخیرین نسبت که مکرر
 کرده است امام بخاری اس حدیث را برای تضمن آن چیز را که ترجمه کرده است برای آن و برای
 اختلاف بعضی روایت در آن و برای زیادتی که درین روایت است از قول وی و ما سمعنا
 احداثا اخر و مطابقه اس حدیث با ترجمه ظاهر است بَابُ يَطْوِلُ فِي الْأَوَّلِينَ وَيَجِدُ
فِي الْأَخْرَاقِ این باب بنویس است یعنی این باب است که در ترجمه آن اینست که در از کتب
 مصلی قرآءة در دو رکعت اول نماز چهارگانه و ترک کند قرآءة را در دو آخر آن حَدَّثَنَا سَلِيمٌ
بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي عَوْنٍ حدیث کرد ما را سلیمان بن حرب گفت
 حدیث کرد ما را شعبه بن حجاج از ابی عون بن عیین جمله و سکون واو و بنون و آن محمد بن عبد
 ثقفی است و در بعضی نسخ محمد بن عبد الله ثقفی هم مذکور است قال سمعت جابر بن سمرة
 گفت ابوعون که شنیدم من جابر بن سمرة را قال قال عمر لسعد قد شكوك في كل شيء حتى
 الصلوة که گفت جابر بن سمرة گفت عمر بن خطاب رضی الله عنه سعد بن وقاص را که امیر کوفه
 از جانب عمر بن خطاب رضی الله عنه کحقی شکایت کردند از تو اهل کوفه در هر چیزی تا که در نماز نشکایت
 کردند و در بعضی نسخ لقب زیادتی لام است و حتی الصلوة بجر صلوة است و بعضی گفته اند که حتی جاره
 یعنی الی میباشد و اینجا معنی الی درست نیست و پس این عاطفه است و در الصلوة لعطفه
 بر کل شیء و در بعضی نسخ حتی فی الصلوة است باعاده فی قال اما انا فامد فی الأولین و اخلا

فی الآخرین گفت حدیث ابنی وقاص هر چه بود که باشد پس من دراز میکنم قرائه را در دو رکعت
 اول در نماز چهارگانه و ترک میکنم قرائه را در دو رکعت آخر آن و اما بضم میم است وَلَا الْوَامِسَا
اَقْدَيْتُ بِهِ مِنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و کم نمیکنم من چیزی را
 که اقتدا کرده ام با آنچیز از نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وَلَا الْوَامِسَا بمعنی
 لا اقصر است گفته است صاحب خیر جاری که ظاهر نیست که ناموصوله یا موصوفه است و کلمه من بیان
 است ای لا اقصر فی الصلوة التي اقدت بها رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بل آتی
 الان ایضا كما اقدت فيما كان وقول عمر صدقت لصدق باعتبار غلبه ظن است یعنی راست گفته
 تو در ظن من و مدلول کلام تو بوده است مضمون من قال صدقت ذلك الغلط بك أو ظني بك
 عمر بن خطاب رضی الله عنه راست گفتی تو همان است ظن تو یا ظن تو و این نیز است
 و مطابقه این حدیث با ترجمه ظاهر است گفته است یعنی اعاده کرده است این حدیث را اینجا برای چهارم
اخلاف اسناد و اخلاف عنونه و سماع و اخلاف ترجمه و اخلاف در بعض کلمات من حدیث
بَابُ الْقِرَاءَةِ فِي الْفَجْرِ این باب در بیان حکم قرائه در نماز فجر و قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ قَرَأَ النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِالطَّوْرِ و گفت ام سلمه بفتح لام رضی الله عنها که یکی از اصحاب
 المؤمنین است که خوانند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سوره و الطور را یعنی در نماز فجر گفته است
 عینی اسناد کرده است بخاری این تعلیق را در کتاب الحج بلفظ طفت و را الناس و النبي صلی الله
 علیه و آله و سلم یصلی و یقرأ بالطور و نسبت در آن لفظ بیان نماز فجر لیکن ظاهر میشود آن
 از روایت دیگر از طریق یحیی و لفظ ان است اذا اتممت الصبح فطوفی پس ازین جهت معلوم
 که در نماز فجر قرائه کردند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم سوره و الطور و صاحب خیر جاری
 گفته که ترجمه اینجا شارح حدیث است یعنی مراد بقرائه در حدیث قرائه در نماز فجر است مَطْنٌ حَدَّثَنَا
أَدَمٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سَيَّارُ بْنُ سَلَامَةَ حَدَّثَنَا که در ما را آدم بن ابی ایاس گفت
 حدیث کرد ما را شعبه بن حجاج گفت حدیث کرد ما را سیار بفتح سین موطأ و شد بدار مسأله

بن سلامه تجنیف لام و کتبت وی ابو النہال است و در بعضی نسخ ابو النہال ثابت است
 و آن تابعی است قال دخلت انا و ابي علي ابى برزّة لاسبيح فسالناه عن وقت الصلاة
 گفت سیار بن سلامه داخل شدم من و پدر من براتی هرزه اسلمی بفتح بار موحده و آن فضله بن
 عبیده اسلمی است پس رسیدیم ما ان الی برزّة را از وقت نماز بار فرض و در بعضی نسخ عن
 وقت الصلوة با فرد است فقال كان النبي صلى الله عليه واله وسلم يصلي الظهر
 حين تزول الشمس پس گفت ابو برزّة که بودند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که
 میخواند نماز ظهر را وقتی که زایل میشد آفتاب و ما بین میکرد بسوی مغرب و العصر و یصبح
 الرجل الی أقصى المدینة و الشمس حية و میخواند نماز عصر را و حال آنکه وقت چندان
 می بود که اگر شخصی از وسط مدینه رجوع میکرد بسوی نهایت عمارات مدینه میرسید ان را و حال
 آنکه آفتاب بحال خود باقی می بود از نور و حرارت و رنگ و کثرت ما قال فی المغرب و فرماید
 کردم من چیزی را که گفت ابو برزّة در بیان وقت نماز مغرب و لایبانی بتاخیر العشاء
 الی نكث الليل و پاک نمیداشتم تاخیر کردن در نماز عشا تا سیوم حصه شب و لا یحب
 النوم قبلها و لا التحذیر بعدها و دوست نمیداشتم خواب را پیش از نماز عشا و دوست
 نمیداشتم سخن دنیا را بی ضرورت بعد از ان نماز و یصلي الصبح فیصرف الرجل فیعرف
 جلیته و میخواند نماز فجر را در وقتی که بعد از نماز خواندن باز میکرد و در رجوع میکرد بسوی مردم
 پس مشاغت هم نشین خود را در ان وقت بسبب روشنی و كان یقرأ فی الركعتین
 او احدىهما بین السنین الی اللبابة و بودند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم که قراة
 میکرد در دو رکعت نماز فجر با یک رکعت از ان دو ما بین نشست اینه تا صدایه و این
 شک از را و است که ان سیار بن سلامه است یعنی از نشست اینه زیاده میخواند و منتها
 میشد ان اصل باز یادنی در بعضی اوقات تا صدایه و در بعضی اوقات تا بعد نمیرسید
 بلکه تا نو دیا هشتم و یا هفتاد یا کم زیاده ازین میرسید و مطابقت این حدیث با زعمه در قول و کان

یقرأ فی الركعتین سِتِّ حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا اِسْمَاعِيلُ بْنُ اِبْرَاهِيمَ قَالَ
 اخبرنا ابن جریر قال اخبرني عطاءُ حدثنا کر ومارا مسدودین سر به گفت حدیث کرد
 مارا اسمعیل بن ابراهیم بن علیہ گفت خبر داد مارا ابن جریر و آن عبد الملک است گفت خبر داد
 عطاء بن ابی رباح که تابعی است انَّه سَمِعَ اَبَاهُ نَبِيَّهٗ يَقُولُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ يَقْرَأُ فَمَا
اَسْمَعْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ اَسْمَعْنَاكُمْ که بدستی ان عطاء بن ابی رباح
 رباح شنید با ابرهه رضی اللہ عنہ را که میگفت در هر نمازی که قراة کرده میشود بطریق فرضیت
 برابر است که نماز هر کجا باشد یا بتری یا بیری پس در نمازی که شنواید مارا رسول خدا صلی اللہ علیہ
 و آلہ وسلم قراة را می شنوایم ما شمارا در ان نماز قراة را و یقرأ صبیغہ مضارع مجهول است سَمِعَ
بِسُوِّي الْقُرْآنِ وَ فِي بَعْضِ نَسْخِ تَقْرَأُ صَبِيغَةً مُتَكَلِّمًا مَعَ الْغَيْرِ از مضارع معلوم است وَمَا اخْفَيْنَا
اَخْفَيْنَا عَنْكُمْ و در نمازی که پنهان کردند آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم قراة را
 از ما پنهان میکنیم در ان نماز ما قراة را از شما و این کلمه تَزِدُّ عَلٰی اَمْرِ الْقُرْآنِ اجزائش و از زدت
 فَلَوحِ خَيْرٌ و اگر زیادہ نکنی قراة را بر سوره فاتحه کفایت میکند قراة همان قدر و اگر زیادہ کنی
 تو قراة بر سوره فاتحه پس آن بهتر است یعنی تمامیت نماز بقراة سوره فاتحه است و زیادہ
 برین برای تکمیل است کفایت عینی که نامیده شد سوره بام القرآن برای اشتمال آن بر تمامی معانی
 قرآن یا برای آنکه اول قرآن است خاتمه نامیده شده است مکہ بام القری زیرا که آن اول زمین است
 و اصل آنست و از بخت استفاده کرده میشود فرضیت قراة در هر نماز و درین روش است
 بر کسی که انکار کرده است فرضیت قراة را مطلقاً و بر کسی که انکار کرده است فرضیت آن با نظر
 و عصر و نزد حقیقت نیست فرض مگر مطلق قراة برای قول حق تعالی فَاَقْرَأُوا مَا تُمْرَسُونَ الْقُرْآنَ
 و مقید کردن آن بفاتحه زیادہ است بر مطلق نص و آن جاز نیست و مطابقاً اخذ است با ترجمہ
 مفهوم میشود از قول وی فی کل صلوة یقرآن زکراً که ترجمہ در باب القراة فی الجہر است و ان داخل است
 در قول وی کل صلوة بآت الْجَهْرُ يَقْرَأُ صَلَاةَ الْفَجْرِ این بآت در بیان حکم جہر بقراة

صفار در شرح ارشاد و تحسین دلالت کرده است فصوص کتاب و سنت بر انبات اوشان
 و گفته ابو بکر باقلانی و بسیاری از قدریه میگویند پیش از زمین در زمان سابق بوده اند و الحال
 موجود هستند و بعد از آن مکونند که الحال نیز موجودند و دیده نمیشوند برای اجسام اوشان
 و نفوذ سباع در آن و اختلاف کرده اند که جنیان از اولاد ابلیس اند یا نه بلکه از اولاد ابوالجآن
 و آن غیر شیطان اند بعضی از ایشان مومن اند و بعضی کافر و ایشان می میرند و شیطان
 اولاد ابلیس اند و اوشان همراه پدر خود خواهند مرد و روز قیامت و نیز اختلاف کرده اند در
 مال پس کسی که گفته است که جنیان از اولاد ابوالجآن اند میگوید که داخل خواهند شد در بهشت
 بایمان خود و بعضی گفته اند که داخل نخواهند شد در بهشت بلکه در دوزخ داخل خواهند شد و است
 ایشان را که در دوزخ و بعضی گفته اند که گفته خواهد شد ایشان را که نواتر با مثل بهام و این ارجح است
 و عربی حنفی را و قول است یکی همان و دوم تزود و بعضی گفته اند که معاقب خواهند بود و مثلاً
 خواهند شد با حسان مثل ادمیان و بسوی همان کرده است امام مالک و شافعی و ابن ابی لیس
 برای قول حق تعالی فلکل درجات مما عملوا یکنذ فی العینی و أرسلت علیکم السموات و در ستاره
 شد بر اوشان شعلهای آتش مثل ستاره روشن و شهاب بهمجام جمع شهاب است و آن شعله
 ناره است و در لفظ علی بجای الی ایماست بسوی تسلیط یعنی فرستاده شده بسوی اوشان
 شعلهای آتش مسلط کرده شده بر اوشان گفته است اختلاف است در آنکه رمی بشهاب پیش از
 مبعوث شدن آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بود یا نه بعضی گفته اند که پیش از آن بودند و بعضی
 برای قول حق تعالی انما لسننا السماء فوجدناها مهلکت حرراً فیدک و شهاب الی قوله و صدق
 و بعضی گفته اند که آسمان محروس بود پیش از نبوت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم لکن وقوع
 شهاب نمیشد مگر نزوح و نوح او عظیم از نزول عذاب و یا ارسال رسل و بعضی گفته اند که پیش
 از آن عربی بودند لکن رجم شیاطین و احراق اوشان نبوده است مگر بعد نبوت آنحضرت صلی
 علیه و آله و سلم گفته است ابن عباس رضی الله عنه محبوب نبوده اند شیاطین از آسمانها پس هرگاه

رسول حضرت عیسی صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه ممنوع شدند سر از آسمان بالا و هرگاه
من شدند حضرت صلی الله علیه و آله وسلم ممنوع شدند از همه آسمانها فَوَجَعَتِ الشَّيَاطِينُ
إِلَى قَوْمِهِمْ تَأْتُوا مَالَكُم بِسَبْأٍ كُنْتُمْ شِيَاطِينَ كُنْتُمْ قَصْدَ كَرْدٍ وَبَدْرُ فَن سَوَى آسْمَانِ
عادت خود برای استراق سمع بسوی قوم خود پس گفتند آن قوم او شان را چیست در شمار این
پسند شما که خبر آسمان نیاوردید امروز مثل هر روز و همیشه شیاطین خبر آسمانها بشر کاهنان می
آورند و مراد بقوم شیاطین همین کاهنان اند و کاهن سار است که دشمنی میکند برای خود علم
غیب را و مردم از احوال می پرسند و او اخبار غیب میگوید و اضلال مردم میجوید و شیاطین اخبار
آسمانها را میبرسانند تا استغناء مردم با و محکم کرده و از زمین حق بر گردند و او را عالم الغیب دانند
ثَعْوَابُهَا قَالُوا حَيْلُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَيْرِ الشَّيْءِ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الشُّهُبَ كَفْتِ شَيْطَانِ
انداخته شده است مانعی در میان ما و در میان خبر آسمان و فرستاده شده است بر ما شهاب آتشین
روشن و منزه است از کانون و در بعضی نسخ قد حیل است قَالُوا مَا حَالُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَيْرِ الشَّيْءِ
إِلَّا شَيْءٌ حَدِيثٌ كَفْتُمْ أَنْ قَوْمِ أَوْشَانِ رَحِيلٌ نَشَدَ هَسْتِ بِيحِ مَانَعِي وَوَاتِعَ نَشَدَ هَسْتِ دِيْمَانِ
شما و در میان خبر آسمان حایل مگر چیزی که الحال به آن شده است در زمین فَاخْرِبُوا مَشَارِقَ الْأَرْضِ
وَمَغَارِبَهَا فَانظُرُوا مَا هَذَا الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَيْرِ الشَّيْءِ بِسِيرِكُمْ وَرَتَمَ
زمین پس ببینید که چیست این چیزی که مانع شده است در میان خبر آسمان و مشارق الارض
و مغاربها کجاست است از نمای زمین و نصب آن بنا بر طرفه است صاحب خبر جاری گفته که با که او
فهمید که حیلوله مذکوره و بسیر است بر سنی او شان در حرکت صاعده و دور شدن تسلط او شان
باغوا از انسان پس مضطرب شدند و مترود گشتند و سیر کردند در مشارق و مغارب زمین
بَاهِ أَيْ سَمِي زُونَدَ فَا نَصْرَفَ أَوَائِكَ الَّذِينَ قَوَّجَهُوْا نَحْوَهُمَا مَهْ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
علیه و آله وسلم وَهُوَ بِمَخْلَّةِ عَامِدِينَ إِلَى سُوْقِ عَكَاظٍ وَهُوَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ
صَلَاةَ الْفَجْرِ رَسْمًا كَرْدُونَ وَرَجُوعَ مُؤَدِّ الشَّيَاطِينِ لَمْ تَوْجِدْهُ بَدْرُ دَنْجَابِ بَلْ مَعْظَمَهُ

بسوی رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم در موضع
 نخل بودند در آن حالتی که قاصد بودند آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم با اصحاب خود بسوی
 بازار عکاظ و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم میخواستند با اصحاب خود نماز بفرمایند
 بکسر تا نام نکه است و نامیده شده است بآن برای شده حرارت آن زیرا که آن مشفق است از تمام
 بفتح تا و با و آن شدت حرارت و کله عمر مصرف است زیرا که علم بوضوح است مشهور آنجا و عا
 حال است و ضمیر جمع راجع بسوی آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم و اصحاب است و عکاظ و
 و عدم صرف نام بازاری است در آن نکه فلما سمعوا القرآن استمعوا له فقالوا هذا والله
 الذی حال بینکم و بین خیر السماء پس هرگاه شنیدند قرآن را گوش نهادند برای
 شنیدن آن و بقصد شنیدن آن را پس گفتند باینکه مگر همان است قسم خدا چیزی که مانع
 و عاقل است در میان شما و در میان خبر آسمان گفته است که مانی فوق در میان سماع و استماع
 اینست که باب افتعال چهار است در وی از تصرف بس سماع سماع بقصد است و اصفا
 بسوی وی و سماع عام است از آن فطنتک حین رجوا الی قومهم پس رجوع کردند
 از آنجا وقتی که رجوع کردند بسوی قوم خود فطنتک ظرف است و عامل در آن رجوع است و قالوا
 یقومنا انا سمعنا قرآنا عجبا یهدی الی الرشید فامنا به ولن نذراک بربنا
 احد ایس گفتند آن شیاطین و قوم خود را ای قوم ما در سببی ما شنیدیم فرانی عجیبی را که
 مبین است و نامی کتب را در حسن نظم و صحت معانی آن شبها بر صدر است و صف کرده
 شده بآن برای مبالغه که هدایت میکند و بخواند بسوی حساب پس ایمان آوردیم ما بآن
 و نمکر و انم نرک بابر و در کار خود هیچ یکی را فائز الله نساکی علی نذیه صلی الله علیه و اله وسلم
 و اله وسلم قل اوجی الی و انما اوجی الیه قل لیجین پس نازل کرد و بعد از آن
 بر نبی خود صلی الله علیه و اله وسلم کواهی محمد وحی کرده شده است بسوی من و مجابین نیست
 که وحی کرده شد بسوی آنحضرت صلی الله علیه و اله وسلم قول الجن و مطابقت است با آنچه

ظاهر است در قول وی و هو یصلی با صحابه صلوة الفجر فلما سمعوا القرآن فاستمعوا له مستمعین
مَسَدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
 حدیث کرد ما را مسد و ابن مسرهد گفت حدیث کرد ما را اسمعیل بن علی بن کعبه گفت حدیث
 کرد ما را ایوب سجستانی از عکرمه مصنف عبد الله بن عباس از عبد الله بن عباس رضی الله
 عنهم که صحابی است قَالَ قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِيمَا أُمِرَ وَسَكَتَ فِيمَا
 أُمِرَ كَقَوْلِكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَمَا جَاءَ فِي بَقَرَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي نَازِلٍ كَمَا جَاءَ فِي بَقَرَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي نَازِلٍ
 اللَّهُ تَعَالَى بِأَسْرَارٍ وَرَانَ نَازِلٍ كَقَوْلِكَ فَسَطَّلَانِي أَمْرٌ بِهَرِوَجًا بِفَجِّ هَمَزَةٍ هَيْتَ وَأَمْرٌ تَعَالَى
 كَقَوْلِكَ نَشُودُ كَمَعْنَى سَكُوتٍ تَرْكُ فِرَاةٍ هَيْتَ زِيَارَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِمَامٍ
 بُوَدَّ أَنْ يَسْ نَاجِرٍ هَيْتَ فِرَاةٍ بِهَرِوَجًا بِأَسْرَارٍ وَمَا كَانَ رَبِّكَ نَسِيًّا وَلَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ مِنَ الرِّسَالَةِ وَكَانَ فِي سُورَةِ
 وَأَحْكَامِي رَاكِعًا نَازِلٍ مَكْرُوهٍ هَيْتَ وَرَبَّانِ أَعْمَالٍ صَلَوَاتُ قُرْآنٍ رَاكِعًا خَوَانِدَةً شُودُ وَسَبْرُهُ هَيْتَ
 أَمْرٌ مَجْمَلٌ خُودِ رَاكِعِي نَبِيِّ خُودِ بَسِ أَمْرٌ وَآوَلٍ بَقُولِ خُودِ فَاقْرَأْ مَا تَمْسُرُ مِنَ الْقُرْآنِ وَكَقَوْلِكَ
 اللَّهُ تَعَالَى نَبِيًّا لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ يَعْنِي هَرِوَجًا تَحْقِيقِ هَيْتَ مَرْتَبَاتٍ وَر
 رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَقْدَانِي نَبِيًّا وَحَالِ أَمْرٍ أَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَآلِهِ وَسَلَّمَ جَهْرًا كَرَدْنَا وَرَبَّانِي نَازِلًا وَرَبَّانِي نَازِلًا وَرَبَّانِي نَازِلًا وَرَبَّانِي نَازِلًا
كَذَلِكَ فِي الْقِسْطِ لَانِي وَمُطَابِقَةً لِمَنْ حَدَّثَ بَانِزِمَةَ ظَاهِرٍ هَيْتَ كَبَابِ سَبِّ الْجَمْعِ بَيْنَ السُّورَتَيْنِ
 فِي وَكَلْتِ أَيْنِ هَيْتَ وَرَبَّانِي حَكْمِ جَمْعِ كَرَدْنَا وَرَبَّانِي دُوسُورَةَ وَرَبَّانِي رَكْعَتِ وَالْقِرَاءَةِ
 بِالْخَوَاتِيمِ وَبِسُورَةٍ قَبْلَ سُورَةٍ وَبِأَوَّلِ سُورَةٍ وَحَكْمِ قِرَاءَةِ كَرَدْنَا وَرَبَّانِي سُورَةَ وَرَبَّانِي
 كَرَدْنَا بِسُورَتِي كَمَا مَشَى أَمْرٌ سُورَتِي هَيْتَ كَرَدْنَا وَرَبَّانِي رَكْعَتِ خَوَانِدَةً هَيْتَ وَرَبَّانِي كَرَدْنَا أَوَّلِ
 سُورَةٍ رَاكِعَتِ دُومِ بِأَعْمَامِ وَرَبَّانِي رَكْعَتِ بِأَدْرُورِ رَكْعَتِ وَبِذِكْرِ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ

بن السائب قرأ النبي صلى الله عليه واله وسلم المؤمنون في الصبح حتى إذا
 جاء ذكر موسى ومارون أو ذكر عيسى أخذته سعة فرجع ونقل کرده میشود
 از عبد الله بن السائب بسین مملد واللف وتزه رضي الله عنه که صحی بیت مخزومی
 قاری مکة کشته اند از وفراة را اهل مکة در دوران که گفت وی که خواندند رسول خدا
 صلی الله علیه واله وسلم سورة قد افلح المؤمنون را در نماز فجر تا که آمد ذکر موسی ومارون
 یا ذکر عیسی گرفت آنحضرت صلی الله علیه واله وسلم سرفه پس رکوع لرود و المؤمنون
 بواو بر حکایت است و ذکر موسی ومارون یعنی قول حق تعالی ثم ارسلنا موسی واهنأ
 مارون و ذکر عیسی قول حق تعالی است وجعلنا ابن مریم وامه آیه ولفظ ذکر مرفوع است
 بنا بر فاعلیت جار و اگر جار مسند بسوی آنحضرت صلی الله علیه واله وسلم باشد منصوب
 باشد بنا بر مفعولیه و سعه بفتح سین است و ضم آن نیز آمده و مطابقه این تعلق بخبر چهارم است
 از ترجمه آن قول ویست باول سورة وقد اعمرو فی الركعة الأولى بمائة وعشرين آية
 من البقرة وفي الثانية بسورة من المثاني و خواند عمر بن خطاب رضي الله عنه در رکعت
 اولی از نماز فجر صد و بیست آیه از اول سورة بقره و در رکعت دوم یک سورتی از سور مثانی گفته است
 که مانی مثانی آن سورت که کم از این است بعضی گفته اند که بازده سورة له و مثانی بیست سورة
 و گفته اند اهل لغت که نامیده شد مانند این سور مثانی زیرا که انها مشنی کرده اند مسن را یعنی آید اند
 بعد از آنها و صاحب خبر جاری گفته که مثانی ما عدد اسبج طوال است یا آن سورتی است که بعد
 آیه رسیده است یا کم از آنست و مبین مبادی است و متصل بان مثانی و بعد آن مفضل گفته
 عینی ظاهر نیست مطابقه این تعلق بهیچ جزئی از اجزاء ترجمه مکر وقتی که ملاحظه کرده شود
 لفظ دیگر این تعلق که در ان فی الركعة الاولى و فی الركعة الثانية نیست پس این است
 که فراهة صد و بیست آیه از بقره و سورة از مثانی در رکعت اولی باشد پس ظاهر میشود مطابقه
 این بجز اول از ترجمه زیرا که جمع بین السورین عام مراد است کاملین و غیر کاملین لکن والله

میکند بر تطویل فزاید در رکعت اولی از فجر بر رکعت ثانیه وَقَرَأَ الْأَخْفَ بِالْكَفِّ فِي الْأَوَّلِ
وَفِي الثَّانِيَةِ بِيُوسُفَ أَوْ يُوسَى و خوانده است اخف و فزاید کرده است بسوره کف
 در رکعت اولی و در رکعت بسوره یوسف یا بسوره یونس و این شک را ویست یعنی سوره کف
 که موخر است از یوسف و یونس در رکعت اول خواند و سوره یوسف یا یونس که مقدم است
 از سوره کف در رکعت دوم خواند اخف بفتح همزه و سکون حار مملو و فتح نون و بغا این
 قیس بن معبد کندی صحابی است رضی الله عنه و ذکر آنکه أَنَّ صَلَّى مَعَ عُمَرَ الصُّبْحَ بِهَيْمَانَ
وَذَكَرَ وَأَخْفَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ که بدستنی ان اخف خواند باقتدا بعمر بن خطاب رضی الله عنه
 نماز فجر ربان و سوره یعنی عمر رضی الله عنه فزاید کرده بود در نماز فجر بسوره کف در رکعت
 اول و یکی از ان دو سوره در رکعت دوم و مطابقت این تعلیق بجز سوم است از ترجمه وان قول
وَيَسْتَبْسُورُهُ قَبْلَ سُورَةِ وَقَرَأَ ابْنُ مَسْعُودٍ بِأَرْبَعِينَ آيَةً مِنَ الْأَنْفَالِ وَفِي الثَّانِيَةِ
بِسُورَةِ مِنَ الْفُضَّلِ و خواند عبد الله بن مسعود رضی الله عنه که صحابی است چهل آیه را از
 سوره انفال یعنی در رکعت اول و در رکعت دوم یک سورتی را از مفصل گفته است عینی مطابقه
 این تعلیق بجز چهارم است از ترجمه وان قول و یست باول سوره زیرا که روایت کرده است
 این را شعیب بن منصور بلفظ فَانْتَجَ الْأَنْفَالِ وَافْتِاحَ نِيَابَهُ مَكَرَبَاوَلِ وَقَالَ قَتَادَةُ فَيَمُنُّ
يَقْرَأُ بِسُورَةٍ وَاحِدَةٍ فِي رَكْعَتَيْنِ أَوْ يُرِيدُ سُورَةً وَاحِدَةً فِي رَكْعَتَيْنِ كُلِّ كِتَابِ اللَّهِ
عَبَّ وَجَلَّ رَكَعَتِ قَتَادَةَ رضی الله عنه که صحابی است در حق کسی که فزاید میکند یک سوره
 در دو رکعت یا مکرر میکند یک سوره را در دو رکعت همه کتاب خداست عز و جل پس بر
 هر طریقی که خوانده شود نیست که است در ان گفته است عینی قول قناده مطابقه است به
 جوزی را از اجزاء ترجمه پس گویند بخاری آورده است این را از جهت تنبیه کردن بر جواز هر چه
 ذکر کرده است از اجزاء اربعه ترجمه و غیر ان وَقَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ عَنِ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ كَانَ
رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ يُؤْتِمُّ فِي سَجْدِ قَبَائِرٍ و گفته است عبید الله بن رضم عن جمله ترجمه این

بن محض بن عاصم بن عمر بن خطاب رضی اللہ عنہم از نامت بنابر از انس رضی اللہ عنہ که بوده است
بگردی از انصار و آن کلثوم بضم کاف بن هم بکسر با و سلون دال مصله و نزول کرده بودند و
انضرت صلی اللہ علیہ وسلم در اول آمدن خود در مدینه طیبہ که امامت میکرد آن انصار را
در مسجد قبا نکات کلمات افصح سوره یقرأ بها اللهم في الصلاة مما يقرأ به افصح بقول
هو الله احد الله حتى يفتح منها ثم يقرأ بسورة اخرى معها پس بر داند کسی
بکلثوم هر وقت که میخواست که شروع سورتی را که فراده میکرد بان سوره برای او شان در نماز از ان
نمازی که جهر کرده میشود بفراده در ان شروع میکرد بفراده قل هو الله احد تا که فارغ میشد از فراده
آن ستر فراده میکرد بسوره دیگر یا فراده آن سوره قل هو الله و كان يصنع ذلك في كل ركعة
بودند و میگردد همان کار را در هر رکعت فكلما اصحابه وقالوا انك تفتخ بهذه السورة
ثم لا ترى انها تجزئك حتى تفتخ باخرى پس کلام کردند با او اصحاب گفتند که بدستی تو
شروع میکنی بان سوره یعنی سوره قل هو الله احد بتر استناد نمکنی این را که بدستی فراده آن
سوره کلمات کند ترا تا که فراده میکنی بسوره دیگر و بجز تک بضم حرف مضارعت از اجزا و روایت
کرده شد است بفتح آن از جزی و معنی هر دو یکی است فاما ان تقرأ بها راما ان تدعها
و تقرأ باخرى پس ما اینست که فراده میکنی با سوره اخلاص فقط و یا میگذاری آن سوره را و فراده
مکنی بسوره دیگر فقط سوای آن فقال ما انا بتا و لها ان احببتم ان اؤمكم بذلك
فعلت پس گفت انم و مستم من ترک کننده فراده آن سوره اخلاص با سوره دیگر اگر دوست
میدارید که امامت کنم شمارا بان میکنم و ان کرهتتم ترککنم و اگر مکرده میدارید شما امامت
مرا بان فراده میکنم شمارا و امامت شمارا نخواهم کرد و کافوا یرون انهم من افضليهم و
بودند انم و کم که اعتقاد میکردند که بدستی انم و از بهترین ایشانست و گرهوا ان انتم
غیره و مکرده دانستند این را که امامت کند او شان را غیر وی فاشاء انهم النبي صلی الله
علیه و آله و سلم اخبروا الخبر پس هر گاه که آمدند پیش او شان رسول خدا صلی الله

علیه و آله وسلم خبر دادند ان انصار حضرت صلی الله علیه و آله وسلم را ان خبر یعنی قرآنه کردن ان فرد
 سوره اخلاص را یا سوره دیگر در هر رکعت از نماز فرض فقال یا فلان ما یمنعک ان تفعل ما
 یأمرك به اصحابک پس فرمودند ان حضرت صلی الله علیه و آله وسلم ان فرد را ای فلان چه چیز
 منع میکند ترا از آنکه بکنی تو خیر را مگر ما بنده زمان اصحاب تو و ما یمنعک علی لزوم هذه السورة
 فی کل رکعة و چه چیز باعث میشود ترا بر لازم گرفتن این سوره در هر رکعت قال ای اجتهاد
 قال حبک ایاها ادخلک الجنة گفت ان فرد دوست میدارم من ان سوره را فرمودند ان
 حضرت صلی الله علیه و آله وسلم دوست داشتن تو ان سوره اخلاص را داخل خواهد کرد
 ترا در بهشت و تعبیر کردن از مسئله بصیغه ماضی برای تحقیق و فوج مستقبل است
 و جو این نیست که این جواب از سوال دوم است نه از اول زیرا که حب سوره اخلاص مانع
 از قراءه همان سوره فقط و او شان اختیار داده بودند او را در میان قراءه سوره اخلاص
 فقط در یک رکعت یا سوره دیگر فقط در ان و حب آن باعث میشود در التزام آن نه
 بر انضمام آن یا سوره دیگر و مطابقه بحدیث با بینه اول از ترجمه است و ان فعل و بست للبع
 بن السورین و در حدیث دلیل است بر جواز جمع بین السورین در یک رکعت و بسوی همین
 رفته است سعید بن جبیر و عطاء بن رباح و علقمه و ابراهیم نخعی و سفیان ثوری و ابو حنزه و مالک
 و شافعی و احمد در یک روایت کرده اند است از عثمان و حذیفه و ابن عمر و تمم داری رضی الله
 عنهم و بعضی میگویند که جایز نیست که زیاده کند در یک رکعت بر یک سوره با فائده حدیثا
 آدم قال حدیثا شعبه قال حدیثا عمرو بن مؤثر حدیثا کرد ما را آدم بن ابی ایاس
 گفت حدیث کرد ما را شعبه بن حجاج گفت حدیث کرد ما را عمرو بن مرد بنهم و نشد بد
 را مصله در بعضی نسخ عن عمرو بن مردیست قال سمعت ابا وائل قال جاء رجل الی ابن
 مسعود و گفت شنیدم من ابا وائل عمزه را و ان شقیق بن سلمه است که گفت آمد یک مرد
 و ان نمیک بفتح نون و کسر یا ابن سنان است بکسر سین مصله بسوی عبد الله بن مسعود رضی الله

عند که عابی است فقال قرأت الفصل اللبنة في ركعة فقال هذا كعذ الشفر
 پس گفت خواندم من مفصل را و آن سبع اخیر قرآن است امشب در یک رکعت پس
 گفت عبد الله بن مسعود شتایی کردنت مثل شتابی کردن در خواندن شعر و هذا بفتح
 ما و تشدید ذال مجزئ یعنی ابراج است در قراءه و منصوب است بفعل مقدر که آن تهنیت است
 و معنی آن اینست که آن مرد هرگاه خبر داد عبد الله بن مسعود را بکثرت قراءه خود گفت او را
 این مسعود تهنیت بدهد لهذا کذب الشرا یعنی میخوانی تو قرآن را مثل خواندن شاعران شعرا
 گفته است صاحب خبر جاری که درین قول انکار است از این مسعود بر ترک ترتیل در خواندن
 قرآن و عدم تدبر در معانی آن لقد عرفت النظائر التي كان النبي صلى الله عليه و
 وسلم يقرن بينها فقد ذكر عشر من سورة من المفصل سورتين في كل ركعة
 هر آنکه تخمق می شناسم من آن سونهار که مشابه و مناسب یکدیگر اند در مقدار همچو سورتها که
 بودند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که مقارنت میکردند در میان آنها پس ذکر کرد این
 مسعود است سوره را از مفصل دو سوره را در هر یک رکعت یعنی دو دو سوره از آن است سوره
 در یک یک رکعت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم میخوانند و یقرن بفتح با مشتاقه و ضم
 را و جمله و کر آن معاکفه است صاحب خبر جاری آن است سوره بر ترتیب این مسجود مرتب است
 و آن مخالف است بر ترتیب عثمان رضی الله عنه و استدلال کرده شده است باین بر آنکه ترتیب
 اجتهاد است از صحابه رضی الله عنهم و اقتران در میان دو سوره خواندن آن دو سوره است در یک
 رکعت چنانچه خواندن سوره الرحمن و سوره و النجم در یک و سوره اقرب و سوره الحاد در یک رکعت
 و سوره و الفاریات و سوره و الطور در یک رکعت و سوره و افه و سوره بون در یک رکعت و سوره
 سال سائل و سوره و النازعات در یک رکعت و سوره و عبس و سوره و بل للطفین در یک رکعت
 و سوره مدثر و سوره و نزل در یک رکعت و سوره بل اتی و سوره و الاقلم در یک رکعت و سوره عم و سوره
 المرسلات در یک رکعت و سوره اذا الشمس کورت و سوره الدخان در یک رکعت و مطابقه

این حدیث با ترجمه در جز اول است از آن و آن جمع بین السورین است **باب یقرأ**
 فی الآخرین بفائحه الكتاب این باب تبیین است یعنی این باب است که ترجمه آن اینست
 که از مصلی در دو رکعت اخیر چهارگانی و قرائه کند در آن سوره فائحه کتاب حدیثاً موسی
 بن اسمعیل قال همام عن یحیی عن عبد الله بن ابي قتادة عن ابيه حدیث کرد ما را
 موسی بن اسمعیل گفت حدیث کرد ما را همام و آن ابن یحیی است بن کثیر از عبد الله بن ابي قتاده
 از پدر خود ابي قتاده صحابی رضی الله عنہ ان النبی صلی الله علیه واله وسلم کان یقرأ
 فی الظهر فی الاولین بامر الكتاب وسو و ثانی که بدین سنی رسول خدا صلی الله علیه
 واله وسلم بودند که قرائه میکردند در نماز ظهر در دو رکعت اول بسور فائحه و دو سوره دیگر
 یعنی در هر رکعت سوره فائحه و یک سوره میخواندند و فی الرکعتین الآخرین بامر الكتاب
 و یتمعون الآیة و در دو رکعت دیگر قرائه میکردند بسوره فائحه و می شنوایند ما را ابی را
 از قرائه خود و لیستنا بضم یا مشاة تجتبه از اسماع است و یطول فی الرکعة الأولى بما یطیل
 فی الرکعة الثانية و هكذا فی العصر و هكذا فی الصبح و در از میگردند قرائه را در رکعت اولی
 آن مقدار که در از میگردند قرائه را در رکعت دوم و همچنین میگردند در نماز عصر و همچنین میگردند
 در نماز فجر یعنی در از میباشند رکعت اولی را از رکعت ثانی و یطول بضم یا مشاة تجتبه و فتح طار
 عمل و تشدید و او مکسوره از تطویل و لا یطیل بضم یا مشاة تجتبه و کسر طار عمل و سکون بار مشاة تجتبه
 از اطالة و در بعضی نسخ ما لا یطیل بسقوط من و مطابقة انحدف با ترجمه در قول و بست و فی
 الرکعتین الآخرین بام الكتاب **باب** من خافت القراءة فی الظهر والعصر این
 باب در بیان کسی است پس خوانده است قرآن را در نماز ظهر و نماز عصر و در بعضی نسخ زیادت
 لفظ صلوة است در هر دو حدیثاً قتیبه قال حدیثاً جریر عن الاعرج عن عمارة
 بن عمیر عن ابی محرز حدیث کرد ما را قتیبه بصیغه تصغیر ابن سعید گفت حدیث کرد ما را جریر
 و آن ابن عبد الحمید است از اعرج سلمان بن عمران از عمارة بن عمر بضم عین عمل در هر دو از ابی

معمر بفتح هر دو ميم و سکون عين مرمله مبان آن وان عبد الله بن سحره است قلت خباب اكان
 رسول الله صلى الله عليه واله وسلم يقرأ في الظهر والعصر قال نعم كلفتم
 من خباب بن ارت را ايا بوده اند رسول خدا صلى الله عليه واله وسلم که فراهه ميکردند در
 نماز ظهر و نماز عصر گفت خباب آری فراهه ميکردند در آن هر دو نماز و در بعضی نسخ قلنا است
 بجای قلت قلنا من اين علمت قال من اضطر اب الحيتة كفتيم ما انكباد استنى تو فراهه
 انحضرت صلى الله عليه واله وسلم را گفت بركت لحيه شريف انحضرت صلى الله عليه واله وسلم
 و مطابقه اين حديث با ترجمه ظاهر است و آن فراهه انحضرت صلى الله عليه واله وسلم است در نماز
 ظهر و عصر **باب** اذ اسمع الامام الاية اين باب است که ترجمه آن ايت است که اگر بشنوا
 امام يك آيه مفيد يا زاء در نماز سري ضرر نميکند اسرار را آن جهر و اسماع و در بعضی نسخ سماع از
 تسميع است بجای اسمع حدثنا محمد بن يوسف قال حدثنا الاوزاعي قال حدثني يحيى
 بن ابي كثير قال حدثني عبد الله بن ابي قتادة عن ابيه حديث کرد ما را محمد بن يوسف
 قربانی گفت حديث کرد ما را اوزاعي و آن عبد الرحمن بن عمرو است و در بعضی نسخ حديث الاوزاعي
 باو است گفت حديث کرد ما را يحيى بن ابي كثير گفت حديث کرد ما عبد الله بن ابي قتادة و در
 بعضی نسخ عن عبد الله بن ابي قتاده است از پدر خود ابي قتاده ان النبي صلى الله عليه واله
 وسلم كان يقرأ بآية الكتاب وسورة معها في الركعتين الاولىين من صلاة الظهر
 وصلاة العصر که بد رستي رسول خدا صلى الله عليه واله وسلم بودند که فراهه ميکردند بسورة
 فاتح و يك سورتى ديگر با آن سورة فاتح در دو ركعت اول از نماز ظهر و نماز عصر يعنى در هر يك
 ركعت از دو ركعت اول از نماز ظهر و نماز عصر سورة فاتح با يك سورة ديگر ميخواندند و در بعضى نسخ
 الاية احياها وكان يطول في الركعة الاولى و مى شنوايدند ما را يك آيه را حاه و بودند
 که دراز ميکردند فراهه را در ركعت اولي و يطول از تطويل است و در بعضى نسخ تطويل از اطالة است
 و مطابقه اين حديث با ترجمه در قول وليت و بسعنا الله احبانا يطول في الركعة الاولى و اين است

ترجمان است که در از کند مصلی قراة را در رکعت اولی در همه نمازها ابو نعیم حدیثنا

هشام عن یحیی بن ابی کثیر عن عبد الله ابن ابی قتادة عن ابيه عن ابي هريرة
ابو نعیم و ان فضل بن دین است گفت حدیث کرد ما را هشام و ستوانی از یحیی بن ابی هریرة

بنام مثلند از عبد الله بن ابی قتاده از پدر خود ابی قتاده ان النبي صلى الله عليه واله وسلم

كان يطول في الركعة الاولى من صلوة الظهر که بدرستی رسا خدا صلا الله علیه و

وسلم بودند که در از میگردند قراة را در رکعت اولی از نماز ظهر و تقصر فی الثانية و کوتاه

میگردند قراة را در رکعت دوم و يفعل ذلك في صلوة الصبح و میگردند آن در زنی قراة

در رکعت اول و کوتاهی را در رکعت دوم در نماز صبح و مطابق حدیث با ترجمه ظاهر است و ان قول

و يست كان يطول في الركعة الاولى من صلوة الظهر باب جهر الامام والناس

بالتامين ان بابت در بیان حکم جهر کردن امام و مردمان بامین کفن و تامن بر وزن تفعیل

از اتمن است و فنی که کسی میگوید آئین میگویند اتمن فلان و ان اسم فعل است معنی استجب و

جمع قراء و در جمع روایات بدین معنی است مبنی برفع و تشدید میم خطاست در

مذاهب اربعة و اختلاف کرده اند شافیه در بطلان نماز بان بعضی گفته اند که این خطا مفید

نماز است و بسوی سمن اشاره کرده است صاحب هدایه که تشدید میم امین خطا فاحش است

لکن ذکر کرده است انچه فساد نماز زیرا که در ان اختلاف است بقول ابی حنيفة مفید است

و بقیة صاحبین مفید است زیرا که بانه میشود در قران مثل ان و ان قول عن تعالی است

ولا اقرین البیت للام و فتوی بر قول صاحبین است و اگر بران وقف کرده شود ساکن

گردانیده میشود و نون آن و از وصل کرده شود فتح داد شود از برای التفاسر ساکنین و طلب که

تخفف و بعضی گفته اند که معنی آن لیکن کذاک است و بعضی گفته اند که افعیل است و

بعضی لا تحب رجائنا است و نزد بعضی لا یقصر علی نه انحرک و قال عطاء امین دعاء و گفته

عطاء و ان ابن ابی رباح است امن دعاست و ابن قول عطاء قفاضا میکنند که بگوید ان را امام

و مقته می زیرا که دعا کردن مشترک است میان هر دو و موبد است بهن را قول علیا که نیست آمن ابن
 الزبیر و متن و دعاء حتی ان المسجد للجنة امن گفت ابن زبیر و آن عبد الله بن زبیر بن عوام است
 و امن گفت کسی که در پس اوست از مقیدان ناام که هرینه مسجد را اوازهاست بلند و در بعضی نسخ فی
 المسجد است بجای للمسجد وللجنة بد و لام است یک لام ابتداییه و دوم لام نفس کلمه و جیم شده در معنی اوازها
 بلند مضمون است بنا بر آنکه اسم آن است و روایت کرده شده است بلبله بجم و لام و بار موحده بمعنی
 اصوات مخلطه و در بعضی نسخ کزجه و افع است بزاجحه و در بعضی نسخ بر اسم است بدل زاجحه
 و نسبت اوازها بسوی مجازی است از قبیل سأل الوادی و مطابقه این از بازنده ازین جمله است که
 هرگاه کذت عطا امن دعا است و دعا مشترک است میان امام و مقندی پسترمو که آن را بجزی
 که روایت کرد از عبد الله بن الزبیر و کان ابو هریره ینادی الامام لا تقشقی ابیابن و بود ابو
 که ندامیکر و امام را که مگذار مرابن حال که فوت شود از من امن گفتن گفته است قسطلانی در آن امام مدله
 بن حضری بوده است در بحرین نزد عبد الرزاق خانو نزد عبد الرزاق و لا تقشقی بفتح تاء شاه فوفه اولی
 و ضم فا و سکون تاء شاه فوفه ثانیه از فوات است و روایت کرده شده است لا تسبقنی از سبق
 یعنی سبقت مکن مرا با من گفتن و روایت کرده است بهنی از عبد الله ابی رافع که بدستی بود
 ابو هریره که اذان میگفت برای مردان و مشول میشد با قامت و تعبدل صوف و مبادره میکرد
 مروان سوی شروع در نماز پیش از فراغ ابی هریره پس شرط کرد ابو هریره مردان که سبقت کند
 بان ابی هریره بقول خود و لا الضالین یعنی ختم کند سوره فاتحه را وقتی که بداند که ابو هریره داخل است
 و نماز تا وقت نشود از او گفتن امن حاصل است که از قول ابی هریره امام را مفهوم میشود چه تا من
 و ان موضع ترجمه است و قال فافع کان ابی عمر لا یدشک و یخصیتم و یکتب منک
 فی ذلک سنیا و کنته نافع معنی عبد الله بن عمر که بود عبد الله بن عمر که ترک نمیکرد امن را بعد از نماز
 و بنا هر زن آنست که چهره میکرد بان امام می بود یا مقتدی همان است موضع ترجمه و نیز میگرد مردم
 خود را بر گفتن آن یعنی بجز و شنیدیم من از ان عبد الله بن عمر و گفتن امن توانی را و غیر ابیابن

تثبته است و در بعضی نسخ بار موحده است پس معنی چنین است که شنیده ام من از عبد الله بن عمر در این
 گفتن حدیثی مرفوع را حدیثاً عبد الله بن یوسف قال أخبرنا مالك عن ابن شهاب
 عن سعيد بن مسيب وأبي سلمة بن عبد الرحمن حدیث کرد ما را عبد الله بن یوسف
 تینسی گفت خبر ما را امام مالک از ابن شهاب زهری از سعید ابن مسیب و از ابی سلمه بن عبد
 الرحمن اذلهما أخبرا عن ابی هريرة أن رسول الله صلى الله عليه واله وسلم قال
 إذا أمن الإمام فأمنوا که بدرستی آن هر دو خبر دادند ان ابن شهاب را از ابی هریره که بدرستی
 رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم فرمودند که وقتی که آمن گوید امام پس این گوید شما
 فَإِنَّهُ مَرَّةٌ وَافَقَ تَأْمِينُهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفْرَانَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ زِيْرَا که بدرستی کی
 که موافق شد این گفتن او آمن گفتن ملائکه را مغفرت کرده میشود و او را چیزی که پیش از آن گذشت
 از گناهان وی و قال ابن شهاب وكان رسول الله صلى الله عليه واله وسلم يقول إيهين
 و گفته است ابن شهاب و بودند رسول خدا صلی الله علیه واله وسلم که میگفتند بعد تمام کردن
 سوره فاتحه آمن گفته است قطلانی که بیان کرده است بان امام بخاری که مراد آنحضرت صلی الله علیه
 واله وسلم بقول خود إذا أمن الإمام فأمنوا حضرت تأمین است نه انجیزی که تاویل کرده شده است
 بان که ان لفظ استجب و غیر آن باشد و این اگر چه مرسل است لیکن قوه یافتن است بفعل ابی هریره
 صاحب خیر جاری گفته که این حدیث مفید است جہر باین عا زیرا که قول آنحضرت صلی الله علیه
 واله وسلم بی جہر شنیده نمیشود و بهمان موافق میشود و زحمه را و حنفیه گفته اند که اسرار کند در ان
 زیرا که این دعاست و اصل در ان اسرار است از برای قول خدا تعالی ادعوا بکم تضرعاً یعنی
 دعا کنید پیش پروردگار خود بطریق عجز و نیاز و پنهان و از برای آنکه تفرقه در کیفیت فزاده کلام الله
 که رکنی است از ارکان نماز و در میان دعائی که نه کلام الله است و نه رکن است ضروری است و این
 حاصل نمیشود بدون اسرار در تاهن و انحدیثی که روایت کرده است ابن شهاب محمول است بر تعلیم
 باب فضل التأمین ان بابت در بیان فضلت و ثواب قول مصلی آمن

و نور فرموده است ان الله يعفر الذنوب جميعا و مراد از ملائکه انجا ملائکه آسمان اند چنانچه در حدیث
 سابقه واقع شد قَالَتْ الْمَلَائِكَةُ فِي السَّمَاءِ اِنَّ ابْنَ ابْنِي وَ زَوْجَتِي اَمَامٌ وَ مَغْفِرٌ اَمَامٌ است
 گویند و استدلال میکنند باینه حاجت گذشت و جواب ازین احادیث میدهند که احتمال است
 که این احادیث پیش از نزول این آیه وارد شده باشند تا بعد محمد بن عمرو عن ابی
 سلمة عن ابی هريرة عن النبي صلى الله عليه و آله وسلم و نعيم الجمر عن
 ابی هريرة بنعت کرده است سمی را محمد بن عمرو از ابی سلمة از ابی هريرة رضی الله عنه از
 رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و نعت کرده است سمی را نیز نعيم نصير نعم مجرب صيفه اسم
 فاعل از اجمار و نعيم مرفوع است بعطف بر محمد بن عمرو و حاصل نیت که از سمی و محمد و نعيم
 روایت کرده است امام مالک لیکن دو اول روایت کرده اند از ابی هريرة بوسیله و نعيم
 روایت کرده است بدون واسطه **باب** اِذَا كَع دُونَ الصَّفِّ اَبْنُ اَبْنِ که ترجمه
 آن اینست که کسی که سید در مسجد و یا وقت امام را در رکوع پس اگر پیش از رسیدن بصف
 و داخل شدن در آن رکوع کرد پس صف تنها حکم این گراست است و مناسبت این باب
 بناب سابق ازین سیفیه است که حاجت آن کفن بعد از فراره است رکوع هم بعد از است
حَدَّثَنَا مُوسَى ابْنُ اِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَامٌ عَنِ اَبْنِ اَعْدَدٍ وَ هُوَ زِيَادٌ عَنِ الْحَسَنِ
عَنْ اَبِي بَكْرَةَ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارُ مَوْسَى ابْنِ اِسْمَاعِيلَ كَفْتُ حَيْثُ كَرَدَمَارُ اِبْرَاهِيمَ بَفْحِ مَا وَنَشَدُ مِيمِ
 بن یکی از اعلم بوزن افعلی که از علم است بفتح من بمعنی شوق شفتابن و نام او زباده است بکسر
 زایجه و تخفف یا زبانه تخشیه ابن حسان بن قرة الباهلی که از صفاریان است و میگفتند
 او را اعلم زر که اشرف شفتابن بود از حسن بصری از ابی بکره بفتح بار موحده و سکون کاف
 از ابی نفع بن الحارث بن کلمه است از فضلا اصحاب بصره رضی الله عنه اِنَّهُ اَنْتَهَى اَبِي
النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ رَاكِعٌ فَرُكِعٌ قَبْلَ اَنْ يُجِبِيَ اِلَى الصَّفِّ که درسی
 از ابی بکره رسید بسوی رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و حال آنکه آنحضرت صلی الله علیه

والله وسلم در رکوع بودند پس رکوع کرد آن ابابکره پیش از آنکه برسد به نصف و واقع شود
 در آن وقت که قال الله عليه وآله وسلم فقال زانك الله حراما و لقد
 من انزل الله من ان رکوع کردن این بکره پیش از داخل کردن در نصف بر آن رسول
 خدا صلی الله علیه و آله و سلم پس فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم او را زان
 کند الله تعالی ترا از روی حرص یعنی پاره کند الله تعالی حرص ترا و تکسیر نماز انفعال است
 و باز رجوع بخوابی کرد مسوی رکوع کردن پیش از آنکه برسد در نصف و آنها را کسیر نماز
 زیرا که این مکروه است و الله تعالی یفرج ما مشاء فوقیه و ضم عین عمده از خود است و اکثر روایات
 و در بعضی روایات بضم اول و کسر دوم است از آنجا که فهم کرده میشود از فقر بعضی فیه
 تا و سکن عین از عدد و کذا فی شرح عاری و هر فسطائی گفته که نهی محمول بر تیره است و اگر برای
 تحريم می بود هر ایله میگردند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم ابابکره را با عاده آن نماز و جز
 این نیست که نهی کردند او را از خود از جمله ارشاد کردن بسوی افضل و رفته اند بسوی تحريم
 این فعل احد و اسحاق و ابن خزیمه از شافعه برای حدیث و البصه که در آن امر کرده اند حضرت
 صلی الله علیه و آله و سلم با عاده نماز یا عواد بلا تعد عدم عود است بسوی نماز که در آن وقت
 بچیزی که اگر سعی بکند بسوی جماعت صحابه کرد و بدویدن ناکه تنگ از در لیس و با خود آن شبیه
 امام مکر در رکوع و یا عواد بالله عدم مشی است در حالت رکوع حاکم در روایت حماد واقع شده
 که داخل شده بود ابوبکره صف در حالت رکوع پس اگر لوی قوله از اول کلام آنحضرت صلی
 الله علیه و آله و سلم معلوم باشد تصویب ابی بکره و از آخر صدام خطبه صدام او میگویم که جواب فرمود
 ازین منبر که تصویب از همه حص برادران تفضیل جماعت است و خطبه از همه محل خاص است
 که رکوع پس تنها باشد و مطابقت است در قول و نیست فرکح فی ان یصل الی الصف
 ما سب انما التلبیر فی التلویع این بابت در بیان تمام آن است که رکوع یعنی شروع
 کند تکبیر انتقال را از قیام بخینتی که الف الله قیام واقع شود و در اهر در حالت رکوع

که یقیناً ابن عباس عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم گفته است آن تمام تکبیر را در
 رکوع عبد الله بن عباس رضی الله عنهما از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و قید مالک بن
 الحویرث و داخل میشود در باب حدیث مالک بن حویرث که آمده است در باب کثرت بن
 السجستان حدیثنا اسحاق الواسطی حدیثنا خالد عن الجری عن ابی العلاء
 مطرف عن عمران بن حصین حدیث کرد ما را اسحاق بن شاهین واسطی گفت حدیث
 کرد ما را خالد و در بعضی نسخ اخبرناست و آن ابن عبد الله طحا است از جریری بضم جیم فتح
 را جمله اولی و آن سعید بن ابی اسحاق از ابی العلاء و آن یزید بن عبد الله شحیر است از برادر خود
 مطرف بضم سیم و فتح طارمهله و تشدید را جمله مکسوره آخر آن فا و آن نیز ابن عبد الله شحیر است
 از عمران بن حصین بخارمهله مضمومه و صادمهله مفتوحه قال صلی مع علی بالبصرة فقال
 ذکرنا هذا الرجل صلوة کنا نصلیها مع رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم کنت
 مطرف که نماز خواند آن عمران بن حصین با علی بن ابی طالب رضی الله عنده در بصره بود و قه
 جل بس گفت عمران یاد دهناید ما را این مرد یعنی علی بن ابی طالب رضی الله عنه نماز ترا که
 بودیم ما را میخواندیم آن نماز را با رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و بصره بتقدیر باره است
 و مشهور فتح آنست و ذکرنا تشدید کاف و فتح را جمله از تذکیر است بمعنی یاد و مانیدن و در بعضی
 نسخ بجای مع رسول الله مع النبی واقع است فذکرنا انه کان یبدر کلما وقع و کلما وضع یسر ذکر
 بر زبان عمران بن حصین که بدرستی آن علی بن ابی طالب رضی الله عنه بود که تکبیر می گفت هر
 وقت که بر میداشت سر خود را و هر وقت که می نهاد و بست میکرد سر خود را در رکعتی و وضع یسر
 که دست و مفهوم میشود ازین عموم لکن مخصوص است بکبرت سمع الله لمن حمده و در حدیث مرثیه
 تکبیر است در بر خفدن و رفع پس جمهور قایل باستجاب باعدای تکبیر تحمیه اند و رفته است احد
 ی و بوجوب جمع تکبیرات و در قول و تی ذکرنا اشارتست بسوی آنکه تکبیری که ذکر کردیم است از
 ترک کرده بودن یا از اول کسی که ترک کرد و بود عثمان بن عفان رضی الله عنه بود و معنی که هر

وضعف کردید آواز وی و احتمال است که مراد بزرگ عثمان تکبیر را ترک چهرمان باشد و مطابقه اخذت
 باز جمعه در قول و بیست گان یکبار کلاً رَفَعَ وَ كَلَّمَ أَوْ ضَعَّ زیرا که این عبارت است از تکبیر رکوع
 پس اگر کوفی تو که حدیث دلالت میکند بر مجرد تکبیر و ترجمه بر اتمام تکبیر است میگویم که شک نیست
 که تکبیر رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بوده است بنام کردن آن در آن رکوع حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ
 بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
 حَدِيثٌ كَرَّمَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ تَيْسِي كَفْتُ خَبَرًا دَامَا رَا إِمَامَ مَالِكٍ مِنْ ابْنِ شَهَابٍ زَهْرِيٍّ مِنْ
 ابْنِ سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ ابْنَ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَتْ صَحَابِيٌّ هِيَ أَنَّكَ كَانَتْ يُصَلِّي بِيَهُمْ فَيُكَبِّرُ
 كَلِمًا خَفِضَ وَ رَفَعَ كَمَا بَدَرَسْتِي أَنَّ ابْنَ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ
 تَكْبِيرٌ مَكْفُوتٌ هَرَكَةٌ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ فَإِذَا انْتَصَرَ قَالَ ابْنِي لِأَشْبَهُكُمْ
 دَنَاؤُهُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِسِ وَقَمِي كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ
 كَفْتُ بَدَرَسْتِي مِنْ هَرَايَنَ مَشَاهِرْتِي شَمَامٍ مِنْ رُؤْيِ نَمَازِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 وَ كَفْتُ تَكْبِيرَاتِ انْفَالَاتٍ وَ مَطَابِقَةٍ اخْتَدَتْ بَارِجَةً ظَاهِرَةً بِأَبِي إِتْمَامِ التَّكْبِيرِ فِي
 الشُّجُورِ أَيْ بَابِ فِي رِبَايَنَ إِتْمَامِ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ
 سَجْدَةً جَانِبَهُ كَذَلِكَ فِي رُكُوعِ حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ
 بْنِ جَرِيرٍ عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ حَدِيثٌ كَرَّمَا رَا ابْنَ النُّعْمَانِ وَأَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ فَضْلِ سَدَوِيٍّ
 كَفْتُ حَدِيثٌ كَرَّمَا رَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ مِنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي عَدِيٍّ بَصِيغَةَ غَنٍّ مَجْمُوعَةٍ وَسَكُونٍ بِأَيِّ مَشَاهِرْتِي بِيَهُمْ
 وَ كَرَّمَا رَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ مِنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي عَدِيٍّ بَصِيغَةَ غَنٍّ مَجْمُوعَةٍ وَسَكُونٍ بِأَيِّ مَشَاهِرْتِي بِيَهُمْ
 بِنِ ابْنِ طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَا وَ عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ وَ كَانَ إِذَا سَجَدَ كَبَّرَ وَ إِذَا
 رَفَعَ رَأْسَهُ كَبَّرَ وَ إِذَا نَهَضَ مِنْ الرُّكُوعَيْنِ كَبَّرَ كَفْتُ مَطَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ
 بِسِ عَلِيِّ بْنِ ابْنِ طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْ عِمْرَانَ حُصَيْنٍ وَ بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ
 وَ مَعِي كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ كَمَا بَدَرَسْتِي بِيَهُمْ

و وقتی که خواست که برخیزد بعد از دو رکعت تکبیر میگفت فَلَمَّا تَضَى الصَّلَاةَ أَخَذَ بِيَدِي
عِمْرَانَ بْنَ حِصْبَانَ پس گفت تَحْسِنْ يَا دُرَيْدُ مَا أَيْنَ يَعْنِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 نماز محمد صلی الله علیه و آله و سلم را اولیاً صَلَّى بِنَا صَلَاةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 و سلم با کفایت هر آنکه تحقق خواند با نماز محمد صلی الله علیه و آله و سلم و او این شک را و نیست
 که آن حماد است یا غروی از راویان گفته است صاحب بخاری که بدرستی مطرف روایت کرد
 از عمران بن حصین در حدیثی که مذکور شد در باب سابق و مفهوم شد از آن که مطرف فرموده است همراه
 عمران بن حصین و صریح است در حدیث که مطرف همراه عمران بوده است ذکر کرده شده است در
 صحیح بخاری که احتمال است که واقع متعدد باشد و مطابق حدیث با ترجمه در قول و نیست

وَكَانَ إِذَا سَجَدَ كَهَدِّ ثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَتْ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ
عِكْرِمَةَ حَدِيثٌ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ ابْنِ مَرْزُوقٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْزُوقٍ
 و فتح شنیدیم بجهت بن بشیر بکسر بار موحده و کتب بن شنیدیم و آن حفص بن ابی وحشیه الواسطی
 از عکرمه متوجه عبد الله بن عباس رضی الله عنه قال رَأَيْتُ رَجُلًا عِنْدَ الْمُقَامِ يَكْتُمُ فِي خَفِيضَةٍ
وَرَفَعَ كَفْتًا عَكْرَمَةَ زَيْدِ بْنِ مَرْزُوقٍ رَأَى رَأَى ابْنَ مَرْزُوقٍ فِي حَالِ كَتْمِ تَكْبِيرِ كَفْتٍ زَيْدِ بْنِ
 بست شدن و بلند شدن یعنی در سجود و رکوع و قیام و وَإِذَا قَامَ وَإِذَا وَضَعَ وَوَقْتِي كَتْمِ تَكْبِيرِ
 و وقتی که می نهاد سر خود را در سجده فَأَخْبَرْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ أَوْلَيْتُ تِلْكَ صَلَاةَ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ لَا أَمْرَ لَكَ بِسُخْرٍ دَاوَمَ مِنْ بَابِ تَكْبِيرِ كَفْتٍ أَفْرَدَ فِي هَذَا مَقَالِ
 عبد الله بن عباس ای اینست آن نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نیست مادر را یعنی
 نماز آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم همان طریق بوده است و استفهام انکار است و انکار بر آن
 انکار علم است و ابو هریره را زیرا که خبر کردن عکرمه عبد الله بن عباس را از نماز ابی هریره بر سبیل
 انکار بر ابی هریره بود مقتضای آن اثبات است زیرا که نفی اثبات است و لام لک کلمه ذم است میگوید
 عرب آن کلمه را وقت مذمت کردن هر کسی را و مذمت کرد عبد الله بن عباس رضی الله عنه عکرمه

رضی الله عنه را بر جاهل بودن او ازین سنت و مطابقت آن با ترجمه ظاهر است باب
التَّكْبِيرِ إِذَا قَامَ مِنَ السُّجُودِ این بابست در بیان حکم تکبیر وقتی که قایم شود مصلی از سجده دوم
 حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عِكْرِمَةَ حَدِيثُ كَرْدَمَارَا
 موسی بن اسمعیل گفت حدیث کرد مارا بهام بن یحیی و در بعضی نسخ اخبارناست از قناده بن عاتق
 از علمه معتق عبدالله بن عباس رضی الله عنهما قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ شَيْخٍ بِمَكَّةَ فَكَبَّرْتُ ثَلَاثًا
 وَعِشْرِينَ تَكْبِيرًا كَفَّتْ عِلْمُهُ كَتَابِعِي هَبْتُ كَمَا نَزَّخَانِدُ مِنْ بَيْتِ بَكِّ شَيْخِي يَعْنِي أَبَاهُ
 در مکه معظمه یعنی نماز ظهر پس تکبیر گفت بیست و دو تکبیر زیرا که در هر رکعت پنج تکبیر است پس
 در چهار رکعت بیست تکبیر است سواي تکبیر نهم و تکبیر قیام از تشهد اول و بازده تکبیر است در ثنای
 و هفده در ثلاثی و بیست و دو در رباعی پس در پنج نماز فرض بود و چهار تکبیر است فَقُلْتُ
 يَا بْنَ عَبَّاسٍ إِنَّهُ أَحْمَقُ بَيْتِ لِقَمٍ مِنْ مَرَّابِنِ عَبَّاسٍ رَأَيْتُكَ بَدْرَسْتِي أَنْ شَيْخِ أَحْمَقٍ هَبْتُ يَعْنِي كَم
 عقل است فَقَالَ تَكَلَّمَ أُمَّكَ سُنَّةُ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِي كَفْتُ
 عبدالله بن عباس رضی الله عنهما کم کند ترا مادر تو این سنت ابی القاسم است صلی الله علیه و آله
 : ابوالقاسم کنیت آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم و در بعضی قال است بدون فاء و لفظ
 تكلتك بنام منته مفنوحه و كاف مكسوره مشق از تكل بضم منته و ان فقدان مرأة است و له
 خود را و در بعضی بنج تكل سنة ابی القاسم است و لفظ سنة یا مرفوع است بنام آنکه خبر مبتدأ
 محذوف است و تقدیر است که بده سنة ابی القاسم و یا منصوب است بفعل مقدر که فعل است
 یعنی فعل سنة رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم و کم کردن مادر او را کنایت است از موت
 وی گفته است فسطانی علمه مسوق شد دعاء مذکور بطالبیب چیزی که ذکر کرده بود
 پیش عبدالله بن عباس زیرا که نسبت کرده بود با هریره را بسوی حمق و آن غایب جهل است
 و حال آنکه آن ابو سریره بریست از آن و مطابقه این حدیث با ترجمه ازین حیث است که عدد تکبیرات
 در چهارگانی بدون تکبیر قیام از سجود حاصل نمیشود وَقَالَ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبَانٌ قَالَ حَدَّثَنَا

قَادَةُ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَقِيلِ بْنِ
 شَهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ وَكَفَى مُوسَى بْنُ عَمِيلٍ
 مَذْكَورٌ كَمَا حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي بَكْرٍ بِمَعْنَى ابْنِ أَبِي بَكْرٍ وَابْنُ أَبِي بَكْرٍ
 مَوْسَى رَوَيْتُ كَمَا رَوَى ابْنُ أَبِي بَكْرٍ نِزْمًا مِثْلَ نِزْمِ ابْنِ أَبِي بَكْرٍ كَمَا رَوَى
 قَادَةُ بْنُ دَعَامَةَ كَفَى حَدِيثُ كَرْدَمَارِ عِكْرِمَةَ مَعْتَقِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَفَى
 حَدِيثُ كَرْدَمَارِ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ بِمَعْنَى ابْنِ أَبِي بَكْرٍ وَفَتْحُ كَافِ نَسَبِ بَسُوفِ جَدِ وَبَيْتِ بَرَايِ شَهْرَةَ
 وَيِ بَانَ جَدِ وَبَدْرُ وَيِ عَبْدِ اللَّهِ مَخْرُومِي بَصْرِي هِيَ كَفَى حَدِيثُ كَرْدَمَارِ اللَّيْثُ ابْنُ سَعْدٍ
 مِصْرِيٍّ مِنْ عَقِيلِ بِضَمِّ عَيْنِ مَحْمَدِ بْنِ خَالِدِ ابْنِ أَبِي زَيْنِ شَهَابِ زَهْرِيٍّ كَفَى خَيْرُ دَادِ مَرَا أَبُو بَكْرٍ
 بِنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَارِثِ قُرَشِيٍّ مَدَنِيٍّ كَمَا يَكُنَى مِنْ أَسْمَاءِ سَبْعَةٍ هِيَ أَنَّه سَمِعَ أَبَاهُ نَبِيَّةً
 يَقُولُ كَانَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ لِي الصَّلَاةُ يَكْبُرُ حِينَ
 يَقُومُ شَمْرُ حِينَ يَرْكَعُ وَكَهْ بَدْرُ سِتِيٍّ أَنْ أَبُو بَكْرٍ بِنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ شَنِيدَ أَبَاهُ بَرِيَّةً وَرَأَى جَالَتِي
 كَمَا مَكْفُوتٌ كَمَا بَدْرُ رَسُولِ خَدَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَفَتَى كَمَا مَيَا مَيَشْدُونَ وَتَوَجَّهَ مَيَا مَيَشْدُونَ
 بَسُوفِي نَازِ تَكْبِيرِ مَكْفُوتٌ وَفَتَى كَمَا اسْتَادَ مَيَشْدُونَ بِسُورِ تَكْبِيرِ مَكْفُوتٌ وَفَتَى كَمَا رُكُوعٌ مَكْرُونٌ
 يَعْنِي نَامٌ مَكْرُونٌ تَكْبِيرًا وَرَحَالَتِ رُكُوعٌ أَوْ جَاءَ ابْتِدَاءُ رَحَالَتِ قِيَامٍ مَيَا بَدْرُ شَمْرُ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ
 لِيْنَ حَمِيدَةً حِينَ بَرَزَ صَلْبُهُ مِنْ أَمْرِ رُكُوعٍ شَمْرُ يَقُولُ وَهُوَ قَائِمٌ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ
 بِسُورِ مَكْفُوتٌ سَمِعَ اللَّهُ مِنْ حَمْدِهِ وَفَتَى كَمَا مَيَشْدُونَ كَمَا بَدْرُ بَشْتِ خُودَرَا يَعْنِي شُرُوعِ نَسَبِ
 وَرَحَالَتِ رُكُوعٍ بَدْرُ وَخْتَمِ أَنْ رَحَالَتِ قِيَامٍ وَمَعْنَى تَسْبِيحِ أَنْتَ كَمَا بَدْرُ دَكَارِ تَعَالَى وَتَقْدَسُ
 قَبُولٌ مَكْفُوتٌ أَنْتَ كَمَا حَمْدٌ مَكْفُوتٌ أَوْ رَأَى مَقْبُولٌ دَرَكَاةً إِلَهِيٍّ مَكْرُونٌ حَتَّى بِسُورِ مَكْفُوتٌ وَرَحَالَتِ
 أَنْتَ اسْتَادَ أَنْتَ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ يَعْنِي أَيْ بِرُكُوعِ رَحَالَتِ مَخْرُومِيٍّ هِيَ جَبَسٌ حَمْدٌ هِيَ كَسْرٌ رَأَى
 شَرِكْتِي نَسَبٌ كَفَى هِيَ قَسْطَلَانِيٍّ دَرِجِيَّتِ نَصْرَجِيٍّ هِيَ بَأَنَّكَ إِمَامٌ جَمْعٌ كَمَا فِي مَبْنَى تَسْبِيحٍ وَتَحْمِيدِ

و من قول شافعی و احمد و ابی یوسف و محمد و اتفاق جمهور زیرا که نماز آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم که در آن جمع کردند محمولست بر حالت امامت برای بدین امامت اکثر و اغلب احوال
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و مخالف شده است این حکم را امام ابو حنیفه و امام مالک
 و امام احمد در یک روایت از وی برای حدیث اذ قال الامام سمع الله لمن حمده فقولوا ربنا لک
 الحمد زیرا که این قسمت است و قسمت منافی است شرکت را مثل قول آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم الْبَيْتَةُ عَلَى الْمَدْعَى و البین علی من انکر و جواب از حدیث باب آنست که این محمول است
 بر حالت سزا و نماز نفل از جهت جمع کردن در میان هر دو حدیث و منفر د باید که جمع کند در میان
 آن بر دو براج قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ حَزَنَ اللَّيْثُ وَ لَكَ الْحَمْدُ كَقَوْلِ بْنِ صَالِحٍ وَ فِي
 حَالَتِي كَمَا رَوَيْتَ كَرَدَتْ اِزْلِيَتْ مَذْكُورٌ وَ لَكَ الْحَمْدُ زِيَادَتِي وَ اَوْيَ كَمَا دَرَزْتِ بِحَيْ سَاطِعَتِ
 وَ اِيْنِ وَ اَوْ زَادَتْ وَ بَعْضِي كَفْتُهُ اَنْدَكَ عَاطِفَةٌ هِيَ وَ مَوْطُوفٌ عَلَيْهِ اِيْنِ مَقْدَرَتْ نَفْسُ رَشْتِ
 لَكَ التَّسْبِيْحُ وَ لَكَ الْحَمْدُ وَ مُخْتَلَفٌ شَدَّ اَنْدَ نَسْجَمَائِ كِتَابٍ وَ رَجُلٍ اِيْنِ عِبَارَتٍ وَ رِبْعِي نَسْجُ وَ اِنْبِجَا
 وَ اِنْفَعُ شَدَّ وَ دَرِ لَعْضِي نَسْجُ دَرِ اَفْرَحَدِيْتِ وَ اَرْدَكْشَتْ شَمْرُ يَكْبَرُ حَيْنَ يَكْهَوِي شَمْرُ يَكْبَرُ
 حَيْنَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ اِسْتَرْ تَكْبِيرٌ مَكْفُوتٌ وَ قَوْلِي كَمَا اَنْفَعَالٌ مِيكَرُ دَنْدَ اَرْقُومَهُ لَمْ يَجِدْ اِسْتَرْ
 تَكْبِيرٌ مَكْفُوتٌ وَ قَوْلِي كَمَا رَمِدَ اَشْتَمُّ رَمْبَارَكُ غُورًا اَرْجَدَهُ وَ يَهْوِي بِفَجِّ اَوَّلِ دَكْرٍ نَالَتْ بِمَعْنَى
 يَسْفُطُ وَ تَعْبِيرُ اِيْنِ لَفْظٍ اَرْجَمَةُ اَشْعَارُ بَرَعَةُ اَنْفَعَالٌ وَ رِحَالَتُ رَفْتِنِ بَرَأِي سَجْدَهُ لَمْ يَكُنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي
الصَّلَاةِ كُلِّهَا حَتَّى يَقْضِيَهَا اِسْتَرْ مِيكَرُ وَ نَدَانُ فَعْلٌ مَذْكُورٌ اَوْ رَتَامِي نَمَازٍ اِيْنِ دَرِ اَرْ رَكْعَتِ اَمَّا
 فَمِنْ تَكْبِيرَاتٍ مَكْفُوتَةٍ مَا كَمَا تَمَامٌ مِيكَرُ وَ نَدَانُ نَمَازًا وَ يَكْبَرُ حَيْنَ يَقُومُ مِنَ الثَّلَاثَيْنِ بَعْدَ
الْجُلُوسِ وَ تَكْبِيرٌ مَكْفُوتٌ وَ قَوْلِي اِسْتَادَهُ مِي شَدَّ اَزْ دَوْرُ رَكْعَتٍ بَعْدَ اَرْقَعْدَهُ اَوَّلِ وَ نَمَازِهِ كَمَا
 وَ اَرْ كَانِي وَ مَطَابِقُهُ اَخَذَتْ بَارْتَمَهُ طَاهِرَةً بِأَبٍ وَ ضَعُ لَكَ عَلَى التَّلْبِ فِي
 التَّكْوِينِ اِيْنِ بَابِ وَ رِبَانِ نَهَادُنِ كَفَهَارِ زَانُو نَا وَ رِحَالَتِ رُكُوعٍ وَ اَلْفَجْعُ كَذِبٌ هِيَ وَ رَكْبَتٌ

ممله ز فتح کاف جمع رکب است بضم را ممله و سکون کاف هر گاه که فارغ شد مؤلف از بیان یکسر است
 امفالات میان کیت و کیفیت آن شروع کرد و در میان حال رکوع و کیفیت چیزی که میکند از
 مصلی در رکوع پس گفت باب وضع الالف وَقَالَ أَبُو حَمِيدٍ فِي أَحْصَاءِهِ امْكُنَ النَّبِيُّ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قِيْدًا مِنْ وَكَيْتِهِ وَكَفْتِهِ أَبُو حَمِيدٍ بَضْمَ حَاءٍ مَلِيَّةٍ بِرُفْعٍ
 تَصْغِيرًا وَأَنَّ عِبْدَ الرَّحْمَنِ صَحَابِي سَاعِدِي الْفَارِسِي مَدَنِيٌّ هُوَ فِي حَضْرَةِ جَمَاعَةِ صَحَابَةِ الْخَضِرَةِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَقَادِرٍ وَاسْتَوَارَ كَرْدَانِدَنْدَرُ سَوْلِ خَدَّاصِلِي السُّدِّيِّ وَالسُّدِّيُّ وَوَدَّ
 خُورَ بَرْدُ وَزَانُ نُوْرٍ وَرَاخَالَتِي كَقَبْضٍ كَسَنَدِهِ أَنْدَرُ وَزَانُورًا بَقُوْرَةً فِي رُكُوعٍ وَمُطَابِقَةٌ لِمَنْ نَعْبِقُ
 بِأَرْجَمَةٍ ظَاهِرَةٍ حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ سَمِعْتُ
 مُصْعَبَ بْنَ سَعْدٍ حَدِيثَ كَرْدَانَا أَبُو الْوَلِيدِ وَأَنَّ شَامَ بْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ طِيَالِسِي بَصْرِيٌّ
 كَفَتْ حَدِيثَ كَرْدَانَا سَمِعْتُ بَنِي حِجَابٍ أَزْزَابِي يَعْفُورِي بَضْمَ يَاءٍ مَشَاهِدَةٍ وَسُكُونِ عَيْنٍ مَمْلَةٍ وَفَاءٍ مَضْمُومَةٍ
 وَوَاوٍ سَاكِنَةٍ وَرَاءَ مَمْلَةٍ وَنَامِ وَيٍ وَقَدَانٍ نُوْدٍ مَفْتُوحَةٍ وَقَافٍ سَاكِنَةٍ وَوَالٍ مَمْلَةٍ وَنُونٍ بَعْدَ الْفَاءِ
 وَأَبِي يَعْفُورٍ أَكْبَرُ هُوَ بِرُفْعٍ كَذَلِكَ نَسِينِدُ مِنْ مِصْعَبِ تَابِعِي رَابِضٍ مِيمٍ وَاسْكَانِ صَادٍ مَمْلَةٍ مِنْ
 سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ يَقُولُ صَلَّى إِلَيَّ جَنَابِي فَطَبَقْتُ بَيْنَ كَفِّي نَشْرًا وَضَعْتُهُمَا بَيْنَ
 خُنْدِجِي فَتَهَيَّأَتِي أَبِي وَرَاخَالَتِي كَقَبْضٍ نَمَازِ خَوَانِدَمٍ مِنْ سُورِي هَيْلَوِي بِدِرْخُوْدِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ
 صَحَابِي مِنْ عَشْرَةِ مَبْشَرَةٍ بِسُطَابِقَةٍ كَرُومٍ مِنْ دَرْمِيَانٍ وَوَكْفٍ خُودِيٍّ بِعَيْنِي بِيَكْفٍ رَاغِبًا مِنْ بَسْتَرِ
 نَمَادَمِ أَنْ هَرُورًا مَابِنٍ وَوَرَانِ خُودٍ فِي حَالَتِ رُكُوعٍ بِسُطَابِقَةٍ مَمْلَةٍ مِنْ رِزْنِ فَعْلٍ وَطَبَقْتُ
 مِنْ تَطْبِيقٍ هُوَ وَأَنَّ بَرَابِرَ سَاخُنَ بِيَكْ شَيْءٍ هُوَ بِأَشْيٍ رَجَائِيٍّ مَكْنُونِيٍّ طَبَقْتُ النَّعْلَ بِالنَّعْلِ وَتَمَكَّنَكَ
 بَرَابِرٌ مِيكَرُوَانِيٍّ بِيَكْ فَعْلٍ رَابَا وَيَكْرِي وَقَالَ كُنَّا نَفْعَلُهُ فَتَهَيَّأَتُنَا وَكَفْتُ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ
 بُوْدِيٍّ مَاكَ مِيكَرُومٍ مِنْ فَعْلٍ رَابِسٍ مَمْلَةٍ كَرْدَانِ وَوَقَاصٍ أَنْ نَضَعَ أَيْدِيَنَا عَلَى الرُّكْبِ
 وَاعْرُودِ شَدِيمٍ بِأَيْدِيٍّ مَمْلَةٍ وَتَهَيَّأَتُنَا فِي مَعْنَى كَفْنَارِ خُودٍ رَابِرِ زَانُورًا خُودٍ وَذَكَرَ كَرْدَانَ لِيَدِي رَاوَعْرَادٍ
 وَاسْتَنْ كَفْنَارًا مِنْ قَبْلِ ذِكْرِ كُلِّ وَارِدَةٍ هُوَ وَمُطَابِقَةٌ لِمَنْ بَارِجَمَةٍ فِي رُكُوعٍ وَبِتِ نَضَحِ

ایدینا باب اِذَا لَمْ يُتِمَّ التَّكْوِيعُ که بابت که ترجمه آن اینست که رفتی که تمام نکند مصیلا
 رکوع را و جواب اولی آن وقت نغذر آن اینست اعاده نکند نماز را و جز این نیست که ذکر نکرده است
 جواب را اینجا از جهت کتفا کردن بجزئی که ذکر کرده است آن را و ربانی که می آید در پس بابی که مقصود
 این بابست و آن باب أَمْرُ النَّبِيِّ الَّذِي لَمْ يُتِمَّ رُكُوعَهُ بِالْإِعَادَةِ است حدیثنا حفص بن غوث
 قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ وَهَبٍ حَدَّثَنَا أَنَّ حَفْصَ
 بْنِ عَمْرِو بْنِ مَرْثَدَةَ كَفَتْ حَدِيثَ كَرْدَمَارِ شُعْبَةَ بْنِ حِجَابٍ أَيْ سُلَيْمَانَ بْنِ مَهْرَانَ أَعْمَشَ كَفَتْ شَيْئًا
 مِنْ زَيْدِ بْنِ وَهَبٍ رَأَى حَفْصَةَ رَجُلًا لَا يُتِمُّ التَّكْوِيعَ وَالسُّجُودَ كَفَتْ بِهَا حَفْصَةَ
 بِنَ الْإِمَامِ يَكْرَهُ رَأَى أَنَّ تَامَ فَيَكْرَهُ رُكُوعَهُ وَاسْجُودَهُ ابْنُ خَرِزْمَةَ كَفَتْ كَرَامَ أَنَّ مَرْدَكَنْدِي بُوَدُو قَالَ مَا
صَلَّيْتُ وَكَلِمَتٌ عَلَى غَيْرِ الْفِطْرَةِ الَّتِي فَطَرَ اللَّهُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 عَلَيْهَا كَفَتْ حَفْصَةَ إِفْرَدَ إِفْرَادَهُ تَوَازَرَا وَكَرِيمِي تَوَدَّرَ فِي حَالِ بَمِيرِي تَوَبَّغِيرِ دِينِي كَخَلْقِ
 كَرْدَمَارِ هَيْتَ اللَّهُ تَعَالَى مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَابِعَانِ دِينِ كَفَتْ عَيْنِي قَوْلَ حَفْصَةَ مَا صَلَّيْتُ
 نَظِيرَ قَوْلِ الْخَضِرِ نَسْتُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مَرَكْسِي رَأَى أَنَّ تَامَ بَرُودِ أَحْسَنَ نَمُخَوَازِ صَلَّيْتُ فَاثَاكَ
 لَمْ تُصَلِّ كَفَتْ أَيْ تَعْنِي بِأَصْلِيَّتِ صَلَاةً كَامِلَةً مِيكُومُ مِنْ بَسِ بَرِ بِنَ تَقْدِيرِ رَاجِعٍ مَبْنُودٍ بِنَفِي
 بَسُوبِي كَمَا لَمْ يَسُوبِي حَفْصَةَ نَمَازِ وَبَسُوبِي بَعْنِ رَفْتِ هَيْتَ إِمَامِ أَبُو حَفْصَةَ وَحَمْدُ رَحْمَتِ اللَّهِ زِيرِ إِكْطَاةً
 دَرِ رُكُوعِ وَبَسُوبِ فَرْضِ نَسْتِ نَزْدَانِ هَرِ دُو خَلَا فِ مَرَابِي بُوَسْفِ رَأَى لَفْظِ هَيْتَ بَكْرِيمِ وَصَمَّ النَّسْتِ
 إِزْمَاتِ مَمُوتِ وَقَوْلِ وَيَ عَلِيَّ غَيْرِ الْفِطْرَةِ كَفَتْ هَيْتَ خَطَابِي فِطْرَةَ مَلَّتْ هَيْتَ إِزْمَاتِ إِزْمَاتِ هَيْتَ بَابِ
 كَلَامِ تَوَجُّعِ أَنْ بَرِيدِي فَعْلِ وَيَ تَابَا زَمَانِ دَرِ مَسْتَقْبَلِ إِزْبِنِ فَعْلِ دَرِ نَمَازِ خَوَازِمِ قَوْلِ الْخَضِرِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ مِنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ فَقَدْ كَفَرَ بِرَجْمِهِ تَوَجُّعِ مَرْتَاكَ نَمَازًا بِصَوْلِ لَفْظِي مَوَدُّ حَفْصَةَ
 نَمَازِ بَسُوبِي كَفَرَ بِرَجْمِهِ تَمَاوَنَ بِمَرِ نَمَازِ وَارَادَهُ مَكْرُوهَ خُرُوجِ إِزْبِنِ بِالْفَعْلِ وَكَأَيِّ مِي مَلَّتْ فِطْرَةَ بَعْضِي هَيْتَ
 خَانِجَةَ آئِدِ هَيْتَ كَيْ جِزْ إِزْ فِطْرَةَ هَيْتَ وَتَرَكَ إِتْمَامَ رُكُوعِ وَبَسَايَرِ أَعْمَالِ نَمَازِ رَدُّ وَجْهٍ هَيْتَ كَيْ كَرْدَانِ
 مَدَّتْ دَرَنَكِ دَرِ إِتْمَامِ دَرِ إِتْمَامِ بِأَصُولِ أَنْ نَاكَ وَرَافِعِ نَشُونِ إِشْكَالِ إِتْمَامِ صَوْرَتِي كَيْ تَقَاضَا إِسْمَارِ

در شریعت و همین وجه است که اراده کرده است آن را خذیفه و نهی کرده است از آن و مطابق اینست
 با ترجمه ظاهر است بَابُ اسْتِوَاءِ الظُّهْرِ فِي الرَّكْعِ این بابست برابر و هموار کردن دیدن
 مصلی پشت خود را در رکوع یعنی کج نکردن پشت خود را و هموار جانچ اگر کاسه بر از آب بر پشت
 او نهد آب نریزد از غیر مصلی مصلی جانب بالا و پایین و قَالَ أَبُو حَمِيدٍ فِي أَحْكَامِهِ رُكْعِ
 النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ حَصَرَ ظَهْرَهُ وَكُنْتُ أَبُو حَمِيدٍ بَصِيغَةً تَصْفِيَةً سَاعِدِي
 صحابی در حضور اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که رکوع کردند رسول خدا صلی الله
 علیه و آله و سلم بستر مایل کردند و ایندند پشت مبارک خود را جانب زمین و لفظ بفتح با و صاد ممله
 بمعنی انزال است و در بعضی نسخ هم جنی ظاهره است کحار ممله و نون خفیه و معنی هر دو لفظ یکی است
 و مطابقه این تعلق با ترجمه ظاهر است بَابُ حَدِّ اِتِّمَامِ الرَّكْعِ وَ اِلْتِمَالِ فِيهِ
 و اِلْتِمَالِيَّةِ اِنْ بَابِست در بیان حد تمام کردن رکوع و راست و درست شدن در آن و آرام
 کردن و رفرار ماندن و اطمینان بکمر همزه و سکون طار ممله و بعد الف نون مکسوره و بعد آن بار
 شاه کحیه ساکنه و بعد آن نون دیگر مفتوحه و آخر آن با و در بعضی نسخ طائیه بضم طار ممله و این
 اکثر است در استعمال زیرا که اطمان را و مصدر است گفته میشود اطمان الرجل الميئانا و طائیه ای
 سکن و هو مطمئن و همچنان اطبان بیار موحده بر ابدال و این از ضربد رباعی است و مجرد آن طمان است
 پس ساخته شد افعول بشدید در لام دوم پس کردید اطمان و اصل آن اطمان است نقل کرده
 شد حرکت نون اولی را بسوی همزه و ادغام کرده شد نون را در نون مثل اقشع که اصل آن اقشع است
 و نیست لفظ باب در بعضی نسخ و جمع کرده است این ترجمه را با ترجمه باب سابق لیکن کرده اند
 تعلق ابی حمید را در اثنای آن برای اختصاص بحد اولی حَدِّ ثَنَا بَدَلُ بْنُ الْحَبْتِ قَالَ حَدَّثَنَا
شُعْبَةُ قَالَ اخْبَرَنِي الْحَكْمُ عَنْ ابْنِ اِبِي كَيْسَانَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ حدیث کرد ما را این
 بفتح با، موحده و دال ممله این مجریم مضمومه و حار ممله مفتوحه گفت حدیث کرد شعبه بن حجاج
 خبر داد مرا حکم بن عیینه و در بعضی نسخ اخبرنا جمع است و در بعضی نسخ حد ثنا است از ابن ابی

انصاری کوفی از برابن عازب رضی اللہ عنہ کہ صحابی است قال کان رکوع النبی صلی
 اللہ علیہ والہ وسلم وسجوداً و بین السجدة تین گفت برابن عازب بوده است رکوع
 رسول خدا صلی اللہ علیہ والہ وسلم وسجود الخضر صلی اللہ و فاصله در میان دو سجده یعنی زمان
 رکوع و زمان سجده و زمان جلسہ میان دو سجده و اذ ارفع رأسه بین الركوع ما خلا القیام
 والقعود قریباً من السواء و وقتی کہ بر میداشتند سر خود را از رکوع یعنی زمان قومه ماسوا
 قیام و قعود نزدیک به برابر یکدیگر بودند و مطابقت اخذ شد با ترجمہ بر تقدیر وجود لفظ باب انجا
 ازین حیثیہ است کہ در قول وی قریباً من السواء اشعار است باینکہ بوده است در رکوع و سجود و قومه
 و جلسہ تفاوت قلیل و معلوم میشود ازین کہ در ان در تک بوده است زاید بر اصل حقیقت رکوع
 و سجود و قومه و جلسہ و مکث زاید طایفه و اعتدال است درین حالات و در نسخہ کہ لفظ باب
 نیست در نجای مطابقت طاهر است باب امر النبی صلی اللہ علیہ والہ وسلم الذی
لا یتیم رکوعه بالاعادة این باب است در بیان امر کردن رسول خدا صلی اللہ علیہ
 والہ وسلم آنکسی را کہ تمام نمیکرد رکوع خود را با عاده نماز و باز خواندن آن و در بعضی نسخہ
 لفظ باب بتون است و آخر بصیغہ ماضی است یعنی این باب است در ترجمہ ان مذکور است
 کہ امر کردند رسول خدا عزوجل صلی اللہ علیہ والہ وسلم با عاده نماز آنکسی را تمام نمیکرد رکوع
 خود را در ان نماز حدثنا مسد قال حدثنا يحيى بن سعيد عن عبد الله قال
حدثني سعيد القميري عن ابيه عن ابي هريرة عن النبي صلی اللہ علیہ
والہ وسلم حدیث کرد ما را مسد بن مسرہد گفت حدیث کرد ما را یحیی بن سعید
 قطان و در بعضی نسخہ اخبار فی با فرد است از سعید ابن جهم عین مملہ بن عمر العجمی گفت
 حدیث کرد ما سعید مقبری از پدر خود کیسان از انی ہریرہ از رسول خدا صلی اللہ علیہ والہ
 وسلم و در بعضی نسخہ ان النبی صلی اللہ علیہ والہ وسلم است بجای عن النبی صلی اللہ علیہ
 والہ وسلم یعنی بدستی رسول خدا صلی اللہ علیہ والہ وسلم دخل المسجد فدخل رجل

فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَكَلَّمَ فَرَدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دَاخِلًا
 شدند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم در مسجد پس داخل شد یکمردی و آن خلد
 بن رافع بود پس آن مرد نماز دو رکعت خواند پشیمان پیش رسول خدا صلی الله علیه و آله
 وسلم پس سلام عرض کرد بر آن رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم پس جواب
 سلام دادند بر آن شخص رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و در بعضی نسخ و دخل است
 بجای فدخل فقال ارجع فصل فإنك لم تصل فصلی ثم جاء سأل على
 النبي صلى الله عليه وآله وسلم پس فرمودند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم
 آن مرد را باز رو پس نماز بخوان زیرا که بد رستی نماز خوانده پس رفت آن مرد پس نماز
 خواند پشیمان آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم پس سلام عرض کرد بر رسول خدا
 صلی الله علیه و آله وسلم فقال ارجع فصل فإنك لم تصل ثلاثا پس فرمودند آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم آن مرد را بعد از جواب سلام باز رو پس نماز بخوان زیرا که تو نماز خوانده سه بار
 بچنین فرمودند فقال والذي بعثك بالحق ما أحسن غيرك فعلني پس بعد از سه نوبت
 گفت آن مرد قسم آنکسی است که فرستاده است ترا بحق که نیک نمیتوانم خواند سوای آن یعنی هرگز این
 نمیتوانم خواند پس بیا موز مرا قال اذا قمت إلى الصلوة فليتر فرمودند آنحضرت صلی الله علیه
 وآله وسلم او را وقتی که استاده شوی متوجه سوی نماز پیش تکبیر کو برای اجرام ثم اقرأ ما
 تيسر معك من القرآن بستر بخوان چیزی را که میسر است با تو از قرآن ثم ارفع حتى تطمئن
 رالكعب بستر رکوع کن و درنگ کن در آن تا که قرار گیری تو در حالت رکوع ثم ارفع حتى
 تعتدل تا ایستاد بستر بردار سر خود را از رکوع تا که راست کردی بحال قیام ثم اسجد حتى تطمئن
 ساجد بستر سجده کن تا که قرار گیری در حالت سجده ثم ارفع حتى تطمئن جالس بستر
 بردار سر خود را تا که قرار گیری در حالت جلوس ثم اسجد حتى تطمئن ساجد بستر سجده
 کن تا که قرار گیری در حالت سجده ثم افضل فذلك في صلواتك كلها بستر کن آن مذکور در نماز

خود و مگر آن نماز فرض باشد یا نفل و ذکر نکرند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم برای آنرا
 باقی واجبات یا برای آنکه معلوم بودند او را گفته است قطلانی اگر کوفی تو که از کجا یافته باشند
 مطابقه در میان این حدیث و ترجمه زیرا که واقع شده است در حدیث بان چیزی که ناقص کرده
 بود آن مصلی آن را جواب میدهم باینکه وارد شده است در حدیث رقاعه ابن رافع نزد ابن
 شیبه در همان قصه که داخل شد میگردی در مسجد پس خواند نمازی سبک و تمام نکرد رکوع آن را
 و نه سجود آن را پس ظاهر اینست که موافق اشاره کرده است بترجمه بسوی همان باب الرکوع
فِي الدُّعَاءِ این بابست در بیان کردن در رکوع حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ
عَنْ مَقْصُورٍ عَنْ أَبِي الضَّحَّى عَنِ مَرْوَانَ بْنِ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ
بِضَمِّ عَمْرٍو عَنْ مَهْلِكٍ كَفَّيْتُ حَدِيثَ كَرْدِ مَارِشَعْبَةَ بْنِ حِجَابٍ از منصور بن معتمر از ابی الضحی بضم ضا و بجم
 و فتح حار مهله و آخر الف مقصوره و آن مسلم بن صبیح است بضم صا و مهله و فتح بار موحده أَخْبَرَنَا
حَارِ مَهْلِكٌ كُوفِي عَطَّارٌ تَابِعِي مَتَوَفَى فِي دَرْزَمَانَ خِلَافَةَ عَمْرِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ از مسروق و آن ابن اخیع
 همان کوفی است از عایشه صدیقه رضی الله عنها قالت كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ
 گفت عایشه صدیقه رضی الله عنها که بودند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که میگفتند
 در رکوع خود و سجود خود سبحانک اللهم الی آخره رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ گفتنی ای خدا
 ای پروردگار ما در آن حال که متلبسیم بکرتو و حمد تو ای بار خدایا به بخشش مرا کنایمان ما و این را
 گفتند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از جمله امثال کردن مرا بر الله تعالی را بان در قول
 وی سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ در فرض نماز و نفل آن
 و مطابقه این حدیث با ترجمه ظاهر است بَابُ مَا يَقُولُ الْأِمَامُ وَمَنْ خَلْفَهُ إِذَا
رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ این بابست در ذکر چیزی که میگوید آن را امام و کسی که در پس آن
 امام است از مقتدیان و فنی که برادر خود را از رکوع حَدَّثَنَا إِدْرِيسُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي

عَنْ سَعِيدِ الْقَبْرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ بْنُ أَبِي بِلَالٍ كُنْتُ حَدَّثْتُكَ بِمَا
 ابْنُ أَبِي زَيْبٍ وَأَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هُوَ وَجَدَ فِي أَبِي زَيْبٍ مِثْلَ مَا هُوَ فِي سَعِيدِ مِثْرِي
 بِضَمِّ بَاءٍ مَوْجِدَةٍ وَفَتَحَ أَنَّ ابْنَ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ كُنْتُ ابْنَ هُرَيْرَةَ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَوَدَّ رَسُولَ خَدَايَا صَلَّيْتُ عَلَيْهِ وَاللَّهِ وَسَلَّمَ وَفَتَحَ أَنَّهُ مَكْفُتٌ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ
 مَكْفُتٌ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَمَعْنَى سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ مِثْلُ مَا هُوَ فِي سَعِيدِ مِثْرِي وَفَتَحَ
 يَكُونُ دَعَا كَسِي رَا كَهْ حَمْدٌ مَكْبُودٌ أَوْ رَا وَمَعْنَى اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ مِثْلُ مَا هُوَ فِي سَعِيدِ مِثْرِي
 مَا تَرَاهُ تَسْبِيحٌ وَتَرَاهُ حَمْدٌ وَتَنَاوَلَتْ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا
 رَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ يُكَبِّرُ وَبَوَدَّ رَسُولَ خَدَايَا صَلَّيْتُ عَلَيْهِ وَاللَّهِ وَسَلَّمَ وَفَتَحَ أَنَّهُ
 رَكَعٌ مَكْرُومٌ وَفَتَحَ أَنَّهُ بِرَمِيدٍ شَتْرٌ خُودٍ رَا الزَّجْدَةَ مِنْ رَكَعٍ تَكْبِيرٌ مَكْفُتٌ تَعْبِيرٌ رَدَّ بَحْلَةً
 فَعَلِبَ مِضَارِعِيهِ مَعْدُوتٌ اسْتَمْرَارٌ رَا يَعْنِي مَكْفُتٌ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ تَنَاوَلَتْ رَا وَرَبِّتَهُ
 رَفَعَ تَنَاوَلَتْ رَا بِنِجَافٍ تَكْبِيرٌ بَعْدَ زَجْدَتَانِ رَا قِيَامٌ كَهْ أَنْ مَسْتَرْفَعَتْ زَجْدَتَانِ رَفَعَ تَنَاوَلَتْ
 وَهَذَا كَفْتُهُ هُوَ إِمَامٌ مَالِكٌ كَهْ تَكْبِيرٌ تَكْبِيرٌ رَا قِيَامٌ زَجْدَتَانِ تَا كَهْ رَابِعٌ اسْتَأْذَنَ نَشُودٌ وَإِذَا قَامَ
 مِنَ الشَّجْدَتَيْنِ قَالَ اللَّهُ الْكَبْرُ وَفَتَحَ أَنَّهُ رَا مَسْجُودٌ بَعْدَ زَجْدَتَانِ مَكْفُتٌ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَاحْتِمَالٌ
 كَهْ رَا زَجْدَتَانِ رَا كَعْتَيْنِ بَشَرٌ بِطَرِيقٍ مَجَازٍ كَفْتُهُ هُوَ عِيْنِي مَطَابِقَةٌ اسْتَدْبِثَ بِأَجْزَائِهِ رَا
 ظَاهِرٌ هُوَ وَتَا جَوْرٌ دَوْمٌ بَانِضَامٍ إِبْنِ قَوْلٍ هُوَ كَهْ صَلَاةٌ كَامِلَةٌ مَعْنَى نَمَازٌ بِنِجَافٍ خَائِبٌ
 وَبَدِيدٌ كَهْ نَمَازٌ مِجْزَائِيٌّ كَفْتُهُ هُوَ كَرْمَانِي أَرَا كَوْنِي تَوَكُّفٌ جَرَّ اسْلُوبٌ رَا تَغْيِيرٌ دَاوَدٌ هُوَ كَهْ إِنْجَالْفِ
 تَكْبِيرٌ كَفْتُهُ هُوَ وَابْنُ جَابِرٍ مَكْبُودٌ مِنْ رَا تَفَنُّنٌ وَرَكْلَامٌ وَرَا إِنْكِهِ أَرَادَهُ كَرْدٌ هُوَ تَعْوِيمٌ
 زَيْرٌ أَرَا تَكْبِيرٌ مَتَنَاوَلَتْ هُوَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَاحْتِمَالٌ هُوَ مِثْلُ مَا هُوَ فِي سَعِيدِ مِثْرِي
 زَبْنًا وَرَبَّنَا هُوَ فِي بَابِ تَفَنُّنٍ وَرَبَّنَا وَاحْتِمَالٌ هُوَ مِثْلُ مَا هُوَ فِي سَعِيدِ مِثْرِي وَغَيْرُهُ
 هُوَ وَنَشْرٌ رَوَيْتُ هُوَ وَدَرَجَتِي نَشْرٌ أَوْ بَابٌ هُوَ مَسَاقِطٌ هُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ

قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سَيِّحٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارُ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ
 يُونُسَ تَيْسِي كَفَتْ جُرُودًا مَارَا إِمَامَ مَالِكٍ أَسْمَى بَضْمَ سَيْنَ مَعْلَمَهُ وَفَتَحَ مِيمَ مَعْنَى أَبِي بَكْرٍ بْنِ
 عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ أَزْأَى صَالِحٍ وَكَوَانِ سَمَانٍ أَزْأَى هِرِيرَةَ صَحَابِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ مِنْ جَمَلٍ فَقُولُوا اللَّهُمَّ
 وَبِنَاكَ الْحَمْدُ كَمَا بَدَرْتَنِي رَسُولَ خَدَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَمُودِنَكَ وَفَتَحَ كَمَا بَكُويد إِمَامُ
 سَمِعَ اللَّهُ مِنْ حَمْدِهِ بَكُويد شَمَا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلَهُ قَوْلَ الْمَلَأِ تَكَلَّمَ
 غِفْرًا لَهُ مَا تَقَلَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ زَبْرًا كَمَا بَدَرْتَنِي شَانِ أَيْسَتْ لَسِي كَمَا مَوَافَقَ مَيْسُودَ قَوْلِ وَي
 قَوْلِ مَلَاكَ رَا بَخْشِيدَ مَيْسُودَ بَرَايَ وَي جَزِي كَمَا بَشِ كَسْتَه أَيْسَتْ أَرْسَادَ وَي وَمَطَابَقَه
 أَخْبَثَ بَارِجَه ظَاهِرَه بِأَبِ ابْنِ بَابِ مَبْنُونِ هَيْسَتْ بَغِيرَ رَجْمَه وَرَبْعِي نَسَجَ
 وَرَبْعِي نَسَجَ لَفْظَ بَابِ مَسَاقَطَه وَرَبْعِي نَسَجَ بَابِ الْقَنُوتِ يَعْنِي بَابِ
 دَرِيَانِ قَنُوتِ نَمَازِ وَقَنُوتِ بِمَعْنَى دَعَا هَيْسَتْ وَرَاجَ اثْبَاتَه بِرَجْمَه هَيْسَتْ كَلَفْظِ الْقَنُوتِ
 بَاشَدَ وَأَوَّلِي أَيْسَتْ كَلَفْظِ بَابِ بَاشَدَ وَأَوَّلِي أَيْسَتْ كَلَفْظِ بَابِ إِجَابَ بِمَنْزِلَه فَصَلَّ بَاشَدَ
 إِزْأَى سَابِقِ وَحَكْمَ فَصَلَّ أَيْسَتْ كَمَا بَاشَدَ إِشْيَاءَ نَذُورِ بَعْدَ أَنْ إِزْأَى إِشْيَاءَ نَذُورَه وَرَا
 قَبْلَ أَنْ وَلازِمَ هَيْسَتْ كَمَا تَطَابَقَ مِيَانِ مَا قَبْلَ وَمَا بَعْدَ أَنْ بَظَاهِرِ صَرَحَ بَلَكَه وَبُودَ تَطَابَقَ كَيْثِي
 إِزْأَى هَيْسَاتِ كَفَاتِ مَكْنَدَ وَانْجَا مَجْنَانِ هَيْسَتْ زَبْرًا كَمَا نَذُورِ بَعْدَ لَفْظِ بَابِ سَهْدِ هَيْسَتْ أَوَّلِ
 حَدِيثِ أَبِي هِرِيرَةَ هَيْسَتْ وَأَصْلُ دَرَانِ نَمَازِ هَيْسَتْ كَمَا دَرَانِ قَنُوتِ هَيْسَتْ وَنَمَازِي كَمَا دَرَانِ قَنُوتِ
 نَذُورِ كَرْدَه هَيْسَتْ دَرَانِ تَسْبِيحِ وَتَحْمِيدِ دَرَانِ بِرَفْضِ أَنْ زَبْرًا كَمَا انْمَوْضِعَ مَوْضِعَ دَعَا هَيْسَتْ
 مَجْنَانِ دَرِ حَدِيثِ دَوْمِ وَسَيُورِ حَدَّثَنَا مَعَاذُ بَرِّ قَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هَيْسَتْ
 عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدَّثَنَا كَرْدَمَارُ مَعَاذُ بَرِّ قَضَالَةَ بَعَثَ فَاوْضَاعَهُ
 كَفَتْ حَدِيثَ كَرْدَمَارِ إِسْلَامِ وَسْتَوَانِي إِزْأَى كَيْسِي بِنِ ابْنِ كَيْزَرِ أَزْأَى سَلَمَةَ بِنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِزْأَى
 أَبِي هِرِيرَةَ صَحَابِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَا قُرْبَانَ صَلَاةَ إِلَّا بِرَضَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

گفت ابو هریره رضی الله عنه بر اینه نزدیک میکردم بسوی شما نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم یا نزدیک کردم ای شما نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم یعنی بیستام شمار
 نماز آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و لفظ اقرب صیغه واحد مکلم با نون تاکید ثقیله
 از مضارع معلوم باب تفعیل فكان ابو ظهیر بن یقنت فی الشکة الاخره
 سن صلوة الظهر و صلوة العشاء و صلوة الصبح بعد ما یقول سمع الله
 میت حمله پس بود ابو هریره که دعا میکرد در رکعت اخیر از نماز ظهر و عشا و نماز فجر بعد از
 گفتن سمع الله لمن حمده و بقیه بضم نون است و الاخره بعد همه است و در بعضی نسخ
 با و ن مد همه با ثبات مشاء تحت است بعد از خاریجه و در بعضی نسخ بجای الاخره الاخری
 بضم همه و سکون خاریجه و فتح را جمله فیدعو للمؤمنین و یلعن الکفار
 پس میکرد ابو هریره برای معفرت مومنان غیر معین رای نعیم و لعنت میکرد بر کافران
 غیر معین زیرا که لعنت معین هائز نیست زنده باشد یا مرده مگر کسی که دانسته باشیم از ضو
 عرون وی بر کفر حدیثنا عبد الله بن الاسود قال حدیثنا اسمعیل عن خالد الحدادی
 عن ابي قلابه عن ابي اسحق حدیث کرد ما را عبد الله بن الاسود و آن جد پدری و برت
 نسب و بسوی است برای شکره وی بان و نام پدر وی محمد بن حمید بصریست که فوت شده است
 در سده ز و صد و بیست و سه گفت حدیث کرد ما را اسمعیل بن علی بن عیون موهله و فتح لام
 و تشدید ما بر مشاء تحت از خالد حداد از ابی قلابه بکر قاض و نام او عبد الله بن زید است از
 انس صحابی رضی الله عنه و در بعضی نسخ زیادتی ابن مالک است قال کان الشؤم
 فی المغرب و الفجر گفت انس رضی الله عنه بوده است در اول زمان نبوی صلی الله
 علیه و آله و سلم قنوت یعنی دعا کردن بعد از سمع الله لمن حمده در نماز مغرب و نماز فجر
 و در بعضی نسخ فی الفجر و المغرب بقدیم و تاخیر است حدیثنا عبد الله ابن مسکه عن
 مالک عن نعیم بن عبد الله الجهم عن علی بن محیی بن خالد الزورقی عن ابيه

صاحب خراجی گفته که ظاهر است که آن ملاکه غیر حفظه اند و آنها طواف کننده اند در راهها برای
 جتن ذکران و حکمت در اختصاص این عدد ملاکه باین ذکر مذکور نیز می رسد و حرف است
 کذاتی فتح الباری و لفظ بضعة و بضعا بکسر با بر حوازه عدد دست زباده از سه و کم از دو باب
 الاطائینة حیث ینفخ رأسه من الرکوع این بابت در بیان قرار گرفتن وقتی که برود در رکوع
 از رکوع یعنی در حالت قومه گفته است که مانی آن نزد غیر ابی حنیفه فرض است و اطمینان بکسر عمده
 پیش از طار ساکنه و در بعضی نسخ لاینکه بضم طاب غیر عمده است حدیثا ابو حمید رفع النبی صلی الله
 علیه و آله وسلم و استوی حتی یعود کل فقار مکانه و گفته است ابو حمید ساعدی
 صحابی رضی الله عنه که برداشند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم سر مبارک خود را از رکوع و برآ
 ستاده شدند تا که باز آید جمیع مهرها پشت در جای خود و در بعضی نسخ فاستوی و فقار بفتح
 فاء تخفیف بیاف مهرها پشت است و ان مفاصل است و واحد آن فقار است و تخفیف حاصل
 مطابقت زبان این تعلق و ترجمه بقول وی فاستوی یعنی در حالت قیام لیکن در روایتی که
 و استوی جالس واقع است پس مطابقت بآن اعتبار است که جلوس عبارت از سکون است بذکر
 ملزوم و اراده لازم و صاحب خراجی گفته که مطابقت باعتبار مناسب است در میان رکوع و سجود
 أبو الولید قال حدیثنا شعبه عن ثابت حدثنا ابو الولید هشام ابن عبد
 الملك طیالسی گفت حدیث کرد ما را شعبه بن حجاج از ثابت بنانی تابعی قال اثنی ینعت لنا
 صلواته النبی صلی الله علیه و آله وسلم گفت ثابت بنانی که بود انس صحابی رضی الله
 که در صفت و بیان میکرد برای ما نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را یعنی نماز خوانده می نمود
 ما را نماز آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فكان یصلی و اذ ارفع رأسه من الرکوع قائم
 حتی نقول قد نسی پس بود انس رضی الله عنه که نماز میخواند برای نمودن با نماز آنحضرت صلی
 الله علیه و آله وسلم را و وقتی که بر می داشت سر خود را از رکوع می استاده تا که میگفتم ما که تخفیف
 فراموش کرده است و موجب سجده کردن را و در بعضی نسخ فاذا ابفاست و مطابقت این حدیث با ترجمه

ظاهرست حدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ
 الْبَرَاءِ حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ شَامَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ طَيَّالِ كَفَتْ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بْنُ
 حجاج از حکم از ابن ابی لیلی که نام او عبد الرحمن است و نام پدر او یسار و او تابعی انصاری است
 از ابن عازب صحابی رضی الله عنه قَالَ كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 وَسُجُودُهُ وَإِذَا رَفَعَ مِنَ الرُّكُوعِ وَبَيْنَ السُّجُودَيْنِ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ كَفَتْ بَرَاءَ بْنَ
 عازب رضی الله عنه بود مقدار زمان رکوع رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و زمان سجود
 آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و زمانی که بر می داشتند سر مبارک خود را از رکوع یعنی
 زمان قومه و زمان فاصله در میان دو سجده یعنی جلوسه نزدیک برابر یکدیگر و مطابق اجتهاد
 با ترجمه از ابن جیثیه است که هرگاه بوده است رکوع و قیام آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم نزدیک مساوی بوده است اطمینان در رکوع آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 پس ازین معلوم شد اطمینان آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در قومه نیز حدَّثَنَا سَلِيمَانُ
 بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ حَدَّثَنَا
 سلیمان بن حرب گفت حدیث کرد ما را حماد بن زید بن دریم از ایوب بحبتانی از ابی قلابه
 عبد الله بن زید قال قال مالك بن الحويرث ^{قائم} يُرِينَا كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 و آله و سلم و ذلك في غير وقت الصلوة كفت ابو قلابه استاد مالك بن الحويرث
 صحابی در نقل که میباید ما را که چگونه بوده است نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
 و آن فعل وی در غیر وقت نماز فرض بوده است محض رای تعلیم ما و در بعضی نسخ لوه صلوة
 نکره است و بر بنا صیغه واحد مذکر غایب معلوم فعل مضارع است از اراده فقام قائم
 القیام پس اسناد پس درنگ کرد در آن امکان انشی اگر چه بمعنی جای دادن و قادر بود
 آن شیء است لیکن انجام او لازم است یعنی زمان دراز در حالت قیام ماند پس کویا قیام
 در هر دو جای داد و افعال و تفعلیل این یک معنی است گفته میشود امکانه الله و ممکنه شمر و کح

فَأَمَّا كُنَّ الرَّكُوعَ بِسَرِّ رُكُوعٍ كَرْدِيسٍ دَرِ انْ رُكُوعٍ فَأَنْصَتَ هُنَيْتَةً بِسَرِّ فَا مَوْشٍ مَانْدِ
 زَمَانِ انْدَكِ وَ لَفْظِ انْصَتَ بِهَمْزَةٍ فَطَعِيٍّ وَ دَرِ اَخْرَاجِ انْصَتَ فَوْقَهُ انْصَاتَ بِمَعْنَى سَكُوتِ اسْتِ
 وَ دَرِ بَعْضِي نَسَخِ فَا انْصَبَ بِهَمْزَةٍ وَصَلِيٍّ وَ تَشْدِيدِ بَارِ مَوْجِدٍ وَ دَرِ اَخْرَاجِ انْصَابِ كُنَايَةِ انْ
 رَجَعِ اَعْضَا انْ اَخْتَابِ سَوِيٍّ قِيَامِ اسْتِ وَ دَرِ بَعْضِي نَسَخِ فَا انْصَبَ قَايِمًا وَ اَقْعَ اسْتِ لَزَامِ اَفْتَعَالِ
 وَ انْ وَ اَضْحَ اسْتِ وَ مَقْصُودِ وَ دَهْنِيْرِ بَضْمِ بَا وَ فِجْ نُونِ وَ تَشْدِيدِ بَارِ مَشَاهِدِ تَحْسِبِ بِمَعْنَى زَمَانِ قَلْبِ اسْتِ
 قَالَ فَصَلِّ بِنَا صَلَاةً سَيِّئًا هَذَا اِبْنُ بَرِيدٍ لَفْتِ اِبْنِ قَلَابَةَ بِسَرِّ نَا مَوْشٍ مَانْدِ بِنَا مَالِكِ بِنِ
 الْحَوْرِيْثِ مَثَلِ نَا مَوْشٍ مَانْدِ اِبْنِ اِبْنِ بَرِيدٍ بِضْمِ بَارِ مَوْجِدٍ وَ فِجْ رَا رِ مَعْلَةٍ وَ سَكُونِ بَارِ مَشَاهِدِ تَحْسِبِ
 وَ نَامِ وِيْ عَمْرٍ وَ بِنِ سَلْمَةَ اسْتِ بِكَسْرِ لَامٍ وَ دَرِ بَعْضِي نَسَخِ اِبْنِ بَرِيدٍ بِفَتْحِ بَارِ مَشَاهِدِ تَحْسِبِ وَ كَسْرِ زَايِ مَوْشٍ
 غَيْرِ مَرْصُوفِ اسْتِ وَ نَصُوْبِ كَرْدِ اسْتِ اَوَّلِ رَا اَبُو زَيْدٍ وَ كَانِ اَبُو بَرِيدٍ اِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ
 مِنَ السَّجْدَةِ الْاٰخِرَةِ اسْتَوَى قَاعِدًا ثُمَّ خَفَضَ وَ بُوْدَ اَبُو بَرِيدٍ وَ قَتِيٌّ اَنْ بَرِيْدَانْتِ مَرْحُورًا
 اَنْ سَجْدَةَ الْاٰخِرَةَ بِمَعْنَى سَجْدَةٍ دُوْمِ رَا اسْتِ وَ دَرِ اسْتِ مِيْشَدِ وَ رِحَالَتِ نَشْتَانِ بِسَرِّ مَوْشٍ مَانْدِ اسْتِ
 بَرَايِ رَا عَتِ دِيْكَرِ بِمَعْنَى قَعْدَةِ اسْتِ رَا حَتِ كَرْدِ بِرِيْمُوْسِ اسْتِ مَطَابِقَةً اِسْحَافِ بَارِ جَمْعِ دَرِ قَوْلِ وِيْ
 ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَا انْصَبَ هُنَيْتَةً اسْتِ بِاَبِ يَهُوْيَ بِالْتَّلْبِيْرِ حِيْنَ يَسْجُدُ اِبْنِ
 بَابِ اسْتِ كَرْتِ جَمْعِ اَنْ اَنْ اسْتِ كَرْتِ فُرُوْرِ دَرِ مَصْلِيٍّ وَ بِنْفَتِ تَكْبِيْرِ وَ قَتِيٌّ اَنْ سَجْدَةَ مِيْكُنْدِ بِمَعْنَى تَلْبِيْرِ
 لَوِيَانِ اَنْ قِيَامِ لِسُوْقِ سَجْدَةِ رُوْدِ وِيْ وِيْ اِبْنِ بَرِيدٍ اَوَّلِ وَ ضَمِّ اَنْ وَ كَرْتِ نَالْتِ بِمَعْنَى هَيْطِ اسْتِ
 صَا حَبِ خَيْرِ جَا زِيٍّ كَفْتِ كَرْتِ حَاصِلِ تَرْجَمِ بَابِ اَنْ اسْتِ كَرْتِ اَفْسَادِ اَنْ دَرِ سَجْدَةِ اَنْ قِيَامِ بَا يَدِ كَرْتِ بِ
 لِيْفِيْتِ مَخْصُوصَةٍ بِاَسْمِ مَقْرُونِ بِقَوْلِ خَاصِ وَ اَنْ قَوْلِ تَكْبِيْرِ اسْتِ وَ كَيْفِيْتِ مَخْصُوصَةٍ
 وَضْعِ بَدْوِيٍّ بِسَرِّ اَنْ رُكْبَتِيْنِ اسْتِ وَ قَلْبِ اَنْ رُكُوعِ حَدِيْثِ اَنْ اسْتِ وَ بَرِ فِعْلِ جَزِيْرِ اسْتِ كَرْتِ
 رَوَايَتِ اَنْ رُوْدِ اسْتِ نَا فِعْ اَنْ عِبْرَةَ اسْتِ بِنِ عَمْرِوِّ رَضِيٍّ اَنْ عَمْرَةَ مَا حَدَّثَنَا نَا فِعْ اَنْ اَبْنِ اِبْنِ عُمَرَ
 يَضْعُ اَيْدِيْهِ قَبْلَ رُكْبَتَيْهِ وَ كَفْتِ نَا فِعْ مَعْتَقِ عِبْرَةَ اسْتِ بِنِ عَمْرِوِّ رَضِيٍّ اَنْ عَمْرَةَ مَا كَرْتِ اَنْ اسْتِ
 كَرْتِ عِبْرَةَ اسْتِ بِنِ عَمْرِوِّ قَتِيٌّ كَرْتِ مِيْجُوْسِ اسْتِ كَرْتِ سَجْدَةِ مِيْ نَا دَرِ هَرِ دُوْ كَفْتِ دَرِ اسْتِ خُوْرًا بِسَرِّ اَنْ رُوْدِ

خود بر زمین گفته است عینی اختلاف کرده اند اهل علم درین باب پس رفته اند چنانچه از ایشان
 بسوی آنکه وضع بدین پیش از رکبتین اولی است و بهمان گفته است امام مالک و اوزاعی و حسن
 بصری و یک روایت از احمد و ابن حزم و دیگران مکتوبند که وضع رکبتین پیش از زمین اولی است
 ازین است عمر بن خطاب رضی الله عنه و نخعی و مسلم بن سار و سفیان بن سعید و شافعی و احمد
 و ابو حنيفة و اصحاب وی و اسحاق و اهل کوفه و مروست از اهل حنفه از ادوار نماز است نهادن
 زانو پیش از دو دست و پیش از جبهه و جهت پیش از زمینی پس در وضع مقدم کند عضوی را که اقرب
 زمین است و در رفع مقدم کند عضوی را که اقرب بسوی آسمان است و اگر لابس خفین باشد بزمند لفتن
 اول و مسند ایشان حدیث و ایل بن حجر است که گفت ایام من رسول خدا صلی الله علیه و آله
 و سلم را که وقتی که میخواستند که سجده کنند می نهادند هر دو زانوی خود را بر زانوی من پیش از دو
 دست خود حدیثاً ابو الیمان قال حَدَّثَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدِيثَ رِوَاةِ ابْنِ
 حَكْمِ بْنِ نَافِعٍ كَقَوْلِهِ حَدَّثَنَا شُعَيْبٌ عَنِ ابْنِ حَمْرَةَ وَدِرْبَعَةَ نَسَخَ ابْنُ حَمْرَةَ حَدِيثَ
 زُهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ وَابْنُ سَلَمَةَ بْنُ
 عَبْدِ الرَّحْمَنِ كَقَوْلِهِ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ وَابْنُ سَلَمَةَ بْنُ
 عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ أَنَّ أَبَاهُ رَوَى عَنْهُ أَنَّ أَبَاهُ رَوَى عَنْهُ أَنَّ أَبَاهُ رَوَى عَنْهُ
 فِي رَمَضَانَ وَغَيْرِهِ كَمَا بَدَأَتْ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ
 مَرَّانَ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ
 مَلْفَتٍ وَقَتِي كَمَا بَدَأَتْ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ بِيَابَهُ
 رُكُوعٍ مِيكَرُ وَشَرَّ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهَ لَمَنْ حَمِدَكَ بِسْمِ اللَّهِ سَمِعَ اللَّهُ لَمَنْ حَمِدَكَ بِسْمِ اللَّهِ
 وَبَنَّا وَلَكَ الْحَمْدُ قَبْلَ أَنْ يَسْجُدَ بِسْمِ اللَّهِ سَمِعَ اللَّهُ لَمَنْ حَمِدَكَ بِسْمِ اللَّهِ سَمِعَ اللَّهُ لَمَنْ
 اللَّهُ الْبَرُّ حِينَ تَهْوِي سَاجِدًا بِسْمِ اللَّهِ سَمِعَ اللَّهُ لَمَنْ حَمِدَكَ بِسْمِ اللَّهِ سَمِعَ اللَّهُ لَمَنْ
 كُنْدَهُ هِيَ سَجْدَةٌ شَرَّ بِسْمِ اللَّهِ سَمِعَ اللَّهُ لَمَنْ حَمِدَكَ بِسْمِ اللَّهِ سَمِعَ اللَّهُ لَمَنْ حَمِدَكَ بِسْمِ اللَّهِ

بر میداشت سر خود را از سجده ثُمَّ يَكْبِتُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ بِسَبْرٍ تَكْبِيرٍ
 میگفت وقتی که بر میداشت سر خود را از سجده ثُمَّ يَكْبِتُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ
فِي لِاتْنَيْنِ بَسْرٍ میگفت وقتی که بر میخواست از قعد بعد از دو رکعت وَيَفْعَلُ ذَلِكَ
فِي كُلِّ رَكْعَةٍ حَتَّى يَفْرُغَ مِنَ الصَّلَاةِ و میکرد همان طریق مذکور را در هر رکعت
 تا که فارغ میشد از نماز ثُمَّ يَقُولُ حِينَ يَنْصَرِفُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي أَقْرَبُكُمْ
شَبْهًا بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بستر میگفت وقتی که از
 فارغ شده متوجه بسوی مردم میشد قسم آن کسی که ذات بدست قدرت و لیت بدرستی من
 زکات برین شامم از روی مشابهت بنماز رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم إِنْ كَانَتْ هَذِهِ
لَصَلَاةِ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا بدرستی شان است که بوده است بمن نماز آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم ناکه جدا شدند و گذاشتند دنیا را و کلمه آن محفذه است از منقله
 و اسم آن ضمیر شان است و هذه اسم کان است و صلوة خبر آن و لام برای تاکید است وَأَلَا
وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ
يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمْدَهُ وَبِنَاوَالِكَ لِحَمْدِكَ گفتند ابو بکر عبد الرحمن و ابو سلمه ابن
 عبد الرحمن و گفت ابو هریره بودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم وقتی که بر میداشت
 سر مبارک خود را از رکوع میگفت سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمْدَهُ وَبِنَاوَالِكَ لِحَمْدِكَ یعنی هیچ مبارکند
 در شمع و تجمید شمع در حال امفال از رکوع بجانب قیام و تجمید در حال اعتدال در قیام
 حاجت مذسب بعضی است يَدْعُو لِرِجَالٍ وَيُسَمِّيهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ دعا میکرد و ندا برای مردانی
 از مسلمانان و باد میکردند او شان را با نامهای او شان و بدعو خبر و بکرت برای کان یا
 عطف است بخذف عطف فَيَقُولُ اللَّهُمَّ رَجُلٌ الْوَلِيدُ بْنُ الْوَلِيدِ وَسَلِمَةُ
بْنِ هِشَامٍ وَعِيَّاشُ بْنُ أَبِي رِبْعَةَ وَالْمُسْتَضَفِينِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ پس میگفتند

وَرَبَّمَا قَالَ سَفِيَانٌ مِّنْ فَرَسٍ كَفَتِ ابْنُ شَهَابٍ زَهْرِي شَنِيدِم مِّنْ اِنْسِ بِنِ مَالِكِ رَارِفُو
 عِنْدَ كَرِ مِيكَتِ افادند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم از اسپ و با او قامت گفت
 سَفِيَانٌ مِّنْ فَرَسٍ كَجَايِ عَنِ مُحْسِنِ شِقَقِهِ الْاَيْمِنُ پس مجروح شد بهایوی راست آنحضرت
 صلی الله علیه و آله وسلم فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ نَعُوْدَةً پس داخل شدیم بار آنحضرت در آن
 حالتی که عبادت میکنیم یا آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم را آنحضرت الصَّلَاةُ
فَصَلَّى بِنَا قَاعِدًا وَقَعْدًا پس حاضر شد وقت نماز خواندند با یعنی امامت کردند ما را
 در آنحالی که نشسته بودند و نشستیم ما وَقَالَ سَفِيَانٌ مَرَّةً صَلَّى نَا قَعُوْدًا وَكَفَتِ سَفِيَانٌ
 یکنبار نماز خواندم در آن حال که نشسته بودیم فَلَمَّا فَضِيَ الصَّلَاةُ قَالَ اِنَّمَا جَعَلَ الْاِمَامُ لِيَوْمٍ
 بِهٍ پس هرگاه که او را کردند نماز را یعنی فارغ شدند از نماز فرمودند خواجه آنست که کرد آمد بشنید
 امام تا اقتدار کرده شود بوی فاذا اكبر فلكبر واپس تکبیر گوید امام رای تحمید پس تکبیر گوید شما
وَإِذَا رَكَعَ فَأَرْكَعُوا و وقتی که رکوع کند امام رکوع کنید شما وَإِذَا رَفَعَ فَأَرْفَعُوا و وقتی که
 برود و امام برخیزد از رکوع پس بر او بید شما سر خود را از رکوع وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمَلَهُ
فَقُولُوا رَبَّنَا وَكَ الْحَمْدُ و وقتی که بگوید امام سمع الله لمن حمده پس بگوید شما ربنا
وَكَ الْحَمْدُ و وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا و وقتی که سجد کند پس شما سجد کنید كَذَا جَاءَ بِهِ
 معمرًا قُلْتُ لَعَمْرُكَ كَفَتِ سَفِيَانٌ بِنِ عِيْنَةَ عَلِيٍّ بِنِ عَبْدِ اللهِ رَاوِرَانِ حَالِ كَسَوَالِ مِيَكِنْدِ
 از زوی پرسید که آیا جناح من روایت کرده ام اینجندت را آورده است ان را معر کفتم من
 اری معنن آورده است معر اینجندت را و عمره است تمامه مفدرت پیش از قول وی گذا
 و معر بفتح هر دو میم بن راشد بصیرت صاحب خیر جاری گفته که گفته است شیخ بن جریر بوده
 مستند علی بن عبد الله در ان روایت عبد الرزاق معر زیرا که ان از مشایخ و بست نجله
 معر انهمی زیرا که علی ندر یافته است معر را و بعضی گفته اند بلکه علی از معر بلا واسطه روایت
 کرده است و حاصل منست که اراده کرده است سَفِيَانٌ بِنِ عِيْنَةَ تَوْثِيْقِ اِنْجِدْمِي كَرُوِيَتِ

بر فعل و قول پس این حدیث انس رضی الله عنه نیز دلالت میکند از رسول خدا صلی الله علیه
 و آله وسلم نماز و افعال نماز پس باید فهمید بآیه فَضَّلَ السُّجُودَ این بابت در بیان فضیلت
 و ثواب سجده حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ
بْنُ الْمُسَيْبِ وَعَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ اللَّيْثِيُّ أَنَّ أَبَاهُ بِنَةَ أَخْبَرَهُمَا حَدِيثَ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ أَبُو الْيَمَانِ
حَكَمُ بْنُ نَافِعٍ لَفَتْ خَيْرًا وَأَمَّا شُعَيْبُ بْنُ حَمْرَةَ از ابن شهاب زهری گفت خردم را سعید
 بن مسیب و عطاء بن یزید لیسینی که بدین سنی اباهریره خردم آن هر دو را أَنَّ النَّاسَ قَالُوا يَا
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ که بدین سنی مردم گفتند
 ای رسول خدا آیا خواهیم دید ما پروردگار خود را و در قیامت و مراد رویت بصریست قَالَ
هَلْ تَمَارُونَ الْقَمَرَ كَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ دُونَهُ سَحَابٌ فرمودند رسول خدا صلی الله علیه
 و آله وسلم در جواب آن مردم ایاشک میکند شما در رویت ماهتاب در شبی کامل میشود
 در آن شب مادوان شب چهار و بیست است در آنالقی که نیست پیش آن ابری صاحب خردم
 گفته که هل تمارون رضم تار مشاة فوقیه و راه معله و فتح آن هر دو بر اول از ممراته است و آن مجادله
 در ثانی از ثاری و اصل آن تمارون است پس حذف کرده شد علی از دو تا و مجرد آن عربیه است
 و آن شکست قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ گفتند مردم نمیکشیم شک در رویت فرد شب چهارم در
 هوای صاف ای رسول خدا فَهَلْ تَمَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ فرمودند رسول
 خدا صلی الله علیه و آله وسلم پس ایاشما شک میکنید در رویت افق شب در آن حال که نباشد
 پیش آن ابر قَالُوا لَا گفتند مردم نمیکشیم شک در رویت افق و وقتی که نباشد پیش آن ابری
قَالَ فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم پس بدین سنی شما
 خواهید دید پروردگار خود را همچنان ظاهر روشن بی شک و شبهه در قسطانی گفته منکشف
 خواهد شد الله تعالی برای بندهای خود بچینی که خواهد شد نسبت آن المناف بسوی آن ذات
 مخصوصه مثل نسبت البصار بسوی این مبصرات ماده لکن در خواهد شد از تمام صورته مرئی

و از اتصال شعاع برئی و از محاذات وجهه و مکان زیرا که اگر چه این امور لازم اند برای رویت
 عبادت لیکن عقل مجیز میدارد و رویت مابدون آن امور یحشر الناس یوم القیامة فیتول
 من کان یعبُد شیئا فلیتبعه برانگیزند خواهند شد و جمع کرده خواهند شد مردم در روز قیامت
 پس خواهد گفت الله تعالی با کوبنده این سخن را که بوده است که عبادت میکرد و یک چیزی را پس
 باید که تبعیت کند همان معبود خود را فلیتبعه بشاید تا فقیه و کس را موصوفه است فلیتبعه
 من یتبع الشمس پس بعضی از آن مردم تبعیت خواهند کرد و اقباب را و من تبع من
 یتبع القمر و بعضی از آن مردم تبعیت خواهند ما اقباب را و من تبع من یتبع القمر
 و بعضی از آن مردم تبعیت خواهند کرد و شیاطین را و طواغیت جمع طاعت است و آن طواغیت
 و بزرگس در کراهی یاب است یا هر معبودی خدای بقی هذه الامم فیهما منة فقیهها باقی
 خواهد ماند این امر در آن حال که هستند درین امت منافقان است و پوشیده و پنهان شوند
 باین امت خائجه بودند در دنیا و تبعیت خواهند کرد و منافقان این امت را هر گاه منکشف خواهد
 صفت مراوشان را که شاید منتفع شوند بآن تبعیت قیامتهم الله عز و جل فیقول انا ربکم
 پس خواهد آمد اوشان را الله تعالی یعنی متجلی و ظاهر خواهد شد در غیر صورتی و صفتی که میشناختند
 از اربابان صفت و اعتقاد میکردند بآن و خواهد گفت منم برورد کار شما پس استعاذه خواهند کرد و باید
 از آن ظاهر زیرا که ظاهر نشد مراوشان بآن صفاتی که میشناختند او را بآن صفات بلکه بصفته که اختیار
 کرده بود آن را در علم خود زیرا که با اوشان منافقان بودند و منافقان مستحق رویت نیستند و اوشان
 از پروردگار خود محرومانند فیقولون هذا مکاننا حتی یانینا و بنا پس خواهند گفت همین است
 مکان ما تا که بیاید پروردگار ما و ظاهر شود بر ما و اذ اجاء ربنا عرفناه پس وقتی که خواهد آمد پروردگار
 خواهیم شناخت ما او را قیامتهم الله عز و جل فیقول انا ربکم فیقولون انا ربکم
 پس خواهد آمد اوشان را الله تعالی و ظاهر نشد بصفاتی که میشناختند او را بآن صفات پس خواهد
 گفت الله تعالی منم برورد کار شما پس وقتی که خواهند دید او را بآن صفات خواهند شناخت او را

پس خواهند گفت تویی بروردگار ما گفته است قطلانی احتمال است که اول قول منافقان
 باشد و دوم قول مومنان در کرمانی گفته اگر کوئی تو که جیت معنی آمدن خدا بر تعالی و حال آنکه
 حق تعالی منزّه است از حرکت کونیم ^{شماره} این سوی حق تعالی مجاز است و مراد از این ظهور است
 زیرا که این مستلزم است ظهور را برمانی به پس اگر بگوئی تو چرا مکرر در لفظ فیاتیم اسدرا کویم
 من غرت تکرار زیرا که مراد از اولی ظهور غیر واضح است برای باقی ماندن بعضی حجب مثلا و از
 ثانی ظهور واضح در نهایت مرتب و صوح فَيَذَعُوهُنَّ پس خواهد خواند اوشان را روردگار
 اوشان وَيَضْرِبُ الصَّرَاطَ این ظهیرانی جگهتیم پس نهاده خواهد شد میان
 بنت جهنم گفته است صاحب خبر جاری یضرب بصیغه مجهولست و در بعضی نسخ
 بفاست و الصراط مرفوع است بنا بر آنکه مفعول مالم یسم فاعله است و ظرانی بفتح ظار
 معجمه و سکون با اصل آن ظرعی است پس زیاده کرده شد الف و نون برای مبالغه و معنی
 آن وسط است و بعضی گفته اند لفظ ظرانی مفهم است فاکون اول من یجوز من الرسل
بِأَمْتِهِ پس خواهیم شد من اول کسی که تجاوز خواهد کرد از این بل از رسولان خدا باست خود
وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الرُّسُلُ و سخن نخواهد کرد در آن روز هیچ کسی مگر رسولان حق و كَلَامُ
الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ و کلام رسولان از آن روز این باشد که اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ یعنی ای بار خدا یا
 سلامت و سلامت و از از افتادن در دوزخ و این دعا از رسولان از جهه کمال شفقت و رحمت
 اوشانست بر خلق و فی جگهتیم كَلَامٌ مثل سُوكِ السُّعْدَانِ و در دوزخ چکانند
 مثل خار خشک و کلاب جمع گلو است بفتح کاف و نشید و سکون و او در آغوش موحده
 و این آهنی است سر که بسته میشود بر آن گوشت و گذشته میشود در نور و نیز آهنی است
 برای تشیدن دله از جاه و گفته میشود و آن را نیز کلاب بضم کاف گفته است صهری الکلوب
 النشل و منشل خاری است و سمدان بفتح سین مهمله و فتح دال مهمله کبابی است که آن را خاریست
 عظیم از هر جانب و آن بهترین خورشدهای شتران است لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عَظَمَتِهَا إِلَّا اللَّهُ

نمیداند مقدار کلانی آنها را نکراند تعالی تخطف الناس باعمالهم فی ربانیدان چنانکه
 مردم را بسبب اعمال او شان و تخطف بفتح ظار معلوم است در افسح و در غیر آن بکسر طاء است
 فَنَهَضُمْ مِنْ يَوْمَئِذٍ لِيَعْلَمَ لِكُلِّ شَيْءٍ مِمَّا كَرِهْتُمْ خِزْيًا يُرَىٰ
 و بوقی بفتح با موحده مبنی برای مفعول بمعنی هلاک است و مِنْهُمْ مَنْ يَخْرُجُ
 و بعضی از آن مردم کسی است که ریزه ریزه کرده خواهد شد مثل خردل و آن دانه است
 مثل در خوردی جنبه پستریجات خواهد یافت و خردل بخار حبه و دال معلوم است و نزدایی عبید
 بذال معیه است بمعنی بقطع و در بعضی نسخ بجزول بحیث است از خوردن بمعنی قرب بهلاک شدن
 حَتَّىٰ إِذَا رَأَىٰ اللَّهُ رَحْمَةً مِنْ أُولَئِكَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَمَرَ اللَّهُ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يَخْرِجُوا مِنْ
 كَانَ يُعْبَدُ اللَّهُ فَيُخْرِجُونَهُمْ نَارًا وَقَتِي كَ إِذَا رَأَىٰ اللَّهُ رَحْمَةً مِنْ كَلِمَةٍ كَرِيمَةٍ
 کرده است از اهل دوزخ یعنی از آن کسان که داخل در دوزخ شده اند خواهد فرمودند
 و شکارا که بر آند کسی را که بوده است که عبادت میکردند الهی را بیگانهگی پس بیرون
 خواهند آورد و فرشتگان او شان را از آن دوزخ و یخرفونهم باقار السجود و خواهند
 شناخت فرشتگان او شان با آثار سجده با اختلاف کرده شده است در مراد با آثار سجده
 پس بعضی گفته اند آن اعضاء سبعه است و گفته است قاضی عیاض مراد از آن حیث است
 خاصه و حرّم الله علی النار ان تأکل أثر السجود و حرام کرده است الهی بر
 آتش خوردن از سجده یعنی موضع آن فیشو جوت من النار پس بر آورده خوانند
 شد آن کسان از آتش دوزخ فکل ابن آدم تا کله النار الا اثر السجود پس تمام
 این آدم خواهد خوردن را آتش دوزخ مگر موضع سجده از آن فخرجون من النار
 پس بر آورده خواهند شد از آتش دوزخ در آنانی که سوخته شده اند و آنست که بفتح ناء صفا
 فوقیه و عار معلوم در بعضی نسخ بضم ناء صفا فوقیه و کسر عار معلوم در بعضی نسخ
 بمعنی را حرق و اسود و است فیصبت علیهم ماء الحیوة پس بر خیزد خواهد شد

اب حیوة یعنی آبی که از آن نر و تازہ شوند فَيَبْتَوْنَ كَمَا تَبَّتْ لَحْمَةٌ فِي حَيْبِ السَّبِيلِ
 پس خواهند روند چنانچه میروید تخمهای صحرائی از اینجیزی که نسبت فوت در کل سبیل است
 و چه بگرید حاصله تخمهای صحرائی است در حیل بفتح حاء معده چیزی که می آرد آن اب سبیل از
 کل و مانند آن و تشبیه او شان بجه از جهت مرعیت این است لَشَرِّ بَفْعِ اللَّهِ مِنَ
الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ بِسُورَةِ فَرَخٍ خواهد شد الله تعالی از حکم کردن در میان بندگن صاحب
 خبر جاری گفته مراد از فراغ تمام کردن حکم است ثواب و عقاب زیرا که نسبت بخواب
 حق تعالی فراغ را معنی مثبت زیرا که صفت اوست لا یشغله شأن عمر بن عثمان و توفی
رَجُلٌ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ و باقی خواهد ماند مگر دی در میان بهشت و دوزخ و هو اَخِرُ
أَهْلِ النَّارِ دُخُولَ الْجَنَّةِ و آن آخر اهل دوزخ است از روی داخل شدن در بهشت مُقَدِّمًا
بِوَجْهِهِ قَبْلَ النَّارِ در حالتی که متوجه شوند است بروی خود جانب آتش دوزخ و در
 بعضی نسخ قبل مرفوع خبر مبتدا محذوفست و حال از فاعل یعنی است و قبل بکسر قاف
 و فتح با موصوفه بمعنی جانب است و حکمت در این بقا نوعی از عذاب که مستحق است از
 و حصول لذت عظیمه زود وصول نبوت فَيَقُولُ يَا رَبِّ احْرُفْ وَحِجِّي عَنِ النَّارِ پس
 خواهد گفت ای رور و در کار من بگردان روی مرا از آتش دوزخ فَقَدْ قَسَيْتَنِي وَحَمَمًا
 زیرا که تحقیق بگردد مرا بوی آتش بعضی گفته اند قسب عم است یعنی گردیده است بوی آتش
 مثل سم مرا و گفته میشود قسبه الدخان و قسبی که بر میکند دو دخیاشیم او را و أَحْرَقَنِي
ذَكَوُّهَا و سوخته است مرا شعلهها آن و ذکا بفتح ذال معجمه مد و قصر لب و شعله آتش است
فَيَقُولُ هَلْ عَسَيْتَ أَنْ تُفْعَلَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَ ذَلِكَ پس خواهد گفت ای خدا
 ای تو را آیا قریب هستی تو اگر کرده شود بتوان کرد اندن روی ترا از جانب دوزخ بانکه سوال
 کنی سوای آن چیزی دیگر و عسیت بفتح سین معمله و کسر آن بتا فاعل است و آن حرف شرط است
 و فعل بصغه مجهول فعل شرط است فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ پس گفت ای تو قریب نستم که طلب کنم

سوی آن چیزی دیگر راقم عزت نست فَبِعَطِي اللَّهِ مَا يَشَاءُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ بَسْ
خواهد داد آنرا و الله تعالی آنرا و چیزی که خواهد خواست الله تعالی از عهد و پیمان فَيَصْرِفُ اللَّهُ
وَجْهَهُ عَنِ التَّكْوِينِ بَسْ خواهد کرد و انبند الله تعالی روی او را از جانب آتش و وزخ فاخَا
أَقْبَلَ بِهِ عَلَى الْجَنَّةِ رَأَى نُحَيْتًا سَأَلَتْ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْأَلَ بَسْ و فی که منوبه کرد انبند بخواهد
شد روی او را بر بهشت خواهد دید خوبی و تازگی آن بهشت را خاموش خواهد ماند آن مقدار زمانی
که خواهد خواست الله تعالی که خاموش ماند و در بعضی نسخ اقبل بصیغه معلوم است و جمله
سکت ما شاء الله جواب اذ است و جمله رای جهنما حالیه است بنمدر قد شتم قال یارب
قَدْ مَنِي عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ بَسْ خواهد گفت آنرا و ای پروردگار من شتر کردن مرا نزد در
بهشت فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعَهْدَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ عَيْتًا
الَّذِي كُنْتَ سَأَلْتَ بَسْ خواهد گفت الله تعالی آنرا و ای ایست شان انکه تحقق داده عهد ما و پیمانها
بر انکه سوال کنی و بطلبی سواری چیزی که بودی تو که سوال کردی سابق فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا الْكُودُ
اشقی خَلِقُكَ بَسْ خواهد گفت ای پروردگار من بنام بد بخت ترین خلق بوف طلائی گفته یعنی
کافر صاحب خبر جاری گفته یعنی اگر باقی داشته شوم من حال باشم بد بخت ترین خلق و اگر از دوی
زیانکاری از انسانی که انعام کرده تو را و انسان بس سوال کردم تا نباشم همچنان و اشقی را بگافر
تفسیر کردن بعید است گفته است کرمانی اگر کسی تو چگونه مطابق شد از جواب لفظ الیس قد
اعطيت العهود را کونم کو یا که گفته است ای پروردگار من تحقق دادام من عهد ما و پیمانها لکن
کرم تو طمع داده است مرا زیرا که نا امید نمیشوند از رحمت تو مگر قوم کافران فَيَقُولُ فَمَا عَسَيْتَ
إِنْ أُعْطِيتَ ذَلِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَهُ بَسْ خواهد گفت الله تعالی آنرا و بس ای ایازد که
هستی تو اگر داده شوی آنچه طلب کرده باشی که سوال کنی و بطلبی سواری ان را گفته است کرمانی
با استغنا مبه است و ان تسال خبر عسی است و ان اعطيت ذلك جمله معترضه است و در بیان
اسم عسی که ضمیر مخاطب است و خبر آن و در بعضی نسخ ان لا تسال زیادتی است بَسْ بَسْ بَسْ

یا از عرف زیارت مثل قول خدا تعالی لَنْدَأْ بِعِلْمِ اَهْلِ الْكِتَابِ يَا مَانافيهت و نفی
 نفی اثبات است یعنی نزدیک سستی سوال فیقول لا وعزیزک لا انسال غیر ذلک پس
 خواهد گفت انمرد نزدیک نسیم بان قسم غرنت سوال نخواهم که رسوای آن چیزی فیعطی
 و قبله ماشاء من عهد و میثاق پس خواهد داد انمرد برورد کار خود را چیزی که خواهد
 خواست برورد کار او از عهد و همان فیقدمه الی باب الجنة پس سپس خواهد کرد انمرد را
 الله تعالی بسوی دروازه بهشت فاذا بلغ بابها فرأى زهرتها و ما فیها من
 النضوی و السردور پس و فنی که خواهد رسید دروازه بهشت را پس خواهد دید کلها
 از او چیزی که در آن بهشت است از بهجت و خوشی میخورد ماند و جواب الامقدر است که
 خیر باشد فیثک ماشاء الله ان یسکت پس خاموش خواهد ماند انمقداد زمانی که
 خواسته است الله تعالی که خاموش ماند فیقول یا رب ادخلنی الجنة پس خواهد
 گفت انمرد ای برورد کار من داخل کردن مراد از بهشت فیقول الله تعالی و تحک
 یا ابن آدم ما اغد ذک پس خواهد گفت الله تعالی پس خواهد گفت و ای تو
 ای بر آدم چه بوفای تو و وح کلمه رحمت است خانج وین کلمه عذابت و ما اغد ذک صیغه
 تعجب است از غدر لغین محمد و دال جمله و ان شک من عهدت الیس قد اعطیت العمود
 و الميثاق ان لا تسأل غیر الذی اعطیت ایانیت شان انیک تخفق داده بودی تو
 خدا را و همانها برنگه سوال نکنی و نطلبی غیر چیزی که داده شده است اعطیت بضم همزه و کس طار
 هله بصیغه ماضی به قول است فیقول یا رب لا تجعلی اشقی خلقک پس خواهد گفت ای
 برورد کار من کردن مراد از بهجت ترن مخلوقات خود فیضحک الله منه پس راضی خواهد
 شد الله ان از کار انمرد و مراد از تحک لازم است که رضایت است و اراده خبر مثل نامی شبیه
 که مستحیل است اسناد آنها بسوی الله تعالی زیرا که مراد از آنها لوازم آنهاست و در بعضی
 اوقات ساقط است شمر یا ذلک له فی دخول الجنة بستر اذن خواهد داد مراد الله تعالی

داخل شدن درشت فَيَقُولُ مَنْ فَيَتَمَنَّى پس خواهد گفت او را خدا تعالی آرزو کن و بطلب
 چیزی را پس آرزو خواهد و خواهد طلبید چیزی را از خدا تعالی و خواهد داد او را خدا تعالی آرزوهای او را
 و تمنی امر است از تمنی حتی إِذَا انْقَطَعَ أُمْنِيَّتُهُ تا وقتی که تمام خواهد شد آرزوی آفرود و در
 بعضی نسخ انقطعت بصيغه موش است قَالَ اللَّهُ تَعَالَى زرد من کذا و کذا خواهد گفت
 او را خدا تعالی زیاده کن در خواستن و آرزوهای خود از جهان و جهان یعنی چیزهایی که
 آرزوی آنها پیش ازین در دل داشتی أَقْبَلَ يَذْكُرُهُ رَبُّهُ مستوجب خواهد شد پروردگار او
 در آن حالتی که یاد میداند او را آرزوهای او و جمله اقبل بدل است از قال و اقبل و نیز هر دو
 تنازع کردند در ره حتی إِذَا انْقَطَعَ بِهَ الْأَمَانِيُّ تا وقتی که تمام خواهند شد آرزوهای آفرود
 و الامانی منشید یا متناه نخبه است قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلَهُ مَعَكَ خواهد
 گفت او را خدا تعالی تراست آنچه آرزو کردی و مانند آن همراه آن وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ
الْحَدْرِيُّ لِبَنِي هُرَيْرَةَ و گفت ابو سعید خدری صحابی مرالی هریره وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قال قال الله عز وجل لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلَهُ مَعَكَ امثال
 که بدرستی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند که خواهد فرمود خدا تعالی آفرود را
 بعد از تمام کردن وی آرزوی های خود را تراست آنچه خواستی و آرزوی کردی با ده چند مانند
 آن قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ أَحْفَظْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلَّا قَوْلَهُ
لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلَهُ مَعَكَ گفت ابو هریره ابو سعید خدری را یاد ندارم من از رسول خدا
 صلی الله علیه و آله و سلم درین بیان مگر قول آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نقل کردند از
 خدا تعالی لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلَهُ مَعَكَ قال ابو سعید إِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ لَكَ وَمِثْلَهُ
 گفت ابو سعید خدری مرالی هریره را بدرستی من شنیده ام آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 که میگفتند و نقل میکردند از خدا تعالی لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلَهُ مَعَكَ و در میان خبری ابو سعید
 خدری و خبری هریره آنست که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم خبر داده باشند اول

مثل بعد از آن مطلع شد باشند بر زیادتی بفضل و کرم حق تعالی و عکس محفل منست زیرا که
 فضایل مفسوخ نمیشوند پس ابوهریره مطلع شد و نشنید از آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
 آن زیادتی را و مطابق آن حدیث با ترجمه درین قول است که حرم الله علی النار ان تا کل اثر السجود
 باب یُبَدَى خَبِيعَةً وَتَجَافِي فِي السُّجُودِ اِنْ بَامَتْ وَرَأَى ظَاهِرًا سَازِدَةً وَصَاحِبًا
 بر و بازو و ارج خود را و بر آرد آن را بیرون یعنی دور دارد و از بغلها و دور دارد و شکم خود را از زانها دور
 سجده و حکم زن و خشتی در سجده بر خلاف آنست زیرا که می باید که زن و خشتی ضم سازند ساق پا را
 بر زمین و از آنرا ساق و شکم را بر آن و بازو را بغل و ساق دست را بر زمین زیرا که این کیفیت سازد
 آنها را و احوط است و بیدی بضم یا ر مناه نجسه و سکون بار موحده از ابد است و اظهار است و ضعیف
 ضاد و حجه و سکون بار موحده تشبیه ضعیف است و آن مبانی بازو است و با موضوعی که زیر بغل است
 حَبِيْبِيٌّ بِنُ بَكْرِ بْنِ فَالْحَدِيثُ بَكْرٌ بِنُ مَضْرُوعٌ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَيْثَةَ عَنْ ابْنِ
 هُرَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ نَجِيَّةٍ حَدِيثٌ كَرَّمَ مَا رَأَى بِنُ بَكْرِ بْنِ بَصِيغٍ وَدَرَبَعِيٍّ نَحْوِ
 یحیی بن عبد الله بن بکر است گفت حدیث کرد که در ابکر بفتح بار موحده و سکون کاف بن
 مضر بضم میم و فتح ضاد و حجه غیر مضر از جعفر بن ربه از ابن عمر و آن عبد الرحمن اعرج است
 از عبد الله بن مالک بن نجینه و ابن نجینه صفت عبد الله است زیرا که نجینه نام مادر و بیت پس
 این را بالف باید نوشت و مالک را بنون باید خواند که ذی القسط الانی انّ الّتی صلی الله علیه
 و آله و سلم کان اذا صلی قدّح بین یدیه حتی یتدوّ بیاض انبیه که بدرستی رسول
 خدا صلی الله علیه و آله و سلم بودند وقتی که نماز میخواندند واقع میکردند کشاوی را در میان دو دست
 خود و در میداشتن دست خود را از آن بهلوی که متصل بان دست است تا که ظاهر میشد سفیدی
 بر و بغل آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم ظاهر از آن جفاست که آنحضرت صلی الله علیه و آله
 و سلم بر این نبود و شاید که استینای پیراهن فراخ بودند یا مر او آن باشد که اگر پیراهن نبود
 سفیدی بغل آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم ظاهر میشد در فتح الباری گفته که حکمت

ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وآله وسلم حدثنا ابراهيم بن ابراهيم
 حدثنا ابراهيم بن حجاج بن ابراهيم بن ابراهيم بن ابراهيم بن ابراهيم
 رضي الله عنهما از رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم قال امرنا ان نسجد على سبعة
 اعظمه که فرمودند آنحضرت صلى الله عليه وآله وسلم که ما مورشدیم ما یعنی من و امت من
 بانکه سجد کنیم ما برافت استخوان که اعضا نذکور اند و لا نکفت ثوبا ولا شعرا و بانکه
 باز نداریم ما جاه را و نه موی را از افادن بر زمین و مطابقت این حدیث با ترجمه ظاهر است
 آدم قال حدثنا اسرائيل بن اسحاق عن عبد الله بن يزيد قال حدثنا
 البراء بن عازب وهو غير كذوب حدثنا ابراهيم بن ابراهيم بن ابراهيم بن ابراهيم
 که در مارا اسرائيل بن يوسف و در بعضی نسخ ابن عباس است از ابی اسحاق و آن عمر و بفتح عین
 عمل بن عبد الله است از عبد الله بن يزيد خطی گفت حدیث که در مارا برادر ابن عازب و حال آنکه
 آن غیر دروغ گو است یعنی عبد الله راست گو است زیرا که ضمیر عاید بسوی عبد الله بن يزيد است
 اگر این قول ابی اسحاق باشد و اگر قول عبد الله بن يزيد باشد ضمیر عاید بسوی برادر ابن عازب
 صحابی شود برای اثبات صدق است برای وی از جهت ما که علم بان تفریق حدیث ترکیب
 که در مشکوک فیه می باشد و این عاده او شایسته در چیزی که روایت میکند آنچه را وقتی که اراده
 میکند انجام عمل بان یا تاکید علم در آن مثل قول ابی هریره سمعت خلیف الصادق المصدوق
 و قول ابن مسعود حدثني الصادق المطهر و قال كنا نضلي خلف النبي صلى الله عليه
 وآله وسلم فاذا قال سمع الله لمن جملنا لم يحن احد منا ظهره حتى يضع النبي
 صلى الله عليه وآله وسلم جبهته على الارض گفت برادر ابن عازب صحابی رضی الله عنه
 که بودیم ما که نماز میخواندیم در پیش رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم پس وقتیکه میگفتند
 آنحضرت صلى الله عليه وآله وسلم سمع الله لمن جملنا که نمیکردند هیچ کی از ما بان پشت زود
 بانکه می نماندند رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم پیشانی مبارک خود را بر زمین در سجده و لفظ لمن

بگویند و ضم آن بمعنی لم یقوس است و گفته است عینی جز این نیست که وارد کرده است اسحیف را
 درین باب برای اشاره بسوی آنکه سجده بر پیشانی داخل است در وجوب از باقی اعضاء سبعة و لهذا
 نکرده است کسی در وجوب جهه بخلاف باقی اعضاء سبعة زیرا که اختلاف کرده شده است در آن
باب الشُّجُودِ عَلَى الْأَنْفِ این است در بیان حکم سجده کردن بر بینی و در بعضی نسخ
 لفظ باب و ترجمه اینجاست طهرت حدثنا معلى بن أسد قال حدثنا وهيب عن
عبيد الله بن طاووس عن أبيه عن ابن عباس حدیث کرد ما را معالی بن اسد گفت
 حدیث کرد ما را اویس بن عیوب بنعم و او و فتح بن خالد با بلی بصری از عبید الله بن طاووس از پدر
 خود طاووس از عبید الله بن عباس رضی الله عنهما قال قال النبي صلى الله عليه واله
وسلم أمرت أن أسجد على سبعة أعظم گفت عبد الله بن عباس صحابی رضی الله
 عنهما فرمودند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم که ما مور شده ایم من مانند سجده
 کنم من بر هفت استخوان یعنی بر هفت اعضاء استر بیان کردند آنحضرت صلی الله علیه
 و آله و سلم آن اعضاء سبعة را بقول خود على الجبهة وأشار بيده على أنفه یعنی
 امر کرده شد ما را باینکه سجده کنیم بر جبهه یعنی پیشانی و اشاره کردند آنحضرت صلی الله علیه
 و آله و سلم بدست مبارک خود در آن حالتی که گذرانند ان را بر بینی مبارک خود و جمله و اشار
 معترضه است در میان معطوف که واليد بن است و معطوف علیه والله وسلم که بپدر است
 برای بیان مراد از امر بسجده بر پیشانی و بیان آنکه این هر دو مثل یک عضو اند و باعتبار ملاحظه
 معنی امر تشدید را در جمله معترضه بعد علی نیازی و اليدين و الركبتين و أطراف
القدمين بر دو کف دست و بر دو زانو و بر بطون انگشتان هر دو پا و لا تكف الثياب
والشعر و امر کرده شد ما باینکه جمع جا های خود را و موی خود را در وقت سجده کردن و لا تكف
 بفتح نون و سکون کاف و کسر فاخران تا نشاء فوقیه مضروب است بان مشتق از کفات
 بمعنی جمع است و مطابقه آنجست باز جمله ظاهر است باب الشُّجُودِ عَلَى الْأَنْفِ فِي

الظَّيْنِ ابْنِ بَابِئِيسَ دَرَسَانَ سَجْدَهُ كَرَدَنَ مَصْلِيَّ بَرَبِنِي حَالِ بُوْدُنِ اِمْتَصَلِيَّ دَرِ كُلِّ كَفِّهِ سِتِّ عَيْنِي كَوِيَاكِدَ
اِشَارَةً كَرَدَهُ سِتِّ بَابِئِيسَ تَرْجَمَهُ بِسُوِيٍّ مَوْلِدِ بُوْدُنِ اَوْ سَجْدَهُ بَرَبِنِي زَبْرَاكَهُ هَرَكَاةً زَكْرًا كَرَدَهُ نَشُوْدُ سَجْدَهُ
بِرَانَ بَاوَجُوْدِ كُلِّ بَسِّ نَزُوْدِ عَدَمِ اَنْ بَطْرَفِيَّ اَوَّلِيَّ تَرْكُ كَرَدَهُ نَشُوْدُ حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا
هَمَّامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ حَدِيثُ كَرَدَمَارَا مُوسَى بْنِ اِسْمَاعِيْلَ تُوْزِيَّ كَفِّتْ حَدِيثُ كَرَدَمَارَا
بِهَامِ بْنِ بَكِيٍّ اَزْ يَحْيَى بْنِ اَبِي كَثِيْرٍ اَزْ اَبِي سَلَمَةَ وَاَنْ اِبْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ سِتِّ قَالَ اَنْطَلَقْتُ
اِلَى سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ فَقُلْتُ اَلَا تَخْرُجُ بِنَا اِلَى النَّبْلِ فَنَحْدُثُ كَفِّتْ اَبُو سَلَمَةَ رَفَعَمَنْ
بِسُوِيٍّ اَبِي سَعِيْدِ خُدْرِيٍّ وَنَامَ اَوْ سَعِدَتْ اِبْنَ مَالِكٍ خُدْرِيٍّ بَسِّ كَفْتَمَنْ مِنَ اَلْيَا مِيْرُوْنِ نِيَّ بَرَايَ
بَا مَابِسُوِيٍّ مَوْضِعِ نَخْلٍ تَا سَخْنُ كُنْمَ بَا بَكِيْدِكِرَ فَرَجِيْجٍ قَالَ قُلْتُ حَدَّثْتَنِي مَا سَمِعْتُمْ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى
اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ بَسِّ بَرَادِ اَبُو سَعِيْدِ خُدْرِيٍّ اَنْتَ اَبُو سَلَمَةَ كَفْتَمَنْ
مَنْ اَبَا سَعِيْدِ خُدْرِيٍّ رَا حَدِيْثُ كَرَنَ مَرَا جَزِيٍّ كَهْ شَيْدِيٍّ تُوَاوَزَ رَسُوْلُ خُدَا صَلِيَ اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
دَرِ حَيْثُ قَدْرٍ قَالَ اَعْتَكَفَ رَسُوْلُ اَللّٰهِ صَلَّى اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَشْرًا اَوَّلِيٍّ مِنْ
رَمَضَانَ وَاَعْتَكَفْنَا مَعَهُ كَفْتَمَنْ اَبُو سَعِيْدِ خُدْرِيٍّ مَعْتَكَفَ شَدِيْدُ رَسُوْلِ خُدَا صَلِيَ اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
وَسَلَّمَ دَرِ شَبِّ اَوَّلِ مَاهِ رَمَضَانَ دَرِ مَسْجِدِ مَعْتَكَفَ شَدِيْمَ بَا بَا اَلْحَضْرَتِ صَلِيَ اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَاَوَّلِ
بِضْمِ هَمْزَةٍ وَتَخْفِيْفِ وَاَوْسَتْ فَاَتَاهُ جِبْرِيْلُ فَقَالَ اِنَّ الَّذِي تَطْلُبُ اَمَامَكَ بَسِّ اَمْدِ بَشِّ
اَلْحَضْرَتِ صَلِيَ اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جِبْرِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَسِّ كَفْتَمَنْ بَدْرَسْتِيَّ اِبْجَزِيٍّ كَهْ مَبْجُوِيٍّ تُو
بَشِّ نَسْتِ يَعْنِي تُو شَبِّ قَدْرٍ اَمْبُوِيٍّ وَاَنْ دَرِ بِنِ عَشْرَةِ نَسْتِ بَعْدَ اَزِيْنِ خُوَاوَدِ اَمْدِ وَلَفْظِ اَلْمَلِكِ
بِفَتْحِ مِيْمِ نَامِيٍّ بِمَعْنِي قَدَامِكَ سِتِّ فَاَعْتَكَفَ الْعَشْرَ الْاَوْسَطَ فَاَعْتَكَفْنَا مَعَهُ بَسِّ اَعْتَكَا
كَرَدَنَ رَسُوْلُ اَللّٰهُ صَلَّى اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَشْرَةَ مِيَاةً رَابِسَ اَعْتَكَا فِ كَرَدِيْمِ رَسُوْلِ خُدَا
اَللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَاَعْتَكَفْنَا بِنَا بُوَاوُ وَاَعْتَكَفْنَا بُوَاوُ وَاَعْتَكَفْنَا بُوَاوُ وَاَعْتَكَفْنَا بُوَاوُ وَاَعْتَكَفْنَا بُوَاوُ
كَهْ صِفَتِ اَنْ بَلْفِظِ تَابِيْئِيسَ بَا شَدِّ وَوَصْفِ كَرَدَهُ شَدِّ بَدْرُ بَرَا رَاوَدَهُ وَفَتْ بَا زَمَانَ بَا نَقْدَرِ النَّكْتِ
الْاَوْسَطِ سِتِّ كَوِيَاكِدَ كَفْتَمَنْ هِتِّ اللَّيَالِيَّ الْعَشْرَ الَّتِي سِيَّ النَّكْتِ الْاَوْسَطِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ فَاَتَاهُ

چنانکه فَقَالَ إِنَّ الَّذِي تَطْلُبُ أَمَامَكَ بِسْمِ اللَّهِ حضرت صلی الله علیه وآله وسلم
 بر من علیه السلام پس گفت بدرستی آنچه می طلبی تو پیش نیست یعنی درین عشره نیست
 بلکه بعد ازین خواهد آمد فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَطِيبًا فِي يَوْمِ عَشْرِينَ
 پس ایستاد رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم در آن حال که خطبه می گفتند در روز نهم
 صبح بسم روز از ماه رمضان المبارک فَقَالَ مَنِ اعْتَكَفَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
فَلْيَرْجِعْ فَإِنِّي أَرَيْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ وَإِنِّي لَسِيهَا وَإِنَّهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ و در این روز
 آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم در خطبه کسی که اعتکاف کرده است با رسول خدا یعنی با
 من پس باید که رجوع کند و باز اعتکاف کند زیرا که بدرستی نموده شد مراتب قدر و بزرگی
 و اموش کردم من وقت آن را و بدرستی آن شب قدر در روز نهم است در پنج نطق از آن
 یعنی هفت و یکم یا هفت و سیوم یا هفت و پنجم یا هفت و نهم و در بعضی نسخ
 رایس واقع است مشتق از رویت یا از رویا و در مع الی بنی النفاست یا نقل بالمعنی است
 و سینه بفتح نون و کسر سین ممله است و در بعضی نسخ بضم نون است و نشد بدین مکرر
 از نهم و در بعضی نسخ ذکر اینها بضم همزه از انشاء است و او خروج خوب است در معنی گفته
 اگر کوشی نو که چرا مخالفت کرده شد در میان اوصاف پس وصف کرده شد عشر اول و اوسط
 بمعز و از برایم میگویم تصور کرده است در هر شی از شهرهای آن عشره لیلته القدر را پس چه
 که است و غمت اینچنین در آن دو عشره و اینی رأیت کأنی أجد فی طین و ماء و بدرستی
 من دیدم در خواب گویا که من سجد میکنم در کل آب و کانت سقف المسجد جریداً الخ
 و بوده است در آن وقت بام مسجد آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم از شاخهای خرما و مسکا
فَأَسْفَلَ فِي السَّمَاءِ شَيْئًا وَنَسْتَدِيمُ در آن روز در آسمان هیچ چیزی از ابر نجات قرعته
 فأسفلنا پس آمد یکباره از ابر پس باران داد و شدیم و لفظ قرعته بفتح قاف و زای
 بجهت و فتح نون ممله یعنی باره از ابر رقیق است و لفظ امطرنا بضم همزه و کسر طار ممله است بر صفت

